Suttantapiṭake Dīghanikāye

Pāthikavaggapāḷiyā

Saṁvaṇṇanābhūtā

Bhadantamahābuddhaghosattherena katā

PĀTHIKAVAGGAṬṬHAKATHĀ

Buddhavasse 2552 Marammavasse 1370 AD. 2008

သုတ္တန္တပိဋကေ ဒီဃနိကာယေ

ပါထိကဝဂ္ဂဋ္ဌကထာ

မရမ္မရဋ္ဌေ ဗုဒ္ဓသာသနသမိတိယာ
မုဒ္ဒါယန္တာလယေ မုဒ္ဒါပိတာ

ဗုဒ္ဓဝဿေ ၂၅၀၁ မရမ္မဝဿေ ၁၃၁၉ ၁၉၅၇

Romanized from Myanmar version published in 1957

© Buddhasāsana Society

Aṭṭhakathā Series 09

First published in 2008 by Ministry of Religious Affairs

Yangon, Myanmar

သုတ္တန္တပိဋကေ ဒီဃနိကာယေ

ပါထိကဝဂ္ဂဋ္ဌကထာ

မရမ္မရဋ္ဌေ ဗုဒ္ဓသာသနသမိတိယာ
မုဒ္ဒဏယန္တာလယေ မုဒ္ဒါပိတာ

ဗုဒ္ဓဝဿေ ၂၅၀၀ မရမ္မဝဿေ ၁၃၁၉ ၁၉၅၇

Pāthikavaggaṭṭhakathā

Mātikā — Piṭṭhaṅka

1. Pāthikasutta

Sunakkhattavatthuvaṇṇanā	....	....	1
Korakkhattiyavatthuvaṇṇanā	....	....	4
Acelakaḷāramaṭṭakavatthuvaṇṇanā	....	....	7
Acelapāthikaputtavatthuvaṇṇanā	....	....	8
Iddhipāṭihāriyakathāvaṇṇanā	....	....	10
Aggaññapaññattikathāvaṇṇanā	....	....	14

2. Udumbariyasutta

Nigrodhaparibbājakavatthuvaṇṇanā	....	....	16
Tapojigucchāvādavaṇṇanā	....	....	19
Upakkilesavaṇṇanā	....	....	20
Parisuddhapapaṭikappattakathāvaṇṇanā	....	....	23
Parisuddhatacappattādikathāvaṇṇanā	....	....	24
Nigrodhassapajjhāyanavaṇṇanā	....	....	25
Brahmacariyapariyosānādivaṇṇanā	....	....	26

3. Cakkavattisutta

Attadīpasaraṇatāvaṇṇanā	....	....	29
Daḷhanemicakkavattirājakathāvaṇṇanā	....	....	32
Cakkavatti-ariyavattavaṇṇanā	....	....	33
Āyuvaṇṇādiparihānikathāvaṇṇanā	....	....	36
Dasavassāyukasamayavaṇṇanā	....	....	37
Āyuvaṇṇādivaḍḍhanakathāvaṇṇanā	....	....	38
Saṅkharāja-uppattivaṇṇanā	....	....	39
Bhikkhuno āyuvaṇṇādivaḍḍhanakathāvaṇṇanā	....	....	41

ပါထိကဝဂ္ဂဋ္ဌကထာ

မာတိကာ — ပိဋ္ဌင်္က

၁-ပါထိကသုတ္တ

သုနက္ခတ္တဝတ္ထုဝဏ္ဏနာ	....	....	၁
ကောရက္ခတ္တိယဝတ္ထုဝဏ္ဏနာ	....	....	၄
အစေလကဠာရမဋ္ဋကဝတ္ထုဝဏ္ဏနာ	....	....	၇
အစေလပါထိကပုတ္တဝတ္ထုဝဏ္ဏနာ	....	....	၈
ဣဒ္ဓိပါဋိဟာရိယကထာဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၀
အဂ္ဂညပညတ္တိကထာဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၄

၂-ဥဒုမ္ဗရိယသုတ္တ

နိဂြောဓပရိဗ္ဗာဇကဝတ္ထုဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၆
တပေါဇိဂုစ္ဆာဝါဒဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၉
ဥပက္ကိလေသဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၀
ပရိသုဒ္ဓပပဋိကပ္ပတ္တကထာဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၃
ပရိသုဒ္ဓတစပ္ပတ္တာဒိကထာဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၄
နိဂြောဓဿပဇ္ဈာယနဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၅
ဗြဟ္မစရိယပရိယောသာနာဒိဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၆

၃-စက္ကဝတ္တိသုတ္တ

အတ္တဒီပသရဏတာဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၉
ဒဠှနေမိစက္ကဝတ္တိရာဇကထာဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၂
စက္ကဝတ္တိအရိယဝတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၃
အာယုဝဏ္ဏာဒိပရိဟာနိကထာဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၆
ဒသဝဿာယုကသမယဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၇
အာယုဝဏ္ဏာဒိဝဍ္ဎနကထာဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၈
သင်္ခရာဇဥပ္ပတ္တိဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၉
ဘိက္ခုနော အာယုဝဏ္ဏာဒိဝဍ္ဎနကထာဝဏ္ဏနာ	....	....	၄၁

Mātikā — Piṭṭhaṅka

4. Aggaññasutta

Vāseṭṭhabhāradvājavaṇṇanā	....	....	43
Catuvaṇṇasuddhivaṇṇanā	....	....	46
Rasapathavipātubhāvavaṇṇanā	....	....	49
Candimasūriyādipātubhāvavaṇṇanā	....	....	50
Bhūmipappaṭakapātubhāvādivaṇṇanā	....	....	52
Itthipurisaliṅgādipātubhāvavaṇṇanā	....	....	53
Mahāsammatarājavaṇṇanā	....	....	53
Brāhmaṇamaṇḍalādivaṇṇanā	....	....	54
Duccaritādikathāvaṇṇanā	....	....	55
Bodhipakkhiyabhāvanāvaṇṇanā	....	....	55

5. Sampasādanīyasutta

Sāriputtasīhanādavaṇṇanā	....	....	57
Kusaladhammadesanāvaṇṇanā	....	....	66
Āyatanapaṇṇattidesanāvaṇṇanā	....	....	68
Gabbhāvakkantidesanāvaṇṇanā	....	....	69
Ādesanavidhādesanāvaṇṇanā	....	....	70
Dassanasamāpattidesanāvaṇṇanā	....	....	71
Puggalapaṇṇattidesanāvaṇṇanā	....	....	72
Padhānadesanāvaṇṇanā	....	....	74
Paṭipadādesanāvaṇṇanā	....	....	75
Bhassasamācārādivaṇṇanā	....	....	75
Anusāsanavidhādivaṇṇanā	....	....	77
Aññathāsatthuguṇadassanādivaṇṇanā	....	....	79
Anuyogadānappakāravaṇṇanā	....	....	81
Tipiṭaka-antaradhānakathā	....	....	82
Sāsana-antarahitavaṇṇanā	....	....	83
Acchariya-abbhutavaṇṇanā	....	....	87

မာတိကာ — ပိဋ္ဌင်္က

၄-အဂ္ဂညသုတ္တ

ဝါသေဋ္ဌဘာရဒွါဇဝဏ္ဏနာ	....	....	၄၃
စတုဝဏ္ဏသုဒ္ဓိဝဏ္ဏနာ	....	....	၄၆
ရသပထဝီပါတုဘာဝဝဏ္ဏနာ	....	....	၄၉
စန္ဒိမသူရိယာဒိပါတုဘာဝဝဏ္ဏနာ	....	....	၅၀
ဘူမိပပ္ပဋကပါတုဘာဝါဒိဝဏ္ဏနာ	....	....	၅၂
ဣတ္ထိပုရိသလိင်္ဂါဒိပါတုဘာဝဝဏ္ဏနာ	....	....	၅၃
မဟာသမ္မတရာဇဝဏ္ဏနာ	....	....	၅၃
ဗြာဟ္မဏမဏ္ဍလာဒိဝဏ္ဏနာ	....	....	၅၄
ဒုစ္စရိတာဒိကထာဝဏ္ဏနာ	....	....	၅၅
ဗောဓိပက္ခိယဘာဝနာဝဏ္ဏနာ	....	....	၅၅

၅-သမ္ပသာဒနီယသုတ္တ

သာရိပုတ္တသီဟနာဒဝဏ္ဏနာ	....	....	၅၇
ကုသလဓမ္မဒေသနာဝဏ္ဏနာ	....	....	၆၆
အာယတနပဏ္ဏတ္တိဒေသနာဝဏ္ဏနာ	....	....	၆၈
ဂဗ္ဘာဝက္ကန္တိဒေသနာဝဏ္ဏနာ	....	....	၆၉
အာဒေသနဝိဓာဒေသနာဝဏ္ဏနာ	....	....	၇၀
ဒဿနသမာပတ္တိဒေသနာဝဏ္ဏနာ	....	....	၇၁
ပုဂ္ဂလပဏ္ဏတ္တိဒေသနာဝဏ္ဏနာ	....	....	၇၂
ပဓာနဒေသနာဝဏ္ဏနာ	....	....	၇၄
ပဋိပဒါဒေသနာဝဏ္ဏနာ	....	....	၇၅
ဘဿသမာစာရာဒိဝဏ္ဏနာ	....	....	၇၅
အနုသာသနဝိဓာဒိဝဏ္ဏနာ	....	....	၇၇
အညထာသတ္ထုဂုဏဒဿနာဒိဝဏ္ဏနာ	....	....	၇၉
အနုယောဂဒါနပ္ပကာရဝဏ္ဏနာ	....	....	၈၁
တိပိဋကအန္တရဓာနကထာ	....	....	၈၂
သာသနအန္တရဟိတဝဏ္ဏနာ	....	....	၈၃
အစ္ဆရိယအဗ္ဘုတဝဏ္ဏနာ	....	....	၈၇

Mātikā			Piṭṭhaṅka

6. Pāsādikasutta

Nigaṇṭhanāṭaputtakālaṅkiriyavaṇṇanā	....	....	89
Dhammaratanapūjā	....	....	91
Asammāsambuddhappaveditadhammavinayavaṇṇanā	....	....	92
Sammāsambuddhappaveditadhammavinayādivaṇṇanā	....	....	93
Saṅgāyitabbadhammādivaṇṇanā	....	....	95
Paccayānuññātakāraṇādivaṇṇanā	....	....	96
Sukhallikānuyogādivaṇṇanā	....	....	96
Pañhabyākaraṇavaṇṇanā	....	....	97
Abyākataṭṭhānavaṇṇanā	....	....	99
Pubbantasahagatadiṭṭhinissayavaṇṇanā	....	....	99

7. Lakkhaṇasutta

Dvattiṁsamahāpurisalakkhaṇavaṇṇanā	....	....	101
Suppatiṭṭhitapādatālakkhaṇavaṇṇanā (1)	....	....	102
Pādatalacakkalakkhaṇavaṇṇanā (2)	....	....	105
Āyatapaṇhitāditilakkhaṇavaṇṇanā (3-5)	....	....	107
Sattussadatālakkhaṇavaṇṇanā (6)	....	....	109
Karacaraṇādilakkhaṇavaṇṇanā (7-8)	....	....	110
Ussaṅkhapādādilakkhaṇavaṇṇanā (9-10)	....	....	112
Eṇijaṅghalakkhaṇavaṇṇanā (11)	....	....	112
Sukhumacchavilakkhaṇavaṇṇanā (12)	....	....	113
Suvaṇṇavaṇṇalakkhaṇavaṇṇanā (13)	....	....	116
Kosohitavatthaguyhalakkhaṇavaṇṇanā (14)	....	....	117
Parimaṇḍalādilakkhaṇavaṇṇanā (15-16)	....	....	117
Sīhapubbaddhakāyādilakkhaṇavaṇṇanā (17-19)	....	....	118
Rasaggasaggitālakkhaṇavaṇṇanā (20)	....	....	119
Abhinīlanettādilakkhaṇavaṇṇanā (21-22)	....	....	119

မာတိကာ			ပိဋ္ဌက်

၆-ပါသာဒိကသုတ္တ

နိဂဏ္ဌနာဋပုတ္တကာလင်္ကိရိယဝဏ္ဏနာ	....	....	၈၉
ဓမ္မရတနပူဇာ	....	....	၉၁
အသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓပ္ပဝေဒိတဓမ္မဝိနယဝဏ္ဏနာ	....	....	၉၂
သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓပ္ပဝေဒိတဓမ္မဝိနယာဒိဝဏ္ဏနာ	....	....	၉၃
သင်္ဂါယိတဗ္ဗဓမ္မာဒိဝဏ္ဏနာ	....	....	၉၅
ပစ္စယာနုညာတကာရဏာဒိဝဏ္ဏနာ	....	....	၉၆
သုခလ္လိကာနုယောဂါဒိဝဏ္ဏနာ	....	....	၉၆
ပဉှဗျာကရဏဝဏ္ဏနာ	....	....	၉၇
အဗျာကတဋ္ဌာနဝဏ္ဏနာ	....	....	၉၉
ပုဗ္ဗန္တသဟဂတဒိဋ္ဌိနိဿယဝဏ္ဏနာ	....	....	၉၉

၇-လက္ခဏသုတ္တ

ဒွတ္တိံသမဟာပုရိသလက္ခဏဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၀၁
သုပ္ပတိဋ္ဌိတပါဒတာလက္ခဏဝဏ္ဏနာ (၁)	....	....	၁၀၂
ပါဒတလစက္ကလက္ခဏဝဏ္ဏနာ (၂)	....	....	၁၀၅
အာယတပဏှိတာဒိတိလက္ခဏဝဏ္ဏနာ (၃-၅)	....	....	၁၀၇
သတ္တုဿဒတာလက္ခဏဝဏ္ဏနာ (၆)	....	....	၁၀၉
ကရစရဏာဒိလက္ခဏဝဏ္ဏနာ (၇-၈)	....	....	၁၁၀
ဥဿင်္ခပါဒါဒိလက္ခဏဝဏ္ဏနာ (၉-၁၀)	....	....	၁၁၂
ဧဏိဇင်္ဃလက္ခဏဝဏ္ဏနာ (၁၁)	....	....	၁၁၂
သုခုမစ္ဆဝိလက္ခဏဝဏ္ဏနာ (၁၂)	....	....	၁၁၃
သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏလက္ခဏဝဏ္ဏနာ (၁၃)	....	....	၁၁၆
ကောသောဟိတဝတ္ထဂုယှလက္ခဏဝဏ္ဏနာ (၁၄)		....	၁၁၇
ပရိမဏ္ဍလာဒိလက္ခဏဝဏ္ဏနာ (၁၅-၁၆)	....	....	၁၁၇
သီဟပုဗ္ဗဒ္ဓကာယာဒိလက္ခဏဝဏ္ဏနာ (၁၇-၁၉)		....	၁၁၈
ရသဂ္ဂသဂ္ဂိတာလက္ခဏဝဏ္ဏနာ (၂၀)	....	....	၁၁၉
အဘိနီလနေတ္တာဒိလက္ခဏဝဏ္ဏနာ (၂၁-၂၂)	....	....	၁၁၉

Mātikā Piṭṭhaṅka

Uṇhīsasīsalakkhaṇavaṇṇanā (23) 120
Ekekalomatādilakkhaṇavaṇṇanā (24-25) 120
Cattālīsādilakkhaṇavaṇṇanā (26-27) 121
Pahūtajivhādilakkhaṇavaṇṇanā (28-29) 121
Sīhahanulakkhaṇavaṇṇanā (30) 122
Samadantādilakkhaṇavaṇṇanā (31-32) 122

8. Siṅgālasutta

Nidānavaṇṇanā 124
Chadisādivaṇṇanā 126
Catuṭhānādivaṇṇanā 126
Cha-apāyamukhādivaṇṇanā 127
Surāmerayassa cha ādīnavādivaṇṇanā 128
Pāpamittatāya cha-ādīnavādivaṇṇanā 130
Mittapatirūpakādivaṇṇanā 131
Suhadamittādivaṇṇanā 132
Chaddisāpaṭicchādanakaṇḍavaṇṇanā 135

9. Āṭānāṭiyasutta

Paṭhamabhāṇavāravaṇṇanā 142
Parittaparikammakathā 150

10. Saṅgītisutta

Ubbhatakanavasandhāgāravaṇṇanā 153
Bhinnaniganṭhavatthuvaṇṇanā 156
Ekakavaṇṇanā 156
Dukavaṇṇanā 159
Tikavaṇṇanā 167
Catukkavaṇṇanā 188

မာတိကာ ပိဋ္ဌင်္က

ဥဏှီသသီသလက္ခဏဝဏ္ဏနာ (၂၃) ၁၂၀
ဧကေကလောမတာဒိလက္ခဏဝဏ္ဏနာ (၂၄-၂၅) ၁၂၀
စတ္တာလီသာဒိလက္ခဏဝဏ္ဏနာ (၂၆-၂၇) ၁၂၁
ပဟူတဇိဝှါဒိလက္ခဏဝဏ္ဏနာ (၂၈-၂၉) ၁၂၁
သီဟဟနုလက္ခဏဝဏ္ဏနာ (၃၀) ၁၂၂
သမဒန္တာဒိလက္ခဏဝဏ္ဏနာ (၃၁-၃၂) ၁၂၂

၈-သိင်္ဂါလသုတ္တ

နိဒါနဝဏ္ဏနာ ၁၂၄
ဆဒိသာဒိဝဏ္ဏနာ ၁၂၆
စတုဋ္ဌာနာဒိဝဏ္ဏနာ ၁၂၆
ဆအပါယမုခါဒိဝဏ္ဏနာ ၁၂၇
သုရာမေရယဿ ဆ အာဒီနဝါဒိဝဏ္ဏနာ ၁၂၈
ပါပမိတ္တတာယ ဆအာဒီနဝါဒိဝဏ္ဏနာ ၁၃၀
မိတ္တပတိရူပကာဒိဝဏ္ဏနာ ၁၃၁
သုဟဒမိတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ ၁၃၂
ဆဒ္ဒိသာပဋိစ္ဆာဒနကဏ္ဍဝဏ္ဏနာ ၁၃၅

၉-အာဋာနာဋိယသုတ္တ

ပဌမဘာဏဝါရဝဏ္ဏနာ ၁၄၂
ပရိတ္တပရိကမ္မကထာ ၁၅၀

၁၀-သင်္ဂီတိသုတ္တ

ဥဗ္ဘတကနဝသန္ဓာဂါရဝဏ္ဏနာ ၁၅၃
ဘိန္နနိဂဏ္ဌဝတ္ထုဝဏ္ဏနာ ၁၅၆
ဧကကဝဏ္ဏနာ ၁၅၆
ဒုကဝဏ္ဏနာ ၁၅၉
တိကဝဏ္ဏနာ ၁၆၇
စတုက္ကဝဏ္ဏနာ ၁၈၈

Mātikā			Piṭṭhaṅka
Ariyavaṁsacatukkavaṇṇanā	....	....	191
Sotāpattiyaṅgādicatukkavaṇṇanā	....	....	203
Pañhabyākaraṇādicatukkavaṇṇanā	....	....	205
Dakkhiṇāvisuddhādicatukkavaṇṇanā	....	....	207
Attantapādicatukkavaṇṇanā	....	....	208
Pañcakavaṇṇanā	....	....	209
Abhabbaṭṭhānādipañcakavaṇṇanā	....	....	210
Padhāniyaṅgapañcakavaṇṇanā	....	....	212
Suddhāvāsādipañcakavaṇṇanā	....	....	212
Cetokhilapañcakavaṇṇanā	....	....	213
Cetasovinibandhādipañcakavaṇṇanā	....	....	214
Nissaraṇiyapañcakavaṇṇanā	....	....	214
Vimuttāyatanapañcakavaṇṇanā	....	....	215
Chakkavaṇṇanā	....	....	216
Vivādamūlachakkavaṇṇanā	....	....	217
Nissaraṇiyachakkavaṇṇanā	....	....	218
Anuttariyādichakkavaṇṇanā	....	....	219
Satatavihārachakkavaṇṇanā	....	....	220
Abhijātichakkavaṇṇanā	....	....	220
Nibbedhabhāgiyachakkavaṇṇanā	....	....	221
Sattakavaṇṇanā	....	....	221
Adhikaraṇasamathasattakavaṇṇanā	....	....	223
Aṭṭhakavaṇṇanā	....	....	226
Navakavaṇṇanā	....	....	228
Dasakavaṇṇanā	....	....	229
Akusalakammapathadasakavaṇṇanā	....	....	231
Kusalakammapathadasakavaṇṇanā	....	....	233
Ariyavāsadasakavaṇṇanā	....	....	234
Asekkhadhammadasakavaṇṇanā	....	....	235
Pañhasamodhānavaṇṇanā	....	....	235

မာတိကာ			ပိဋ္ဌင်္က
အရိယဝံသစတုက္ကဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၉၁
သောတာပတ္တိယင်္ဂါဒိစတုက္ကဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၀၃
ပဉှဗျာကရဏာဒိစတုက္ကဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၀၅
ဒက္ခိဏာဝိသုဒ္ဓါဒိစတုက္ကဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၀၇
အတ္တန္တပါဒိစတုက္ကဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၀၈
ပဉ္စကဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၀၉
အဘဗ္ဗဋ္ဌာနာဒိပဉ္စကဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၁၀
ပဓာနိယင်္ဂပဉ္စကဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၁၂
သုဒ္ဓါဝါသာဒိပဉ္စကဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၁၂
စေတောခိလပဉ္စကဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၁၃
စေတသောဝိနိဗန္ဓာဒိပဉ္စကဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၁၄
နိဿရဏိယပဉ္စကဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၁၄
ဝိမုတ္တာယတနပဉ္စကဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၁၅
ဆက္ကဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၁၆
ဝိဝါဒမူလဆက္ကဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၁၇
နိဿရဏိယဆက္ကဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၁၈
အနုတ္တရိယာဒိဆက္ကဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၁၉
သတတဝိဟာရဆက္ကဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၂၀
အဘိဇာတိဆက္ကဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၂၀
နိဗ္ဗေဓဘာဂိယဆက္ကဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၂၁
သတ္တကဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၂၁
အဓိကရဏသမထသတ္တကဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၂၃
အဋ္ဌကဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၂၆
နဝကဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၂၈
ဒသကဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၂၉
အကုသလကမ္မပထဒသကဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၃၁
ကုသလကမ္မပထဒသကဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၃၃
အရိယဝါသဒသကဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၃၄
အသေက္ခဓမ္မဒသကဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၃၅
ပဉှသမောဓာနဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၃၅

Mātikā			Piṭṭhaṅka

11. Dasuttarasutta

Ekadhammavaṇṇanā	....	....	239
Dvedhammavaṇṇanā	....	....	241
Tayodhammavaṇṇanā	....	....	242
Cattārodhammavaṇṇanā	....	....	243
Pañcadhammavaṇṇanā	....	....	244
Chadhammavaṇṇanā	....	....	245
Sattadhammavaṇṇanā	....	....	246
Aṭṭhadhammavaṇṇanā	....	....	246
Navadhammavaṇṇanā	....	....	247
Dasadhammavaṇṇanā	....	....	248
Nigamanakathā	....	....	250

Pāthikavaggaṭṭhakathāya mātikā niṭṭhitā.

မာတိကာ			ပိဋ္ဌင်္က

၁၁-ဒသုတ္တရသုတ္တ

ဧကဓမ္မဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၃၉
ဒွေဓမ္မဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၄၁
တယောဓမ္မဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၄၂
စတ္တာရောဓမ္မဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၄၃
ပဉ္စဓမ္မဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၄၄
ဆဓမ္မဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၄၅
သတ္တဓမ္မဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၄၆
အဋ္ဌဓမ္မဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၄၆
နဝဓမ္မဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၄၇
ဒသဓမ္မဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၄၈
နိဂမနကထာ	....	....	၂၅၀

ပါထိကဝဂ္ဂဋ္ဌကထာယ မာတိကာ နိဋ္ဌိတာ။

Dīghanikāya

Pāthikavaggaṭṭhakathā

Namo tassa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa.

1. Pāthikasutta

Sunakkhattavatthuvaṇṇanā

1. **Evaṁ me sutaṁ -pa- Mallesu viharatī**ti Pāthikasuttaṁ. Tatrāyaṁ apubbapadavaṇṇanā—**Mallesu viharatī**ti Mallā nāma jānapadino rājakumārā, tesaṁ nivāso ekopi janapado ruḷhīsaddena "Mallā"ti vuccati, tasmiṁ Mallesu janapade. "Anupiyaṁ nāma Mallānaṁ nigamo"ti **Anupiyan**ti evaṁnāmako Mallānaṁ janapadassa eko nigamo, taṁ gocaragāmaṁ katvā ekasmiṁ chāyūdakasampanne vanasaṇḍe viharatīti attho. Anopiyantipi pāṭho. **Pāvisī**ti paviṭṭho. Bhagavā pana na tāva paviṭṭho, pavisissāmīti nikkhantattā pana pāvisīti vutto. Yathā kiṁ, yathā "gāmaṁ gamissāmī"ti nikkhanto puriso taṁ gāmaṁ apattopi "kuhiṁ itthannāmo"ti vutte "gāmaṁ gato"ti vuccati, evaṁ. **Etadahosī**ti gāmasamīpe ṭhatvā sūriyaṁ olokentassa etadahosi. **Atippago kho**ti ativiya pago kho[1], na tāva kulesu yāgubhattaṁ niṭṭhitanti. Kiṁ pana Bhagavā kālaṁ ajānitvā nikkhantoti. Na ajānitvā. Paccūsakāleyeva hi Bhagavā ñāṇajālaṁ pattharitvā lokaṁ volokento ñāṇajālassa[2] anto paviṭṭhaṁ Bhaggavagottaṁ Channaparibbājakaṁ disvā "ajjāhaṁ imassa paribbājakassa mayā pubbe katakāraṇaṁ samāharitvā dhammaṁ kathessāmi, sā

---

1. Pāto kho (Syā)   2. Buddhañāṇassa (Sī)

ဒီဃနိကာယ

ပါထိကဝဂ္ဂဋ္ဌကထာ

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

၁-ပါထိကသုတ္တ

သုနက္ခတ္တဝတ္ထုဝဏ္ဏနာ

၁။ **ဧဝံ မေ သုတံ။ပ။ မလ္လေသု ဝိဟရတီ**တိ ပါထိကသုတ္တံ။ တတြာယံ အပုဗ္ဗပဒဝဏ္ဏနာ—**မလ္လေသု ဝိဟရတီ**တိ မလ္လာ နာမ ဇာနပဒိနော ရာဇကုမာရာ၊ တေသံ နိဝါသော ဧကောပိ ဇနပဒေါ ရုဠှီသဒ္ဒေန “မလ္လာ”တိ ဝုစ္စတိ၊ တသ္မိံ မလ္လေသု ဇနပဒေ။ “အနုပိယံ နာမ မလ္လာနံ နိဂမော”တိ **အနုပိယ**န္တိ ဧဝံနာမကော မလ္လာနံ ဇနပဒဿ ဧကော နိဂမော၊ တံ ဂေါစရဂါမံ ကတွာ ဧကသ္မိံ ဆာယူဒကသမ္ပန္နေ ဝနသဏ္ဍေ ဝိဟရတီတိ အတ္ထော။ အနောပိယန္တိပိ ပါဌော။ **ပါဝိသီ**တိ ပဝိဋ္ဌော။ ဘဂဝါ ပန န တာဝ ပဝိဋ္ဌော၊ ပဝိသိဿာမီတိ နိက္ခန္တတ္တာ ပန ပါဝိသီတိ ဝုတ္တော။ ယထာ ကိံ၊ ယထာ “ဂါမံ ဂမိဿာမီ”တိ နိက္ခန္တော ပုရိသော တံ ဂါမံ အပတ္တောပိ “ကုဟိံ ဣတ္ထန္နာမော”တိ ဝုတ္တေ “ဂါမံ ဂတော”တိ ဝုစ္စတိ၊ ဧဝံ။ **ဧတဒဟောသီ**တိ ဂါမသမီပေ ဌတွာ သူရိယံ ဩလောကေန္တဿ ဧတဒဟောသိ။ **အတိပ္ပဂေါ ခေါ**တိ အတိဝိယ ပဂေါ ခေါ[၁]၊ န တာဝ ကုလေသု ယာဂုဘတ္တံ နိဋ္ဌိတန္တိ။ ကိံ ပန ဘဂဝါ ကာလံ အဇာနိတွာ နိက္ခန္တောတိ။ န အဇာနိတွာ။ ပစ္စူသကာလေယေဝ ဟိ ဘဂဝါ ဉာဏဇာလံ ပတ္ထရိတွာ လောကံ ဝေါလောကေန္တော ဉာဏဇာလဿ[၂] အန္တော ပဝိဋ္ဌံ ဘဂ္ဂဝဂေါတ္တံ ဆန္နပရိဗ္ဗာဇကံ ဒိသွာ “အဇ္ဇာဟံ ဣမဿ ပရိဗ္ဗာဇကဿ မယာ ပုဗ္ဗေ ကတကာရဏံ သမာဟရိတွာ ဓမ္မံ ကထေဿာမိ၊ သာ

၁-ပါတော ခေါ (သျာ)   ၂-ဗုဒ္ဓဉာဏဿ (သီ)

dhammakathā assa mayi pasādappaṭilābhavasena saphalā bhavissatī”ti ñatvāva paribbājakārāmaṁ pavisitukāmo atippagova nikkhami. Tasmā tattha pavisitukāmatāya evaṁ cittaṁ uppādesi.

2. **Etadavocā**ti Bhagavantaṁ disvā mānathaddhataṁ akatvā Satthāraṁ paccuggantvā etaṁ **etu kho bhante**ti-ādikaṁ vacanaṁ avoca. **Imaṁ pariyāyan**ti imaṁ vāraṁ, ajja imaṁ āgamanavāranti attho. Kiṁ pana Bhagavā pubbepi tattha gatapubboti. Na gatapubbo, lokasamudācāravasena pana evamāha. Lokiyā hi cirassaṁ āgatampi anāgatapubbampi manāpajātikaṁ āgataṁ disvā “kuto bhavaṁ āgato, cirassaṁ bhavaṁ āgato, kathaṁ te idhāgamanamaggo ñāto, kiṁ maggamūḷhosī”ti-ādīni vadanti. Tasmā ayampi lokasamudācāravasena evamāhāti veditabbo. **Idamāsanan**ti attano nisinnāsanaṁ papphoṭetvā sampādetvā dadamāno evamāha. **Sunakkhatto Licchaviputto**ti Sunakkhatto nāma Licchavirājaputto. So kira tassa gihisahāyo hoti, kālena kālaṁ tassa santikaṁ gacchati. **Paccakkhāto**ti “paccakkhāmi dānāhaṁ bhante Bhagavantaṁ, na dānāhaṁ bhante Bhagavantaṁ uddissa viharissāmī”ti evaṁ paṭi-akkhāto nissaṭṭho pariccatto.

3. **Bhagavantaṁ uddissā**ti “Bhagavā me Satthā, Bhagavato[1] ahaṁ ovādaṁ paṭikaromī”ti[2] evaṁ apadisitvā. **Ko santo kaṁ paccācikkhasī**ti yācako vā yācitakaṁ paccācikkheyya, yācitako vā yācakaṁ. Tvaṁ pana neva yācako na yācitako, evaṁ sante moghapurisa ko santo ko samāno kaṁ paccācikkhasīti dasseti. **Passa moghapurisā**ti passa tucchapurisa. **Yāvañca te idaṁ aparaddhan**ti yattakaṁ idaṁ tava aparaddhaṁ, yattako te aparādho, tattako dosoti evāhaṁ Bhaggava tassa[3] dosaṁ āropesinti dasseti.

4. **Uttari manussadhammā**ti pañcasīladasasīlasaṅkhātā manussadhammā uttari. **Iddhipāṭihāriyan**ti iddhibhūtaṁ pāṭihāriyaṁ. **Kate vā**ti katamhi vā. **Yassatthāyā**ti yassa dukkhakkhayassa atthāya. **So niyyāti**

1. Sāvako (?) 2. Ovādapaṭikaroti (?) 3. Bhavantaṁ (Syā) Bhagavantaṁ (Ka)

ဓမ္မကထာ အဿ မယိ ပသာဒပ္ပဋိလာဘဝသေန သဖလာ ဘဝိဿတီ”တိ ဉတွာဝ ပရိဗ္ဗာဇကာရာမံ ပဝိသိတုကာမော အတိပ္ပဂေါဝ နိက္ခမိ။ တသ္မာ တတ္ထ ပဝိသိတုကာမတာယ ဧဝံ စိတ္တံ ဥပ္ပါဒေသိ။

၂။ **ဧတဒဝေါစာ**တိ ဘဂဝန္တံ ဒိသွာ မာနထဒ္ဓတံ အကတွာ သတ္ထာရံ ပစ္စုဂ္ဂန္တွာ ဧတံ **ဧတု ခေါ ဘန္တေ**တိအာဒိကံ ဝစနံ အဝေါစ။ **ဣမံ ပရိယာယ**န္တိ ဣမံ ဝါရံ၊ အဇ္ဇ ဣမံ အာဂမနဝါရန္တိ အတ္ထော။ ကိံ ပန ဘဂဝါ ပုဗ္ဗေပိ တတ္ထ ဂတပုဗ္ဗောတိ။ န ဂတပုဗ္ဗော၊ လောကသမုဒါစာရဝသေန ပန ဧဝမာဟ။ လောကိယာ ဟိ စိရဿံ အာဂတမ္ပိ အနာဂတပုဗ္ဗမ္ပိ မနာပဇာတိကံ အာဂတံ ဒိသွာ “ကုတော ဘဝံ အာဂတော၊ စိရဿံ ဘဝံ အာဂတော၊ ကထံ တေ ဣဓာဂမနမဂ္ဂေါ ဉာတော၊ ကိံ မဂ္ဂမူဠှောသီ”တိအာဒီနိ ဝဒန္တိ။ တသ္မာ အယမ္ပိ လောကသမုဒါစာရဝသေန ဧဝမာဟာတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ **ဣဒမာသန**န္တိ အတ္တနော နိသိန္နာသနံ ပပ္ဖောဋေတွာ သမ္ပာဒေတွာ ဒဒမာနော ဧဝမာဟ။ **သုနက္ခတ္တော လိစ္ဆဝိပုတ္တော**တိ သုနက္ခတ္တော နာမ လိစ္ဆဝိရာဇပုတ္တော။ သော ကိရ တဿ ဂိဟိသဟာယော ဟောတိ၊ ကာလေန ကာလံ တဿ သန္တိကံ ဂစ္ဆတိ။ **ပစ္စက္ခာတော**တိ ‘‘ပစ္စက္ခာမိ ဒါနာဟံ ဘန္တေ ဘဂဝန္တံ၊ န ဒါနာဟံ ဘန္တေ ဘဂဝန္တံ ဥဒ္ဒိဿ ဝိဟရိဿာမီ”တိ ဧဝံ ပဋိအက္ခာတော နိဿဋ္ဌော ပရိစ္စတ္တော။

၃။ **ဘဂဝန္တံ ဥဒ္ဒိဿာ**တိ “ဘဂဝါ မေ သတ္ထာ၊ ဘဂဝတော[1] အဟံ ဩဝါဒံ ပဋိကရောမီ’’တိ[2] ဧဝံ အပဒိသိတွာ။ **ကော သန္တော ကံ ပစ္စာစိက္ခသီ**တိ ယာစကော ဝါ ယာစိတကံ ပစ္စာစိက္ခေယျ၊ ယာစိတကော ဝါ ယာစကံ။ တွံ ပန နေဝ ယာစကော န ယာစိတကော၊ ဧဝံ သန္တေ မောဃပုရိသ ကော သန္တော ကော သမာနော ကံ ပစ္စာစိက္ခသီတိ ဒဿေတိ။ **ပဿ မောဃပုရိသာ**တိ ပဿ တုစ္ဆပုရိသ။ **ယာဝဉ္စ တေ ဣဒံ အပရဒ္ဓ**န္တိ ယတ္တကံ ဣဒံ တဝ အပရဒ္ဓံ၊ ယတ္တကော တေ အပရာဓော၊ တတ္တကော ဒေါသောတိ ဧဝါဟံ ဘဂ္ဂဝ တဿ[3] ဒေါသံ အာရောပေသိန္တိ ဒဿေတိ။

၄။ **ဥတ္တရိ မနုဿဓမ္မာ**တိ ပဉ္စသီလဒသသီလသင်္ခါတာ မနုဿဓမ္မာ ဥတ္တရိ။ **ဣဒ္ဓိပါဋိဟာရိယ**န္တိ ဣဒ္ဓိဘူတံ ပါဋိဟာရိယံ။ **ကတေ ဝါ**တိ ကတမှိ ဝါ။ **ယဿတ္ထာယာ**တိ ယဿ ဒုက္ခက္ခယဿ အတ္ထာယ။ **သော နိယျာတိ**

၁-သာဝကော (?) ၂-ဩဝါဒပဋိကရောတိ (?) ၃-ဘဝန္တံ (သျာ) ဘဂဝန္တံ (က)

takkarassāti so dhammo takkarassa yathā mayā dhammo desito, tathā kārakassa sammā paṭipannassa puggalassa sabbavaṭṭadukkhakkhayāya amatanibbānasacchikiriyāya gacchati, na gacchati, saṁvattati, na saṁvattatīti pucchati. **Tatra Sunakkhattā**ti tasmiṁ Sunakkhatta mayā desite dhamme takkarassa sammā dukkhakkhayāya saṁvattamāne kiṁ uttari manussadhammā iddhipāṭihāriyaṁ kataṁ karissati, ko tena katena attho. Tasmiñhi katepi akatepi mama sāsanassa parihāni natthi, devamanussānañhi amatanibbānasampāpanatthāya ahaṁ pāramiyo pūresiṁ, na pāṭihāriyakaraṇatthāyāti pāṭihāriyassa niratthakataṁ dassetvā “passa moghapurisā”ti dutiyaṁ dosaṁ āropesi[1].

5. **Aggaññan**ti lokapaññattiṁ. “Idaṁ nāma lokassa aggan”ti evaṁ jānitabbampi aggaṁ mariyādaṁ na taṁ paññapetīti vadati. Sesamettha anantaravādānusāreneva veditabbaṁ.

6. **Anekapariyāyena kho**ti idaṁ kasmā āraddhaṁ. Sunakkhatto kira “Bhagavato guṇaṁ makkhessāmi, dosaṁ paññapessāmī”ti ettakaṁ vippalapitvā Bhagavato kathaṁ suṇanto appatiṭṭho niravo aṭṭhāsi[2].

Atha Bhagavā “Sunakkhatta evaṁ tvaṁ makkhibhāve ṭhito sayameva garahaṁ pāpuṇissasī”ti makkhibhāve ādīnavadassanatthaṁ **anekapariyāyenā**ti-ādimāha. Tattha **anekapariyāyenā**ti anekakāraṇena. **Vajjigāme**ti Vajjirājānaṁ gāme Vesālīnagare. **No visahī**ti nāsakkhi. **So avisahanto**ti so Sunakkhatto yassa pubbe tiṇṇaṁ ratanānaṁ vaṇṇaṁ kathentassa mukhaṁ nappahoti, so dāni teneva mukhena avaṇṇaṁ katheti, addhā avisahanto asakkonto brahmacariyaṁ carituṁ attano bālatāya avaṇṇaṁ kathetvā hīnāyāvatto. Buddho pana subuddhova, dhammo svākkhātova, saṁgho suppaṭipannova. Evaṁ tīṇi ratanāni thomentā manussā tuyheva dosaṁ dassessantīti. **Iti kho te**ti evaṁ kho te Sunakkhatta vattāro bhavissanti. Tato evaṁ dose uppanne Satthā atītānāgate appaṭihatañāṇo, mayhaṁ evaṁ doso uppajjissatīti jānantopi puretaraṁ na kathesīti vattuṁ na lacchasīti dasseti.

1. Āropeti (Ka) 2. Ahosi (Sī)

တက္ကရဿာတိ သော ဓမ္မော တက္ကရဿ ယထာ မယာ ဓမ္မော ဒေသိတော၊ တထာ ကာရကဿ သမ္မာ ပဋိပန္နဿ ပုဂ္ဂလဿ သဗ္ဗဝဋ္ဋဒုက္ခက္ခယာယ အမတနိဗ္ဗာနသစ္ဆိကိရိယာယ ဂစ္ဆတိ, န ဂစ္ဆတိ၊ သံဝတ္တတိ, န သံဝတ္တတီတိ ပုစ္ဆတိ။ **တတြ သုနက္ခတ္တာ**တိ တသ္မိံ သုနက္ခတ္တ မယာ ဒေသိတေ ဓမ္မေ တက္ကရဿ သမ္မာ ဒုက္ခက္ခယာယ သံဝတ္တမာနေ ကိံ ဥတ္တရိ မနုဿဓမ္မာ ဣဒ္ဓိပါဋိဟာရိယံ ကတံ ကရိဿတိ၊ ကော တေန ကတေန အတ္ထော။ တသ္မိဉှိ ကတေပိ အကတေပိ မမ သာသနဿ ပရိဟာနိ နတ္ထိ၊ ဒေဝမနုဿာနဉှိ အမတနိဗ္ဗာနသမ္ပာပနတ္ထာယ အဟံ ပါရမိယော ပူရေသိံ၊ န ပါဋိဟာရိယကရဏတ္ထာယာတိ ပါဋိဟာရိယဿ နိရတ္ထကတံ ဒဿေတွာ “ပဿ မောဃပုရိသာ”တိ ဒုတိယံ ဒေါသံ အာရောပေသိ[၁]။

၅။ **အဂ္ဂည**န္တိ လောကပညတ္တိံ။ “ဣဒံ နာမ လောကဿ အဂ္ဂ”န္တိ ဧဝံ ဇာနိတဗ္ဗမ္ပိ အဂ္ဂံ မရိယာဒံ န တံ ပညပေတီတိ ဝဒတိ။ သေသမေတ္ထ အနန္တရဝါဒါနုသာရေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

၆။ **အနေကပရိယာယေန ခေါ**တိ ဣဒံ ကသ္မာ အာရဒ္ဓံ။ သုနက္ခတ္တော ကိရ “ဘဂဝတော ဂုဏံ မက္ခေဿာမိ၊ ဒေါသံ ပညပေဿာမီ”တိ ဧတ္တကံ ဝိပ္ပလပိတွာ ဘဂဝတော ကထံ သုဏန္တော အပ္ပတိဋ္ဌော နိရဝေါ အဋ္ဌာသိ[၂]။

အထ ဘဂဝါ “သုနက္ခတ္တ ဧဝံ တွံ မက္ခိဘာဝေ ဌိတော သယမေဝ ဂရဟံ ပါပုဏိဿသီ”တိ မက္ခိဘာဝေ အာဒီနဝဒဿနတ္ထံ **အနေကပရိယာယေနာ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **အနေကပရိယာယေနာ**တိ အနေကကာရဏေန။ **ဝဇ္ဇိဂါမေ**တိ ဝဇ္ဇိရာဇာနံ ဂါမေ ဝေသာလီနဂရေ။ **နော ဝိသဟီ**တိ နာသက္ခိ။ **သော အဝိသဟန္တော**တိ သော သုနက္ခတ္တော ယဿ ပုဗ္ဗေ တိဏ္ဏံ ရတနာနံ ဝဏ္ဏံ ကထေန္တဿ မုခံ နပ္ပဟောတိ၊ သော ဒါနိ တေနေဝ မုခေန အဝဏ္ဏံ ကထေတိ၊ အဒ္ဓါ အဝိသဟန္တော အသက္ကောန္တော ဗြဟ္မစရိယံ စရိတုံ အတ္တနော ဗာလတာယ အဝဏ္ဏံ ကထေတွာ ဟီနာယာဝတ္တော။ ဗုဒ္ဓေါ ပန သုဗုဒ္ဓေါဝ၊ ဓမ္မော သွာက္ခာတောဝ၊ သံဃော သုပ္ပဋိပန္နောဝ။ ဧဝံ တီဏိ ရတနာနိ ထောမေန္တာ မနုဿာ တုယှေဝ ဒေါသံ ဒဿေဿန္တီတိ။ **ဣတိ ခေါ တေ**တိ ဧဝံ ခေါ တေ သုနက္ခတ္တ ဝတ္တာရော ဘဝိဿန္တိ။ တတော ဧဝံ ဒေါသေ ဥပ္ပန္နေ သတ္ထာ အတီတာနာဂတေ အပ္ပဋိဟတဉာဏော, မယှံ ဧဝံ ဒေါသော ဥပ္ပဇ္ဇိဿတီတိ ဇာနန္တောပိ ပုရေတရံ န ကထေသီတိ ဝတ္တုံ န လစ္ဆသီတိ ဒဿေတိ။

၁-အာရောပေတိ (က) ၂-အဟောသိ (သီ)

apakkamevāti apakkamiyeva, apakkanto[1] vā cutoti attho. **Yathā taṁ āpāyiko**ti yathā apāye nibbattanāraho satto apakkameyya, evameva apakkamīti attho.

Korakkhattiyavatthuvaṇṇanā

7. **Ekamidāhan**ti iminā kiṁ dasseti, idaṁ suttaṁ dvīhi padehi ābaddhaṁ iddhipāṭihāriyaṁ na karotīti ca aggaññaṁ na paññapetīti ca. Tattha "aggaññaṁ na paññapetī"ti idaṁ padaṁ suttapariyosāne dassessati. "Pāṭihāriyaṁ na karotī"ti imassa pana padassa anusandhidassanavasena ayaṁ desanā āraddhā.

Tattha **ekamidāhan**ti ekasmiṁ ahaṁ. **Samayan**ti samaye, ekasmiṁ kāle ahanti attho. **Thūlūsū**ti Thūlū nāma janapado, tattha viharāmi. **Uttarakā nāmā**ti itthiliṅga vasena uttarakāti evaṁnāmako Thūlūnaṁ janapadassa nigamo, taṁ nigamaṁ gocara gāmaṁ katvāti attho. **Acelo**ti naggo. **Korakkhattiyo**ti antovaṅkapādo khattiyo. **Kukkuravatiko**ti samādinnakukkuravato sunakho viya ghāyitvā khādati, uddhanantare nipajjati, aññampi sunakhakiriyameva karoti. **Catukkuṇḍiko**ti catusaṅghaṭṭito dve jāṇūni dve ca kappare bhūmiyaṁ ṭhapetvā vicarati. **Chamānikiṇṇan**ti bhūmiyaṁ nikiṇṇaṁ pakkhittaṁ ṭhapitaṁ. **Bhakkhasan**ti bhakkhaṁ yaṁkiñci khādanīyaṁ bhojanīyaṁ. **Mukhenevā**ti hatthena aparāmasitvā khādanīyaṁ mukheneva khādati, bhojanīyampi mukheneva bhuñjati. **Sādhurūpo**ti sundararūpo. **Ayaṁ samaṇo**ti ayaṁ arahataṁ samaṇo ekoti. Tattha **vatā**ti patthanatthe nipāto. Evaṁ kirassa patthanā ahosi "iminā samaṇena sadiso añño samaṇo nāma natthi, ayañhi appicchatāya vatthaṁ na nivāseti, 'esa papañco'ti maññamāno bhikkhābhājanampi na pariharati, chamānikiṇṇa meva khādati, ayaṁ samaṇo nāma. Mayaṁ pana kiṁ samaṇā"ti. Evaṁ Sabbaññubuddhassa pacchato carantova imaṁ pāpakaṁ vitakkaṁ vitakkesi.

Etadavocāti Bhagavā kira cintesi "ayaṁ Sunakkhatto pāpajjhāsayo, kiṁ nu imaṁ disvā cintesī"ti. Athevaṁ cintento tassa ajjhāsayaṁ viditvā "ayaṁ moghapuriso mādisassa sabbaññuno pacchato

---

1. Apasakkanto (Sī)

အပက္ကမေဝါတိ အပက္ကမိယေဝ၊ အပက္ကန္တော[၁] ဝါ စုတောတိ အတ္ထော။ **ယထာ တံ အာပါယိကော**တိ ယထာ အပါယေ နိဗ္ဗတ္တနာရဟော သတ္တော အပက္ကမေယျ၊ ဧဝမေဝ အပက္ကမီတိ အတ္ထော။

ကောရက္ခတ္တိယဝတ္ထုဝဏ္ဏနာ

၇။ **ဧကမိဒါဟ**န္တိ ဣမိနာ ကိံ ဒဿေတိ၊ ဣဒံ သုတ္တံ ဒွီဟိ ပဒေဟိ အာဗဒ္ဓံ ဣဒ္ဓိပါဋိဟာရိယံ န ကရောတီတိ စ အဂ္ဂညံ န ပညပေတီတိ စ။ တတ္ထ "အဂ္ဂညံ န ပညပေတီ"တိ ဣဒံ ပဒံ သုတ္တပရိယောသာနေ ဒဿေဿတိ။ "ပါဋိဟာရိယံ န ကရောတီ"တိ ဣမဿ ပန ပဒဿ အနုသန္ဓိဒဿနဝသေန အယံ ဒေသနာ အာရဒ္ဓါ။

တတ္ထ **ဧကမိဒါဟ**န္တိ ဧကသ္မိံ အဟံ။ **သမယ**န္တိ သမယေ၊ ဧကသ္မိံ ကာလေ အဟန္တိ အတ္ထော။ **ထူလူသူ**တိ ထူလူ နာမ ဇနပဒေါ၊ တတ္ထ ဝိဟရာမိ။ **ဥတ္တရကာ နာမာ**တိ ဣတ္ထိလိင်္ဂဝသေန ဥတ္တရကာတိ ဧဝံနာမကော ထူလူနံ ဇနပဒဿ နိဂမော၊ တံ နိဂမံ ဂေါစရဂါမံ ကတွာတိ အတ္ထော။ **အစေလော**တိ နဂ္ဂေါ။ **ကောရက္ခတ္တိယော**တိ အန္တောဝင်္ကပါဒေါ ခတ္တိယော။ **ကုက္ကုရဝတိကော**တိ သမာဒိန္နကုက္ကုရဝတော သုနခေါ ဝိယ ဃာယိတွာ ခါဒတိ၊ ဥဒ္ဓနန္တရေ နိပဇ္ဇတိ၊ အညမ္ပိ သုနခကိရိယမေဝ ကရောတိ။ **စတုက္ကုဏ္ဍိကော**တိ စတုသင်္ဃဋ္ဋိတော ဒွေ ဇာဏူနိ ဒွေ စ ကပ္ပရေ ဘူမိယံ ဌပေတွာ ဝိစရတိ။ **ဆမာနိကိဏ္ဏ**န္တိ ဘူမိယံ နိကိဏ္ဏံ ပက္ခိတ္တံ ဌပိတံ။ **ဘက္ခသ**န္တိ ဘက္ခံ ယံကိဉ္စိ ခါဒနီယံ ဘောဇနီယံ။ **မုခေနေဝါ**တိ ဟတ္ထေန အပရာမသိတွာ ခါဒနီယံ မုခေနေဝ ခါဒတိ၊ ဘောဇနီယမ္ပိ မုခေနေဝ ဘုဉ္ဇတိ။ **သာဓုရူပေါ**တိ သုန္ဒရရူပေါ။ **အယံ သမဏော**တိ အယံ အရဟတံ သမဏော ဧကောတိ။ တတ္ထ **ဝတာ**တိ ပတ္ထနတ္ထေ နိပါတော။ ဧဝံ ကိရဿ ပတ္ထနာ အဟောသိ "ဣမိနာ သမဏေန သဒိသော အညော သမဏော နာမ နတ္ထိ၊ အယဉှိ အပ္ပိစ္ဆတာယ ဝတ္ထံ န နိဝါသေတိ၊ 'ဧသ ပပဉ္စော'တိ မညမာနော ဘိက္ခာဘာဇနမ္ပိ န ပရိဟရတိ၊ ဆမာနိကိဏ္ဏမေဝ ခါဒတိ၊ အယံ သမဏော နာမ။ မယံ ပန ကိံ သမဏာ"တိ။ ဧဝံ သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓဿ ပစ္ဆတော စရန္တောဝ ဣမံ ပါပကံ ဝိတက္ကံ ဝိတက္ကေသိ။

ဧတဒဝေါစာတိ ဘဂဝါ ကိရ စိန္တေသိ "အယံ သုနက္ခတ္တော ပါပဇ္ဈာသယော၊ ကိံ နု ဣမံ ဒိသွာ စိန္တေသီ"တိ။ အထေဝံ စိန္တေန္တော တဿ အဇ္ဈာသယံ ဝိဒိတွာ "အယံ မောဃပုရိသော မာဒိသဿ သဗ္ဗညုနော ပစ္ဆတော

၁-အပသက္ကန္တော (သီ)

āgacchanto acelaṁ arahāti maññati, idheva dānāyaṁ bālo niggahaṁ arahatī”ti anivattitvāva etaṁ **tvampi nāmā**ti-ādivacanamavoca. Tattha **tvampi nāmā**ti garahatthe pikāro. Garahanto hi naṁ Bhagavā “tvampi nāmā”ti āha. “Tvampi nāma evaṁ hīnajjhāsayo, ahaṁ samaṇo Sakyaputtiyoti evaṁ paṭijānissasī”ti ayañhettha adhippāyo. **Kiṁ pana maṁ bhante**ti mayhaṁ bhante kiṁ gārayhaṁ disvā Bhagavā “evamāhā”ti pucchati. Athassa Bhagavā ācikkhanto “nanu te”ti-ādimāha. **Maccharāyatī**ti “mā aññassa arahattaṁ hotū”ti kiṁ Bhagavā evaṁ arahattassa maccharāyatīti pucchati. **Na kho ahan**ti ahaṁ moghapurisa sadevakassa lokassa arahattappaṭilābhameva paccāsīsāmi[1], etadatthameva me bahūni dukkarāni karontena pāramiyo pūritā, na kho ahaṁ moghapurisa arahattassa maccharāyāmi. **Pāpakaṁ diṭṭhigatan**ti na arahantaṁ arahāti, arahante ca anarahantoti evaṁ tassa diṭṭhi uppannā. Taṁ sandhāya “pāpakaṁ diṭṭhigatan”ti āha. **Yaṁ kho panā**ti yaṁ etaṁ acelaṁ evaṁ maññasi. **Sattamaṁ divasan**ti sattame divase. **Alasakenā**ti alasakabyādhinā. **Kālaṅkarissatī**ti uddhumāta-udaro marissati.

Kālakañcikāti tesaṁ asurānaṁ nāma. Tesaṁ kira tigāvuto attabhāvo appamaṁsalohito purāṇapaṇṇasadiso kakkaṭakānaṁ viya akkhīni nikkhamitvā matthake tiṭṭhanti, mukhaṁ sūcipāsakasadisaṁ matthakasmiṁyeva hoti, tena oṇamitvā gocaraṁ gaṇhanti. **Bīraṇatthambake**ti bīraṇatiṇatthambo tasmiṁ susāne atthi, tasmā taṁ bīraṇatthambakanti vuccati.

Tenupasaṅkamīti Bhagavati ettakaṁ vatvā tasmiṁ gāme piṇḍāya caritvā vihāraṁ gate vihārā nikkhamitvā upasaṅkami. **Yena tvan**ti yena kāraṇena tvaṁ. Yasmāpi Bhagavatā byākato, tasmāti attho. **Mattaṁ mattan**ti pamāṇayuttaṁ pamāṇayuttaṁ. “Mantā mantā”tipi[2] pāṭho, paññāya upaparikkhitvā upaparikkhitvāti attho. **Yathā samaṇassa Gotamassā**ti yathā samaṇassa Gotamassa micchā vacanaṁ assa, tathā kareyyāsīti āha. Evaṁ vutte acelo sunakho viya uddhanaṭṭhāne nipanno sīsaṁ ukkhipitvā akkhīni ummīletvā olokento kiṁ kathesi “samaṇo

1. Paccāsiṁsāmi (Sī, Syā) 2. Mantvā mantvātipi (Ka)

အာဂစ္ဆန္တော အစေလံ အရဟာတိ မညတိ၊ ဣဓေဝ ဒါနာယံ ဗာလော နိဂ္ဂဟံ အရဟတီ”တိ အနိဝတ္တိတွာဝ ဧတံ **တွမ္ပိ နာမာ**တိအာဒိဝစနမဝေါစ။ တတ္ထ **တွမ္ပိ နာမာ**တိ ဂရဟတ္ထေ ပိကာရော။ ဂရဟန္တော ဟိ နံ ဘဂဝါ “တွမ္ပိ နာမာ”တိ အာဟ။ “တွမ္ပိ နာမ ဧဝံ ဟီနဇ္ဈာသယော၊ အဟံ သမဏော သကျပုတ္တိယောတိ ဧဝံ ပဋိဇာနိဿသီ”တိ အယမေတ္ထ အဓိပ္ပါယော။ **ကိံ ပန မံ ဘန္တေ**တိ မယှံ ဘန္တေ ကိံ ဂါရယှံ ဒိသွာ ဘဂဝါ “ဧဝမာဟာ”တိ ပုစ္ဆတိ။ အထဿ ဘဂဝါ အာစိက္ခန္တော “နနု တေ”တိအာဒိမာဟ။ **မစ္ဆရာယတီ**တိ “မာ အညဿ အရဟတ္တံ ဟောတူ”တိ ကိံ ဘဂဝါ ဧဝံ အရဟတ္တဿ မစ္ဆရာယတီတိ ပုစ္ဆတိ။ **န ခေါ အဟ**န္တိ အဟံ မောဃပုရိသ သဒေဝကဿ လောကဿ အရဟတ္တပ္ပဋိလာဘမေဝ ပစ္စာသီသာမိ[1]၊ ဧတဒတ္ထမေဝ မေ ဗဟူနိ ဒုက္ကရာနိ ကရောန္တေန ပါရမိယော ပူရိတာ၊ န ခေါ အဟံ မောဃပုရိသ အရဟတ္တဿ မစ္ဆရာယာမိ။ **ပါပကံ ဒိဋ္ဌိဂတ**န္တိ န အရဟန္တံ အရဟာတိ, အရဟန္တေ စ အနရဟန္တောတိ ဧဝံ တဿ ဒိဋ္ဌိ ဥပ္ပန္နာ။ တံ သန္ဓာယ “ပါပကံ ဒိဋ္ဌိဂတ”န္တိ အာဟ။ **ယံ ခေါ ပနာ**တိ ယံ ဧတံ အစေလံ ဧဝံ မညသိ။ **သတ္တမံ ဒိဝသ**န္တိ သတ္တမေ ဒိဝသေ။ **အလသကေနာ**တိ အလသကဗျာဓိနာ။ **ကာလင်္ကရိဿတီ**တိ ဥဒ္ဓုမာတဥဒရော မရိဿတိ။

ကာလကဉ္စိကာတိ တေသံ အသုရာနံ နာမံ။ တေသံ ကိရ တိဂါဝုတော အတ္တဘာဝေါ အပ္ပမံသလောဟိတော ပုရာဏပဏ္ဏသဒိသော ကက္ကဋကာနံ ဝိယ အက္ခီနိ နိက္ခမိတွာ မတ္ထကေ တိဋ္ဌန္တိ၊ မုခံ သူစိပါသကသဒိသံ မတ္ထကသ္မိံယေဝ ဟောတိ၊ တေန ဩဏမိတွာ ဂေါစရံ ဂဏှန္တိ။ **ဗီရဏတ္ထမ္ဘကေ**တိ ဗီရဏတိဏတ္ထမ္ဘော တသ္မိံ သုသာနေ အတ္ထိ၊ တသ္မာ တံ ဗီရဏတ္ထမ္ဘကန္တိ ဝုစ္စတိ။

တေနုပသင်္ကမီတိ ဘဂဝတိ ဧတ္တကံ ဝတွာ တသ္မိံ ဂါမေ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ဝိဟာရံ ဂတေ ဝိဟာရာ နိက္ခမိတွာ ဥပသင်္ကမိ။ **ယေန တွ**န္တိ ယေန ကာရဏေန တွံ။ ယသ္မာပိ ဘဂဝတာ ဗျာကတော၊ တသ္မာတိ အတ္ထော။ **မတ္တံ မတ္တ**န္တိ ပမာဏယုတ္တံ ပမာဏယုတ္တံ။ “မန္တာ မန္တာ”တိပိ[2] ပါဌော၊ ပညာယ ဥပပရိက္ခိတွာ ဥပပရိက္ခိတွာတိ အတ္ထော။ **ယထာ သမဏဿ ဂေါတမဿာ**တိ ယထာ သမဏဿ ဂေါတမဿ မိစ္ဆာ ဝစနံ အဿ၊ တထာ ကရေယျာသီတိ အာဟ။ ဧဝံ ဝုတ္တေ အစေလော သုနခေါ ဝိယ ဥဒ္ဓနဋ္ဌာနေ နိပန္နော သီသံ ဥက္ခိပိတွာ အက္ခီနိ ဥမ္မီလေတွာ ဩလောကေန္တော ကိံ ကထေသိ “သမဏော

၁-ပစ္စာသိံသာမိ (သီ၊ သျာ) ၂-မန္တွာ မန္တွာတိပိ (က)

nāma Gotamo amhākaṁ verī visabhāgo, samaṇassa Gotamassa uppannakālato paṭṭhāya mayaṁ sūriye uggate khajjopanakā viya jātā. samaṇo Gotamo amhe evaṁ vācaṁ vadeyya aññathā vā. Verino pana kathā nāma tacchā na hoti, gaccha tvaṁ ahamettha kattabbaṁ jānissāmī"ti vatvā punadeva nipajji.

8. **Ekadvīhikāyā**ti ekaṁ dveti vatvā gaṇesi. **Yathā tan**ti yathā asaddahamāno koci gaṇeyya, evaṁ gaṇesi. Ekadivasañca tikkhattuṁ upasaṅkamitvā eko divaso atīto, dve divasā atītāti ārocesi. **Sattamaṁ divasan**ti so kira Sunakkhattassa vacanaṁ sutvā sattāhaṁ nirāhārova ahosi. Athassa sattame divase eko upaṭṭhāko "amhākaṁ kulūpakasamaṇassa ajja sattamo divaso gehaṁ anāgacchantassa aphāsu nu kho jātan"ti sūkaramaṁsaṁ pacāpetvā bhattamādāya gantvā purato bhūmiyaṁ nikkhipi. Acelo disvā cintesi "samaṇassa Gotamassa kathā tacchā vā atacchā vā hotu, āhāraṁ pana khāditvā suhitassa me maraṇampi sumaraṇan"ti dve hatthe jaṇṇukāni ca bhūmiyaṁ ṭhapetvā kucchipūraṁ bhuñji. So rattibhāge jīrāpetuṁ asakkonto alasakena kālamakāsi. Sacepi hi so "na bhuñjeyyan"ti cinteyya, tathāpi taṁ divasaṁ bhuñjitvā alasakena kālaṁ kareyya. Advejjhavacanā hi Tathāgatāti.

Bīraṇatthambaketi titthiyā kira "kālaṅkato korakkhattiyo"ti sutvā divasāni gaṇetvā idaṁ tāva saccaṁ jātaṁ, idāni naṁ aññattha chaḍḍetvā "musāvādena samaṇaṁ Gotamaṁ niggaṇhissāmā"ti gantvā tassa sarīraṁ valliyā bandhitvā ākaḍḍhantā "ettha chaḍḍessāma, ettha chaḍḍessāmā"ti gacchanti. Gatagataṭṭhānaṁ aṅgaṇameva hoti. Te kaḍḍhamānā bīraṇatthambakasusānaṁyeva gantvā susānabhāvaṁ ñatvā "aññattha chaḍḍessāmā"ti ākaḍḍhiṁsu. Atha nesaṁ valli chijjittha, pacchā cāletuṁ nāsakkhiṁsu. Te tatova pakkantā. Tena vuttaṁ "bīraṇatthambake susāne chaḍḍesun"ti.

9. **Tenupasaṅkamī**ti kasmā upasaṅkami. So kira cintesi "avasesaṁ tāva samaṇassa Gotamassa vacanaṁ sameti, matassa pana uṭṭhāya aññena saddhiṁ kathanaṁ nāma natthi, handāhaṁ gantvā pucchāmi. Sace katheti, sundaraṁ.

နာမ ဂေါတမော အမှာကံ ဝေရီ ဝိသဘာဂေါ၊ သမဏဿ ဂေါတမဿ ဥပ္ပန္နကာလတော ပဋ္ဌာယ မယံ သူရိယေ ဥဂ္ဂတေ ခဇ္ဇောပနကာ ဝိယ ဇာတာ။ သမဏော ဂေါတမော အမှေ ဧဝံ ဝါစံ ဝဒေယျ အညထာ ဝါ။ ဝေရိနော ပန ကထာ နာမ တစ္ဆာ န ဟောတိ၊ ဂစ္ဆ တွံ အဟမေတ္ထ ကတ္တဗ္ဗံ ဇာနိဿာမီ”တိ ဝတွာ ပုနဒေဝ နိပဇ္ဇိ။

၈။ **ဧကဒွီဟိကာယာ**တိ ဧကံ ဒွေတိ ဝတွာ ဂဏေသိ။ **ယထာ တ**န္တိ ယထာ အသဒ္ဒဟမာနော ကောစိ ဂဏေယျ၊ ဧဝံ ဂဏေသိ။ ဧကဒိဝသဉ္စ တိက္ခတ္တုံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဧကော ဒိဝသော အတီတော၊ ဒွေ ဒိဝသာ အတီတာတိ အာရောစေသိ။ **သတ္တမံ ဒိဝသ**န္တိ သော ကိရ သုနက္ခတ္တဿ ဝစနံ သုတွာ သတ္တာဟံ နိရာဟာရောဝ အဟောသိ။ အထဿ သတ္တမေ ဒိဝသေ ဧကော ဥပဋ္ဌာကော “အမှာကံ ကုလူပကသမဏဿ အဇ္ဇ သတ္တမော ဒိဝသော ဂေဟံ အနာဂစ္ဆန္တဿ အဖာသု နု ခေါ ဇာတ”န္တိ သူကရမံသံ ပစာပေတွာ ဘတ္တမာဒါယ ဂန္တွာ ပုရတော ဘူမိယံ နိက္ခိပိ။ အစေလော ဒိသွာ စိန္တေသိ “သမဏဿ ဂေါတမဿ ကထာ တစ္ဆာ ဝါ အတစ္ဆာ ဝါ ဟောတု၊ အာဟာရံ ပန ခါဒိတွာ သုဟိတဿ မေ မရဏမ္ပိ သုမရဏ”န္တိ ဒွေ ဟတ္ထေ ဇဏ္ဏုကာနိ စ ဘူမိယံ ဌပေတွာ ကုစ္ဆိပူရံ ဘုဉ္ဇိ။ သော ရတ္တိဘာဂေ ဇီရာပေတုံ အသက္ကောန္တော အလသကေန ကာလမကာသိ။ သစေပိ ဟိ သော “န ဘုဉ္ဇေယျ”န္တိ စိန္တေယျ၊ တထာပိ တံ ဒိဝသံ ဘုဉ္ဇိတွာ အလသကေန ကာလံ ကရေယျ။ အဒွေဇ္ဈဝစနာ ဟိ တထာဂတာတိ။

ဗီရဏတ္ထမ္ဘကေတိ တိတ္ထိယာ ကိရ “ကာလင်္ကတော ကောရက္ခတ္တိယော”တိ သုတွာ ဒိဝသာနိ ဂဏေတွာ ဣဒံ တာဝ သစ္စံ ဇာတံ၊ ဣဒါနိ နံ အညတ္ထ ဆဍ္ဍေတွာ “မုသာဝါဒေန သမဏံ ဂေါတမံ နိဂ္ဂဏှိဿာမာ”တိ ဂန္တွာ တဿ သရီရံ ဝလ္လိယာ ဗန္ဓိတွာ အာကဍ္ဎန္တာ “ဧတ္ထ ဆဍ္ဍေဿာမ၊ ဧတ္ထ ဆဍ္ဍေဿာမာ”တိ ဂစ္ဆန္တိ။ ဂတဂတဋ္ဌာနံ အင်္ဂဏမေဝ ဟောတိ။ တေ ကဍ္ဎမာနာ ဗီရဏတ္ထမ္ဘကသုသာနံယေဝ ဂန္တွာ သုသာနဘာဝံ ဉတွာ “အညတ္ထ ဆဍ္ဍေဿာမာ”တိ အာကဍ္ဎိံသု။ အထ နေသံ ဝလ္လိ ဆိဇ္ဇိတ္ထ၊ ပစ္ဆာ စာလေတုံ နာသက္ခိံသု။ တေ တတောဝ ပက္ကန္တာ။ တေန ဝုတ္တံ “ဗီရဏတ္ထမ္ဘကေ သုသာနေ ဆဍ္ဍေသု”န္တိ။

၉။ **တေနုပသင်္ကမီ**တိ ကသ္မာ ဥပသင်္ကမိ။ သော ကိရ စိန္တေသိ “အဝသေသံ တာဝ သမဏဿ ဂေါတမဿ ဝစနံ သမေတိ၊ မတဿ ပန ဥဋ္ဌာယ အညေန သဒ္ဓိံ ကထနံ နာမ နတ္ထိ၊ ဟန္ဒာဟံ ဂန္တွာ ပုစ္ဆာမိ။ သစေ ကထေတိ၊ သုန္ဒရံ။

no ce katheti, samaṇaṁ Gotamaṁ musāvādena niggaṇhissāmī”ti iminā kāraṇena upasaṅkami. **Ākoṭesī**ti pahari. **Jānāmi āvuso**ti matasarīraṁ uṭṭhahitvā kathetuṁ samatthaṁ nāma natthi, idaṁ kathaṁ kathesīti? Buddhānubhāvena. Bhagavā kira korakkhattiyaṁ asurayonito ānetvā sarīre adhimocetvā kathāpesi. Tameva vā sarīraṁ kathāpesi, acinteyyo hi Buddhavisayo.

10. **Tatheva taṁ vipākan**ti tassa vacanassa vipākaṁ tatheva, udāhu noti liṅgavipallāso kato, tatheva so vipākoti attho. Keci pana “vipakkan”tipi paṭhanti, nibbattanti attho.

Ettha ṭhatvā pāṭihāriyāni samānetabbāni. Sabbāneva hetāni pañca pāṭihāriyāni honti. “Sattame divase marissatī”ti vuttaṁ, so tatheva mato, idaṁ paṭhamaṁ pāṭihāriyaṁ. “Alasakenā”ti vuttaṁ, alasakeneva mato, idaṁ dutiyaṁ. “Kālakañcikesu nibbattissatī”ti vuttaṁ, tattheva nibbatto, idaṁ tatiyaṁ. “Bīraṇatthambake susāne chaḍḍessantī”ti vuttaṁ, tattheva chaḍḍito, idaṁ catutthaṁ. “Nibbattaṭṭhānato āgantvā Sunakkhattena saddhiṁ kathessatī”ti vutto, so kathesiyeva, idaṁ pañcamaṁ pāṭihāriyaṁ.

Acelakaḷāramaṭṭakavatthuvaṇṇanā

11. **Kaḷāramaṭṭakoti**[1] nikkhantadantamattako. Nāmameva vā tassetaṁ. **Lābhaggappatto**ti lābhaggaṁ patto, aggalābhaṁ pattoti vuttaṁ hoti. **Yasaggappatto**ti yasaggaṁ aggaparivāraṁ patto. **Vatapadānī**ti vatāniyeva, vatakoṭṭhāsā vā. **Samattānī**ti gahitāni. **Samādinnānī**ti tasseva vevacanaṁ. **Puratthimena vesālin**ti Vesālito avidūre puratthimāya disāya. **Cetiyan**ti yakkhacetiyaṭṭhānaṁ. Esa nayo sabbattha.

12. **Yena acelako**ti Bhagavato vattaṁ katvā yena acelo kaḷāramaṭṭako tenupasaṅkami. **Pañhaṁ apucchī**ti gambhīraṁ tilakkhaṇāhataṁ pañhaṁ pucchi. **Na sampāyāsī**ti na sammā ñāṇagatiyā pāyāsi, andho viya visamaṭṭhāne tattha tattheva pakkhali. Neva ādiṁ, na pariyosānamaddasa.

1. Kaḷāramaṭṭhukoti (Sī) kaḷāramajjakoti (Syā)

နော စေ ကထေတိ၊ သမဏံ ဂေါတမံ မုသာဝါဒေန နိဂ္ဂဏှိဿာမီ”တိ ဣမိနာ ကာရဏေန ဥပသင်္ကမိ။ **အာကောဋေသီ**တိ ပဟရိ။ **ဇာနာမိ အာဝုသော**တိ မတသရီရံ ဥဋ္ဌဟိတွာ ကထေတုံ သမတ္ထံ နာမ နတ္ထိ၊ ဣဒံ ကထံ ကထေသီတိ? ဗုဒ္ဓါနုဘာဝေန။ ဘဂဝါ ကိရ ကောရက္ခတ္တိယံ အသုရယောနိတော အာနေတွာ သရီရေ အဓိမောစေတွာ ကထာပေသိ။ တမေဝ ဝါ သရီရံ ကထာပေသိ၊ အစိန္တေယျော ဟိ ဗုဒ္ဓဝိသယော။

၁၀။ **တထေဝ တံ ဝိပါက**န္တိ တဿ ဝစနဿ ဝိပါကံ တထေဝ, ဥဒါဟု နောတိ လိင်္ဂဝိပလ္လာသော ကတော၊ တထေဝ သော ဝိပါကောတိ အတ္ထော။ ကေစိ ပန “ဝိပက္က”န္တိပိ ပဌန္တိ၊ နိဗ္ဗတ္တန္တိ အတ္ထော။

ဧတ္ထ ဌတွာ ပါဋိဟာရိယာနိ သမာနေတဗ္ဗာနိ။ သဗ္ဗာနေဝ ဟေတာနိ ပဉ္စ ပါဋိဟာရိယာနိ ဟောန္တိ။ “သတ္တမေ ဒိဝသေ မရိဿတီ”တိ ဝုတ္တံ၊ သော တထေဝ မတော၊ ဣဒံ ပဌမံ ပါဋိဟာရိယံ။ “အလသကေနာ”တိ ဝုတ္တံ၊ အလသကေနေဝ မတော၊ ဣဒံ ဒုတိယံ။ “ကာလကဉ္ဇိကေသု နိဗ္ဗတ္တိဿတီ”တိ ဝုတ္တံ၊ တတ္ထေဝ နိဗ္ဗတ္တော၊ ဣဒံ တတိယံ။ “ဗီရဏတ္ထမ္ဘကေ သုသာနေ ဆဍ္ဍေဿန္တီ”တိ ဝုတ္တံ၊ တတ္ထေဝ ဆဍ္ဍိတော၊ ဣဒံ စတုတ္ထံ။ “နိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနတော အာဂန္တွာ သုနက္ခတ္တေန သဒ္ဓိံ ကထေဿတီ”တိ ဝုတ္တော၊ သော ကထေသိယေဝ၊ ဣဒံ ပဉ္စမံ ပါဋိဟာရိယံ။

အစေလကဠာရမဋ္ဋကဝတ္ထုဝဏ္ဏနာ

၁၁။ **ကဠာရမဋ္ဋကော**တိ[၁] နိက္ခန္တဒန္တမတ္တကော။ နာမမေဝ ဝါ တဿေတံ။ **လာဘဂ္ဂပ္ပတ္တော**တိ လာဘဂ္ဂံ ပတ္တော၊ အဂ္ဂလာဘံ ပတ္တောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ယသဂ္ဂပ္ပတ္တော**တိ ယသဂ္ဂံ အဂ္ဂပရိဝါရံ ပတ္တော။ **ဝတပဒါနီ**တိ ဝတာနိယေဝ၊ ဝတကောဋ္ဌာသာ ဝါ။ **သမတ္တာနီ**တိ ဂဟိတာနိ။ **သမာဒိန္နာနီ**တိ တဿေဝ ဝေဝစနံ။ **ပုရတ္ထိမေန ဝေသာလိ**န္တိ ဝေသာလိတော အဝိဒူရေ ပုရတ္ထိမာယ ဒိသာယ။ **စေတိယ**န္တိ ယက္ခစေတိယဋ္ဌာနံ။ ဧသ နယော သဗ္ဗတ္ထ။

၁၂။ **ယေန အစေလကော**တိ ဘဂဝတော ဝတ္တံ ကတွာ ယေန အစေလော ကဠာရမဋ္ဋကော တေနုပသင်္ကမိ။ **ပဉ္ဟံ အပုစ္ဆီ**တိ ဂမ္ဘီရံ တိလက္ခဏာဟတံ ပဉ္ဟံ ပုစ္ဆိ။ **န သမ္ပာယာသီ**တိ န သမ္မာ ဉာဏဂတိယာ ပါယာသိ၊ အန္ဓော ဝိယ ဝိသမဋ္ဌာနေ တတ္ထ တတ္ထေဝ ပက္ခလိ။ နေဝ အာဒိံ, န ပရိယောသာနမဒ္ဒသ။

၁-ကဠာရမဋ္ဌုကောတိ (သီ) ကဠာရမဇ္ဇကောတိ (သျာ)

Atha vā “na sampāyāsī”ti na sampādesi, sampādetvā kathetuṁ nāsakkhi. **Asampāyanto**ti kabarakkhīni[1] parivattetvā olokento “asikkhitakassa santike vuṭṭhosi, anokāsepi pabbajito pañhaṁ pucchanto vicarasi, apehi mā etasmiṁ ṭhāne aṭṭhāsī”ti vadanto. **Kopañca dosañca appaccayañca pātvākāsī**ti kuppanākāraṁ kopaṁ, dussanākāraṁ dosaṁ, atuṭṭhākārabhūtaṁ domanassasaṅkhātaṁ appaccayañca pākaṭamakāsi. **Āsādimhase**ti āsādiyimha ghaṭṭayimha. **Mā vata no ahosī**ti aho vata me na bhaveyya. Maṁ vata no ahosītipi pāṭho. Tattha **man**ti sāmivacanatthe upayogavacanaṁ, ahosi vata nu mamāti attho. Evañca pana cintetvā ukkuṭikaṁ nisīditvā “khamatha me bhante”ti taṁ khamāpesi. Sopi ito paṭṭhāya aññaṁ kiñci pañhaṁ nāma na pucchissasīti. Āma na pucchissāmīti. Yadi evaṁ gaccha, khamāmi teti taṁ uyyojesi.

14. **Parihito**ti Paridahito nivatthavattho. **Sānucāriko**ti anucārikā vuccati bhariyā, saha anucārikāya sānucāriko, taṁ taṁ brahmacariyaṁ[2] pahāya sabhariyoti attho. **Odanakummāsan**ti surāmaṁsato atirekaṁ odanampi kummāsampi bhuñjamāno. **Yasā nihīno**ti yaṁ lābhaggayasaggaṁ patto, tato parihīno hutvā. “Kataṁ hoti uttari manussadhammā iddhipāṭihāriyan”ti idha sattavatapadātikkamavasena satta pāṭihāriyāni veditabbāni.

Acelapāthikaputtavatthuvaṇṇanā

15. **Pāthikaputto**ti Pāthikassa putto. **Ñāṇavādenā**ti ñāṇavādena saddhiṁ. **Upaḍḍhapathan**ti yojanaṁ ce, no antare bhaveyya, Gotamo aḍḍhayojanaṁ, ahaṁ aḍḍhayojanaṁ. Esa nayo aḍḍhayojanādīsu. Ekapadavārampi atikkamma gacchato jayo bhavissati, anāgacchato parājayoti. **Te tatthā**ti te mayaṁ tattha samāgataṭṭhāne. **Taddiguṇaṁ taddiguṇāhan**ti tato tato diguṇaṁ diguṇaṁ ahaṁ karissāmi, Bhagavatā saddhiṁ pāṭihāriyaṁ kātuṁ asamatthabhāvaṁ jānantopi “uttamapurisena saddhiṁ paṭṭhapetvā asakkuṇantassāpi pāsaṁso hotī”ti ñatvā evamāha.

---

1. Kampanakkhīni (Ṭīkā) kupurakkhīni (Syā)
2. Brahmacarivataṁ (Sī) brahmacarivattaṁ (Syā)

အထ ဝါ “န သမ္ပာယာသီ”တိ န သမ္ပာဒေသိ၊ သမ္ပာဒေတွာ ကထေတုံ နာသက္ခိ။ **အသမ္ပာယန္တော**တိ ကဗရက္ခိနိ[၁] ပရိဝတ္တေတွာ ဩလောကေန္တော “အသိက္ခိတကဿ သန္တိကေ ဝုဋ္ဌောသိ၊ အနောကာသေပိ ပဗ္ဗဇိတော ပဉှံ ပုစ္ဆန္တော ဝိစရသိ၊ အပေဟိ မာ ဧတသ္မိံ ဌာနေ အဋ္ဌာသီ”တိ ဝဒန္တော။ **ကောပဉ္စ ဒေါသဉ္စ အပ္ပစ္စယဉ္စ ပါတွာကာသီ**တိ ကုပ္ပနာကာရံ ကောပံ, ဒုဿနာကာရံ ဒေါသံ, အတုဋ္ဌာကာရဘူတံ ဒေါမနဿသင်္ခါတံ အပ္ပစ္စယဉ္စ ပါကဋမကာသိ။ **အာသာဒိမှသေ**တိ အာသာဒိယိမှ ဃဋ္ဋယိမှ။ **မာ ဝတ နော အဟောသီ**တိ အဟော ဝတ မေ န ဘဝေယျ။ မံ ဝတ နော အဟောသီတိပိ ပါဌော။ တတ္ထ **မ**န္တိ သာမိဝစနတ္ထေ ဥပယောဂဝစနံ၊ အဟောသိ ဝတ နု မမာတိ အတ္ထော။ ဧဝဉ္စ ပန စိန္တေတွာ ဥက္ကုဋိကံ နိသီဒိတွာ “ခမထ မေ ဘန္တေ”တိ တံ ခမာပေသိ။ သောပိ ဣတော ပဋ္ဌာယ အညံ ကိဉ္စိ ပဉှံ နာမ န ပုစ္ဆိဿသီတိ။ အာမ န ပုစ္ဆိဿာမီတိ။ ယဒိ ဧဝံ ဂစ္ဆ, ခမာမိ တေတိ တံ ဥယျောဇေသိ။

၁၄။ **ပရိဟိတော**တိ ပရိဒဟိတော နိဝတ္ထဝတ္ထော။ **သာနုစာရိကော**တိ အနုစာရိကာ ဝုစ္စတိ ဘရိယာ၊ သဟ အနုစာရိကာယ သာနုစာရိကော၊ တံ တံ ဗြဟ္မစရိယံ[၂] ပဟာယ သဘရိယောတိ အတ္ထော။ **ဩဒနကုမ္မာသ**န္တိ သုရာမံသတော အတိရေကံ ဩဒနမ္ပိ ကုမ္မာသမ္ပိ ဘုဉ္ဇမာနော။ **ယသာ နိဟီနော**တိ ယံ လာဘဂ္ဂယသဂ္ဂံ ပတ္တော၊ တတော ပရိဟီနော ဟုတွာ။ “ကတံ ဟောတိ ဥတ္တရိ မနုဿဓမ္မာ ဣဒ္ဓိပါဋိဟာရိယ”န္တိ ဣဓ သတ္တဝတပဒါတိက္ကမဝသေန သတ္တ ပါဋိဟာရိယာနိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။

အစေလပါထိကပုတ္တဝတ္ထုဝဏ္ဏနာ

၁၅။ **ပါထိကပုတ္တော**တိ ပါထိကဿ ပုတ္တော။ **ဉာဏဝါဒေနာ**တိ ဉာဏဝါဒေန သဒ္ဓိံ။ **ဥပဍ္ဎပထ**န္တိ ယောဇနံ စေ၊ နော အန္တရေ ဘဝေယျ၊ ဂေါတမော အဍ္ဎယောဇနံ, အဟံ အဍ္ဎယောဇနံ။ ဧသ နယော အဍ္ဎယောဇနာဒီသု။ ဧကပဒဝါရမ္ပိ အတိက္ကမ္မ ဂစ္ဆတော ဇယော ဘဝိဿတိ၊ အနာဂစ္ဆတော ပရာဇယောတိ။ **တေ တတ္ထာ**တိ တေ မယံ တတ္ထ သမာဂတဋ္ဌာနေ။ **တဒ္ဒိဂုဏံ တဒ္ဒိဂုဏာဟ**န္တိ တတော တတော ဒိဂုဏံ ဒိဂုဏံ အဟံ ကရိဿာမိ၊ ဘဂဝတာ သဒ္ဓိံ ပါဋိဟာရိယံ ကာတုံ အသမတ္ထဘာဝံ ဇာနန္တောပိ “ဥတ္တမပုရိသေန သဒ္ဓိံ ပဋ္ဌပေတွာ အသက္ကုဏန္တဿာပိ ပါသံသော ဟောတီ”တိ ဉတွာ ဧဝမာဟ။

၁-ကမ္ပနက္ခိနီ (ဋီကာ) ကုပုရက္ခိနီ (သျာ)
၂-ဗြဟ္မစရိဝတံ (သီ) ဗြဟ္မစရိဝတ္တံ (သျာ)

nagaravāsinopi taṁ sutvā “asamattho nāma evaṁ na gajjati, addhā ayampi arahā bhavissatī”ti tassa mahantaṁ sakkāramakaṁsu.

16. **Yenāhaṁ tenupasaṅkamī**ti “Sunakkhatto kira Pāthikaputto evaṁ vadatī”ti assosi. Athassa hīnajjhāsayattā hīnadassanāya cittaṁ udapādi.

So Bhagavato vattaṁ katvā Bhagavati Gandhakuṭiṁ paviṭṭhe Pāthikaputtassa santikaṁ gantvā pucchi “tumhe kira evarūpiṁ kathaṁ kathethā”ti. Āma kathemāti. Yadi evaṁ “mā bhāyittha vissatthā punappunaṁ evaṁ vadatha, ahaṁ samaṇassa Gotamassa upaṭṭhāko, tassa visayaṁ vijānāmi, tumhehi saddhiṁ pāṭihāriyaṁ kātuṁ na sakkhissati, ahaṁ samaṇassa Gotamassa kathetvā bhayaṁ uppādetvā taṁ aññato gahetvā gamissāmi, tumhe mā bhāyitthā”ti taṁ assāsetvā Bhagavato santikaṁ gato. Tena vuttaṁ “yenāhaṁ tenupasaṅkamī”ti. **Taṁ vācan**ti-ādīsu “ahaṁ abuddhova samāno Buddhomhīti vicariṁ, abhūtaṁ me kathitaṁ nāhaṁ Buddho”ti vadanto taṁ vācaṁ pajahati nāma. Raho nisīditvā cintayamāno “ahaṁ ‘ettakaṁ kālaṁ abuddhova samāno Buddhomhī’ti vicariṁ, ito dāni paṭṭhāya nāhaṁ Buddho”ti cintayanto taṁ cittaṁ pajahati nāma. “Ahaṁ ‘ettakaṁ kālaṁ abuddhova samāno Buddhomhī’ti pāpakaṁ diṭṭhiṁ gahetvā vicariṁ, ito dāni paṭṭhāya imaṁ diṭṭhiṁ pajahāmī”ti pajahanto taṁ diṭṭhiṁ paṭinissajjati nāma. Evaṁ akaronto pana taṁ vācaṁ appahāya taṁ cittaṁ appahāya taṁ diṭṭhiṁ appaṭinissajjitvāti vuccati. **Vipateyyā**ti bandhanā muttatālapakkaṁ viya gīvato pateyya, sattadhā vā pana phaleyya.

17. **Rakkhatetan**ti rakkhatu etaṁ. **Ekaṁsenā**ti nippariyāyena. **Odhāritā**ti bhāsitā. **Acelo ca bhante Pāthikaputto**ti evaṁ ekaṁsena Bhagavato vācāya odhāritāya sace acelo Pāthikaputto. **Virūparūpenā**ti vigatarūpena vigacchitasabhāvena rūpena attano rūpaṁ pahāya adissamānena kāyena. Sīhabyagghādivasena vā vividharūpena sammukhībhāvaṁ āgaccheyya. **Tadassa Bhagavato musā**ti evaṁ sante Bhagavato taṁ vacanaṁ musā bhaveyyāti musāvādena niggaṇhāti. Ṭhapetvā kira etaṁ na aññena Bhagavā musāvādena niggahitapubboti.

နဂရဝါသိနောပိ တံ သုတွာ “အသမတ္ထော နာမ ဧဝံ န ဂဇ္ဇတိ၊ အဒ္ဓါ အယမ္ပိ အရဟာ ဘဝိဿတီ”တိ တဿ မဟန္တံ သက္ကာရမကံသု။

၁၆။ **ယေနာဟံ တေနုပသင်္ကမီ**တိ “သုနက္ခတ္တော ကိရ ပါထိကပုတ္တော ဧဝံ ဝဒတီ”တိ အဿောသိ။ အထဿ ဟီနဇ္ဈာသယတ္တာ ဟီနဒဿနာယ စိတ္တံ ဥဒပါဒိ။

သော ဘဂဝတော ဝတ္တံ ကတွာ ဘဂဝတိ ဂန္ဓကုဋိံ ပဝိဋ္ဌေ ပါထိကပုတ္တဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ ပုစ္ဆိ “တုမှေ ကိရ ဧဝရူပိံ ကထံ ကထေထာ”တိ။ အာမ ကထေမာတိ။ ယဒိ ဧဝံ “မာ ဘာယိတ္ထ ဝိဿတ္ထာ ပုနပ္ပုနံ ဧဝံ ဝဒထ၊ အဟံ သမဏဿ ဂေါတမဿ ဥပဋ္ဌာကော၊ တဿ ဝိသယံ ဝိဇာနာမိ၊ တုမှေဟိ သဒ္ဓိံ ပါဋိဟာရိယံ ကာတုံ န သက္ခိဿတိ၊ အဟံ သမဏဿ ဂေါတမဿ ကထေတွာ ဘယံ ဥပ္ပါဒေတွာ တံ အညတော ဂဟေတွာ ဂမိဿာမိ၊ တုမှေ မာ ဘာယိတ္ထာ”တိ တံ အဿာသေတွာ ဘဂဝတော သန္တိကံ ဂတော။ တေန ဝုတ္တံ “ယေနာဟံ တေနုပသင်္ကမီ”တိ။ **တံ ဝါစ**န္တိအာဒီသု “အဟံ အဗုဒ္ဓေါဝ သမာနော ဗုဒ္ဓေါမှီတိ ဝိစရိံ၊ အဘူတံ မေ ကထိတံ နာဟံ ဗုဒ္ဓေါ”တိ ဝဒန္တော တံ ဝါစံ ပဇဟတိ နာမ။ ရဟော နိသီဒိတွာ စိန္တယမာနော “အဟံ ‘ဧတ္တကံ ကာလံ အဗုဒ္ဓေါဝ သမာနော ဗုဒ္ဓေါမှီ’တိ ဝိစရိံ၊ ဣတော ဒါနိ ပဋ္ဌာယ နာဟံ ဗုဒ္ဓေါ”တိ စိန္တယန္တော တံ စိတ္တံ ပဇဟတိ နာမ။ “အဟံ ‘ဧတ္တကံ ကာလံ အဗုဒ္ဓေါဝ သမာနော ဗုဒ္ဓေါမှီ’တိ ပါပကံ ဒိဋ္ဌိံ ဂဟေတွာ ဝိစရိံ၊ ဣတော ဒါနိ ပဋ္ဌာယ ဣမံ ဒိဋ္ဌိံ ပဇဟာမီ”တိ ပဇဟန္တော တံ ဒိဋ္ဌိံ ပဋိနိဿဇ္ဇတိ နာမ။ ဧဝံ အကရောန္တော ပန တံ ဝါစံ အပ္ပဟာယ တံ စိတ္တံ အပ္ပဟာယ တံ ဒိဋ္ဌိံ အပ္ပဋိနိဿဇ္ဇိတွာတိ ဝုစ္စတိ။ **ဝိပတေယျာ**တိ ဗန္ဓနာ မုတ္တတာလပက္ကံ ဝိယ ဂီဝတော ပတေယျ၊ သတ္တဓာ ဝါ ပန ဖလေယျ။

၁၇။ **ရက္ခတေတ**န္တိ ရက္ခတု ဧတံ။ **ဧကံသေနာ**တိ နိပ္ပရိယာယေန။ **ဩဓာရိတာ**တိ ဘာသိတာ။ **အစေလော စ ဘန္တေ ပါထိကပုတ္တော**တိ ဧဝံ ဧကံသေန ဘဂဝတော ဝါစာယ ဩဓာရိတာယ သစေ အစေလော ပါထိကပုတ္တော။ **ဝိရူပရူပေနာ**တိ ဝိဂတရူပေန ဝိဂစ္ဆိတသဘာဝေန ရူပေန အတ္တနော ရူပံ ပဟာယ အဒိဿမာနေန ကာယေန။ သီဟဗျဂ္ဃာဒိဝသေန ဝါ ဝိဝိဓရူပေန သမ္မုခီဘာဝံ အာဂစ္ဆေယျ။ **တဒဿ ဘဂဝတော မုသာ**တိ ဧဝံ သန္တေ ဘဂဝတော တံ ဝစနံ မုသာ ဘဝေယျာတိ မုသာဝါဒေန နိဂ္ဂဏှာတိ။ ဌပေတွာ ကိရ ဧတံ န အညေန ဘဂဝါ မုသာဝါဒေန နိဂ္ဂဟိတပုဗ္ဗောတိ။

18. **Dvayagāminī**ti sarūpena atthibhāvaṁ, atthena natthibhāvanti evaṁ dvayagāminī. Alikatucchanipphalavācāya etaṁ adhivacanaṁ.

19. **Ajitopi nāma Licchavīnaṁ senāpatī**ti so kira Bhagavato upaṭṭhāko ahosi, so kālamakāsi. Athassa sarīrakiccaṁ katvā manussā Pāthikaputtaṁ pucchiṁsu “kuhiṁ nibbatto senāpatī”ti. So āha “mahāniraye nibbatto”ti. Idañca pana vatvā puna āha “tumhākaṁ senāpati mama santikaṁ āgamma ahaṁ tumhakaṁ vacanamakatvā samaṇassa Gotamassa vādaṁ patiṭṭhapetvā niraye nibbattomhī”ti paroditthāti. **Tenupasaṅkami divāvihārāyā**ti ettha “pāṭihāriyakaraṇatthāyā”ti kasmā na vadati? Abhāvā. Sammukhībhāvopi hissa tena saddhiṁ natthi, kuto pāṭihāriyakaraṇaṁ, tasmā tathā avatvā “divāvihārāyā”ti āha.

Iddhipāṭihāriyakathāvaṇṇanā

20. **Gahapatinecayikā**ti gahapatimahāsālā. Tesañhi mahādhanadhaññanicayo, tasmā “necayikā”ti vuccanti. **Anekasahassā**ti sahassehipi aparimāṇagaṇanā. Evaṁ mahatiṁ kira parisaṁ ṭhapetvā Sunakkhattaṁ añño sannipātetuṁ samattho natthi. Teneva Bhagavā ettakaṁ kālaṁ Sunakkhattaṁ gahetvā vicari.

21. **Bhayan**ti cittutrāsabhayaṁ. **Chambhitattan**ti sakalasarīracalanaṁ. **Lomahaṁso**ti lomānaṁ uddhaggabhāvo. So kira cintesi “ahaṁ atimahantaṁ kathaṁ kathetvā sadevake loke aggapuggalena saddhiṁ paṭiviruddho, mayhaṁ kho panabbhantare arahattaṁ vā pāṭihāriyakaraṇahetu vā natthi, samaṇo pana Gotamo pāṭihāriyaṁ karissati, athassa pāṭihāriyaṁ disvā mahājano ‘tvaṁ dāni pāṭihāriyaṁ kātuṁ asakkonto kasmā attano pamāṇamajānitvā loke aggapuggalena saddhiṁ paṭimallo hutvā gajjasī’ti kaṭṭhaleḍḍudaṇḍādīhi viheṭhessatī”ti. Tenassa mahājanasannipātañceva tena Bhagavato ca āgamanaṁ sutvā bhayaṁ vā chambhi tattaṁ vā lomahaṁso vā udapādi. So tato dukkhā muccitukāmo hindukakhāṇukaparibbājakārāmaṁ agamāsi. Tamatthaṁ dassetuṁ **atha kho**

၁၈။ **ဒွယဂါမိနီ**တိ သရူပေန အတ္ထိဘာဝံ, အတ္ထေန နတ္ထိဘာဝန္တိ ဧဝံ ဒွယဂါမိနီ။ အလိကတုစ္ဆနိပ္ဖလဝါစာယ ဧတံ အဓိဝစနံ။

၁၉။ **အဇိတောပိ နာမ လိစ္ဆဝီနံ သေနာပတီ**တိ သော ကိရ ဘဂဝတော ဥပဋ္ဌာကော အဟောသိ၊ သော ကာလမကာသိ။ အထဿ သရီရကိစ္စံ ကတွာ မနုဿာ ပါထိကပုတ္တံ ပုစ္ဆိံသု “ကုဟိံ နိဗ္ဗတ္တော သေနာပတီ”တိ။ သော အာဟ “မဟာနိရယေ နိဗ္ဗတ္တော”တိ။ ဣဒဉ္စ ပန ဝတွာ ပုန အာဟ “တုမှာကံ သေနာပတိ မမ သန္တိကံ အာဂမ္မ အဟံ တုမှာကံ ဝစနမကတွာ သမဏဿ ဂေါတမဿ ဝါဒံ ပတိဋ္ဌပေတွာ နိရယေ နိဗ္ဗတ္တောမှီ”တိ ပရောဒိတ္ထာတိ။ **တေနုပသင်္ကမိ ဒိဝါဝိဟာရာယာ**တိ ဧတ္ထ “ပါဋိဟာရိယကရဏတ္ထာယာ”တိ ကသ္မာ န ဝဒတိ? အဘာဝါ။ သမ္မုခီဘာဝေါပိ ဟိဿ တေန သဒ္ဓိံ နတ္ထိ၊ ကုတော ပါဋိဟာရိယကရဏံ၊ တသ္မာ တထာ အဝတွာ “ဒိဝါဝိဟာရာယာ”တိ အာဟ။

ဣဒ္ဓိပါဋိဟာရိယကထာဝဏ္ဏနာ

၂၀။ **ဂဟပတိနေစယိကာ**တိ ဂဟပတိမဟာသာလာ။ တေသဉ္ဟိ မဟာဓနဓညနိစယော၊ တသ္မာ “နေစယိကာ”တိ ဝုစ္စန္တိ။ **အနေကသဟဿာ**တိ သဟဿေဟိပိ အပရိမာဏဂဏနာ။ ဧဝံ မဟတိံ ကိရ ပရိသံ ဌပေတွာ သုနက္ခတ္တံ အညော သန္နိပါတေတုံ သမတ္ထော နတ္ထိ။ တေနေဝ ဘဂဝါ ဧတ္တကံ ကာလံ သုနက္ခတ္တံ ဂဟေတွာ ဝိစရိ။

၂၁။ **ဘယန္တိ** စိတ္တုတြာသဘယံ။ **ဆမ္ဘိတတ္တန္တိ** သကလသရီရစလနံ။ **လောမဟံသော**တိ လောမာနံ ဥဒ္ဓဂ္ဂဘာဝေါ။ သော ကိရ စိန္တေသိ “အဟံ အတိမဟန္တံ ကထံ ကထေတွာ သဒေဝကေ လောကေ အဂ္ဂပုဂ္ဂလေန သဒ္ဓိံ ပဋိဝိရုဒ္ဓေါ၊ မယှံ ခေါ ပနဗ္ဘန္တရေ အရဟတ္တံ ဝါ ပါဋိဟာရိယကရဏဟေတု ဝါ နတ္ထိ၊ သမဏော ပန ဂေါတမော ပါဋိဟာရိယံ ကရိဿတိ၊ အထဿ ပါဋိဟာရိယံ ဒိသွာ မဟာဇနော ‘တွံ ဒါနိ ပါဋိဟာရိယံ ကာတုံ အသက္ကောန္တော ကသ္မာ အတ္တနော ပမာဏမဇာနိတွာ လောကေ အဂ္ဂပုဂ္ဂလေန သဒ္ဓိံ ပဋိမလ္လော ဟုတွာ ဂဇ္ဇသီ’တိ ကဋ္ဌလေဍ္ဍုဒဏ္ဍာဒီဟိ ဝိဟေဌေဿတီ”တိ။ တေနဿ မဟာဇနသန္နိပါတဉ္စေဝ တေန ဘဂဝတော စ အာဂမနံ သုတွာ ဘယံ ဝါ ဆမ္ဘိတတ္တံ ဝါ လောမဟံသော ဝါ ဥဒပါဒိ။ သော တတော ဒုက္ခာ မုစ္စိတုကာမော တိန္ဒုကခါဏုကပရိဗ္ဗာဇကာရာမံ အဂမာသိ။ တမတ္ထံ ဒဿေတုံ **အထ ခေါ**

Bhaggavāti-ādimāha. Tattha **upasaṅkamī**ti na kevalaṁ upasaṅkami, upasaṅkamitvā pana dūraṁ aḍḍhayojanantaraṁ paribbājakārāmaṁ paviṭṭho, tatthapi cittassādaṁ alabhamāno antantena āvijjhitvā[1] ārāmapaccante ekaṁ gahanaṭṭhānaṁ upadhāretvā pāsāṇaphalake nisīdi. Atha Bhagavā cintesi "sace ayaṁ bālo kassacideva kathaṁ gahetvā idhā gaccheyya, mā nassatu bālo"ti "nisinnapāsāṇaphalakaṁ tassa sarīre allīnaṁ hotū"ti adhiṭṭhāsi. Saha adhiṭṭhānacittena taṁ tassa sarīre allīyi. So mahā-addubandhanabaddho viya chinnapādo viya ca ahosi.

Assosīti ito cito ca Pāthikaputtaṁ pariyesamānā parisā tassa anupadaṁ gantvā nisinnaṭṭhānaṁ ñatvā āgatena aññatarena purisena "tumhe kaṁ pariyesathā"ti vutte Pāthikaputtanti. So "Tindukakhāṇukaparibbājakārāme nisinno"ti vuttavacanena assosi.

22. **Saṁsappatī**ti osīdati. Tattheva sañcarati. **Pāvaḷā**[2] vuccati ānisadaṭṭhikā.

23. **Parābhūtarūpo**ti parājitarūpo, vinaṭṭharūpo vā.

25. **Goyugehī**ti goyuttehi satamattehi vā sahassamattehi vā yugehi. **Āviñcheyyāmā**ti ākaḍḍheyyāma. **Chijjeyyun**ti chindeyyuṁ. Pāthikaputto vā bandhaṭṭhāne chijjeyya.

26. **Dārupattikantevāsī**ti dārupattikassa antevāsī. Tassa kira etadahosi "tiṭṭhatu tāva pāṭihāriyaṁ, samaṇo Gotamo 'Acelo Pāthikaputto āsanāpi na vuṭṭhahissatī'ti āha. Handāhaṁ gantvā yena kenaci upāyena taṁ āsanā vuṭṭhāpemi. Ettāvatā ca samaṇassa Gotamassa parājayo bhavissatī"ti. Tasmā evamāha.

27. **Sīhassā**ti cattāro sīhā tiṇasīho ca kāḷasīho ca paṇḍusīho ca kesarasīho ca. Tesaṁ catunnaṁ sīhānaṁ kesarasīho aggataṁ gato, so idhādhippeto. **Migarañño**ti sabbacatuppadānaṁ rañño. **Āsayan**ti nivāsaṁ. **Sīhanādan**ti abhītanādaṁ.

---

1. Āviñchitvā (Ka) 2. Pāvuḷā (Sī)

ဘဂ္ဂဝါတိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဥပသင်္ကမီ**တိ န ကေဝလံ ဥပသင်္ကမိ၊ ဥပသင်္ကမိတွာ ပန ဒူရံ အဍ္ဎယောဇနန္တရံ ပရိဗ္ဗာဇကာရာမံ ပဝိဋ္ဌော၊ တတ္ထာပိ စိတ္တဿာဒံ အလဘမာနော အန္တန္တေန အာဝိဇ္ဈိတွာ[1] အာရာမပစ္စန္တေ ဧကံ ဂဟနဋ္ဌာနံ ဥပဓာရေတွာ ပါသာဏဖလကေ နိသီဒိ။ အထ ဘဂဝါ စိန္တေသိ "သစေ အယံ ဗာလော ကဿစိဒေဝ ကထံ ဂဟေတွာ ဣဓာ ဂစ္ဆေယျ၊ မာ နဿတု ဗာလော"တိ "နိသိန္နပါသာဏဖလကံ တဿ သရီရေ အလ္လီနံ ဟောတူ"တိ အဓိဋ္ဌာသိ။ သဟ အဓိဋ္ဌာနစိတ္တေန တံ တဿ သရီရေ အလ္လီယိ။ သော မဟာအဒ္ဒုဗန္ဓနဗဒ္ဓေါ ဝိယ ဆိန္နပါဒေါ ဝိယ စ အဟောသိ။

အဿောသီတိ ဣတော စိတော စ ပါထိကပုတ္တံ ပရိယေသမာနာ ပရိသာ တဿ အနုပဒံ ဂန္တွာ နိသိန္နဋ္ဌာနံ ဉတွာ အာဂတေန အညတရေန ပုရိသေန "တုမှေ ကံ ပရိယေသထာ"တိ ဝုတ္တေ ပါထိကပုတ္တန္တိ။ သော "တိန္ဒုကခါဏုကပရိဗ္ဗာဇကာရာမေ နိသိန္နော"တိ ဝုတ္တဝစနေန အဿောသိ။

၂၂။ **သံသပ္ပတီ**တိ ဩသီဒတိ။ တတ္ထေဝ သဉ္စရတိ။ **ပါဝဠာ**[2] ဝုစ္စတိ အာနိသဒဋ္ဌိကာ။

၂၃။ **ပရာဘူတရူပေါ**တိ ပရာဇိတရူပေါ၊ ဝိနဋ္ဌရူပေါ ဝါ။

၂၅။ **ဂေါယုဂေဟီ**တိ ဂေါယုတ္တေဟိ သတမတ္တေဟိ ဝါ သဟဿမတ္တေဟိ ဝါ ယုဂေဟိ။ **အာဝိဉ္ဆေယျာမာ**တိ အာကဍ္ဎေယျာမ။ **ဆိဇ္ဇေယျု**န္တိ ဆိန္ဒေယျုံ။ ပါထိကပုတ္တော ဝါ ဗန္ဓဋ္ဌာနေ ဆိဇ္ဇေယျ။

၂၆။ **ဒါရုပတ္တိကန္တေဝါသီ**တိ ဒါရုပတ္တိကဿ အန္တေဝါသီ။ တဿ ကိရ ဧတဒဟောသိ "တိဋ္ဌတု တာဝ ပါဋိဟာရိယံ၊ သမဏော ဂေါတမော 'အစေလော ပါထိကပုတ္တော အာသနာပိ န ဝုဋ္ဌဟိဿတီ'တိ အာဟ။ ဟန္ဒာဟံ ဂန္တွာ ယေန ကေနစိ ဥပါယေန တံ အာသနာ ဝုဋ္ဌာပေမိ။ ဧတ္တာဝတာ စ သမဏဿ ဂေါတမဿ ပရာဇယော ဘဝိဿတီ"တိ။ တသ္မာ ဧဝမာဟ။

၂၇။ **သီဟဿာ**တိ စတ္တာရော သီဟာ တိဏသီဟော စ ကာဠသီဟော စ ပဏ္ဍုသီဟော စ ကေသရသီဟော စ။ တေသံ စတုန္နံ သီဟာနံ ကေသရသီဟော အဂ္ဂတံ ဂတော၊ သော ဣဓာဓိပ္ပေတော။ **မိဂရညော**တိ သဗ္ဗစတုပ္ပဒါနံ ရညော။ **အာသယ**န္တိ နိဝါသံ။ **သီဟနာဒ**န္တိ အဘီတနာဒံ။

၁-အာဝိဉ္ဆိတွာ (က) ၂-ပါဝုဠာ (သီ)

Gocarāya pakkameyyanti āhāratthāya pakkameyyaṁ. **Varaṁ varan**ti uttamuttamaṁ, thūlaṁ thūlanti attho. **Mudumaṁsānī**ti mudūni maṁsāni. “Madhumaṁsānī”tipi pāṭho, madhuramaṁsānīti attho. **Ajjhupeyyan**ti upagaccheyyaṁ. **Sīhanādaṁ naditvā**ti ye dubbalā pāṇā, te palāyantūti attano sūrabhāvasannissitena kāruññena naditvā.

28. **Vighāsasaṁvaḍḍho**ti vighātena saṁvaḍḍho, vighāsaṁ bhakkhitātiritta maṁsaṁ khāditvā vaḍḍhito. **Ditto**ti dappito[1] thūlasarīro. **Balavā**ti balasampanno. **Etadahosī**ti kasmā ahosi? Asmimānadosena.

Tatrāyaṁ anupubbikathā—ekadivasaṁ kira so sīho gocarato nivattamāno taṁ siṅgālaṁ bhayena palāyamānaṁ disvā kāruññajāto hutvā “vayasa mā bhāyi, tiṭṭha ko nāma tvan”ti āha. Jambuko nāmāhaṁ sāmīti. Vayasa Jambuka ito paṭṭhāya maṁ upaṭṭhātuṁ sakkhissasīti. Upaṭṭhahissāmīti. So tato paṭṭhāya upaṭṭhāti. Sīho gocarato āgacchanto mahantaṁ mahantaṁ maṁsakhaṇḍaṁ āharati. So taṁ khāditvā avidūre pāsāṇapiṭṭhe vasati. So katipāhaccayeneva thūlasarīro mahākhandho jāto. Atha naṁ sīho avoca “vayasa Jambuka mama vijambhanakāle avidūre ṭhatvā ‘viroca sāmī’ti vattuṁ sakkhissasī”ti. Sakkomi sāmīti. So tassa vijambhanakāle tathā karoti. Tena sīhassa atireko asmimāno hoti.

Athekadivasaṁ jarasiṅgālo udakasoṇḍiyaṁ pānīyaṁ pivanto attano chāyaṁ olokento addasa attano thūlasarīratañceva mahākhandhatañca. Disvā ‘jarasiṅgālosmī’ti manaṁ akatvā “ahampi sīho jāto”ti maññi. Tato attanāva attānaṁ etadavoca “vayasa Jambuka yuttaṁ nāma tava iminā attabhāvena parassa ucchiṭṭhamaṁsaṁ khādituṁ, kiṁ tvaṁ puriso na hoti, sīhassāpi cattāro pādā dve dāṭhā dve kaṇṇā ekaṁ naṅguṭṭhaṁ, tavapi sabbaṁ tatheva, kevalaṁ tava kesarabhāramattameva natthī”ti. Tassevaṁ cintayato asmimāno vaḍḍhi. Athassa tena asmimānadosena etaṁ “ko cāhan”ti-ādi maññitamahosi[2]. Tattha **ko cāhan**ti ahaṁ ko, sīho migarājā ko, na me ñāti, na sāmiko,

1. Dabbito (Ka) 2. Saññitamahosi (Syā)

ဂေါစရာယ ပက္ကမေယျန္တိ အာဟာရတ္ထာယ ပက္ကမေယျံ။ **ဝရံ ဝရ**န္တိ ဥတ္တမုတ္တမံ၊ ထူလံ ထူလန္တိ အတ္ထော။ **မုဒုမံသာနီ**တိ မုဒူနိ မံသာနိ။ “မဓုမံသာနီ”တိပိ ပါဌော၊ မဓုရမံသာနီတိ အတ္ထော။ **အဇ္ဈုပေယျ**န္တိ ဥပဂစ္ဆေယျံ။ **သီဟနာဒံ နဒိတွာ**တိ ယေ ဒုဗ္ဗလာ ပါဏာ၊ တေ ပလာယန္တူတိ အတ္တနော သူရဘာဝသန္နိဿိတေန ကာရုညေန နဒိတွာ။

၂၈။ **ဝိဃာသသံဝဍ္ဎော**တိ ဝိဃာသေန သံဝဍ္ဎော၊ ဝိဃာသံ ဘက္ခိတာတိရိတ္တမံသံ ခါဒိတွာ ဝဍ္ဎိတော။ **ဒိတ္တော**တိ ဒပ္ပိတော[1] ထူလသရီရော။ **ဗလဝါ**တိ ဗလသမ္ပန္နော။ **ဧတဒဟောသီ**တိ ကသ္မာ အဟောသိ? အသ္မိမာနဒေါသေန။

တတြာယံ အနုပုဗ္ဗိကထာ—ဧကဒိဝသံ ကိရ သော သီဟော ဂေါစရတော နိဝတ္တမာနော တံ သိင်္ဂါလံ ဘယေန ပလာယမာနံ ဒိသွာ ကာရုညဇာတော ဟုတွာ “ဝယသ မာ ဘာယိ, တိဋ္ဌ ကော နာမ တွ”န္တိ အာဟ။ ဇမ္ဗုကော နာမာဟံ သာမီတိ။ ဝယသ ဇမ္ဗုက ဣတော ပဋ္ဌာယ မံ ဥပဋ္ဌာတုံ သက္ခိဿသီတိ။ ဥပဋ္ဌဟိဿာမီတိ။ သော တတော ပဋ္ဌာယ ဥပဋ္ဌာတိ။ သီဟော ဂေါစရတော အာဂစ္ဆန္တော မဟန္တံ မဟန္တံ မံသခဏ္ဍံ အာဟရတိ။ သော တံ ခါဒိတွာ အဝိဒူရေ ပါသာဏပိဋ္ဌေ ဝသတိ။ သော ကတိပါဟစ္စယေနေဝ ထူလသရီရော မဟာခန္ဓော ဇာတော။ အထ နံ သီဟော အဝေါစ “ဝယသ ဇမ္ဗုက မမ ဝိဇမ္ဘနကာလေ အဝိဒူရေ ဌတွာ ‘ဝိရောစ သာမီ’တိ ဝတ္တုံ သက္ခိဿသီ”တိ။ သက္ကောမိ သာမီတိ။ သော တဿ ဝိဇမ္ဘနကာလေ တထာ ကရောတိ။ တေန သီဟဿ အတိရေကော အသ္မိမာနော ဟောတိ။

အထေကဒိဝသံ ဇရသိင်္ဂါလော ဥဒကသောဏ္ဍိယံ ပါနီယံ ပိဝန္တော အတ္တနော ဆာယံ ဩလောကေန္တော အဒ္ဒသ အတ္တနော ထူလသရီရတဉ္စေဝ မဟာခန္ဓတဉ္စ။ ဒိသွာ ‘ဇရသိင်္ဂါလောသ္မီ’တိ မနံ အကတွာ “အဟမ္ပိ သီဟော ဇာတော”တိ မညိ။ တတော အတ္တနာဝ အတ္တာနံ ဧတဒဝေါစ “ဝယသ ဇမ္ဗုက ယုတ္တံ နာမ တဝ ဣမိနာ အတ္တဘာဝေန ပရဿ ဥစ္ဆိဋ္ဌမံသံ ခါဒိတုံ၊ ကိံ တွံ ပုရိသော န ဟောသိ၊ သီဟဿာပိ စတ္တာရော ပါဒါ ဒွေ ဒါဌာ ဒွေ ကဏ္ဏာ ဧကံ နင်္ဂုဋ္ဌံ၊ တဝါပိ သဗ္ဗံ တထေဝ၊ ကေဝလံ တဝ ကေသရဘာရမတ္တမေဝ နတ္ထီ”တိ။ တဿေဝံ စိန္တယတော အသ္မိမာနော ဝဍ္ဎိ။ အထဿ တေန အသ္မိမာနဒေါသေန ဧတံ “ကော စာဟ”န္တိအာဒိ မညိတမဟောသိ[2]။ တတ္ထ **ကော စာဟ**န္တိ အဟံ ကော, သီဟော မိဂရာဇာ ကော, န မေ ဉာတိ, န သာမိကော,

၁-ဒဗ္ဗိတော (က) ၂-သညိတမဟောသိ (သျာ)

kimahaṁ tassa nipaccakāraṁ karomīti adhippāyo. **Siṅgālakaṁyevā**ti siṅgālaravameva. **Bheraṇḍakaṁyevā**ti appiya-amanāpasaddameva. **Ke ca chave siṅgāle**ti ko ca lāmako siṅgālo. **Ke pana sīhanāde**ti ko pana sīhanādo, siṅgālassa ca sīhanādassa ca ko sambandhoti adhippāyo. **Sugatāpadānesū**ti Sugatalakkhaṇesu. Sugatassa sāsanasambhūtāsu tīsu sikkhāsu. Kathaṁ panesa tattha jīvati. Etassa hi cattāro paccaye dadamānā sīlādiguṇasampannānaṁ Sambuddhānaṁ demāti denti, tena esa[1] abuddho samāno Buddhānaṁ niyāmitapaccaye paribhuñjanto Sugatāpadānesu jīvati nāma. **Sugatātirittānī**ti tesaṁ kira bhojanāni dadamānā Buddhānañca Buddhasāvakānañca datvā pacchā avasesaṁ sāyanhasamaye denti. Evamesa Sugatātirittāni bhuñjati nāma. **Tathāgate**ti Tathāgataṁ Arahantaṁ Sammāsambuddhaṁ āsādetabbaṁ ghaṭṭayitabbaṁ. Atha vā "Tathāgate"ti-ādīni upayogabahuvacanāneva. **Āsādetabban**ti idampi bahuvacanameva ekavacanaṁ viya vuttaṁ. **Āsādanā**ti ahaṁ Buddhena saddhiṁ pāṭihāriyaṁ karissāmīti ghaṭṭanā.

29. **Samekkhiyānā**ti samekkhitvā, maññitvāti attho. **Amaññī**ti puna amaññittha. **Kotthū**ti siṅgālo.

30. **Attānaṁ vighāse samekkhiyā**ti soṇḍiyaṁ ucchiṭṭhodake thūlaṁ attabhāvaṁ disvā. **Yāva attānaṁ na passatī**ti yāva ahaṁ sīhavighāsasaṁvaḍḍhitako jarasiṅgāloti evaṁ yathābhūtaṁ attānaṁ na passati. **Byagghoti maññatī**ti sīhohamasmīti maññati, sīhena vā samānabalo byagghoyeva ahanti maññati.

31. **Bhutvāna bheke**ti āvāṭamaṇḍūke khāditvā. **Khalamūsikāyo**ti khalesu mūsikāyo ca khāditvā. **Kaṭasīsu khittāni ca koṇapānī**ti susānesu chaḍḍitakuṇapāni ca khāditvā. **Mahāvane**ti mahante vanasmiṁ. **Suññavane**ti tucchavane. **Vivaḍḍho**ti vaḍḍhito. **Tatheva so siṅgālakaṁ anadī**ti evaṁ saṁvaḍḍhopi migarājāhamasmīti maññitvāpi yathā pubbe dubbalasiṅgālakāle, tatheva so siṅgālaravaṁyeva

1. Tesaṁ (Sī)

ကိမဟံ တဿ နိပစ္စကာရံ ကရောမီတိ အဓိပ္ပါယော။ **သိင်္ဂါလကံယေဝါ**တိ သိင်္ဂါလရဝမေဝ။ **ဘေရဏ္ဍကံယေဝါ**တိ အပ္ပိယအမနာပသဒ္ဒမေဝ။ **ကေ စ ဆဝေ သိင်္ဂါလေ**တိ ကော စ လာမကော သိင်္ဂါလော။ **ကေ ပန သီဟနာဒေ**တိ ကော ပန သီဟနာဒေါ၊ သိင်္ဂါလဿ စ သီဟနာဒဿ စ ကော သမ္ဗန္ဓောတိ အဓိပ္ပါယော။ **သုဂတာပဒါနေသူ**တိ သုဂတလက္ခဏေသု။ သုဂတဿ သာသနသမ္ဘူတာသု တီသု သိက္ခာသု။ ကထံ ပနေသ တတ္ထ ဇီဝတိ။ ဧတဿ ဟိ စတ္တာရော ပစ္စယေ ဒဒမာနာ သီလာဒိဂုဏသမ္ပန္နာနံ သမ္ဗုဒ္ဓါနံ ဒေမာတိ ဒေန္တိ၊ တေန ဧသ[1] အဗုဒ္ဓေါ သမာနော ဗုဒ္ဓါနံ နိယာမိတပစ္စယေ ပရိဘုဉ္ဇန္တော သုဂတာပဒါနေသု ဇီဝတိ နာမ။ **သုဂတာတိရိတ္တာနီ**တိ တေသံ ကိရ ဘောဇနာနိ ဒဒမာနာ ဗုဒ္ဓါနဉ္စ ဗုဒ္ဓသာဝကာနဉ္စ ဒတွာ ပစ္ဆာ အဝသေသံ သာယနှသမယေ ဒေန္တိ။ ဧဝမေသ သုဂတာတိရိတ္တာနိ ဘုဉ္ဇတိ နာမ။ **တထာဂတေ**တိ တထာဂတံ အရဟန္တံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓံ အာသာဒေတဗ္ဗံ ဃဋ္ဋယိတဗ္ဗံ။ အထ ဝါ "တထာဂတေ"တိအာဒီနိ ဥပယောဂဗဟုဝစနာနေဝ။ **အာသာဒေတဗ္ဗန္တိ** ဣဒမ္ပိ ဗဟုဝစနမေဝ ဧကဝစနံ ဝိယ ဝုတ္တံ။ **အာသာဒနာ**တိ အဟံ ဗုဒ္ဓေန သဒ္ဓိံ ပါဋိဟာရိယံ ကရိဿာမီတိ ဃဋ္ဋနာ။

၂၉။ **သမေက္ခိယာနာ**တိ သမေက္ခိတွာ၊ မညိတွာတိ အတ္ထော။ **အမညီ**တိ ပုန အမညိတ္ထ။ **ကောတ္ထူ**တိ သိင်္ဂါလော။

၃၀။ **အတ္တာနံ ဝိဃာသေ သမေက္ခိယာ**တိ သောဏ္ဍိယံ ဥစ္ဆိဋ္ဌောဒကေ ထူလံ အတ္တဘာဝံ ဒိသွာ။ **ယာဝ အတ္တာနံ န ပဿတီ**တိ ယာဝ အဟံ သီဟဝိဃာသသံဝဍ္ဎိတကော ဇရသိင်္ဂါလောတိ ဧဝံ ယထာဘူတံ အတ္တာနံ န ပဿတိ။ **ဗျဂ္ဃောတိ မညတီ**တိ သီဟောဟမသ္မီတိ မညတိ၊ သီဟေန ဝါ သမာနဗလော ဗျဂ္ဃောယေဝ အဟန္တိ မညတိ။

၃၁။ **ဘုတွာန ဘေကေ**တိ အာဝါဋမဏ္ဍူကေ ခါဒိတွာ။ **ခလမူသိကာယော**တိ ခလေသု မူသိကာယော စ ခါဒိတွာ။ **ကဋသီသု ခိတ္တာနိ စ ကောဏပါနီ**တိ သုသာနေသု ဆဍ္ဍိတကုဏပါနိ စ ခါဒိတွာ။ **မဟာဝနေ**တိ မဟန္တေ ဝနသ္မိံ။ **သုညဝနေ**တိ တုစ္ဆဝနေ။ **ဝိဝဍ္ဎော**တိ ဝဍ္ဎိတော။ **တထေဝ သော သိင်္ဂါလကံ အနဒီ**တိ ဧဝံ သံဝဍ္ဎောပိ မိဂရာဇာဟမသ္မီတိ မညိတွာပိ ယထာ ပုဗ္ဗေ ဒုဗ္ဗလသိင်္ဂါလကာလေ၊ တထေဝ သော သိင်္ဂါလရဝံယေဝ

၁-တေသံ (သီ)

aravīti. Imāyapi gāthāya bhekādīni bhutvā vaḍḍhitasiṅgālo viya lābhasakkāragiddho tvanti Pāthikaputtameva ghaṭṭesi.

Nāgehīti hatthīti. **Mahābandhanā**ti mahatā kilesabandhanā mocetvā. **Mahāviduggā**ti mahāviduggaṁ nāma cattāro oghā. Tato uddharitvā nibbānathale patiṭṭhapetvā.

Aggaññapaññattikathāvaṇṇanā

36. Iti Bhagavā ettakena kathāmaggena pāṭihāriyaṁ na karotīti padassa anusandhiṁ dassetvā idāni "na aggaññaṁ paññāpetī"ti imassa anusandhiṁ dassento **aggaññañcāhan**ti desanaṁ ārabhi. Tattha **aggaññañcāhan**ti ahaṁ Bhaggava aggaññañca pajānāmi lokuppatticariyavaṁsañca. **Tañca pajānāmī**ti na kevalaṁ aggaññameva, tañca aggaññaṁ pajānāmi. Tato ca uttaritaraṁ sīlasamādhito paṭṭhāya yāva sabbaññutaññāṇā pajānāmi. **Tañca pajānaṁ na parāmasāmī**ti tañca pajānantopi ahaṁ idaṁ nāma pajānāmīti taṇhādiṭṭhimānavasena na parāmasāmi. Natthi Tathāgatassa parāmāsoti dīpeti. **Paccattaññeva nibbuti viditā**ti attanāyeva attani kilesanibbānaṁ viditaṁ. **Yadabhi jānaṁ Tathāgato**ti yaṁ kilesanibbānaṁ jānanto Tathāgato. **No anayaṁ āpajjatī**ti aviditanibbānā titthiyā viya anayaṁ dukkhaṁ byasanaṁ nāpajjati.

37. Idāni yaṁ taṁ titthiyā aggaññaṁ paññapenti, taṁ dassento **santi Bhaggavā**ti-ādimāha. Tattha **issarakuttaṁ brahmakuttan**ti issarakataṁ brahmakataṁ, issara nimmitaṁ[1] brahmanimmitanti attho. Brahmā eva hi ettha ādhipaccabhāvena issaroti veditabbo. **Ācariyakan**ti ācariyabhāvaṁ ācariyavādaṁ. Tattha ācariyavādo aggaññaṁ. Aggaññaṁ pana ettha desitanti katvā so aggaññantveva vutto. **Kathaṁ vihitakan**ti kena vihitaṁ kinti vihitaṁ. Sesaṁ Brahmajāle vitthāritanayeneva veditabbaṁ.

41. **Khiḍḍāpadosikan**ti khiḍḍāpadosikamūlaṁ.

---

1. Issaranimittaṁ (Sī)

အရဝီတိ။ ဣမာယပိ ဂါထာယ ဘေကာဒီနိ ဘုတွာ ဝဍ္ဎိတသိင်္ဂါလော ဝိယ လာဘသက္ကာရဂိဒ္ဓေါ တွန္တိ ပါထိကပုတ္တမေဝ ဃဋ္ဋေသိ။

နာဂေဟီတိ ဟတ္ထီဟိ။ **မဟာဗန္ဓနာ**တိ မဟတာ ကိလေသဗန္ဓနာ မောစေတွာ။ **မဟာဝိဒုဂ္ဂါ**တိ မဟာဝိဒုဂ္ဂံ နာမ စတ္တာရော ဩဃာ။ တတော ဥဒ္ဓရိတွာ နိဗ္ဗာနထလေ ပတိဋ္ဌပေတွာ။

အဂ္ဂညပညတ္တိကထာဝဏ္ဏနာ

၃၆။ ဣတိ ဘဂဝါ ဧတ္တကေန ကထာမဂ္ဂေန ပါဋိဟာရိယံ န ကရောတီတိ ပဒဿ အနုသန္ဓိံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ "န အဂ္ဂညံ ပညာပေတီ"တိ ဣမဿ အနုသန္ဓိံ ဒဿေန္တော **အဂ္ဂညဉ္စာဟ**န္တိ ဒေသနံ အာရဘိ။ တတ္ထ **အဂ္ဂညဉ္စာဟ**န္တိ အဟံ ဘဂ္ဂဝ အဂ္ဂညဉ္စ ပဇာနာမိ လောကုပ္ပတ္တိစရိယဝံသဉ္စ။ **တဉ္စ ပဇာနာမီ**တိ န ကေဝလံ အဂ္ဂညမေဝ၊ တဉ္စ အဂ္ဂညံ ပဇာနာမိ။ တတော စ ဥတ္တရိတရံ သီလသမာဓိတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ သဗ္ဗညုတညာဏာ ပဇာနာမိ။ **တဉ္စ ပဇာနံ န ပရာမသာမီ**တိ တဉ္စ ပဇာနန္တောပိ အဟံ ဣဒံ နာမ ပဇာနာမီတိ တဏှာဒိဋ္ဌိမာနဝသေန န ပရာမသာမိ။ နတ္ထိ တထာဂတဿ ပရာမာသောတိ ဒီပေတိ။ **ပစ္စတ္တညေဝ နိဗ္ဗုတိ ဝိဒိတာ**တိ အတ္တနာယေဝ အတ္တနိ ကိလေသနိဗ္ဗာနံ ဝိဒိတံ။ **ယဒဘိဇာနံ တထာဂတော**တိ ယံ ကိလေသနိဗ္ဗာနံ ဇာနန္တော တထာဂတော။ **နော အနယံ အာပဇ္ဇတီ**တိ အဝိဒိတနိဗ္ဗာနာ တိတ္ထိယာ ဝိယ အနယံ ဒုက္ခံ ဗျသနံ နာပဇ္ဇတိ။

၃၇။ ဣဒါနိ ယံ တံ တိတ္ထိယာ အဂ္ဂညံ ပညပေန္တိ၊ တံ ဒဿေန္တော **သန္တိ ဘဂ္ဂဝါ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဣဿရကုတ္တံ ဗြဟ္မကုတ္တ**န္တိ ဣဿရကတံ ဗြဟ္မကတံ၊ ဣဿရနိမ္မိတံ[၁] ဗြဟ္မနိမ္မိတန္တိ အတ္ထော။ ဗြဟ္မာ ဧဝ ဟိ ဧတ္ထ အာဓိပစ္စဘာဝေန ဣဿရောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ **အာစရိယက**န္တိ အာစရိယဘာဝံ အာစရိယဝါဒံ။ တတ္ထ အာစရိယဝါဒေါ အဂ္ဂညံ။ အဂ္ဂညံ ပန ဧတ္ထ ဒေသိတန္တိ ကတွာ သော အဂ္ဂညန္တွေဝ ဝုတ္တော။ **ကထံ ဝိဟိတက**န္တိ ကေန ဝိဟိတံ ကိန္တိ ဝိဟိတံ။ သေသံ ဗြဟ္မဇာလေ ဝိတ္ထာရိတနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

၄၁။ **ခိဍ္ဍာပဒေါသိက**န္တိ ခိဍ္ဍာပဒေါသိကမူလံ။

၁-ဣဿရနိမိတ္တံ (သီ)

47. **Asatā**ti avijjamānena, asaṁvijjamānaṭṭhenāti attho. **Tucchā**ti tucchena antosāravirahitena. **Musā**ti musāvādena. **Abhūtenā**ti bhūtatthavirahitena. **Abbhā cikkhantī**ti abhi-ācikkhanti. **Viparīto**ti viparītasañño viparītacitto. **Bhikkhavo cā**ti na kevalaṁ samaṇo Gotamoyeva, ye ca assa anusiṭṭhiṁ karonti, te bhikkhū ca viparītā. Atha yaṁ sandhāya viparītoti vadanti, taṁ dassetuṁ **samaṇo Gotamo**ti-ādi vuttaṁ. **Subhaṁ vimokkhan**ti vaṇṇakasiṇaṁ. **Asubhantvevā**ti subhañca asubhañca sabbaṁ asubhanti evaṁ pajānāti. **Subhantveva tasmiṁ samaye**ti subhanti eva ca tasmiṁ samaye pajānāti, na asubhaṁ. **Bhikkhavo cā**ti ye te evaṁ vadanti, tesaṁ bhikkhavo ca antevāsikasamaṇā viparītā. **Pahotī**ti samattho paṭibalo.

48. **Dukkaraṁ kho**ti ayaṁ paribbājako yadidaṁ "evaṁpasanno ahaṁ bhante"ti-ādimāha, taṁ sāṭheyyena kohaññena āha. Evaṁ kirassa ahosi "samaṇo Gotamo mayhaṁ ettakaṁ dhammakathaṁ kathesi, tamahaṁ sutvāpi pabbajituṁ na sakkomi, mayā etassa sāsanaṁ paṭipannasadisena bhavituṁ vaṭṭatī"ti. Tato so sāṭheyyena kohaññena evamāha. Tenassa Bhagavā mammaṁ[1] ghaṭṭento viya "dukkaraṁ kho etaṁ Bhaggava tayā aññadiṭṭhikenā"ti-ādimāha. Taṁ Poṭṭhapādasutte vuttatthameva. **Sādhukamanurakkhā**ti suṭṭhu anurakkha.

Iti Bhagavā pasādamattānurakkhaṇe paribbājakaṁ niyojesi. Sopi evaṁ mahantaṁ suttantaṁ sutvāpi nāsakkhi kilesakkhayaṁ kātuṁ. Desanā panassa āyatiṁ vāsanāya paccayo ahosi. Sesaṁ sabbattha uttānatthamevāti.

Sumaṅgalavilāsiniyā Dīghanikāyaṭṭhakathāya

Pāthikasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Dhammaṁ (Ka)

၄၇။ **အသတာ**တိ အဝိဇ္ဇမာနေန၊ အသံဝိဇ္ဇမာနဋ္ဌေနာတိ အတ္ထော။ **တုစ္ဆာ**တိ တုစ္ဆေန အန္တောသာရဝိရဟိတေန။ **မုသာ**တိ မုသာဝါဒေန။ **အဘူတေနာ**တိ ဘူတတ္ထဝိရဟိတေန။ **အဗ္ဘာစိက္ခန္တီ**တိ အဘိအာစိက္ခန္တိ။ **ဝိပရီတော**တိ ဝိပရီတသညော ဝိပရီတစိတ္တော။ **ဘိက္ခဝေါ စာ**တိ န ကေဝလံ သမဏော ဂေါတမောယေဝ၊ ယေ စ အဿ အနုသိဋ္ဌိံ ကရောန္တိ၊ တေ ဘိက္ခူ စ ဝိပရီတာ။ အထ ယံ သန္ဓာယ ဝိပရီတောတိ ဝဒန္တိ၊ တံ ဒဿေတုံ **သမဏော ဂေါတမော**တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ **သုဘံ ဝိမောက္ခန္တိ** ဝဏ္ဏကသိဏံ။ **အသုဘန္တွေဝါ**တိ သုဘဉ္စ အသုဘဉ္စ သဗ္ဗံ အသုဘန္တိ ဧဝံ ပဇာနာတိ။ **သုဘန္တွေဝ တသ္မိံ သမယေ**တိ သုဘန္တိ ဧဝ စ တသ္မိံ သမယေ ပဇာနာတိ, န အသုဘံ။ **ဘိက္ခဝေါ စာ**တိ ယေ တေ ဧဝံ ဝဒန္တိ၊ တေသံ ဘိက္ခဝေါ စ အန္တေဝါသိကသမဏာ ဝိပရီတာ။ **ပဟောတီ**တိ သမတ္ထော ပဋိဗလော။

၄၈။ **ဒုက္ကရံ ခေါ**တိ အယံ ပရိဗ္ဗာဇကော ယဒိဒံ "ဧဝံပသန္နော အဟံ ဘန္တေ"တိအာဒိမာဟ၊ တံ သာဌေယျေန ကောဟညေန အာဟ။ ဧဝံ ကိရဿ အဟောသိ "သမဏော ဂေါတမော မယှံ ဧတ္တကံ ဓမ္မကထံ ကထေသိ၊ တမဟံ သုတွာပိ ပဗ္ဗဇိတုံ န သက္ကောမိ၊ မယာ ဧတဿ သာသနံ ပဋိပန္နသဒိသေန ဘဝိတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ။ တတော သော သာဌေယျေန ကောဟညေန ဧဝမာဟ။ တေနဿ ဘဂဝါ မမ္မံ[၁] ဃဋ္ဋေန္တော ဝိယ "ဒုက္ကရံ ခေါ ဧတံ ဘဂ္ဂဝ တယာ အညဒိဋ္ဌိကေနာ"တိအာဒိမာဟ။ တံ ပေါဋ္ဌပါဒသုတ္တေ ဝုတ္တတ္ထမေဝ။ **သာဓုကမနုရက္ခာ**တိ သုဋ္ဌု အနုရက္ခ။

ဣတိ ဘဂဝါ ပသာဒမတ္တာနုရက္ခဏေ ပရိဗ္ဗာဇကံ နိယောဇေသိ။ သောပိ ဧဝံ မဟန္တံ သုတ္တန္တံ သုတွာပိ နာသက္ခိ ကိလေသက္ခယံ ကာတုံ။ ဒေသနာ ပနဿ အာယတိံ ဝါသနာယ ပစ္စယော အဟောသိ။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ဥတ္တာနတ္ထမေဝါတိ။

သုမင်္ဂလဝိလာသိနိယာ ဒီဃနိကာယဋ္ဌကထာယ

ပါထိကသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-ဓမ္မံ (က)

2. Udumbarikasutta

Nigrodhaparibbājakavatthuvaṇṇanā

49. **Evaṁ me sutan**ti Udumbarikasuttaṁ. Tatrāyamapubbapadavaṇṇanā—**paribbājako**ti Channaparibbājako. **Udumbarikāya paribbājakārāme**ti Udumbarikāya deviyā santake paribbājakārāme. **Sandhāno**ti tassa nāmaṁ. Ayaṁ pana mahānubhāvo parivāretvā vicarantānaṁ pañcannaṁ upāsakasatānaṁ aggapuriso anāgāmī Bhagavatā mahāparisamajjhe evaṁ saṁvaṇṇito—

> "Chahi bhikkhave aṅgehi samannāgato Sandhāno gahapati Tathāgate niṭṭhaṅgato saddhamme iriyati. Katamehi chahi. Buddhe aveccappasādena dhamme aveccappasādena saṁghe aveccappasādena ariyena sīlena ariyena ñāṇena ariyāya vimuttiyā. Imehi kho bhikkhave chahi aṅgehi samannāgato Sandhāno gahapati Tathāgate niṭṭhaṅgato saddhamme iriyatī"ti[1].

So pātoyeva uposathaṅgāni adhiṭṭhāya pubbaṇhasamaye Buddhappamukhassa saṁghassa dānaṁ datvā bhikkhūsu vihāraṁ gatesu ghare khuddakamahallakānaṁ dārakānaṁ saddena ubbāḷho Satthu santike "dhammaṁ sossāmī"ti nikkhanto. Tena vuttaṁ **divā divassa Rājagahā nikkhamī**ti. Tattha **divā divassā**ti divasassa divā nāma majjhanhātikkamo, tasmiṁ divasassāpi divābhūte atikkantamatte majjhanhike nikkhamīti attho. **Paṭisallīno**ti tato tato rūpādigocarato cittaṁ paṭisaṁharitvā nilīno jhānarati sevanāvasena ekībhāvaṁ gato. **Manobhāvanīyānan**ti manavaḍḍhakānaṁ. Ye ca āvajjato manasikaroto cittaṁ vinīvaraṇaṁ hoti unnamati vaḍḍhati.

50. **Unnādiniyā**ti-ādīni Poṭṭhapādasutte vitthāritanayeneva veditabbāni.

1. Aṁ 2. 392 piṭṭhe, thokaṁ visadisaṁ.

၂-ဥဒုမ္ဗရိကသုတ္တ

နိဂြောဓပရိဗ္ဗာဇကဝတ္ထုဝဏ္ဏနာ

၄၉။ **ဧဝံ မေ သုတ**န္တိ ဥဒုမ္ဗရိကသုတ္တံ။ တတြာယမပုဗ္ဗပဒဝဏ္ဏနာ—**ပရိဗ္ဗာဇကော**တိ ဆန္နပရိဗ္ဗာဇကော။ **ဥဒုမ္ဗရိကာယ ပရိဗ္ဗာဇကာရာမေ**တိ ဥဒုမ္ဗရိကာယ ဒေဝိယာ သန္တကေ ပရိဗ္ဗာဇကာရာမေ။ **သန္ဓာနော**တိ တဿ နာမံ။ အယံ ပန မဟာနုဘာဝေါ ပရိဝါရေတွာ ဝိစရန္တာနံ ပဉ္စန္နံ ဥပါသကသတာနံ အဂ္ဂပုရိသော အနာဂါမီ ဘဂဝတာ မဟာပရိသမဇ္ဈေ ဧဝံ သံဝဏ္ဏိတော—

> “ဆဟိ ဘိက္ခဝေ အင်္ဂေဟိ သမန္နာဂတော သန္ဓာနော ဂဟပတိ တထာဂတေ နိဋ္ဌင်္ဂတော သဒ္ဓမ္မေ ဣရိယတိ။ ကတမေဟိ ဆဟိ။ ဗုဒ္ဓေ အဝေစ္စပ္ပသာဒေန ဓမ္မေ အဝေစ္စပ္ပသာဒေန သံဃေ အဝေစ္စပ္ပသာဒေန အရိယေန သီလေန အရိယေန ဉာဏေန အရိယာယ ဝိမုတ္တိယာ။ ဣမေဟိ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဆဟိ အင်္ဂေဟိ သမန္နာဂတော သန္ဓာနော ဂဟပတိ တထာဂတေ နိဋ္ဌင်္ဂတော သဒ္ဓမ္မေ ဣရိယတီ”တိ[၁]။

သော ပါတောယေဝ ဥပေါသထင်္ဂါနိ အဓိဋ္ဌာယ ပုဗ္ဗဏှသမယေ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ သံဃဿ ဒါနံ ဒတွာ ဘိက္ခူသု ဝိဟာရံ ဂတေသု ဃရေ ခုဒ္ဒကမဟလ္လကာနံ ဒါရကာနံ သဒ္ဒေန ဥဗ္ဗာဠှော သတ္ထု သန္တိကေ “ဓမ္မံ သောဿာမီ”တိ နိက္ခန္တော။ တေန ဝုတ္တံ **ဒိဝါ ဒိဝဿ ရာဇဂဟာ နိက္ခမီ**တိ။ တတ္ထ **ဒိဝါ ဒိဝဿာ**တိ ဒိဝသဿ ဒိဝါ နာမ မဇ္ဈန္ဟာတိက္ကမော၊ တသ္မိံ ဒိဝသဿာပိ ဒိဝါဘူတေ အတိက္ကန္တမတ္တေ မဇ္ဈန္ဟိကေ နိက္ခမီတိ အတ္ထော။ **ပဋိသလ္လီနော**တိ တတော တတော ရူပါဒိဂေါစရတော စိတ္တံ ပဋိသံဟရိတွာ နိလီနော ဈာနရတိသေဝနာဝသေန ဧကီဘာဝံ ဂတော။ **မနောဘာဝနီယာန**န္တိ မနဝဍ္ဎကာနံ။ ယေ စ အာဝဇ္ဇတော မနသိကရောတော စိတ္တံ ဝိနီဝရဏံ ဟောတိ ဥန္နမတိ ဝဍ္ဎတိ။

၅၀။ **ဥန္နာဒိနိယာ**တိအာဒီနိ ပေါဋ္ဌပါဒသုတ္တေ ဝိတ္ထာရိတနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။

၁-အံ ၂-၃၉၂-ပိဋ္ဌေ၊ ထောကံ ဝိသဒိသံ။

51. **Yāvatā**ti yattakā. **Ayaṁ tesaṁ aññataro**ti ayaṁ tesaṁ abbhantaro eko savako[1], Bhagavato kira sāvakā gihi-anāgāminoyeva pañcasatā Rājagahe paṭivasanti. Yesaṁ ekekassa pañca pañca upāsakasatāni parivārā, te sandhāya "ayaṁ tesaṁ aññataro"ti āha. **Appeva nāmā**ti tassa upasaṅkamanaṁ patthayamāno āha. Patthanā kāraṇaṁ pana Poṭṭhapādasutte[2] vuttameva.

52. **Etadavocā**ti āgacchanto antarāmaggeyeva tesaṁ kathāya sutattā etaṁ **aññathā kho ime**ti-ādivacanaṁ avoca. Tattha **aññatitthiyā**ti dassanenapi ākappenapi kuttenapi ācārenapi vihārenapi iriyāpathenapi aññe titthiyāti aññatitthiyā. **Saṅgamma samāgammā**ti saṅgantvā samāgantvā rāsi hutvā nisinnaṭṭhāne. **Araññavanapatthānī**ti[3] araññavanapatthāni gāmūpacārato muttāni dūrasenāsanāni. **Pantānī**ti dūratarāni manussūpacāravirahitāni. **Appasaddānī**ti vihārūpacārena gacchato addhikajanassapi saddena mandasaddāni. **Appanigghosānī**ti avibhāvitatthena nigghosena mandaniggho sāni. **Vijanavātānī**ti antosañcārino janassa vātena vigatavātāni. **Manussarāhasseyya kānī**ti manussānaṁ rahassakaraṇassa yuttāni anucchavikāni. **Paṭisallānasāruppānī**ti ekībhāvassa anurūpāni. Iti Sandhāno gahapati "aho mama Satthā yo evarūpāni senāsanāni paṭisevatī"ti añjaliṁ paggayha uttamaṅge sirasmiṁ patiṭṭhapetvā imaṁ udānaṁ udānento nisīdi.

53. **Evaṁ vutte**ti evaṁ Sandhānena gahapatinā udānaṁ udānentena vutte. Nigrodho paribbājako ayaṁ gahapati mama santike nisinnopi attano Satthāraṁyeva thometi ukkaṁsati, amhe pana atthītipi na maññati, etasmiṁ uppannakopaṁ samaṇassa Gotamassa upari pātessāmīti Sandhānaṁ gahapatiṁ etadavoca.

Yaggheti codanatthe nipāto. **Jāneyyāsī**ti bujjheyyāsi passeyyāsi. **Kena samaṇo Gotamo saddhiṁ sallapatī**ti kena kāraṇena kena puggalena saddhiṁ samaṇo Gotamo sallapati vadati bhāsati.

1. Sāvako vā (Syā)
2. Dī-Ṭṭha 1. 302 piṭṭhe.
3. Araññe vanapatthānīti (Syā)

၅၁။ **ယာဝတာ**တိ ယတ္တကာ။ **အယံ တေသံ အညတရော**တိ အယံ တေသံ အဗ္ဘန္တရော ဧကော သာဝကော[၁]၊ ဘဂဝတော ကိရ သာဝကာ ဂိဟိအနာဂါမိနောယေဝ ပဉ္စသတာ ရာဇဂဟေ ပဋိဝသန္တိ။ ယေသံ ဧကေကဿ ပဉ္စ ပဉ္စ ဥပါသကသတာနိ ပရိဝါရာ၊ တေ သန္ဓာယ "အယံ တေသံ အညတရော"တိ အာဟ။ **အပ္ပေဝ နာမာ**တိ တဿ ဥပသင်္ကမနံ ပတ္ထယမာနော အာဟ။ ပတ္ထနာကာရဏံ ပန ပေါဋ္ဌပါဒသုတ္တေ[၂] ဝုတ္တမေဝ။

၅၂။ **ဧတဒဝေါစာ**တိ အာဂစ္ဆန္တော အန္တရာမဂ္ဂေယေဝ တေသံ ကထာယ သုတတ္တာ ဧတံ **အညထာ ခေါ ဣမေ**တိအာဒိဝစနံ အဝေါစ။ တတ္ထ **အညတိတ္ထိယာ**တိ ဒဿနေနပိ အာကပ္ပေနပိ ကုတ္တေနပိ အာစာရေနပိ ဝိဟာရေနပိ ဣရိယာပထေနပိ အညေ တိတ္ထိယာတိ အညတိတ္ထိယာ။ **သင်္ဂမ္မ သမာဂမ္မာ**တိ သင်္ဂန္တွာ သမာဂန္တွာ ရာသိ ဟုတွာ နိသိန္နဋ္ဌာနေ။ **အရညဝနပတ္ထာနီ**တိ[၃] အရညဝနပတ္ထာနိ ဂါမူပစာရတော မုတ္တာနိ ဒူရသေနာသနာနိ။ **ပန္တာနီ**တိ ဒူရတရာနိ မနုဿူပစာရဝိရဟိတာနိ။ **အပ္ပသဒ္ဒါနီ**တိ ဝိဟာရူပစာရေန ဂစ္ဆတော အဒ္ဓိကဇနဿပိ သဒ္ဒေန မန္ဒသဒ္ဒါနိ။ **အပ္ပနိဂ္ဃောသာနီ**တိ အဝိဘာဝိတတ္ထေန နိဂ္ဃောသေန မန္ဒနိဂ္ဃောသာနိ။ **ဝိဇနဝါတာနီ**တိ အန္တောသဉ္စာရိနော ဇနဿ ဝါတေန ဝိဂတဝါတာနိ။ **မနုဿရာဟဿေယျကာနီ**တိ မနုဿာနံ ရဟဿကရဏဿ ယုတ္တာနိ အနုစ္ဆဝိကာနိ။ **ပဋိသလ္လာနသာရုပ္ပါနီ**တိ ဧကီဘာဝဿ အနုရူပါနိ။ ဣတိ သန္ဓာနော ဂဟပတိ "အဟော မမ သတ္ထာ ယော ဧဝရူပါနိ သေနာသနာနိ ပဋိသေဝတီ"တိ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂယှ ဥတ္တမင်္ဂေ သိရသ္မိံ ပတိဋ္ဌပေတွာ ဣမံ ဥဒါနံ ဥဒါနေန္တော နိသီဒိ။

၅၃။ **ဧဝံ ဝုတ္တေ**တိ ဧဝံ သန္ဓာနေန ဂဟပတိနာ ဥဒါနံ ဥဒါနေန္တေန ဝုတ္တေ။ နိဂြောဓော ပရိဗ္ဗာဇကော အယံ ဂဟပတိ မမ သန္တိကေ နိသိန္နောပိ အတ္တနော သတ္ထာရံယေဝ ထောမေတိ ဥက္ကံသတိ၊ အမှေ ပန အတ္ထီတိပိ န မညတိ၊ ဧတသ္မိံ ဥပ္ပန္နကောပံ သမဏဿ ဂေါတမဿ ဥပရိ ပါတေဿာမီတိ သန္ဓာနံ ဂဟပတိံ ဧတဒဝေါစ။

ယဂ္ဃေတိ စောဒနတ္ထေ နိပါတော။ **ဇာနေယျာသီ**တိ ဗုဇ္ဈေယျာသိ ပဿေယျာသိ။ **ကေန သမဏော ဂေါတမော သဒ္ဓိံ သလ္လပတီ**တိ ကေန ကာရဏေန ကေန ပုဂ္ဂလေန သဒ္ဓိံ သမဏော ဂေါတမော သလ္လပတိ ဝဒတိ ဘာသတိ။

၁-သာဝကော ဝါ (သျာ)
၂-ဒီ-ဋ္ဌ ၁-၃၀၂-ပိဋ္ဌေ။
၃-အရညေ ဝနပတ္ထာနီတိ (သျာ)

Kiṁ vuttaṁ hoti “yadi kiñci sallāpakāraṇaṁ bhaveyya, yadi vā koci samaṇassa Gotamassa santikaṁ sallāpatthiko gaccheyya, sallapeyya, na pana kāraṇaṁ atthi, na tassa santikaṁ koci gacchati, svāyaṁ kena samaṇo Gotamo saddhiṁ sallapati, asallapanto kathaṁ unnādī bhavissatī”ti.

Sākacchanti saṁsandanaṁ. **Paññāveyyattiyan**ti uttarapaccuttaranayena ñāṇa byattabhāvaṁ. **Suññāgārahatā**ti suññāgāresu naṭṭhā, samaṇena hi Gotamena bodhimūle appamattikā paññā adhigatā, sāpissa suññāgāresu ekakassa nisīdato naṭṭhā. Yadi pana mayaṁ viya gaṇasaṅgaṇikaṁ katvā nisīdeyya, nāssa paññā nasseyyāti dasseti. **Aparisāvacaro**ti avisāradattā parisaṁ otarituṁ na sakkoti. **Nālaṁ sallāpāyā**ti na samattho sallāpaṁ kātuṁ. **Antamantānevā**ti koci maṁ pañhaṁ puccheyyāti pañhābhīto antamantāneva pantasenāsanāni sevati. **Gokāṇā**ti ekakkhihatā kāṇagāvī. Sā kira pariyantacārinī hoti, antamantāneva sevati. Sā kira kāṇakkhibhāvena vanantābhimukhīpi na sakkoti bhavituṁ. Kasmā? Yasmā pattena vā sākhāya vā kaṇṭakena vā pahārassa bhāyati. Gunnaṁ abhimukhīpi na sakkoti bhavituṁ. Kasmā? Yasmā siṅgena vā kaṇṇena vā vālena vā pahārassa bhāyati. **Iṅghā**ti codanatthe nipāto. **Saṁsādeyyāmā**ti ekapañhapucchaneneva saṁsādanaṁ visādamāpannaṁ kareyyāma. **Tucchakumbhīva nan**ti rittaghaṭaṁ viya naṁ. **Orodheyyāmā**ti vinandheyyāma. Pūritaghaṭo hi ito cito ca parivattetvā na suvinandhanīyo hoti. Rittako yathāruci parivattetvā sakkā hoti vinandhituṁ, evameva hatapaññatāya rittakumbhisadisaṁ samaṇaṁ Gotamaṁ vādavinandhanena samantā vinandhissāmāti vadati.

Iti paribbājako Satthu suvaṇṇavaṇṇaṁ nalāṭamaṇḍalaṁ apassanto Dasabalassa parammukhā attano balaṁ dīpento asambhinnaṁ khattiyakumāraṁ jātiyā ghaṭṭayanto caṇḍālaputto viya asambhinnakesarasīhaṁ migarājānaṁ thāmena ghaṭṭento jarasiṅgālo viya ca nānappakāraṁ tucchagajjitaṁ gajji. Upāsakopi cintesi “ayaṁ paribbājako ati viya gajjati, avīciphusanatthāya pādaṁ, bhavaggaggahaṇatthāya hatthaṁ pasārayanto viya niratthakaṁ vāyamati. Sace me Satthā imaṁ ṭhānamāgaccheyya, imassa

ကိံ ဝုတ္တံ ဟောတိ “ယဒိ ကိဉ္စိ သလ္လာပကာရဏံ ဘဝေယျ၊ ယဒိ ဝါ ကောစိ သမဏဿ ဂေါတမဿ သန္တိကံ သလ္လာပတ္ထိကော ဂစ္ဆေယျ၊ သလ္လပေယျ၊ န ပန ကာရဏံ အတ္ထိ၊ န တဿ သန္တိကံ ကောစိ ဂစ္ဆတိ၊ သွာယံ ကေန သမဏော ဂေါတမော သဒ္ဓိံ သလ္လပတိ၊ အသလ္လပန္တော ကထံ ဥန္နာဒီ ဘဝိဿတီ”တိ။

သာကစ္ဆန္တိ သံသန္ဒနံ။ **ပညာဝေယျတ္တိယန္တိ** ဥတ္တရပစ္စုတ္တရနယေန ဉာဏဗျတ္တဘာဝံ။ **သုညာဂါရဟတာ**တိ သုညာဂါရေသု နဋ္ဌာ၊ သမဏေန ဟိ ဂေါတမေန ဗောဓိမူလေ အပ္ပမတ္တိကာ ပညာ အဓိဂတာ၊ သာပိဿ သုညာဂါရေသု ဧကကဿ နိသီဒတော နဋ္ဌာ။ ယဒိ ပန မယံ ဝိယ ဂဏသင်္ဂဏိကံ ကတွာ နိသီဒေယျ၊ နာဿ ပညာ နဿေယျာတိ ဒဿေတိ။ **အပရိသာဝစရော**တိ အဝိသာရဒတ္တာ ပရိသံ ဩတရိတုံ န သက္ကောတိ။ **နာလံ သလ္လာပါယာ**တိ န သမတ္ထော သလ္လာပံ ကာတုံ။ **အန္တမန္တာနေဝါ**တိ ကောစိ မံ ပဉှံ ပုစ္ဆေယျာတိ ပဉှာဘီတော အန္တမန္တာနေဝ ပန္တသေနာသနာနိ သေဝတိ။ **ဂေါကာဏာ**တိ ဧကက္ခိဟတာ ကာဏဂါဝီ။ သာ ကိရ ပရိယန္တစာရိနီ ဟောတိ၊ အန္တမန္တာနေဝ သေဝတိ။ သာ ကိရ ကာဏက္ခိဘာဝေန ဝနန္တာဘိမုခီပိ န သက္ကောတိ ဘဝိတုံ။ ကသ္မာ? ယသ္မာ ပတ္တေန ဝါ သာခါယ ဝါ ကဏ္ဋကေန ဝါ ပဟာရဿ ဘာယတိ။ ဂုန္နံ အဘိမုခီပိ န သက္ကောတိ ဘဝိတုံ။ ကသ္မာ? ယသ္မာ သိင်္ဂေန ဝါ ကဏ္ဏေန ဝါ ဝါလေန ဝါ ပဟာရဿ ဘာယတိ။ **ဣင်္ဃာ**တိ စောဒနတ္ထေ နိပါတော။ **သံသာဒေယျာမာ**တိ ဧကပဉှပုစ္ဆနေနေဝ သံသာဒနံ ဝိသာဒမာပန္နံ ကရေယျာမ။ **တုစ္ဆကုမ္ဘီဝ နန္တိ** ရိတ္တဃဋံ ဝိယ နံ။ **ဩရောဓေယျာမာ**တိ ဝိနန္ဓေယျာမ။ ပူရိတဃဋော ဟိ ဣတော စိတော စ ပရိဝတ္တေတွာ န သုဝိနန္ဓနီယော ဟောတိ။ ရိတ္တကော ယထာရုစိ ပရိဝတ္တေတွာ သက္ကာ ဟောတိ ဝိနန္ဓိတုံ၊ ဧဝမေဝ ဟတပညတာယ ရိတ္တကုမ္ဘိသဒိသံ သမဏံ ဂေါတမံ ဝါဒဝိနန္ဓနေန သမန္တာ ဝိနန္ဓိဿာမာတိ ဝဒတိ။

ဣတိ ပရိဗ္ဗာဇကော သတ္ထု သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ နလာဋမဏ္ဍလံ အပဿန္တော ဒသဗလဿ ပရမ္မုခါ အတ္တနော ဗလံ ဒီပေန္တော အသမ္ဘိန္နံ ခတ္တိယကုမာရံ ဇာတိယာ ဃဋ္ဋယန္တော စဏ္ဍာလပုတ္တော ဝိယ အသမ္ဘိန္နကေသရသီဟံ မိဂရာဇာနံ ထာမေန ဃဋ္ဋေန္တော ဇရသိင်္ဂါလော ဝိယ စ နာနပ္ပကာရံ တုစ္ဆဂဇ္ဇိတံ ဂဇ္ဇိ။ ဥပါသကောပိ စိန္တေသိ “အယံ ပရိဗ္ဗာဇကော အတိ ဝိယ ဂဇ္ဇတိ၊ အဝီစိဖုသနတ္ထာယ ပါဒံ, ဘဝဂ္ဂဂ္ဂဟဏတ္ထာယ ဟတ္ထံ ပသာရယန္တော ဝိယ နိရတ္ထကံ ဝါယမတိ။ သစေ မေ သတ္ထာ ဣမံ ဌာနမာဂစ္ဆေယျ၊ ဣမဿ

paribbājakassa yāva bhavaggā ussitaṁ mānaddhajaṁ ṭhānasova opāteyyā”ti.

54. Bhagavāpi tesaṁ taṁ kathāsallāpaṁ assosiyeva. Tena vuttaṁ “assosi kho imaṁ kathāsallāpan”ti.

Sumāgadhāyāti Sumāgadhā nāma pokkharaṇī, yassā tīre nisinno aññataro puriso padumanāḷantarehi asurabhavanaṁ pavisantaṁ asurasenaṁ addasa. **Moranivāpo**ti nivāpo vuccati bhattaṁ, yattha morānaṁ abhayena saddhiṁ nivāpo dinno, taṁ ṭhānanti attho. **Abbhokāse**ti aṅgaṇaṭṭhāne. **Assāsapattā**ti tuṭṭhipattā somanassapattā. **Ajjhā sayan**ti uttamanissayabhūtaṁ. **Ādibrahmacariyan**ti purāṇabrahmacariyasaṅkhātaṁ ariyamaggaṁ. Idaṁ vuttaṁ hoti “ko nāma so bhante dhammo yena Bhagavatā sāvakā vinītā ajjhāsayādibrahmacariyābhūtaṁ ariyamaggaṁ pūretvā arahattādhigamavasena assāsapattā paṭijānantī”ti.

Tapojigucchāvādavaṇṇanā

55. **Vippakatā**ti mamāgamanapaccayā aniṭṭhitāva hutvā ṭhitā, kathehi, ahametaṁ niṭṭhapetvā matthakaṁ pāpetvā dassemīti sabbaññupavāraṇaṁ pavāresi.

56. **Dujjānaṁ kho**ti Bhagavā paribbājakassa vacanaṁ sutvā “ayaṁ paribbājako mayā sāvakānaṁ desetabbaṁ dhammaṁ tehi pūretabbaṁ paṭipattiṁ pucchati, sacassāhaṁ āditova taṁ kathessāmi, kathitampi naṁ na jānissati, ayaṁ pana vīriyena pāpajigucchanavādo, handāhaṁ etasseva visaye pañhaṁ pucchāpetvā puthusamaṇa brāhmaṇānaṁ laddhiyā niratthakabhāvaṁ dassemi. Atha pacchā imaṁ pañhaṁ byākarissāmī”ti cintetvā **dujjānaṁ kho etan**ti-ādimāha. Tattha **sake ācariyake**ti attano ācariyavāde. **Adhijegucche**ti vīriyena pāpajigucchanabhāve. **Kathaṁ santā**ti kathaṁ bhūtā. **Tapojigucchā**ti vīriyena pāpajigucchā pāpavivajjanā. **Paripuṇṇā**ti parisuddhā. **Kathaṁ aparipuṇṇā**ti kathaṁ aparisuddhā hotīti evaṁ pucchāti. **Yatra hi nāmā**ti yo nāma.

ပရိဗ္ဗာဇကဿ ယာဝ ဘဝဂ္ဂါ ဥဿိတံ မာနဒ္ဓဇံ ဌာနသောဝ ဩပါတေယျာ’’တိ။

၅၄။ ဘဂဝါပိ တေသံ တံ ကထာသလ္လာပံ အဿောသိယေဝ။ တေန ဝုတ္တံ ‘‘အဿောသိ ခေါ ဣမံ ကထာသလ္လာပ’’န္တိ။

သုမာဂဓာယာတိ သုမာဂဓာ နာမ ပေါက္ခရဏီ၊ ယဿာ တီရေ နိသိန္နော အညတရော ပုရိသော ပဒုမနာဠန္တရေဟိ အသုရဘဝနံ ပဝိသန္တံ အသုရသေနံ အဒ္ဒသ။ **မောရနိဝါပေါ**တိ နိဝါပေါ ဝုစ္စတိ ဘတ္တံ၊ ယတ္ထ မောရာနံ အဘယေန သဒ္ဓိံ နိဝါပေါ ဒိန္နော၊ တံ ဌာနန္တိ အတ္ထော။ **အဗ္ဘောကာသေ**တိ အင်္ဂဏဋ္ဌာနေ။ **အဿာသပတ္တာ**တိ တုဋ္ဌိပတ္တာ သောမနဿပတ္တာ။ **အဇ္ဈာသယ**န္တိ ဥတ္တမနိဿယဘူတံ။ **အာဒိဗြဟ္မစရိယ**န္တိ ပုရာဏဗြဟ္မစရိယသင်္ခါတံ အရိယမဂ္ဂံ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ “ကော နာမ သော ဘန္တေ ဓမ္မော ယေန ဘဂဝတာ သာဝကာ ဝိနီတာ အဇ္ဈာသယာဒိဗြဟ္မစရိယဘူတံ အရိယမဂ္ဂံ ပူရေတွာ အရဟတ္တာဓိဂမဝသေန အဿာသပတ္တာ ပဋိဇာနန္တီ”တိ။

တပေါဇိဂုစ္ဆာဝါဒဝဏ္ဏနာ

၅၅။ **ဝိပ္ပကတာ**တိ မမာဂမနပစ္စယာ အနိဋ္ဌိတာဝ ဟုတွာ ဌိတာ၊ ကထေဟိ, အဟမေတံ နိဋ္ဌပေတွာ မတ္ထကံ ပါပေတွာ ဒဿေမီတိ သဗ္ဗညုပဝါရဏံ ပဝါရေသိ။

၅၆။ **ဒုဇ္ဇာနံ ခေါ**တိ ဘဂဝါ ပရိဗ္ဗာဇကဿ ဝစနံ သုတွာ “အယံ ပရိဗ္ဗာဇကော မယာ သာဝကာနံ ဒေသေတဗ္ဗံ ဓမ္မံ တေဟိ ပူရေတဗ္ဗံ ပဋိပတ္တိံ ပုစ္ဆတိ၊ သစဿာဟံ အာဒိတောဝ တံ ကထေဿာမိ၊ ကထိတမ္ပိ နံ န ဇာနိဿတိ၊ အယံ ပန ဝီရိယေန ပါပဇိဂုစ္ဆနဝါဒေါ၊ ဟန္ဒာဟံ ဧတဿေဝ ဝိသယေ ပဉှံ ပုစ္ဆာပေတွာ ပုထုသမဏဗြာဟ္မဏာနံ လဒ္ဓိယာ နိရတ္ထကဘာဝံ ဒဿေမိ။ အထ ပစ္ဆာ ဣမံ ပဉှံ ဗျာကရိဿာမီ’’တိ စိန္တေတွာ **ဒုဇ္ဇာနံ ခေါ ဧတ**န္တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **သကေ အာစရိယကေ**တိ အတ္တနော အာစရိယဝါဒေ။ **အဓိဇေဂုစ္ဆေ**တိ ဝီရိယေန ပါပဇိဂုစ္ဆနဘာဝေ။ **ကထံ သန္တာ**တိ ကထံ ဘူတာ။ **တပေါဇိဂုစ္ဆာ**တိ ဝီရိယေန ပါပဇိဂုစ္ဆာ ပါပဝိဝဇ္ဇနာ။ **ပရိပုဏ္ဏာ**တိ ပရိသုဒ္ဓါ။ **ကထံ အပရိပုဏ္ဏာ**တိ ကထံ အပရိသုဒ္ဓါ ဟောတီတိ ဧဝံ ပုစ္ဆာတိ။ **ယတြ ဟိ နာမာ**တိ ယော နာမ။

57. **Appasadde katvā**ti nirave appasadde katvā. So kira cintesi “samaṇo Gotamo ekaṁ pañhampi na katheti, sallāpakathāpissa atibahukā natthi, ime pana ādito paṭṭhāya samaṇaṁ Gotamaṁ anuvattanti ceva pasaṁsanti ca, handāhaṁ ime nissadde katvā sayaṁ kathemī”ti. So tathā akāsi. Tena vuttaṁ “appasadde katvā”ti. “Tapojigucchavādā”ti-ādīsu tapojigucchaṁ vadāma, manasāpi tameva sārato gahetvā vicarāma, kāyenapimhā tameva allīnā, nānappakārakaṁ attakilamathānuyogamanuyuttā viharāmāti attho.

Upakkilesavaṇṇanā

58. **Tapassī**ti tapanissitako. “Acelako”ti-ādīni sīhanāde[1] vitthāritanayeneva veditabbāni. **Tapaṁ samādiyatī**ti acelakabhāvādikaṁ tapaṁ sammā ādiyati, daḷhaṁ gaṇhāti. **Attamano hotī**ti ko añño mayā sadiso imasmiṁ tape atthīti tuṭṭhamano hoti. **Paripuṇṇasaṅkappo**ti alamettāvatāti evaṁ pariyositasaṅkappo, idañca titthiyānaṁ vasena āgataṁ. Sāsanāvacarenāpi pana dīpetabbaṁ. Ekacco hi dhutaṅgaṁ samādiyati, so teneva dhutaṅgena ko añño mayā sadiso dhutaṅgadharoti attamano hoti paripuṇṇa saṅkappo. **Tapassino upakkileso hotī**ti duvidhassāpetassa tapassino ayaṁ upakkileso hoti. Ettāvatāyaṁ tapo upakkileso hotīti vadāmi.

Attānukkaṁsetīti “ko mayā sadiso atthī”ti attānaṁ ukkaṁsati ukkhipati. **Paraṁ vambhetī**ti “ayaṁ na mādiso”ti paraṁ sāhāreti avakkhipati.

Majjatīti mānamadakaraṇena majjati. **Mucchatī**ti mucchito hoti gadhito ajjhāpanno. **Pamādamāpajjatī**ti etadeva sāranti pamādamāpajjati. Sāsane pabbajitopi dhutaṅgasuddhiko hoti, na kammaṭṭhānasuddhiko. Dhutaṅgameva arahattaṁ viya sārato pacceti.

1. Dī-Ṭṭha 1. 291 piṭṭhe.

၅၇။ **အပ္ပသဒ္ဒေ ကတွာ**တိ နိရဝေ အပ္ပသဒ္ဒေ ကတွာ။ သော ကိရ စိန္တေသိ “သမဏော ဂေါတမော ဧကံ ပဉှမ္ပိ န ကထေတိ၊ သလ္လာပကထာပိဿ အတိဗဟုကာ နတ္ထိ၊ ဣမေ ပန အာဒိတော ပဋ္ဌာယ သမဏံ ဂေါတမံ အနုဝတ္တန္တိ စေဝ ပသံသန္တိ စ၊ ဟန္ဒါဟံ ဣမေ နိဿဒ္ဒေ ကတွာ သယံ ကထေမီ”တိ။ သော တထာ အကာသိ။ တေန ဝုတ္တံ “အပ္ပသဒ္ဒေ ကတွာ”တိ။ “တပေါဇိဂုစ္ဆဝါဒါ”တိအာဒီသု တပေါဇိဂုစ္ဆံ ဝဒါမ၊ မနသာပိ တမေဝ သာရတော ဂဟေတွာ ဝိစရာမ၊ ကာယေနပိမှာ တမေဝ အလ္လီနာ၊ နာနပ္ပကာရကံ အတ္တကိလမထာနုယောဂမနုယုတ္တာ ဝိဟရာမာတိ အတ္ထော။

ဥပက္ကိလေသဝဏ္ဏနာ

၅၈။ **တပဿီ**တိ တပနိဿိတကော။ “အစေလကော”တိအာဒီနိ သီဟနာဒေ[1] ဝိတ္ထာရိတနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ **တပံ သမာဒိယတီ**တိ အစေလကဘာဝါဒိကံ တပံ သမ္မာ အာဒိယတိ၊ ဒဠှံ ဂဏှာတိ။ **အတ္တမနော ဟောတီ**တိ ကော အညော မယာ သဒိသော ဣမသ္မိံ တပေ အတ္ထီတိ တုဋ္ဌမနော ဟောတိ။ **ပရိပုဏ္ဏသင်္ကပ္ပေါ**တိ အလမေတ္တာဝတာတိ ဧဝံ ပရိယောသိတသင်္ကပ္ပေါ၊ ဣဒဉ္စ တိတ္ထိယာနံ ဝသေန အာဂတံ။ သာသနာဝစရေနာပိ ပန ဒီပေတဗ္ဗံ။ ဧကစ္စော ဟိ ဓုတင်္ဂံ သမာဒိယတိ၊ သော တေနေဝ ဓုတင်္ဂေန ကော အညော မယာ သဒိသော ဓုတင်္ဂဓရောတိ အတ္တမနော ဟောတိ ပရိပုဏ္ဏသင်္ကပ္ပေါ။ **တပဿိနော ဥပက္ကိလေသော ဟောတီ**တိ ဒုဝိဓဿာပေတဿ တပဿိနော အယံ ဥပက္ကိလေသော ဟောတိ။ ဧတ္တာဝတာယံ တပေါ ဥပက္ကိလေသော ဟောတီတိ ဝဒါမိ။

အတ္တာနုက္ကံသေတီတိ “ကော မယာ သဒိသော အတ္ထီ”တိ အတ္တာနံ ဥက္ကံသတိ ဥက္ခိပတိ။ **ပရံ ဝမ္ဘေတီ**တိ “အယံ န မာဒိသော”တိ ပရံ သံဟာရေတိ အဝက္ခိပတိ။

မဇ္ဇတီတိ မာနမဒကရဏေန မဇ္ဇတိ။ **မုစ္ဆတီ**တိ မုစ္ဆိတော ဟောတိ ဂဓိတော အဇ္ဈာပန္နော။ **ပမာဒမာပဇ္ဇတီ**တိ ဧတဒေဝ သာရန္တိ ပမာဒမာပဇ္ဇတိ။ သာသနေ ပဗ္ဗဇိတောပိ ဓုတင်္ဂသုဒ္ဓိကော ဟောတိ, န ကမ္မဋ္ဌာနသုဒ္ဓိကော။ ဓုတင်္ဂမေဝ အရဟတ္တံ ဝိယ သာရတော ပစ္စေတိ။

၁-ဒီ-ဋ္ဌ ၁-၂၉၁-ပိဋ္ဌေ။

59. **Lābhasakkārasilokan**ti ettha cattāro paccayā labbhantīti lābhā, teyeva suṭṭhu katvā paṭisaṅkharitvā laddhā sakkāro, vaṇṇabhaṇanaṁ siloko. **Abhinibbattetī**ti acelakādibhāvaṁ terasadhutaṅgasamādānaṁ vā nissāya mahālābho uppajjati, tasmā "abhinibbattetī"ti vutto. Sesamettha purimavāranayeneva duvidhassāpi tapassino vasena veditabbaṁ.

60. **Vodāsaṁ āpajjatī**ti dvebhāgaṁ āpajjati, dve bhāge karoti. **Khamatī**ti ruccati. **Nakkhamatī**ti na ruccati. **Sāpekkho pajahatī**ti sataṇho pajahati. Kathaṁ? Pātova khīrabhattaṁ bhutto hoti. Athassa maṁsabhojanaṁ upaneti. Tassa evaṁ hoti "idāni evarūpaṁ kadā labhissāma, sace jāneyyāma, pātova khīrabhattaṁ na bhuñje yyāma, kiṁ mayā sakkā kātuṁ, gaccha bho, tvameva bhuñjā"ti jīvitaṁ pariccajanto viya sāpekkho pajahati. **Gadhito**ti gedhajāto. **Mucchito**ti balavataṇhāya mucchito saṁmuṭṭhassatī hutvā. **Ajjhāpanno**ti āmise atilaggo, "bhuñjissatha āvuso"ti dhammani mantanamattampi akatvā mahante mahante kabaḷe karoti. **Anādīnavadassāvī**ti ādīnava mattampi na passati. **Anissaraṇapañño**ti idha mattaññutānissaraṇapaccavekkhaṇa paribhogamattampi na karoti. **Lābhasakkārasilokanikantihetū**ti lābhādīsu taṇhāhetu.

61. **Saṁbhakkhetī**ti saṁkhādati. **Asanivicakkan**ti vicakkasaṇṭhānā asaniyeva. Idaṁ vuttaṁ hoti "asanivicakkaṁ imassa dantakūṭaṁ mūlabījādīsu na kiñci na saṁbhuñjati. Atha ca pana naṁ samaṇappavādena samaṇoti sañjānantī"ti. Evaṁ apasādeti[1] avakkhipati. Idaṁ titthiyavasena āgataṁ. Bhikkhuvasena panettha ayaṁ yojanā, attanā dhutaṅgadharo hoti, so aññaṁ evaṁ apasādeti "kiṁ samaṇā nāma ime samaṇamhāti vadanti, dhutaṅgamattampi natthi, uddesabhattādīni pariyesantā paccaya bāhullikā vicarantī"ti. **Lūkhājīvin**ti acelakādivasena vā dhutaṅgavasena vā lūkhajīviṁ. **Issāmacchariyan**ti parassa sakkārādisampattikhīyanalakkhaṇaṁ issaṁ, sakkārādikaraṇa akkhamanalakkhaṇaṁ macchariyañca.

1. Apasāreti (Ka)

၅၉။ **လာဘသက္ကာရသိလောကန္တိ** ဧတ္ထ စတ္တာရော ပစ္စယာ လဗ္ဘန္တီတိ လာဘာ၊ တေယေဝ သုဋ္ဌု ကတွာ ပဋိသင်္ခရိတွာ လဒ္ဓါ သက္ကာရော၊ ဝဏ္ဏဘဏနံ သိလောကော။ **အဘိနိဗ္ဗတ္တေတီ**တိ အစေလကာဒိဘာဝံ တေရသဓုတင်္ဂသမာဒါနံ ဝါ နိဿာယ မဟာလာဘော ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တသ္မာ "အဘိနိဗ္ဗတ္တေတီ"တိ ဝုတ္တော။ သေသမေတ္ထ ပုရိမဝါရနယေနေဝ ဒုဝိဓဿာပိ တပဿိနော ဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗံ။

၆၀။ **ဝေါဒါသံ အာပဇ္ဇတီ**တိ ဒွေဘာဂံ အာပဇ္ဇတိ၊ ဒွေ ဘာဂေ ကရောတိ။ **ခမတီ**တိ ရုစ္စတိ။ **နက္ခမတီ**တိ န ရုစ္စတိ။ **သာပေက္ခော ပဇဟတီ**တိ သတဏှော ပဇဟတိ။ ကထံ? ပါတောဝ ခီရဘတ္တံ ဘုတ္တော ဟောတိ။ အထဿ မံသဘောဇနံ ဥပနေတိ။ တဿ ဧဝံ ဟောတိ "ဣဒါနိ ဧဝရူပံ ကဒါ လဘိဿာမ၊ သစေ ဇာနေယျာမ၊ ပါတောဝ ခီရဘတ္တံ န ဘုဉ္ဇေယျာမ၊ ကိံ မယာ သက္ကာ ကာတုံ၊ ဂစ္ဆ ဘော, တွမေဝ ဘုဉ္ဇာ"တိ ဇီဝိတံ ပရိစ္စဇန္တော ဝိယ သာပေက္ခော ပဇဟတိ။ **ဂဓိတော**တိ ဂေဓဇာတော။ **မုစ္ဆိတော**တိ ဗလဝတဏှာယ မုစ္ဆိတော သမ္မုဋ္ဌဿတီ ဟုတွာ။ **အဇ္ဈာပန္နော**တိ အာမိသေ အတိလဂ္ဂေါ၊ "ဘုဉ္ဇိဿထ အာဝုသော"တိ ဓမ္မနိမန္တနမတ္တမ္ပိ အကတွာ မဟန္တေ မဟန္တေ ကဗဠေ ကရောတိ။ **အနာဒီနဝဒဿာဝီ**တိ အာဒီနဝမတ္တမ္ပိ န ပဿတိ။ **အနိဿရဏပညော**တိ ဣဓ မတ္တညုတာနိဿရဏပစ္စဝေက္ခဏပရိဘောဂမတ္တမ္ပိ န ကရောတိ။ **လာဘသက္ကာရသိလောကနိကန္တိဟေတူ**တိ လာဘာဒီသု တဏှာဟေတု။

၆၁။ **သံဘက္ခေတီ**တိ သံခါဒတိ။ **အသနိဝိစက္ကန္တိ** ဝိစက္ကသဏ္ဌာနာ အသနိယေဝ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ "အသနိဝိစက္ကံ ဣမဿ ဒန္တကူဋံ မူလဗီဇာဒီသု န ကိဉ္စိ န သံဘုဉ္ဇတိ။ အထ စ ပန နံ သမဏပ္ပဝါဒေန သမဏောတိ သဉ္ဇာနန္တီ"တိ။ ဧဝံ အပသာဒေတိ[၁] အဝက္ခိပတိ။ ဣဒံ တိတ္ထိယဝသေန အာဂတံ။ ဘိက္ခုဝသေန ပနေတ္ထ အယံ ယောဇနာ၊ အတ္တနာ ဓုတင်္ဂဓရော ဟောတိ၊ သော အညံ ဧဝံ အပသာဒေတိ "ကိံ သမဏာ နာမ ဣမေ သမဏမှာတိ ဝဒန္တိ၊ ဓုတင်္ဂမတ္တမ္ပိ နတ္ထိ၊ ဥဒ္ဒေသဘတ္တာဒီနိ ပရိယေသန္တာ ပစ္စယဗာဟုလ္လိကာ ဝိစရန္တီ"တိ။ **လူခါဇီဝိ**န္တိ အစေလကာဒိဝသေန ဝါ ဓုတင်္ဂဝသေန ဝါ လူခါဇီဝိံ။ **ဣဿာမစ္ဆရိယ**န္တိ ပရဿ သက္ကာရာဒိသမ္ပတ္တိခီယနလက္ခဏံ ဣဿံ၊ သက္ကာရာဒိကရဏအက္ခမနလက္ခဏံ မစ္ဆရိယဉ္စ။

၁-အပသာရေတိ (က)

62. **Āpāthakanisādī hotī**ti manussānaṁ āpāthe dassanaṭṭhāne nisīdati. Yattha te passanti, tattha ṭhito vaggulivataṁ carati[1], pañcātapaṁ tappati, ekapādena tiṭṭhati, sūriyaṁ namassati. Sāsane pabbajitopi samādinnadhutaṅgo sabbarattiṁ sayitvā manussānaṁ cakkhupathe tapaṁ karoti, mahāsāyanheyeva[2] cīvarakuṭiṁ karoti, sūriye uggate paṭisaṁharati, manussānaṁ āgatabhāvaṁ ñatvā ghaṇḍiṁ[3] paharitvā cīvaraṁ matthake ṭhapetvā caṅkamaṁ otarati, sammuñjaniṁ gahetvā vihāraṅgaṇaṁ sammajjati.

Attānanti attano guṇaṁ. **Adassayamāno**ti ettha a-kāro nipātamattaṁ, dassayamānoti attho. **Idampi me tapasmin**ti idampi kammaṁ mameva tapasmiṁ, paccatte vā bhummaṁ, idampi mama tapoti attho. So hi asukasmiṁ ṭhāne acelako atthi muttācāroti-ādīni sutvā amhākaṁ esa tapo, amhākaṁ so antevāsikoti-ādīni bhaṇati. Asukasmiṁ vā pana ṭhāne paṁsukūliko bhikkhu atthīti-ādīni sutvā asukasmiṁ vā pana ṭhāne paṁsukūliko bhikkhu atthīti-ādīni sutvā amhākaṁ esa tapo, amhākaṁ so antevāsikoti-ādīni bhaṇati.

Kiñcidevāti kiñci vajjaṁ diṭṭhigataṁ vā. **Paṭicchannaṁ sevatī**ti yathā aññe na jānanti, evaṁ sevati. **Akkhamamānaṁ āha khamatī**ti aruccamānaṁyeva ruccati meti vadati. Attanā kataṁ atimahantampi vajjaṁ appamattakaṁ katvā paññapeti, parena kataṁ dukkaṭamattaṁ vītikkamampi pārājikasadisaṁ katvā dasseti. **Anuññeyyan**ti anujānitabbaṁ anumoditabbaṁ.

63. **Kodhano hoti upanāhī**ti kujjhanalakkhaṇena kodhena, vera-appaṭinissagga lakkhaṇena upanāhena ca samannāgato. **Makkhī hoti paḷāsī**ti paraguṇamakkhana lakkhaṇena makkhena, yugaggāhalakkhaṇena paḷāsena ca samannāgato.

Issukī hoti maccharīti parasakkārādīsu usūyanalakkhaṇāya issāya, āvāsakula lābhavaṇṇadhammesu maccharāyanalakkhaṇena pañcavidhamaccherena ca samannāgato hoti. **Saṭho hoti māyāvī**ti kerāṭikalakkhaṇena[4] sāṭheyyena, katappaṭicchādana lakkhaṇāya māyāya ca

1. Vaggulivattaṁ ovadati (Syā)
2. Sāyanhe mahāsayaneyeva (Syā)
3. Gaṇḍiṁ (Syā)
4. Kerāṭiyalakkhaṇena (Syā)

၆၂။ **အာပါထကနိသာဒီ ဟောတီ**တိ မနုဿာနံ အာပါထေ ဒဿနဋ္ဌာနေ နိသီဒတိ။ ယတ္ထ တေ ပဿန္တိ၊ တတ္ထ ဌိတော ဝဂ္ဂုလိဝတံ စရတိ[၁]၊ ပဉ္စာတပံ တပ္ပတိ၊ ဧကပါဒေန တိဋ္ဌတိ၊ သူရိယံ နမဿတိ။ သာသနေ ပဗ္ဗဇိတောပိ သမာဒိန္နဓုတင်္ဂေါ သဗ္ဗရတ္တိံ သယိတွာ မနုဿာနံ စက္ခုပထေ တပံ ကရောတိ၊ မဟာသာယနှေယေဝ[၂] စီဝရကုဋိံ ကရောတိ၊ သူရိယေ ဥဂ္ဂတေ ပဋိသံဟရတိ၊ မနုဿာနံ အာဂတဘာဝံ ဉတွာ ဃဏ္ဍိံ[၃] ပဟရိတွာ စီဝရံ မတ္ထကေ ဌပေတွာ စင်္ကမံ ဩတရတိ၊ သမ္မုဉ္ဇနိံ ဂဟေတွာ ဝိဟာရင်္ဂဏံ သမ္မဇ္ဇတိ။

အတ္တာနန္တိ အတ္တနော ဂုဏံ။ **အဒဿယမာနော**တိ ဧတ္ထ အ-ကာရော နိပါတမတ္တံ၊ ဒဿယမာနောတိ အတ္ထော။ **ဣဒမ္ပိ မေ တပသ္မိန္တိ** ဣဒမ္ပိ ကမ္မံ မမေဝ တပသ္မိံ၊ ပစ္စတ္တေ ဝါ ဘုမ္မံ၊ ဣဒမ္ပိ မမ တပေါတိ အတ္ထော။ သော ဟိ အသုကသ္မိံ ဌာနေ အစေလကော အတ္ထိ မုတ္တာစာရောတိအာဒီနိ သုတွာ အမှာကံ ဧသ တပေါ၊ အမှာကံ သော အန္တေဝါသိကောတိအာဒီနိ ဘဏတိ။ အသုကသ္မိံ ဝါ ပန ဌာနေ ပံသုကူလိကော ဘိက္ခု အတ္ထီတိအာဒီနိ သုတွာ အမှာကံ ဧသ တပေါ၊ အမှာကံ သော အန္တေဝါသိကောတိအာဒီနိ ဘဏတိ။

ကိဉ္စိဒေဝါတိ ကိဉ္စိ ဝဇ္ဇံ ဒိဋ္ဌိဂတံ ဝါ။ **ပဋိစ္ဆန္နံ သေဝတီ**တိ ယထာ အညေ န ဇာနန္တိ၊ ဧဝံ သေဝတိ။ **အက္ခမမာနံ အာဟ ခမတီ**တိ အရုစ္စမာနံယေဝ ရုစ္စတိ မေတိ ဝဒတိ။ အတ္တနာ ကတံ အတိမဟန္တမ္ပိ ဝဇ္ဇံ အပ္ပမတ္တကံ ကတွာ ပညပေတိ၊ ပရေန ကတံ ဒုက္ကဋမတ္တံ ဝီတိက္ကမမ္ပိ ပါရာဇိကသဒိသံ ကတွာ ဒဿေတိ။ **အနုညေယျန္တိ** အနုဇာနိတဗ္ဗံ အနုမောဒိတဗ္ဗံ။

၆၃။ **ကောဓနော ဟောတိ ဥပနာဟီ**တိ ကုဇ္ဈနလက္ခဏေန ကောဓေန, ဝေရအပ္ပဋိနိဿဂ္ဂလက္ခဏေန ဥပနာဟေန စ သမန္နာဂတော။ **မက္ခီ ဟောတိ ပဠာသီ**တိ ပရဂုဏမက္ခနလက္ခဏေန မက္ခေန, ယုဂဂ္ဂါဟလက္ခဏေန ပဠာသေန စ သမန္နာဂတော။

ဣဿုကီ ဟောတိ မစ္ဆရီတိ ,ပရသက္ကာရာဒီသု ဥသူယနလက္ခဏာယ ဣဿာယ, အာဝါသကုလလာဘဝဏ္ဏဓမ္မေသု မစ္ဆရာယနလက္ခဏေန ပဉ္စဝိဓမစ္ဆေရေန စ သမန္နာဂတော ဟောတိ။ **သဌော ဟောတိ မာယာဝီ**တိ ကေရာဋိကလက္ခဏေန[၄] သာဌေယျေန, ကတပ္ပဋိစ္ဆာဒနလက္ခဏာယ မာယာယ စ

၁-ဝဂ္ဂုလိဝတ္တံ ဩဝဒတိ (သျာ)
၂-သာယနှေ မဟာသယနေယေဝ (သျာ)
၃-ဂဏ္ဍိံ (သျာ)
၄-ကေရာဋိယလက္ခဏေန (သျာ)

samannāgato hoti. **Thaddho hoti atimānīti** nissinehanikkaruṇathaddhalakkhaṇena thambhena, atikkamitvā maññanalakkhaṇena atimānena ca samannāgato hoti. **Pāpiccho hotīti** asantasambhāvanapatthanalakkhaṇāya pāpicchatāya samannāgato hoti. **Pāpikānan**ti tāsaṁyeva lāmakānaṁ icchānaṁ vasaṁ gato. **Micchādiṭṭhiko**ti natthi dinnanti-ādinayappavattāya ayāthāvadiṭṭhiyā upeto. **Antaggāhikāyā**ti sāyeva diṭṭhi ucchedantassa gahitattā “antaggāhikā”ti vuccati, tāya samannāgatoti attho. **Sandiṭṭhi parāmāsī**ti-ādīsu sayaṁ diṭṭhi sandiṭṭhi, sandiṭṭhimeva parāmasati gahetvā vadatīti[1] **sandiṭṭhiparāmāsī**. Ādhānaṁ vuccati daḷhaṁ suṭṭhu ṭhapitaṁ, tathā katvā gaṇhātīti **ādhānaggāhī**. Ariṭṭho viya na sakkā hoti paṭinissajjāpetunti **duppaṭinissaggī**. **Yadime**ti yadi ime.

Parisuddhapapaṭikappattakathāvaṇṇanā

64. **Idha nigrodha tapassīti** evaṁ Bhagavā aññatitthiyehi gahitaladdhiṁ tesaṁ rakkhitaṁ tapaṁ sabbameva saṁkiliṭṭhanti upakkilesapāḷiṁ dassetvā idāni parisuddha pāḷidassanatthaṁ desanamārabhanto **idha nigrodhā**ti-ādimāha. Tattha “na attamano”ti-ādīni vuttavipakkhavaseneva veditabbāni. Sabbavāresu ca lūkhatapassino ceva dhitaṅgadharassa ca vasena yojanā veditabbā[2]. **Evaṁ so tasmiṁ ṭhāne parisuddho hotī**ti evaṁ so tena na attamanatā na paripuṇṇasaṅkappabhāvasaṅkhātena kāraṇena parisuddho nirupakkileso hoti, uttari vāyamamāno kammaṭṭhānasuddhiko hutvā arahattaṁ pāpuṇāti. Iminā nayena sabbavāresu attho veditabbo.

69. **Addhā kho bhante**ti bhante evaṁ sante ekaṁseneva vīriyena pāpajigucchana vādo parisuddho hotīti anujānāti. Ito parañca aggabhāvaṁ vā sārabhāvaṁ vā ajānanto **aggappattā sārappattā cā**ti āha. Athassa Bhagavā sārappattabhāvaṁ paṭisedhento **na kho nigrodhā**ti-ādimāha. **Papaṭikappattā hotī**ti sāravato rukkhassa sāraṁ pheggum tacañca atikkamma bahipapaṭikasadisā hotīti dasseti.

1. Caratīti (Sī, Syā)   2. Yojetabbā (Syā)

သမန္နာဂတော ဟောတိ။ **ထဒ္ဓေါ ဟောတိ အတိမာနီ**တိ နိဿိနေဟနိက္ကရုဏထဒ္ဓလက္ခဏေန ထမ္ဘေန, အတိက္ကမိတွာ မညနလက္ခဏေန အတိမာနေန စ သမန္နာဂတော ဟောတိ။ **ပါပိစ္ဆော ဟောတီ**တိ အသန္တသမ္ဘာဝနပတ္ထနလက္ခဏာယ ပါပိစ္ဆတာယ သမန္နာဂတော ဟောတိ။ **ပါပိကာနန္တိ** တာသံယေဝ လာမကာနံ ဣစ္ဆာနံ ဝသံ ဂတော။ **မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကော**တိ နတ္ထိ ဒိန္နန္တိ-အာဒိနယပ္ပဝတ္တာယ အယာထာဝဒိဋ္ဌိယာ ဥပေတော။ **အန္တဂ္ဂါဟိကာယာ**တိ သာယေဝ ဒိဋ္ဌိ ဥစ္ဆေဒန္တဿ ဂဟိတတ္တာ “အန္တဂ္ဂါဟိကာ”တိ ဝုစ္စတိ၊ တာယ သမန္နာဂတောတိ အတ္ထော။ **သန္ဒိဋ္ဌိပရာမာသီ**တိအာဒီသု သယံ ဒိဋ္ဌိ သန္ဒိဋ္ဌိ၊ သန္ဒိဋ္ဌိမေဝ ပရာမသတိ ဂဟေတွာ ဝဒတီတိ[1] **သန္ဒိဋ္ဌိပရာမာသီ**။ အာဓာနံ ဝုစ္စတိ ဒဠှံ သုဋ္ဌု ဌပိတံ၊ တထာ ကတွာ ဂဏှာတီတိ **အာဓာနဂ္ဂါဟီ**။ အရိဋ္ဌော ဝိယ န သက္ကာ ဟောတိ ပဋိနိဿဇ္ဇာပေတုန္တိ **ဒုပ္ပဋိနိဿဂ္ဂီ**။ **ယဒိမေ**တိ ယဒိ ဣမေ။

ပရိသုဒ္ဓပပဋိကပ္ပတ္တကထာဝဏ္ဏနာ

၆၄။ **ဣဓ နိဂြောဓ တပဿီ**တိ ဧဝံ ဘဂဝါ အညတိတ္ထိယေဟိ ဂဟိတလဒ္ဓိံ တေသံ ရက္ခိတံ တပံ သဗ္ဗမေဝ သံကိလိဋ္ဌန္တိ ဥပက္ကိလေသပါဠိံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ ပရိသုဒ္ဓပါဠိဒဿနတ္ထံ ဒေသနမာရဘန္တော **ဣဓ နိဂြောဓာ**တိ-အာဒိမာဟ။ တတ္ထ “န အတ္တမနော”တိအာဒီနိ ဝုတ္တဝိပက္ခဝသေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ သဗ္ဗဝါရေသု စ လူခတပဿိနော စေဝ ဓုတင်္ဂဓရဿ စ ဝသေန ယောဇနာ ဝေဒိတဗ္ဗာ[2]။ **ဧဝံ သော တသ္မိံ ဌာနေ ပရိသုဒ္ဓေါ ဟောတီ**တိ ဧဝံ သော တေန န အတ္တမနတာ န ပရိပုဏ္ဏသင်္ကပ္ပဘာဝသင်္ခါတေန ကာရဏေန ပရိသုဒ္ဓေါ နိရုပက္ကိလေသော ဟောတိ၊ ဥတ္တရိ ဝါယမမာနော ကမ္မဋ္ဌာနသုဒ္ဓိကော ဟုတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏာတိ။ ဣမိနာ နယေန သဗ္ဗဝါရေသု အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။

၆၉။ **အဒ္ဓါ ခေါ ဘန္တေ**တိ ဘန္တေ ဧဝံ သန္တေ ဧကံသေနေဝ ဝီရိယေန ပါပဇိဂုစ္ဆနဝါဒေါ ပရိသုဒ္ဓေါ ဟောတီတိ အနုဇာနာတိ။ ဣတော ပရဉ္စ အဂ္ဂဘာဝံ ဝါ သာရဘာဝံ ဝါ အဇာနန္တော **အဂ္ဂပ္ပတ္တာ သာရပ္ပတ္တာ စာ**တိ အာဟ။ အထဿ ဘဂဝါ သာရပ္ပတ္တဘာဝံ ပဋိသေဓေန္တော **န ခေါ နိဂြောဓာ**တိအာဒိမာဟ။ **ပပဋိကပ္ပတ္တာ ဟောတီ**တိ သာရဝတော ရုက္ခဿ သာရံ ဖေဂ္ဂုံ တစဉ္စ အတိက္ကမ္မ ဗဟိပပဋိကသဒိသာ ဟောတီတိ ဒဿေတိ။

၁-စရတီတိ (သီ၊ သျာ)   ၂-ယောဇေတဗ္ဗာ (သျာ)

Parisuddhatacappattādikathāvaṇṇanā

70. **Aggaṁ pāpetū**ti desanāvasena aggaṁ pāpetvā desetu, sāraṁ pāpetvā desetūti dasabalaṁ yācati. **Cātuyāmasaṁvarasaṁvuto**ti catubbidhena saṁvarena pihito. **Na pāṇaṁ atipātetī**ti pāṇaṁ na hanati. **Na bhāvitamāsīsatī**ti bhāvitaṁ nāma tesaṁ saññāya pañca kāmaguṇā, te na āsīsati na sevatīti attho.

Aduṁ cassa hotīti etañcassa idāni vuccamānaṁ "so abhiharatī"ti-ādilakkhaṇaṁ. **Tapassitāyā**ti tapassibhāvena hoti, tattha **so abhiharatī**ti so taṁ sīlaṁ abhiharati, uparūpari vaḍḍheti. Sīlaṁ me[1] paripuṇṇaṁ, tapo āraddho, alamettāvatāti na vīriyaṁ vissajjeti. **No hīnāyāvattatī**ti hīnāya gihibhāvatthāya na āvattati[2]. Sīlato uttari visesādhigamatthāya vīriyaṁ karotiyeva, evaṁ karonto so vivittaṁ senāsanaṁ bhajati. "Araññan"ti-ādīni Sāmaññaphale[3] vitthāritāneva. "Mettāsahagatenā"ti-ādīni Visuddhimagge vaṇṇitāni. **Tacappattā**ti papaṭikato abbhantaraṁ tacaṁ pattā. **Pheggupattā**ti tacato abbhantaraṁ phegguṁ pattā, pheggusadisā hotīti attho.

74. "Ettāvatā kho Nigrodha tapojigucchā aggappattāca hoti sārappattā cā"ti idaṁ Bhagavā titthiyānaṁ vasenāha. Titthiyānañhi lābhasakkāro rukkhassa sākhāpalāsasadiso. Pañcasīlamattakaṁ papaṭikasadisaṁ. Aṭṭhasamāpattimattaṁ tacasadisaṁ. pubbenivāsa ñāṇāvasānā abhiññā pheggusadisā. dibbacakkhuṁ panete arahattanti gahetvā vicaranti. Tena nesaṁ taṁ rukkhassa sārasadisaṁ. Sāsane pana lābhasakkāro sākhāpalāsasadiso. Sīlasampadā papaṭikasadisā. Jhānasamāpattiyo tacasadisā. Lokiyābhiññā pheggusadisā. Maggaphalaṁ sāro. Iti Bhagavatā attano sāsanaṁ onatavinataphalabhārabharitarukkhū pamāya upamitaṁ. So desanākusalatāya tato tacasārasampattito[4] mama sāsanaṁ uttaritarañceva paṇītatarañca, taṁ tuvaṁ kadā jānissasīti attano desanāyavisesabhāvaṁ dassetuṁ "iti kho Nigrodhā"ti desanaṁ

1. Meva (Sī)
2. Na vattati (Sī)
3. Dī-Ṭṭha 1. 187 piṭṭhe.
4. Tacasārapattito (Sī)

ပရိသုဒ္ဓတစပ္ပတ္တာဒိကထာဝဏ္ဏနာ

၇၀။ **အဂ္ဂံ ပါပေတူ**တိ ဒေသနာဝသေန အဂ္ဂံ ပါပေတွာ ဒေသေတု၊ သာရံ ပါပေတွာ ဒေသေတူတိ ဒသဗလံ ယာစတိ။ **စာတုယာမသံဝရသံဝုတော**တိ စတုဗ္ဗိဓေန သံဝရေန ပိဟိတော။ **န ပါဏံ အတိပါတေတီ**တိ ပါဏံ န ဟနတိ။ **န ဘာဝိတမာသီသတီ**တိ ဘာဝိတံ နာမ တေသံ သညာယ ပဉ္စ ကာမဂုဏာ၊ တေ န အာသီသတိ န သေဝတီတိ အတ္ထော။

အဒုံ စဿ ဟောတီတိ ဧတဉ္စဿ ဣဒါနိ ဝုစ္စမာနံ "သော အဘိဟရတီ"တိ-အာဒိလက္ခဏံ။ **တပဿိတာယာ**တိ တပဿိဘာဝေန ဟောတိ၊ တတ္ထ **သော အဘိဟရတီ**တိ သော တံ သီလံ အဘိဟရတိ၊ ဥပရူပရိ ဝဍ္ဎေတိ။ သီလံ မေ[၁] ပရိပုဏ္ဏံ, တပေါ အာရဒ္ဓေါ, အလမေတ္တာဝတာတိ န ဝီရိယံ ဝိဿဇ္ဇေတိ။ **နော ဟီနာယာဝတ္တတီ**တိ ဟီနာယ ဂိဟိဘာဝတ္ထာယ န အာဝတ္တတိ[၂]။ သီလတော ဥတ္တရိ ဝိသေသာဓိဂမတ္ထာယ ဝီရိယံ ကရောတိယေဝ၊ ဧဝံ ကရောန္တော သော ဝိဝိတ္တံ သေနာသနံ ဘဇတိ။ "အရည"န္တိအာဒီနိ သာမညဖလေ[၃] ဝိတ္ထာရိတာနေဝ။ "မေတ္တာသဟဂတေနာ"တိအာဒီနိ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝဏ္ဏိတာနိ။ **တစပ္ပတ္တာ**တိ ပပဋိကတော အဗ္ဘန္တရံ တစံ ပတ္တာ။ **ဖေဂ္ဂုပ္ပတ္တာ**တိ တစတော အဗ္ဘန္တရံ ဖေဂ္ဂုံ ပတ္တာ၊ ဖေဂ္ဂုသဒိသာ ဟောတီတိ အတ္ထော။

၇၄။ "ဧတ္တာဝတာ ခေါ နိဂြောဓ တပေါဇိဂုစ္ဆာ အဂ္ဂပ္ပတ္တာစ ဟောတိ သာရပ္ပတ္တာ စာ"တိ ဣဒံ ဘဂဝါ တိတ္ထိယာနံ ဝသေနာဟ။ တိတ္ထိယာနဉ္ဟိ လာဘသက္ကာရော ရုက္ခဿ သာခါပလာသသဒိသော။ ပဉ္စသီလမတ္တကံ ပပဋိကသဒိသံ။ အဋ္ဌသမာပတ္တိမတ္တံ တစသဒိသံ။ ပုဗ္ဗေနိဝါသဉာဏာဝသာနာ အဘိညာ ဖေဂ္ဂုသဒိသာ။ ဒိဗ္ဗစက္ခုံ ပနေတေ အရဟတ္တန္တိ ဂဟေတွာ ဝိစရန္တိ။ တေန နေသံ တံ ရုက္ခဿ သာရသဒိသံ။ သာသနေ ပန လာဘသက္ကာရော သာခါပလာသသဒိသော။ သီလသမ္ပဒါ ပပဋိကသဒိသာ။ ဈာနသမာပတ္တိယော တစသဒိသာ။ လောကိယာဘိညာ ဖေဂ္ဂုသဒိသာ။ မဂ္ဂဖလံ သာရော။ ဣတိ ဘဂဝတာ အတ္တနော သာသနံ ဩနတဝိနတဖလဘာရာဘရိတရုက္ခူပမာယ ဥပမိတံ။ သော ဒေသနာကုသလတာယ တတော တစသာရသမ္ပတ္တိတော[၄] မမ သာသနံ ဥတ္တရိတရဉ္စေဝ ပဏီတတရဉ္စ၊ တံ တုဝံ ကဒါ ဇာနိဿသီတိ အတ္တနော ဒေသနာယ ဝိသေသဘာဝံ ဒဿေတုံ "ဣတိ ခေါ နိဂြောဓာ"တိ ဒေသနံ

၁-မေဝ (သီ)
၂-န ဝတ္တတိ (သီ)
၃-ဒီ-ဋ္ဌ ၁-၁၈၇-ပိဋ္ဌေ။
၄-တစသာရပတ္တိတော (သီ)

ārabhi. **Te paribbājakā**ti te hassa parivārā tiṁsasatasaṅkhyā[1] paribbājakā. **Ettha mayaṁ anassāmā**ti ettha acelakapāḷi-ādīsu, idaṁ vuttaṁ hoti "amhākaṁ acelakapāḷimattampi natthi, kuto parisuddhapāḷi. Amhākaṁ parisuddhapāḷimattampi natthi, kuto cātuyāma saṁvarādīni. Cātuyāmasaṁvaropi natthi, kuto araññavāsādīni. Araññavāsopi natthi, kuto nīvaraṇappahānādīni. Nivaraṇappahānampi natthi, kuto brahmavihārādīni. Brahmavihāramattampi natthi, kuto pubbenivāsādīni. pubbenivāsañāṇamattampi natthi, kuto amhākaṁ dibbacakkhu. Ettha mayaṁ sa-ācariyakā naṭṭhā"ti. **Ito bhiyyo uttaritaran**ti ito dibbacakkhuñāṇādhigamato bhiyyo aññaṁ uttaritaraṁ visesādhigamaṁ mayaṁ sutivasenāpi na jānāmāti vadanti.

Nigrodhassapajjhāyanavaṇṇanā

75. **Atha Nigrodhaṁ paribbājakan**ti evaṁ kirassa ahosi "ime paribbājakā idāni Bhagavato bhāsitaṁ sussūsanti, iminā ca Nigrodhena Bhagavato parammukhā kakkhaḷaṁ durāsadavacanaṁ vuttaṁ, idāni ayampi sotukāmo jāto, kālo dāni me imassa mānaddhajaṁ nipātetvā Bhagavato sāsanaṁ ukkhipitun"ti. Atha Nigrodhaṁ paribbājakaṁ etadavoca. Aparampissa ahosi "ayaṁ mayi akathente Satthāraṁ na khamāpessati, tadassa anāgate ahitāya dukkhāya saṁvattissati, mayā pana kathite khamāpessati, tadassa bhavissati dīgharattaṁ hitāya sukhāyā"ti. Atha Nigrodhaṁ paribbājakaṁ etadavoca. **Aparisāvacaraṁ pana naṁ karothā**ti ettha **panā**ti nipāto, atha naṁ aparisāvacaraṁ karothāti attho. "Aparisāvacaretan"tipi pāṭho, aparisāvacaraṁ vā etaṁ karotha, gokāṇādīnaṁ vā aññataranti attho.

Gokāṇanti etthāpi gokāṇaṁ pariyantacāriniṁ viya karothāti attho. **Tuṇhībhūto**ti tuṇhībhāvaṁ upagato. **Maṅkubhūto**ti nittejataṁ āpanno. **Pattakkhandho**ti onatagīvo. **Adhomukho**ti heṭṭhāmukho.

1. Tisatasaṅkhyā (Sī)

အာရဘိ။ **တေ ပရိဗ္ဗာဇကာ**တိ တေ တဿ ပရိဝါရာ တိံသသတသင်္ချာ[၁] ပရိဗ္ဗာဇကာ။ **ဧတ္ထ မယံ အနဿာမာ**တိ ဧတ္ထ အစေလကပါဠိအာဒီသု၊ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ "အမှာကံ အစေလကပါဠိမတ္တမ္ပိ နတ္ထိ၊ ကုတော ပရိသုဒ္ဓပါဠိ။ အမှာကံ ပရိသုဒ္ဓပါဠိမတ္တမ္ပိ နတ္ထိ၊ ကုတော စာတုယာမသံဝရာဒီနိ။ စာတုယာမသံဝရောပိ နတ္ထိ၊ ကုတော အရညဝါသာဒီနိ။ အရညဝါသောပိ နတ္ထိ၊ ကုတော နီဝရဏပ္ပဟာနာဒီနိ။ နီဝရဏပ္ပဟာနမ္ပိ နတ္ထိ၊ ကုတော ဗြဟ္မဝိဟာရာဒီနိ။ ဗြဟ္မဝိဟာရမတ္တမ္ပိ နတ္ထိ၊ ကုတော ပုဗ္ဗေနိဝါသာဒီနိ။ ပုဗ္ဗေနိဝါသညာဏမတ္တမ္ပိ နတ္ထိ၊ ကုတော အမှာကံ ဒိဗ္ဗစက္ခု။ ဧတ္ထ မယံ သအာစရိယကာ နဋ္ဌာ"တိ။ **ဣတော ဘိယျော ဥတ္တရိတရ**န္တိ ဣတော ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏာဓိဂမတော ဘိယျော အညံ ဥတ္တရိတရံ ဝိသေသာဓိဂမံ မယံ သုတိဝသေနာပိ န ဇာနာမာတိ ဝဒန္တိ။

နိဂြောဓဿပဇ္ဈာယနဝဏ္ဏနာ

၇၅။ **အထ နိဂြောဓံ ပရိဗ္ဗာဇက**န္တိ ဧဝံ ကိရဿ အဟောသိ "ဣမေ ပရိဗ္ဗာဇကာ ဣဒါနိ ဘဂဝတော ဘာသိတံ သုဿူသန္တိ၊ ဣမိနာ စ နိဂြောဓေန ဘဂဝတော ပရမ္မုခါ ကက္ခဠံ ဒုရာသဒဝစနံ ဝုတ္တံ၊ ဣဒါနိ အယမ္ပိ သောတုကာမော ဇာတော၊ ကာလော ဒါနိ မေ ဣမဿ မာနဒ္ဓဇံ နိပါတေတွာ ဘဂဝတော သာသနံ ဥက္ခိပိတု"န္တိ။ အထ နိဂြောဓံ ပရိဗ္ဗာဇကံ ဧတဒဝေါစ။ အပရမ္ပိဿ အဟောသိ "အယံ မယိ အကထေန္တေ သတ္ထာရံ န ခမာပေဿတိ၊ တဒဿ အနာဂတေ အဟိတာယ ဒုက္ခာယ သံဝတ္တိဿတိ၊ မယာ ပန ကထိတေ ခမာပေဿတိ၊ တဒဿ ဘဝိဿတိ ဒီဃရတ္တံ ဟိတာယ သုခါယာ"တိ။ အထ နိဂြောဓံ ပရိဗ္ဗာဇကံ ဧတဒဝေါစ။ **အပရိသာဝစရံ ပန နံ ကရောထာ**တိ ဧတ္ထ **ပနာ**တိ နိပါတော၊ အထ နံ အပရိသာဝစရံ ကရောထာတိ အတ္ထော။ "အပရိသာဝစရေတ"န္တိပိ ပါဌော၊ အပရိသာဝစရံ ဝါ ဧတံ ကရောထ၊ ဂေါကာဏာဒီနံ ဝါ အညတရန္တိ အတ္ထော။

ဂေါကာဏန္တိ ဧတ္ထာပိ ဂေါကာဏံ ပရိယန္တစာရိနိံ ဝိယ ကရောထာတိ အတ္ထော။ **တုဏှီဘူတော**တိ တုဏှီဘာဝံ ဥပဂတော။ **မင်္ကုဘူတော**တိ နိတ္တေဇတံ အာပန္နော။ **ပတ္တက္ခန္ဓော**တိ ဩနတဂီဝေါ။ **အဓောမုခေါ**တိ ဟေဋ္ဌာမုခေါ။

၁-တိသတသင်္ချာ (သီ)

76. **Buddho so Bhagavā bodhāyā**ti sayaṁ Buddho sattānampi catusaccabodha tthāya dhammaṁ deseti. **Danto**ti cakkhutopi danto -pa- manatopi danto. **Damathāyā**ti aññesampi damanatthāya eva, na vādatthāya. **Santo**ti rāgasantatāya santo, dosamoha santatāya sabba-akusalasabbābhisaṅkhārasantatāya santo. **Samathāyā**ti mahājanassa rāgādisamanatthāya dhammaṁ deseti. **Tiṇṇo**ti cattāro oghe tiṇṇo. **Taraṇāyā**ti mahājanassa oghanittharaṇatthāya. **Parinibbuto**ti kilesaparinibbānena parinibbuto. **Parinibbānāyā**ti mahājanassāpi sabbakilesaparinibbānatthāya dhammaṁ deseti.

Brahmacariyapariyosānādivaṇṇanā

77. **Accayo**ti-ādīni Sāmaññaphale[1] vuttāni. **Ujujātiko**ti kāyavaṅkādivirahito ujusabhāvo. **Ahamanusāsāmī**ti ahaṁ tādisaṁ puggalaṁ anusāsāmi, dhammaṁ assa desemi. **Sattāhan**ti sattadivasāni, idaṁ sabbampi Bhagavā dandhapaññaṁ puggalaṁ sandhāyāha. Asaṭho pana amāyāvī ujujātiko taṁmuhutteneva arahattaṁ pattuṁ sakkhissati. Iti Bhagavā "asaṭhan"ti-ādivacanena saṭho hi vaṅkavaṅko, mayāpi na sakkā anusāsitunti dīpento paribbājakaṁ pādesu gahetvā mahāmerupādatale viya khipittha. Kasmā? Ayañhi atisaṭho kuṭilacitto, Satthari evaṁ kathentepi Buddhadhammasaṁghesu nādhimuccati, adhimuccanatthāya sotaṁ na odahati, kohaññe ṭhito Satthāraṁ khamāpeti. Tasmā Bhagavā tassajjhāsayaṁ viditvā "etu viññū puriso asaṭho"ti-ādimāha. Saṭhaṁ panāhaṁ anusāsituṁ na sakkomīti.

78. **Antevāsikamyatā**ti antevāsikamyatāya, amhe antevāsike icchanto. **Evamāhā**ti "etu viññupuriso"ti-ādimāha. **Yo eva vo ācariyo**ti yo eva tumhākaṁ pakatiyā ācariyo. **Uddesā no cāvetukāmo**ti attano anusāsaniṁ gāhāpetvā amhe amhākaṁ uddesato cāvetukāmo. **So eva vo uddeso hotū**ti yo tumhākaṁ pakatiyā uddeso, so tumhākaṁyeva

1. Dī-Ṭṭha 1. 211 piṭṭhe.

၇၆။ **ဗုဒ္ဓေါ သော ဘဂဝါ ဗောဓာယာ**တိ သယံ ဗုဒ္ဓေါ သတ္တာနမ္ပိ စတုသစ္စဗောဓတ္ထာယ ဓမ္မံ ဒေသေတိ။ **ဒန္တော**တိ စက္ခုတောပိ ဒန္တော။ပ။ မနတောပိ ဒန္တော။ **ဒမထာယာ**တိ အညေသမ္ပိ ဒမနတ္ထာယ ဧဝ, န ဝါဒတ္ထာယ။ **သန္တော**တိ ရာဂသန္တတာယ သန္တော၊ ဒေါသမောဟသန္တတာယ သဗ္ဗ-အကုသလသဗ္ဗာဘိသင်္ခါရသန္တတာယ သန္တော။ **သမထာယာ**တိ မဟာဇနဿ ရာဂါဒိသမနတ္ထာယ ဓမ္မံ ဒေသေတိ။ **တိဏ္ဏော**တိ စတ္တာရော ဩဃေ တိဏ္ဏော။ **တရဏာယာ**တိ မဟာဇနဿ ဩဃနိတ္ထရဏတ္ထာယ။ **ပရိနိဗ္ဗုတော**တိ ကိလေသပရိနိဗ္ဗာနေန ပရိနိဗ္ဗုတော။ **ပရိနိဗ္ဗာနာယာ**တိ မဟာဇနဿာပိ သဗ္ဗကိလေသပရိနိဗ္ဗာနတ္ထာယ ဓမ္မံ ဒေသေတိ။

ဗြဟ္မစရိယပရိယောသာနာဒိဝဏ္ဏနာ

၇၇။ **အစ္စယော**တိအာဒီနိ သာမညဖလေ[၁] ဝုတ္တာနိ။ **ဥဇုဇာတိကော**တိ ကာယဝင်္ကာဒိဝိရဟိတော ဥဇုသဘာဝေါ။ **အဟမနုသာသာမီ**တိ အဟံ တာဒိသံ ပုဂ္ဂလံ အနုသာသာမိ၊ ဓမ္မံ အဿ ဒေသေမိ။ **သတ္တာဟ**န္တိ သတ္တဒိဝသာနိ၊ ဣဒံ သဗ္ဗမ္ပိ ဘဂဝါ ဒန္ဓပညံ ပုဂ္ဂလံ သန္ဓာယာဟ။ အသဌော ပန အမာယာဝီ ဥဇုဇာတိကော တံမုဟုတ္တေနေဝ အရဟတ္တံ ပတ္တုံ သက္ခိဿတိ။ ဣတိ ဘဂဝါ "အသဌ"န္တိအာဒိဝစနေန သဌော ဟိ ဝင်္ကဝင်္ကော၊ မယာပိ န သက္ကာ အနုသာသိတုန္တိ ဒီပေန္တော ပရိဗ္ဗာဇကံ ပါဒေသု ဂဟေတွာ မဟာမေရုပါဒတလေ ဝိယ ခိပိတ္ထ။ ကသ္မာ? အယဉှိ အတိသဌော ကုဋိလစိတ္တော၊ သတ္ထရိ ဧဝံ ကထေန္တေပိ ဗုဒ္ဓဓမ္မသံဃေသု နာဓိမုစ္စတိ၊ အဓိမုစ္စနတ္ထာယ သောတံ န ဩဒဟတိ၊ ကောဟညေ ဌိတော သတ္ထာရံ ခမာပေတိ။ တသ္မာ ဘဂဝါ တဿဇ္ဈာသယံ ဝိဒိတွာ "ဧတု ဝိညူ ပုရိသော အသဌော"တိအာဒိမာဟ။ သဌံ ပနာဟံ အနုသာသိတုံ န သက္ကောမီတိ။

၇၈။ **အန္တေဝါသိကမျတာ**တိ အန္တေဝါသိကမျတာယ၊ အမှေ အန္တေဝါသိကေ ဣစ္ဆန္တော။ **ဧဝမာဟာ**တိ "ဧတု ဝိညုပုရိသော"တိအာဒိမာဟ။ **ယော ဧဝ ဝေါ အာစရိယော**တိ ယော ဧဝ တုမှာကံ ပကတိယာ အာစရိယော။ **ဥဒ္ဒေသာ နော စာဝေတုကာမော**တိ အတ္တနော အနုသာသနိံ ဂါဟာပေတွာ အမှေ အမှာကံ ဥဒ္ဒေသတော စာဝေတုကာမော။ **သော ဧဝ ဝေါ ဥဒ္ဒေသော ဟောတူ**တိ ယော တုမှာကံ ပကတိယာ ဥဒ္ဒေသော၊ သော တုမှာကံယေဝ

၁-ဒီ-ဋ္ဌ ၁-၂၁၁-ပိဋ္ဌေ။

hotu, na mayaṁ tumhākaṁ uddesena atthikā. **Ājīvā**ti ājīvato. **Akusalasaṅkhātā**ti akusalāti koṭṭhāsaṁ pattā. **Akusalā dhammā**ti dvādasa akusalacittuppādadhammā taṇhāyeva vā visesena. Sā hi punabbhavakaraṇato "ponobbhavikā"ti vuttā. **Sadarathā**ti kilesadarathasampayuttā. **Jātijarāmaraṇiyā**ti jātijarāmaraṇānaṁ paccayabhūtā. **Saṁkilesikā dhammā**ti dvādasa akusalacittuppādā. **Vodāniyā**ti, samathavipassanā dhammā. Te hi satte vodāpenti, tasmā "vodāniyā"ti vuccanti. **Paññāpāripūrin**ti maggapaññāpāripūriṁ. **Vepullattañcā**ti phalapaññāvepullataṁ, ubhopi vā etāni aññamaññavevacanāneva. Idaṁ vuttaṁ hoti "tato tumhe maggapaññañceva phalapaññañca diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharissathā"ti. Evaṁ Bhagavā paribbājake ārabbha attano ovādānusāsaniyā phalaṁ dassento arahatta nikūṭena desanaṁ niṭṭhapesi.

79. **Yathā taṁ mārenā**ti yathā mārena pariyuṭṭhitacittā nisīdanti evameva tuṇhībhūtā -pa- appaṭibhānā nisinnā.

Māro kira Satthā ativiya gajjanto Buddhabalaṁ dīpetvā imesaṁ paribbājakānaṁ dhammaṁ deseti, kadāci dhammābhisamayo bhaveyya, handāhaṁ pariyuṭṭhāmīti so tesaṁ cittāni pariyuṭṭhāsi. Appahīnavipallāsānañhi cittaṁ Mārassa yathākāmakaraṇīyaṁ hoti. Tepi Mārena pariyuṭṭhitacittā thaddhaṅgapaccaṅgā viya tuṇhī appaṭibhānā nisīdiṁsu. Atha Satthā ime paribbājakā ativiya niravā hutvā nisinnā, kiṁ nu khoti āvajjanto[1] Mārena pariyuṭṭhitabhāvaṁ aññāsi. Sace pana tesaṁ maggaphaluppattihetu bhaveyya, Māraṁ paṭibāhitvāpi Bhagavā dhammaṁ deseyya, so pana tesaṁ natthi. "Sabbepime tucchapurisā"ti aññāsi. Tena vuttaṁ "atha kho Bhagavato etadahosi sabbepime moghapurisā"ti-ādi.

Tattha **phuṭṭhā pāpimatā**ti pāpimatā Mārena phuṭṭhā. **Yatra hi nāmā**ti yesu nāma. **Aññāṇatthampī**ti jānanatthampi. **Kiṁ karissati sattāho**ti samaṇena Gotamena paricchinnasattāho amhākaṁ kiṁkarissati. Idaṁ vuttaṁ hoti "samaṇena Gotamena 'sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharissati sattāhan'ti vuttaṁ, so sattāho amhākaṁ kiṁ apphāsukaṁ

1. Āvajjento (Sī)

ဟောတု၊ န မယံ တုမှာကံ ဥဒ္ဒေသေန အတ္ထိကာ။ **အာဇီဝါ**တိ အာဇီဝတော။ **အကုသလသင်္ခါတာ**တိ အကုသလာတိ ကောဋ္ဌာသံ ပတ္တာ။ **အကုသလာ ဓမ္မာ**တိ ဒွါဒသ အကုသလစိတ္တုပ္ပါဒဓမ္မာ တဏှာယေဝ ဝါ ဝိသေသေန။ သာ ဟိ ပုနဗ္ဘဝကရဏတော "ပေါနောဗ္ဘဝိကာ"တိ ဝုတ္တာ။ **သဒရထာ**တိ ကိလေသဒရထသမ္ပယုတ္တာ။ **ဇာတိဇရာမရဏိယာ**တိ ဇာတိဇရာမရဏာနံ ပစ္စယဘူတာ။ **သံကိလေသိကာ ဓမ္မာ**တိ ဒွါဒသ အကုသလစိတ္တုပ္ပါဒါ။ **ဝေါဒါနိယာ**တိ၊ သမထဝိပဿနာ ဓမ္မာ။ တေ ဟိ သတ္တေ ဝေါဒါပေန္တိ၊ တသ္မာ "ဝေါဒါနိယာ"တိ ဝုစ္စန္တိ။ **ပညာပါရိပူရိန္တိ** မဂ္ဂပညာပါရိပူရိံ။ **ဝေပုလ္လတ္တဉ္စာ**တိ ဖလပညာဝေပုလ္လတံ၊ ဥဘောပိ ဝါ ဧတာနိ အညမညဝေဝစနာနေဝ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ "တတော တုမှေ မဂ္ဂပညဉ္စေဝ ဖလပညဉ္စ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ သယံ အဘိညာ သစ္ဆိကတွာ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရိဿထာ"တိ။ ဧဝံ ဘဂဝါ ပရိဗ္ဗာဇကေ အာရဗ္ဘ အတ္တနော ဩဝါဒါနုသာသနိယာ ဖလံ ဒဿေန္တော အရဟတ္တနိကူဋေန ဒေသနံ နိဋ္ဌပေသိ။

၇၉။ **ယထာ တံ မာရေနာ**တိ ယထာ မာရေန ပရိယုဋ္ဌိတစိတ္တာ နိသီဒန္တိ ဧဝမေဝ တုဏှီဘူတာ။ပ။ အပ္ပဋိဘာနာ နိသိန္နာ။

မာရော ကိရ သတ္ထာ အတိဝိယ ဂဇ္ဇန္တော ဗုဒ္ဓဗလံ ဒီပေတွာ ဣမေသံ ပရိဗ္ဗာဇကာနံ ဓမ္မံ ဒေသေတိ၊ ကဒါစိ ဓမ္မာဘိသမယော ဘဝေယျ၊ ဟန္ဒာဟံ ပရိယုဋ္ဌာမီတိ သော တေသံ စိတ္တာနိ ပရိယုဋ္ဌာသိ။ အပ္ပဟီနဝိပလ္လာသာနဉ္ဟိ စိတ္တံ မာရဿ ယထာကာမကရဏီယံ ဟောတိ။ တေပိ မာရေန ပရိယုဋ္ဌိတစိတ္တာ ထဒ္ဓင်္ဂပစ္စင်္ဂါ ဝိယ တုဏှီ အပ္ပဋိဘာနာ နိသီဒိံသု။ အထ သတ္ထာ ဣမေ ပရိဗ္ဗာဇကာ အတိဝိယ နိရဝါ ဟုတွာ နိသိန္နာ၊ ကိံ နု ခေါတိ အာဝဇ္ဇန္တော[၁] မာရေန ပရိယုဋ္ဌိတဘာဝံ အညာသိ။ သစေ ပန တေသံ မဂ္ဂဖလုပ္ပတ္တိဟေတု ဘဝေယျ၊ မာရံ ပဋိဗာဟိတွာပိ ဘဂဝါ ဓမ္မံ ဒေသေယျ၊ သော ပန တေသံ နတ္ထိ။ "သဗ္ဗေပိမေ တုစ္ဆပုရိသာ"တိ အညာသိ။ တေန ဝုတ္တံ "အထ ခေါ ဘဂဝတော ဧတဒဟောသိ သဗ္ဗေပိမေ မောဃပုရိသာ"တိအာဒိ။

တတ္ထ **ဖုဋ္ဌာ ပါပိမတာ**တိ ပါပိမတာ မာရေန ဖုဋ္ဌာ။ **ယတြ ဟိ နာမာ**တိ ယေသု နာမ။ **အညာဏတ္ထမ္ပီ**တိ ဇာနနတ္ထမ္ပိ။ **ကိံ ကရိဿတိ သတ္တာဟော**တိ သမဏေန ဂေါတမေန ပရိစ္ဆိန္နသတ္တာဟော အမှာကံ ကိံ ကရိဿတိ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ "သမဏေန ဂေါတမေန 'သယံ အဘိညာ သစ္ဆိကတွာ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရိဿတိ သတ္တာဟ'န္တိ ဝုတ္တံ၊ သော သတ္တာဟော အမှာကံ ကိံ အဖ္ဖါသုကံ

၁-အာဝဇ္ဇေန္တော (သီ)

karissati. Handa mayaṁ sattāhabbhantare etaṁ dhammaṁ sacchikātuṁ sakkā, na sakkāti aññāṇatthampi brahmacariyaṁ carissāmā”ti. Atha vā jānāma tāvassa dhammanti ekadivase ekavāraṁ aññāṇatthampi etesaṁ cittaṁ nuppannaṁ, sattāho pana etesaṁ kusītānaṁ kiṁ karissati, kiṁ sakkhissanti te sattāhaṁ pūretunti ayamettha adhippāyo. **Sīhanāda**nti paravādabhindanaṁ sakavādasamussāpanañca abhītanādaṁ naditvā. **Paccupaṭṭhāsī**ti patiṭṭhito. **Tāvadevā**ti tasmiññeva khaṇe. **Rājagahaṁ pāvisī**ti Rājagahameva paviṭṭho. Tesaṁ pana paribbājakānaṁ kiñcāpi idaṁ suttantaṁ sutvā viseso na nibbatto, āyatiṁ pana nesaṁ vāsanāya paccayo bhavissatīti. Sesaṁ sabbattha uttānamevāti.

Udumbarikasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

ကရိဿတိ။ ဟန္ဒ မယံ သတ္တာဟဗ္ဘန္တရေ ဧတံ ဓမ္မံ သစ္ဆိကာတုံ သက္ကာ, န သက္ကာတိ အညာဏတ္ထမ္ပိ ဗြဟ္မစရိယံ စရိဿာမာ”တိ။ အထ ဝါ ဇာနာမ တာဝဿ ဓမ္မန္တိ ဧကဒိဝသေ ဧကဝါရံ အညာဏတ္ထမ္ပိ ဧတေသံ စိတ္တံ နုပ္ပန္နံ၊ သတ္တာဟော ပန ဧတေသံ ကုသီတာနံ ကိံ ကရိဿတိ၊ ကိံ သက္ခိဿန္တိ တေ သတ္တာဟံ ပူရေတုန္တိ အယမေတ္ထ အဓိပ္ပါယော။ **သီဟနာဒ**န္တိ ပရဝါဒဘိန္ဒနံ သကဝါဒသမုဿာပနဉ္စ အဘီတနာဒံ နဒိတွာ။ **ပစ္စုပဋ္ဌာသီ**တိ ပတိဋ္ဌိတော။ **တာဝဒေဝါ**တိ တသ္မိညေဝ ခဏေ။ **ရာဇဂဟံ ပါဝိသီ**တိ ရာဇဂဟမေဝ ပဝိဋ္ဌော။ တေသံ ပန ပရိဗ္ဗာဇကာနံ ကိဉ္စာပိ ဣဒံ သုတ္တန္တံ သုတွာ ဝိသေသော န နိဗ္ဗတ္တော၊ အာယတိံ ပန နေသံ ဝါသနာယ ပစ္စယော ဘဝိဿတီတိ။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ဥတ္တာနမေဝါတိ။

ဥဒုမ္ဗရိကသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

3. Cakkavattisutta

Attadīpasaraṇatāvaṇṇanā

80. **Evaṁ me sutan**ti Cakkavattisuttaṁ. Tatrāyamanuttānapadavaṇṇanā—**Mātulāyan**ti evaṁnāmake nagare. Taṁ nagaraṁ gocaragāmaṁ katvā avidūre vanasaṇḍe viharati. “Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesī”ti ettha ayamanupubbikathā—

Bhagavā kira imassa suttassa samuṭṭhānasamaye paccūsakāle mahākaruṇā samāpattito vuṭṭhāya lokaṁ volokento imāya anāgatavaṁsadīpikāya suttantakathāya Mātulanagaravāsīnaṁ caturāsītiyā pāṇasahassānaṁ dhammābhisamayaṁ disvā pātova vīsatibhikkhusahassaparivāro Mātulanagaraṁ sampatto. Mātulanagaravāsino khattiyā “Bhagavā āgato”ti sutvā paccuggamma[1] Dasabalaṁ nimantetvā mahāsakkārena nagaraṁ pavesetvā nisajjaṭṭhānaṁ saṁvidhāya Bhagavantaṁ mahārahe pallaṅke nisīdāpetvā Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa mahādānaṁ adaṁsu. Bhagavā bhattakiccaṁ niṭṭhāpetvā cintesi “sacāhaṁ imasmiṁ ṭhāne imesaṁ manussānaṁ dhammaṁ desessāmi, ayaṁ padeso sambādho, manussānaṁ ṭhātuṁ vā nisīdituṁ vā okāso na bhavissati, mahatā kho pana samāgamena bhavitabban”ti.

Atha rājakulānaṁ bhattānumodanaṁ[2] akatvāva pattaṁ gahetvā nagarato nikkhami. Manussā cintayiṁsu “Satthā amhākaṁ anumodanampi akatvā gacchati, addhā bhattaggaṁ amanāpaṁ ahosi, Buddhānaṁ nāma na sakkā cittaṁ gahetuṁ, Buddhehi saddhiṁ vissāsakaraṇaṁ nāma samussitaphaṇaṁ āsīvisaṁ gīvāya gahaṇasadisaṁ hoti, etha bho, Tathāgataṁ khamāpessāmā”ti. Sakalanagaravāsino Bhagavatā saheva nikkhantā. Bhagavā gacchantova magadhakkhette ṭhitaṁ sākhāviṭapasampannaṁ sandacchāyaṁ[3] karīsamattabhūmipatthaṭaṁ ekaṁ mātularukkhaṁ disvā imasmiṁ rukkhamūle nisīditvā dhamme desiyamāne “mahājanassa ṭhānanisajjanokāso[4] bhavissatī”ti

1. Paccuggamanaṁ katvā (Sī)
2. Bhuttānumodanaṁ (Sī)
3. Santacchāyaṁ (Ka), saṇḍacchāyaṁ (Syā)
4. Ṭhānanisajjānaṁ okāso (Syā, Ka)

၃-စက္ကဝတ္တိသုတ္တ

အတ္တဒီပသရဏတာဝဏ္ဏနာ

၈၀။ **ဧဝံ မေ သုတန္တိ** စက္ကဝတ္တိသုတ္တံ။ တတြာယမနုတ္တာနပဒဝဏ္ဏနာ—**မာတုလာယန္တိ** ဧဝံနာမကေ နဂရေ။ တံ နဂရံ ဂေါစရဂါမံ ကတွာ အဝိဒူရေ ဝနသဏ္ဍေ ဝိဟရတိ။ “တတြ ခေါ ဘဂဝါ ဘိက္ခူ အာမန္တေသီ”တိ ဧတ္ထ အယမနုပုဗ္ဗိကထာ—

ဘဂဝါ ကိရ ဣမဿ သုတ္တဿ သမုဋ္ဌာနသမယေ ပစ္စူသကာလေ မဟာကရုဏာသမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာယ လောကံ ဝေါလောကေန္တော ဣမာယ အနာဂတဝံသဒီပိကာယ သုတ္တန္တကထာယ မာတုလနဂရဝါသီနံ စတုရာသီတိယာ ပါဏသဟဿာနံ ဓမ္မာဘိသမယံ ဒိသွာ ပါတောဝ ဝီသတိဘိက္ခုသဟဿပရိဝါရော မာတုလနဂရံ သမ္ပတ္တော။ မာတုလနဂရဝါသိနော ခတ္တိယာ “ဘဂဝါ အာဂတော”တိ သုတွာ ပစ္စုဂ္ဂမ္မ[1] ဒသဗလံ နိမန္တေတွာ မဟာသက္ကာရေန နဂရံ ပဝေသေတွာ နိသဇ္ဇဋ္ဌာနံ သံဝိဓာယ ဘဂဝန္တံ မဟာရဟေ ပလ္လင်္ကေ နိသီဒါပေတွာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ မဟာဒါနံ အဒံသု။ ဘဂဝါ ဘတ္တကိစ္စံ နိဋ္ဌာပေတွာ စိန္တေသိ “သစာဟံ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ဣမေသံ မနုဿာနံ ဓမ္မံ ဒေသေဿာမိ၊ အယံ ပဒေသော သမ္ဗာဓော၊ မနုဿာနံ ဌာတုံ ဝါ နိသီဒိတုံ ဝါ ဩကာသော န ဘဝိဿတိ၊ မဟတာ ခေါ ပန သမာဂမေန ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ။

အထ ရာဇကုလာနံ ဘတ္တာနုမောဒနံ[2] အကတွာဝ ပတ္တံ ဂဟေတွာ နဂရတော နိက္ခမိ။ မနုဿာ စိန္တယိံသု “သတ္ထာ အမှာကံ အနုမောဒနမ္ပိ အကတွာ ဂစ္ဆတိ၊ အဒ္ဓါ ဘတ္တဂ္ဂံ အမနာပံ အဟောသိ၊ ဗုဒ္ဓါနံ နာမ န သက္ကာ စိတ္တံ ဂဟေတုံ၊ ဗုဒ္ဓေဟိ သဒ္ဓိံ ဝိဿာသကရဏံ နာမ သမုဿိတဖဏံ အာသီဝိသံ ဂီဝါယ ဂဟဏသဒိသံ ဟောတိ၊ ဧထ ဘော, တထာဂတံ ခမာပေဿာမာ”တိ။ သကလနဂရဝါသိနော ဘဂဝတာ သဟေဝ နိက္ခန္တာ။ ဘဂဝါ ဂစ္ဆန္တောဝ မဂဓက္ခေတ္တေ ဌိတံ သာခါဝိဋပသမ္ပန္နံ သန္ဒစ္ဆာယံ[3] ကရီသမတ္တဘူမိပတ္ထဋံ ဧကံ မာတုလရုက္ခံ ဒိသွာ ဣမသ္မိံ ရုက္ခမူလေ နိသီဒိတွာ ဓမ္မေ ဒေသိယမာနေ “မဟာဇနဿ ဌာနနိသဇ္ဇနောကာသော[4] ဘဝိဿတီ”တိ

၁-ပစ္စုဂ္ဂမနံ ကတွာ (သီ)
၂-ဘုတ္တာနုမောဒနံ (သီ)
၃-သန္တစ္ဆာယံ (က)၊ သဏ္ဍစ္ဆာယံ (သျာ)
၄-ဌာနနိသဇ္ဇာနံ ဩကာသော (သျာ၊ က)

nivattitvā maggā okkamma rukkhamūlaṁ upasaṅkamitvā Dhammabhaṇḍāgārikaṁ Ānandattheraṁ olokesi. Thero olokitasaññāya eva “Satthā nisīditukāmo”ti ñatvā Sugatamahācīvaraṁ paññapetvā adāsi. Nisīdi Bhagavā paññatte āsane. Athassa purato manussā nisīdiṁsu. Ubhosu passesu pacchato ca bhikkhusaṁgho, ākāse devatā aṭṭhaṁsu, evaṁ mahāparisamajjhagato tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi.

Te bhikkhūti tatra upaviṭṭhā dhammappaṭiggāhakā bhikkhū. **Attadīpā**ti attānaṁ dīpaṁ tāṇaṁ leṇaṁ gatiṁ parāyaṇaṁ patiṭṭhaṁ katvā viharathāti attho. **Attasaraṇā**ti idaṁ tasseva vevacanaṁ. **Anaññasaraṇā**ti idaṁ aññasaraṇapaṭikkhepavacanaṁ. Na hi añño aññassa saraṇaṁ hoti, aññassa vāyāmena aññassa asujjhanato[1]. Vuttampi cetaṁ “attā hi attano nātho, ko hi nātho paro siyā”ti[2]. Tenāha “anaññasaraṇā”ti. Ko panettha attā nāma, lokiyalokuttaro dhammo. Tenāha “dhammadīpā dhammasaraṇā anañña saraṇā”ti. “Kāye kāyānupassī”ti-ādīni Mahāsatipaṭṭhāne vitthāritāni.

Gocareti carituṁ yuttaṭṭhāne. **Sake**ti attano santake. **Pettike visaye**ti pitito āgatavisaye. **Caratan**ti carantānaṁ. “Carantan”tipi pāṭho, ayamevattho. **Na lacchatī**ti na labhissati na passissati. **Māro**ti devaputtamāropi maccumāropi kilesamāropi. **Otāran**ti randhaṁ chiddaṁ vivaraṁ. Ayaṁ panattho leḍḍuṭṭhānato nikkhamma toraṇe nisīditvā bālātapaṁ tapantaṁ lāpaṁ sakuṇaṁ gahetvā Pakkhandasenasakuṇavatthunā dīpetabbo. Vuttañhetaṁ—

> “Bhūtapubbaṁ bhikkhave sakuṇagghi lāpaṁ sakuṇaṁ sahasā ajjhappattā aggahesi. Atha kho bhikkhave lāpo sakuṇo sakuṇagghiyā hariyamāno evaṁ paridevasi “mayamevamha alakkhikā, mayaṁ appapuññā, ye mayaṁ agocare carimha paravisaye, sacejja mayaṁ gocare careyyāma sake pettike visaye, na myāyaṁ sakuṇagghi alaṁ abhavissa yadidaṁ yuddhāyā”ti. Ko pana te lāpa gocaro sako pettiko visayoti.

1. Asijjhanato (Sī)
2. Khu 1. 37 piṭṭhe.

နိဝတ္တိတွာ မဂ္ဂါ ဩက္ကမ္မ ရုက္ခမူလံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဓမ္မဘဏ္ဍာဂါရိကံ အာနန္ဒတ္ထေရံ ဩလောကေသိ။ ထေရော ဩလောကိတသညာယ ဧဝ “သတ္ထာ နိသီဒိတုကာမော”တိ ဉတွာ သုဂတမဟာစီဝရံ ပညပေတွာ အဒါသိ။ နိသီဒိ ဘဂဝါ ပညတ္တေ အာသနေ။ အထဿ ပုရတော မနုဿာ နိသီဒိံသု။ ဥဘောသု ပဿေသု ပစ္ဆတော စ ဘိက္ခုသံဃော၊ အာကာသေ ဒေဝတာ အဋ္ဌံသု၊ ဧဝံ မဟာပရိသမဇ္ဈဂတော တတြ ခေါ ဘဂဝါ ဘိက္ခူ အာမန္တေသိ။

တေ ဘိက္ခူတိ တတြ ဥပဝိဋ္ဌာ ဓမ္မပ္ပဋိဂ္ဂါဟကာ ဘိက္ခူ။ **အတ္တဒီပါ**တိ အတ္တာနံ ဒီပံ တာဏံ လေဏံ ဂတိံ ပရာယဏံ ပတိဋ္ဌံ ကတွာ ဝိဟရထာတိ အတ္ထော။ **အတ္တသရဏာ**တိ ဣဒံ တဿေဝ ဝေဝစနံ။ **အနညသရဏာ**တိ ဣဒံ အညသရဏပဋိက္ခေပဝစနံ။ န ဟိ အညော အညဿ သရဏံ ဟောတိ, အညဿ ဝါယာမေန အညဿ အသုဇ္ဈနတော[၁]။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ “အတ္တာ ဟိ အတ္တနော နာထော၊ ကော ဟိ နာထော ပရော သိယာ”တိ[၂]။ တေနာဟ “အနညသရဏာ”တိ။ ကော ပနေတ္ထ အတ္တာ နာမ၊ လောကိယလောကုတ္တရော ဓမ္မော။ တေနာဟ “ဓမ္မဒီပါ ဓမ္မသရဏာ အနညသရဏာ”တိ။ “ကာယေ ကာယာနုပဿီ”တိအာဒီနိ မဟာသတိပဋ္ဌာနေ ဝိတ္ထာရိတာနိ။

ဂေါစရေတိ စရိတုံ ယုတ္တဋ္ဌာနေ။ **သကေ**တိ အတ္တနော သန္တကေ။ **ပေတ္တိကေ ဝိသယေ**တိ ပိတိတော အာဂတဝိသယေ။ **စရတ**န္တိ စရန္တာနံ။ “စရန္တ”န္တိပိ ပါဌော၊ အယမေဝတ္ထော။ **န လစ္ဆတီ**တိ န လဘိဿတိ န ပဿိဿတိ။ **မာရော**တိ ဒေဝပုတ္တမာရောပိ မစ္စုမာရောပိ ကိလေသမာရောပိ။ **ဩတာရ**န္တိ ရန္ဓံ ဆိဒ္ဒံ ဝိဝရံ။ အယံ ပနတ္ထော လေဍ္ဍုဋ္ဌာနတော နိက္ခမ္မ တောရဏေ နိသီဒိတွာ ဗာလာတပံ တပန္တံ လာပံ သကုဏံ ဂဟေတွာ ပက္ခန္ဒသေနသကုဏဝတ္ထုနာ ဒီပေတဗ္ဗော။ ဝုတ္တဉှေတံ—

> “ဘူတပုဗ္ဗံ ဘိက္ခဝေ သကုဏဂ္ဃိ လာပံ သကုဏံ သဟသာ အဇ္ဈပ္ပတ္တာ အဂ္ဂဟေသိ။ အထ ခေါ ဘိက္ခဝေ လာပေါ သကုဏော သကုဏဂ္ဃိယာ ဟရိယမာနော ဧဝံ ပရိဒေဝသိ “မယမေဝမှ အလက္ခိကာ၊ မယံ အပ္ပပုညာ၊ ယေ မယံ အဂေါစရေ စရိမှ ပရဝိသယေ၊ သစေဇ္ဇ မယံ ဂေါစရေ စရေယျာမ သကေ ပေတ္တိကေ ဝိသယေ၊ န မျာယံ သကုဏဂ္ဃိ အလံ အဘဝိဿ ယဒိဒံ ယုဒ္ဓါယာ”တိ။ ကော ပန တေ လာပ ဂေါစရော သကော ပေတ္တိကော ဝိသယောတိ။

၁-အသိဇ္ဈနတော (သီ)
၂-ခု ၁-၃၇-ပိဋ္ဌေ။

yadidaṁ naṅgalakaṭṭhakaraṇaṁ leḍḍuṭṭhānanti. Atha kho bhikkhave sakuṇagghi sake bale apatthaddhā sake bale asaṁvadamānā[1] lāpaṁ sakuṇaṁ pamuñci “gaccha kho tvaṁ lāpa, tatrapi gantvā na mokkhasī”ti.

Atha kho bhikkhave lāpo sakuṇo naṅgalakaṭṭhakaraṇaṁ leḍḍuṭṭhānaṁ gantvā mahantaṁ leḍḍuṁ abhiruhitvā sakuṇagghiṁ vadamāno aṭṭhāsi “ehi kho dāni me sakuṇagghi, ehi kho dāni me sakuṇagghī”ti. Atha kho sā bhikkhave sakuṇagghi sake bale apatthaddhā sake bale asaṁvadamānā ubho pakkhe sannayha lāpaṁ sakuṇaṁ sahasā ajjhappattā. Yadā kho bhikkhave aññāsi lāpo sakuṇo bahu-āgatā kho myāyaṁ sakuṇagghīti, atha kho tasseva leḍḍussa antaraṁ paccupādi. Atha kho bhikkhave sakuṇagghi tattheva uraṁ paccatāḷesi. Evaṁ hi taṁ bhikkhave hoti yo agocare carati paravisaye.

Tasmātiha bhikkhave mā agocare carittha paravisaye, agocare bhikkhave carataṁ paravisaye lacchati māro otāraṁ, lacchati māro ārammaṇaṁ. Ko ca bhikkhave bhikkhuno agocaro paravisayo, yadidaṁ pañca kāmaguṇā. Katame pañca, cakkhuviññeyyā rūpā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā -pa-. Kāyaviññeyyā phoṭṭhabbā -pa- rajanīyā. Ayaṁ bhikkhave bhikkhuno agocaro paravisayo.

Gocare bhikkhave caratha -pa- na lacchati māro ārammaṇaṁ. Ko ca bhikkhave bhikkhuno gocaro sako pettiko visayo, yadidaṁ cattāro satipaṭṭhānā. Katame cattāro, idha bhikkhave bhikkhu kāye kāyānupassī viharati -pa- sako pettiko visayo”ti[2].

Kusalānanti anavajjalakkhaṇānaṁ. **Samādānahetū**ti samādāya vattanahetu. **Evamidaṁ puññaṁ pavaḍḍhatī**ti evaṁ idaṁ lokiyalokuttaraṁ puññaphalaṁ vaḍḍhati. Puññaphalanti ca uparūpari puññampi puññavipākopi veditabbo.

1. Asaramānā (Ṭīkā) 2. Saṁ 3. 127 piṭṭhe.

ယဒိဒံ နင်္ဂလကဋ္ဌကရဏံ လေဍ္ဍုဋ္ဌာနန္တိ။ အထ ခေါ ဘိက္ခဝေ သကုဏဂ္ဃိ သကေ ဗလေ အပတ္ထဒ္ဓါ သကေ ဗလေ အသံဝဒမာနာ[1] လာပံ သကုဏံ ပမုဉ္စိ “ဂစ္ဆ ခေါ တွံ လာပ, တတြာပိ ဂန္တွာ န မောက္ခသီ”တိ။

အထ ခေါ ဘိက္ခဝေ လာပေါ သကုဏော နင်္ဂလကဋ္ဌကရဏံ လေဍ္ဍုဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ မဟန္တံ လေဍ္ဍုံ အဘိရုဟိတွာ သကုဏဂ္ဃိံ ဝဒမာနော အဋ္ဌာသိ “ဧဟိ ခေါ ဒါနိ မေ သကုဏဂ္ဃိ၊ ဧဟိ ခေါ ဒါနိ မေ သကုဏဂ္ဃီ”တိ။ အထ ခေါ သာ ဘိက္ခဝေ သကုဏဂ္ဃိ သကေ ဗလေ အပတ္ထဒ္ဓါ သကေ ဗလေ အသံဝဒမာနာ ဥဘော ပက္ခေ သန္နယှ လာပံ သကုဏံ သဟသာ အဇ္ဈပ္ပတ္တာ။ ယဒါ ခေါ ဘိက္ခဝေ အညာသိ လာပေါ သကုဏော ဗဟုအာဂတာ ခေါ မျာယံ သကုဏဂ္ဃီတိ၊ အထ ခေါ တဿေဝ လေဍ္ဍုဿ အန္တရံ ပစ္စုပါဒိ။ အထ ခေါ ဘိက္ခဝေ သကုဏဂ္ဃိ တတ္ထေဝ ဥရံ ပစ္စတာဠေသိ။ ဧဝံ ဟိ တံ ဘိက္ခဝေ ဟောတိ ယော အဂေါစရေ စရတိ ပရဝိသယေ။

တသ္မာတိဟ ဘိက္ခဝေ မာ အဂေါစရေ စရိတ္ထ ပရဝိသယေ၊ အဂေါစရေ ဘိက္ခဝေ စရတံ ပရဝိသယေ လစ္ဆတိ မာရော ဩတာရံ၊ လစ္ဆတိ မာရော အာရမ္မဏံ။ ကော စ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနော အဂေါစရော ပရဝိသယော၊ ယဒိဒံ ပဉ္စ ကာမဂုဏာ။ ကတမေ ပဉ္စ၊ စက္ခုဝိညေယျာ ရူပါ ဣဋ္ဌာ ကန္တာ မနာပါ ပိယရူပါ ကာမူပသံဟိတာ ရဇနီယာ။ပ။ ကာယဝိညေယျာ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာ။ပ။ ရဇနီယာ။ အယံ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနော အဂေါစရော ပရဝိသယော။

ဂေါစရေ ဘိက္ခဝေ စရထ။ပ။ န လစ္ဆတိ မာရော အာရမ္မဏံ။ ကော စ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနော ဂေါစရော သကော ပေတ္တိကော ဝိသယော၊ ယဒိဒံ စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ။ ကတမေ စတ္တာရော၊ ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ကာယေ ကာယာနုပဿီ ဝိဟရတိ။ပ။ သကော ပေတ္တိကော ဝိသယော”တိ[2]။

ကုသလာနန္တိ အနဝဇ္ဇလက္ခဏာနံ။ **သမာဒါနဟေတူ**တိ သမာဒါယ ဝတ္တနဟေတု။ **ဧဝမိဒံ ပုညံ ပဝဍ္ဎတီ**တိ ဧဝံ ဣဒံ လောကိယလောကုတ္တရံ ပုညဖလံ ဝဍ္ဎတိ။ ပုညဖလန္တိ စ ဥပရူပရိ ပုညမ္ပိ ပုညဝိပါကောပိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

၁-အသရမာနာ (ဋီကာ) ၂-သံ ၃-၁၂၇-ပိဋ္ဌေ။

Daḷhanemicakkavattirājakathāvaṇṇanā

81. Tattha **duvidhaṁ kusalaṁ** vaṭṭagāmī ca vivaṭṭagāmī ca. Tattha vaṭṭagāmikusalaṁ nāma mātāpitūnaṁ puttadhītāsu puttadhītānañca mātāpitūsu sinehavasena mudumaddavacittaṁ. Vivaṭṭagāmikusalaṁ nāma "cattāro satipaṭṭhānā"ti-ādibhedā sattatiṁsa bodhipakkhiyadhammā. Tesu vaṭṭagāmipuññassa pariyosānaṁ manussaloke cakkavattisirīvibhavo. Vivaṭṭagāmikusalassa maggaphalanibbānasampatti. Tattha vivaṭṭagāmikusalassa vipākaṁ suttapariyosāne dassessati.

Idha pana vaṭṭagāmikusalassa vipākadassanatthaṁ bhikkhave yadā puttadhītaro mātāpitūnaṁ ovāde na aṭṭhaṁsu, tadā āyunāpi vaṇṇenāpi issariyenāpi parihāyiṁsu. Yadā pana aṭṭhaṁsu, tadā vaḍḍhiṁsūti vatvā vaṭṭagāmikusalānusandhivasena "bhūta pubbaṁ bhikkhave"ti desanaṁ ārabhi. Tattha cakkavattīti-ādīni Mahāpadāne[1] vitthāritāneva.

82. **Osakkitan**ti īsakampi avasakkitaṁ. **Ṭhānā cutan**ti sabbaso ṭhānā apagataṁ. Taṁ kira cakkaratanaṁ antepuradvāre akkhāhataṁ viya vehāsaṁ aṭṭhāsi. Athassa ubhosu passesu dve khadiratthambhe nikhaṇitvā cakkaratanamatthake nemi-abhimukhaṁ ekaṁ suttakaṁ bandhiṁsu. Adhobhāgepi nemi-abhimukhaṁ ekaṁ bandhiṁsu. Tesu uparimasuttato appamattakampi ogataṁ cakkaratanaṁ osakkitaṁ nāma hoti, heṭṭhā suttassa ṭhānaṁ uparimakoṭiyā atikkantagataṁ ṭhānā cutaṁ nāma hoti, tadetaṁ atibalavadose sati evaṁ hoti. Suttamattampi[2] ekaṅguladvaṅgulamattaṁ vā bhaṭṭhaṁ ṭhānā cutameva hoti, taṁ sandhāyetaṁ vuttaṁ "osakkitaṁ ṭhānā cutan"ti.

Atha me āroceyyāsīti tāta tvaṁ ajja ādiṁ katvā divasassa tikkhattuṁ cakkaratanassa upaṭṭhānaṁ gaccha, evaṁ gacchanto yadā cakkaratanaṁ īsakampi osakkitaṁ ṭhānā cutaṁ passasi, atha mayhaṁ ācikkheyyāsi. Jīvitañhi me tava hatthe nikkhittanti. **Addasā**ti appamatto divasassa tikkhattuṁ gantvā olokento ekadivasaṁ addasa.

1. Dī-Ṭṭha 2. 34 piṭṭhe.
2. Sati suttamattampi (Ka)

ဒဠှနေမိစက္ကဝတ္တိရာဇကထာဝဏ္ဏနာ

၈၁။ တတ္ထ **ဒုဝိဓံ ကုသလံ** ဝဋ္ဋဂါမိ စ ဝိဝဋ္ဋဂါမိ စ။ တတ္ထ ဝဋ္ဋဂါမိကုသလံ နာမ မာတာပိတူနံ ပုတ္တဓီတာသု ပုတ္တဓီတာနဉ္စ မာတာပိတူသု သိနေဟဝသေန မုဒုမဒ္ဒဝစိတ္တံ။ ဝိဝဋ္ဋဂါမိကုသလံ နာမ "စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ"တိ-အာဒိဘေဒါ သတ္တတိံသ ဗောဓိပက္ခိယဓမ္မာ။ တေသု ဝဋ္ဋဂါမိပုညဿ ပရိယောသာနံ မနုဿလောကေ စက္ကဝတ္တိသိရီဝိဘဝေါ။ ဝိဝဋ္ဋဂါမိကုသလဿ မဂ္ဂဖလနိဗ္ဗာနသမ္ပတ္တိ။ တတ္ထ ဝိဝဋ္ဋဂါမိကုသလဿ ဝိပါကံ သုတ္တပရိယောသာနေ ဒဿေဿတိ။

ဣဓ ပန ဝဋ္ဋဂါမိကုသလဿ ဝိပါကဒဿနတ္ထံ ဘိက္ခဝေ ယဒါ ပုတ္တဓီတရော မာတာပိတူနံ ဩဝါဒေ န အဋ္ဌံသု၊ တဒါ အာယုနာပိ ဝဏ္ဏေနာပိ ဣဿရိယေနာပိ ပရိဟာယိံသု။ ယဒါ ပန အဋ္ဌံသု၊ တဒါ ဝဍ္ဎိံသူတိ ဝတွာ ဝဋ္ဋဂါမိကုသလာနုသန္ဓိဝသေန "ဘူတပုဗ္ဗံ ဘိက္ခဝေ"တိ ဒေသနံ အာရဘိ။ တတ္ထ စက္ကဝတ္တီတိ-အာဒီနိ မဟာပဒါနေ[1] ဝိတ္ထာရိတာနေဝ။

၈၂။ **ဩသက္ကိတန္တိ** ဤသကမ္ပိ အဝသက္ကိတံ။ **ဌာနာ စုတန္တိ** သဗ္ဗသော ဌာနာ အပဂတံ။ တံ ကိရ စက္ကရတနံ အန္တေပုရဒွါရေ အက္ခာဟတံ ဝိယ ဝေဟာသံ အဋ္ဌာသိ။ အထဿ ဥဘောသု ပဿေသု ဒွေ ခဒိရတ္ထမ္ဘေ နိခဏိတွာ စက္ကရတနမတ္ထကေ နေမိအဘိမုခံ ဧကံ သုတ္တကံ ဗန္ဓိံသု။ အဓောဘာဂေပိ နေမိအဘိမုခံ ဧကံ ဗန္ဓိံသု။ တေသု ဥပရိမသုတ္တတော အပ္ပမတ္တကမ္ပိ ဩဂတံ စက္ကရတနံ ဩသက္ကိတံ နာမ ဟောတိ၊ ဟေဋ္ဌာ သုတ္တဿ ဌာနံ ဥပရိမကောဋိယာ အတိက္ကန္တဂတံ ဌာနာ စုတံ နာမ ဟောတိ၊ တဒေတံ အတိဗလဝဒေါသေ သတိ ဧဝ ဟောတိ။ သုတ္တမတ္တမ္ပိ[2] ဧကင်္ဂုလဒွင်္ဂုလမတ္တံ ဝါ ဘဋ္ဌံ ဌာနာ စုတမေဝ ဟောတိ၊ တံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ "ဩသက္ကိတံ ဌာနာ စုတ"န္တိ။

အထ မေ အာရောစေယျာသီတိ တာတ တွံ အဇ္ဇ အာဒိံ ကတွာ ဒိဝသဿ တိက္ခတ္တုံ စက္ကရတနဿ ဥပဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆ၊ ဧဝံ ဂစ္ဆန္တော ယဒါ စက္ကရတနံ ဤသကမ္ပိ ဩသက္ကိတံ ဌာနာ စုတံ ပဿသိ၊ အထ မယှံ အာစိက္ခေယျာသိ။ ဇီဝိတဉှိ မေ တဝ ဟတ္ထေ နိက္ခိတ္တန္တိ။ **အဒ္ဒသာတိ** အပ္ပမတ္တော ဒိဝသဿ တိက္ခတ္တုံ ဂန္တွာ ဩလောကေန္တော ဧကဒိဝသံ အဒ္ဒသ။

၁-ဒီ-ဋ္ဌ ၂-၃၄-ပိဋ္ဌေ။
၂-သတိ သုတ္တမတ္တမ္ပိ (က)

83. **Atha kho bhikkhave**ti bhikkhave atha rājā daḷhanemi "cakkaratanaṁ osakkitan"ti sutvā uppannabalavadomanasso "na dāni mayā ciraṁ jīvitabbaṁ bhavissati, appāvasesaṁ me āyu, na me dāni kāme paribhuñjanakālo, pabbajjākālo me idānī"ti roditvā paridevitvā jeṭṭhaputtaṁ kumāraṁ āmantāpetvā etadavoca. **Samuddapariyantan**ti parikkhitta-ekasamuddapariyantameva. Idañhissa kulasantakaṁ. Cakkavāḷapariyantaṁ pana puññiddhivasena nibbattaṁ, na taṁ sakkā dātuṁ. Kulasantakaṁ pana niyyātento "samuddapariyantan"ti āha. **Kesamassun**ti tāpasapabbajjaṁ pabbajantāpi hi paṭhamaṁ kesamassuṁ ohārenti. Tato paṭṭhāya parūḷhakese bandhitvā vicaranti. Tena vuttaṁ "kesamassuṁ ohāretvā"ti.

Kāsāyānīti kasāyarasapītāni. Ādito evaṁ katvā pacchā vakkalānipi dhārenti. **Pabbajī**ti pabbajito. Pabbajitvā ca attano maṅgalavanuyyāneyeva vasi. **Rājisimhī**ti rāja-isimhi. Brāhmaṇapabbajitā hi "brāhmaṇisayo"ti vuccanti. Setacchattaṁ pana pahāya rājapabbajitā rājisayoti. **Antaradhāyī**ti antarahitaṁ nibbutadīpasikhā viya abhāvaṁ upagataṁ. **Paṭisaṁvedesī**ti kandanto paridevanto jānāpesi. **Pettikan**ti pitito āgataṁ dāyajjaṁ na hoti, na sakkā kusītena hīnavīriyena dasa akusalakammapathe samādāya vattantena pāpuṇituṁ. Attano pana sukataṁ kammaṁ nissāya dasavidhaṁ dvādasa vidhaṁ vā cakkavattivattaṁ pūrentenevetaṁ pattabbanti dīpeti. Atha naṁ vattapaṭi pattiyaṁ codento "iṅgha tvan"ti-ādimāha. Tattha **ariye**ti niddose. **Cakkavattivatte**ti cakkavattīnaṁ vatte.

Cakkavatti-ariyavattavaṇṇanā

84. **Dhamman**ti dasakusalakammapathadhammaṁ. **Nissāyā**ti tadadhiṭṭhānena cetasā tameva nissayaṁ katvā. **Dhammaṁ sakkaronto**ti yathā kato so dhammo suṭṭhu kato hoti, evametaṁ karonto. **Dhammaṁ garuṁkaronto**ti tasmiṁ gāravuppattiyā taṁ garuṁ karonto. **Dhammaṁ mānento**ti tameva dhammaṁ piyañca bhāvanīyañca katvā viharanto. **Dhammaṁ pūjento**ti taṁ apadisitvā gandhamālādipūjanenassa pūjaṁ karonto. **Dhammaṁ apacayamāno**ti tasseva dhammassa añjalikaraṇādīhi nīcavuttitaṁ karonto.

၈၃။ **အထ ခေါ ဘိက္ခဝေ**တိ ဘိက္ခဝေ အထ ရာဇာ ဒဠှနေမိ "စက္ကရတနံ ဩသက္ကိတ"န္တိ သုတွာ ဥပ္ပန္နဗလဝဒေါမနဿော "န ဒါနိ မယာ စိရံ ဇီဝိတဗ္ဗံ ဘဝိဿတိ၊ အပ္ပါဝသေသံ မေ အာယု၊ န မေ ဒါနိ ကာမေ ပရိဘုဉ္ဇနကာလော၊ ပဗ္ဗဇ္ဇာကာလော မေ ဣဒါနီ"တိ ရောဒိတွာ ပရိဒေဝိတွာ ဇေဋ္ဌပုတ္တံ ကုမာရံ အာမန္တာပေတွာ ဧတဒဝေါစ။ **သမုဒ္ဒပရိယန္တ**န္တိ ပရိက္ခိတ္တဧကသမုဒ္ဒပရိယန္တမေဝ။ ဣဒဉှိဿ ကုလသန္တကံ။ စက္ကဝါဠပရိယန္တံ ပန ပုညိဒ္ဓိဝသေန နိဗ္ဗတ္တံ၊ န တံ သက္ကာ ဒါတုံ။ ကုလသန္တကံ ပန နိယျာတေန္တော "သမုဒ္ဒပရိယန္တ"န္တိ အာဟ။ **ကေသမဿု**န္တိ တာပသပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇန္တာပိ ဟိ ပဌမံ ကေသမဿုံ ဩဟာရေန္တိ။ တတော ပဋ္ဌာယ ပရူဠှကေသေ ဗန္ဓိတွာ ဝိစရန္တိ။ တေန ဝုတ္တံ "ကေသမဿုံ ဩဟာရေတွာ"တိ။

ကာသာယာနီတိ ကသာယရသပီတာနိ။ အာဒိတော ဧဝံ ကတွာ ပစ္ဆာ ဝက္ကလာနိပိ ဓာရေန္တိ။ **ပဗ္ဗဇီ**တိ ပဗ္ဗဇိတော။ ပဗ္ဗဇိတွာ စ အတ္တနော မင်္ဂလဝနုယျာနေယေဝ ဝသိ။ **ရာဇိသိမှီ**တိ ရာဇဣသိမှိ။ ဗြာဟ္မဏပဗ္ဗဇိတာ ဟိ "ဗြာဟ္မဏိသယော"တိ ဝုစ္စန္တိ။ သေတစ္ဆတ္တံ ပန ပဟာယ ရာဇပဗ္ဗဇိတာ ရာဇိသယောတိ။ **အန္တရဓာယီ**တိ အန္တရဟိတံ နိဗ္ဗုတဒီပသိခါ ဝိယ အဘာဝံ ဥပဂတံ။ **ပဋိသံဝေဒေသီ**တိ ကန္ဒန္တော ပရိဒေဝန္တော ဇာနာပေသိ။ **ပေတ္တိက**န္တိ ပိတိတော အာဂတံ ဒါယဇ္ဇံ န ဟောတိ၊ န သက္ကာ ကုသီတေန ဟီနဝီရိယေန ဒသ အကုသလကမ္မပထေ သမာဒါယ ဝတ္တန္တေန ပါပုဏိတုံ။ အတ္တနော ပန သုကတံ ကမ္မံ နိဿာယ ဒသဝိဓံ ဒွါဒသဝိဓံ ဝါ စက္ကဝတ္တိဝတ္တံ ပူရေန္တေနေဝေတံ ပတ္တဗ္ဗန္တိ ဒီပေတိ။ အထ နံ ဝတ္တပဋိပတ္တိယံ စောဒေန္တော "ဣင်္ဃ တွ"န္တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **အရိယေ**တိ နိဒ္ဒေါသေ။ **စက္ကဝတ္တိဝတ္တေ**တိ စက္ကဝတ္တီနံ ဝတ္တေ။

စက္ကဝတ္တိအရိယဝတ္တဝဏ္ဏနာ

၈၄။ **ဓမ္မ**န္တိ ဒသကုသလကမ္မပထဓမ္မံ။ **နိဿာယာ**တိ တဒဓိဋ္ဌာနေန စေတသာ တမေဝ နိဿယံ ကတွာ။ **ဓမ္မံ သက္ကရောန္တော**တိ ယထာ ကတော သော ဓမ္မော သုဋ္ဌု ကတော ဟောတိ၊ ဧဝမေတံ ကရောန္တော။ **ဓမ္မံ ဂရုံကရောန္တော**တိ တသ္မိံ ဂါရဝုပ္ပတ္တိယာ တံ ဂရုံ ကရောန္တော။ **ဓမ္မံ မာနေန္တော**တိ တမေဝ ဓမ္မံ ပိယဉ္စ ဘာဝနီယဉ္စ ကတွာ ဝိဟရန္တော။ **ဓမ္မံ ပူဇေန္တော**တိ တံ အပဒိသိတွာ ဂန္ဓမာလာဒိပူဇနေနဿ ပူဇံ ကရောန္တော။ **ဓမ္မံ အပစယမာနော**တိ တဿေဝ ဓမ္မဿ အဉ္ဇလိကရဏာဒီဟိ နီစဝုတ္တိတံ ကရောန္တော။

Dhammaddhajo dhammaketūti taṁ dhammaṁ dhajamiva purakkhatvā ketumiva[1] ca ukkhipitvā pavattiyā dhammaddhajo dhammaketu ca hutvāti attho. **Dhammādhi pateyyo**ti dhammādhipatibhūto āgatabhāvena dhammavaseneva sabbakiriyānaṁ karaṇena dhammādhipateyyo hutvā. **Dhammikaṁ rakkhāvaraṇaguttiṁ saṁvidahassū**ti dhammo assā atthīti dhammikā, rakkhā ca āvaraṇañca gutti ca rakkhāvaraṇagutti. Tattha "paraṁ rakkhanto attānaṁ rakkhatī"ti[2] vacanato khanti-ādayo rakkhā. Vuttañhetaṁ "kathañca bhikkhave paraṁ rakkhanto attānaṁ rakkhati. Khantiyā avihiṁsāya mettacittatā anuddayatā"ti[3]. Nivāsanapārupanagehādīnaṁ nivāraṇā āvaraṇaṁ, corādi-upaddavanivāraṇatthaṁ gopāyanā gutti, taṁ sabbampi suṭṭhu saṁvidahassu pavattaya ṭhapehīti attho. Idāni yattha sā saṁvidahitabbā, taṁ dassento **antojanasmin**ti-ādimāha.

Tatrāyaṁ saṅkhepattho—antojanasaṅkhātaṁ tava puttadāraṁ sīlasaṁvare patiṭṭhapehi, vatthagandhamālādīni cassa dehi, sabbopaddave cassa nivārehi. **Balakāyā**dīsupi eseva nayo. Ayaṁ pana viseso—balakāyo kālaṁ anatikkamitvā bhattavetanasampadānenapi anuggahetabbo. Abhisittakhattiyā bhadra[4]ssājāneyyā diratanasampadānenapi upasaṅgaṇhitabbā. Anuyantakhattiyā[5] tesaṁ anurūpayānavāhana sampadānenapi paritosetabbā. Brāhmaṇā annapānavatthādinā deyyadhammena. Gahapatikā bhattabījanaṅgalaphālabalibaddādisampadānena. Tathā nigamavāsino negamā, janapadavāsino ca jānapadā. Samitapāpabāhitapāpā samaṇabrāhmaṇā samaṇa parikkhārasampadānena sakkātabbā. Migapakkhino abhayadānena samassāsetabbā.

Vijiteti attano āṇāpavattiṭṭhāne. **Adhammakāro**ti adhammakiriyā. **Mā pavatti tthā**ti yathā nappavattati, tathā naṁ paṭipādehīti attho. **Samaṇabrāhmaṇā**ti samitapāpa bāhitapāpā. **Madappamādā paṭiviratā**ti navavidhā mānamadā, pañcasu kāmaguṇesu cittavossajjanasaṅkhātā pamādā ca paṭiviratā. **Khantisoracce niviṭṭhā**ti adhivāsana khantiyañca sūratabhāve ca patiṭṭhitā. **Ekamattānan**ti attano rāgādīnaṁ damanādīhi ekamattānaṁ damenti samenti parinibbāpentīti vuccanti. **Kālena kālan**ti kāle

1. Kuntamiva (Ka) 2. Saṁ 3. 146 piṭṭhe. 3. Saṁ 3. 147 piṭṭhe.
4. Gadrabha (Ka) 5. Anuyuttakhattiyā (Sī)

ဓမ္မဒ္ဓဇော ဓမ္မကေတူတိ တံ ဓမ္မံ ဓဇမိဝ ပုရက္ခတွာ ကေတုမိဝ[၁] စ ဥက္ခိပိတွာ ပဝတ္တိယာ ဓမ္မဒ္ဓဇော ဓမ္မကေတု စ ဟုတွာတိ အတ္ထော။ **ဓမ္မာဓိပတေယျော**တိ ဓမ္မာဓိပတိဘူတော အာဂတဘာဝေန ဓမ္မဝသေနေဝ သဗ္ဗကိရိယာနံ ကရဏေန ဓမ္မာဓိပတေယျော ဟုတွာ။ **ဓမ္မိကံ ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိံ သံဝိဒဟဿူ**တိ ဓမ္မော အဿာ အတ္ထီတိ ဓမ္မိကာ၊ ရက္ခာ စ အာဝရဏဉ္စ ဂုတ္တိ စ ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိ။ တတ္ထ "ပရံ ရက္ခန္တော အတ္တာနံ ရက္ခတီ"တိ[၂] ဝစနတော ခန္တိအာဒယော ရက္ခာ။ ဝုတ္တဉ္ဟေတံ "ကထဉ္စ ဘိက္ခဝေ ပရံ ရက္ခန္တော အတ္တာနံ ရက္ခတိ။ ခန္တိယာ အဝိဟိံသာယ မေတ္တစိတ္တတာ အနုဒ္ဒယတာ"တိ[၃]။ နိဝါသနပါရုပနဂေဟာဒီနံ နိဝါရဏာ အာဝရဏံ၊ စောရာဒိဥပဒ္ဒဝနိဝါရဏတ္ထံ ဂေါပါယနာ ဂုတ္တိ၊ တံ သဗ္ဗမ္ပိ သုဋ္ဌု သံဝိဒဟဿု ပဝတ္တယ ဌပေဟီတိ အတ္ထော။ ဣဒါနိ ယတ္ထ သာ သံဝိဒဟိတဗ္ဗာ၊ တံ ဒဿေန္တော **အန္တောဇနသ္မိ**န္တိအာဒိမာဟ။

တတြာယံ သင်္ခေပတ္ထော—အန္တောဇနသင်္ခါတံ တဝ ပုတ္တဒါရံ သီလသံဝရေ ပတိဋ္ဌပေဟိ၊ ဝတ္ထဂန္ဓမာလာဒီနိ စဿ ဒေဟိ၊ သဗ္ဗောပဒ္ဒဝေ စဿ နိဝါရေဟိ။ **ဗလကာယာ**ဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။ အယံ ပန ဝိသေသော—ဗလကာယော ကာလံ အနတိက္ကမိတွာ ဘတ္တဝေတနသမ္ပဒါနေနပိ အနုဂ္ဂဟေတဗ္ဗော။ အဘိသိတ္တခတ္တိယာ ဘဒြ[၄]ဿာဇာနေယျာဒိရတနသမ္ပဒါနေနပိ ဥပသင်္ဂဏှိတဗ္ဗာ။ အနုယန္တခတ္တိယာ[၅] တေသံ အနုရူပယာနဝါဟနသမ္ပဒါနေနပိ ပရိတောသေတဗ္ဗာ။ ဗြာဟ္မဏာ အန္နပါနဝတ္ထာဒိနာ ဒေယျဓမ္မေန။ ဂဟပတိကာ ဘတ္တဗီဇနင်္ဂလဖာလဗလိဗဒ္ဒါဒိသမ္ပဒါနေန။ တထာ နိဂမဝါသိနော နေဂမာ, ဇနပဒဝါသိနော စ ဇာနပဒါ။ သမိတပါပဗာဟိတပါပါ သမဏဗြာဟ္မဏာ သမဏပရိက္ခာရသမ္ပဒါနေန သက္ကာတဗ္ဗာ။ မိဂပက္ခိနော အဘယဒါနေန သမဿာသေတဗ္ဗာ။

ဝိဇိတေတိ အတ္တနော အာဏာပဝတ္တိဋ္ဌာနေ။ **အဓမ္မကာရော**တိ အဓမ္မကိရိယာ။ **မာ ပဝတ္တိတ္ထာ**တိ ယထာ နပ္ပဝတ္တတိ၊ တထာ နံ ပဋိပါဒေဟီတိ အတ္ထော။ **သမဏဗြာဟ္မဏာ**တိ သမိတပါပဗာဟိတပါပါ။ **မဒပ္ပမာဒါ ပဋိဝိရတာ**တိ နဝဝိဓာ မာနမဒါ, ပဉ္စသု ကာမဂုဏေသု စိတ္တဝေါဿဇ္ဇနသင်္ခါတာ ပမာဒါ စ ပဋိဝိရတာ။ **ခန္တိသောရစ္စေ နိဝိဋ္ဌာ**တိ အဓိဝါသနခန္တိယဉ္စ သူရတဘာဝေ စ ပတိဋ္ဌိတာ။ **ဧကမတ္တာန**န္တိ အတ္တနော ရာဂါဒီနံ ဒမနာဒီဟိ ဧကမတ္တာနံ ဒမေန္တိ သမေန္တိ ပရိနိဗ္ဗာပေန္တီတိ ဝုစ္စန္တိ။ **ကာလေန ကာလ**န္တိ ကာလေ

၁-ကုန္တမိဝ (က) ၂-သံ ၃-၁၄၆-ပိဋ္ဌေ။ ၃-သံ ၃-၁၄၇-ပိဋ္ဌေ။
၄-ဂဒြဘ (က) ၅-အနုယုတ္တခတ္တိယာ (သီ)

kāle. **Abhinivajjeyyāsī**ti gūthaṁ viya visaṁ viya aggiṁ viya ca suṭṭhu vajjeyyāsi. **Samādāyā**ti surabhikusumadāmaṁ viya amataṁ viya ca sammā ādāya pavatteyyāsi.

Idha ṭhatvā vattaṁ samānetabbaṁ. Antojanasmiṁ balakāyepi ekaṁ, khattiyesu ekaṁ, anuyantesu[1] ekaṁ, brāhmaṇagahapatikesu ekaṁ, negamajānapadesu ekaṁ, samaṇabrāhmaṇesu ekaṁ, migapakkhīsu ekaṁ, adhammakārappaṭikkhepo ekaṁ, adhanānaṁ dhanānuppadānaṁ ekaṁ, samaṇabrāhmaṇe upasaṅkamitvā pañhapucchanaṁ ekanti evametaṁ dasavidhaṁ hoti. Gahapatike pana pakkhijāte ca visuṁ katvā gaṇentassa[2] dvādasavidhaṁ hoti. Pubbe avuttaṁ vā gaṇentena adhammarāgassa ca visamalobhassa ca pahānavasena dvādasavidhaṁ veditabbaṁ. **Idaṁ kho tāta tan**ti idaṁ dasavidhaṁ dvādasavidhañca ariyacakkavattivattaṁ nāma. **Vattamānassā**ti pūretvā vattamānassa. **Tadahuposathe**ti-ādi Mahāsudassane vuttaṁ.

90. **Samatenā**ti[3] attano matiyā. **Sudan**ti nipātamattaṁ. **Pasāsatī**ti anusāsati. Idaṁ vuttaṁ hoti—porāṇakaṁ rājavaṁsaṁ rājapaveṇiṁ rājadhammaṁ pahāya attano matimatte ṭhatvā janapadaṁ anusāsatīti. Evamayaṁ maghadevavaṁsassa kaḷārajanako viya daḷhanemivaṁsassa upacchedako antimapuriso hutvā uppanno. **Pubbenāparan**ti pubbakālena sadisā[4] hutvā aparakālaṁ. **Janapadā na pabbantī**ti na vaḍḍhanti. **Yathā taṁ pubbakānan**ti yathā pubbakānaṁ rājūnaṁ pubbe ca pacchā ca sadisāyeva hutvā pabbiṁsu, tathā na pabbanti. Katthaci suññā honti hataviluttā, telamadhuphāṇitādīsu ceva yāgubhattādīsu ca ojāpi parihāyitthāti attho.

Amaccā pārisajjāti amaccā ceva parisāvacarā ca. **Gaṇakamahāmattā**ti acchiddakādipāṭhagaṇakā ceva mahā-amaccā ca. **Anīkaṭṭhā**ti hatthi-ācariyādayo. **Dovārikā**ti dvārarakkhino. **Mantassājīvino**ti mantā vuccati paññā, taṁ nissayaṁ katvā ye jīvanti paṇḍitā mahāmattā, tesaṁ etaṁ nāmaṁ.

1. Anuyuttesu (Sī)
2. Gaṇhantassa (Syā, Ka)
3. Samanenāti (Sī)
4. Sadisaṁ (Sī)

ကာလေ။ **အဘိနိဝဇ္ဇေယျာသီ**တိ ဂူထံ ဝိယ ဝိသံ ဝိယ အဂ္ဂိံ ဝိယ စ သုဋ္ဌု ဝဇ္ဇေယျာသိ။ **သမာဒါယာ**တိ သုရဘိကုသုမဒါမံ ဝိယ အမတံ ဝိယ စ သမ္မာ အာဒါယ ပဝတ္တေယျာသိ။

ဣဓ ဌတွာ ဝတ္တံ သမာနေတဗ္ဗံ။ အန္တောဇနသ္မိံ ဗလကာယေပိ ဧကံ၊ ခတ္တိယေသု ဧကံ၊ အနုယန္တေသု[၁] ဧကံ၊ ဗြာဟ္မဏဂဟပတိကေသု ဧကံ၊ နေဂမဇာနပဒေသု ဧကံ၊ သမဏဗြာဟ္မဏေသု ဧကံ၊ မိဂပက္ခီသု ဧကံ၊ အဓမ္မကာရပ္ပဋိက္ခေပေါ ဧကံ၊ အဓနာနံ ဓနာနုပ္ပဒါနံ ဧကံ၊ သမဏဗြာဟ္မဏေ ဥပသင်္ကမိတွာ ပဉှပုစ္ဆနံ ဧကန္တိ ဧဝမေတံ ဒသဝိဓံ ဟောတိ။ ဂဟပတိကေ ပန ပက္ခိဇာတေ စ ဝိသုံ ကတွာ ဂဏေန္တဿ[၂] ဒွါဒသဝိဓံ ဟောတိ။ ပုဗ္ဗေ အဝုတ္တံ ဝါ ဂဏေန္တေန အဓမ္မရာဂဿ စ ဝိသမလောဘဿ စ ပဟာနဝသေန ဒွါဒသဝိဓံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ **ဣဒံ ခေါ တာတ တ**န္တိ ဣဒံ ဒသဝိဓံ ဒွါဒသဝိဓဉ္စ အရိယစက္ကဝတ္တိဝတ္တံ နာမ။ **ဝတ္တမာနဿာ**တိ ပူရေတွာ ဝတ္တမာနဿ။ **တဒဟုပေါသထေ**တိအာဒိ မဟာသုဒဿနေ ဝုတ္တံ။

၉၀။ **သမတေနာ**တိ[၃] အတ္တနော မတိယာ။ **သုဒ**န္တိ နိပါတမတ္တံ။ **ပသာသတီ**တိ အနုသာသတိ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ပေါရာဏကံ ရာဇဝံသံ ရာဇပဝေဏိံ ရာဇဓမ္မံ ပဟာယ အတ္တနော မတိမတ္တေ ဌတွာ ဇနပဒံ အနုသာသတီတိ။ ဧဝမယံ မဃဒေဝဝံသဿ ကဠာရဇနကော ဝိယ ဒဠှနေမိဝံသဿ ဥပစ္ဆေဒကော အန္တိမပုရိသော ဟုတွာ ဥပ္ပန္နော။ **ပုဗ္ဗေနာပရ**န္တိ ပုဗ္ဗကာလေန သဒိသာ[၄] ဟုတွာ အပရကာလံ။ **ဇနပဒါ န ပဗ္ဗန္တီ**တိ န ဝဍ္ဎန္တိ။ **ယထာ တံ ပုဗ္ဗကာန**န္တိ ယထာ ပုဗ္ဗကာနံ ရာဇူနံ ပုဗ္ဗေ စ ပစ္ဆာ စ သဒိသာယေဝ ဟုတွာ ပဗ္ဗိံသု၊ တထာ န ပဗ္ဗန္တိ။ ကတ္ထစိ သုညာ ဟောန္တိ ဟတဝိလုတ္တာ၊ တေလမဓုဖာဏိတာဒီသု စေဝ ယာဂုဘတ္တာဒီသု စ ဩဇာပိ ပရိဟာယိတ္ထာတိ အတ္ထော။

အမစ္စာ ပါရိသဇ္ဇာတိ အမစ္စာ စေဝ ပရိသာဝစရာ စ။ **ဂဏကမဟာမတ္တာ**တိ အစ္ဆိဒ္ဒကာဒိပါဌဂဏကာ စေဝ မဟာအမစ္စာ စ။ **အနီကဋ္ဌာ**တိ ဟတ္ထိအာစရိယာဒယော။ **ဒေါဝါရိကာ**တိ ဒွါရရက္ခိနော။ **မန္တဿာဇီဝိနော**တိ မန္တာ ဝုစ္စတိ ပညာ၊ တံ နိဿယံ ကတွာ ယေ ဇီဝန္တိ ပဏ္ဍိတာ မဟာမတ္တာ၊ တေသံ ဧတံ နာမံ။

၁-အနုယုတ္တေသု (သီ)
၂-ဂဏှန္တဿ (သျာ၊ က)
၃-သမနေနာတိ (သီ)
၄-သဒိသံ (သီ)

Āyuvaṇṇādiparihānikathāvaṇṇanā

91. **No ca kho adhanānan**ti balavalobhattā pana adhanānaṁ daliddamanussānaṁ dhanaṁ nānuppadāsi. **Nānuppadiyamāne**ti ananuppadiyamāne, ayameva vā pāṭho. **Dāliddiyan**ti daliddabhāvo. **Attanā ca jīvāhī**ti sayañca jīvaṁ yāpehīti attho. **Uddhaggikan**ti-ādīsu uparūparibhūmīsu phaladānavasena uddhamaggamassāti uddhaggikā. Saggassa hitā tatrupapattijananatoti sovaggikā. Nibbattaṭṭhāne sukho vipāko assāti sukhavipākā. Suṭṭhu aggānaṁ dibbavaṇṇādīnaṁ dasannaṁ visesānaṁ nibbattanato saggasaṁvattanikā. Evarūpaṁ dakkhiṇaṁ dānaṁ patiṭṭhapetīti attho.

92. **Pavaḍḍhissatī**ti vaḍḍhissati bahuṁ bhavissati. **Sunisedhaṁ nisedheyyan**ti suṭṭhu nisiddhaṁ nisedheyyaṁ. **Mūlaghaccan**ti mūlahataṁ. **Kharassarenā**ti pharusa saddena. **Paṇavenā**ti vajjhabheriyā.

93. **Sīsāni nesaṁ chindissāmā**ti yesaṁ antamaso mūlakamuṭṭhimpi harissāma, tesaṁ tatheva sīsāni chindissāma, yathā koci haṭabhāvampi na jānissati, amhākaṁ dāni kimettha rājāpi evaṁ uṭṭhāya paraṁ māretīti ayaṁ nesaṁ adhippāyo. **Upakkamiṁsū**ti ārabhiṁsu. **Panthaduhanan**ti panthaghātaṁ, panthe ṭhatvā corakammaṁ.

94. **Na hi devā**ti so kira cintesi “ayaṁ rājā saccaṁ devāti mukhapaṭiññāya dinnāya mārāpeti, handāhaṁ musāvādaṁ karomī”ti maraṇabhayā[1] “na hi devā”ti avoca.

96. **Ekidan**ti ettha **idan**ti nipātamattaṁ, eke sattāti attho. **Cārittan**ti micchācāraṁ. **Abhijjhābyāpādā**ti abhijjhā ca byāpādo ca. **Micchādiṭṭhī**ti natthi dinnanti-ādikā antaggāhikā paccanīkadiṭṭhi.

101. **Adhammarāgo**ti mātā mātucchā pitucchā mātulānīti-ādike ayuttaṭṭhāne rāgo. **Visamalobho**ti paribhogayuttesupi ṭhānesu atibalavalobho. **Micchādhammo**ti purisānaṁ purisesu itthīnañca itthīsu chandarāgo.

1. Maraṇabhayena (Sī)

အာယုဝဏ္ဏာဒိပရိဟာနိကထာဝဏ္ဏနာ

၉၁။ **နော စ ခေါ အဓနာနန္တိ** ဗလဝလောဘတ္တာ ပန အဓနာနံ ဒလိဒ္ဒမနုဿာနံ ဓနံ နာနုပ္ပဒါသိ။ **နာနုပ္ပဒိယမာနေ**တိ အနနုပ္ပဒိယမာနေ၊ အယမေဝ ဝါ ပါဌော။ **ဒါလိဒ္ဒိယန္တိ** ဒလိဒ္ဒဘာဝေါ။ **အတ္တနာ စ ဇီဝါဟီ**တိ သယဉ္စ ဇီဝံ ယာပေဟီတိ အတ္ထော။ **ဥဒ္ဓဂ္ဂိကန္တိ**အာဒီသု ဥပရူပရိဘူမီသု ဖလဒါနဝသေန ဥဒ္ဓမဂ္ဂမဿာတိ ဥဒ္ဓဂ္ဂိကာ။ သဂ္ဂဿ ဟိတာ တတြုပပတ္တိဇနနတောတိ သောဝဂ္ဂိကာ။ နိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနေ သုခေါ ဝိပါကော အဿာတိ သုခဝိပါကာ။ သုဋ္ဌု အဂ္ဂါနံ ဒိဗ္ဗဝဏ္ဏာဒီနံ ဒသန္နံ ဝိသေသာနံ နိဗ္ဗတ္တနတော သဂ္ဂသံဝတ္တနိကာ။ ဧဝရူပံ ဒက္ခိဏံ ဒါနံ ပတိဋ္ဌပေတီတိ အတ္ထော။

၉၂။ **ပဝဍ္ဎိဿတီ**တိ ဝဍ္ဎိဿတိ ဗဟုံ ဘဝိဿတိ။ **သုနိသေဓံ နိသေဓေယျန္တိ** သုဋ္ဌု နိသိဒ္ဓံ နိသေဓေယျံ။ **မူလဃစ္စန္တိ** မူလဟတံ။ **ခရဿရေနာ**တိ ဖရုသသဒ္ဒေန။ **ပဏဝေနာ**တိ ဝဇ္ဈဘေရိယာ။

၉၃။ **သီသာနိ နေသံ ဆိန္ဒိဿာမာ**တိ ယေသံ အန္တမသော မူလကမုဋ္ဌိမ္ပိ ဟရိဿာမ၊ တေသံ တထေဝ သီသာနိ ဆိန္ဒိဿာမ၊ ယထာ ကောစိ ဟဋဘာဝမ္ပိ န ဇာနိဿတိ၊ အမှာကံ ဒါနိ ကိမေတ္ထ ရာဇာပိ ဧဝံ ဥဋ္ဌာယ ပရံ မာရေတီတိ အယံ နေသံ အဓိပ္ပါယော။ **ဥပက္ကမိံသူ**တိ အာရဘိံသု။ **ပန္ထဒုဟနန္တိ** ပန္ထဃာတံ၊ ပန္ထေ ဌတွာ စောရကမ္မံ။

၉၄။ **န ဟိ ဒေဝါ**တိ သော ကိရ စိန္တေသိ “အယံ ရာဇာ သစ္စံ ဒေဝါတိ မုခပဋိညာယ ဒိန္နာယ မာရာပေတိ၊ ဟန္ဒာဟံ မုသာဝါဒံ ကရောမီ”တိ မရဏဘယာ[၁] “န ဟိ ဒေဝါ”တိ အဝေါစ။

၉၆။ **ဧကိဒန္တိ** ဧတ္ထ **ဣဒန္တိ** နိပါတမတ္တံ၊ ဧကေ သတ္တာတိ အတ္ထော။ **စာရိတ္တန္တိ** မိစ္ဆာစာရံ။ **အဘိဇ္ဈာဗျာပါဒါ**တိ အဘိဇ္ဈာ စ ဗျာပါဒေါ စ။ **မိစ္ဆာဒိဋ္ဌီ**တိ နတ္ထိ ဒိန္နန္တိအာဒိကာ အန္တဂ္ဂါဟိကာ ပစ္စနီကဒိဋ္ဌိ။

၁၀၁။ **အဓမ္မရာဂေါ**တိ မာတာ မာတုစ္ဆာ ပိတုစ္ဆာ မာတုလာနီတိအာဒိကေ အယုတ္တဋ္ဌာနေ ရာဂေါ။ **ဝိသမလောဘော**တိ ပရိဘောဂယုတ္တေသုပိ ဌာနေသု အတိဗလဝလောဘော။ **မိစ္ဆာဓမ္မော**တိ ပုရိသာနံ ပုရိသေသု ဣတ္ထီနဉ္စ ဣတ္ထီသု ဆန္ဒရာဂေါ။

၁-မရဏဘယေန (သီ)

Amatteyyatāti-ādīsu mātu hito matteyyo, tassa bhāvo matteyyatā, mātari sammā paṭipattiyā etaṁ nāmaṁ. Tassā abhāvo ceva tappaṭipakkhatā ca amatteyyatā. **Apetteyya tā**dīsupi eseva nayo. **Na kule jeṭṭhāpacāyitā**ti kule jeṭṭhānaṁ apacitiyā nīcavuttiyā akaraṇabhāvo.

Dasavassāyukasamayavaṇṇanā

103. **Yaṁ imesan**ti yasmiṁsamaye imesaṁ. **Alaṁpateyyā**ti patino dātuṁ yuttā. **Imāni rasānī**ti iminā loke aggarasāni. **Atibyādippissantī**ti ativiya dippissanti[1], ayameva vā pāṭho. **Kusalantipi na bhavissatī**ti kusalanti nāmampi na bhavissati, paññatti mattampi na paññāyissatīti attho. **Pujjā ca bhavissanti pāsaṁsā cā**ti pūjārahā ca bhavissanti pasaṁsārahā ca. Tadā kira manussā "asukena nāma mātā pahatā, pitā pahato, samaṇabrāhmaṇā jīvitā voropitā, kule jeṭṭhānaṁ atthibhāvampi na jānāti, aho puriso"ti tameva pūjessanti ceva pasaṁsissanti ca.

Na bhavissati mātāti vāti ayaṁ mayhaṁ mātāti garucittaṁ na bhavissati. Gehe mātugāmaṁ viya nānāvidhaṁ asabbhikathaṁ kathayamānā agāravupacārena upasaṅka missanti. **Mātucchā**dīsupi eseva nayo. Ettha ca **mātucchā**ti mātubhaginī. **Mātulānī**ti mātulabhariyā. **Ācariyabhariyā**ti sippāyatanāni sikkhāpakassa ācariyassa bhariyā. **Garūnaṁ dārā**ti cūḷapitumahāpitu-ādīnaṁ bhariyā. **Sambhedan**ti missībhāvaṁ[2], mariyādabhedaṁ vā.

Tibbo āghāto paccupaṭṭhito bhavissatīti balavakopo punappunaṁ uppattivasena paccupaṭṭhito bhavissati. Aparāni dve etasseva vevacanāni. Kopo hi cittaṁ āghātetīti **āghāto.** Attano ca parassa ca hitasukhaṁ byāpādetīti **byāpādo.** Manopadūsanato **manopadoso**ti vuccati. **Tibbaṁ vadhakacittan**ti piyamānassāpi paraṁ māraṇatthāya

1. Dibbissanti (Ka) 2. Missakabhāvaṁ (Syā, Ka)

အမတ္တေယျတာတိအာဒီသု မာတု ဟိတော မတ္တေယျော၊ တဿ ဘာဝေါ မတ္တေယျတာ၊ မာတရိ သမ္မာ ပဋိပတ္တိယာ ဧတံ နာမံ။ တဿာ အဘာဝေါ စေဝ တပ္ပဋိပက္ခတာ စ အမတ္တေယျတာ။ **အပေတ္တေယျတာ**ဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။ **န ကုလေ ဇေဋ္ဌာပစာယိတာ**တိ ကုလေ ဇေဋ္ဌာနံ အပစိတိယာ နီစဝုတ္တိယာ အကရဏဘာဝေါ။

ဒသဝဿာယုကသမယဝဏ္ဏနာ

၁၀၃။ **ယံ ဣမေသန္တိ** ယသ္မိံ သမယေ ဣမေသံ။ **အလံပတေယျာ**တိ ပတိနော ဒါတုံ ယုတ္တာ။ **ဣမာနိ ရသာနီ**တိ ဣမာနိ လောကေ အဂ္ဂရသာနိ။ **အတိဗျာဒိပ္ပိဿန္တီ**တိ အတိဝိယ ဒိပ္ပိဿန္တိ[1]၊ အယမေဝ ဝါ ပါဌော။ **ကုသလန္တိပိ န ဘဝိဿတီ**တိ ကုသလန္တိ နာမမ္ပိ န ဘဝိဿတိ၊ ပညတ္တိမတ္တမ္ပိ န ပညာယိဿတီတိ အတ္ထော။ **ပုဇ္ဇာ စ ဘဝိဿန္တိ ပါသံသာ စာ**တိ ပူဇာရဟာ စ ဘဝိဿန္တိ ပသံသာရဟာ စ။ တဒါ ကိရ မနုဿာ "အသုကေန နာမ မာတာ ပဟတာ၊ ပိတာ ပဟတော၊ သမဏဗြာဟ္မဏာ ဇီဝိတာ ဝေါရောပိတာ၊ ကုလေ ဇေဋ္ဌာနံ အတ္ထိဘာဝမ္ပိ န ဇာနာတိ၊ အဟော ပုရိသော"တိ တမေဝ ပူဇေဿန္တိ စေဝ ပသံသိဿန္တိ စ။

န ဘဝိဿတိ မာတာတိ ဝါတိ အယံ မယှံ မာတာတိ ဂရုစိတ္တံ န ဘဝိဿတိ။ ဂေဟေ မာတုဂါမံ ဝိယ နာနာဝိဓံ အသဗ္ဘိကထံ ကထယမာနာ အဂါရဝုပစာရေန ဥပသင်္ကမိဿန္တိ။ **မာတုစ္ဆာ**ဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။ ဧတ္ထ စ **မာတုစ္ဆာ**တိ မာတုဘဂိနီ။ **မာတုလာနီ**တိ မာတုလဘရိယာ။ **အာစရိယဘရိယာ**တိ သိပ္ပါယတနာနိ သိက္ခာပကဿ အာစရိယဿ ဘရိယာ။ **ဂရူနံ ဒါရာ**တိ စူဠပိတုမဟာပိတုအာဒီနံ ဘရိယာ။ **သမ္ဘေဒန္တိ** မိဿီဘာဝံ[2]၊ မရိယာဒဘေဒံ ဝါ။

တိဗ္ဗော အာဃာတော ပစ္စုပဋ္ဌိတော ဘဝိဿတီတိ ဗလဝကောပေါ ပုနပ္ပုနံ ဥပ္ပတ္တိဝသေန ပစ္စုပဋ္ဌိတော ဘဝိဿတိ။ အပရာနိ ဒွေ ဧတဿေဝ ဝေဝစနာနိ။ ကောပေါ ဟိ စိတ္တံ အာဃာတေတီတိ **အာဃာတော**။ အတ္တနော စ ပရဿ စ ဟိတသုခံ ဗျာပါဒေတီတိ **ဗျာပါဒေါ**။ မနောပဒူသနတော **မနောပဒေါသော**တိ ဝုစ္စတိ။ **တိဗ္ဗံ ဝဓကစိတ္တန္တိ** ပိယမာနဿာပိ ပရံ မာရဏတ္ထာယ

၁-ဒိဗ္ဗိဿန္တိ (က) ၂-မိဿကဘာဝံ (သျာ၊ က)

vadhakacittaṁ. Tassa vatthuṁ dassetuṁ **mātupi puttamhī**ti-ādi vuttaṁ. **Māgavikassā**ti migaluddakassa.

104. **Satthantarakappo**ti satthena antarakappo. Saṁvaṭṭakappaṁ appatvā antarāva lokavināso. Antarakappo ca nāmesa dubbhikkhantarakappo rogantarakappo satthantarakappoti tividho. Tattha lobhussadāya pajāya dubbhikkhantarakappo hoti. Mohussadāya rogantarakappo. Dosussadāya satthantarakappo. Tattha dubbhikkhantara kappena naṭṭhā yebhuyyena pettivisaye upapajjanti. Kasmā? Āhāranikantiyā balavattā. Rogantarakappena naṭṭhā yebhuyyena sagge nibbattanti. Kasmā? Tesañhi “aho vataññesaṁ sattānaṁ evarūpo rogo na bhaveyyā”ti mettacittaṁ uppajjatīti. Satthantara kappena naṭṭhā yebhuyyena niraye upapajjanti. Kasmā? Aññamaññaṁ balavāghātatāya.

Migasaññanti “ayaṁ migo, ayaṁ migo”ti saññaṁ. **Tiṇhāni satthāni hatthesu pātubhavissantī**ti tesaṁ kira hatthena phuṭṭhamattaṁ yaṁkiñci antamaso tiṇapaṇṇaṁ upādāya āvudhameva bhavissati. **Mā ca mayaṁ kañcī**ti mayaṁ kañci ekapurisampi jīvitā mā voropayimha. **Mā ca amhe kocī**ti amhepi koci ekapuriso jīvitā mā voropa yittha. **Yaṁnūna mayan**ti ayaṁ lokavināso paccupaṭṭhito, na sakkā dvīhi ekaṭṭhāne ṭhitehi jīvitaṁ laddhunti maññamānā evaṁ cintayiṁsu. **Vanagahanan**ti vanasaṅkhātehi tiṇagumbalatādīhi gahanaṁ duppavesaṭṭhānaṁ. **Rukkhagahanan**ti rukkhehi gahanaṁ duppavesaṭṭhānaṁ. **Nadīviduggan**ti nadīnaṁ antaradīpādīsu duggamanaṭṭhānaṁ. **Pabbatavisaman**ti pabbatehi visamaṁ, pabbatesupi vā visamaṭṭhānaṁ. **Sabhāgā yissantī**ti yathā ahaṁ jīvāmi diṭṭhā bho sattā, tvampi tathā jīvasīti evaṁ sammodana kathāya attanā sabhāge karissanti.

Āyuvaṇṇādivaḍḍhanakathāvaṇṇanā

105. **Āyatan**ti mahantaṁ. **Pāṇātipātā virameyyāmā**ti pāṇātipātato osakke yyāma. Pāṇātipātaṁ virameyyāmātipi sajjhāyanti, tattha pāṇātipātaṁ pajaheyyāmāti attho. **Vīsativassāyukā**ti

ဝဓကစိတ္တံ။ တဿ ဝတ္ထုံ ဒဿေတုံ **မာတုပိ ပုတ္တမှီ**တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ **မာဂဝိကဿာ**တိ မိဂလုဒ္ဒကဿ။

၁၀၄။ **သတ္ထန္တရကပ္ပေါ**တိ သတ္ထေန အန္တရကပ္ပေါ။ သံဝဋ္ဋကပ္ပံ အပ္ပတွာ အန္တရာဝ လောကဝိနာသော။ အန္တရကပ္ပေါ စ နာမေသ ဒုဗ္ဘိက္ခန္တရကပ္ပေါ ရောဂန္တရကပ္ပေါ သတ္ထန္တရကပ္ပေါတိ တိဝိဓော။ တတ္ထ လောဘုဿဒါယ ပဇာယ ဒုဗ္ဘိက္ခန္တရကပ္ပေါ ဟောတိ။ မောဟုဿဒါယ ရောဂန္တရကပ္ပေါ။ ဒေါသုဿဒါယ သတ္ထန္တရကပ္ပေါ။ တတ္ထ ဒုဗ္ဘိက္ခန္တရကပ္ပေန နဋ္ဌာ ယေဘုယျေန ပေတ္တိဝိသယေ ဥပပဇ္ဇန္တိ။ ကသ္မာ? အာဟာရနိကန္တိယာ ဗလဝတ္တာ။ ရောဂန္တရကပ္ပေန နဋ္ဌာ ယေဘုယျေန သဂ္ဂေ နိဗ္ဗတ္တန္တိ။ ကသ္မာ? တေသဉှိ “အဟော ဝတညေသံ သတ္တာနံ ဧဝရူပေါ ရောဂေါ န ဘဝေယျာ”တိ မေတ္တစိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတီတိ။ သတ္ထန္တရကပ္ပေန နဋ္ဌာ ယေဘုယျေန နိရယေ ဥပပဇ္ဇန္တိ။ ကသ္မာ? အညမညံ ဗလဝါဃာတတာယ။

မိဂသညန္တိ ‘‘အယံ မိဂေါ၊ အယံ မိဂေါ’’တိ သညံ။ **တိဏှာနိ သတ္ထာနိ ဟတ္ထေသု ပါတုဘဝိဿန္တီ**တိ တေသံ ကိရ ဟတ္ထေန ဖုဋ္ဌမတ္တံ ယံကိဉ္စိ အန္တမသော တိဏပဏ္ဏံ ဥပါဒါယ အာဝုဓမေဝ ဘဝိဿတိ။ **မာ စ မယံ ကဉ္စီ**တိ မယံ ကဉ္စိ ဧကပုရိသမ္ပိ ဇီဝိတာ မာ ဝေါရောပယိမှ။ **မာ စ အမှေ ကောစီ**တိ အမှေပိ ကောစိ ဧကပုရိသော ဇီဝိတာ မာ ဝေါရောပယိတ္ထ။ **ယံနူန မယ**န္တိ အယံ လောကဝိနာသော ပစ္စုပဋ္ဌိတော၊ န သက္ကာ ဒွီဟိ ဧကဋ္ဌာနေ ဌိတေဟိ ဇီဝိတံ လဒ္ဓုန္တိ မညမာနာ ဧဝံ စိန္တယိံသု။ **ဝနဂဟန**န္တိ ဝနသင်္ခါတေဟိ တိဏဂုမ္ဗလတာဒီဟိ ဂဟနံ ဒုပ္ပဝေသဋ္ဌာနံ။ **ရုက္ခဂဟန**န္တိ ရုက္ခေဟိ ဂဟနံ ဒုပ္ပဝေသဋ္ဌာနံ။ **နဒီဝိဒုဂ္ဂ**န္တိ နဒီနံ အန္တရဒီပါဒီသု ဒုဂ္ဂမနဋ္ဌာနံ။ **ပဗ္ဗတဝိသမ**န္တိ ပဗ္ဗတေဟိ ဝိသမံ, ပဗ္ဗတေသုပိ ဝါ ဝိသမဋ္ဌာနံ။ **သဘာဂါ ယိဿန္တီ**တိ ယထာ အဟံ ဇီဝါမိ ဒိဋ္ဌာ ဘော သတ္တာ, တွမ္ပိ တထာ ဇီဝသီတိ ဧဝံ သမ္မောဒနကထာယ အတ္တနာ သဘာဂေ ကရိဿန္တိ။

အာယုဝဏ္ဏာဒိဝဍ္ဎနကထာဝဏ္ဏနာ

၁၀၅။ **အာယတ**န္တိ မဟန္တံ။ **ပါဏာတိပါတာ ဝိရမေယျာမာ**တိ ပါဏာတိပါတတော ဩသက္ကေယျာမ။ ပါဏာတိပါတံ ဝိရမေယျာမာတိပိ သဇ္ဈာယန္တိ၊ တတ္ထ ပါဏာတိပါတံ ပဇဟေယျာမာတိ အတ္ထော။ **ဝီသတိဝဿာယုကာ**တိ

mātāpitaro pāṇātipātā paṭiviratā, puttā kasmā vīsativassāyukā ahesunti. Khettavisu ddhiyā. Tesañhi mātāpitaro sīlavanto jātā. Iti sīlagabbhe vaḍḍhitattā imāya khettavi suddhiyā dīghāyukā ahesuṁ. Ye panettha kālaṁ katvā tattheva nibbattā, te attanova sīlasampattiyā dīghāyukā ahesuṁ.

Assāmāti bhaveyyāma. **Cattārīsavassāyukā**ti-ādayo koṭṭhāsā adinnādānādīhi paṭiviratānaṁ vasena veditabbā.

Saṅkharāja-uppattivaṇṇanā

106. **Icchā**ti mayhaṁ bhattaṁ dethāti evaṁ uppajjanakataṇhā. **Anasananti** na asanaṁ avipphārikabhāvo kāyālasiyaṁ, bhattaṁ bhuttānaṁ bhattasammadapaccayā nipajjitukāmatājanako kāyadubbalabhāvoti attho. **Jarā**ti pākaṭajarā. **Kukkuṭasampā tikā**ti[1] ekagāmassa chadanapiṭṭhato uppatitvā itaragāmassa chadanapiṭṭhe patanasaṅkhāto kukkuṭasampāto etāsu atthīti kukkuṭasampātikā. "Kukkuṭasampādikā"tipi pāṭho, gāmantarato gāmantaraṁ kukkuṭānaṁ padasā gamanasaṅkhāto kukkuṭasampādo etāsu atthīti attho. Ubhayampetaṁ ghananivāsataṁyeva dīpeti. **Avīci maññe phuṭo**[2] **bhavissatī**ti Avīcimahānirayo viya nirantarapūrito bhavissati.

107. "Asītivassasahassāyukesu bhikkhave manussesu **Metteyyo** nāma Bhagavā loke uppajjissatī"ti na vaḍḍhamānakavasena vuttaṁ. Na hi Buddhā vaḍḍhamāne āyumhi nibbattanti, hāyamāne pana nibbattanti. Tasmā yadā taṁ āyu vaḍḍhitvā asaṅkheyyataṁ patvā puna hāyamānaṁ[3] asītivassasahassakāle ṭhassati, tadā uppajjissatīti attho. **Parihari ssatī**ti idaṁ pana parivāretvā vicarantānaṁ vasena vuttaṁ. **Yūpo**ti pāsādo. **Raññā mahāpanādena kārāpito**ti raññā hetubhūtena tassatthāya Sakkena devarājena Vissakammadevaputtaṁ[4] pesetvā kārāpito. Pubbe kira dve pitāputtā naḷakārā Paccekabuddhassa naḷehi ca

1. Kukkuṭasampādikāti (Sī)
2. Phuṭṭho (Sī)
3. Bhassamānaṁ (Sī, Syā)
4. Visukammadevaputtaṁ (Ka)

မာတာပိတရော ပါဏာတိပါတာ ပဋိဝိရတာ, ပုတ္တာ ကသ္မာ ဝီသတိဝဿာယုကာ အဟေသုန္တိ။ ခေတ္တဝိသုဒ္ဓိယာ။ တေသဉှိ မာတာပိတရော သီလဝန္တော ဇာတာ။ ဣတိ သီလဂဗ္ဘေ ဝဍ္ဎိတတ္တာ ဣမာယ ခေတ္တဝိသုဒ္ဓိယာ ဒီဃာယုကာ အဟေသုံ။ ယေ ပနေတ္ထ ကာလံ ကတွာ တတ္ထေဝ နိဗ္ဗတ္တာ၊ တေ အတ္တနောဝ သီလသမ္ပတ္တိယာ ဒီဃာယုကာ အဟေသုံ။

အဿာမာတိ ဘဝေယျာမ။ **စတ္တာရီသဝဿာယုကာ**တိအာဒယော ကောဋ္ဌာသာ အဒိန္နာဒါနာဒီဟိ ပဋိဝိရတာနံ ဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗာ။

သင်္ခရာဇဥပ္ပတ္တိဝဏ္ဏနာ

၁၀၆။ **ဣစ္ဆာ**တိ မယှံ ဘတ္တံ ဒေထာတိ ဧဝံ ဥပ္ပဇ္ဇနကတဏှာ။ **အနသနန္တိ** န အသနံ အဝိပ္ဖါရိကဘာဝေါ ကာယာလသိယံ၊ ဘတ္တံ ဘုတ္တာနံ ဘတ္တသမ္မဒပစ္စယာ နိပဇ္ဇိတုကာမတာဇနကော ကာယဒုဗ္ဗလဘာဝေါတိ အတ္ထော။ **ဇရာ**တိ ပါကဋဇရာ။ **ကုက္ကုဋသမ္ပာတိကာ**တိ[၁] ဧကဂါမဿ ဆဒနပိဋ္ဌတော ဥပ္ပတိတွာ ဣတရဂါမဿ ဆဒနပိဋ္ဌေ ပတနသင်္ခါတော ကုက္ကုဋသမ္ပာတော ဧတာသု အတ္ထီတိ ကုက္ကုဋသမ္ပာတိကာ။ “ကုက္ကုဋသမ္ပာဒိကာ”တိပိ ပါဌော၊ ဂါမန္တရတော ဂါမန္တရံ ကုက္ကုဋာနံ ပဒသာ ဂမနသင်္ခါတော ကုက္ကုဋသမ္ပာဒေါ ဧတာသု အတ္ထီတိ အတ္ထော။ ဥဘယမ္ပေတံ ဃနနိဝါသတံယေဝ ဒီပေတိ။ **အဝီစိ မညေ ဖုဋော**[၂] **ဘဝိဿတီ**တိ အဝီစိမဟာနိရယော ဝိယ နိရန္တရပူရိတော ဘဝိဿတိ။

၁၀၇။ “အသီတိဝဿသဟဿာယုကေသု ဘိက္ခဝေ မနုဿေသု **မေတ္တေယျော** နာမ ဘဂဝါ လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတီ”တိ န ဝဍ္ဎမာနကဝသေန ဝုတ္တံ။ န ဟိ ဗုဒ္ဓါ ဝဍ္ဎမာနေ အာယုမှိ နိဗ္ဗတ္တန္တိ၊ ဟာယမာနေ ပန နိဗ္ဗတ္တန္တိ။ တသ္မာ ယဒါ တံ အာယု ဝဍ္ဎိတွာ အသင်္ချေယျတံ ပတွာ ပုန ဟာယမာနံ[၃] အသီတိဝဿသဟဿကာလေ ဌဿတိ၊ တဒါ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတီတိ အတ္ထော။ **ပရိဟရိဿတီ**တိ ဣဒံ ပန ပရိဝါရေတွာ ဝိစရန္တာနံ ဝသေန ဝုတ္တံ။ **ယူပေါ**တိ ပါသာဒေါ။ **ရညာ မဟာပနာဒေန ကာရာပိတော**တိ ရညာ ဟေတုဘူတေန တဿတ္ထာယ သက္ကေန ဒေဝရာဇေန ဝိဿကမ္မဒေဝပုတ္တံ[၄] ပေသေတွာ ကာရာပိတော။ ပုဗ္ဗေ ကိရ ဒွေ ပိတာပုတ္တာ နဠကာရာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ နဠေဟိ စ

၁-ကုက္ကုဋသမ္ပာဒိကာတိ (သီ)
၂-ဖုဋ္ဌော (သီ)
၃-ဘဿမာနံ (သီ၊ သျာ)
၄-ဝိသုကမ္မဒေဝပုတ္တံ (က)

udumbarehi ca paṇṇasālaṁ kārāpetvā taṁ tattha vāsāpetvā catūhi paccayehi upaṭṭhahiṁsu. Te kālaṁ katvā devaloke nibbattā. Tesu pitā devalokeyeva aṭṭhāsi. Putto devalokā cavitvā Surucissa rañño deviyā Sumedhāya kucchismiṁ nibbatto. Mahāpanādo nāma kumāro ahosi. So aparabhāge chattaṁ ussāpetvā Mahāpanādo nāma rājā jāto. Athassa puññānubhāvena Sakko devarājā Vissakammadevaputtaṁ rañño pāsādaṁ karohīti pahiṇi. So tassa pāsādaṁ nimmini pañcavīsatiyojanubbedhaṁ sattaratana mayaṁ satabhūmakaṁ. Yaṁ sandhāya jātake vuttaṁ—

"Panādo nāma so rājā, yassa yūpo suvaṇṇayo.
Tiriyaṁ soḷasubbedho, uddhamāhu[1] sahassadhā.

Sahassakaṇḍo[2] satageṇḍu, dhajālu haritāmayo.
Anaccuṁ tattha gandhabbā, cha sahassāni sattadhā.

Evametaṁ tadā āsi, yathā bhāsasi bhaddaji.
Sakko ahaṁ tadā āsiṁ, veyyāvaccakaro tavā"ti[3].

So rājā tattha yāvatāyukaṁ vasitvā kālaṁ katvā devaloke nibbatti. Tasmiṁ devaloke nibbatte so pāsādo Mahāgaṅgāya anusotaṁ pati. Tassa dhurasopāna sammukhaṭṭhāne Payāgapatiṭṭhānaṁ nāma nagaraṁ māpitaṁ. Thupikāsammukhaṭṭhāne Koṭigāmo nāma. Aparabhāge amhākaṁ Bhagavato kāle so Naḷakāradevaputto devalokato cavitvā manussapathe Bhaddajiseṭṭhi nāma hutvā Satthu santike pabbajitvā arahattaṁ pāpuṇi. So nāvāya gaṅgātaraṇadivase bhikkhusaṁghassa taṁ pāsādaṁ dassetīti vatthu vitthāretabbaṁ. Kasmā panesa pāsādo na antarahitoti. Itarassa ānubhāvā. Tena saddhiṁ puññaṁ katvā devaloke nibbattakulaputto anāgate Saṅkho nāma rājā bhavissati. Tassa paribhogatthāya so pāsādo uṭṭhahissati, tasmā na antarahitoti.

1. Ubbhamāhu (Syā, Ka) 2. Sahassakaṇṇa (Sī) 3. Khu 5. 76 piṭṭhe.

ဥဒုမ္ဗရေဟိ စ ပဏ္ဏသာလံ ကာရာပေတွာ တံ တတ္ထ ဝါသာပေတွာ စတူဟိ ပစ္စယေဟိ ဥပဋ္ဌဟိံသု။ တေ ကာလံ ကတွာ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တာ။ တေသု ပိတာ ဒေဝလောကေယေဝ အဋ္ဌာသိ။ ပုတ္တော ဒေဝလောကာ စဝိတွာ သုရုစိဿ ရညော ဒေဝိယာ သုမေဓာယ ကုစ္ဆိသ္မိံ နိဗ္ဗတ္တော။ မဟာပနာဒေါ နာမ ကုမာရော အဟောသိ။ သော အပရဘာဂေ ဆတ္တံ ဥဿာပေတွာ မဟာပနာဒေါ နာမ ရာဇာ ဇာတော။ အထဿ ပုညာနုဘာဝေန သက္ကော ဒေဝရာဇာ ဝိဿကမ္မဒေဝပုတ္တံ ရညော ပါသာဒံ ကရောဟီတိ ပဟိဏိ။ သော တဿ ပါသာဒံ နိမ္မိနိ ပဉ္စဝီသတိယောဇနုဗ္ဗေဓံ သတ္တရတနမယံ သတဘူမကံ။ ယံ သန္ဓာယ ဇာတကေ ဝုတ္တံ—

"ပနာဒေါ နာမ သော ရာဇာ၊ ယဿ ယူပေါ သုဝဏ္ဏယော။
တိရိယံ သောဠသုဗ္ဗေဓော၊ ဥဒ္ဓမာဟု[1] သဟဿဓာ။

သဟဿကဏ္ဍော[2] သတဂေဏ္ဍု၊ ဓဇာလု ဟရိတာမယော။
အနစ္စုံ တတ္ထ ဂန္ဓဗ္ဗာ၊ ဆ သဟဿာနိ သတ္တဓာ။

ဧဝမေတံ တဒါ အာသိ၊ ယထာ ဘာသသိ ဘဒ္ဒဇိ။
သက္ကော အဟံ တဒါ အာသိံ၊ ဝေယျာဝစ္စကရော တဝါ"တိ[3]။

သော ရာဇာ တတ္ထ ယာဝတာယုကံ ဝသိတွာ ကာလံ ကတွာ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တိ။ တသ္မိံ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တေ သော ပါသာဒေါ မဟာဂင်္ဂါယ အနုသောတံ ပတိ။ တဿ ဓုရသောပါနသမ္မုခဋ္ဌာနေ ပယာဂပတိဋ္ဌာနံ နာမ နဂရံ မာပိတံ။ ထုပိကာသမ္မုခဋ္ဌာနေ ကောဋိဂါမော နာမ။ အပရဘာဂေ အမှာကံ ဘဂဝတော ကာလေ သော နဠကာရဒေဝပုတ္တော ဒေဝ-လောကတော စဝိတွာ မနုဿပထေ ဘဒ္ဒဇိသေဋ္ဌိ နာမ ဟုတွာ သတ္ထု သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ သော နာဝါယ ဂင်္ဂါတရဏဒိဝသေ ဘိက္ခုသံဃဿ တံ ပါသာဒံ ဒဿေတီတိ ဝတ္ထု ဝိတ္ထာရေတဗ္ဗံ။ ကသ္မာ ပနေသ ပါသာဒေါ န အန္တရဟိတောတိ။ ဣတရဿ အာနုဘာဝါ။ တေန သဒ္ဓိံ ပုညံ ကတွာ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တကုလပုတ္တော အနာဂတေ သင်္ခေါ နာမ ရာဇာ ဘဝိဿတိ။ တဿ ပရိဘောဂတ္ထာယ သော ပါသာဒေါ ဥဋ္ဌဟိဿတိ၊ တသ္မာ န အန္တရဟိတောတိ။

၁-ဥဗ္ဘမာဟု (သျာ၊ က) ၂-သဟဿကဏ္ဏ (သီ) ၃-ခု ၅-၇၆-ပိဋ္ဌေ။

108. **Ussāpetvā**ti taṁ pāsādaṁ uṭṭhāpetvā. **Ajjhāvasitvā**ti tattha vasitvā. **Taṁ datvā vissajjitvā**ti taṁ pāsādaṁ dānavasena datvā nirapekkho pariccāgavasena ca vissajjitvā. Kassa ca evaṁ datvāti. Samaṇādīnaṁ. Tenāha "samaṇabrāhmaṇakapaṇa ddhikavanibbakayācakānaṁ dānaṁ datvā"ti. Kathaṁ pana so ekaṁ pāsādaṁ bahūnaṁ dassatīti. Evaṁ kirassa cittaṁ uppajjissati "ayaṁ pāsādo vippakiriyatū"ti. So khaṇḍa khaṇḍaso vippakirissati. So taṁ alaggamānova hutvā "yo yattakaṁ icchati, so tattakaṁ gaṇhatū"ti dānavasena vissajjissati. Tena vuttaṁ "dānaṁ datvā Metteyyassa Bhagavato -pa- viharissatī"ti. Ettakena Bhagavā vaṭṭagāmikusalassa anusandhiṁ dasseti.

109. Idāni vivaṭṭagāmikusalassa anusandhiṁ dassento puna **attadīpā bhikkhave viharathā**ti-ādimāha.

Bhikkhuno āyuvaṇṇādivaḍḍhanakathāvaṇṇanā

110. **Idaṁ kho bhikkhave bhikkhuno āyusmin**ti bhikkhave yaṁ vo ahaṁ āyunāpi vaḍḍhissathāti avocaṁ, tattha idaṁ bhikkhuno āyusmiṁ idaṁ āyukāraṇanti attho. Tasmā tumhehi āyunā vaḍḍhitukāmehi ime cattāro iddhipādā bhāvetabbāti dasseti.

Vaṇṇasminti yaṁ vo ahaṁ vaṇṇenapi vaḍḍhissathāti avocaṁ, idaṁ tattha vaṇṇakāraṇaṁ. Sīlavato hi avippaṭisārādīnaṁ vasena sarīravaṇṇopi kittivasena guṇavaṇṇopi vaḍḍhati. Tasmā tumhehi vaṇṇena vaḍḍhitukāmehi sīlasampannehi bhavitabbanti dasseti.

Sukhasminti yaṁ vo ahaṁ sukhenapi vaḍḍhissathāti avocaṁ, idaṁ tattha vivekajaṁ pītisukhādinānappakārakaṁ jhānasukhaṁ. Tasmā tumhehi sukhena vaḍḍhitukāmehi imāni cattāri jhānāni bhāvetabbāni.

Bhogasminti yaṁ vo ahaṁ bhogenapi vaḍḍhissathāti avocaṁ, ayaṁ so appamāṇānaṁ sattānaṁ appaṭikūlatāvaho[1] sukhasayanādi-ekādasānisaṁso sabbadisā vipphāritabrahmavihārabhogo. Tasmā tumhehi bhogena vaḍḍhitukāmehi ime brahmavihārā bhāvetabbā.

---

1. Appaṭikūlabhāvāvaho (Syā)

၁၀၈။ **ဥဿာပေတွာ**တိ တံ ပါသာဒံ ဥဋ္ဌာပေတွာ။ **အဇ္ဈာဝသိတွာ**တိ တတ္ထ ဝသိတွာ။ **တံ ဒတွာ ဝိဿဇ္ဇိတွာ**တိ တံ ပါသာဒံ ဒါနဝသေန ဒတွာ နိရပေက္ခော ပရိစ္စာဂဝသေန စ ဝိဿဇ္ဇိတွာ။ ကဿ စ ဧဝံ ဒတွာတိ။ သမဏာဒီနံ။ တေနာဟ "သမဏဗြာဟ္မဏကပဏဒ္ဓိကဝနိဗ္ဗကယာစကာနံ ဒါနံ ဒတွာ"တိ။ ကထံ ပန သော ဧကံ ပါသာဒံ ဗဟူနံ ဒဿတီတိ။ ဧဝံ ကိရဿ စိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတိ "အယံ ပါသာဒေါ ဝိပ္ပကိရိယတူ"တိ။ သော ခဏ္ဍခဏ္ဍသော ဝိပ္ပကိရိဿတိ။ သော တံ အလဂ္ဂမာနောဝ ဟုတွာ "ယော ယတ္တကံ ဣစ္ဆတိ၊ သော တတ္တကံ ဂဏှတူ"တိ ဒါနဝသေန ဝိဿဇ္ဇိဿတိ။ တေန ဝုတ္တံ "ဒါနံ ဒတွာ မေတ္တေယျဿ ဘဂဝတော။ပ။ ဝိဟရိဿတီ"တိ။ ဧတ္တကေန ဘဂဝါ ဝဋ္ဋဂါမိကုသလဿ အနုသန္ဓိံ ဒဿေတိ။

၁၀၉။ ဣဒါနိ ဝိဝဋ္ဋဂါမိကုသလဿ အနုသန္ဓိံ ဒဿေန္တော ပုန **အတ္တဒီပါ ဘိက္ခဝေ ဝိဟရထာ**တိအာဒိမာဟ။

ဘိက္ခုနော အာယုဝဏ္ဏာဒိဝဍ္ဎနကထာဝဏ္ဏနာ

၁၁၀။ **ဣဒံ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနော အာယုသ္မိ**န္တိ ဘိက္ခဝေ ယံ ဝော အဟံ အာယုနာပိ ဝဍ္ဎိဿထာတိ အဝေါစံ၊ တတ္ထ ဣဒံ ဘိက္ခုနော အာယုသ္မိံ ဣဒံ အာယုကာရဏန္တိ အတ္ထော။ တသ္မာ တုမှေဟိ အာယုနာ ဝဍ္ဎိတုကာမေဟိ ဣမေ စတ္တာရော ဣဒ္ဓိပါဒါ ဘာဝေတဗ္ဗာတိ ဒဿေတိ။

ဝဏ္ဏသ္မိန္တိ ယံ ဝော အဟံ ဝဏ္ဏေနပိ ဝဍ္ဎိဿထာတိ အဝေါစံ၊ ဣဒံ တတ္ထ ဝဏ္ဏကာရဏံ။ သီလဝတော ဟိ အဝိပ္ပဋိသာရာဒီနံ ဝသေန သရီရဝဏ္ဏောပိ ကိတ္တိဝသေန ဂုဏဝဏ္ဏောပိ ဝဍ္ဎတိ။ တသ္မာ တုမှေဟိ ဝဏ္ဏေန ဝဍ္ဎိတုကာမေဟိ သီလသမ္ပန္နေဟိ ဘဝိတဗ္ဗန္တိ ဒဿေတိ။

သုခသ္မိန္တိ ယံ ဝော အဟံ သုခေနပိ ဝဍ္ဎိဿထာတိ အဝေါစံ၊ ဣဒံ တတ္ထ ဝိဝေကဇံ ပီတိသုခါဒိနာနပ္ပကာရကံ ဈာနသုခံ။ တသ္မာ တုမှေဟိ သုခေန ဝဍ္ဎိတုကာမေဟိ ဣမာနိ စတ္တာရိ ဈာနာနိ ဘာဝေတဗ္ဗာနိ။

ဘောဂသ္မိန္တိ ယံ ဝော အဟံ ဘောဂေနပိ ဝဍ္ဎိဿထာတိ အဝေါစံ၊ အယံ သော အပ္ပမာဏာနံ သတ္တာနံ အပ္ပဋိကူလတာဝဟော[၁] သုခသယနာဒိ-ဧကာဒသာနိသံသော သဗ္ဗဒိသာဝိပ္ဖါရိတဗြဟ္မဝိဟာရဘောဂေါ။ တသ္မာ တုမှေဟိ ဘောဂေန ဝဍ္ဎိတုကာမေဟိ ဣမေ ဗြဟ္မဝိဟာရာ ဘာဝေတဗ္ဗာ။

၁-အပ္ပဋိကူလဘာဝါဝဟော (သျာ)

Balasminti yaṁ vo ahaṁ balenapi vaḍḍhissathāti avocaṁ, idaṁ[1] āsavakkhayapariyosāne uppannaṁ arahattaphalasaṅkhātaṁ balaṁ. Tasmā tumhehi balena vaḍḍhitukāmehi arahattappattiyā yogo karaṇīyo.

Yathayidaṁ bhikkhave mārabalanti yathā idaṁ devaputtamāramaccumāra kilesamārānaṁ balaṁ duppasahaṁ durabhisambhavaṁ, evaṁ aññaṁ[2] loke ekabalampi na samanupassāmi. Tampi balaṁ idameva arahattaphalaṁ pasahati abhibhavati ajjhottha rati. Tasmā ettheva yogo karaṇīyoti dasseti.

Evamidaṁ puññanti evaṁ idaṁ lokuttarapuññampi yāva āsavakkhayā pavaḍḍhatīti vivaṭṭagāmikusalānusandhiṁ niṭṭhapento arahattanikūṭena desanaṁ niṭṭhapesi. Suttapariyosāne vīsati bhikkhusahassāni arahattaṁ pāpuṇiṁsu. Caturāsīti pāṇasahassāni amatapānaṁ piviṁsūti.

Cakkavattisuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Idaṁ taṁ (Sī)
2. Duratisambhavaṁ aññaṁ (Syā, Ka)

ဗလသ္မိန္တိ ယံ ဝေါ အဟံ ဗလေနပိ ဝဍ္ဎိဿထာတိ အဝေါစံ၊ ဣဒံ[၁] အာသဝက္ခယပရိယောသာနေ ဥပ္ပန္နံ အရဟတ္တဖလသင်္ခါတံ ဗလံ။ တသ္မာ တုမှေဟိ ဗလေန ဝဍ္ဎိတုကာမေဟိ အရဟတ္တပ္ပတ္တိယာ ယောဂေါ ကရဏီယော။

ယထယိဒံ ဘိက္ခဝေ မာရဗလန္တိ ယထာ ဣဒံ ဒေဝပုတ္တမာရမစ္စုမာရကိလေသမာရာနံ ဗလံ ဒုပ္ပသဟံ ဒုရဘိသမ္ဘဝံ၊ ဧဝံ အညံ[၂] လောကေ ဧကဗလမ္ပိ န သမနုပဿာမိ။ တမ္ပိ ဗလံ ဣဒမေဝ အရဟတ္တဖလံ ပသဟတိ အဘိဘဝတိ အဇ္ဈောတ္ထရတိ။ တသ္မာ ဧတ္ထေဝ ယောဂေါ ကရဏီယောတိ ဒဿေတိ။

ဧဝမိဒံ ပုညန္တိ ဧဝံ ဣဒံ လောကုတ္တရပုညမ္ပိ ယာဝ အာသဝက္ခယာ ပဝဍ္ဎတီတိ ဝိဝဋ္ဋဂါမိကုသလာနုသန္ဓိံ နိဋ္ဌပေန္တော အရဟတ္တနိကူဋေန ဒေသနံ နိဋ္ဌပေသိ။ သုတ္တပရိယောသာနေ ဝီသတိ ဘိက္ခုသဟဿာနိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသု။ စတုရာသီတိ ပါဏသဟဿာနိ အမတပါနံ ပိဝိံသူတိ။

စက္ကဝတ္တိသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁- ဣဒံ တံ (သီ)
၂- ဒုရတိသမ္ဘဝံ အညံ (သျာ၊ က)

4. Aggaññasutta

Vāseṭṭhabhāradvājavaṇṇanā

111. **Evaṁ me sutan**ti Aggaññasuttaṁ. Tatrāyamanuttānapadavaṇṇanā—**Pubbārāme Migāramātupāsāde**ti ettha ayaṁ anupubbikathā—atīte satasahassakappa matthake ekā upāsikā Padumuttaraṁ Bhagavantaṁ nimantetvā Buddhappamukhassa bhikkhusatasahassassa dānaṁ datvā Bhagavato pādamūle nipajjitvā "anāgate tumhādi sassa Buddhassa aggupaṭṭhāyikā homī"ti patthanaṁ akāsi. Sā kappasatasahassaṁ devesu ceva manussesu ca saṁsaritvā amhākaṁ Bhagavato kāle Bhaddiyanagare Meṇḍakaseṭṭhi puttassa Dhanañcayaseṭṭhino gehe Sumanadeviyā kucchimhi paṭisandhiṁ gaṇhi. Jātakāle tassā Visākhāti nāmaṁ akaṁsu. Sā yadā Bhagavā Bhaddiyanagaraṁ āgamāsi, tadā pañcadāsisatehi[1] saddhiṁ Bhagavato paccuggamanaṁ katvā paṭhamadassanamhiyeva sotāpannā ahosi.

Aparabhāge Sāvatthiyaṁ Migāraseṭṭhiputtassa Puṇṇavaḍḍhanakumārassa gehaṁ gatā. Tattha naṁ Migāraseṭṭhi mātuṭṭhāne ṭhapesi. Tasmā Migāramātāti vuccati. Patikulaṁ gacchantiyā cassā pitā mahālatāpiḷandhanaṁ nāma kārāpesi. Tasmiṁ piḷandhane catasso vajiranāḷiyo upayogaṁ agamaṁsu, muttānaṁ ekādasa nāḷiyo, pavāḷassa dvāvīsati nāḷiyo, maṇīnaṁ tettiṁsanāḷiyo. Iti etehi ca aññehi ca sattahi ratanehi niṭṭhānaṁ agamāsi. Taṁ sīse paṭimukkaṁ yāva pādapiṭṭhiyā bhassati. Pañcannaṁ hatthīnaṁ balaṁ dhārayamānāva naṁ itthī dhāretuṁ sakkoti. Sā aparabhāge Dasabalassa aggupaṭṭhāyikā hutvā taṁ pasādhanaṁ vissajjetvā navahi koṭīhi Bhagavato vihāraṁ kārayamānā karīsamatte bhūmibhāge pāsādaṁ kāresi. Tassa uparibhūmiyaṁ pañca gabbhasatāni honti, heṭṭhimabhūmiyaṁ pañcāti gabbhasahassappaṭimaṇḍito ahosi. Sā "suddhapāsādova na sobhatī"ti taṁ parivāretvā pañca duvaḍḍhagehasatāni, pañca cūḷapāsādasatāni, pañca dīghasālasatāni ca kārāpesi. Vihāramaho catūhi māsehi niṭṭhānaṁ agamāsi.

1. Pañcahi dārikāsatehi (Syā)

၄-အဂ္ဂညသုတ္တ

ဝါသေဋ္ဌဘာရဒွါဇဝဏ္ဏနာ

၁၁၁။ **ဧဝံ မေ သုတ**န္တိ အဂ္ဂညသုတ္တံ။ တတြာယမနုတ္တာနပဒဝဏ္ဏနာ—**ပုဗ္ဗာရာမေ မိဂါရမာတုပါသာဒေ**တိ ဧတ္ထ အယံ အနုပုဗ္ဗိကထာ—အတီတေ သတသဟဿကပ္ပမတ္ထကေ ဧကာ ဥပါသိကာ ပဒုမုတ္တရံ ဘဂဝန္တံ နိမန္တေတွာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသတသဟဿဿ ဒါနံ ဒတွာ ဘဂဝတော ပါဒမူလေ နိပဇ္ဇိတွာ "အနာဂတေ တုမှာဒိသဿ ဗုဒ္ဓဿ အဂ္ဂုပဋ္ဌာယိကာ ဟောမီ"တိ ပတ္ထနံ အကာသိ။ သာ ကပ္ပသတသဟဿံ ဒေဝေသု စေဝ မနုဿေသု စ သံသရိတွာ အမှာကံ ဘဂဝတော ကာလေ ဘဒ္ဒိယနဂရေ မေဏ္ဍကသေဋ္ဌိပုတ္တဿ ဓနဉ္စယသေဋ္ဌိနော ဂေဟေ သုမနဒေဝိယာ ကုစ္ဆိမှိ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ။ ဇာတကာလေ တဿာ ဝိသာခါတိ နာမံ အကံသု။ သာ ယဒါ ဘဂဝါ ဘဒ္ဒိယနဂရံ အာဂမာသိ၊ တဒါ ပဉ္စဒါသိသတေဟိ[1] သဒ္ဓိံ ဘဂဝတော ပစ္စုဂ္ဂမနံ ကတွာ ပဌမဒဿနမှိယေဝ သောတာပန္နာ အဟောသိ။

အပရဘာဂေ သာဝတ္ထိယံ မိဂါရသေဋ္ဌိပုတ္တဿ ပုဏ္ဏဝဍ္ဎနကုမာရဿ ဂေဟံ ဂတာ။ တတ္ထ နံ မိဂါရသေဋ္ဌိ မာတုဋ္ဌာနေ ဌပေသိ။ တသ္မာ မိဂါရမာတာတိ ဝုစ္စတိ။ ပတိကုလံ ဂစ္ဆန္တိယာ စဿာ ပိတာ မဟာလတာပိဠန္ဓနံ နာမ ကာရာပေသိ။ တသ္မိံ ပိဠန္ဓနေ စတဿော ဝဇိရနာဠိယော ဥပယောဂံ အဂမံသု၊ မုတ္တာနံ ဧကာဒသ နာဠိယော၊ ပဝါဠဿ ဒွါဝီသတိ နာဠိယော၊ မဏီနံ တေတ္တိံသ နာဠိယော။ ဣတိ ဧတေဟိ စ အညေဟိ စ သတ္တဟိ ရတနေဟိ နိဋ္ဌာနံ အဂမာသိ။ တံ သီသေ ပဋိမုက္ကံ ယာဝ ပါဒပိဋ္ဌိယာ ဘဿတိ။ ပဉ္စန္နံ ဟတ္ထီနံ ဗလံ ဓာရယမာနာဝ နံ ဣတ္ထီ ဓာရေတုံ သက္ကောတိ။ သာ အပရဘာဂေ ဒသဗလဿ အဂ္ဂုပဋ္ဌာယိကာ ဟုတွာ တံ ပသာဓနံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ နဝဟိ ကောဋီဟိ ဘဂဝတော ဝိဟာရံ ကာရယမာနာ ကရီသမတ္တေ ဘူမိဘာဂေ ပါသာဒံ ကာရေသိ။ တဿ ဥပရိဘူမိယံ ပဉ္စ ဂဗ္ဘသတာနိ ဟောန္တိ၊ ဟေဋ္ဌိမဘူမိယံ ပဉ္စာတိ ဂဗ္ဘသဟဿပ္ပဋိမဏ္ဍိတော အဟောသိ။ သာ "သုဒ္ဓပါသာဒေါဝ န သောဘတီ"တိ တံ ပရိဝါရေတွာ ပဉ္စ ဒုဝဍ္ဎဂေဟသတာနိ, ပဉ္စ စူဠပါသာဒသတာနိ,ပဉ္စ ဒီဃသာလသတာနိ စ ကာရာပေသိ။ ဝိဟာရမဟော စတူဟိ မာသေဟိ နိဋ္ဌာနံ အဂမာသိ။

၁-ပဉ္စဟိ ဒါရိကာသတေဟိ (သျာ)

Mātugāmattabhāve ṭhitāya Visākhāya viya aññissā Buddhasāsane dhanapariccāgo nāma natthi, purisattabhāve ṭhitassa Anāthapiṇḍikassa viya aññassāti. So hi catupaṇṇāsakoṭiyo vissajjetvā Sāvatthiyā dakkhiṇabhāge Anurādhapurassa Mahāvihārasadise ṭhāne Jetavanamahāvihāraṁ nāma kāresi. Visākhā Sāvatthiyā pācīnabhāge Uttaradeviyā[1] vihārasadise ṭhāne Pubbārāmaṁ nāma kāresi. Bhagavā imesaṁ dvinnaṁ kulānaṁ anukampāya Sāvatthiṁ nissāya viharanto imesu dvīsu vihāresu nibaddhavāsaṁ vasi. Ekaṁ antovassaṁ Jetavane vasati, ekaṁ Pubbārāme. Tasmiṁ samaye pana Bhagavā Pubbārāme viharati. Tena vuttaṁ "Pubbārāme Migāramātupāsāde"ti.

Vāseṭṭhabhāradvājāti Vāseṭṭho ca sāmaṇero Bhāradvājo ca. **Bhikkhūsu parivasa ntī**ti te neva titthiyaparivāsaṁ vasanti, na āpattiparivāsaṁ. Aparipuṇṇavassattā pana bhikkhubhāvaṁ patthayamānā vasanti. Tenevāha "bhikkhubhāvaṁ ākaṅkhamānā"ti. Ubhopi hete udiccabrāhmaṇamahāsālakule nibbattā, cattālīsa cattālīsa koṭivibhavā tiṇṇaṁ bedānaṁ pāragū Majjhimanikāye **Vāseṭṭhasuttaṁ** sutvā saraṇaṁ gatā, **Tevijjasuttaṁ** sutvā pabbajitvā imasmiṁ kāle bhikkhubhāvaṁ ākaṅkhamānā parivasanti. **Abbhokāse caṅkamatī**ti uttaradakkhiṇena āyatassa pāsādassa puratthimadisābhāge pāsādacchāyāyaṁ yantarajjūhi ākaḍḍhiyamānaṁ ratanasatubbedhaṁ suvaṇṇa-agghikaṁ viya anilapathe vidhāvantīhi chabbaṇṇāhi Buddharasmīhi sobhamāno aparāparaṁ caṅkamati.

113. **Anucaṅkamiṁsū**ti añjaliṁ paggayha onatasarīrā hutvā anuvattamānā caṅkamiṁsu. **Vāseṭṭhaṁ āmantesī**ti so tesaṁ paṇḍitataro gahetabbaṁ vissajjetabbañca jānāti, tasmā taṁ āmantesi. **Tumhekhvatthā**ti tumhe kho attha. **Brāhmaṇajaccā**ti brāhmaṇajātikā. **Brāhmaṇakulīnā**ti brāhmaṇesu kulīnā kulasampannā. **Brāhmaṇakulā**ti brāhmaṇakulato, bhogādisampannaṁ brahmaṇakulaṁ pahāyāti attho. **Na akkosantī**ti dasavidhena akkosavatthunā na akkosanti. **Na paribhāsantī**ti nānāvidhāya paribhava kathāya na paribhāsantīti[2] attho.

1. Uttamadeviyā (Syā, Ka)
2. Na garahantīti (Sī)

မာတုဂါမတ္တဘာဝေ ဌိတာယ ဝိသာခါယ ဝိယ အညိဿာ ဗုဒ္ဓသာသနေ ဓနပရိစ္စာဂေါ နာမ နတ္ထိ၊ ပုရိသတ္တဘာဝေ ဌိတဿ အနာထပိဏ္ဍိကဿ ဝိယ အညဿာတိ။ သော ဟိ စတုပဏ္ဏာသကောဋိယော ဝိဿဇ္ဇေတွာ သာဝတ္ထိယာ ဒက္ခိဏဘာဂေ အနုရာဓပုရဿ မဟာဝိဟာရသဒိသေ ဌာနေ ဇေတဝနမဟာဝိဟာရံ နာမ ကာရေသိ။ ဝိသာခါ သာဝတ္ထိယာ ပါစီနဘာဂေ ဥတ္တရဒေဝိယာ[၁] ဝိဟာရသဒိသေ ဌာနေ ပုဗ္ဗာရာမံ နာမ ကာရေသိ။ ဘဂဝါ ဣမေသံ ဒွိန္နံ ကုလာနံ အနုကမ္ပာယ သာဝတ္ထိံ နိဿာယ ဝိဟရန္တော ဣမေသု ဒွီသု ဝိဟာရေသု နိဗဒ္ဓဝါသံ ဝသိ။ ဧကံ အန္တောဝဿံ ဇေတဝနေ ဝသတိ၊ ဧကံ ပုဗ္ဗာရာမေ။ တသ္မိံ သမယေ ပန ဘဂဝါ ပုဗ္ဗာရာမေ ဝိဟရတိ။ တေန ဝုတ္တံ "ပုဗ္ဗာရာမေ မိဂါရမာတုပါသာဒေ"တိ။

ဝါသေဋ္ဌဘာရဒွါဇာတိ ဝါသေဋ္ဌော စ သာမဏေရော ဘာရဒွါဇော စ။ **ဘိက္ခူသု ပရိဝသန္တီ**တိ တေ နေဝ တိတ္ထိယပရိဝါသံ ဝသန္တိ၊ န အာပတ္တိပရိဝါသံ။ အပရိပုဏ္ဏဝဿတ္တာ ပန ဘိက္ခုဘာဝံ ပတ္ထယမာနာ ဝသန္တိ။ တေနေဝါဟ "ဘိက္ခုဘာဝံ အာကင်္ခမာနာ"တိ။ ဥဘောပိ ဟေတေ ဥဒိစ္စဗြာဟ္မဏမဟာသာလကုလေ နိဗ္ဗတ္တာ၊ စတ္တာလီသ စတ္တာလီသ ကောဋိဝိဘဝါ တိဏ္ဏံ ဝေဒါနံ ပါရဂူ မဇ္ဈိမနိကာယေ **ဝါသေဋ္ဌသုတ္တံ** သုတွာ သရဏံ ဂတာ၊ **တေဝိဇ္ဇသုတ္တံ** သုတွာ ပဗ္ဗဇိတွာ ဣမသ္မိံ ကာလေ ဘိက္ခုဘာဝံ အာကင်္ခမာနာ ပရိဝသန္တိ။ **အဗ္ဘောကာသေ စင်္ကမတီ**တိ ဥတ္တရဒက္ခိဏေန အာယတဿ ပါသာဒဿ ပုရတ္ထိမဒိသာဘာဂေ ပါသာဒစ္ဆာယာယံ ယန္တရဇ္ဇူဟိ အာကဍ္ဎိယမာနံ ရတနသတုဗ္ဗေဓံ သုဝဏ္ဏအဂ္ဃိကံ ဝိယ အနိလပထေ ဝိဓာဝန္တီဟိ ဆဗ္ဗဏ္ဏာဟိ ဗုဒ္ဓရသ္မီဟိ သောဘမာနော အပရာပရံ စင်္ကမတိ။

၁၁၃။ **အနုစင်္ကမိံသူ**တိ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂယှ ဩနတသရီရာ ဟုတွာ အနုဝတ္တမာနာ စင်္ကမိံသု။ **ဝါသေဋ္ဌံ အာမန္တေသီ**တိ သော တေသံ ပဏ္ဍိတတရော ဂဟေတဗ္ဗံ ဝိဿဇ္ဇေတဗ္ဗဉ္စ ဇာနာတိ၊ တသ္မာ တံ အာမန္တေသိ။ **တုမှေခွတ္ထာ**တိ တုမှေ ခေါ အတ္ထ။ **ဗြာဟ္မဏဇစ္စာ**တိ ဗြာဟ္မဏဇာတိကာ။ **ဗြာဟ္မဏကုလီနာ**တိ ဗြာဟ္မဏေသု ကုလီနာ ကုလသမ္ပန္နာ။ **ဗြာဟ္မဏကုလာ**တိ ဗြာဟ္မဏကုလတော, ဘောဂါဒိသမ္ပန္နံ ဗြာဟ္မဏကုလံ ပဟာယာတိ အတ္ထော။ **န အက္ကောသန္တီ**တိ ဒသဝိဓေန အက္ကောသဝတ္ထုနာ န အက္ကောသန္တိ။ **န ပရိဘာသန္တီ**တိ နာနာဝိဓာယ ပရိဘဝကထာယ န ပရိဘာသန္တီတိ[၂] အတ္ထော။

၁-ဥတ္တမဒေဝိယာ (သျာ၊ က)
၂-န ဂရဟန္တီတိ (သီ)

Iti Bhagavā “brāhmaṇā ime sāmaṇere akkosanti paribhāsantī”ti jānamānova pucchati. Kasmā? Ime mayā apucchitā paṭhamataraṁ na kathessanti, akathite kathā na samuṭṭhā tīti kathāsamuṭṭhāpanatthāya. **Tagghā**ti ekaṁsavacane nipāto, ekaṁseneva no bhante brāhmaṇā akkosanti paribhāsantīti vuttaṁ hoti. **Attarūpāyā**ti attano anurūpāya. **Paripuṇṇāyā**ti yathāruci padabyañjanāni āropetvā āropetvā paripūritāya. **No apari puṇṇāyā**ti antarā aṭṭhapitāya nirantaraṁ pavattāya.

Kasmā pana brāhmaṇā ime sāmaṇere akkosantīti. Appatiṭṭhatāya. Ime hi samaṇerā aggabrāhmaṇānaṁ puttā tiṇṇaṁ bedānaṁ pāragū Jambudīpe brāhmaṇānaṁ antare pākaṭā sambhāvitā. Tesaṁ pabbajitattā aññe brāhmaṇaputtā pabbajiṁsu. Atha kho brāhmaṇā “apatiṭṭhā mayaṁ jātā”ti imāya appatiṭṭhatāya gāmadvārepi antogāmepi te disvā “tumhehi brāhmaṇasamayo bhinno, muṇḍasamaṇakassa pacchato pacchato rasagiddhā hutvā vicarathā”ti-ādīni ceva pāḷiyaṁ āgatāni “brāhmaṇova seṭṭho vaṇṇo”ti-ādīni ca vatvā akkosanti. Sāmaṇerā tesu akkosantesupi kopaṁ vā āghātaṁ vā akatvā kevalaṁ Bhagavatā puṭṭhā[1] “taggha no bhante brāhmaṇā akkosanti paribhāsantī”ti ārocesuṁ. Atha ne Bhagavā akkosanākāraṁ pucchanto **yathā kathaṁ pana vo**ti pucchati. Te ācikkhantā **brāhmaṇā bhante**ti-ādimāhaṁsu.

Tattha **seṭṭho vaṇṇo**ti jātigottādīnaṁ paññāpanaṭṭhāne brāhmaṇova seṭṭhoti dassenti. **Hīnā aññe vaṇṇā**ti itare tayo vaṇṇā hīnā lāmakāti vadanti. **Sukko**ti paṇḍaro. **Kaṇho**ti kāḷako. **Sujjhantī**ti jātigottādīni paññāpanaṭṭhāne sujjhanti. **Brāhmuno puttā**ti mahābrahmuno puttā. **Orasā mukhato jātā**ti ure vasitvā mukhato nikkhantā, ure katvā saṁvaḍḍhitāti vā orasā. **Brahmajā**ti brahmato nibbattā. **Brahmanimmitā**ti brahmunā nimmitā. **Brahmadāyādā**ti brahmuno dāyādā. **Hīnamattha vaṇṇaṁ ajjhupagatā**ti hīnaṁ vaṇṇaṁ ajjhupagatā attha.

---

1. Puṭṭhattā (Syā, Ka)

ဣတိ ဘဂဝါ “ဗြာဟ္မဏာ ဣမေ သာမဏေရေ အက္ကောသန္တိ ပရိဘာသန္တီ”တိ ဇာနမာနောဝ ပုစ္ဆတိ။ ကသ္မာ? ဣမေ မယာ အပုစ္ဆိတာ ပဌမတရံ န ကထေဿန္တိ၊ အကထိတေ ကထာ န သမုဋ္ဌာတီတိ ကထာသမုဋ္ဌာပနတ္ထာယ။ **တဂ္ဃာ**တိ ဧကံသဝစနေ နိပါတော၊ ဧကံသေနေဝ နော ဘန္တေ ဗြာဟ္မဏာ အက္ကောသန္တိ ပရိဘာသန္တီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **အတ္တရူပါယာ**တိ အတ္တနော အနုရူပါယ။ **ပရိပုဏ္ဏာယာ**တိ ယထာရုစိ ပဒဗျဉ္ဇနာနိ အာရောပေတွာ အာရောပေတွာ ပရိပူရိတာယ။ **နော အပရိပုဏ္ဏာယာ**တိ အန္တရာ အဋ္ဌပိတာယ နိရန္တရံ ပဝတ္တာယ။

ကသ္မာ ပန ဗြာဟ္မဏာ ဣမေ သာမဏေရေ အက္ကောသန္တီတိ။ အပ္ပတိဋ္ဌတာယ။ ဣမေ ဟိ သာမဏေရာ အဂ္ဂဗြာဟ္မဏာနံ ပုတ္တာ တိဏ္ဏံ ဗေဒါနံ ပါရဂူ ဇမ္ဗုဒီပေ ဗြာဟ္မဏာနံ အန္တရေ ပါကဋာ သမ္ဘာဝိတာ။ တေသံ ပဗ္ဗဇိတတ္တာ အညေ ဗြာဟ္မဏပုတ္တာ ပဗ္ဗဇိံသု။ အထ ခေါ ဗြာဟ္မဏာ “အပတိဋ္ဌာ မယံ ဇာတာ”တိ ဣမာယ အပ္ပတိဋ္ဌတာယ ဂါမဒွါရေပိ အန္တောဂါမေပိ တေ ဒိသွာ “တုမှေဟိ ဗြာဟ္မဏသမယော ဘိန္နော၊ မုဏ္ဍသမဏကဿ ပစ္ဆတော ပစ္ဆတော ရသဂိဒ္ဓါ ဟုတွာ ဝိစရထာ”တိအာဒီနိ စေဝ ပါဠိယံ အာဂတာနိ “ဗြာဟ္မဏောဝ သေဋ္ဌော ဝဏ္ဏော”တိအာဒီနိ စ ဝတွာ အက္ကောသန္တိ။ သာမဏေရာ တေသု အက္ကောသန္တေသုပိ ကောပံ ဝါ အာဃာတံ ဝါ အကတွာ ကေဝလံ ဘဂဝတာ ပုဋ္ဌာ[1] “တဂ္ဃ နော ဘန္တေ ဗြာဟ္မဏာ အက္ကောသန္တိ ပရိဘာသန္တီ”တိ အာရောစေသုံ။ အထ နေ ဘဂဝါ အက္ကောသနာကာရံ ပုစ္ဆန္တော **ယထာ ကထံ ပန ဝေါ**တိ ပုစ္ဆတိ။ တေ အာစိက္ခန္တာ **ဗြာဟ္မဏာ ဘန္တေ**တိအာဒိမာဟံသု။

တတ္ထ **သေဋ္ဌော ဝဏ္ဏော**တိ ဇာတိဂေါတ္တာဒီနံ ပညာပနဋ္ဌာနေ ဗြာဟ္မဏောဝ သေဋ္ဌောတိ ဒဿေန္တိ။ **ဟီနာ အညေ ဝဏ္ဏာ**တိ ဣတရေ တယော ဝဏ္ဏာ ဟီနာ လာမကာတိ ဝဒန္တိ။ **သုက္ကော**တိ ပဏ္ဍရော။ **ကဏှော**တိ ကာဠကော။ **သုဇ္ဈန္တီ**တိ ဇာတိဂေါတ္တာဒီနံ ပညာပနဋ္ဌာနေ သုဇ္ဈန္တိ။ **ဗြဟ္မုနော ပုတ္တာ**တိ မဟာဗြဟ္မုနော ပုတ္တာ။ **ဩရသာ မုခတော ဇာတာ**တိ ဥရေ ဝသိတွာ မုခတော နိက္ခန္တာ၊ ဥရေ ကတွာ သံဝဍ္ဎိတာတိ ဝါ ဩရသာ။ **ဗြဟ္မဇာ**တိ ဗြဟ္မတော နိဗ္ဗတ္တာ။ **ဗြဟ္မနိမ္မိတာ**တိ ဗြဟ္မုနာ နိမ္မိတာ။ **ဗြဟ္မဒါယာဒါ**တိ ဗြဟ္မုနော ဒါယာဒါ။ **ဟီနမတ္ထ ဝဏ္ဏံ အဇ္ဈုပဂတာ**တိ ဟီနံ ဝဏ္ဏံ အဇ္ဈုပဂတာ အတ္ထ။

၁-ပုဋ္ဌတ္တာ (သျာ၊ က)

Muṇḍake samaṇaketi nindantā jigucchantā vadanti, na muṇḍakamattañceva samaṇa mattañca sandhāya. **Ibbhe**ti gahapatike. **Kaṇhe**ti kāḷake. **Bandhū**ti mārassa bandhubhūte mārapakkhike. **Pādāpacce**ti mahābrahmuno pādānaṁ[1] apaccabhūte, pādato jāteti adhippāyo.

114. “Taggha vo Vāseṭṭha brāhmaṇā porāṇaṁ assarantā evamāhaṁsū”ti ettha **vo**ti nipātamattaṁ, sāmivacanaṁ vā, tumhākaṁ brāhmaṇāti attho. **Porāṇan**ti porāṇakaṁ aggaññaṁ lokuppatticariyavaṁsaṁ. **Assarantā**ti assaramānā[2]. Idaṁ vuttaṁ hoti, ekaṁsena vo Vāseṭṭha brāhmaṇā porāṇaṁ lokuppattiṁ ananussarantā ajānantā evaṁ vadantīti. “Dissanti kho panā”ti evamādi tesaṁ laddhibhindanatthāya vuttaṁ. Tattha **brāhmaṇiyo**ti brāhmaṇānaṁ puttappaṭilābhatthāya āvāhavivāhavasena kulaṁ ānītā brāhmaṇiyo dissanti. Tā kho panetā aparena samayena utuniyopi honti, sañjātapupphāti attho. **Gabbhiniyo**ti sañjātagabbhā. **Vijāyamānā**ti puttadhītaro janayamānā. **Pāyamānā**ti dārake thaññaṁ pāyantiyo. **Yonijāva samānā**ti brāhmaṇīnaṁ passāva maggena jātā samānā. **Evamāhaṁsū**ti evaṁ vadanti. Kathaṁ? “Brāhmaṇova seṭṭho vaṇṇo -pa- brahmadāyādā”ti. Yadi pana nesaṁ taṁ saccavacanaṁ[3] siyā, brāhmaṇīnaṁ kucchi mahābrahmassa uro bhaveyya, brāhmaṇīnaṁ passāvamaggo mahābrahmuno mukhaṁ bhaveyya, na kho panetaṁ evaṁ daṭṭhabbaṁ. Tenāha “te ca brahmūnañceva abbhācikkhantī”ti-ādi.

Catuvaṇṇasuddhivaṇṇanā

Ettāvatā “mayaṁ mahābrahmuno ure vasitvā mukhato nikkhantāti vattuṁ mā labhantū”ti imaṁ mukhacchedakavādaṁ vatvā puna cattāropi vaṇṇā kusale dhamme samādāya vattantāva sujjhantīti dassanatthaṁ **cattārome Vāseṭṭha vaṇṇā**ti-ādimāha. **Akusalasaṅkhātā**ti akusalāti saṅkhātā akusalakoṭṭhāsabhūtā vā. Esa nayo sabbattha. **Na alamariyā**ti ariyabhāve asamatthā. **Kaṇhā**ti pakatikāḷakā. **Kaṇhavipākā**ti

1. Pādā (Sī) 2. Ajānamānā (Syā) 3. Nesaṁ saccavacanaṁ (Ka)

မုဏ္ဍကေ သမဏကေတိ နိန္ဒန္တာ ဇိဂုစ္ဆန္တာ ဝဒန္တိ၊ န မုဏ္ဍကမတ္တဉ္စေဝ သမဏမတ္တဉ္စ သန္ဓာယ။ **ဣဗ္ဘေ**တိ ဂဟပတိကေ။ **ကဏှေ**တိ ကာဠကေ။ **ဗန္ဓူ**တိ မာရဿ ဗန္ဓုဘူတေ မာရပက္ခိကေ။ **ပါဒါပစ္စေ**တိ မဟာဗြဟ္မုနော ပါဒါနံ[၁] အပစ္စဘူတေ၊ ပါဒတော ဇာတေတိ အဓိပ္ပါယော။

၁၁၄။ “တဂ္ဃ ဝေါ ဝါသေဋ္ဌ ဗြာဟ္မဏာ ပေါရာဏံ အဿရန္တာ ဧဝမာဟံသူ”တိ ဧတ္ထ **ဝေါ**တိ နိပါတမတ္တံ, သာမိဝစနံ ဝါ၊ တုမှာကံ ဗြာဟ္မဏာတိ အတ္ထော။ **ပေါရာဏန္တိ** ပေါရာဏကံ အဂ္ဂညံ လောကုပ္ပတ္တိစရိယဝံသံ။ **အဿရန္တာ**တိ အဿရမာနာ[၂]။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ ဧကံသေန ဝေါ ဝါသေဋ္ဌ ဗြာဟ္မဏာ ပေါရာဏံ လောကုပ္ပတ္တိံ အနနုဿရန္တာ အဇာနန္တာ ဧဝံ ဝဒန္တီတိ။ “ဒိဿန္တိ ခေါ ပနာ”တိ ဧဝမာဒိ တေသံ လဒ္ဓိဘိန္ဒနတ္ထာယ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ **ဗြာဟ္မဏိယော**တိ ဗြာဟ္မဏာနံ ပုတ္တပ္ပဋိလာဘတ္ထာယ အာဝါဟဝိဝါဟဝသေန ကုလံ အာနီတာ ဗြာဟ္မဏိယော ဒိဿန္တိ။ တာ ခေါ ပနေတာ အပရေန သမယေန ဥတုနိယောပိ ဟောန္တိ၊ သဉ္ဇာတပုပ္ဖါတိ အတ္ထော။ **ဂဗ္ဘိနိယော**တိ သဉ္ဇာတဂဗ္ဘာ။ **ဝိဇာယမာနာ**တိ ပုတ္တဓီတရော ဇနယမာနာ။ **ပါယမာနာ**တိ ဒါရကေ ထညံ ပါယန္တိယော။ **ယောနိဇာဝ သမာနာ**တိ ဗြာဟ္မဏီနံ ပဿာဝမဂ္ဂေန ဇာတာ သမာနာ။ **ဧဝမာဟံသူ**တိ ဧဝံ ဝဒန္တိ။ ကထံ? “ဗြာဟ္မဏောဝ သေဋ္ဌော ဝဏ္ဏော။ ပ။ ဗြဟ္မဒါယာဒါ”တိ။ ယဒိ ပန နေသံ တံ သစ္စဝစနံ[၃] သိယာ၊ ဗြာဟ္မဏီနံ ကုစ္ဆိ မဟာဗြဟ္မဿ ဥရော ဘဝေယျ၊ ဗြာဟ္မဏီနံ ပဿာဝမဂ္ဂေါ မဟာဗြဟ္မုနော မုခံ ဘဝေယျ၊ န ခေါ ပနေတံ ဧဝံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ တေနာဟ “တေ စ ဗြဟ္မုနဉ္စေဝ အဗ္ဘာစိက္ခန္တီ”တိအာဒိ။

စတုဝဏ္ဏသုဒ္ဓိဝဏ္ဏနာ

ဧတ္တာဝတာ “မယံ မဟာဗြဟ္မုနော ဥရေ ဝသိတွာ မုခတော နိက္ခန္တာတိ ဝတ္တုံ မာ လဘန္တူ”တိ ဣမံ မုခစ္ဆေဒကဝါဒံ ဝတွာ ပုန စတ္တာရောပိ ဝဏ္ဏာ ကုသလေ ဓမ္မေ သမာဒါယ ဝတ္တန္တာဝ သုဇ္ဈန္တီတိ ဒဿနတ္ထံ **စတ္တာရောမေ ဝါသေဋ္ဌ ဝဏ္ဏာ**တိအာဒိမာဟ။ **အကုသလသင်္ခါတာ**တိ အကုသလာတိ သင်္ခါတာ အကုသလကောဋ္ဌာသဘူတာ ဝါ။ ဧသ နယော သဗ္ဗတ္ထ။ **န အလမရိယာ**တိ အရိယဘာဝေ အသမတ္ထာ။ **ကဏှာ**တိ ပကတိကာဠကာ။ **ကဏှဝိပါကာ**တိ

၁-ပါဒါ (သီ) ၂-အဇာနမာနာ (သျာ) ၃-နေသံ သစ္စဝစနံ (က)

vipākopi nesaṁ kaṇho dukkhoti attho. **Khattiyepi te**ti khattiyamhipi te. **Ekacce**ti ekasmiṁ. Esa nayo sabbattha.

Sukkāti nikkilesabhāvena paṇḍarā. **Sukkavipākā**ti vipākopi nesaṁ sukko sukhoti attho.

116. **Ubhayavokiṇṇesu vattamānesū**ti ubhayesu vokiṇṇesu missībhūtesu hutvā vattamānesu. Katamesu ubhayesūti. Kaṇhasukkesu dhammesu viññugarahitesu ceva viññuppasatthesu ca. **Yadettha brāhmaṇā evamāhaṁsū**ti ettha etesu kaṇhasukkadhammesu vattamānāpi brāhmaṇā yadetaṁ evaṁ vadanti "brāhmaṇova seṭṭho vaṇṇo"ti-ādi. **Taṁ nesaṁ viññū nānujānantī**ti ye loke paṇḍitā, te nānumodanti, na pasaṁsantīti attho. **Taṁ kissa hetu. Imesañhi vāseṭṭhā**ti-ādimhi ayaṁ saṅkhepattho—yaṁ vuttaṁ nānujānantīti, taṁ kasmāti ce. Yasmā imesaṁ catunnaṁ vaṇṇanaṁ yo bhikkhu arahaṁ -pa- sammadaññā vimutto, so tesaṁ aggamakkhāyati, te ca na evarūpā[1]. Tasmā nesaṁ viññū nānujānanti.

Arahanti-ādipadesu cettha kilesānaṁ ārakattādīhi kāraṇehi **arahaṁ.** Āsavānaṁ khīṇattā **khīṇāsavo.** Satta sekkhā puthujjanakalyāṇakā ca brahmacariyavāsaṁ vasanti nāma. Ayaṁ pana vutthavāsoti **vusitavā.** Catūhi maggehi catūsu saccesu parijānanādi karaṇīyaṁ kataṁ assāti **katakaraṇīyo.** Kilesabhāro ca khandhabhāro ca ohito assāti **ohitabhāro.** Ohitoti ohārito[2]. Sundaro attho, sako vā attho sadattho, anuppatto sadattho etenāti **anuppattasadattho.** Bhavasaṁyojanaṁ vuccati taṇhā, sā parikkhīṇā assāti **parikkhīṇabhavasaṁyojano. Sammadaññā vimutto**ti sammā hetunā kāraṇena[3] jānitvā vimutto. **Janetasmin**ti jane etasmiṁ, imasmiṁ loketi attho. **Diṭṭhe ceva dhamme abhisamparāyañcā**ti idhattabhāve ca parattabhāve.

1. Teneva evarūpā (Syā, Ka)
2. Otārito (Sī)
3. Hetunā nayena kāraṇena (Sī)

ဝိပါကောပိ နေသံ ကဏှော ဒုက္ခောတိ အတ္ထော။ **ခတ္တိယေပိ တေ**တိ ခတ္တိယမှိပိ တေ။ **ဧကစ္စေ**တိ ဧကသ္မိံ။ ဧသ နယော သဗ္ဗတ္ထ။

သုက္ကာတိ နိက္ကိလေသဘာဝေန ပဏ္ဍရာ။ **သုက္ကဝိပါကာ**တိ ဝိပါကောပိ နေသံ သုက္ကော သုခေါတိ အတ္ထော။

၁၁၆။ **ဥဘယဝေါကိဏ္ဏေသု ဝတ္တမာနေသူ**တိ ဥဘယေသု ဝေါကိဏ္ဏေသု မိဿီဘူတေသု ဟုတွာ ဝတ္တမာနေသု။ ကတမေသု ဥဘယေသူတိ။ ကဏှသုက္ကေသု ဓမ္မေသု ဝိညုဂရဟိတေသု စေဝ ဝိညုပ္ပသတ္ထေသု စ။ **ယဒေတ္ထ ဗြာဟ္မဏာ ဧဝမာဟံသူ**တိ ဧတ္ထ ဧတေသု ကဏှသုက္ကဓမ္မေသု ဝတ္တမာနာပိ ဗြာဟ္မဏာ ယဒေတံ ဧဝံ ဝဒန္တိ “ဗြာဟ္မဏောဝ သေဋ္ဌော ဝဏ္ဏော”တိအာဒိ။ **တံ နေသံ ဝိညူ နာနုဇာနန္တီ**တိ ယေ လောကေ ပဏ္ဍိတာ၊ တေ နာနုမောဒန္တိ၊ န ပသံသန္တီတိ အတ္ထော။ **တံ ကိဿ ဟေတု။ ဣမေသဉ္ဟိ ဝါသေဋ္ဌာ**တိအာဒိမှိ အယံ သင်္ခေပတ္ထော—ယံ ဝုတ္တံ နာနုဇာနန္တီတိ၊ တံ ကသ္မာတိ စေ။ ယသ္မာ ဣမေသံ စတုန္နံ ဝဏ္ဏာနံ ယော ဘိက္ခု အရဟံ။ပ။ သမ္မဒညာ ဝိမုတ္တော၊ သော တေသံ အဂ္ဂမက္ခာယတိ၊ တေ စ န ဧဝရူပါ[1]။ တသ္မာ နေသံ ဝိညူ နာနုဇာနန္တိ။

အရဟန္တိအာဒိပဒေသု စေတ္ထ ကိလေသာနံ အာရကတ္တာဒီဟိ ကာရဏေဟိ **အရဟံ။** အာသဝါနံ ခီဏတ္တာ **ခီဏာသဝေါ။** သတ္တ သေက္ခာ ပုထုဇ္ဇနကလျာဏကာ စ ဗြဟ္မစရိယဝါသံ ဝသန္တိ နာမ။ အယံ ပန ဝုတ္ထဝါသောတိ **ဝုသိတဝါ။** စတူဟိ မဂ္ဂေဟိ စတူသု သစ္စေသု ပရိဇာနနာဒိကရဏီယံ ကတံ အဿာတိ **ကတကရဏီယော။** ကိလေသဘာရော စ ခန္ဓဘာရော စ ဩဟိတော အဿာတိ **ဩဟိတဘာရော။** ဩဟိတောတိ ဩဟာရိတော[2]။ သုန္ဒရော အတ္ထော, သကော ဝါ အတ္ထော သဒတ္ထော၊ အနုပ္ပတ္တော သဒတ္ထော ဧတေနာတိ **အနုပ္ပတ္တသဒတ္ထော။** ဘဝသံယောဇနံ ဝုစ္စတိ တဏှာ၊ သာ ပရိက္ခီဏာ အဿာတိ **ပရိက္ခီဏဘဝသံယောဇနော။** **သမ္မဒညာ ဝိမုတ္တော**တိ သမ္မာ ဟေတုနာ ကာရဏေန[3] ဇာနိတွာ ဝိမုတ္တော။ **ဇနေတသ္မိန္တိ** ဇနေ ဧတသ္မိံ၊ ဣမသ္မိံ လောကေတိ အတ္ထော။ **ဒိဋ္ဌေ စေဝ ဓမ္မေ အဘိသမ္ပရာယဉ္စာ**တိ ဣဓတ္တဘာဝေ စ ပရတ္တဘာဝေ။

၁-တေနေဝ ဧဝရူပါ (သျာ၊ က)
၂-ဩတာရိတော (သီ)
၃-ဟေတုနာ နယေန ကာရဏေန (သီ)

117. **Anantarā**ti antaravirahitā, attano kulena sadisāti attho. **Anuyuttā**ti vasavattino. **Nipaccakāran**ti mahallakatarā nipaccakāraṁ dassenti. Daharatarā abhivādanādīni karonti. Tattha **sāmīcikamman**ti taṁtaṁvattakaraṇādi anucchavika kammaṁ.

118. **Niviṭṭhā**ti abhiniviṭṭhā acalaṭṭhitā. Kassa pana evarūpā saddhā hotīti. sotāpannassa. So hi niviṭṭhasaddho asinā sīse chejjamānepi[1] Buddho abuddhoti vā, dhammo adhammoti vā, saṁgho asaṁghoti vā na vadati. Patiṭṭhitasaddho hoti sūrambaṭṭho viya.

So kira Satthu dhammadesanaṁ sutvā sotāpanno hutvā gehaṁ agamāsi. Atha māro dvattiṁsavaralakkhaṇappaṭimaṇḍitaṁ Buddharūpaṁ māpetvā tassa gharadvāre ṭhatvā "Satthā āgato"ti sāsanaṁ pahiṇi. Sūrambaṭṭho cintesi "ahaṁ idāneva Satthu santike dhammaṁ sutvā āgato, kiṁ nu kho bhavissatī"ti upasaṅkamitvā Satthusaññāya vanditvā aṭṭhāsi. Māro āha "Ambaṭṭha yaṁ te mayā 'rūpaṁ aniccaṁ -pa- viññāṇaṁ aniccan'ti kathitaṁ, taṁ dukkathitaṁ. Anupadhāretvāva hi mayā evaṁ vuttaṁ. Tasmā tvaṁ 'rūpaṁ niccaṁ -pa- viññāṇaṁ niccan'ti gaṇhāhī"ti. So cintesi "aṭṭhānametaṁ yaṁ Buddhā anupadhāretvā apaccakkhaṁ katvā kiñci katheyyuṁ, addhā ayaṁ mayhaṁ vicchindajananatthaṁ māro āgato"ti. Tato naṁ "tvaṁ mārosī"ti āha. So musāvādaṁ kātuṁ nāsakkhi. "Āma mārosmī"ti paṭijānāti. "Kasmā āgatosī"ti. Tava saddhācāla natthanti āha. "Kaṇha pāpima tvaṁ tāva eko tiṭṭha, tādisānaṁ mārānaṁ satampi sahassampi satasahassampi mama saddhaṁ cāletuṁ asamatthaṁ, maggena āgatasaddhā nāma thirā silāpathaviyaṁ patiṭṭhitasineru viya acalā hoti, kiṁ tvaṁ etthā"ti accharaṁ pahari. So ṭhātuṁ asakkonto tattheva antaradhāyi. Evarūpaṁ saddhaṁ sandhāyetaṁ vuttaṁ "niviṭṭhā"ti.

Mūlajātā patiṭṭhitāti maggamūlassa sañjātattā tena maggamūlena patiṭṭhitā. **Daḷhā**ti thirā. **Asaṁhāriyā**ti sunikhāta-indakhīlo viya kenaci cāletuṁ asakkuṇeyyā. **Tassetaṁ kallaṁ vacanāyā**ti tassa ariyasāvakassa yuttametaṁ vattuṁ. Kinti[2]? "Bhagavatomhi putto

1. Chijjamānepi (Syā, Ka) 2. Kiṁ (Sī)

၁၁၇။ **အနန္တရာ**တိ အန္တရဝိရဟိတာ၊ အတ္တနော ကုလေန သဒိသာတိ အတ္ထော။ **အနုယုတ္တာ**တိ ဝသဝတ္တိနော။ **နိပစ္စကာရ**န္တိ မဟလ္လကတရာ နိပစ္စကာရံ ဒဿေန္တိ။ ဒဟရတရာ အဘိဝါဒနာဒီနိ ကရောန္တိ။ တတ္ထ **သာမီစိကမ္မ**န္တိ တံတံဝတ္တကရဏာဒိ အနုစ္ဆဝိကကမ္မံ။

၁၁၈။ **နိဝိဋ္ဌာ**တိ အဘိနိဝိဋ္ဌာ အစလဋ္ဌိတာ။ ကဿ ပန ဧဝရူပါ သဒ္ဓါ ဟောတီတိ။ သောတာပန္နဿ။ သော ဟိ နိဝိဋ္ဌသဒ္ဓေါ အသိနာ သီသေ ဆေဇ္ဇမာနေပိ[၁] ဗုဒ္ဓေါ အဗုဒ္ဓေါတိ ဝါ, ဓမ္မော အဓမ္မောတိ ဝါ, သံဃော အသံဃောတိ ဝါ န ဝဒတိ။ ပတိဋ္ဌိတသဒ္ဓေါ ဟောတိ သူရမ္ဗဋ္ဌော ဝိယ။

သော ကိရ သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ သောတာပန္နော ဟုတွာ ဂေဟံ အဂမာသိ။ အထ မာရော ဒွတ္တိံသဝရလက္ခဏပ္ပဋိမဏ္ဍိတံ ဗုဒ္ဓရူပံ မာပေတွာ တဿ ဃရဒွါရေ ဌတွာ "သတ္ထာ အာဂတော"တိ သာသနံ ပဟိဏိ။ သူရမ္ဗဋ္ဌော စိန္တေသိ "အဟံ ဣဒါနေဝ သတ္ထု သန္တိကေ ဓမ္မံ သုတွာ အာဂတော၊ ကိံ နု ခေါ ဘဝိဿတီ"တိ ဥပသင်္ကမိတွာ သတ္ထုသညာယ ဝန္ဒိတွာ အဋ္ဌာသိ။ မာရော အာဟ "အမ္ဗဋ္ဌ ယံ တေ မယာ 'ရူပံ အနိစ္စံ။ပ။ ဝိညာဏံ အနိစ္စ'န္တိ ကထိတံ၊ တံ ဒုက္ကထိတံ။ အနုပဓာရေတွာဝ ဟိ မယာ ဧဝံ ဝုတ္တံ။ တသ္မာ တွံ 'ရူပံ နိစ္စံ။ပ။ ဝိညာဏံ နိစ္စ'န္တိ ဂဏှာဟီ"တိ။ သော စိန္တေသိ "အဋ္ဌာနမေတံ ယံ ဗုဒ္ဓါ အနုပဓာရေတွာ အပစ္စက္ခံ ကတွာ ကိဉ္စိ ကထေယျုံ၊ အဒ္ဓါ အယံ မယှံ ဝိစ္ဆိန္ဒဇနနတ္ထံ မာရော အာဂတော"တိ။ တတော နံ "တွံ မာရောသီ"တိ အာဟ။ သော မုသာဝါဒံ ကာတုံ နာသက္ခိ။ "အာမ မာရောသ္မီ"တိ ပဋိဇာနာတိ။ "ကသ္မာ အာဂတောသီ"တိ။ တဝ သဒ္ဓါစာလနတ္ထန္တိ အာဟ။ "ကဏှ ပါပိမ တွံ တာဝ ဧကော တိဋ္ဌ၊ တာဒိသာနံ မာရာနံ သတမ္ပိ သဟဿမ္ပိ သတသဟဿမ္ပိ မမ သဒ္ဓံ စာလေတုံ အသမတ္ထံ၊ မဂ္ဂေန အာဂတသဒ္ဓါ နာမ ထိရာ သိလာပထဝိယံ ပတိဋ္ဌိတသိနေရု ဝိယ အစလာ ဟောတိ၊ ကိံ တွံ ဧတ္ထာ"တိ အစ္ဆရံ ပဟရိ။ သော ဌာတုံ အသက္ကောန္တော တတ္ထေဝ အန္တရဓာယိ။ ဧဝရူပံ သဒ္ဓံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ "နိဝိဋ္ဌာ"တိ။

မူလဇာတာ ပတိဋ္ဌိတာတိ မဂ္ဂမူလဿ သဉ္ဇာတတ္တာ တေန မဂ္ဂမူလေန ပတိဋ္ဌိတာ။ **ဒဠှာ**တိ ထိရာ။ **အသံဟာရိယာ**တိ သုနိခါတဣန္ဒခီလော ဝိယ ကေနစိ စာလေတုံ အသက္ကုဏေယျာ။ **တဿေတံ ကလ္လံ ဝစနာယာ**တိ တဿ အရိယသာဝကဿ ယုတ္တမေတံ ဝတ္တုံ။ ကိန္တိ[၂]? "ဘဂဝတောမှိ ပုတ္တော

၁-ဆိဇ္ဇမာနေပိ (သျာ၊ က) ၂-ကိံ (သီ)

oraso"ti evamādi. So hi Bhagavantaṁ nissāya ariyabhūmiyaṁ jātoti **Bhagavato putto**. Ure vasitvā mukhato nikkhantadhammaghosavasena maggaphalesu patiṭṭhitattā **oraso mukhato jāto.** Ariyadhammato jātattā ariyadhammena ca nimmitattā **dhammajo dhammanimmito.** Navalokuttaradhammadāyajjaṁ[1] arahatīti **dhammadāyādo. Taṁ kissa hetū**ti yadetaṁ "Bhagavatomhi putto"ti vatvā "dhammajo dhammanimmito"ti vuttaṁ, taṁ kasmāti ce. Idānissa atthaṁ dassento **Tathāgatassa hetan**ti-ādimāha. Tattha "dhammakāyo itipī"ti kasmā Tathāgato "dhammakāyo"ti vutto. Tathāgato hi Tepiṭakaṁ Buddhavacanaṁ hadayena cintetvā vācāya abhinīhari. Tenassa kāyo dhammamayattā dhammova. Iti dhammo kāyo assāti **dhammakāyo**. Dhammakāyattā eva **brahmakāyo**. Dhammo hi seṭṭhatthena brahmāti vuccati. **Dhammabhūto**ti dhammasabhāvo. Dhamma bhūtattā eva **brahmabhūto.**

119. Ettāvatā Bhagavā seṭṭhacchedakavādaṁ dassetvā idāni aparenapi nayena seṭṭhacchedakavādameva dassetuṁ **hoti kho so Vāseṭṭha samayo**ti-ādimāha. Tattha saṁvaṭṭavivaṭṭakathā **Brahmajāle**[2] vitthāritāva. **Itthattaṁ āgacchantī**ti itthabhāvaṁ manussattaṁ āgacchanti. **Tedha honti manomayā**ti te idha manussaloke nibbattamānāpi opapātikā hutvā maneneva nibbattāti manomayā. Brahmaloke viya idhāpi nesaṁ pītiyeva āhārakiccaṁ sādhetīti **pītibhakkhā**. Eteneva nayena **sayaṁpabhā**dīnipi veditabbānīti.

Rasapathavipātubhāvavaṇṇanā

120. **Ekodakībhūtan**ti sabbaṁ cakkavāḷaṁ ekodakameva bhūtaṁ. **Andhakāro**ti tamo. **Andhakāratimisā**ti cakkhuviññāṇuppattinivāraṇena andhabhāvakaraṇaṁ bahalatamaṁ. **Samatanīti**[3] patiṭṭhati samantato patthari. **Payaso tattassā**ti tattassa khīrassa. **Vaṇṇasampannā**ti vaṇṇena sampannā. Kaṇikārapupphasadiso hissā vaṇṇo ahosi. **Gandhasampannā**ti gandhena

1. ...dhammadāyādaṁ (Sī) 2. Dī-Ṭṭha 1. 101 piṭṭhe. 3. Samatānīti (Syā, Ka)

ဩရသော”တိ ဧဝမာဒိ။ သော ဟိ ဘဂဝန္တံ နိဿာယ အရိယဘူမိယံ ဇာတောတိ **ဘဂဝတော ပုတ္တော**။ ဥရေ ဝသိတွာ မုခတော နိက္ခန္တဓမ္မဃောသဝသေန မဂ္ဂဖလေသု ပတိဋ္ဌိတတ္တာ **ဩရသော မုခတော ဇာတော**။ အရိယဓမ္မတော ဇာတတ္တာ အရိယဓမ္မေန စ နိမ္မိတတ္တာ **ဓမ္မဇော ဓမ္မနိမ္မိတော**။ နဝလောကုတ္တရဓမ္မဒါယဇ္ဇံ[၁] အရဟတီတိ **ဓမ္မဒါယာဒေါ**။ **တံ ကိဿ ဟေတူ**တိ ယဒေတံ “ဘဂဝတောမှိ ပုတ္တော”တိ ဝတွာ “ဓမ္မဇော ဓမ္မနိမ္မိတော”တိ ဝုတ္တံ၊ တံ ကသ္မာတိ စေ။ ဣဒါနိဿ အတ္ထံ ဒဿေန္တော **တထာဂတဿ ဟေတ**န္တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ “ဓမ္မကာယော ဣတိပီ”တိ ကသ္မာ တထာဂတော “ဓမ္မကာယော”တိ ဝုတ္တော။ တထာဂတော ဟိ တေပိဋကံ ဗုဒ္ဓဝစနံ ဟဒယေန စိန္တေတွာ ဝါစာယ အဘိနီဟရိ။ တေနဿ ကာယော ဓမ္မမယတ္တာ ဓမ္မောဝ။ ဣတိ ဓမ္မော ကာယော အဿာတိ **ဓမ္မကာယော**။ ဓမ္မကာယတ္တာ ဧဝ **ဗြဟ္မကာယော**။ ဓမ္မော ဟိ သေဋ္ဌဋ္ဌေန ဗြဟ္မာတိ ဝုစ္စတိ။ **ဓမ္မဘူတော**တိ ဓမ္မသဘာဝေါ။ ဓမ္မဘူတတ္တာ ဧဝ **ဗြဟ္မဘူတော**။

၁၁၉။ ဧတ္တာဝတာ ဘဂဝါ သေဋ္ဌစ္ဆေဒကဝါဒံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ အပရေနပိ နယေန သေဋ္ဌစ္ဆေဒကဝါဒမေဝ ဒဿေတုံ **ဟောတိ ခေါ သော ဝါသေဋ္ဌ သမယော**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ သံဝဋ္ဋဝိဝဋ္ဋကထာ **ဗြဟ္မဇာလေ**[၂] ဝိတ္ထာရိတာဝ။ **ဣတ္ထတ္တံ အာဂစ္ဆန္တီ**တိ ဣတ္ထဘာဝံ မနုဿတ္တံ အာဂစ္ဆန္တိ။ **တေဓ ဟောန္တိ မနောမယာ**တိ တေ ဣဓ မနုဿလောကေ နိဗ္ဗတ္တမာနာပိ ဩပပါတိကာ ဟုတွာ မနေနေဝ နိဗ္ဗတ္တာတိ မနောမယာ။ ဗြဟ္မလောကေ ဝိယ ဣဓာပိ နေသံ ပီတိယေဝ အာဟာရကိစ္စံ သာဓေတီတိ **ပီတိဘက္ခာ**။ ဧတေနေဝ နယေန **သယံပဘာ**ဒီနိပိ ဝေဒိတဗ္ဗာနီတိ။

ရသပထဝိပါတုဘာဝဝဏ္ဏနာ

၁၂၀။ **ဧကောဒကီဘူတ**န္တိ သဗ္ဗံ စက္ကဝါဠံ ဧကောဒကမေဝ ဘူတံ။ **အန္ဓကာရော**တိ တမော။ **အန္ဓကာရတိမိသာ**တိ စက္ခုဝိညာဏုပ္ပတ္တိနိဝါရဏေန အန္ဓဘာဝကရဏံ ဗဟလတမံ။ **သမတနီ**တိ[၃] ပတိဋ္ဌာတိ သမန္တတော ပတ္ထရိ။ **ပယသော တတ္တဿာ**တိ တတ္တဿ ခီရဿ။ **ဝဏ္ဏသမ္ပန္နာ**တိ ဝဏ္ဏေန သမ္ပန္နာ။ ကဏိကာရပုပ္ဖသဒိသော ဟိဿာ ဝဏ္ဏော အဟောသိ။ **ဂန္ဓသမ္ပန္နာ**တိ ဂန္ဓေန

၁-....ဓမ္မဒါယာဒံ (သီ) ၂-ဒီ-ဋ္ဌ ၁-၁၀၁-ပိဋ္ဌေ။ ၃-သမတာနီတိ (သျာ၊ က)

sampannā dibbagandhaṁ vāyati. **Rasasampannā**ti rasena sampannā pakkhittadibbojā viya hoti. **Khuddamadhun**ti khuddakamakkhikāhi katamadhuṁ. **Aneḷakan**ti niddosaṁ makkhikaṇḍakavirahitaṁ. **Lolajātiko**ti lolasabhāvo. Atītānantarepi kappe loloyeva. **Ambho**ti acchariyajāto āha. **Kimevidaṁ bhavissatī**ti vaṇṇopissā manāpo gandhopi, raso panassā kīdiso bhavissatīti attho. Yo tattha uppannalobho, so rasapathaviṁ aṅguliyā sāyi, aṅguliyā gahetvā jivhagge ṭhapesi.

Acchādesīti jivhagge ṭhapitamattā satta rasaharaṇīsahassāni pharitvā manāpā hutvā tiṭṭhati. **Taṇhā cassa okkamī**ti tattha cassa taṇhā uppajji.

Candimasūriyādipātubhāvavaṇṇanā

121. **Āluppakārakaṁ upakkamiṁsu paribhuñjitun**ti ālopaṁ katvā piṇḍe piṇḍe chinditvā paribhuñjituṁ ārabhiṁsu. **Candimasūriyā**ti candimā ca sūriyo ca. **Pāturahesun**ti pātubhaviṁsu.

Ko pana tesaṁ paṭhamaṁ pātubhavi, ko kasmiṁ vasati, kassa kiṁ pamāṇaṁ, ko upari, ko sīghaṁ gacchati, kati nesaṁ vīthiyo, kathaṁ caranti, kittake ṭhāne ālokaṁ karontīti. Ubho ekato pātubhavanti. Sūriyo paṭhamataraṁ paññāyati. Tesañhi sattānaṁ sayaṁpabhāya antarahitāya andhakāro ahosi. Te bhītatasitā “bhaddakaṁ vatassa sace āloko pātubhaveyyā”ti cintayiṁsu. Tato mahājanassa sūrabhāvaṁ janayamānaṁ sūriyamaṇḍalaṁ uṭṭhahi. Tenevassa sūriyoti nāmaṁ ahosi. Tasmiṁ divasaṁ ālokaṁ katvā atthaṅgate puna andhakāro ahosi. Te “bhaddakaṁ vatassa sace añño āloko uppajjeyyā”ti cintayiṁsu. Atha nesaṁ chandaṁ ñatvāva candamaṇḍalaṁ uṭṭhahi. Tenevassa candoti nāmaṁ ahosi.

Tesu cando antomaṇivimāne vasati. Taṁ bahi rajatena parikkhittaṁ. Ubhayampi sītalameva ahosi. Sūriyo antokanakavimāne vasati. Taṁ bāhiraṁ phalikaparikkhittaṁ hoti. Ubhayampi uṇhameva.

သမ္ပန္နာ ဒိဗ္ဗဂန္ဓံ ဝါယတိ။ **ရသသမ္ပန္နာ**တိ ရသေန သမ္ပန္နာ ပက္ခိတ္တဒိဗ္ဗောဇာ ဝိယ ဟောတိ။ **ခုဒ္ဒမဓု**န္တိ ခုဒ္ဒကမက္ခိကာဟိ ကတမဓုံ။ **အနေဠက**န္တိ နိဒ္ဒောသံ မက္ခိကဏ္ဍကဝိရဟိတံ။ **လောလဇာတိကော**တိ လောလသဘာဝေါ။ အတီတာနန္တရေပိ ကပ္ပေ လောလောယေဝ။ **အမ္ဘော**တိ အစ္ဆရိယဇာတော အာဟ။ **ကိမေဝိဒံ ဘဝိဿတီ**တိ ဝဏ္ဏောပိဿာ မနာပေါ ဂန္ဓောပိ၊ ရသော ပနဿာ ကီဒိသော ဘဝိဿတီတိ အတ္ထော။ ယော တတ္ထ ဥပ္ပန္နလောဘော၊ သော ရသပထဝိံ အင်္ဂုလိယာ သာယိ၊ အင်္ဂုလိယာ ဂဟေတွာ ဇိဝှဂ္ဂေ ဌပေသိ။

အစ္ဆာဒေသီတိ ဇိဝှဂ္ဂေ ဌပိတမတ္တာ သတ္တ ရသဟရဏီသဟဿာနိ ဖရိတွာ မနာပါ ဟုတွာ တိဋ္ဌတိ။ **တဏှာ စဿ ဩက္ကမီ**တိ တတ္ထ စဿ တဏှာ ဥပ္ပဇ္ဇိ။

စန္ဒိမသူရိယာဒိပါတုဘာဝဝဏ္ဏနာ

၁၂၁။ **အာလုပ္ပကာရကံ ဥပက္ကမိံသု ပရိဘုဉ္ဇိတု**န္တိ အာလောပံ ကတွာ ပိဏ္ဍေ ပိဏ္ဍေ ဆိန္ဒိတွာ ပရိဘုဉ္ဇိတုံ အာရဘိံသု။ **စန္ဒိမသူရိယာ**တိ စန္ဒိမာ စ သူရိယော စ။ **ပါတုရဟေသု**န္တိ ပါတုဘဝိံသု။

ကော ပန တေသံ ပဌမံ ပါတုဘဝိ၊ ကော ကသ္မိံ ဝသတိ၊ ကဿ ကိံ ပမာဏံ၊ ကော ဥပရိ၊ ကော သီဃံ ဂစ္ဆတိ၊ ကတိ နေသံ ဝီထိယော၊ ကထံ စရန္တိ၊ ကိတ္တကေ ဌာနေ အာလောကံ ကရောန္တီတိ။ ဥဘော ဧကတော ပါတုဘဝန္တိ။ သူရိယော ပဌမတရံ ပညာယတိ။ တေသဉှိ သတ္တာနံ သယံပဘာယ အန္တရဟိတာယ အန္ဓကာရော အဟောသိ။ တေ ဘီတတသိတာ “ဘဒ္ဒကံ ဝတဿ သစေ အာလောကော ပါတုဘဝေယျာ”တိ စိန္တယိံသု။ တတော မဟာဇနဿ သူရဘာဝံ ဇနယမာနံ သူရိယမဏ္ဍလံ ဥဋ္ဌဟိ။ တေနေဝဿ သူရိယောတိ နာမံ အဟောသိ။ တသ္မိံ ဒိဝသံ အာလောကံ ကတွာ အတ္ထင်္ဂတေ ပုန အန္ဓကာရော အဟောသိ။ တေ “ဘဒ္ဒကံ ဝတဿ သစေ အညော အာလောကော ဥပ္ပဇ္ဇေယျာ”တိ စိန္တယိံသု။ အထ နေသံ ဆန္ဒံ ဉတွာဝ စန္ဒမဏ္ဍလံ ဥဋ္ဌဟိ။ တေနေဝဿ စန္ဒောတိ နာမံ အဟောသိ။

တေသု စန္ဒော အန္တောမဏိဝိမာနေ ဝသတိ။ တံ ဗဟိ ရဇတေန ပရိက္ခိတ္တံ။ ဥဘယမ္ပိ သီတလမေဝ အဟောသိ။ သူရိယော အန္တောကနကဝိမာနေ ဝသတိ။ တံ ဗာဟိရံ ဖလိကပရိက္ခိတ္တံ ဟောတိ။ ဥဘယမ္ပိ ဥဏှမေဝ။

Pamāṇato cando ujukaṁ ekūnapaññāsayojano. Parimaṇḍalato tīhi yojanehi ūnadiyaḍḍhasatayojanā. Sūriyo ujukaṁ paññāsayojano, parimaṇḍalato diyaḍḍhasatayojano.

Cando heṭṭhā sūriyo upari, antarā nesaṁ yojanaṁ hoti. Candassa heṭṭhimantato sūriyassa uparimantato yojanasataṁ hoti.

Cando ujukaṁ saṇikaṁ gacchati, tiriyaṁ sīghaṁ. Dvīsu passesu nakkhattatārakā gacchanti. Cando dhenu viya vacchaṁ taṁ taṁ nakkhattaṁ upasaṅkamati. Nakkhattāni pana attano ṭhānaṁ na vijahanti. Sūriyassa ujukaṁ gamanaṁ sīghaṁ, tiriyaṁ gamanaṁ dandhaṁ. So kāḷapakkha-uposathato pāṭipadadivase yojanānaṁ satasahassaṁ canda maṇḍalaṁ ohāya gacchati. Atha cando lekhā viya paññāyati. Pakkhassa dutiyāya satasahassanti evaṁ yāva uposathadivasā satasahassaṁ satasahassaṁ ohāya gacchati. Atha cando anukkamena vaḍḍhitvā uposathadivase paripuṇṇo hoti. Puna pāṭipadadivase yojanānaṁ satasahassaṁ dhāvitvā gaṇhāti. Dutiyāya satasahassanti evaṁ yāva uposathadivasā satasahassaṁ satasahassaṁ dhāvitvā gaṇhāti. Atha cando anukkamena hāyitvā uposathadivase sabbaso na paññāyati. Candaṁ heṭṭhā katvā sūriyo upari hoti. Mahatiyā pātiyā khuddakabhājanaṁ viya candamaṇḍalaṁ pidhīyati. Majjhanhike gehacchāyā viya candassa chāyā na paññāyati. So chāyāya apaññāyamānāya dūre ṭhitānaṁ divā padīpo viya sayampi na paññāyati.

Kati nesaṁ vīthiyoti ettha pana ajavīthi nāgavīthi govīthīti tisso vīthiyo honti. Tattha ajānaṁ udakaṁ paṭikūlaṁ hoti, hatthināgānaṁ panāpaṁ. Gunnaṁ sītuṇha samatāya phāsu hoti. Tasmā yaṁ kālaṁ candimasūriyā ajavīthiṁ āruhanti, tadā devo ekabindumpi na vassati. Yadā nāgavīthiṁ ārohanti, tadā bhinnaṁ viya nabhaṁ paggharati. Yadā govīthiṁ ārohanti, tadā utusamatā sampajjati. Candimasūriyā chamāse Sineruto bahi nikkhamanti, chamāse anto vicaranti. Te hi āsāḷhamāse Sinerusamīpena vicaranti. Tato pare dve māse nikkhamitvā bahi vicarantā paṭhama kattikamāse majjhena gacchanti. Tato cakkavāḷābhimukhā gantvā tayo māse cakkavāḷasamīpena caritvā puna

ပမာဏတော စန္ဒော ဥဇုကံ ဧကူနပညာသယောဇနော။ ပရိမဏ္ဍလတော တီဟိ ယောဇနေဟိ ဦနဒိယဍ္ဎသတယောဇနော။ သူရိယော ဥဇုကံ ပညာသယောဇနော၊ ပရိမဏ္ဍလတော ဒိယဍ္ဎသတယောဇနော။

စန္ဒော ဟေဋ္ဌာ သူရိယော ဥပရိ၊ အန္တရာ နေသံ ယောဇနံ ဟောတိ။ စန္ဒဿ ဟေဋ္ဌိမန္တတော သူရိယဿ ဥပရိမန္တတော ယောဇနသတံ ဟောတိ။

စန္ဒော ဥဇုကံ သဏိကံ ဂစ္ဆတိ, တိရိယံ သီဃံ။ ဒွီသု ပဿေသု နက္ခတ္တတာရကာ ဂစ္ဆန္တိ။ စန္ဒော ဓေနု ဝိယ ဝစ္ဆံ တံ တံ နက္ခတ္တံ ဥပသင်္ကမတိ။ နက္ခတ္တာနိ ပန အတ္တနော ဌာနံ န ဝိဇဟန္တိ။ သူရိယဿ ဥဇုကံ ဂမနံ သီဃံ၊ တိရိယံ ဂမနံ ဒန္ဓံ။ သော ကာဠပက္ခဥပေါသထတော ပါဋိပဒဒိဝသေ ယောဇနာနံ သတသဟဿံ စန္ဒမဏ္ဍလံ ဩဟာယ ဂစ္ဆတိ။ အထ စန္ဒော လေခါ ဝိယ ပညာယတိ။ ပက္ခဿ ဒုတိယာယ သတသဟဿန္တိ ဧဝံ ယာဝ ဥပေါသထဒိဝသာ သတသဟဿံ သတသဟဿံ ဩဟာယ ဂစ္ဆတိ။ အထ စန္ဒော အနုက္ကမေန ဝဍ္ဎိတွာ ဥပေါသထဒိဝသေ ပရိပုဏ္ဏော ဟောတိ။ ပုန ပါဋိပဒဒိဝသေ ယောဇနာနံ သတသဟဿံ ဓာဝိတွာ ဂဏှာတိ။ ဒုတိယာယ သတသဟဿန္တိ ဧဝံ ယာဝ ဥပေါသထဒိဝသာ သတသဟဿံ သတသဟဿံ ဓာဝိတွာ ဂဏှာတိ။ အထ စန္ဒော အနုက္ကမေန ဟာယိတွာ ဥပေါသထဒိဝသေ သဗ္ဗသော န ပညာယတိ။ စန္ဒံ ဟေဋ္ဌာ ကတွာ သူရိယော ဥပရိ ဟောတိ။ မဟတိယာ ပါတိယာ ခုဒ္ဒကဘာဇနံ ဝိယ စန္ဒမဏ္ဍလံ ပိဓီယတိ။ မဇ္ဈနှိကေ ဂေဟစ္ဆာယာ ဝိယ စန္ဒဿ ဆာယာ န ပညာယတိ။ သော ဆာယာယ အပညာယမာနာယ ဒူရေ ဌိတာနံ ဒိဝါ ပဒီပေါ ဝိယ သယမ္ပိ န ပညာယတိ။

ကတိ နေသံ ဝီထိယောတိ ဧတ္ထ ပန အဇဝီထိ နာဂဝီထိ ဂေါဝီထီတိ တိဿော ဝီထိယော ဟောန္တိ။ တတ္ထ အဇာနံ ဥဒကံ ပဋိကူလံ ဟောတိ၊ ဟတ္ထိနာဂါနံ မနာပံ။ ဂုန္နံ သီတုဏှသမတာယ ဖာသု ဟောတိ။ တသ္မာ ယံ ကာလံ စန္ဒိမသူရိယာ အဇဝီထိံ အာရုဟန္တိ၊ တဒါ ဒေဝေါ ဧကဗိန္ဒုမ္ပိ န ဝဿတိ။ ယဒါ နာဂဝီထိံ အာရောဟန္တိ၊ တဒါ ဘိန္နံ ဝိယ နဘံ ပဂ္ဃရတိ။ ယဒါ ဂေါဝီထိံ အာရောဟန္တိ၊ တဒါ ဥတုသမတာ သမ္ပဇ္ဇတိ။ စန္ဒိမသူရိယာ ဆမာသေ သိနေရုတော ဗဟိ နိက္ခမန္တိ၊ ဆမာသေ အန္တော ဝိစရန္တိ။ တေ ဟိ အာသာဠှမာသေ သိနေရုသမီပေန ဝိစရန္တိ။ တတော ပရေ ဒွေ မာသေ နိက္ခမိတွာ ဗဟိ ဝိစရန္တာ ပဌမကတ္တိကမာသေ မဇ္ဈေန ဂစ္ဆန္တိ။ တတော စက္ကဝါဠာဘိမုခါ ဂန္တွာ တယော မာသေ စက္ကဝါဠသမီပေန စရိတွာ ပုန

nikkhamitvā citramāse majjhena gantvā tato dve māse Sinerubhimukhā pakkhanditvā puna āsāḷhe Sinerusamīpena caranti.

Kittake ṭhāne ālokaṁ karontīti. Ekappahārena tīsu dīpesu ālokaṁ karonti. Kathaṁ? Imasmiñhi dīpe sūriyuggamanakālo pubbavidehe majjhanhiko hoti, uttarakurūsu atthaṅgamanakālo, aparagoyāne majjhimayāmo. Pubbavidehamhi uggamanakālo uttarakurūsu majjhanhiko, aparagoyāne atthaṅgamanakālo, idha majjhimayāmo. Uttarakurūsu uggamanakālo aparagoyāne majjhanhiko, idha atthaṅgamanakālo, pubbavidehe majjhimayāmo. Aparagoyānadīpe uggamanakālo idha majjhinhiko, pubbavidehe atthaṅgamanakālo, uttarakurūsu majjhimayāmoti.

Nakkhattāni tārakarūpānīti kattikādinakkhattāni ceva sesatārakarūpāni ca candimasūriyehi saddhiṁyeva pāturahesuṁ. **Rattindivā**ti tato sūriyatthaṅgamanato yāva aruṇuggamanā ratti, aruṇuggamanato yāva sūriyatthaṅgamanā divāti evaṁ rattindivā paññāyiṁsu. Atha pañcadasa rattiyo aḍḍhamāso, dve aḍḍhamāsā māsoti evaṁ māsaḍḍhamāsā paññāyiṁsu. Atha cattāro māsā utu, tayo utū saṁvaccharoti evaṁ utusaṁvaccharā paññāyiṁsu.

122. **Vaṇṇavevaṇṇatā cā**ti vaṇṇassa vivaṇṇabhāvo. **Tesaṁ vaṇṇātimāna paccayā**ti tesaṁ vaṇṇaṁ ārabbha uppanna-atimānapaccayā. **Mānātimānajātikānan**ti punappunaṁ uppajjamānātimānasabhāvānaṁ. **Rasāya pathaviyā**ti sampannarasattā rasāti laddhanāmāya pathaviyā. **Anutthuniṁsū**ti anubhāsiṁsu. **Aho rasan**ti aho amhākaṁ madhurarasaṁ antarahitaṁ. **Aggaññaṁ akkharan**ti lokuppattivaṁsakathaṁ. **Anusarantī**ti anugacchanti.

Bhūmipappaṭakapātubhāvādivaṇṇanā

123. **Evameva pāturahosī**ti ediso hutvā uṭṭhahi, antovāpiyaṁ udake chinne sukkhakalalapaṭalaṁ viya ca uṭṭhahi.

124. **Padālatā**ti ekā madhurarasā bhaddālatā. **Kalambukā**ti nāḷikā. **Ahu vata no**ti madhurarasā vata no padālatā ahosi. **Ahāyi vata no**ti sā no etarahi antarahitāti.

နိက္ခမိတွာ စိတြမာသေ မဇ္ဈေန ဂန္တွာ တတော ဒွေ မာသေ သိနေရုဘိမုခါ ပက္ခန္ဒိတွာ ပုန အာသာဠှေ သိနေရုသမီပေန စရန္တိ။

ကိတ္တကေ ဌာနေ အာလောကံ ကရောန္တီတိ။ ဧကပ္ပဟာရေန တီသု ဒီပေသု အာလောကံ ကရောန္တိ။ ကထံ ? ဣမသ္မိဉ္ဟိ ဒီပေ သူရိယုဂ္ဂမနကာလော ပုဗ္ဗဝိဒေဟေ မဇ္ဈန္ဟိကော ဟောတိ, ဥတ္တရကုရူသု အတ္ထင်္ဂမနကာလော, အပရဂေါယာနေ မဇ္ဈိမယာမော။ ပုဗ္ဗဝိဒေဟမှိ ဥဂ္ဂမနကာလော ဥတ္တရကုရူသု မဇ္ဈန္ဟိကော, အပရဂေါယာနေ အတ္ထင်္ဂမနကာလော, ဣဓ မဇ္ဈိမယာမော။ ဥတ္တရကုရူသု ဥဂ္ဂမနကာလော အပရဂေါယာနေ မဇ္ဈန္ဟိကော, ဣဓ အတ္ထင်္ဂမနကာလော, ပုဗ္ဗဝိဒေဟေ မဇ္ဈိမယာမော။ အပရဂေါယာနဒီပေ ဥဂ္ဂမနကာလော ဣဓ မဇ္ဈန္ဟိကော, ပုဗ္ဗဝိဒေဟေ အတ္ထင်္ဂမနကာလော, ဥတ္တရကုရူသု မဇ္ဈိမယာမောတိ။

နက္ခတ္တာနိ တာရကရူပါနီတိ ကတ္တိကာဒိနက္ခတ္တာနိ စေဝ သေသတာရကရူပါနိ စ စန္ဒိမသူရိယေဟိ သဒ္ဓိံယေဝ ပါတုရဟေသုံ။ **ရတ္တိန္ဒိဝါ**တိ တတော သူရိယတ္ထင်္ဂမနတော ယာဝ အရုဏုဂ္ဂမနာ ရတ္တိ၊ အရုဏုဂ္ဂမနတော ယာဝ သူရိယတ္ထင်္ဂမနာ ဒိဝါတိ ဧဝံ ရတ္တိန္ဒိဝါ ပညာယိံသု။ အထ ပဉ္စဒသ ရတ္တိယော အဍ္ဎမာသော၊ ဒွေ အဍ္ဎမာသာ မာသောတိ ဧဝံ မာသဍ္ဎမာသာ ပညာယိံသု။ အထ စတ္တာရော မာသာ ဥတု၊ တယော ဥတူ သံဝစ္ဆရောတိ ဧဝံ ဥတုသံဝစ္ဆရာ ပညာယိံသု။

၁၂၂။ **ဝဏ္ဏဝေဝဏ္ဏတာ စာ**တိ ဝဏ္ဏဿ ဝိဝဏ္ဏဘာဝေါ။ **တေသံ ဝဏ္ဏာတိမာနပစ္စယာ**တိ တေသံ ဝဏ္ဏံ အာရဗ္ဘ ဥပ္ပန္နအတိမာနပစ္စယာ။ **မာနာတိမာနဇာတိကာနန္တိ** ပုနပ္ပုနံ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာတိမာနသဘာဝါနံ။ **ရသာယ ပထဝိယာ**တိ သမ္ပန္နရသတ္တာ ရသာတိ လဒ္ဓနာမာယ ပထဝိယာ။ **အနုတ္ထုနိံသူ**တိ အနုဘာသိံသု။ **အဟော ရသန္တိ** အဟော အမှာကံ မဓုရရသံ အန္တရဟိတံ။ **အဂ္ဂညံ အက္ခရန္တိ** လောကုပ္ပတ္တိဝံသကထံ။ **အနုသရန္တီ**တိ အနုဂစ္ဆန္တိ။

ဘူမိပပ္ပဋကပါတုဘာဝါဒိဝဏ္ဏနာ

၁၂၃။ **ဧဝမေဝ ပါတုရဟောသီ**တိ ဧဒိသော ဟုတွာ ဥဋ္ဌဟိ၊ အန္တောဝါပိယံ ဥဒကေ ဆိန္နေ သုက္ခကလလပဋလံ ဝိယ စ ဥဋ္ဌဟိ။

၁၂၄။ **ပဒါလတာ**တိ ဧကာ မဓုရရသာ ဘဒ္ဒါလတာ။ **ကလမ္ဗုကာ**တိ နာဠိကာ။ **အဟု ဝတ နော**တိ မဓုရရသာ ဝတ နော ပဒါလတာ အဟောသိ။ **အဟာယိ ဝတ နော**တိ သာ နော ဧတရဟိ အန္တရဟိတာတိ။

125. **Akaṭṭhapāko**ti akaṭṭheyeva bhūmibhāge uppanno. **Akaṇo**ti nikkuṇḍako[1]. **Athuso**ti nitthuso. **Sugandho**ti dibbagandhaṁ vāyati. **Taṇḍulapphalo**ti suparisuddhaṁ paṇḍaraṁ taṇḍulameva phalati. **Pakkaṁ paṭivirūḷhan**ti sāyaṁ gahitaṭṭhānaṁ pāto pakkaṁ hoti, puna virūḷhaṁ paṭipākatikameva gahitaṭṭhānaṁ na paññāyati. **Nāpadānaṁ paññāyatī**ti alāyikaṁ hutvā anūnameva paññāyati.

Itthipurisaliṅgādipātubhāvavaṇṇanā

126. **Itthiyā cā**ti yā pubbe manussakāle itthī, tassa itthiliṅgaṁ pātubhavati, pubbe purisassa purisaliṅgaṁ. Mātugāmo nāma hi purisattabhāvaṁ labhanto anupubbena purisattapaccaye dhamme pūretvā labhati. Puriso itthattabhāvaṁ labhanto kāmesumicchācāraṁ nissāya labhati. Tadā pana pakatiyā mātugāmassa itthiliṅgaṁ, purisassa purisaliṅgaṁ pāturahosi. **Upanijjhāyatan**ti upanijjhāyantānaṁ olokentānaṁ. **Pariḷāho**ti rāga pariḷāho. **Seṭṭhin**ti chārikaṁ. **Nibbuyhamānāyā**ti niyyamānāya.

127. **Adhammasammatan**ti taṁ paṁsukhipanādi adhammoti sammataṁ. **Tadetarahi dhammasammatan**ti taṁ idāni dhammoti sammataṁ, dhammoti taṁ gahetvā vicaranti. Tathā hi ekaccesu janapadesu kalahaṁ kurumānā itthiyo “tvaṁ kasmā kathesi, yā gomayapiṇḍamattampi nālatthā”ti vadanti. **Pātabyatan**ti sevitabbataṁ. **Sannidhi kārakan**ti sannidhiṁ katvā. **Apadānaṁ paññāyitthā**ti chinnaṭṭhānaṁ ūnameva hutvā paññāyittha. **Saṇḍasaṇḍā**ti ekekasmiṁ ṭhāne kalāpabandhā viya gumbagumbā hutvā.

128. **Mariyādaṁ ṭhapeyyāmā**ti sīmaṁ ṭhapeyyāma. **Yatra hi nāmā**ti yo hi nāma. **Pāṇinā pahariṁsū**ti tayo vāre vacanaṁ agaṇhantaṁ pāṇinā pahariṁsu. **Tadagge kho**ti taṁ aggaṁ katvā.

Mahāsammatarājavaṇṇanā

130. **Khīyitabbaṁ khīyeyyā**ti pakāsetabbaṁ pakāseyya khipitabbaṁ khipeyya, hāretabbaṁ hāreyyāti vuttaṁ hoti. **Yo nesaṁ satto**ti

1. Nikkaṇo (Ka), nikkoṇḍako (Syā)

၁၂၅။ **အကဋ္ဌပါကော**တိ အကဋ္ဌေယေဝ ဘူမိဘာဂေ ဥပ္ပန္နော။ **အကဏော**တိ နိက္ကုဏ္ဍကော[၁]။ **အထုသော**တိ နိတ္ထုသော။ **သုဂန္ဓော**တိ ဒိဗ္ဗဂန္ဓံ ဝါယတိ။ **တဏ္ဍုလပ္ဖလော**တိ သုပရိသုဒ္ဓံ ပဏ္ဍရံ တဏ္ဍုလမေဝ ဖလတိ။ **ပက္ကံ ပဋိဝိရူဠှန္တိ** သာယံ ဂဟိတဋ္ဌာနံ ပါတော ပက္ကံ ဟောတိ၊ ပုန ဝိရူဠှံ ပဋိပါကတိကမေဝ ဂဟိတဋ္ဌာနံ န ပညာယတိ။ **နာပဒါနံ ပညာယတီ**တိ အလာယိတံ ဟုတွာ အနူနမေဝ ပညာယတိ။

ဣတ္ထိပုရိသလိင်္ဂါဒိပါတုဘာဝဝဏ္ဏနာ

၁၂၆။ **ဣတ္ထိယာ စာ**တိ ယာ ပုဗ္ဗေ မနုဿကာလေ ဣတ္ထီ၊ တဿ ဣတ္ထိလိင်္ဂံ ပါတုဘဝတိ၊ ပုဗ္ဗေ ပုရိသဿ ပုရိသလိင်္ဂံ။ မာတုဂါမော နာမ ဟိ ပုရိသတ္တဘာဝံ လဘန္တော အနုပုဗ္ဗေန ပုရိသတ္တပစ္စယေ ဓမ္မေ ပူရေတွာ လဘတိ။ ပုရိသော ဣတ္ထတ္တဘာဝံ လဘန္တော ကာမေသုမိစ္ဆာစာရံ နိဿာယ လဘတိ။ တဒါ ပန ပကတိယာ မာတုဂါမဿ ဣတ္ထိလိင်္ဂံ, ပုရိသဿ ပုရိသလိင်္ဂံ ပါတုရဟောသိ။ **ဥပနိဇ္ဈာယတန္တိ** ဥပနိဇ္ဈာယန္တာနံ ဩလောကေန္တာနံ။ **ပရိဠာဟော**တိ ရာဂပရိဠာဟော။ **သေဋ္ဌိန္တိ** ဆာရိကံ။ **နိဗ္ဗုယှမာနာယာ**တိ နိယျမာနာယ။

၁၂၇။ **အဓမ္မသမ္မတန္တိ** တံ ပံသုခိပနာဒိ အဓမ္မောတိ သမ္မတံ။ **တဒေတရဟိ ဓမ္မသမ္မတန္တိ** တံ ဣဒါနိ ဓမ္မောတိ သမ္မတံ၊ ဓမ္မောတိ တံ ဂဟေတွာ ဝိစရန္တိ။ တထာ ဟိ ဧကစ္စေသု ဇနပဒေသု ကလဟံ ကုရုမာနာ ဣတ္ထိယော “တွံ ကသ္မာ ကထေသိ၊ ယာ ဂေါမယပိဏ္ဍမတ္တမ္ပိ နာလတ္ထာ”တိ ဝဒန္တိ။ **ပါတဗျတန္တိ** သေဝိတဗ္ဗတံ။ **သန္နိဓိကာရကန္တိ** သန္နိဓိံ ကတွာ။ **အပဒါနံ ပညာယိတ္ထာ**တိ ဆိန္နဋ္ဌာနံ ဦနမေဝ ဟုတွာ ပညာယိတ္ထ။ **သဏ္ဍသဏ္ဍာ**တိ ဧကေကသ္မိံ ဌာနေ ကလာပဗန္ဓာ ဝိယ ဂုမ္ဗဂုမ္ဗာ ဟုတွာ။

၁၂၈။ **မရိယာဒံ ဌပေယျာမာ**တိ သီမံ ဌပေယျာမ။ **ယတြ ဟိ နာမာ**တိ ယော ဟိ နာမ။ **ပါဏိနာ ပဟရိံသူ**တိ တယော ဝါရေ ဝစနံ အဂဏှန္တံ ပါဏိနာ ပဟရိံသု။ **တဒဂ္ဂေ ခေါ**တိ တံ အဂ္ဂံ ကတွာ။

မဟာသမ္မတရာဇဝဏ္ဏနာ

၁၃၀။ **ခီယိတဗ္ဗံ ခီယေယျာ**တိ ပကာသေတဗ္ဗံ ပကာသေယျ ခိပိတဗ္ဗံ ခိပေယျ၊ ဟာရေတဗ္ဗံ ဟာရေယျာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ယော နေသံ သတ္တော**တိ

၁-နိက္ကဏော (က)၊ နိက္ကောဏ္ဍကော (သျာ)

yo tesaṁ satto. Ko pana soti. Amhākaṁ bodhisatto. **Sālīnaṁ bhāgaṁ anupadassāmā**ti mayaṁ ekekassa khettato ambaṇambaṇaṁ āharitvā tuyhaṁ sālibhāgaṁ dassāma, tayā kiñci kammaṁ na kātabbaṁ, tvaṁ amhākaṁ jeṭṭhakaṭṭhāne tiṭṭhāti.

131. **Akkharaṁ upanibbattan**ti saṅkhā samaññā paññatti vohāro uppanno. **Khattiyo khattiyotveva dutiyaṁ akkharan**ti na kevalaṁ akkharameva, te panassa khettasāmino tīhi saṅkhehi abhisekampi akaṁsu. **Rañjetī**ti sukheti pineti. **Aggaññenā**ti agganti ñātena, agge vā ñātena lokuppattisamaye uppannena abhinibbatti ahosīti.

Brāhmaṇamaṇḍalādivaṇṇanā

132. **Vītaṅgārā vītadhūmā**ti pacitvā khāditabbābhāvato vigatadhūmaṅgārā. **Pannamusalā**ti koṭṭetvā pacitabbābhāvato patitamusalā. **Ghāsamesamānā**ti bhikkhā cariyavasena yāgubhattaṁ pariyesantā. **Tamenaṁ manussā disvā**ti te ete manussā passitvā. **Anabhisambhuṇamānā**ti asahamānā asakkontā. **Ganthe karontā**ti tayo vede abhisaṅkharontā ceva vācentā ca. **Acchantī**ti vasanti, "acchentī"tipi pāṭho. Esevattho. **Hīnasammatan**ti "mante dhārenti mante vācentī"ti kho vāseṭṭha idaṁ tena samayena hīnasammataṁ. **Tadetarahi seṭṭhasammatan**ti taṁ idāni "ettake mante dhārenti ettake mante vācentī"ti seṭṭhasammataṁ jātaṁ. **Brāhmaṇamaṇḍalassā**ti brāhmaṇagaṇassa.

133. **Methunaṁ dhammaṁ samādāyā**ti methunadhammaṁ samādiyitvā. **Visukammante**[1] **payojesun**ti gorakkha[2] vāṇijakammādike vissute uggate kammante payojesuṁ.

134. **Suddā suddā**ti tena luddācārakammakhuddācārakammunā suddaṁ suddaṁ lahuṁ lahuṁ kucchitaṁ gacchanti, vinassantīti attho. **Ahu kho**ti hoti kho.

1. Vissutakammante (Sī) 2. Gopaka (Syā, Ka)

ယော တေသံ သတ္တော။ ကော ပန သောတိ။ အမှာကံ ဗောဓိသတ္တော။ **သာလီနံ ဘာဂံ အနုပဒဿာမာ**တိ မယံ ဧကေကဿ ခေတ္တတော အမ္ဗဏမ္ဗဏံ အာဟရိတွာ တုယှံ သာလိဘာဂံ ဒဿာမ၊ တယာ ကိဉ္စိ ကမ္မံ န ကာတဗ္ဗံ၊ တွံ အမှာကံ ဇေဋ္ဌကဋ္ဌာနေ တိဋ္ဌာတိ။

၁၃၁။ **အက္ခရံ ဥပနိဗ္ဗတ္တန္တိ** သင်္ခါ သမညာ ပညတ္တိ ဝေါဟာရော ဥပ္ပန္နော။ **ခတ္တိယော ခတ္တိယောတွေဝ ဒုတိယံ အက္ခရန္တိ** န ကေဝလံ အက္ခရမေဝ၊ တေ ပနဿ ခေတ္တသာမိနော တီဟိ သင်္ခေဟိ အဘိသေကမ္ပိ အကံသု။ **ရဉ္ဇေတီ**တိ သုခေတိ ပိနေတိ။ **အဂ္ဂညေနာ**တိ အဂ္ဂန္တိ ဉာတေန, အဂ္ဂေ ဝါ ဉာတေန လောကုပ္ပတ္တိသမယေ ဥပ္ပန္နေန အဘိနိဗ္ဗတ္တိ အဟောသီတိ။

ဗြာဟ္မဏမဏ္ဍလာဒိဝဏ္ဏနာ

၁၃၂။ **ဝီတင်္ဂါရာ ဝီတဓူမာ**တိ ပစိတွာ ခါဒိတဗ္ဗာဘာဝတော ဝိဂတဓူမင်္ဂါရာ။ **ပန္နမုသလာ**တိ ကောဋ္ဋေတွာ ပစိတဗ္ဗာဘာဝတော ပတိတမုသလာ။ **ဃာသမေသမာနာ**တိ ဘိက္ခာစရိယဝသေန ယာဂုဘတ္တံ ပရိယေသန္တာ။ **တမေနံ မနုဿာ ဒိသွာ**တိ တေ ဧတေ မနုဿာ ပဿိတွာ။ **အနဘိသမ္ဘုဏမာနာ**တိ အသဟမာနာ အသက္ကောန္တာ။ **ဂန္ထေ ကရောန္တာ**တိ တယော ဝေဒေ အဘိသင်္ခရောန္တာ စေဝ ဝါစေန္တာ စ။ **အစ္ဆန္တီ**တိ ဝသန္တိ၊ "အစ္ဆေန္တီ"တိပိ ပါဌော။ ဧသေဝတ္ထော။ **ဟီနသမ္မတန္တိ** "မန္တေ ဓာရေန္တိ မန္တေ ဝါစေန္တီ"တိ ခေါ ဝါသေဋ္ဌ ဣဒံ တေန သမယေန ဟီနသမ္မတံ။ **တဒေတရဟိ သေဋ္ဌသမ္မတန္တိ** တံ ဣဒါနိ "ဧတ္တကေ မန္တေ ဓာရေန္တိ ဧတ္တကေ မန္တေ ဝါစေန္တီ"တိ သေဋ္ဌသမ္မတံ ဇာတံ။ **ဗြာဟ္မဏမဏ္ဍလဿာ**တိ ဗြာဟ္မဏဂဏဿ။

၁၃၃။ **မေထုနံ ဓမ္မံ သမာဒါယာ**တိ မေထုနဓမ္မံ သမာဒိယိတွာ။ **ဝိသုကမ္မန္တေ**[1] **ပယောဇေသုန္တိ** ဂေါရက္ခ[2]ဝါဏိဇကမ္မာဒိကေ ဝိဿုတေ ဥဂ္ဂတေ ကမ္မန္တေ ပယောဇေသုံ။

၁၃၄။ **သုဒ္ဒါ သုဒ္ဒါ**တိ တေန လုဒ္ဒါစာရကမ္မခုဒ္ဒါစာရကမ္မုနာ သုဒ္ဒံ သုဒ္ဒံ လဟုံ လဟုံ ကုစ္ဆိတံ ဂစ္ဆန္တိ၊ ဝိနဿန္တီတိ အတ္ထော။ **အဟု ခေါ**တိ ဟောတိ ခေါ။

၁-ဝိဿုတကမ္မန္တေ (သီ) ၂-ဂေါပက (သျာ၊ က)

135. **Sakaṁ dhammaṁ garahamāno**ti na setacchattaṁ ussāpanamattena sujjhituṁ sakkāti evaṁ attano khattiyadhammaṁ nindamāno. Esa nayo sabbattha. “Imehi kho vāseṭṭha catūhi maṇḍalehī”ti iminā imaṁ dasseti “samaṇamaṇḍalaṁ nāma visuṁ natthi, yasmā[1] pana na sakkā jātiyā sujjhituṁ, attano attano sammāpaṭipattiyā visuddhi hoti. Tasmā imehi catūhi maṇḍalehi samaṇamaṇḍalassa abhinibbatti hoti. Imāni maṇḍalāni samaṇamaṇḍalaṁ anuvattanti, anuvattantāni ca dhammeneva anuvattanti, no adhammena. Samaṇamaṇḍalañhi āgamma sammāpaṭipattiṁ pūretvā suddhiṁ pāpuṇantī”ti.

Duccaritādikathāvaṇṇanā

136. Idāni yathājātiyā na sakkā sujjhituṁ, sammāpaṭipattiyāva sujjhanti, tamatthaṁ pākaṭaṁ karonto **khattiyopi kho Vāseṭṭhā**ti desanaṁ ārabhi. Tattha **micchādiṭṭhikammasamādānahetū**ti micchādiṭṭhivasena samādinnakammahetu, micchādiṭṭhikammassa vā samādānahetu.

137. **Dvayakārī**ti kālena kusalaṁ karoti, kālena akusalanti evaṁ ubhayakārī. **Sukhadukkhappaṭisaṁvedī hotī**ti ekakkhaṇe ubhayavipākadānaṭṭhānaṁ nāma natthi. Yena pana akusalaṁ bahuṁ kataṁ hoti, kusalaṁ mandaṁ, so taṁ kusalaṁ nissāya khattiyakule vā brāhmaṇakule vā nibbattati. Atha naṁ akusalakammaṁ kāṇampi karoti khujjampi pīṭhasappimpi. So rajjassa vā anaraho hoti, abhisittakāle vā evaṁbhūto bhoge paribhuñjituṁ na sakkoti. Aparassa maraṇakāle dve balavamallā viya te dvepi kusalākusalakammāni upaṭṭhahanti. Tesu akusalaṁ balavataraṁ hoti, taṁ kusalaṁ paṭibāhitvā tiracchānayoniyaṁ nibbattāpeti. Kusalakammampi pavattivedanīyaṁ hoti. Tamenaṁ maṅgalahatthiṁ vā karonti maṅgala-assaṁ vā maṅgala-usabhaṁ vā. So sampattiṁ anubhavati. Idaṁ sandhāya vuttaṁ “sukhadukkhappaṭisaṁvedī hotī”ti.

Bodhipakkhiyabhāvanāvaṇṇanā

138. **Sattannaṁ bodhipakkhiyānan**ti “cattāro satipaṭṭhānā”ti-ādikoṭṭhāsavasena sattannaṁ, paṭipāṭiyā pana sattatiṁsāya bodhipakkhiyānaṁ

1. Sammā (Sī)

၁၃၅။ **သကံ ဓမ္မံ ဂရဟမာနော**တိ န သေတစ္ဆတ္တံ ဥဿာပနမတ္တေန သုဇ္ဈိတုံ သက္ကာတိ ဧဝံ အတ္တနော ခတ္တိယဓမ္မံ နိန္ဒမာနော။ ဧသ နယော သဗ္ဗတ္ထ။ “ဣမေဟိ ခေါ ဝါသေဋ္ဌ စတူဟိ မဏ္ဍလေဟီ”တိ ဣမိနာ ဣမံ ဒဿေတိ “သမဏမဏ္ဍလံ နာမ ဝိသုံ နတ္ထိ၊ ယသ္မာ[၁] ပန န သက္ကာ ဇာတိယာ သုဇ္ဈိတုံ၊ အတ္တနော အတ္တနော သမ္မာပဋိပတ္တိယာ ဝိသုဒ္ဓိ ဟောတိ။ တသ္မာ ဣမေဟိ စတူဟိ မဏ္ဍလေဟိ သမဏမဏ္ဍလဿ အဘိနိဗ္ဗတ္တိ ဟောတိ။ ဣမာနိ မဏ္ဍလာနိ သမဏမဏ္ဍလံ အနုဝတ္တန္တိ၊ အနုဝတ္တန္တာနိ စ ဓမ္မေနေဝ အနုဝတ္တန္တိ၊ နော အဓမ္မေန။ သမဏမဏ္ဍလဉ္ဟိ အာဂမ္မ သမ္မာပဋိပတ္တိံ ပူရေတွာ သုဒ္ဓိံ ပါပုဏန္တီ”တိ။

ဒုစ္စရိတာဒိကထာဝဏ္ဏနာ

၁၃၆။ ဣဒါနိ ယထာဇာတိယာ န သက္ကာ သုဇ္ဈိတုံ၊ သမ္မာပဋိပတ္တိယာဝ သုဇ္ဈန္တိ၊ တမတ္ထံ ပါကဋံ ကရောန္တော **ခတ္တိယောပိ ခေါ ဝါသေဋ္ဌာ**တိ ဒေသနံ အာရဘိ။ တတ္ထ **မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကမ္မသမာဒါနဟေတူ**တိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဝသေန သမာဒိန္နကမ္မဟေတု, မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကမ္မဿ ဝါ သမာဒါနဟေတု။

၁၃၇။ **ဒွယကာရီ**တိ ကာလေန ကုသလံ ကရောတိ၊ ကာလေန အကုသလန္တိ ဧဝံ ဥဘယကာရီ။ **သုခဒုက္ခပ္ပဋိသံဝေဒီ ဟောတီ**တိ ဧကက္ခဏေ ဥဘယဝိပါကဒါနဋ္ဌာနံ နာမ နတ္ထိ။ ယေန ပန အကုသလံ ဗဟုံ ကတံ ဟောတိ, ကုသလံ မန္ဒံ၊ သော တံ ကုသလံ နိဿာယ ခတ္တိယကုလေ ဝါ ဗြာဟ္မဏကုလေ ဝါ နိဗ္ဗတ္တတိ။ အထ နံ အကုသလကမ္မံ ကာဏမ္ပိ ကရောတိ ခုဇ္ဇမ္ပိ ပီဌသပ္ပိမ္ပိ။ သော ရဇ္ဇဿ ဝါ အနရဟော ဟောတိ၊ အဘိသိတ္တကာလေ ဝါ ဧဝံဘူတော ဘောဂေ ပရိဘုဉ္ဇိတုံ န သက္ကောတိ။ အပရဿ မရဏကာလေ ဒွေ ဗလဝမလ္လာ ဝိယ တေ ဒွေပိ ကုသလာကုသလကမ္မာနိ ဥပဋ္ဌဟန္တိ။ တေသု အကုသလံ ဗလဝတရံ ဟောတိ၊ တံ ကုသလံ ပဋိဗာဟိတွာ တိရစ္ဆာနယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တာပေတိ။ ကုသလကမ္မမ္ပိ ပဝတ္တိဝေဒနီယံ ဟောတိ။ တမေနံ မင်္ဂလဟတ္ထိံ ဝါ ကရောန္တိ မင်္ဂလအဿံ ဝါ မင်္ဂလဥသဘံ ဝါ။ သော သမ္ပတ္တိံ အနုဘဝတိ။ ဣဒံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ “သုခဒုက္ခပ္ပဋိသံဝေဒီ ဟောတီ”တိ။

ဗောဓိပက္ခိယဘာဝနာဝဏ္ဏနာ

၁၃၈။ **သတ္တန္နံ ဗောဓိပက္ခိယာန**န္တိ “စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ”တိ အာဒိကောဋ္ဌာသဝသေန သတ္တန္နံ၊ ပဋိပါဋိယာ ပန သတ္တတိံသာယ ဗောဓိပက္ခိယာနံ

၁-သမ္မာ (သီ)

dhammānaṁ. **Bhāvanamanvāyā**ti bhāvanaṁ anugantvā, paṭipajjitvāti attho. **Parinibbā yatī**ti kilesaparinibbānena parinibbāyati. Iti Bhagavā cattāro vaṇṇe dassetvā vinivattetvā paṭividdhacatusaccaṁ khīṇāsavameva devamanussesu seṭṭhaṁ katvā dassesi.

140. Idāni tamevatthaṁ lokasammatassa brahmunopi vacanadassanānusārena daḷhaṁ katvā dassento **imesaṁ hi Vāseṭṭha catunnaṁ vaṇṇāna**nti-ādimāha. “Brahmunā pesā”ti-ādi Ambaṭṭhasutte vitthāritaṁ. Iti Bhagavā ettakena iminā kathāmaggena seṭṭhacchedakavādameva dassetvā suttantaṁ vinivattetvā arahattanikūṭena desanaṁ niṭṭhāpesi. **Attamanā Vāseṭṭhabhāradvājā**ti Vāseṭṭhabhāradvāja sāmaṇerāpi hi sakamanā tuṭṭhamanā “sādhu sādhū”ti Bhagavato bhāsitaṁ abhinandiṁsu. Idameva suttantaṁ āvajjantā anumajjantā saha paṭisambhidāhi arahattaṁ pāpuṇiṁsūti.

Aggaññasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

ဓမ္မာနံ။ **ဘာဝနမနွာယာ**တိ ဘာဝနံ အနုဂန္တွာ၊ ပဋိပဇ္ဇိတွာတိ အတ္ထော။ **ပရိနိဗ္ဗာယတီ**တိ ကိလေသပရိနိဗ္ဗာနေန ပရိနိဗ္ဗာယတိ။ ဣတိ ဘဂဝါ စတ္တာရော ဝဏ္ဏေ ဒဿေတွာ ဝိနိဝတ္တေတွာ ပဋိဝိဒ္ဓစတုသစ္စံ ခီဏာသဝမေဝ ဒေဝမနုဿေသု သေဋ္ဌံ ကတွာ ဒဿေသိ။

၁၄၀။ ဣဒါနိ တမေဝတ္ထံ လောကသမ္မတဿ ဗြဟ္မုနောပိ ဝစနဒဿနာနုသာရေန ဒဠှံ ကတွာ ဒဿေန္တော **ဣမေသံ ဟိ ဝါသေဋ္ဌ စတုန္နံ ဝဏ္ဏာနန္တိ**-အာဒိမာဟ။ “ဗြဟ္မုနာ ပေသာ”တိအာဒိ အမ္ဗဋ္ဌသုတ္တေ ဝိတ္ထာရိတံ။ ဣတိ ဘဂဝါ ဧတ္တကေန ဣမိနာ ကထာမဂ္ဂေန သေဋ္ဌစ္ဆေဒကဝါဒမေဝ ဒဿေတွာ သုတ္တန္တံ ဝိနိဝတ္တေတွာ အရဟတ္တနိကူဋေန ဒေသနံ နိဋ္ဌာပေသိ။ **အတ္တမနာ ဝါသေဋ္ဌဘာရဒွါဇာ**တိ ဝါသေဋ္ဌဘာရဒွါဇ သာမဏေရာပိ ဟိ သကမနာ တုဋ္ဌမနာ “သာဓု သာဓူ”တိ ဘဂဝတော ဘာသိတံ အဘိနန္ဒိံသု။ ဣဒမေဝ သုတ္တန္တံ အာဝဇ္ဇန္တာ အနုမဇ္ဇန္တာ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသူတိ။

အဂ္ဂညသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

5. Sampasādanīyasutta

Sāriputtasīhanādavaṇṇanā

141. **Evaṁ me sutan**ti Sampasādanīyasuttaṁ. Tatrāyamanuttānapadavaṇṇanā—**Nāḷandāyan**ti Nāḷandāti evaṁnāmake nagare, taṁ nagaraṁ gocaragāmaṁ katvā. **Pāvārikambavane**ti Dussapāvārikaseṭṭhino Ambavane. Taṁ kira tassa uyyānaṁ ahosi. So Bhagavato dhammadesanaṁ sutvā Bhagavati pasanno tasmiṁ uyyāne kuṭileṇamaṇḍa pādipaṭimaṇḍitaṁ Bhagavato vihāraṁ katvā niyyātesi. So vihāro Jīvakambavanaṁ viya “Pāvārikambavanan”tveva saṅkhyaṁ gato, tasmiṁ Pāvārikambavane viharatīti attho. Bhagavantaṁ etadavoca “evaṁpasanno ahaṁ bhante Bhagavatī”ti. Kasmā evaṁ avoca? Attano uppannasomanassapavedanatthaṁ.

Tatrāyamanupubbikathā—thero kira taṁdivasaṁ kālasseva sarīrappaṭijagganaṁ katvā sunivatthanivāsano pattacīvaramādāya pāsādikehi abhikkantādīhi devamanussānaṁ pasādaṁ āvahanto Nāḷandavāsīnaṁ hitasukhamanubrūhayanto piṇḍāya pavisitvā pacchā bhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto vihāraṁ gantvā Satthu vattaṁ dassetvā Satthari Gandhakuṭiṁ paviṭṭhe Satthāraṁ vanditvā attano divāṭṭhānaṁ agamāsi. Tattha saddhivihārikante vāsikesu vattaṁ dassetvā paṭikkantesu divāṭṭhānaṁ sammajjitvā cammakkhaṇḍaṁ paññapetvā udakatumbato udakena hatthapāde sītale katvā tisandhipallaṅkaṁ ābhujitvā kālaparicchedaṁ katvā phalasamāpattiṁ samāpajji.

So yathāparicchinnakālavasena samāpattito vuṭṭhāya attano guṇe anussaritu māraddho. Athassa guṇe anussarato sīlaṁ āpāthamāgataṁ. Tato paṭipāṭiyāva samādhi paññā vimutti vimuttiñāṇadassanaṁ. Paṭhamaṁ jhānaṁ -pa- ākāsānañcāyatana samāpatti -pa- nevasaññānāsaññāyatanasamāpatti vipassanāñāṇaṁ -pa- dibbacakkhuñāṇaṁ -pa- sotāpattimaggo sotāpattiphalaṁ -pa- arahattamaggo arahattaphalaṁ atthapaṭisambhidā dhammapaṭisambhidā niruttipaṭisambhidā paṭibhānapaṭisambhidā sāvakapāramīñāṇaṁ. Ito paṭṭhāya kappasatasahassādhikassa asaṅkhyeyyassa upari Anomadassībuddhassa pādamūle kataṁ abhinīhāraṁ ādiṁ katvā attano guṇe anussarato yāva nisinnapallaṅkā guṇā upaṭṭhahiṁsu.

၅—သမ္ပသာဒနီယသုတ္တ

သာရိပုတ္တသီဟနာဒဝဏ္ဏနာ

၁၄၁။ **ဧဝံ မေ သုတန္တိ** သမ္ပသာဒနီယသုတ္တံ။ တတြာယမနုတ္တာနပဒဝဏ္ဏနာ—**နာဠန္ဒာယန္တိ** နာဠန္ဒာတိ ဧဝံနာမကေ နဂရေ၊ တံ နဂရံ ဂေါစရဂါမံ ကတွာ။ **ပါဝါရိကမ္ဗဝနေတိ** ဒုဿပါဝါရိကသေဋ္ဌိနော အမ္ဗဝနေ။ တံ ကိရ တဿ ဥယျာနံ အဟောသိ။ သော ဘဂဝတော ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ ဘဂဝတိ ပသန္နော တသ္မိံ ဥယျာနေ ကုဋိလေဏမဏ္ဍပါဒိပဋိမဏ္ဍိတံ ဘဂဝတော ဝိဟာရံ ကတွာ နိယျာတေသိ။ သော ဝိဟာရော ဇီဝကမ္ဗဝနံ ဝိယ “ပါဝါရိကမ္ဗဝန”န္တွေဝ သင်္ချံ ဂတော၊ တသ္မိံ ပါဝါရိကမ္ဗဝနေ ဝိဟရတီတိ အတ္ထော။ ဘဂဝန္တံ ဧတဒဝေါစ “ဧဝံပသန္နော အဟံ ဘန္တေ ဘဂဝတီ”တိ။ ကသ္မာ ဧဝံ အဝေါစ? အတ္တနော ဥပ္ပန္နသောမနဿပဝေဒနတ္ထံ။

တတြာယမနုပုဗ္ဗိကထာ—ထေရော ကိရ တံဒိဝသံ ကာလဿေဝ သရီရပ္ပဋိဇဂ္ဂနံ ကတွာ သုနိဝတ္ထနိဝါသနော ပတ္တစီဝရမာဒါယ ပါသာဒိကေဟိ အဘိက္ကန္တာဒီဟိ ဒေဝမနုဿာနံ ပသာဒံ အာဝဟန္တော နာဠန္ဒဝါသီနံ ဟိတသုခမနုဗြူဟယန္တော ပိဏ္ဍာယ ပဝိသိတွာ ပစ္ဆာဘတ္တံ ပိဏ္ဍပါတပဋိက္ကန္တော ဝိဟာရံ ဂန္တွာ သတ္ထု ဝတ္တံ ဒဿေတွာ သတ္ထရိ ဂန္ဓကုဋိံ ပဝိဋ္ဌေ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ အတ္တနော ဒိဝါဋ္ဌာနံ အဂမာသိ။ တတ္ထ သဒ္ဓိဝိဟာရိကန္တေဝါသိကေသု ဝတ္တံ ဒဿေတွာ ပဋိက္ကန္တေသု ဒိဝါဋ္ဌာနံ သမ္မဇ္ဇိတွာ စမ္မက္ခဏ္ဍံ ပညပေတွာ ဥဒကတုမ္ဗတော ဥဒကေန ဟတ္ထပါဒေ သီတလေ ကတွာ တိသန္ဓိပလ္လင်္ကံ အာဘုဇိတွာ ကာလပရိစ္ဆေဒံ ကတွာ ဖလသမာပတ္တိံ သမာပဇ္ဇိ။

သော ယထာပရိစ္ဆိန္နကာလဝသေန သမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာယ အတ္တနော ဂုဏေ အနုဿရိတုမာရဒ္ဓေါ။ အထဿ ဂုဏေ အနုဿရတော သီလံ အာပါထမာဂတံ။ တတော ပဋိပါဋိယာဝ သမာဓိ ပညာ ဝိမုတ္တိ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနံ။ ပဌမံ ဈာနံ။ပ။ အာကာသာနဉ္စာယတနသမာပတ္တိ။ပ။ နေဝသညာနာသညာယတနသမာပတ္တိ ဝိပဿနာဉာဏံ။ပ။ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏံ။ပ။ သောတာပတ္တိမဂ္ဂေါ သောတာပတ္တိဖလံ။ပ။ အရဟတ္တမဂ္ဂေါ အရဟတ္တဖလံ အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒါ ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒါ နိရုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒါ ပဋိဘာနပဋိသမ္ဘိဒါ သာဝကပါရမီဉာဏံ။ ဣတော ပဋ္ဌာယ ကပ္ပသတသဟဿာဓိကဿ အသင်္ချေယျဿ ဥပရိ အနောမဒဿီဗုဒ္ဓဿ ပါဒမူလေ ကတံ အဘိနီဟာရံ အာဒိံ ကတွာ အတ္တနော ဂုဏေ အနုဿရတော ယာဝ နိသိန္နပလ္လင်္ကာ ဂုဏာ ဥပဋ္ဌဟိံသု။

Evaṁ thero attano guṇe anussaramāno guṇānaṁ pamāṇaṁ vā paricchedaṁ vā daṭṭhuṁ nāsakkhi. So cintesi "mayhaṁ tāva padesañāṇe ṭhitassa sāvakassa guṇānaṁ pamāṇaṁ vā paricchedo vā natthi, ahaṁ pana yaṁ Satthāraṁ uddissa pabbajito, kīdisā nu kho tassa guṇā"ti Dasabalassa guṇe anussarituṁ āraddho. So Bhagavato sīlaṁ nissāya, samādhiṁ paññaṁ vimuttiṁ vimuttiñāṇadassanaṁ nissāya, cattāro satipaṭṭhāne nissāya, cattāro sammappadhāne cattāro iddhipāde cattāro magge cattāri phalāni catasso paṭisambhidā catuyoniparicchedakañāṇaṁ cattāro ariyavaṁse nissāya Dasabalassa guṇe anussaritumāraddho.

Tathā pañca padhāniyaṅgāni, pañcaṅgikaṁ sammāsamādhiṁ, pañcindriyāni, pañca balāni, pañca nissaraṇiyā dhātuyo, pañca vimuttāyatanāni, pañca vimuttiparipāca niyā paññā, cha sāraṇīye dhamme, cha anussatiṭṭhānāni, cha gārave, cha nissaraṇiyā dhātuyo, cha satatavihāre, cha anuttariyāni, cha nibbedhabhāgiyā paññā, cha abhiññā, cha asādhāraṇañāṇāni, satta aparihāniye dhamme, satta ariyadhanāni, satta bojjhaṅge, satta sappurisadhamme, satta nijjaravatthūni, satta paññā, satta dakkhiṇeyyapuggale, satta khīṇāsavabalāni, aṭṭha paññāpaṭilābhahetū, aṭṭha sammattāni, aṭṭha lokadhammā tikkame, aṭṭha ārambhavatthūni, aṭṭha akkhaṇadesanā, aṭṭha mahāpurisavitakke, aṭṭha abhibhāyatanāni, aṭṭha vimokkhe, nava yonisomanasikāramūlake dhamme, nava pārisuddhipadhāniyaṅgāni, nava sattāvāsadesanā, nava āghātappaṭivinaye, nava paññā, nava nānattāni, nava anupubbavihāre, dasa nāthakaraṇe dhamme, dasa kasiṇāyatanāni, dasa kusalakammapathe, dasa Tathāgatabalāni, dasa sammattāni, dasa ariyavāse, dasa asekkhadhamme, ekādasa mettānisaṁse, dvādasa dhammacakkākāre, terasa dhutaṅga guṇe, cuddasa Buddhañāṇāni, pañcadasa vimuttiparipācaniye dhamme, soḷasavidhaṁ ānāpānassatiṁ, aṭṭhārasa Buddhadhamme, ekūnavīsati paccavekkhaṇañāṇāni, catucattā līsa ñāṇavatthūni, paropaṇṇāsa kusaladhamme, sattasattati ñāṇavatthūni, catuvīsatikoṭi satasahassasamāpattisañcaramahāvajirañāṇa[1] nissāya Dasabalassa guṇe anussarituṁ ārabhi.

1. Samāpattiyo sañcāritamahāvajirañāṇaṁ (Syā, Ka)

ဧဝံ ထေရော အတ္တနော ဂုဏေ အနုဿရမာနော ဂုဏာနံ ပမာဏံ ဝါ ပရိစ္ဆေဒံ ဝါ ဒဋ္ဌုံ နာသက္ခိ။ သော စိန္တေသိ "မယှံ တာဝ ပဒေသဉာဏေ ဌိတဿ သာဝကဿ ဂုဏာနံ ပမာဏံ ဝါ ပရိစ္ဆေဒေါ ဝါ နတ္ထိ၊ အဟံ ပန ယံ သတ္ထာရံ ဥဒ္ဒိဿ ပဗ္ဗဇိတော၊ ကီဒိသာ နု ခေါ တဿ ဂုဏာ"တိ ဒသဗလဿ ဂုဏေ အနုဿရိတုံ အာရဒ္ဓေါ။ သော ဘဂဝတော သီလံ နိဿာယ၊ သမာဓိံ ပညံ ဝိမုတ္တိံ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနံ နိဿာယ၊ စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနေ နိဿာယ၊ စတ္တာရော သမ္မပ္ပဓာနေ စတ္တာရော ဣဒ္ဓိပါဒေ စတ္တာရော မဂ္ဂေ စတ္တာရိ ဖလာနိ စတဿော ပဋိသမ္ဘိဒါ စတုယောနိပရိစ္ဆေဒကဉာဏံ စတ္တာရော အရိယဝံသေ နိဿာယ ဒသဗလဿ ဂုဏေ အနုဿရိတုမာရဒ္ဓေါ။

တထာ ပဉ္စ ပဓာနိယင်္ဂါနိ၊ ပဉ္စင်္ဂိကံ သမ္မာသမာဓိံ၊ ပဉ္စိန္ဒြိယာနိ၊ ပဉ္စ ဗလာနိ၊ ပဉ္စ နိဿရဏိယာ ဓာတုယော၊ ပဉ္စ ဝိမုတ္တာယတနာနိ၊ ပဉ္စ ဝိမုတ္တိပရိပါစနိယာ ပညာ၊ ဆ သာရဏီယေ ဓမ္မေ၊ ဆ အနုဿတိဋ္ဌာနာနိ၊ ဆ ဂါရဝေ၊ ဆ နိဿရဏိယာ ဓာတုယော၊ ဆ သတတဝိဟာရေ၊ ဆ အနုတ္တရိယာနိ၊ ဆ နိဗ္ဗေဓဘာဂိယာ ပညာ၊ ဆ အဘိညာ၊ ဆ အသာဓာရဏဉာဏာနိ၊ သတ္တ အပရိဟာနိယေ ဓမ္မေ၊ သတ္တ အရိယဓနာနိ၊ သတ္တ ဗောဇ္ဈင်္ဂေ၊ သတ္တ သပ္ပုရိသဓမ္မေ၊ သတ္တ နိဇ္ဇရဝတ္ထူနိ၊ သတ္တ ပညာ၊ သတ္တ ဒက္ခိဏေယျပုဂ္ဂလေ၊ သတ္တ ခီဏာသဝဗလာနိ၊ အဋ္ဌ ပညာပဋိလာဘဟေတူ၊ အဋ္ဌ သမ္မတ္တာနိ၊ အဋ္ဌ လောကဓမ္မာတိက္ကမေ၊ အဋ္ဌ အာရမ္ဘဝတ္ထူနိ၊ အဋ္ဌ အက္ခဏဒေသနာ၊ အဋ္ဌ မဟာပုရိသဝိတက္ကေ၊ အဋ္ဌ အဘိဘာယတနာနိ၊ အဋ္ဌ ဝိမောက္ခေ၊ နဝ ယောနိသောမနသိကာရမူလကေ ဓမ္မေ၊ နဝ ပါရိသုဒ္ဓိပဓာနိယင်္ဂါနိ၊ နဝ သတ္တာဝါသဒေသနာ၊ နဝ အာဃာတပ္ပဋိဝိနယေ၊ နဝ ပညာ၊ နဝ နာနတ္တာနိ၊ နဝ အနုပုဗ္ဗဝိဟာရေ၊ ဒသ နာထကရဏေ ဓမ္မေ၊ ဒသ ကသိဏာယတနာနိ၊ ဒသ ကုသလကမ္မပထေ၊ ဒသ တထာဂတဗလာနိ၊ ဒသ သမ္မတ္တာနိ၊ ဒသ အရိယဝါသေ၊ ဒသ အသေက္ခဓမ္မေ၊ ဧကာဒသ မေတ္တာနိသံသေ၊ ဒွါဒသ ဓမ္မစက္ကာကာရေ၊ တေရသ ဓုတင်္ဂဂုဏေ၊ စုဒ္ဒသ ဗုဒ္ဓဉာဏာနိ၊ ပဉ္စဒသ ဝိမုတ္တိပရိပါစနိယေ ဓမ္မေ၊ သောဠသဝိဓံ အာနာပါနဿတိံ၊ အဋ္ဌာရသ ဗုဒ္ဓဓမ္မေ၊ ဧကူနဝီသတိ ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏာနိ၊ စတုစတ္တာလီသ ဉာဏဝတ္ထူနိ၊ ပရောပဏ္ဏာသ ကုသလဓမ္မေ၊ သတ္တသတ္တတိ ဉာဏဝတ္ထူနိ၊ စတုဝီသတိကောဋိသတသဟဿသမာပတ္တိသဉ္စရမဟာဝဇိရဉာဏံ[1] နိဿာယ ဒသဗလဿ ဂုဏေ အနုဿရိတုံ အာရဘိ။

၁-သမာပတ္တိယော သဉ္စာရိတမဟာဝဇိရဉာဏံ (သျာ၊ က)

Tasmiṁyeva ca divāṭṭhāne nisinnoyeva upari “aparaṁ pana bhante etadānutta riyan”ti āgamissanti soḷasa aparampariyadhammā, tepi nissāya anussarituṁ ārabhi. So “kusalapaññattiyaṁ anuttaro mayhaṁ Satthā, āyatanapaññattiyaṁ anuttaro, gabbhāvakka ntiyaṁ anuttaro, ādesanāvidhāsu anuttaro, dassanasamāpattiyaṁ anuttaro, puggalapañña ttiyaṁ anuttaro, padhāne anuttaro, paṭipadāsu anuttaro, bhassasamācāre anuttaro, purisa sīlasamācāre anuttaro, anusāsanīvidhāsu anuttaro, parapuggalavimuttiñāṇe anuttaro, sassatavādesu anuttaro, pubbenivāsañāṇe anuttaro, dibbacakkhuñāṇe anuttaro, iddhividhe anuttaro, iminā ca iminā ca anuttaro”ti evaṁ Dasabalassa guṇe anussaranto Bhagavato guṇānaṁ neva antaṁ, na pamāṇaṁ passi. Thero attanopi tāva guṇānaṁ antaṁ vā pamāṇaṁ vā nāddasa, Bhagavato guṇānaṁ kiṁ passissati. Yassa yassa hi paññā mahatī ñāṇaṁ visadaṁ, so so Buddhaguṇe mahantato saddahati. Lokiyamahājano ukkāsitvāpi khipitvāpi “namo Buddhānan”ti attano attano upanissaye ṭhatvā Buddhānaṁ guṇe anussarati. Sabbalokiyamahājanato eko sotāpanno Buddhaguṇe mahantato saddahati. sotāpannānaṁ satatopi sahassatopi eko sakadāgāmī. sakadāgāmīnaṁ satatopi sahassa topi eko anāgāmī. anāgāmīnaṁ satatopi sahassatopi eko arahā Buddhaguṇe mahantato saddahati. Avasesa-arahantehi asīti mahātherā Buddhaguṇe mahantato saddahanti. Asītimahātherehi cattāro mahātherā. Catūhi mahātherehi dve aggasāvakā. Tesupi Sāriputtatthero, Sāriputtattheratopi eko Paccekabuddho Buddhaguṇe mahantato saddahati. Sace pana sakalacakkavāḷagabbhe saṅghāṭikaṇṇena saṅghāṭikaṇṇaṁ pahariyamānā nisinnā Paccekabuddhā Buddhaguṇe anussareyyuṁ, tehi sabbehipi eko Sabbaññubuddhova Buddhaguṇe mahantato saddahati.

Seyyathāpi nāma mahājano “mahāsamuddo gambhīro uttāno”ti jānanatthaṁ yottāni vaṭṭeyya, tattha koci byāmappamāṇaṁ yottaṁ vaṭṭeyya, koci dve byāmaṁ, koci dasabyāmaṁ, koci vīsatibyāmaṁ, koci tiṁsabyāmaṁ, koci cattālīsabyāmaṁ, koci paññāsabyāmaṁ, koci satabyāmaṁ,

တသ္မိံယေဝ စ ဒိဝါဋ္ဌာနေ နိသိန္နောယေဝ ဥပရိ “အပရံ ပန ဘန္တေ ဧတဒါနုတ္တရိယ”န္တိ အာဂမိဿန္တိ သောဠသ အပရမ္ပရိယဓမ္မာ၊ တေပိ နိဿာယ အနုဿရိတုံ အာရဘိ။ သော “ကုသလပညတ္တိယံ အနုတ္တရော မယှံ သတ္ထာ၊ အာယတနပညတ္တိယံ အနုတ္တရော၊ ဂဗ္ဘာဝက္ကန္တိယံ အနုတ္တရော၊ အာဒေသနာဝိဓာသု အနုတ္တရော၊ ဒဿနသမာပတ္တိယံ အနုတ္တရော၊ ပုဂ္ဂလပညတ္တိယံ အနုတ္တရော၊ ပဓာနေ အနုတ္တရော၊ ပဋိပဒါသု အနုတ္တရော၊ ဘဿသမာစာရေ အနုတ္တရော၊ ပုရိသသီလသမာစာရေ အနုတ္တရော၊ အနုသာသနီဝိဓာသု အနုတ္တရော၊ ပရပုဂ္ဂလဝိမုတ္တိဉာဏေ အနုတ္တရော၊ သဿတဝါဒေသု အနုတ္တရော၊ ပုဗ္ဗေနိဝါသဉာဏေ အနုတ္တရော၊ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏေ အနုတ္တရော၊ ဣဒ္ဓိဝိဓေ အနုတ္တရော၊ ဣမိနာ စ ဣမိနာ စ အနုတ္တရော”တိ ဧဝံ ဒသဗလဿ ဂုဏေ အနုဿရန္တော ဘဂဝတော ဂုဏာနံ နေဝ အန္တံ, န ပမာဏံ ပဿိ။ ထေရော အတ္တနောပိ တာဝ ဂုဏာနံ အန္တံ ဝါ ပမာဏံ ဝါ နာဒ္ဒသ၊ ဘဂဝတော ဂုဏာနံ ကိံ ပဿိဿတိ။ ယဿ ယဿ ဟိ ပညာ မဟတီ ဉာဏံ ဝိသဒံ၊ သော သော ဗုဒ္ဓဂုဏေ မဟန္တတော သဒ္ဒဟတိ။ လောကိယမဟာဇနော ဥက္ကာသိတွာပိ ခိပိတွာပိ “နမော ဗုဒ္ဓါန”န္တိ အတ္တနော အတ္တနော ဥပနိဿယေ ဌတွာ ဗုဒ္ဓါနံ ဂုဏေ အနုဿရတိ။ သဗ္ဗလောကိယမဟာဇနတော ဧကော သောတာပန္နော ဗုဒ္ဓဂုဏေ မဟန္တတော သဒ္ဒဟတိ။ သောတာပန္နာနံ သတတောပိ သဟဿတောပိ ဧကော သကဒါဂါမီ။ သကဒါဂါမီနံ သတတောပိ သဟဿတောပိ ဧကော အနာဂါမီ။ အနာဂါမီနံ သတတောပိ သဟဿတောပိ ဧကော အရဟာ ဗုဒ္ဓဂုဏေ မဟန္တတော သဒ္ဒဟတိ။ အဝသေသအရဟန္တေဟိ အသီတိ မဟာထေရာ ဗုဒ္ဓဂုဏေ မဟန္တတော သဒ္ဒဟန္တိ။ အသီတိမဟာထေရေဟိ စတ္တာရော မဟာထေရာ။ စတူဟိ မဟာထေရေဟိ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ။ တေသုပိ သာရိပုတ္တတ္ထေရော၊ သာရိပုတ္တတ္ထေရတောပိ ဧကော ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ ဗုဒ္ဓဂုဏေ မဟန္တတော သဒ္ဒဟတိ။ သစေ ပန သကလစက္ကဝါဠဂဗ္ဘေ သင်္ဃာဋိကဏ္ဏေန သင်္ဃာဋိကဏ္ဏံ ပဟရိယမာနာ နိသိန္နာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ ဗုဒ္ဓဂုဏေ အနုဿရေယျုံ၊ တေဟိ သဗ္ဗေဟိပိ ဧကော သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓေါဝ ဗုဒ္ဓဂုဏေ မဟန္တတော သဒ္ဒဟတိ။

သေယျထာပိ နာမ မဟာဇနော “မဟာသမုဒ္ဒေါ ဂမ္ဘီရော ဥတ္တာနော”တိ ဇာနနတ္ထံ ယောတ္တာနိ ဝဋ္ဋေယျ၊ တတ္ထ ကောစိ ဗျာမပ္ပမာဏံ ယောတ္တံ ဝဋ္ဋေယျ၊ ကောစိ ဒွေ ဗျာမံ၊ ကောစိ ဒသဗျာမံ၊ ကောစိ ဝီသတိဗျာမံ၊ ကောစိ တိံသဗျာမံ၊ ကောစိ စတ္တာလီသဗျာမံ၊ ကောစိ ပညာသဗျာမံ၊ ကောစိ သတဗျာမံ၊

koci sahassabyāmaṁ, koci caturāsītibyāmasahassaṁ. Te nāvaṁ āruyha, samuddamajjhe uggatapabbatādimhi vā ṭhatvā attano attano yottaṁ otāreyyuṁ, tesu yassa yottaṁ byāmamattaṁ, so byāmamattaṭṭhāneyeva udakaṁ jānāti -pa-. Yassa caturāsītibyāma sahassaṁ, so caturāsītibyāmasahassaṭṭhāneyeva udakaṁ jānāti. Parato udakaṁ ettakanti na jānāti. Mahāsamudde pana na tattakaṁyeva udakaṁ, atha kho anantamaparimāṇaṁ. Caturāsītiyojanasahassaṁ gambhīro hi mahāsamuddo, evameva ekabyāmayottato paṭṭhāya navabyāmayottena ñāta-udakaṁ viya lokiyamahājanena diṭṭhabuddhaguṇā veditabbā. Dasabyāmayottena dasabyāmaṭṭhāne ñāta-udakaṁ viya sotāpannena diṭṭhabuddhaguṇā. Vīsatibyāmayottena vīsatibyāmaṭṭhāne ñāta-udakaṁ viya sakadāgāminā diṭṭhabuddhaguṇā. Tiṁsabyāmayottena tiṁsabyāmaṭṭhāne ñāta-udakaṁ viya anāgāminā diṭṭhabuddhaguṇā. Cattālīsabyāmayottena cattālīsabyāmaṭṭhāne ñāta-udakaṁ viya arahatā diṭṭhabuddhaguṇā. Paññāsabyāmayottena paññāsabyāmaṭṭhāne ñāta-udakaṁ viya asītimahātherehi diṭṭhabuddhaguṇā. Satabyāmayottena satabyāmaṭṭhāne ñāta-udakaṁ viya catūhi mahātherehi diṭṭhabuddhaguṇā. Sahassabyāmayottena sahassa byāmaṭṭhāne ñāta-udakaṁ viya Mahāmoggallānattherena diṭṭhabuddhaguṇā. Caturāsītibyāmasahassayottena caturāsītibyāmasahassaṭṭhāne ñāta-udakaṁ viya Dhammasenāpatinā Sāriputtattherena diṭṭhabuddhaguṇā. Tattha yathā so puriso mahāsamudde udakaṁ nāma na ettakaṁyeva, anantamaparimāṇanti gaṇhāti, evameva āyasmā Sāriputto dhammanvayena anvayabuddhiyā anumānena nayaggāhena sāvakapāramīñāṇe ṭhatvā Dasabalassa guṇe anussaranto “Buddhaguṇā anantā aparimāṇā”ti saddahi.

Therena hi diṭṭhabuddhaguṇehi dhammanvayena gahetabbabuddhaguṇāyeva bahutarā. Yathā kathaṁ viya? Yathā ito nava ito navāti aṭṭhārasa yojanāni avattharitvā gacchantiyā Candabhāgāya mahānadiyā puriso sūcipāsena udakaṁ gaṇheyya, sūcipāsena gahita-udakato aggahitameva bahu hoti. Yathā vā pana puriso mahāpathavito aṅguliyā paṁsuṁ gaṇheyya, aṅguliyā gahitapaṁsuto avasesapaṁsuyeva bahu hoti. Yathā vā pana puriso mahāsamuddābhimukhiṁ aṅguliṁ kareyya,

ကောစိ သဟဿဗျာမံ၊ ကောစိ စတုရာသီတိဗျာမသဟဿံ။ တေ နာဝံ အာရုယှ, သမုဒ္ဒမဇ္ဈေ ဥဂ္ဂတပဗ္ဗတာဒိမှိ ဝါ ဌတွာ အတ္တနော အတ္တနော ယောတ္တံ ဩတာရေယျုံ၊ တေသု ယဿ ယောတ္တံ ဗျာမမတ္တံ၊ သော ဗျာမမတ္တဋ္ဌာနေယေဝ ဥဒကံ ဇာနာတိ။ ပ။ ယဿ စတုရာသီတိဗျာမသဟဿံ၊ သော စတုရာသီတိဗျာမသဟဿဋ္ဌာနေယေဝ ဥဒကံ ဇာနာတိ။ ပရတော ဥဒကံ ဧတ္တကန္တိ န ဇာနာတိ။ မဟာသမုဒ္ဒေ ပန န တတ္တကံယေဝ ဥဒကံ၊ အထ ခေါ အနန္တမပရိမာဏံ။ စတုရာသီတိယောဇနသဟဿံ ဂမ္ဘီရော ဟိ မဟာသမုဒ္ဒေါ၊ ဧဝမေဝ ဧကဗျာမယောတ္တတော ပဋ္ဌာယ နဝဗျာမယောတ္တေန ဉာတဥဒကံ ဝိယ လောကိယမဟာဇနေန ဒိဋ္ဌဗုဒ္ဓဂုဏာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဒသဗျာမယောတ္တေန ဒသဗျာမဋ္ဌာနေ ဉာတဥဒကံ ဝိယ သောတာပန္နေန ဒိဋ္ဌဗုဒ္ဓဂုဏာ။ ဝီသတိဗျာမယောတ္တေန ဝီသတိဗျာမဋ္ဌာနေ ဉာတဥဒကံ ဝိယ သကဒါဂါမိနာ ဒိဋ္ဌဗုဒ္ဓဂုဏာ။ တိံသဗျာမယောတ္တေန တိံသဗျာမဋ္ဌာနေ ဉာတဥဒကံ ဝိယ အနာဂါမိနာ ဒိဋ္ဌဗုဒ္ဓဂုဏာ။ စတ္တာလီသဗျာမယောတ္တေန စတ္တာလီသဗျာမဋ္ဌာနေ ဉာတဥဒကံ ဝိယ အရဟတာ ဒိဋ္ဌဗုဒ္ဓဂုဏာ။ ပညာသဗျာမယောတ္တေန ပညာသဗျာမဋ္ဌာနေ ဉာတဥဒကံ ဝိယ အသီတိမဟာထေရေဟိ ဒိဋ္ဌဗုဒ္ဓဂုဏာ။ သတဗျာမယောတ္တေန သတဗျာမဋ္ဌာနေ ဉာတဥဒကံ ဝိယ စတူဟိ မဟာထေရေဟိ ဒိဋ္ဌဗုဒ္ဓဂုဏာ။ သဟဿဗျာမယောတ္တေန သဟဿဗျာမဋ္ဌာနေ ဉာတဥဒကံ ဝိယ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရေန ဒိဋ္ဌဗုဒ္ဓဂုဏာ။ စတုရာသီတိဗျာမသဟဿယောတ္တေန စတုရာသီတိဗျာမသဟဿဋ္ဌာနေ ဉာတဥဒကံ ဝိယ ဓမ္မသေနာပတိနာ သာရိပုတ္တတ္ထေရေန ဒိဋ္ဌဗုဒ္ဓဂုဏာ။ တတ္ထ ယထာ သော ပုရိသော မဟာသမုဒ္ဒေ ဥဒကံ နာမ န ဧတ္တကံယေဝ, အနန္တမပရိမာဏန္တိ ဂဏှာတိ၊ ဧဝမေဝ အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော ဓမ္မန္ဝယေန အန္ဝယဗုဒ္ဓိယာ အနုမာနေန နယဂ္ဂါဟေန သာဝကပါရမီဉာဏေ ဌတွာ ဒသဗလဿ ဂုဏေ အနုဿရန္တော “ဗုဒ္ဓဂုဏာ အနန္တာ အပရိမာဏာ”တိ သဒ္ဒဟိ။

ထေရေန ဟိ ဒိဋ္ဌဗုဒ္ဓဂုဏေဟိ ဓမ္မန္ဝယေန ဂဟေတဗ္ဗဗုဒ္ဓဂုဏာယေဝ ဗဟုတရာ။ ယထာ ကထံ ဝိယ? ယထာ ဣတော နဝ ဣတော နဝါတိ အဋ္ဌာရသ ယောဇနာနိ အဝတ္ထရိတွာ ဂစ္ဆန္တိယာ စန္ဒဘာဂါယ မဟာနဒိယာ ပုရိသော သူစိပါသေန ဥဒကံ ဂဏှေယျ၊ သူစိပါသေန ဂဟိတဥဒကတော အဂ္ဂဟိတမေဝ ဗဟု ဟောတိ။ ယထာ ဝါ ပန ပုရိသော မဟာပထဝိတော အင်္ဂုလိယာ ပံသုံ ဂဏှေယျ၊ အင်္ဂုလိယာ ဂဟိတပံသုတော အဝသေသပံသုယေဝ ဗဟု ဟောတိ။ ယထာ ဝါ ပန ပုရိသော မဟာသမုဒ္ဒါဘိမုခိံ အင်္ဂုလိံ ကရေယျ၊

aṅguli-abhimukha-udakato avasesaṁ udakaṁyeva bahu hoti. Yathā ca puriso ākāsābhi mukhiṁ aṅguliṁ kareyya, aṅguli-abhimukha-ākāsato sesa-ākāsappadesova bahu hoti. Evaṁ therena diṭṭhabuddhaguṇehi adiṭṭhā guṇāva bahūti veditabbā. Vuttampi cetaṁ—

“Buddhopi Buddhassa bhaṇeyya vaṇṇaṁ,
kappampi ce aññamabhāsamāno.
Khīyetha kappo ciradīghamantare,
vaṇṇo na khīyetha Tathāgatassā”ti.

Evaṁ therassa attano ca Satthu ca guṇe anussarato yamakamahānadīmahogho viya abbhantare pītisomanassaṁ avattharamānaṁ vāto viya bhastaṁ, ubbhijjitvā uggata-udakaṁ viya mahārahadaṁ sakalasarīraṁ pūreti. Tato therassa[1] “supatthitā vata me patthanā, suladdhā me pabbajjā, yvāhaṁ evaṁvidhassa Satthu santike pabbajito”ti āvajjantassa balavataraṁ pītisomanassaṁ uppajji.

Atha thero “kassāhaṁ imaṁ pītisomanassaṁ āroceyyan”ti, cintento añño koci samaṇo vā brāhmaṇo vā devo vā māro vā brahmā vā mama imaṁ pasādaṁ anuccha vikaṁ katvā paṭiggahetuṁ na sakkhissati, ahaṁ imaṁ somanassaṁ Satthunoyeva pavedeyyāmi[2], Satthāva me paṭiggaṇhituṁ sakkhissati, so hi tiṭṭhatu mama pīti somanassaṁ, mādisassa samaṇasatassa vā samaṇasahassassa vā samaṇasatasahassassa vā somanassaṁ pavedentassa sabbesaṁ manaṁ gaṇhanto paṭiggahetuṁ sakkoti. Seyyathāpi nāma aṭṭhārasa yojanāni avattharamānaṁ gacchantiṁ Candabhāgamahānadiṁ kusumbhā vā kandarā vā sampaṭicchituṁ na sakkonti, mahāsamuddova taṁ sampaṭicchati. Mahāsamuddo hi tiṭṭhatu Candabhāgā, evarūpānaṁ nadīnaṁ satampi sahassampi satasaha ssampi sampaṭicchati, na cassa tena ūnattaṁ vā pūrattaṁ vā paññāyati, evameva Satthā mādisassa samaṇasatassa samaṇasahassassa samaṇasatasahassassa vā pītisomanassaṁ pavedentassa sabbesaṁ manaṁ gaṇhanto paṭiggahetuṁ sakkoti. Sesā samaṇabrāhmaṇā dayo Candabhāgaṁ kusumbhakandarā viya mama somanassaṁ sampaṭicchituṁ na

1. Thero (bahūsu) 2. Pavedessāmi (Sī, Syā)

အင်္ဂုလိအဘိမုခဥဒကတော အဝသေသံ ဥဒကံယေဝ ဗဟု ဟောတိ။ ယထာ စ ပုရိသော အာကာသာဘိမုခိံ အင်္ဂုလိံ ကရေယျ၊ အင်္ဂုလိအဘိမုခအာကာသတော သေသအာကာသပ္ပဒေသောဝ ဗဟု ဟောတိ။ ဧဝံ ထေရေန ဒိဋ္ဌဗုဒ္ဓဂုဏေဟိ အဒိဋ္ဌာ ဂုဏာဝ ဗဟူတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ—

“ဗုဒ္ဓေါပိ ဗုဒ္ဓဿ ဘဏေယျ ဝဏ္ဏံ၊
ကပ္ပမ္ပိ စေ အညမဘာသမာနော။
ခီယေထ ကပ္ပော စိရဒီဃမန္တရေ၊
ဝဏ္ဏော န ခီယေထ တထာဂတဿာ”တိ။

ဧဝံ ထေရဿ အတ္တနော စ သတ္ထု စ ဂုဏေ အနုဿရတော ယမကမဟာနဒီမဟောဃော ဝိယ အဗ္ဘန္တရေ ပီတိသောမနဿံ အဝတ္ထရမာနံ ဝါတော ဝိယ ဘသ္တံ, ဥဗ္ဘိဇ္ဇိတွာ ဥဂ္ဂတဥဒကံ ဝိယ မဟာရဟဒံ သကလသရီရံ ပူရေတိ။ တတော ထေရဿ[1] “သုပတ္ထိတာ ဝတ မေ ပတ္ထနာ၊ သုလဒ္ဓါ မေ ပဗ္ဗဇ္ဇာ၊ ယွာဟံ ဧဝံဝိဓဿ သတ္ထု သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတော”တိ အာဝဇ္ဇန္တဿ ဗလဝတရံ ပီတိသောမနဿံ ဥပ္ပဇ္ဇိ။

အထ ထေရော “ကဿာဟံ ဣမံ ပီတိသောမနဿံ အာရောစေယျ”န္တိ စိန္တေန္တော အညော ကောစိ သမဏော ဝါ ဗြာဟ္မဏော ဝါ ဒေဝေါ ဝါ မာရော ဝါ ဗြဟ္မာ ဝါ မမ ဣမံ ပသာဒံ အနုစ္ဆဝိကံ ကတွာ ပဋိဂ္ဂဟေတုံ န သက္ခိဿတိ၊ အဟံ ဣမံ သောမနဿံ သတ္ထုနောယေဝ ပဝေဒေယျာမိ[2]၊ သတ္ထာဝ မေ ပဋိဂ္ဂဏှိတုံ သက္ခိဿတိ၊ သော ဟိ တိဋ္ဌတု မမ ပီတိသောမနဿံ, မာဒိသဿ သမဏသတဿ ဝါ သမဏသဟဿဿ ဝါ သမဏသတသဟဿဿ ဝါ သောမနဿံ ပဝေဒေန္တဿ သဗ္ဗေသံ မနံ ဂဏှန္တော ပဋိဂ္ဂဟေတုံ သက္ကောတိ။ သေယျထာပိ နာမ အဋ္ဌာရသ ယောဇနာနိ အဝတ္ထရမာနံ ဂစ္ဆန္တိံ စန္ဒဘာဂမဟာနဒိံ ကုသုမ္ဘာ ဝါ ကန္ဒရာ ဝါ သမ္ပဋိစ္ဆိတုံ န သက္ကောန္တိ၊ မဟာသမုဒ္ဒေါဝ တံ သမ္ပဋိစ္ဆတိ။ မဟာသမုဒ္ဒေါ ဟိ တိဋ္ဌတု စန္ဒဘာဂါ, ဧဝရူပါနံ နဒီနံ သတမ္ပိ သဟဿမ္ပိ သတသဟဿမ္ပိ သမ္ပဋိစ္ဆတိ၊ န စဿ တေန ဦနတ္တံ ဝါ ပူရတ္တံ ဝါ ပညာယတိ၊ ဧဝမေဝ သတ္ထာ မာဒိသဿ သမဏသတဿ သမဏသဟဿဿ သမဏသတသဟဿဿ ဝါ ပီတိသောမနဿံ ပဝေဒေန္တဿ သဗ္ဗေသံ မနံ ဂဏှန္တော ပဋိဂ္ဂဟေတုံ သက္ကောတိ။ သေသာ သမဏဗြာဟ္မဏာဒယော စန္ဒဘာဂံ ကုသုမ္ဘကန္ဒရာ ဝိယ မမ သောမနဿံ သမ္ပဋိစ္ဆိတုံ န

၁—ထေရော (ဗဟူသု) ၂-ပဝေဒေဿာမိ (သီ၊ သျာ)

sakkonti. Handāhaṁ mama pītisomanassaṁ Satthunova ārocemīti pallaṅkaṁ vinibbhujitvā cammakkhaṇḍaṁ papphoṭetvā ādāya sāyanhasamaye pupphānaṁ vaṇṭato chijjitvā paggharaṇakāle Sattharaṁ upasaṅkamitvā attano somanassaṁ pavedento **evaṁpasanno ahaṁ bhante**ti-ādimāha. Tattha **evaṁpasanno**ti evaṁ uppannasaddho, evaṁ saddahāmīti attho. **Bhiyyobhiññataro**ti bhiyyataro abhiññāto, bhiyyatarābhiñño vā, uttaritarañāṇoti attho. **Sambodhiyan**ti sabbaññutaññāṇe arahattamaggañāṇe vā, arahattamaggeneva hi Buddhaguṇā nippadesā gahitā honti. Dve hi aggasāvakā arahattamaggeneva sāvakapāramīñāṇaṁ paṭilabhanti. Paccekabuddhā paccekabodhiñāṇaṁ. Buddhā sabbaññutaññāṇañceva sakale ca Buddhaguṇe. Sabbañhi nesaṁ arahattamaggeneva ijjhati. Tasmā arahattamaggañāṇaṁ sambodhi nāma hoti. Tena uttaritaro Bhagavatā natthi. Tenāha "Bhagavatā bhiyyobhiññataro yadidaṁ sambodhiyan"ti.

142. **Uḷārā**ti seṭṭhā. Ayañhi uḷārasaddo "uḷārāni khādanīyāni khādantī"ti-ādīsu[1] madhure āgacchati. "Uḷārāya khalu bhavaṁ vacchāyano samaṇaṁ Gotamaṁ pasaṁsāya vasaṁsatī"ti-ādīsu[2] seṭṭhe. "Appamāṇo uḷāro obhāso"ti-ādīsu[3] vipule. Svāyamidha seṭṭhe āgato. Tena vuttaṁ "uḷārāti seṭṭhā"ti. **Āsabhī**ti usabhassa vācāsadisī acalā asampavedhī. **Ekaṁso gahito**ti anussavena vā ācariyaparamparāya vā itikirāya vā piṭakasampadānena vā ākāraparivitakkena vā diṭṭhinijjhānakkhantiyā vā takkahetu vā nayahetu vā akathetvā paccakkhato ñāṇena paṭivijjhitvā viya ekaṁso gahito, sanniṭṭhānakathāva kathitāti attho.

Sīhanādoti seṭṭhanādo, neva dandhāyantena na gaggarāyantena[4] sīhena viya uttamanādo naditoti attho. **Kiṁ te Sāriputtā**ti imaṁ desanaṁ kasmā ārabhīti. Anuyoga dāpanatthaṁ. Ekacco hi sīhanādaṁ naditvā attano sīhanāde anuyogaṁ dātuṁ na sakkoti, nighaṁsanaṁ nakkhamati, lepe patitamakkaṭo viya hoti. Yathā dhamamānaṁ aparisuddhalohaṁ jhāyitvā jhāma-aṅgāro hoti, evaṁ jhāmaṅgāro viya

1. Ma 1. 301 piṭṭhe.
2. Ma 3. 233 piṭṭhe.
3. Dī 2. 13 piṭṭhe.
4. Na bhaggarāyantena (Ka)

သက္ကောန္တိ။ ဟန္ဒာဟံ မမ ပီတိသောမနဿံ သတ္ထုနောဝ အာရောစေမီတိ ပလ္လင်္ကံ ဝိနိဗ္ဘုဇိတွာ စမ္မက္ခဏ္ဍံ ပပ္ဖောဋေတွာ အာဒါယ သာယန္ဟသမယေ ပုပ္ဖါနံ ဝဏ္ဋတော ဆိဇ္ဇိတွာ ပဂ္ဃရဏကာလေ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ အတ္တနော သောမနဿံ ပဝေဒေန္တော **ဧဝံပသန္နော အဟံ ဘန္တေ**တိ-အာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဧဝံပသန္နော**တိ ဧဝံ ဥပ္ပန္နသဒ္ဓေါ၊ ဧဝံ သဒ္ဒဟာမီတိ အတ္ထော။ **ဘိယျောဘိညတရော**တိ ဘိယျတရော အဘိညာတော, ဘိယျတရာဘိညော ဝါ၊ ဥတ္တရိတရညာဏောတိ အတ္ထော။ **သမ္ဗောဓိယန္တိ** သဗ္ဗညုတညာဏေ အရဟတ္တမဂ္ဂညာဏေ ဝါ၊ အရဟတ္တမဂ္ဂေနေဝ ဟိ ဗုဒ္ဓဂုဏာ နိပ္ပဒေသာ ဂဟိတာ ဟောန္တိ။ ဒွေ ဟိ အဂ္ဂသာဝကာ အရဟတ္တမဂ္ဂေနေဝ သာဝကပါရမီဉာဏံ ပဋိလဘန္တိ။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ ပစ္စေကဗောဓိဉာဏံ။ ဗုဒ္ဓါ သဗ္ဗညုတညာဏဉ္စေဝ သကလေ စ ဗုဒ္ဓဂုဏေ။ သဗ္ဗဉှိ နေသံ အရဟတ္တမဂ္ဂေနေဝ ဣဇ္ဈတိ။ တသ္မာ အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏံ သမ္ဗောဓိ နာမ ဟောတိ။ တေန ဥတ္တရိတရော ဘဂဝတာ နတ္ထိ။ တေနာဟ “ဘဂဝတာ ဘိယျောဘိညတရော ယဒိဒံ သမ္ဗောဓိယ”န္တိ။

၁၄၂။ **ဥဠာရာ**တိ သေဋ္ဌာ။ အယဉှိ ဥဠာရသဒ္ဒေါ “ဥဠာရာနိ ခါဒနီယာနိ ခါဒန္တီ”တိအာဒီသု[1] မဓုရေ အာဂစ္ဆတိ။ “ဥဠာရာယ ခလု ဘဝံ ဝစ္ဆာယနော သမဏံ ဂေါတမံ ပသံသာယ ပသံသတီ”တိအာဒီသု[2] သေဋ္ဌေ။ “အပ္ပမာဏော ဥဠာရော ဩဘာသော”တိအာဒီသု[3] ဝိပုလေ။ သွာယမိဓ သေဋ္ဌေ အာဂတော။ တေန ဝုတ္တံ “ဥဠာရာတိ သေဋ္ဌာ”တိ။ **အာသဘီ**တိ ဥသဘဿ ဝါစာသဒိသီ အစလာ အသမ္ပဝေဓီ။ **ဧကံသော ဂဟိတော**တိ အနုဿဝေန ဝါ အာစရိယပရမ္ပရာယ ဝါ ဣတိကိရာယ ဝါ ပိဋကသမ္ပဒါနေန ဝါ အာကာရပရိဝိတက္ကေန ဝါ ဒိဋ္ဌိနိဇ္ဈာနက္ခန္တိယာ ဝါ တက္ကဟေတု ဝါ နယဟေတု ဝါ အကထေတွာ ပစ္စက္ခတော ဉာဏေန ပဋိဝိဇ္ဈိတွာ ဝိယ ဧကံသော ဂဟိတော၊ သန္နိဋ္ဌာနကထာဝ ကထိတာတိ အတ္ထော။

သီဟနာဒေါတိ သေဋ္ဌနာဒေါ၊ နေဝ ဒန္ဓာယန္တေန န ဂဂ္ဂရာယန္တေန[4] သီဟေန ဝိယ ဥတ္တမနာဒေါ နဒိတောတိ အတ္ထော။ **ကိံ တေ သာရိပုတ္တာ**တိ ဣမံ ဒေသနံ ကသ္မာ အာရဘီတိ။ အနုယောဂဒါပနတ္ထံ။ ဧကစ္စော ဟိ သီဟနာဒံ နဒိတွာ အတ္တနော သီဟနာဒေ အနုယောဂံ ဒါတုံ န သက္ကောတိ၊ နိဃံသနံ နက္ခမတိ၊ လေပေ ပတိတမက္ကဋော ဝိယ ဟောတိ။ ယထာ ဓမမာနံ အပရိသုဒ္ဓလောဟံ ဈာယိတွာ ဈာမအင်္ဂါရော ဟောတိ၊ ဧဝံ ဈာမင်္ဂါရော ဝိယ

၁-မ ၁-၃၀၁-ပိဋ္ဌေ။
၂-မ ၃-၂၃၃-ပိဋ္ဌေ။
၃-ဒီ ၂-၁၃-ပိဋ္ဌေ။
၄-န ဘဂ္ဂရာယန္တေန (က)

hoti. Eko sīhanāde anuyogaṁ dāpiyamāno dātuṁ sakkoti, nighaṁsanaṁ khamati, dhamamānaṁ niddosajātarūpaṁ viya adhikataraṁ sobhati, tādiso thero. Tena naṁ Bhagavā “anuyogakkhamo ayan”ti ñatvā sīhanāde anuyogadāpanatthaṁ imampi desanaṁ ārabhi.

Tattha **sabbe te**ti sabbe te tayā. **Evaṁsīlā**ti-ādīsu lokiyalokuttaravasena sīlādīni pucchati. Tesaṁ vitthārakathā Mahāpadāne kathitāva.

Kiṁ pana te Sāriputta ye te bhavissantīti atītā ca tāva niruddhā, apaṇṇattika bhāvaṁ gatā dīpasikhā viya nibbutā, evaṁ niruddhe apaṇṇattikabhāvaṁ gate tvaṁ kathaṁ jānissasi, anāgatabuddhānaṁ pana guṇā kinti tayā attano cittena paricchinditvā viditāti pucchanto evamāha. **Kiṁ pana te Sāriputta ahaṁ etarahī**ti anāgatāpi Buddhā ajātā anibbattā anuppannā, tepi kathaṁ tvaṁ jānissasi, tesañhi jānanaṁ apade ākāse padadassanaṁ viya hoti. Idāni mayā saddhiṁ ekavihāre vasasi, ekato bhikkhāya carasi, dhammadesanākāle dakkhiṇapasse nisīdasi, kiṁ pana mayhaṁ guṇā attano cetasā paricchinditvā viditā tayāti anuyuñjanto evamāha.

Thero pana pucchite pucchite “no hetaṁ bhante”ti paṭikkhipati. Therassa ca viditampi atthi aviditampi atthi, kiṁ so attano viditaṭṭhāne paṭikkhepaṁ karoti, avidita ṭṭhāneti. Viditaṭṭhāne na karoti, aviditaṭṭhāneyeva karotīti. Thero kira anuyoge āraddheyeva aññāsi. Na ayaṁ anuyogo sāvakapāramīñāṇe, sabbaññutaññāṇe ayaṁ anuyogoti attano sāvakapāramīñāṇe paṭikkhepaṁ akatvā aviditaṭṭhāne sabbaññutaññāṇe paṭikkhepaṁ karoti. Tena idampi dīpeti “Bhagavā mayhaṁ atītānāgatapaccuppannānaṁ Buddhānaṁ sīlasamādhipaññāvimuttikāraṇajānanasamatthaṁ sabbaññutaññāṇaṁ natthī”ti.

Etthāti etesu atītādibhedesu Buddhesu. **Atha kiñcarahī**ti atha kasmā evaṁ ñāṇe asati tayā evaṁ kathitanti vadati.

143. **Dhammanvayo**ti dhammassa paccakkhato ñāṇassa anuyogaṁ anugantvā uppannaṁ anumānañāṇaṁ nayaggāho vidito. Sāvakapāramīñāṇe ṭhatvāva

ဟောတိ။ ဧကော သီဟနာဒေ အနုယောဂံ ဒါပိယမာနော ဒါတုံ သက္ကောတိ၊ နိဃံသနံ ခမတိ၊ ဓမမာနံ နိဒ္ဒောသဇာတရူပံ ဝိယ အဓိကတရံ သောဘတိ၊ တာဒိသော ထေရော။ တေန နံ ဘဂဝါ “အနုယောဂက္ခမော အယ’’န္တိ ဉတွာ သီဟနာဒေ အနုယောဂဒါပနတ္ထံ ဣမမ္ပိ ဒေသနံ အာရဘိ။

တတ္ထ **သဗ္ဗေ တေ**တိ သဗ္ဗေ တေ တယာ။ **ဧဝံသီလာ**တိအာဒီသု လောကိယလောကုတ္တရဝသေန သီလာဒီနိ ပုစ္ဆတိ။ တေသံ ဝိတ္ထာရကထာ မဟာပဒါနေ ကထိတာဝ။

ကိံ ပန တေ သာရိပုတ္တ ယေ တေ ဘဝိဿန္တီတိ အတီတာ စ တာဝ နိရုဒ္ဓါ, အပဏ္ဏတ္တိကဘာဝံ ဂတာ ဒီပသိခါ ဝိယ နိဗ္ဗုတာ၊ ဧဝံ နိရုဒ္ဓေ အပဏ္ဏတ္တိက-ဘာဝံ ဂတေ တွံ ကထံ ဇာနိဿသိ၊ အနာဂတဗုဒ္ဓါနံ ပန ဂုဏာ ကိန္တိ တယာ အတ္တနော စိတ္တေန ပရိစ္ဆိန္ဒိတွာ ဝိဒိတာတိ ပုစ္ဆန္တော ဧဝမာဟ။ **ကိံ ပန တေ သာရိပုတ္တ အဟံ ဧတရဟီ**တိ အနာဂတာပိ ဗုဒ္ဓါ အဇာတာ အနိဗ္ဗတ္တာ အနုပ္ပန္နာ၊ တေပိ ကထံ တွံ ဇာနိဿသိ၊ တေသဉှိ ဇာနနံ အပဒေ အာကာသေ ပဒဒဿနံ ဝိယ ဟောတိ။ ဣဒါနိ မယာ သဒ္ဓိံ ဧကဝိဟာရေ ဝသသိ၊ ဧကတော ဘိက္ခာယ စရသိ၊ ဓမ္မဒေသနာကာလေ ဒက္ခိဏပဿေ နိသီဒသိ၊ ကိံ ပန မယှံ ဂုဏာ အတ္တနော စေတသာ ပရိစ္ဆိန္ဒိတွာ ဝိဒိတာ တယာတိ အနုယုဉ္ဇန္တော ဧဝမာဟ။

ထေရော ပန ပုစ္ဆိတေ ပုစ္ဆိတေ ‘‘နော ဟေတံ ဘန္တေ’’တိ ပဋိက္ခိပတိ။ ထေရဿ စ ဝိဒိတမ္ပိ အတ္ထိ အဝိဒိတမ္ပိ အတ္ထိ၊ ကိံ သော အတ္တနော ဝိဒိတ-ဋ္ဌာနေ ပဋိက္ခေပံ ကရောတိ, အဝိဒိတဋ္ဌာနေတိ။ ဝိဒိတဋ္ဌာနေ န ကရောတိ၊ အဝိဒိတဋ္ဌာနေယေဝ ကရောတီတိ။ ထေရော ကိရ အနုယောဂေ အာရဒ္ဓေယေဝ အညာသိ။ န အယံ အနုယောဂေါ သာဝကပါရမီဉာဏေ၊ သဗ္ဗညုတညာဏေ အယံ အနုယောဂေါတိ အတ္တနော သာဝကပါရမီဉာဏေ ပဋိက္ခေပံ အကတွာ အဝိဒိတဋ္ဌာနေ သဗ္ဗညုတညာဏေ ပဋိက္ခေပံ ကရောတိ။ တေန ဣဒမ္ပိ ဒီပေတိ “ဘဂဝါ မယှံ အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နာနံ ဗုဒ္ဓါနံ သီလသမာဓိပညာဝိမုတ္တိ-ကာရဏဇာနနသမတ္ထံ သဗ္ဗညုတညာဏံ နတ္ထီ”တိ။

ဧတ္ထာတိ ဧတေသု အတီတာဒိဘေဒေသု ဗုဒ္ဓေသု။ **အထ ကိဉ္စရဟီ**တိ အထ ကသ္မာ ဧဝံ ဉာဏေ အသတိ တယာ ဧဝံ ကထိတန္တိ ဝဒတိ။

၁၄၃။ **ဓမ္မန္ဝယော**တိ ဓမ္မဿ ပစ္စက္ခတော ဉာဏဿ အနုယောဂံ အနုဂန္တွာ ဥပ္ပန္နံ အနုမာနဉာဏံ နယဂ္ဂါဟော ဝိဒိတော။ သာဝကပါရမီဉာဏေ ဌတွာဝ

imināva ākārena jānāmi Bhagavāti vadati. Therassa hi nayaggāho appamāṇo apariyanto. Yathā sabbaññutaññāṇassa pamāṇaṁ vā pariyanto vā natthi, evaṁ Dhammasenāpatino nayaggāhassa. Tena so "iminā evaṁvidho, iminā anuttaro Satthā"ti jānāti. Therassa hi nayaggāho sabbaññutaññāṇagatiko eva. Idāni taṁ nayaggāhaṁ pākaṭaṁ kātuṁ upamāya dassento **seyyathāpi bhante**ti-ādimāha. Tattha yasmā Majjhimapadese nagarassa uddhāpapākārādīni thirāni vā hontu dubbalāni vā, sabbaso vā pana mā hontu, corāsaṅkā na hoti, tasmā taṁ aggahetvā paccantimanagaranti āha. **Daḷhuddhāpan**ti thirapākāra pādaṁ. **Daḷhapākāratoraṇan**ti thirapākārañceva thirapiṭṭhasaṅghāṭañca. **Ekadvāran**ti kasmā āha. Bahudvāre hi nagare bahūhi paṇḍitadovārikehi bhavitabbaṁ. Ekadvāre ekova vaṭṭati. Therassa ca paññāya sadiso añño natthi. Tasmā attano paṇḍitabhāvassa opammatthaṁ ekaṁyeva dovārikaṁ dassetuṁ "ekadvāran"ti āha. **Paṇḍito**ti paṇḍiccena samannāgato. **Byatto**ti veyyattiyena samannāgato visadañāṇo. **Medhāvī**ti ṭhānuppattika paññāsaṅkhātāya medhāya samannāgato. **Anupariyāyapathan**ti anupariyāyanāmakaṁ pākāramaggaṁ. **Pākārasandhin**ti dvinnaṁ iṭṭhakānaṁ apagataṭṭhānaṁ. **Pākāravivaran**ti pākārassa chinnaṭṭhānaṁ.

Cetaso upakkileseti pañca nīvaraṇāni cittaṁ upakkilesenti kiliṭṭhaṁ karonti upatāpenti vibādhenti, tasmā "cetaso upakkilesā"ti vuccanti. **Paññāya dubbalīkaraṇe**ti nīvaraṇā uppajjamānā anuppannāya paññāya uppajjituṁ na denti, uppannāya paññāya vaḍḍhituṁ na denti, tasmā "paññāya dubbalīkaraṇā"ti vuccanti. **Suppatiṭṭhitacittā**ti catūsu satipaṭṭhānesu suṭṭhu ṭhapitacittā hutvā. **Satta bojjhaṅge yathābhūtan**ti satta bojjhaṅge yathāsabhāvena bhāvetvā. **Anuttaraṁ sammāsambodhin**ti arahattaṁ sabbaññutaññāṇaṁ vā paṭivijjhiṁsūti dasseti.

Apicettha satipaṭṭhānāti vipassanā. Sambojjhaṅgā maggo. Anuttarā sammāsambodhi arahattaṁ. Satipaṭṭhānāti vā maggāti vā bojjhaṅgamissakā. sammāsambodhi arahattameva. Dīghabhāṇakamahāsīvatthero panāha

ဣမိနာဝ အာကာရေန ဇာနာမိ ဘဂဝါတိ ဝဒတိ။ ထေရဿ ဟိ နယဂ္ဂါဟော အပ္ပမာဏော အပရိယန္တော။ ယထာ သဗ္ဗညုတညာဏဿ ပမာဏံ ဝါ ပရိယန္တော ဝါ နတ္ထိ၊ ဧဝံ ဓမ္မသေနာပတိနော နယဂ္ဂါဟဿ။ တေန သော "ဣမိနာ ဧဝံဝိဓော၊ ဣမိနာ အနုတ္တရော သတ္ထာ"တိ ဇာနာတိ။ ထေရဿ ဟိ နယဂ္ဂါဟော သဗ္ဗညုတညာဏဂတိကော ဧဝ။ ဣဒါနိ တံ နယဂ္ဂါဟံ ပါကဋံ ကာတုံ ဥပမာယ ဒဿေန္တော **သေယျထာပိ ဘန္တေ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ ယသ္မာ မဇ္ဈိမပဒေသေ နဂရဿ ဥဒ္ဒါပပါကာရာဒီနိ ထိရာနိ ဝါ ဟောန္တု ဒုဗ္ဗလာနိ ဝါ၊ သဗ္ဗသော ဝါ ပန မာ ဟောန္တု၊ စောရာသင်္ကာ န ဟောတိ၊ တသ္မာ တံ အဂ္ဂဟေတွာ ပစ္စန္တိမနဂရန္တိ အာဟ။ **ဒဠှုဒ္ဒါပ**န္တိ ထိရပါကာရပါဒံ။ **ဒဠှပါကာရတောရဏ**န္တိ ထိရပါကာရဉ္စေဝ ထိရပိဋ္ဌသင်္ဃာဋဉ္စ။ **ဧကဒွါရ**န္တိ ကသ္မာ အာဟ။ ဗဟုဒွါရေ ဟိ နဂရေ ဗဟူဟိ ပဏ္ဍိတဒေါဝါရိကေဟိ ဘဝိတဗ္ဗံ။ ဧကဒွါရေ ဧကောဝ ဝဋ္ဋတိ။ ထေရဿ စ ပညာယ သဒိသော အညော နတ္ထိ။ တသ္မာ အတ္တနော ပဏ္ဍိတဘာဝဿ ဩပမ္မတ္ထံ ဧကံယေဝ ဒေါဝါရိကံ ဒဿေတုံ "ဧကဒွါရ"န္တိ အာဟ။ **ပဏ္ဍိတော**တိ ပဏ္ဍိစ္စေန သမန္နာဂတော။ **ဗျတ္တော**တိ ဝေယျတ္တိယေန သမန္နာဂတော ဝိသဒညာဏော။ **မေဓာဝီ**တိ ဌာနုပ္ပတ္တိကပညာသင်္ခါတာယ မေဓာယ သမန္နာဂတော။ **အနုပရိယာယပထ**န္တိ အနုပရိယာယနာမကံ ပါကာရမဂ္ဂံ။ **ပါကာရသန္ဓိ**န္တိ ဒွိန္နံ ဣဋ္ဌကာနံ အပဂတဋ္ဌာနံ။ **ပါကာရဝိဝရ**န္တိ ပါကာရဿ ဆိန္နဋ္ဌာနံ။

စေတသော ဥပက္ကိလေသေတိ ပဉ္စ နီဝရဏာနိ စိတ္တံ ဥပက္ကိလေသေန္တိ ကိလိဋ္ဌံ ကရောန္တိ ဥပတာပေန္တိ ဝိဗာဓေန္တိ၊ တသ္မာ "စေတသော ဥပက္ကိလေသာ"တိ ဝုစ္စန္တိ။ **ပညာယ ဒုဗ္ဗလီကရဏေ**တိ နီဝရဏာ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ အနုပ္ပန္နာယ ပညာယ ဥပ္ပဇ္ဇိတုံ န ဒေန္တိ၊ ဥပ္ပန္နာယ ပညာယ ဝឌ္ဍိတုံ န ဒေန္တိ၊ တသ္မာ "ပညာယ ဒုဗ္ဗလီကရဏာ"တိ ဝုစ္စန္တိ။ **သုပ္ပတိဋ္ဌိတစိတ္တာ**တိ စတူသု သတိပဋ္ဌာနေသု သုဋ္ဌု ဌပိတစိတ္တာ ဟုတွာ။ **သတ္တ ဗောဇ္ဈင်္ဂေ ယထာဘူတ**န္တိ သတ္တ ဗောဇ္ဈင်္ဂေ ယထာသဘာဝေန ဘာဝေတွာ။ **အနုတ္တရံ သမ္မာသမ္ဗောဓိ**န္တိ အရဟတ္တံ သဗ္ဗညုတညာဏံ ဝါ ပဋိဝိဇ္ဈိံသူတိ ဒဿေတိ။

အပိစေတ္ထ သတိပဋ္ဌာနာတိ ဝိပဿနာ။ သမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂါ မဂ္ဂေါ။ အနုတ္တရာ သမ္မာသမ္ဗောဓိ အရဟတ္တံ။ သတိပဋ္ဌာနာတိ ဝါ မဂ္ဂါတိ ဝါ ဗောဇ္ဈင်္ဂမိဿကာ။ သမ္မာသမ္ဗောဓိ အရဟတ္တမေဝ။ ဒီဃဘာဏကမဟာသီဝတ္ထေရော ပနာဟ

“satipaṭṭhāne vipassanāti gahetvā bojjhaṅge maggo[1] ca sabbaññutaññāṇañcāti gahite sundaro pañho bhaveyya, na panevaṁ gahitan”ti. Iti thero Sabbaññubuddhānaṁ[2] nīvaraṇappahāne satipaṭṭhānabhāvanāya sambodhiyañca majjhe bhinnasuvaṇṇarajatānaṁ viya nānattābhāvaṁ dasseti.

Idha ṭhatvā upamā saṁsandetabbā—āyasmā hi Sāriputto paccantanagaraṁ dassesi, pākāraṁ dassesi, pariyāyapathaṁ dassesi, dvāraṁ dassesi, paṇḍitadovārikaṁ dassesi, nagaraṁ pavesanakanikkhamanake oḷārike pāṇe dassesi, paṇḍitadovārikassa tesaṁ pāṇānaṁ pākaṭabhāvañca dassesi. Tattha kiṁ kena sadisanti ce. Na garaṁ viya hi nibbānaṁ, pākāro viya sīlaṁ, pariyāyapatho viya hirī[3], dvāraṁ viya ariyamaggo, paṇḍitadovāriko viya Dhammasenāpati, nagarappavisanakanikkhamanaka-oḷārikapāṇā viya atītānāgatapaccuppannā Buddhā, dovārikassa tesaṁ pāṇānaṁ pākaṭabhāvo viya āyasmato Sāriputtassa atītānāgatapaccuppannabuddhānaṁ sīlasamathādīhi pākaṭabhāvo. Ettāvatā therena Bhagavā evamahaṁ sāvakapāramīñāṇe ṭhatvā dhammanvayena nayaggāhena jānāmīti attano sīhanādassa anuyogo dinno hoti.

144. **Idhāhaṁ bhante yena Bhagavā**ti imaṁ desanaṁ kasmā ārabhi? Sāvakapāramīñāṇassa nipphattidassanatthaṁ[4]. Ayañhettha adhippāyo, Bhagavā ahaṁ sāvakapāramīñāṇaṁ paṭilabhanto pañcanavutipāsaṇḍe na aññaṁ ekampi samaṇaṁ vā brāhmaṇaṁ vā upasaṅkamitvā sāvakapāramīñāṇampi paṭilabhiṁ, tumheyeva upasaṅkamitvā tumhe payirupāsanto paṭilabhinti. Tattha **idhā**ti nipātamattaṁ. **Upasaṅkamiṁ dhammasavanāyā**ti tumhe upasaṅkamanto panāhaṁ na cīvarādihetu upasaṅkamanto, dhammasavanatthāya upasaṅkamanto. Evaṁ upasaṅkamitvā sāvakapāramīñāṇaṁ paṭilabhiṁ. Kadā pana thero dhammasavanatthāya upasaṅka mantoti. Sūkarakhataleṇe Bhāgineyyadīghanakhaparibbājakassa Vedanāpariggahasuttantakathanadivase[5] upasaṅkamanto, tadāyeva sāvakapāramīñāṇaṁ paṭilabhīti. Taṁdivasañhi thero tālavaṇṭaṁ gahetvā Bhagavantaṁ bījamāno ṭhito taṁ desanaṁ sutvā tattheva

1. Magge (Sī) 2. Sabbabuddhānaṁ (Sī) 3. Samatho (Sī)
4. Nibbattidassanatthaṁ (Ka) 5. Ma 2. 168 piṭṭhe.

“သတိပဋ္ဌာနေ ဝိပဿနာတိ ဂဟေတွာ ဗောဇ္ဈင်္ဂေ မဂ္ဂေါ[1] စ သဗ္ဗညုတညာဏဉ္စာတိ ဂဟိတေ သုန္ဒရော ပဉှော ဘဝေယျ၊ န ပနေဝံ ဂဟိတ”န္တိ။ ဣတိ ထေရော သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓါနံ[2] နီဝရဏပ္ပဟာနေ သတိပဋ္ဌာနဘာဝနာယ သမ္ဗောဓိယဉ္စ မဇ္ဈေ ဘိန္နသုဝဏ္ဏရဇတာနံ ဝိယ နာနတ္တာဘာဝံ ဒဿေတိ။

ဣဓ ဌတွာ ဥပမာ သံသန္ဒေတဗ္ဗာ—အာယသ္မာ ဟိ သာရိပုတ္တော ပစ္စန္တနဂရံ ဒဿေသိ၊ ပါကာရံ ဒဿေသိ၊ ပရိယာယပထံ ဒဿေသိ၊ ဒွါရံ ဒဿေသိ၊ ပဏ္ဍိတဒေါဝါရိကံ ဒဿေသိ၊ နဂရံ ပဝေသနကနိက္ခမနကေ ဩဠာရိကေ ပါဏေ ဒဿေသိ၊ ပဏ္ဍိတဒေါဝါရိကဿ တေသံ ပါဏာနံ ပါကဋဘာဝဉ္စ ဒဿေသိ။ တတ္ထ ကိံ ကေန သဒိသန္တိ စေ။ နဂရံ ဝိယ ဟိ နိဗ္ဗာနံ၊ ပါကာရော ဝိယ သီလံ၊ ပရိယာယပထော ဝိယ ဟိရီ[3]၊ ဒွါရံ ဝိယ အရိယမဂ္ဂေါ၊ ပဏ္ဍိတဒေါဝါရိကော ဝိယ ဓမ္မသေနာပတိ၊ နဂရပ္ပဝိသနကနိက္ခမနကဩဠာရိကပါဏာ ဝိယ အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နာ ဗုဒ္ဓါ၊ ဒေါဝါရိကဿ တေသံ ပါဏာနံ ပါကဋဘာဝေါ ဝိယ အာယသ္မတော သာရိပုတ္တဿ အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နဗုဒ္ဓါနံ သီလသမထာဒီဟိ ပါကဋဘာဝေါ။ ဧတ္တာဝတာ ထေရေန ဘဂဝါ ဧဝမဟံ သာဝကပါရမီဉာဏေ ဌတွာ ဓမ္မန္ဝယေန နယဂ္ဂါဟေန ဇာနာမီတိ အတ္တနော သီဟနာဒဿ အနုယောဂေါ ဒိန္နော ဟောတိ။

၁၄၄။ **ဣဓာဟံ ဘန္တေ ယေန ဘဂဝါ**တိ ဣမံ ဒေသနံ ကသ္မာ အာရဘိ? သာဝကပါရမီဉာဏဿ နိပ္ဖတ္တိဒဿနတ္ထံ[4]။ အယဉှေတ္ထ အဓိပ္ပါယော၊ ဘဂဝါ အဟံ သာဝကပါရမီဉာဏံ ပဋိလဘန္တော ပဉ္စနဝုတိပါသဏ္ဍေ န အညံ ဧကမ္ပိ သမဏံ ဝါ ဗြာဟ္မဏံ ဝါ ဥပသင်္ကမိတွာ သာဝကပါရမီဉာဏမ္ပိ ပဋိလဘိံ၊ တုမှေယေဝ ဥပသင်္ကမိတွာ တုမှေ ပယိရုပါသန္တော ပဋိလဘိန္တိ။ တတ္ထ **ဣဓာ**တိ နိပါတမတ္တံ။ **ဥပသင်္ကမိံ ဓမ္မသဝနာယာ**တိ တုမှေ ဥပသင်္ကမန္တော ပနာဟံ န စီဝရာဒိဟေတု ဥပသင်္ကမန္တော, ဓမ္မသဝနတ္ထာယ ဥပသင်္ကမန္တော။ ဧဝံ ဥပသင်္ကမိတွာ သာဝကပါရမီဉာဏံ ပဋိလဘိံ။ ကဒါ ပန ထေရော ဓမ္မသဝနတ္ထာယ ဥပသင်္ကမန္တောတိ။ သူကရခတလေဏေ ဘာဂိနေယျဒီဃနခပရိဗ္ဗာဇကဿ ဝေဒနာပရိဂ္ဂဟသုတ္တန္တကထနဒိဝသေ[5] ဥပသင်္ကမန္တော၊ တဒါယေဝ သာဝကပါရမီဉာဏံ ပဋိလဘီတိ။ တံဒိဝသဉှိ ထေရော တာလဝဏ္ဋံ ဂဟေတွာ ဘဂဝန္တံ ဗီဇမာနော ဌိတော တံ ဒေသနံ သုတွာ တတ္ထေဝ

၁-မဂ္ဂေ (သီ) ၂-သဗ္ဗဗုဒ္ဓါနံ (သီ) ၃-သမထော (သီ)
၄-နိဗ္ဗတ္တိဒဿနတ္ထံ (က) ၅-မ ၂-၁၆၈-ပိဋ္ဌေ။

sāvakapāramīñāṇaṁ hatthagataṁ akāsi. **Uttaruttaraṁ paṇītapaṇītanti** uttaruttarañceva paṇītapaṇītañca katvā desesi. **Kaṇhasukkasappaṭibhāganti** kaṇhañceva sukkañca. Tañca kho sappaṭibhāgaṁ savipakkhaṁ[1] katvā. Kaṇhaṁ paṭibāhitvā sukkaṁ, sukkaṁ paṭibāhitvā kaṇhanti evaṁ sappaṭibhāgaṁ katvā kaṇhasukkaṁ desesi, kaṇhaṁ desentopi ca sa-ussāhaṁ savipākaṁ desesi, sukkaṁ desentopi sa-ussāhaṁ savipākaṁ desesi.

Tasmiṁ dhamme abhiññā idhekaccaṁ dhammaṁ dhammesu niṭṭhamagamanti tasmiṁ desite dhamme ekaccaṁ dhammaṁ nāma sāvakapāramīñāṇaṁ sañjānitvā dhammesu niṭṭhamagamaṁ. Katamesu dhammesūti? catusaccadhammesu. Etthāyaṁ therasallāpo, Kāḷavallavāsī Sumatthero tāva vadati "catusaccadhammesu idāni niṭṭhagama nakāraṇaṁ natthi. Assajimahāsāvakassa hi diṭṭhadivaseyeva so paṭhamamaggena catusaccadhammesu niṭṭhaṁ gato, aparabhāge Sūkarakhataleṇadvāre upari tīhi maggehi catusaccadhammesu niṭṭhaṁ gato, imasmiṁ pana ṭhāne 'dhammesū'ti Buddhaguṇesu niṭṭhaṁ gato"ti. Lokantaravāsī Cūḷasīvatthero pana "sabbaṁ tatheva vatvā imasmiṁ pana ṭhāne 'dhammesū'ti arahatte niṭṭhaṁ gato"ti āha. Dīghabhāṇaka Tipiṭakamahāsīvatthero pana "tatheva purimavādaṁ vatvā imasmiṁ pana ṭhāne 'dhammesū'ti sāvaka pāramīñāṇe niṭṭhaṁ gato"ti vatvā "Buddhaguṇā pana nayato āgatā"ti āha.

Satthari pasīdinti evaṁ sāvakapāramīñāṇadhammesu niṭṭhaṁ gantvā bhiyyoso mattāya "Sammāsambuddho vata so Bhagavā"ti Sattharim pasīdiṁ. **Svākkhāto Bhagavatā dhammoti** suṭṭhu akkhāto sukathito niyyāniko maggo phalatthāya niyyāti rāgadosamohanimmadanasamattho.

Suppaṭipanno saṁghoti Buddhassa Bhagavato sāvakasaṁghopi vaṅkādidosa virahitaṁ sammāpaṭipadaṁ paṭipannattā Suppaṭipannoti pasannomhi Bhagavatīti[2] dasseti.

Kusaladhammadesanāvaṇṇanā

145. Idāni divāṭṭhāne nisīditvā samāpajjite soḷasa aparāpariyadhamme dassetuṁ **aparaṁ pana bhante etadānuttariyanti** desanaṁ ārabhi.

1. Savipākaṁ (Sī) 2. Bhagavāti (Sī)

သာဝကပါရမီဉာဏံ ဟတ္ထဂတံ အကာသိ။ **ဥတ္တရုတ္တရံ ပဏီတပဏီတန္တိ** ဥတ္တရုတ္တရဉ္စေဝ ပဏီတပဏီတဉ္စ ကတွာ ဒေသေသိ။ **ကဏှသုက္ကသပ္ပဋိဘာဂန္တိ** ကဏှဉ္စေဝ သုက္ကဉ္စ။ တဉ္စ ခေါ သပ္ပဋိဘာဂံ သဝိပက္ခံ[1] ကတွာ။ ကဏှံ ပဋိဗာဟိတွာ သုက္ကံ, သုက္ကံ ပဋိဗာဟိတွာ ကဏှန္တိ ဧဝံ သပ္ပဋိဘာဂံ ကတွာ ကဏှသုက္ကံ ဒေသေသိ၊ ကဏှံ ဒေသေန္တောပိ စ သဥဿာဟံ သဝိပါကံ ဒေသေသိ၊ သုက္ကံ ဒေသေန္တောပိ သဥဿာဟံ သဝိပါကံ ဒေသေသိ။

တသ္မိံ ဓမ္မေ အဘိညာ ဣဓေကစ္စံ ဓမ္မံ ဓမ္မေသု နိဋ္ဌမဂမန္တိ တသ္မိံ ဒေသိတေ ဓမ္မေ ဧကစ္စံ ဓမ္မံ နာမ သာဝကပါရမီဉာဏံ သဉ္ဇာနိတွာ ဓမ္မေသု နိဋ္ဌမဂမံ။ ကတမေသု ဓမ္မေသူတိ? စတုသစ္စဓမ္မေသု။ ဧတ္ထာယံ ထေရသလ္လာပေါ၊ ကာဠဝလ္လဝါသီ သုမတ္ထေရော တာဝ ဝဒတိ "စတုသစ္စဓမ္မေသု ဣဒါနိ နိဋ္ဌဂမနကာရဏံ နတ္ထိ။ အဿဇိမဟာသာဝကဿ ဟိ ဒိဋ္ဌဒိဝသေယေဝ သော ပဌမမဂ္ဂေန စတုသစ္စဓမ္မေသု နိဋ္ဌံ ဂတော၊ အပရဘာဂေ သူကရခတလေဏဒွါရေ ဥပရိ တီဟိ မဂ္ဂေဟိ စတုသစ္စဓမ္မေသု နိဋ္ဌံ ဂတော၊ ဣမသ္မိံ ပန ဌာနေ 'ဓမ္မေသူ'တိ ဗုဒ္ဓဂုဏေသု နိဋ္ဌံ ဂတော"တိ။ လောကန္တရဝါသီ စူဠသီဝတ္ထေရော ပန "သဗ္ဗံ တထေဝ ဝတွာ ဣမသ္မိံ ပန ဌာနေ 'ဓမ္မေသူ'တိ အရဟတ္တေ နိဋ္ဌံ ဂတော"တိ အာဟ။ ဒီဃဘာဏက တိပိဋကမဟာသီဝတ္ထေရော ပန "တထေဝ ပုရိမဝါဒံ ဝတွာ ဣမသ္မိံ ပန ဌာနေ 'ဓမ္မေသူ'တိ သာဝကပါရမီဉာဏေ နိဋ္ဌံ ဂတော"တိ ဝတွာ "ဗုဒ္ဓဂုဏာ ပန နယတော အာဂတာ"တိ အာဟ။

သတ္ထရိ ပသီဒိန္တိ ဧဝံ သာဝကပါရမီဉာဏဓမ္မေသု နိဋ္ဌံ ဂန္တွာ ဘိယျောသော မတ္တာယ "သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဝတ သော ဘဂဝါ"တိ သတ္ထရိ ပသီဒိံ။ **သွာက္ခာတော ဘဂဝတာ ဓမ္မော**တိ သုဋ္ဌု အက္ခာတော သုကထိတော နိယျာနိကော မဂ္ဂေါ ဖလတ္ထာယ နိယျာတိ ရာဂဒေါသမောဟနိမ္မဒနသမတ္ထော။

သုပ္ပဋိပန္နော သံဃောတိ ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော သာဝကသံဃောပိ ဝင်္ကာဒိဒောသဝိရဟိတံ သမ္မာပဋိပဒံ ပဋိပန္နတ္တာ သုပ္ပဋိပန္နောတိ ပသန္နောမှိ ဘဂဝတီတိ[2] ဒဿေတိ။

ကုသလဓမ္မဒေသနာဝဏ္ဏနာ

၁၄၅။ ဣဒါနိ ဒိဝါဋ္ဌာနေ နိသီဒိတွာ သမာပဇ္ဇိတေ သောဠသ အပရာပရိယဓမ္မေ ဒဿေတုံ **အပရံ ပန ဘန္တေ ဧတဒါနုတ္တရိယန္တိ** ဒေသနံ အာရဘိ။

၁-သဝိပါကံ (သီ) ၂-ဘဂဝါတိ (သီ)

Tattha **anuttariyan**ti anuttarabhāvo. **Yathā Bhagavā dhammaṁ desetī**ti yathā yena kārena yāya desanāya Bhagavā dhammaṁ deseti, sā tumhākaṁ desanā anuttarāti vadati. **Kusalesu dhammesū**ti tāya desanāya desitesu kusalesu dhammesupi Bhagavāva anuttaroti dīpeti. Yā vā sā desanā, tassā bhūmiṁ dassentopi "kusalesu dhammesū"ti-āha. **Tatrime kusalā dhammā**ti tatra kusalesu dhammesūti vuttapade ime kusalā dhammā nāmāti veditabbā. Tattha ārogyaṭṭhena, anavajjaṭṭhena, kosallasambhūtaṭṭhena, niddarathaṭṭhena, sukhavipākaṭṭhenāti pañcadhā kusalaṁ veditabbaṁ. Tesu jātaka pariyāyaṁ patvā ārogyaṭṭhena kusalaṁ vaṭṭati. Suttantapariyāyaṁ patvā anavajjaṭṭhena. Abhidhammapariyāyaṁ patvā kosallasambhūtaniddarathasukhavipākaṭṭhena. Imasmiṁ pana ṭhāne bāhitikasuttantapariyāyena[1] anavajjaṭṭhena kusalaṁ daṭṭhabbaṁ.

Cattāro satipaṭṭhānāti cuddasavidhena kāyānupassanāsatipaṭṭhānaṁ, navavidhena vedanānupassanāsatipaṭṭhānaṁ, soḷasavidhena cittānupassanāsatipaṭṭhānaṁ, pañca vidhena dhammānupassanāsatipaṭṭhānanti evaṁ nānānayehi vibhajitvā samathavipassanā maggavasena lokiyalokuttaramissakā cattāro satipaṭṭhānā desitā. Phalasatipaṭṭhānaṁ pana idha anadhippetaṁ[2]. **Cattāro sammappadhānā**ti paggahaṭṭhena ekalakkhaṇā, kiccavasena nānākiccā. "Idha bhikkhu anuppannānaṁ pāpakānaṁ akusalānaṁ dhammānaṁ anuppādāyā"ti-ādinā nayena samathavipassanāmaggavasena lokiyalokuttara missakāva cattāro sammappadhānā desitā. **Cattāro iddhipādā**ti ijjhanaṭṭhena ekasaṅgahā, chandādivasena nānāsabhāvā. "Idha bhikkhu chandasamādhipadhāna saṅkhārasamannāgataṁ iddhipādaṁ bhāvetī"ti-ādinā nayena samathavipassanā maggavasena lokiyalokuttaramissakāva cattāro iddhipādā desitā.

Pañcindriyānīti ādhipateyyaṭṭhena ekalakkhaṇāni, adhimokkhādisabhāvavasena nānāsabhāvāni. Samathavipassanāmaggavaseneva ca lokiyalokuttaramissakāni saddhādīni pañcindriyāni desitāni. **Pañca balānī**ti upatthambhanaṭṭhena akampiyaṭṭhena vā ekasaṅgahāni, salakkhaṇena

1. Ma 2. 314 piṭṭhe. 2. Na adhippetaṁ (?)

တတ္ထ **အနုတ္တရိယန္တိ** အနုတ္တရဘာဝေါ။ **ယထာ ဘဂဝါ ဓမ္မံ ဒေသေတီတိ** ယထာ ယေနာကာရေန ယာယ ဒေသနာယ ဘဂဝါ ဓမ္မံ ဒေသေတိ၊ သာ တုမှာကံ ဒေသနာ အနုတ္တရာတိ ဝဒတိ။ **ကုသလေသု ဓမ္မေသူတိ** တာယ ဒေသနာယ ဒေသိတေသု ကုသလေသု ဓမ္မေသုပိ ဘဂဝါဝ အနုတ္တရောတိ ဒီပေတိ။ ယာ ဝါ သာ ဒေသနာ၊ တဿာ ဘူမိံ ဒဿေန္တောပိ "ကုသလေသု ဓမ္မေသူ"တိ အာဟ။ **တတြိမေ ကုသလာ ဓမ္မာတိ** တတြ ကုသလေသု ဓမ္မေသူတိ ဝုတ္တပဒေ ဣမေ ကုသလာ ဓမ္မာ နာမာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ တတ္ထ အာရောဂျဋ္ဌေန, အနဝဇ္ဇဋ္ဌေန, ကောသလ္လသမ္ဘူတဋ္ဌေန, နိဒ္ဒရထဋ္ဌေန, သုခဝိပါကဋ္ဌေနာတိ ပဉ္စဓာ ကုသလံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ တေသု ဇာတကပရိယာယံ ပတွာ အာရောဂျဋ္ဌေန ကုသလံ ဝဋ္ဋတိ။ သုတ္တန္တပရိယာယံ ပတွာ အနဝဇ္ဇဋ္ဌေန။ အဘိဓမ္မပရိယာယံ ပတွာ ကောသလ္လသမ္ဘူတနိဒ္ဒရထသုခဝိပါကဋ္ဌေန။ ဣမသ္မိံ ပန ဌာနေ ဗာဟိတိကသုတ္တန္တပရိယာယေန[1] အနဝဇ္ဇဋ္ဌေန ကုသလံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။

စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာတိ စုဒ္ဒသဝိဓေန ကာယာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာနံ, နဝဝိဓေန ဝေဒနာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာနံ, သောဠသဝိဓေန စိတ္တာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာနံ, ပဉ္စဝိဓေန ဓမ္မာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာနန္တိ ဧဝံ နာနာနယေဟိ ဝိဘဇိတွာ သမထဝိပဿနာမဂ္ဂဝသေန လောကိယလောကုတ္တရမိဿကာ စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ ဒေသိတာ။ ဖလသတိပဋ္ဌာနံ ပန ဣဓ အနဓိပ္ပေတံ[2]။ **စတ္တာရော သမ္မပ္ပဓာနာတိ** ပဂ္ဂဟဋ္ဌေန ဧကလက္ခဏာ၊ ကိစ္စဝသေန နာနာကိစ္စာ။ "ဣဓ ဘိက္ခု အနုပ္ပန္နာနံ ပါပကာနံ အကုသလာနံ ဓမ္မာနံ အနုပ္ပါဒါယာ"တိအာဒိနာ နယေန သမထဝိပဿနာမဂ္ဂဝသေန လောကိယလောကုတ္တရမိဿကာဝ စတ္တာရော သမ္မပ္ပဓာနာ ဒေသိတာ။ **စတ္တာရော ဣဒ္ဓိပါဒါတိ** ဣဇ္ဈနဋ္ဌေန ဧကသင်္ဂဟာ၊ ဆန္ဒာဒိဝသေန နာနာသဘာဝါ။ "ဣဓ ဘိက္ခု ဆန္ဒသမာဓိပဓာနသင်္ခါရသမန္နာဂတံ ဣဒ္ဓိပါဒံ ဘာဝေတီ"တိအာဒိနာ နယေန သမထဝိပဿနာမဂ္ဂဝသေန လောကိယလောကုတ္တရမိဿကာဝ စတ္တာရော ဣဒ္ဓိပါဒါ ဒေသိတာ။

ပဉ္စိန္ဒြိယာနီတိ အာဓိပတေယျဋ္ဌေန ဧကလက္ခဏာနိ၊ အဓိမောက္ခာဒိသဘာဝဝသေန နာနာသဘာဝါနိ။ သမထဝိပဿနာမဂ္ဂဝသေနေဝ စ လောကိယလောကုတ္တရမိဿကာနိ သဒ္ဓါဒီနိ ပဉ္စိန္ဒြိယာနိ ဒေသိတာနိ။ **ပဉ္စ ဗလာနီတိ** ဥပတ္ထမ္ဘနဋ္ဌေန အကမ္ပိယဋ္ဌေန ဝါ ဧကသင်္ဂဟာနိ၊ သလက္ခဏေန

၁-မ ၂-၃၁၄-ပိဋ္ဌေ။ ၂-န အဓိပ္ပေတံ (?)

nānā bhāvāni. Samathavipassanāmaggavaseneva lokiyalokuttaramissakāni saddhādīni sa pañca balāni desitāni. **Satta bojjhaṅgā**ti niyyānaṭṭhena ekasaṅgaho, upaṭṭhānādinā salakkhaṇena nānāsabhāvā. Samathavipassanāmaggavaseneva lokiyalokuttaramissakā satta bojjhaṅgā desitā.

Ariyo aṭṭhaṅgiko maggoti hetuṭṭhena ekasaṅgaho, dassanādinā salakkhaṇena nānāsabhāvo. Samathavipassanāmaggavaseneva lokiyalokuttaramissako ariyo aṭṭhaṅgiko maggo desitoti attho.

Idha bhante bhikkhu āsavānaṁ khayāti idaṁ kimatthaṁ āraddhaṁ? Sāsanassa pariyosānadassanatthaṁ. Sāsanassa hi na kevalaṁ maggeneva pariyosānaṁ hoti, arahattaphalena pana hoti. Tasmā taṁ dassetuṁ idamāraddhanti veditabbaṁ. **Etadā nuttariyaṁ bhante kusalesu dhammesū**ti bhante yā ayaṁ kusalesu dhammesu evaṁ desanā, etadānuttariyaṁ. **Taṁ Bhagavā**ti taṁ desanaṁ Bhagavā asesaṁ sakalaṁ abhijānāti. **Taṁ Bhagavato**ti taṁ desanaṁ Bhagavato asesaṁ abhijānato. **Uttari abhiññeyyaṁ natthī**ti taduttari abhijānitabbaṁ natthi, ayaṁ nāma ito añño dhammo vā puggalo vā yaṁ Bhagavā na jānātīti idaṁ natthi. **Yadabhijānaṁ añño samaṇo vā**ti yaṁ tumhehi anabhiññātaṁ, taṁ añño samaṇo vā brāhmaṇo vā abhijānanto Bhagavatā bhiyyo bhiññataro assa, adhikatarapañño bhaveyya. **Yadidaṁ kusalesu dhammesū**ti ettha **yadidan**ti nipātamattaṁ, kusalesu dhammesu Bhagavatā uttaritaro natthīti ayametthattho. Iti Bhagavāva kusalesu dhammesu anuttaroti dassento "imināpi kāraṇena evaṁpasanno ahaṁ bhante Bhagavatī"ti dīpeti. Ito paresu **aparaṁ panā**ti-ādīsu visesamattameva vaṇṇa yissāma. Purimavārasadisaṁ pana vuttanayeneva veditabbaṁ.

Āyatanapaṇṇattidesanāvaṇṇanā

146. **Āyatanapaṇṇattīsū**ti āyatanapaññāpanāsu. Idāni tā āyatanapaññattiyo dassento **chayimāni bhante**ti-ādimāha. Āyatanakathā panesā Visuddhimagge vitthārena kathitā, tena na taṁ vitthārayissāma, tasmā tattha vuttanayeneva sā vitthārato veditabbā.

နာနာသဘာဝါနိ။ သမထဝိပဿနာမဂ္ဂဝသေနေဝ လောကိယလောကုတ္တရမိဿကာနိ သဒ္ဓါဒီနိ ပဉ္စ ဗလာနိ ဒေသိတာနိ။ **သတ္တ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ**တိ နိယျာနဋ္ဌေန ဧကသင်္ဂဟော၊ ဥပဋ္ဌာနာဒိနာ သလက္ခဏေန နာနာသဘာဝါ။ သမထဝိပဿနာမဂ္ဂဝသေနေဝ လောကိယလောကုတ္တရမိဿကာ သတ္တ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ ဒေသိတာ။

အရိယော အဋ္ဌင်္ဂိကော မဂ္ဂေါတိ ဟေတုဋ္ဌေန ဧကသင်္ဂဟော၊ ဒဿနာဒိနာ သလက္ခဏေန နာနာသဘာဝေါ။ သမထဝိပဿနာမဂ္ဂဝသေနေဝ လောကိယလောကုတ္တရမိဿကော အရိယော အဋ္ဌင်္ဂိကော မဂ္ဂေါ ဒေသိတောတိ အတ္ထော။

ဣဓ ဘန္တေ ဘိက္ခု အာသဝါနံ ခယာတိ ဣဒံ ကိမတ္ထံ အာရဒ္ဓံ? သာသနဿ ပရိယောသာနဒဿနတ္ထံ။ သာသနဿ ဟိ န ကေဝလံ မဂ္ဂေနေဝ ပရိယောသာနံ ဟောတိ၊ အရဟတ္တဖလေန ပန ဟောတိ။ တသ္မာ တံ ဒဿေတုံ ဣဒမာရဒ္ဓန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ **ဧတဒါနုတ္တရိယံ ဘန္တေ ကုသလေသု ဓမ္မေသူ**တိ ဘန္တေ ယာ အယံ ကုသလေသု ဓမ္မေသု ဧဝံ ဒေသနာ၊ ဧတဒါနုတ္တရိယံ။ **တံ ဘဂဝါ**တိ တံ ဒေသနံ ဘဂဝါ အသေသံ သကလံ အဘိဇာနာတိ။ **တံ ဘဂဝတော**တိ တံ ဒေသနံ ဘဂဝတော အသေသံ အဘိဇာနတော။ **ဥတ္တရိ အဘိညေယျံ နတ္ထီ**တိ တဒုတ္တရိ အဘိဇာနိတဗ္ဗံ နတ္ထိ၊ အယံ နာမ ဣတော အညော ဓမ္မော ဝါ ပုဂ္ဂလော ဝါ ယံ ဘဂဝါ န ဇာနာတီတိ ဣဒံ နတ္ထိ။ **ယဒဘိဇာနံ အညော သမဏော ဝါ**တိ ယံ တုမှေဟိ အနဘိညာတံ၊ တံ အညော သမဏော ဝါ ဗြာဟ္မဏော ဝါ အဘိဇာနန္တော ဘဂဝတာ ဘိယျော-ဘိညတရော အဿ၊ အဓိကတရပညော ဘဝေယျ။ **ယဒိဒံ ကုသလေသု ဓမ္မေသူ**တိ ဧတ္ထ **ယဒိဒ**န္တိ နိပါတမတ္တံ၊ ကုသလေသု ဓမ္မေသု ဘဂဝတာ ဥတ္တရိတရော နတ္ထီတိ အယမေတ္ထတ္ထော။ ဣတိ ဘဂဝါဝ ကုသလေသု ဓမ္မေသု အနုတ္တရောတိ ဒဿေန္တော "ဣမိနာပိ ကာရဏေန ဧဝံပသန္နော အဟံ ဘန္တေ ဘဂဝတီ"တိ ဒီပေတိ။ ဣတော ပရေသု **အပရံ ပနာ**တိအာဒီသု ဝိသေသမတ္တမေဝ ဝဏ္ဏယိဿာမ။ ပုရိမဝါရသဒိသံ ပန ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

အာယတနပဏ္ဏတ္တိဒေသနာဝဏ္ဏနာ

၁၄၆။ **အာယတနပဏ္ဏတ္တီသူ**တိ အာယတနပညာပနာသု။ ဣဒါနိ တာ အာယတနပညတ္တိယော ဒဿေန္တော **ဆယိမာနိ ဘန္တေ**တိအာဒိမာဟ။ အာယတနကထာ ပနေသာ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝိတ္ထာရေန ကထိတာ၊ တေန န တံ ဝိတ္ထာရယိဿာမ၊ တသ္မာ တတ္ထ ဝုတ္တနယေနေဝ သာ ဝိတ္ထာရတော ဝေဒိတဗ္ဗာ။

Etadānuttariyaṁ bhante āyatanapaṇṇattīsūti yāyaṁ āyatanapaṇṇattīsu ajjhattika bāhiravavatthānādivasena evaṁ desanā, etadānuttariyaṁ. Sesaṁ vuttanayameva.

Gabbhāvakkantidesanāvaṇṇanā

147. **Gabbhāvakkantīsū**ti gabbhokkamanesu. Tā gabbhāvakkantiyo dassento **catasso imā bhante**ti-ādimāha. Tattha **asampajāno**ti ajānanto sammūḷho hutvā. **Mātukucchiṁ okkamatī**ti paṭisandhivasena pavisati. **Ṭhātī**ti vasati. **Nikkhamatī**ti nikkhamantopi asampajāno sammūḷhova nikkhamati. **Ayaṁ paṭhamā**ti ayaṁ pakati lokiyamanussānaṁ paṭhamā gabbhāvakkanti.

Sampajāno mātukucchiṁ okkamatīti okkamanto sampajāno asammūḷho hutvā okkamati.

Ayaṁ dutiyāti ayaṁ asītimahātherānaṁ sāvakānaṁ dutiyā gabbhāvakkanti. Te hi pavisantāva jānanti, vasantā ca nikkhamantā ca na jānanti.

Ayaṁ tatiyāti ayaṁ dvinnañca aggasāvakānaṁ paccekabodhisattānañca tatiyā gabbhāvakkanti. Te kira kammajehi vātehi adhosirā uddhaṁpādā anekasataporise papāte viya yonimukhe khittā tāḷacchiggaḷena hatthī viya sambādhena yonimukhena nikkhama mānā anantaṁ dukkhaṁ pāpuṇanti. Tena nesaṁ “mayaṁ nikkhamamhā”ti sampajānatā na hoti. Evaṁ pūritapāramīnampi ca sattānaṁ evarūpe ṭhāne mahantaṁ dukkhaṁ uppajjatīti alameva gabbhāvāse nibbindituṁ alaṁ virajjituṁ.

Ayaṁ catutthāti ayaṁ sabbaññubodhisattānaṁ vasena catutthā gabbhāvakkanti. sabbaññubodhisattā hi mātukucchismiṁ paṭisandhiṁ gaṇhantāpi jānanti, tattha vasantāpi jānanti, nikkhamantāpi jānanti, nikkhamanakālepi ca te kammajavātā uddhaṁpāde adhosire katvā khipituṁ na sakkonti, dve hatthe pasāretvā akkhīni ummīletvā ṭhitakāva nikkhamanti. Bhavaggaṁ upādāya Avīci-antare añño tīsu kālesu sampajāno nāma natthi ṭhapetvā sabbaññubodhisatte. Teneva nesaṁ mātukucchiṁ okkamanakāle ca

ဧတဒါနုတ္တရိယံ ဘန္တေ အာယတနပဏ္ဏတ္တီသူတိ ယာယံ အာယတနပဏ္ဏတ္တီသု အဇ္ဈတ္တိကဗာဟိရဝဝတ္ထာနာဒိဝသေန ဧဝံ ဒေသနာ၊ ဧတဒါနုတ္တရိယံ။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

ဂဗ္ဘာဝက္ကန္တိဒေသနာဝဏ္ဏနာ

၁၄၇။ **ဂဗ္ဘာဝက္ကန္တီသူ**တိ ဂဗ္ဘောက္ကမနေသု။ တာ ဂဗ္ဘာဝက္ကန္တိယော ဒဿေန္တော **စတဿော ဣမာ ဘန္တေ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **အသမ္ပဇာနော**တိ အဇာနန္တော သမ္မူဠှော ဟုတွာ။ **မာတုကုစ္ဆိံ ဩက္ကမတီ**တိ ပဋိသန္ဓိဝသေန ပဝိသတိ။ **ဌာတီ**တိ ဝသတိ။ **နိက္ခမတီ**တိ နိက္ခမန္တောပိ အသမ္ပဇာနော သမ္မူဠှောဝ နိက္ခမတိ။ **အယံ ပဌမာ**တိ အယံ ပကတိလောကိယမနုဿာနံ ပဌမာ ဂဗ္ဘာဝက္ကန္တိ။

သမ္ပဇာနော မာတုကုစ္ဆိံ ဩက္ကမတီတိ ဩက္ကမန္တော သမ္ပဇာနော အသမ္မူဠှော ဟုတွာ ဩက္ကမတိ။

အယံ ဒုတိယာတိ အယံ အသီတိမဟာထေရာနံ သာဝကာနံ ဒုတိယာ ဂဗ္ဘာဝက္ကန္တိ။ တေ ဟိ ပဝိသန္တာဝ ဇာနန္တိ၊ ဝသန္တာ စ နိက္ခမန္တာ စ န ဇာနန္တိ။

အယံ တတိယာတိ အယံ ဒွိန္နဉ္စ အဂ္ဂသာဝကာနံ ပစ္စေကဗောဓိသတ္တာနဉ္စ တတိယာ ဂဗ္ဘာဝက္ကန္တိ။ တေ ကိရ ကမ္မဇေဟိ ဝါတေဟိ အဓောသိရာ ဥဒ္ဓံပါဒါ အနေကသတပေါရိသေ ပပါတေ ဝိယ ယောနိမုခေ ခိတ္တာ တာဠစ္ဆိဂ္ဂဠေန ဟတ္ထီ ဝိယ သမ္ဗာဓေန ယောနိမုခေန နိက္ခမမာနာ အနန္တံ ဒုက္ခံ ပါပုဏန္တိ။ တေန နေသံ “မယံ နိက္ခမမှာ”တိ သမ္ပဇာနတာ န ဟောတိ။ ဧဝံ ပူရိတပါရမီနမ္ပိ စ သတ္တာနံ ဧဝရူပေ ဌာနေ မဟန္တံ ဒုက္ခံ ဥပ္ပဇ္ဇတီတိ အလမေဝ ဂဗ္ဘာဝါသေ နိဗ္ဗိန္ဒိတုံ အလံ ဝိရဇ္ဇိတုံ။

အယံ စတုတ္ထာတိ အယံ သဗ္ဗညုဗောဓိသတ္တာနံ ဝသေန စတုတ္ထာ ဂဗ္ဘာဝက္ကန္တိ။ သဗ္ဗညုဗောဓိသတ္တာ ဟိ မာတုကုစ္ဆိသ္မိံ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှန္တာပိ ဇာနန္တိ၊ တတ္ထ ဝသန္တာပိ ဇာနန္တိ၊ နိက္ခမန္တာပိ ဇာနန္တိ၊ နိက္ခမနကာလေပိ စ တေ ကမ္မဇဝါတာ ဥဒ္ဓံပါဒေ အဓောသိရေ ကတွာ ခိပိတုံ န သက္ကောန္တိ၊ ဒွေ ဟတ္ထေ ပသာရေတွာ အက္ခီနိ ဥမ္မီလေတွာ ဌိတကာဝ နိက္ခမန္တိ။ ဘဝဂ္ဂံ ဥပါဒါယ အဝီစိအန္တရေ အညော တီသု ကာလေသု သမ္ပဇာနော နာမ နတ္ထိ ဌပေတွာ သဗ္ဗညုဗောဓိသတ္တေ။ တေနေဝ နေသံ မာတုကုစ္ဆိံ ဩက္ကမနကာလေ စ

nikkhamanakāle ca dasasahassilokadhātu kampatīti. Sesamettha vuttanayeneva veditabbaṁ.

Ādesanavidhādesanāvaṇṇanā

148. **Ādesanavidhāsū**ti ādesanakoṭṭhāsesu. Idāni tā ādesanavidhā dassento **catasso imā**ti-ādimāha. **Nimittena ādisatī**ti āgatanimittena gatanimittena ṭhitanimittena vā idaṁ nāma bhavissatīti katheti.

Tatridaṁ vatthu—eko rājā tisso muttā gahetvā purohitaṁ pucchi “kiṁ me ācariya hatthe”ti. So ito cito ca olokesi. Tena ca samayena ekā sarabū “makkhikaṁ gahessāmī”ti pakkhandi, gahaṇakāle makkhikā palātā, so makkhikāya muttattā “muttā mahārājā”ti āha. Muttā tāva hotu, kati muttāti. So puna nimittaṁ olokesi. Atha avidūre kukkuṭo tikkhattuṁ saddaṁ nicchāresi. Brāhmaṇo “Tisso mahārājā”ti āha. Evaṁ ekacco āgatanimittena katheti. Etenupāyena gataṭhitanimittehipi kathanaṁ veditabbaṁ.

Amanussānanti yakkhapisācādīnaṁ. **Devatāna**nti cātumahārājikādīnaṁ. **Saddaṁ sutvā**ti aññassa cittaṁ ñatvā kathentānaṁ saddaṁ sutvā. **Vitakkavipphāra sadda**nti vitakkavipphāravasena uppannaṁ vippalapantānaṁ suttapamattādīnaṁ saddaṁ. **Sutvā**ti taṁ saddaṁ sutvā. Yaṁ vitakkayato tassa so saddo uppanno, tassa vasena “evampi te mano”ti-ādisati. **Manosaṅkhārā paṇihitā**ti cittasaṅkhārā suṭṭhapitā. **Vitakkessatī**ti vitakkayissati pavattessatīti pajānāti. Jānanto ca āgamanena jānāti, pubbabhāgena jānāti, antosamāpattiyaṁ cittaṁ oloketvā jānāti. **Āgamanena jānāti** nāma kasiṇaparikammakāleyeva yenākārena esa kasiṇabhāvanaṁ āraddho paṭhamajjhānaṁ vā -pa- catutthajjhānaṁ vā aṭṭhasamāpattiyo vā nibbattessatīti jānāti. **Pubbabhāgena jānāti** nāma samathavipassanāya āraddhāyeva jānāti, yenākārena esa vipassanaṁ āraddho sotāpattimaggaṁ vā nibbattessati -pa- arahattamaggaṁ vā nibbattessatīti jānāti. **Antosamāpattiyaṁ cittaṁ oloketvā jānāti** nāma yenākārena imassa manosaṅkhārā suṭṭhapitā, imassa nāma cittassa

နိက္ခမနကာလေ စ ဒသသဟဿိလောကဓာတု ကမ္ပတီတိ။ သေသမေတ္ထ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

အာဒေသနဝိဓာဒေသနာဝဏ္ဏနာ

၁၄၈။ **အာဒေသနဝိဓာသူ**တိ အာဒေသနကောဋ္ဌာသေသု။ ဣဒါနိ တာ အာဒေသနဝိဓာ ဒဿေန္တော **စတဿော ဣမာ**တိအာဒိမာဟ။ **နိမိတ္တေန အာဒိသတီ**တိ အာဂတနိမိတ္တေန ဂတနိမိတ္တေန ဌိတနိမိတ္တေန ဝါ ဣဒံ နာမ ဘဝိဿတီတိ ကထေတိ။

တတြိဒံ ဝတ္ထု—ဧကော ရာဇာ တိဿော မုတ္တာ ဂဟေတွာ ပုရောဟိတံ ပုစ္ဆိ “ကိံ မေ အာစရိယ ဟတ္ထေ”တိ။ သော ဣတော စိတော စ ဩလောကေသိ။ တေန စ သမယေန ဧကာ သရဗူ “မက္ခိကံ ဂဟေဿာမီ”တိ ပက္ခန္ဒိ၊ ဂဟဏကာလေ မက္ခိကာ ပလာတာ၊ သော မက္ခိကာယ မုတ္တတ္တာ “မုတ္တာ မဟာရာဇာ”တိ အာဟ။ မုတ္တာ တာဝ ဟောတု, ကတိ မုတ္တာတိ။ သော ပုန နိမိတ္တံ ဩလောကေသိ။ အထ အဝိဒူရေ ကုက္ကုဋော တိက္ခတ္တုံ သဒ္ဒံ နိစ္ဆာရေသိ။ ဗြာဟ္မဏော “တိဿော မဟာရာဇာ”တိ အာဟ။ ဧဝံ ဧကစ္စော အာဂတနိမိတ္တေန ကထေတိ။ ဧတေနုပါယေန ဂတဋ္ဌိတနိမိတ္တေဟိပိ ကထနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

အမနုဿာနန္တိ ယက္ခပိသာစာဒီနံ။ **ဒေဝတာန**န္တိ စာတုမဟာရာဇိကာဒီနံ။ **သဒ္ဒံ သုတွာ**တိ အညဿ စိတ္တံ ဉတွာ ကထေန္တာနံ သဒ္ဒံ သုတွာ။ **ဝိတက္ကဝိပ္ဖါရသဒ္ဒ**န္တိ ဝိတက္ကဝိပ္ဖါရဝသေန ဥပ္ပန္နံ ဝိပ္ပလပန္တာနံ သုတ္တပမတ္တာဒီနံ သဒ္ဒံ။ **သုတွာ**တိ တံ သဒ္ဒံ သုတွာ။ ယံ ဝိတက္ကယတော တဿ သော သဒ္ဒေါ ဥပ္ပန္နော၊ တဿ ဝသေန “ဧဝမ္ပိ တေ မနော”တိ အာဒိသတိ။ **မနောသင်္ခါရာ ပဏိဟိတာ**တိ စိတ္တသင်္ခါရာ သုဋ္ဌပိတာ။ **ဝိတက္ကေဿတီ**တိ ဝိတက္ကယိဿတိ ပဝတ္တေဿတီတိ ပဇာနာတိ။ ဇာနန္တော စ အာဂမနေန ဇာနာတိ၊ ပုဗ္ဗဘာဂေန ဇာနာတိ၊ အန္တောသမာပတ္တိယံ စိတ္တံ ဩလောကေတွာ ဇာနာတိ။ **အာဂမနေန ဇာနာတိ** နာမ ကသိဏပရိကမ္မကာလေယေဝ ယေနာကာရေန ဧသ ကသိဏဘာဝနံ အာရဒ္ဓေါ ပဌမဇ္ဈာနံ ဝါ။ပ။ စတုတ္ထဇ္ဈာနံ ဝါ အဋ္ဌသမာပတ္တိယော ဝါ နိဗ္ဗတ္တေဿတီတိ ဇာနာတိ။ **ပုဗ္ဗဘာဂေန ဇာနာတိ** နာမ သမထဝိပဿနာယ အာရဒ္ဓါယေဝ ဇာနာတိ၊ ယေနာကာရေန ဧသ ဝိပဿနံ အာရဒ္ဓေါ သောတာပတ္တိမဂ္ဂံ ဝါ နိဗ္ဗတ္တေဿတိ။ပ။ အရဟတ္တမဂ္ဂံ ဝါ နိဗ္ဗတ္တေဿတီတိ ဇာနာတိ။ **အန္တောသမာပတ္တိယံ စိတ္တံ ဩလောကေတွာ ဇာနာတိ** နာမ ယေနာကာရေန ဣမဿ မနောသင်္ခါရာ သုဋ္ဌပိတာ၊ ဣမဿ နာမ စိတ္တဿ

anantarā imaṁ nāma vitakkaṁ vitakkessati. Ito vuṭṭhitassa etassa hānabhāgiyo vā samādhi bhavissati, ṭhitibhāgiyo vā visesabhāgiyo vā nibbedhabhāgiyo vā abhiññāyo vā nibbattessatīti jānāti.

Tattha puthujjano cetopariyañāṇalābhī puthujjanānaṁyeva cittaṁ jānāti, na ariyānaṁ. Ariyesupi heṭṭhimo heṭṭhimo uparimassa uparimassa cittaṁ na jānāti, uparimo pana heṭṭhimassa jānāti. Etesu ca sotāpanno sotāpattiphalasamāpattiṁ samāpajjati. sakadāgāmī, anāgāmī, arahā arahattaphalasamāpattiṁ samāpajjati. Uparimo heṭṭhimaṁ na samāpajjati. Tesañhi heṭṭhimā heṭṭhimā samāpatti tatrupa pattiyeva hoti. **Tatheva taṁ hotī**ti idaṁ ekaṁsena tatheva hoti. Cetopariyañāṇavasena ñātañhi aññathābhāvī nāma natthi. Sesaṁ purimanayeneva yojetabbaṁ.

Dassanasamāpattidesanāvaṇṇanā

149. **Ātappamanvāyā**ti-ādi Brahmajāle vitthāritameva. Ayaṁ panettha saṅkhepo, **ātappa**nti vīriyaṁ. Tadeva padahitabbato **padhānaṁ.** Anuyuñjitabbato **anuyogo. Appamāda**nti sati-avippavāsaṁ. **Sammāmanasikāra**nti anicce aniccanti-ādivasena pavattaṁ upāyamanasikāraṁ. **Cetosamādhi**nti paṭhamajjhānasamādhiṁ. **Ayaṁ paṭhamā dassanasamāpattī**ti ayaṁ dvattiṁsākāraṁ paṭikūlato manasikatvā paṭikūla dassanavasena[1] uppāditā paṭhamajjhānasamāpatti paṭhamā dassanasamāpatti nāma, sace pana taṁ jhānaṁ pādakaṁ katvā sotāpanno hoti, ayaṁ nippariyāyeneva paṭhamā dassanasamāpatti.

Atikkamma cāti atikkamitvā ca. **Chavimaṁsalohita**nti chaviñca maṁsañca lohitañca. **Aṭṭhiṁ paccavekkhatī**ti aṭṭhi aṭṭhīti paccavekkhati. Aṭṭhi aṭṭhīti paccavekkhitvā uppāditā aṭṭhi-ārammaṇā dibbacakkhupādakajjhānasamāpatti dutiyā dassanasamāpatti nāma. Sace pana taṁ jhānaṁ pādakaṁ katvā sakadāgāmimaggaṁ nibbatteti. Ayaṁ nippariyāyena dutiyā dassanasamāpatti. Kāḷavallavāsī Sumatthero pana "yāva tatiyamaggā vaṭṭatī"ti āha.

1. Paṭikūladassananayena (Ka)

အနန္တရာ ဣမံ နာမ ဝိတက္ကံ ဝိတက္ကေဿတိ။ ဣတော ဝုဋ္ဌိတဿ ဧတဿ ဟာနဘာဂိယော ဝါ သမာဓိ ဘဝိဿတိ၊ ဌိတိဘာဂိယော ဝါ ဝိသေသဘာဂိယော ဝါ နိဗ္ဗေဓဘာဂိယော ဝါ အဘိညာယော ဝါ နိဗ္ဗတ္တေဿတီတိ ဇာနာတိ။

တတ္ထ ပုထုဇ္ဇနော စေတောပရိယဉာဏလာဘီ ပုထုဇ္ဇနာနံယေဝ စိတ္တံ ဇာနာတိ၊ န အရိယာနံ။ အရိယေသုပိ ဟေဋ္ဌိမော ဟေဋ္ဌိမော ဥပရိမဿ ဥပရိမဿ စိတ္တံ န ဇာနာတိ၊ ဥပရိမော ပန ဟေဋ္ဌိမဿ ဇာနာတိ။ ဧတေသု စ သောတာပန္နော သောတာပတ္တိဖလသမာပတ္တိံ သမာပဇ္ဇတိ။ သကဒါဂါမီ၊ အနာဂါမီ၊ အရဟာ အရဟတ္တဖလသမာပတ္တိံ သမာပဇ္ဇတိ။ ဥပရိမော ဟေဋ္ဌိမံ န သမာပဇ္ဇတိ။ တေသဉ္ဟိ ဟေဋ္ဌိမာ ဟေဋ္ဌိမာ သမာပတ္တိ တတြုပပတ္တိယေဝ ဟောတိ။ **တထေဝ တံ ဟောတီ**တိ ဣဒံ ဧကံသေန တထေဝ ဟောတိ။ စေတောပရိယဉာဏဝသေန ဉာတဉ္ဟိ အညထာဘာဝီ နာမ နတ္ထိ။ သေသံ ပုရိမနယေနေဝ ယောဇေတဗ္ဗံ။

ဒဿနသမာပတ္တိဒေသနာဝဏ္ဏနာ

၁၄၉။ **အာတပ္ပမန္ဝာယာ**တိအာဒိ ဗြဟ္မဇာလေ ဝိတ္ထာရိတမေဝ။ အယံ ပနေတ္ထ သင်္ခေပေါ၊ **အာတပ္ပ**န္တိ ဝီရိယံ။ တဒေဝ ပဒဟိတဗ္ဗတော **ပဓာနံ။** အနုယုဉ္ဇိတဗ္ဗတော **အနုယောဂေါ။ အပ္ပမာဒ**န္တိ သတိအဝိပ္ပဝါသံ။ **သမ္မာမနသိကာရ**န္တိ အနိစ္စေ အနိစ္စန္တိအာဒိဝသေန ပဝတ္တံ ဥပါယမနသိကာရံ။ **စေတောသမာဓိ**န္တိ ပဌမဇ္ဈာနသမာဓိံ။ **အယံ ပဌမာ ဒဿနသမာပတ္တီ**တိ အယံ ဒွတ္တိံသာကာရံ ပဋိကူလတော မနသိကတွာ ပဋိကူလဒဿနဝသေန[၁] ဥပ္ပါဒိတာ ပဌမဇ္ဈာနသမာပတ္တိ ပဌမာ ဒဿနသမာပတ္တိ နာမ၊ သစေ ပန တံ ဈာနံ ပါဒကံ ကတွာ သောတာပန္နော ဟောတိ၊ အယံ နိပ္ပရိယာယေနေဝ ပဌမာ ဒဿနသမာပတ္တိ။

အတိက္ကမ္မ စာတိ အတိက္ကမိတွာ စ။ **ဆဝိမံသလောဟိတ**န္တိ ဆဝိဉ္စ မံသဉ္စ လောဟိတဉ္စ။ **အဋ္ဌိံ ပစ္စဝေက္ခတီ**တိ အဋ္ဌိ အဋ္ဌီတိ ပစ္စဝေက္ခတိ။ အဋ္ဌိ အဋ္ဌီတိ ပစ္စဝေက္ခိတွာ ဥပ္ပါဒိတာ အဋ္ဌိအာရမ္မဏာ ဒိဗ္ဗစက္ခုပါဒကဇ္ဈာနသမာပတ္တိ ဒုတိယာ ဒဿနသမာပတ္တိ နာမ။ သစေ ပန တံ ဈာနံ ပါဒကံ ကတွာ သကဒါဂါမိမဂ္ဂံ နိဗ္ဗတ္တေတိ။ အယံ နိပ္ပရိယာယေန ဒုတိယာ ဒဿနသမာပတ္တိ။ ကာဠဝလ္လဝါသီ သုမတ္ထေရော ပန "ယာဝ တတိယမဂ္ဂါ ဝဋ္ဋတီ"တိ အာဟ။

၁-ပဋိကူလဒဿနနယေန (က)

Viññāṇasotanti viññāṇameva. **Ubhayato abbocchinnan**ti dvīhipi bhāgehi acchinnaṁ. **Idha loke patiṭṭhitañcā**ti chandarāgavasena imasmiñca loke patiṭṭhitaṁ. Dutiyapadepi eseva nayo. Kammaṁ vā kammato upagacchantaṁ idha loke patiṭṭhitaṁ nāma. Kammabhavaṁ ākaḍḍhantaṁ paraloke patiṭṭhitaṁ nāma. Iminā kiṁ kathitaṁ? Sekkhaputhujjanānaṁ cetopariyañāṇaṁ kathitaṁ. Sekkhaputhujjanānañhi cetopariya ñāṇaṁ tatiyā dassanasamāpatti nāma.

Idha loke appatiṭṭhitañcāti nicchandarāgattā idhaloke ca appatiṭṭhitaṁ. Dutiyapadepi eseva nayo. Kammaṁ vā kammato na upagacchantaṁ idha loke appatiṭṭhitaṁ nāma. Kammabhavaṁ anākaḍḍhantaṁ paraloke appatiṭṭhitaṁ nāma. Iminā kiṁ kathitaṁ? khīṇāsavassa cetopariyañāṇaṁ kathitaṁ. Khīṇāsavassa hi cetopariyañāṇaṁ catutthā dassanasamāpatti nāma.

Apica dvattiṁsākāre āraddhavipassanāpi paṭhamā dassanasamāpatti. Aṭṭhi ārammaṇe āraddhavipassanā dutiyā dassanasamāpatti. Sekkhaputhujjanānaṁ cetopariya ñāṇaṁ khīṇāsavassa cetopariyañāṇanti idaṁ padadvayaṁ niccalameva. Aparo nayo paṭhamajjhānaṁ paṭhamā dassanasamāpatti. Dutiyajjhānaṁ dutiyā. Tatiyajjhānaṁ tatiyā. Catutthajjhānaṁ catutthā dassanasamāpatti. Tathā paṭhamamaggo paṭhamā dassanasamāpatti. Dutiyamaggo dutiyā. Tatiyamaggo tatiyā. Catutthamaggo catutthā dassanasamāpattīti. Sesamettha purimanayeneva yojetabbaṁ.

Puggalapaṇṇattidesanāvaṇṇanā

150. **Puggalapaṇṇattīsū**ti lokavohāravasena "satto puggalo naro poso"ti evaṁ paññāpetabbāsu lokapaññattīsu. Buddhānañhi dve kathā sammutikathā, paramattha kathāti Poṭṭhapādasutte[1] vitthāritā.

Tattha puggalapaṇṇattīsūti ayaṁ sammutikathā. Idāni ye puggale paññapento puggalapaṇṇattīsu Bhagavā anuttaro hoti, te dassento **sattime bhante puggalā. Ubhato bhāgavimutto**ti-ādimāha. Tattha **ubhatobhāgavimutto**ti dvīhi bhāgehi vimutto, arūpasamāpattiya

1. Dī-Ṭṭha 1. 315 piṭṭhe.

ဝိညာဏသောတန္တိ ဝိညာဏမေဝ။ **ဥဘယတော အဗ္ဗောစ္ဆိန္နန္တိ** ဒွီဟိပိ ဘာဂေဟိ အစ္ဆိန္နံ။ **ဣဓ လောကေ ပတိဋ္ဌိတဉ္စာ**တိ ဆန္ဒရာဂဝသေန ဣမသ္မိဉ္စ လောကေ ပတိဋ္ဌိတံ။ ဒုတိယပဒေပိ ဧသေဝ နယော။ ကမ္မံ ဝါ ကမ္မတော ဥပဂစ္ဆန္တံ ဣဓ လောကေ ပတိဋ္ဌိတံ နာမ။ ကမ္မဘဝံ အာကဍ္ဎန္တံ ပရလောကေ ပတိဋ္ဌိတံ နာမ။ ဣမိနာ ကိံ ကထိတံ? သေက္ခပုထုဇ္ဇနာနံ စေတောပရိယဉာဏံ ကထိတံ။ သေက္ခပုထုဇ္ဇနာနဉ္ဟိ စေတောပရိယဉာဏံ တတိယာ ဒဿနသမာပတ္တိ နာမ။

ဣဓ လောကေ အပ္ပတိဋ္ဌိတဉ္စာတိ နိစ္ဆန္ဒရာဂတ္တာ ဣဓလောကေ စ အပ္ပတိဋ္ဌိတံ။ ဒုတိယပဒေပိ ဧသေဝ နယော။ ကမ္မံ ဝါ ကမ္မတော န ဥပဂစ္ဆန္တံ ဣဓ လောကေ အပ္ပတိဋ္ဌိတံ နာမ။ ကမ္မဘဝံ အနာကဍ္ဎန္တံ ပရလောကေ အပ္ပတိဋ္ဌိတံ နာမ။ ဣမိနာ ကိံ ကထိတံ? ခီဏာသဝဿ စေတောပရိယဉာဏံ ကထိတံ။ ခီဏာသဝဿ ဟိ စေတောပရိယဉာဏံ စတုတ္ထာ ဒဿနသမာပတ္တိ နာမ။

အပိစ ဒွတ္တိံသာကာရေ အာရဒ္ဓဝိပဿနာပိ ပဌမာ ဒဿနသမာပတ္တိ။ အဋ္ဌိအာရမ္မဏေ အာရဒ္ဓဝိပဿနာ ဒုတိယာ ဒဿနသမာပတ္တိ။ သေက္ခပုထုဇ္ဇနာနံ စေတောပရိယဉာဏံ ခီဏာသဝဿ စေတောပရိယဉာဏန္တိ ဣဒံ ပဒဒွယံ နိစ္စလမေဝ။ အပရော နယော ပဌမဇ္ဈာနံ ပဌမာ ဒဿနသမာပတ္တိ။ ဒုတိယဇ္ဈာနံ ဒုတိယာ။ တတိယဇ္ဈာနံ တတိယာ။ စတုတ္ထဇ္ဈာနံ စတုတ္ထာ ဒဿနသမာပတ္တိ။ တထာ ပဌမမဂ္ဂေါ ပဌမာ ဒဿနသမာပတ္တိ။ ဒုတိယမဂ္ဂေါ ဒုတိယာ။ တတိယမဂ္ဂေါ တတိယာ။ စတုတ္ထမဂ္ဂေါ စတုတ္ထာ ဒဿနသမာပတ္တီတိ။ သေသမေတ္ထ ပုရိမနယေနေဝ ယောဇေတဗ္ဗံ။

ပုဂ္ဂလပဏ္ဏတ္တိဒေသနာဝဏ္ဏနာ

၁၅၀။ **ပုဂ္ဂလပဏ္ဏတ္တီသူ**တိ လောကဝေါဟာရဝသေန "သတ္တော ပုဂ္ဂလော နရော ပေါသော"တိ ဧဝံ ပညာပေတဗ္ဗာသု လောကပညတ္တီသု။ ဗုဒ္ဓါနဉ္ဟိ ဒွေ ကထာ သမ္မုတိကထာ, ပရမတ္ထကထာတိ ပေါဋ္ဌပါဒသုတ္တေ[1] ဝိတ္ထာရိတာ။

တတ္ထ ပုဂ္ဂလပဏ္ဏတ္တီသူတိ အယံ သမ္မုတိကထာ။ ဣဒါနိ ယေ ပုဂ္ဂလေ ပညပေန္တော ပုဂ္ဂလပဏ္ဏတ္တီသု ဘဂဝါ အနုတ္တရော ဟောတိ၊ တေ ဒဿေန္တော **သတ္တိမေ ဘန္တေ ပုဂ္ဂလာ။ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တော**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တော**တိ ဒွီဟိ ဘာဂေဟိ ဝိမုတ္တော, အရူပသမာပတ္တိယာ

၁-ဒီ-ဋ္ဌ ၁-၃၁၅-ပိဋ္ဌေ။

rūpakāyato vimutto maggena nāmakāyato. So catunnaṁ arūpasamāpattīnaṁ ekekato vuṭṭhāya saṅkhāre sammasitvā arahattappattānaṁ catunnaṁ, nirodhā vuṭṭhāya arahatta ppatta-anāgāmino ca vasena pañcavidho hoti.

Pāḷi panettha "katamo ca puggalo ubhatobhāgavimutto, idhekacco puggalo aṭṭhavimokkhe kāyena phusitvā viharati, paññāya cassa disvā āsavā parikkhīṇā hontī"ti[1] evaṁ aṭṭhavimokkhalābhino vasena āgatā. Paññāya vimuttoti **paññāvimutto**, so sukkhavipassako ca, catūhi jhānehi vuṭṭhāya arahattaṁ pattā cattāro cāti imesaṁ vasena pañcavidhova hoti.

Pāḷi panettha aṭṭhavimokkhapaṭikkhepavaseneva āgatā. Yathāha "na heva kho aṭṭha vimokkhe kāyena phusitvā viharati, paññāya cassa disvā āsavā parikkhīṇā honti. Ayaṁ vuccati puggalo paññāvimutto"ti[2].

Phuṭṭhantaṁ sacchikarotīti **kāyasakkhi**, so jhānaphassaṁ paṭhamaṁ phusati, pacchā nirodhaṁ nibbānaṁ sacchikaroti, so sotāpattiphalaṭṭhaṁ ādiṁ katvā yāva arahattamaggaṭṭhā chabbidho hotīti veditabbo. Tenevāha "idhekacco puggalo aṭṭha vimokkhe kāyena phusitvā viharati, paññāya cassa disvā ekacce āsavā parikkhīṇā honti. Ayaṁ vuccati puggalo kāyasakkhī"ti[3].

Diṭṭhantaṁ pattoti **diṭṭhippatto.** Tatridaṁ saṅkhepalakkhaṇaṁ, dukkhā saṅkhārā sukho nirodhoti ñātaṁ hoti diṭṭhaṁ viditaṁ sacchikataṁ passitaṁ paññāyāti **diṭṭhippatto**. Vitthārato panesopi kāyasakkhi viya chabbidho hoti. Tenevāha "idhekacco puggalo idaṁ dukkhanti yathābhūtaṁ pajānāti -pa- ayaṁ dukkhanirodha gāminīpaṭipadāti yathābhūtaṁ pajānāti, Tathāgatappaveditā cassa dhammā paññāya vodiṭṭhā honti vocaritā, paññāya cassa disvā ekacce āsavā parikkhīṇā honti. Ayaṁ vuccati puggalo diṭṭhippatto"ti[4].

1-2-3-4. Abhi 3. 117 piṭṭhe.

ရူပကာယတော ဝိမုတ္တော မဂ္ဂေန နာမကာယတော။ သော စတုန္နံ အရူပသမာပတ္တီနံ ဧကေကတော ဝုဋ္ဌာယ သင်္ခါရေ သမ္မသိတွာ အရဟတ္တပ္ပတ္တာနံ စတုန္နံ, နိရောဓာ ဝုဋ္ဌာယ အရဟတ္တပ္ပတ္တအနာဂါမိနော စ ဝသေန ပဉ္စဝိဓော ဟောတိ။

ပါဠိ ပနေတ္ထ "ကတမော စ ပုဂ္ဂလော ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တော၊ ဣဓေကစ္စော ပုဂ္ဂလော အဋ္ဌဝိမောက္ခေ ကာယေန ဖုသိတွာ ဝိဟရတိ၊ ပညာယ စဿ ဒိသွာ အာသဝါ ပရိက္ခီဏာ ဟောန္တီ"တိ[၁] ဧဝံ အဋ္ဌဝိမောက္ခလာဘိနော ဝသေန အာဂတာ။ ပညာယ ဝိမုတ္တောတိ **ပညာဝိမုတ္တော**၊ သော သုက္ခဝိပဿကော စ, စတူဟိ ဈာနေဟိ ဝုဋ္ဌာယ အရဟတ္တံ ပတ္တာ စတ္တာရော စာတိ ဣမေသံ ဝသေန ပဉ္စဝိဓောဝ ဟောတိ။

ပါဠိ ပနေတ္ထ အဋ္ဌဝိမောက္ခပဋိက္ခေပဝသေနေဝ အာဂတာ။ ယထာဟ "န ဟေဝ ခေါ အဋ္ဌ ဝိမောက္ခေ ကာယေန ဖုသိတွာ ဝိဟရတိ၊ ပညာယ စဿ ဒိသွာ အာသဝါ ပရိက္ခီဏာ ဟောန္တိ။ အယံ ဝုစ္စတိ ပုဂ္ဂလော ပညာဝိမုတ္တော"တိ[၂]။

ဖုဋ္ဌန္တံ သစ္ဆိကရောတီတိ **ကာယသက္ခိ**၊ သော ဈာနဖဿံ ပဌမံ ဖုသတိ၊ ပစ္ဆာ နိရောဓံ နိဗ္ဗာနံ သစ္ဆိကရောတိ၊ သော သောတာပတ္တိဖလဋ္ဌံ အာဒိံ ကတွာ ယာဝ အရဟတ္တမဂ္ဂဋ္ဌာ ဆဗ္ဗိဓော ဟောတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ တေနေဝါဟ "ဣဓေကစ္စော ပုဂ္ဂလော အဋ္ဌ ဝိမောက္ခေ ကာယေန ဖုသိတွာ ဝိဟရတိ၊ ပညာယ စဿ ဒိသွာ ဧကစ္စေ အာသဝါ ပရိက္ခီဏာ ဟောန္တိ။ အယံ ဝုစ္စတိ ပုဂ္ဂလော ကာယသက္ခီ"တိ[၃]။

ဒိဋ္ဌန္တံ ပတ္တောတိ **ဒိဋ္ဌိပ္ပတ္တော**။ တတြိဒံ သင်္ခေပလက္ခဏံ၊ ဒုက္ခာ သင်္ခါရာ သုခေါ နိရောဓောတိ ဉာတံ ဟောတိ ဒိဋ္ဌံ ဝိဒိတံ သစ္ဆိကတံ ပဿိတံ ပညာယာတိ **ဒိဋ္ဌိပ္ပတ္တော**။ ဝိတ္ထာရတော ပနေသောပိ ကာယသက္ခိ ဝိယ ဆဗ္ဗိဓော ဟောတိ။ တေနေဝါဟ "ဣဓေကစ္စော ပုဂ္ဂလော ဣဒံ ဒုက္ခန္တိ ယထာဘူတံ ပဇာနာတိ။ပ။ အယံ ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနီ ပဋိပဒါတိ ယထာဘူတံ ပဇာနာတိ၊ တထာဂတပ္ပဝေဒိတာ စဿ ဓမ္မာ ပညာယ ဝေါဒိဋ္ဌာ ဟောန္တိ ဝေါစရိတာ၊ ပညာယ စဿ ဒိသွာ ဧကစ္စေ အာသဝါ ပရိက္ခီဏာ ဟောန္တိ။ အယံ ဝုစ္စတိ ပုဂ္ဂလော ဒိဋ္ဌိပ္ပတ္တော"တိ[၄]။

၁-၂-၃-၄-အဘိ ၃-၁၁၇-ပိဋ္ဌေ။

Saddhāya vimuttoti **saddhāvimutto,** sopi vuttanayeneva chabbidho hoti. Tenevāha “idhekacco puggalo idaṁ dukkhanti -pa- ayaṁ dukkhanirodhagāminī paṭipadāti yathābhūtaṁ pajānāti, Tathāgatappaveditā cassa dhammā paññāya voditthā honti vocaritā, paññāya cassa disvā ekacce āsavā parikkhīṇā honti no ca kho yathā diṭṭhippattassa. Ayaṁ vuccati puggalo saddhāvimutto”ti[1]. Etesu hi saddhāvimuttassa pubbabhāgamaggakkhaṇe saddahantassa viya, okappentassa viya, adhimuccantassa viya ca kilesakkhayo hoti. Diṭṭhippattassa pubbabhāgamaggakkhaṇe kilesacchedakaṁ ñāṇaṁ adandhaṁ tikhiṇaṁ sūraṁ hutvā vahati. Tasmā yathā nāma nātitikhiṇena asinā kadaliṁ chindantassa chinnaṭṭhānaṁ na maṭṭhaṁ hoti, asi na sīghaṁ vahati, saddo suyyati, balavataro vāyāmo kātabbo hoti, evarūpā saddhāvimuttassa pubbabhāgamaggabhāvanā. Yathā pana atinisitena asinā kadaliṁ chindantassa chinnaṭṭhānaṁ maṭṭhaṁ hoti, asi sīghaṁ vahati, saddo na suyyati, balavataraṁ vāyāmakiccaṁ na hoti, evarūpā paññāvimuttassa pubbabhāgamaggabhāvanā veditabbā.

Dhammaṁ anussaratīti **dhammānusārī. Dhammo**ti paññā, paññāpubbaṅgamaṁ maggaṁ bhāvetīti attho. **Saddhānusārimhipi** eseva nayo. Ubhopete sotāpattimaggaṭṭhāyeva. Vuttampi cetaṁ “yassa puggalassa sotāpattiphalasacchikiriyāya paṭipannassa paññindriyaṁ adhimattaṁ hoti, paññāvāhiṁ paññāpubbaṅgamaṁ ariyamaggaṁ bhāveti. Ayaṁ vuccati puggalo dhammānusārī”ti.

Tathā “yassa puggalassa sotāpattiphalasacchikiriyāya paṭipannassa saddhindriyaṁ adhimattaṁ hoti, saddhāvāhiṁ saddhāpubbaṅgamaṁ ariyamaggaṁ bhāveti. Ayaṁ vuccati puggalo saddhānusārī”ti. Ayamettha saṅkhepo, vitthārato panesā ubhatobhāga vimuttādikathā Visuddhimagge paññābhāvanādhikāre vuttā. Tasmā tattha vuttanayeneva veditabbā. Sesamidhāpi purimanayeneva yojetabbaṁ.

Padhānadesanāvaṇṇanā

151. **Padhānesū**ti idha padahanavasena “satta bojjhaṅgā padhānā”ti vuttā. Tesaṁ vitthārakathā Mahāsatipaṭṭhāne vuttanayeneva veditabbā. Sesamidhāpi purimanayeneva yojetabbaṁ.

---

1. Abhi 3. 118 piṭṭhe.

သဒ္ဓါယ ဝိမုတ္တောတိ **သဒ္ဓါဝိမုတ္တော၊** သောပိ ဝုတ္တနယေနေဝ ဆဗ္ဗိဓော ဟောတိ။ တေနေဝါဟ “ဣဓေကစ္စော ပုဂ္ဂလော ဣဒံ ဒုက္ခန္တိ။ပ။ အယံ ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနီ ပဋိပဒါတိ ယထာဘူတံ ပဇာနာတိ၊ တထာဂတပ္ပဝေဒိတာ စဿ ဓမ္မာ ပညာယ ဝေါဒိဋ္ဌာ ဟောန္တိ ဝေါစရိတာ၊ ပညာယ စဿ ဒိသွာ ဧကစ္စေ အာသဝါ ပရိက္ခီဏာ ဟောန္တိ နော စ ခေါ ယထာ ဒိဋ္ဌိပ္ပတ္တဿ။ အယံ ဝုစ္စတိ ပုဂ္ဂလော သဒ္ဓါဝိမုတ္တော”တိ[1]။ ဧတေသု ဟိ သဒ္ဓါဝိမုတ္တဿ ပုဗ္ဗဘာဂမဂ္ဂက္ခဏေ သဒ္ဒဟန္တဿ ဝိယ, ဩကပ္ပေန္တဿ ဝိယ, အဓိမုစ္စန္တဿ ဝိယ စ ကိလေသက္ခယော ဟောတိ။ ဒိဋ္ဌိပ္ပတ္တဿ ပုဗ္ဗဘာဂမဂ္ဂက္ခဏေ ကိလေသစ္ဆေဒကံ ဉာဏံ အဒန္ဓံ တိခိဏံ သူရံ ဟုတွာ ဝဟတိ။ တသ္မာ ယထာ နာမ နာတိတိခိဏေန အသိနာ ကဒလိံ ဆိန္ဒန္တဿ ဆိန္နဋ္ဌာနံ န မဋ္ဌံ ဟောတိ၊ အသိ န သီဃံ ဝဟတိ၊ သဒ္ဒေါ သုယျတိ၊ ဗလဝတရော ဝါယာမော ကာတဗ္ဗော ဟောတိ၊ ဧဝရူပါ သဒ္ဓါဝိမုတ္တဿ ပုဗ္ဗဘာဂမဂ္ဂဘာဝနာ။ ယထာ ပန အတိနိသိတေန အသိနာ ကဒလိံ ဆိန္ဒန္တဿ ဆိန္နဋ္ဌာနံ မဋ္ဌံ ဟောတိ၊ အသိ သီဃံ ဝဟတိ၊ သဒ္ဒေါ န သုယျတိ၊ ဗလဝတရံ ဝါယာမကိစ္စံ န ဟောတိ၊ ဧဝရူပါ ပညာဝိမုတ္တဿ ပုဗ္ဗဘာဂမဂ္ဂဘာဝနာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

ဓမ္မံ အနုဿရတီတိ **ဓမ္မာနုသာရီ။ ဓမ္မော**တိ ပညာ၊ ပညာပုဗ္ဗင်္ဂမံ မဂ္ဂံ ဘာဝေတီတိ အတ္ထော။ **သဒ္ဓါနုသာရိမှိပိ** ဧသေဝ နယော။ ဥဘောပေတေ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဋ္ဌာယေဝ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ “ယဿ ပုဂ္ဂလဿ သောတာပတ္တိဖလသစ္ဆိကိရိယာယ ပဋိပန္နဿ ပညိန္ဒြိယံ အဓိမတ္တံ ဟောတိ၊ ပညာဝါဟိံ ပညာပုဗ္ဗင်္ဂမံ အရိယမဂ္ဂံ ဘာဝေတိ။ အယံ ဝုစ္စတိ ပုဂ္ဂလော ဓမ္မာနုသာရီ”တိ။

တထာ “ယဿ ပုဂ္ဂလဿ သောတာပတ္တိဖလသစ္ဆိကိရိယာယ ပဋိပန္နဿ သဒ္ဓိန္ဒြိယံ အဓိမတ္တံ ဟောတိ၊ သဒ္ဓါဝါဟိံ သဒ္ဓါပုဗ္ဗင်္ဂမံ အရိယမဂ္ဂံ ဘာဝေတိ။ အယံ ဝုစ္စတိ ပုဂ္ဂလော သဒ္ဓါနုသာရီ”တိ။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ၊ ဝိတ္ထာရတော ပနေသာ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တာဒိကထာ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ပညာဘာဝနာဓိကာရေ ဝုတ္တာ။ တသ္မာ တတ္ထ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သေသမိဓာပိ ပုရိမနယေနေဝ ယောဇေတဗ္ဗံ။

ပဓာနဒေသနာဝဏ္ဏနာ

၁၅၁။ **ပဓာနေသူ**တိ ဣဓ ပဒဟနဝသေန “သတ္တ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ ပဓာနာ”တိ ဝုတ္တာ။ တေသံ ဝိတ္ထာရကထာ မဟာသတိပဋ္ဌာနေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သေသမိဓာပိ ပုရိမနယေနေဝ ယောဇေတဗ္ဗံ။

၁-အဘိ ၃-၁၁၈-ပိဋ္ဌေ။

Paṭipadādesanāvaṇṇanā

152. **Dukkhapaṭipadā**dīsu ayaṁ vitthāranayo—“tattha katamā dukkhapaṭipadā dandhābhiññā paññā, dukkhena kasirena samādhiṁ uppādentassa dandhaṁ taṁ ṭhānaṁ abhijānantassa yā paññā pajānanā -pa- amoho dhammavicayo sammādiṭṭhi, ayaṁ vuccati dukkhapaṭipadā dandhābhiññā paññā. Tattha katamā dukkhapaṭipadā khippābhiññā paññā, dukkhena kasirena samādhiṁ uppādentassa khippaṁ taṁ ṭhānaṁ abhijānantassa yā paññā pajānanā -pa- sammādiṭṭhi, ayaṁ vuccati dukkhapaṭipadā khippābhiññā paññā. Tattha katamā sukhapaṭipadā dandhābhiññā paññā, akicchena akasirena samādhiṁ uppādentassa dandhaṁ taṁ ṭhānaṁ abhijānantassa yā paññā pajānanā -pa- sammādiṭṭhi, ayaṁ vuccati sukhapaṭipadā dandhābhiññā paññā. Tattha katamā sukhapaṭipadā khippābhiññā paññā, akicchena akasirena samādhiṁ uppādentassa khippaṁ taṁ ṭhānaṁ abhijānantassa yā paññā pajānanā -pa- sammādiṭṭhi, ayaṁ vuccati sukhapaṭipadā khippābhiññā paññā”ti[1]. Ayamettha saṅkhepo, vitthāro pana Visuddhimagge vutto. Sesamidhāpi purimanayeneva yojetabbaṁ.

Bhassasamācārādivaṇṇanā

153. **Na ceva musāvādūpasañhitan**ti bhassasamācāre ṭhitopi kathāmaggaṁ anupacchinditvā kathentopi idhekacco bhikkhu na ceva musāvādūpasañhitaṁ bhāsati. Aṭṭha anariyavohāre vajjetvā aṭṭha ariyavohārayuttameva bhāsati. **Na ca vebhūtiyan**ti bhassasamācāre ṭhitopi bhedakaravācaṁ na bhāsati. **Na ca pesuṇiyan**ti tassāyevetaṁ vevacanaṁ. Vebhūtiyavācā hi piyabhāvassa suññakaraṇato “pesuṇiyan”ti vuccati. Nāmamevassā etanti Mahāsīvatthero avoca. **Na ca sārambhajan**ti sārambhajā ca yā vācā, tañca na bhāsati. “Tvaṁ dussīlo”ti vutte, “tvaṁ dussīlo tavācariyo dussīlo”ti vā, “tuyhaṁ āpattī”ti vutte, “ahaṁ piṇḍāya caritvā Pāṭaliputtaṁ gato”ti-ādinā nayena bahiddhā vikkhepakathāpavattaṁ vā karaṇuttariyavācaṁ na bhāsati. **Jayāpekkho**ti jayapurekkhāro hutvā, yathā hatthako Sakyaputto titthiyā nāma dhammenapi adhamme napi jetabbāti saccālikaṁ yaṁkiñci bhāsati,

1. Abhi 2. 344 piṭṭhe.

ပဋိပဒါဒေသနာဝဏ္ဏနာ

၁၅၂။ **ဒုက္ခပဋိပဒါ**ဒီသု အယံ ဝိတ္ထာရနယော—“တတ္ထ ကတမာ ဒုက္ခပဋိပဒါ ဒန္ဓာဘိညာ ပညာ၊ ဒုက္ခေန ကသိရေန သမာဓိံ ဥပ္ပါဒေန္တဿ ဒန္ဓံ တံ ဌာနံ အဘိဇာနန္တဿ ယာ ပညာ ပဇာနနာ။ပ။ အမောဟော ဓမ္မဝိစယော သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ဒုက္ခပဋိပဒါ ဒန္ဓာဘိညာ ပညာ။ တတ္ထ ကတမာ ဒုက္ခပဋိပဒါ ခိပ္ပါဘိညာ ပညာ၊ ဒုက္ခေန ကသိရေန သမာဓိံ ဥပ္ပါဒေန္တဿ ခိပ္ပံ တံ ဌာနံ အဘိဇာနန္တဿ ယာ ပညာ ပဇာနနာ။ပ။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ဒုက္ခပဋိပဒါ ခိပ္ပါဘိညာ ပညာ။ တတ္ထ ကတမာ သုခပဋိပဒါ ဒန္ဓာဘိညာ ပညာ၊ အကိစ္ဆေန အကသိရေန သမာဓိံ ဥပ္ပါဒေန္တဿ ဒန္ဓံ တံ ဌာနံ အဘိဇာနန္တဿ ယာ ပညာ ပဇာနနာ။ပ။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ အယံ ဝုစ္စတိ သုခပဋိပဒါ ဒန္ဓာဘိညာ ပညာ။ တတ္ထ ကတမာ သုခပဋိပဒါ ခိပ္ပါဘိညာ ပညာ၊ အကိစ္ဆေန အကသိရေန သမာဓိံ ဥပ္ပါဒေန္တဿ ခိပ္ပံ တံ ဌာနံ အဘိဇာနန္တဿ ယာ ပညာ ပဇာနနာ။ပ။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ အယံ ဝုစ္စတိ သုခပဋိပဒါ ခိပ္ပါဘိညာ ပညာ”တိ[၁]။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ၊ ဝိတ္ထာရော ပန ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝုတ္တော။ သေသမိဓာပိ ပုရိမနယေနေဝ ယောဇေတဗ္ဗံ။

ဘဿသမာစာရာဒိဝဏ္ဏနာ

၁၅၃။ **န စေဝ မုသာဝါဒူပသဉ္ဟိတ**န္တိ ဘဿသမာစာရေ ဌိတောပိ ကထာမဂ္ဂံ အနုပစ္ဆိန္ဒိတွာ ကထေန္တောပိ ဣဓေကစ္စော ဘိက္ခု န စေဝ မုသာဝါဒူပသဉ္ဟိတံ ဘာသတိ။ အဋ္ဌ အနရိယဝေါဟာရေ ဝဇ္ဇေတွာ အဋ္ဌ အရိယဝေါဟာရယုတ္တမေဝ ဘာသတိ။ **န စ ဝေဘူတိယ**န္တိ ဘဿသမာစာရေ ဌိတောပိ ဘေဒကရဝါစံ န ဘာသတိ။ **န စ ပေသုဏိယ**န္တိ တဿာယေဝေတံ ဝေဝစနံ။ ဝေဘူတိယဝါစာ ဟိ ပိယဘာဝဿ သုညကရဏတော “ပေသုဏိယ”န္တိ ဝုစ္စတိ။ နာမမေဝဿာ ဧတန္တိ မဟာသီဝတ္ထေရော အဝေါစ။ **န စ သာရမ္ဘဇ**န္တိ သာရမ္ဘဇာ စ ယာ ဝါစာ၊ တဉ္စ န ဘာသတိ။ “တွံ ဒုဿီလော”တိ ဝုတ္တေ, “တွံ ဒုဿီလော တဝါစရိယော ဒုဿီလော”တိ ဝါ၊ “တုယှံ အာပတ္တီ”တိ ဝုတ္တေ, “အဟံ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ပါဋလိပုတ္တံ ဂတော”တိအာဒိနာ နယေန ဗဟိဒ္ဓါ ဝိက္ခေပကထာပဝတ္တံ ဝါ ကရဏုတ္တရိယဝါစံ န ဘာသတိ။ **ဇယာပေက္ခော**တိ ဇယပုရေက္ခာရော ဟုတွာ၊ ယထာ ဟတ္ထကော သကျပုတ္တော တိတ္ထိယာ နာမ ဓမ္မေနပိ အဓမ္မေနပိ ဇေတဗ္ဗာတိ သစ္စာလိကံ ယံကိဉ္စိ ဘာသတိ၊

၁-အဘိ ၂-၃၄၄-ပိဋ္ဌေ။

evaṁ jayāpekkho jayapurekkhāro hutvā na bhāsatīti attho. **Mantā mantā ca vācaṁ bhāsatī**ti ettha mantāti vuccati paññā, mantāya paññāya. Puna mantāti upaparikkhitvā. Idaṁ vuttaṁ hoti, bhassasamācāre ṭhito divasabhāgampi kathento paññāya upapari kkhitvā yuttakathameva kathetīti. **Nidhānavatin**ti hadayepi nidahitabbayuttaṁ. **Kālenā**ti yuttapattakālena.

Evaṁ bhāsitā hi vācā amusā ceva hoti apisuṇā ca apharusā ca asaṭhā ca asamphappalāpā[1] ca. Evarūpā ca ayaṁ vācā catusaccanissitātipi sikkhattayanissitātipi dasakathāvatthunissitātipi terasadhutaṅganissitātipi sattatiṁsabodhipakkhiya dhammanissitātipi magganissitātipi vuccati. Tenāha **etadānuttariyaṁ bhante bhassasamācāre**ti. Taṁ purimanayeneva yojetabbaṁ.

Sacco cassa saddho cāti sīlācāre ṭhito bhikkhu sacco ca bhaveyya saccakatho saddho ca saddhāsampanno. Nanu heṭṭhā saccaṁ kathitameva, idha kasmā puna vuttanti. Heṭṭhā vācāsaccaṁ kathitaṁ, sīlācāre ṭhito pana bhikkhu antamaso hasana kathāyapi musāvādaṁ na karotīti dassetuṁ idha vuttaṁ. Idāni so dhammena samena jīvitaṁ kappetīti dassanatthaṁ **na ca kuhako**ti-ādi vuttaṁ. Tattha "kuhako"ti-ādīni Brahmajāle vitthāritāni.

Indriyesu guttadvāro, bhojane mattaññūti chasu indriyesu guttadvāro bhojanepi pamāṇaññū. **Samakārī**ti samacārī, kāyena vācāya manasā ca kāyavaṅkādīni pahāya samaṁ caratīti attho. **Jāgariyānuyogamanuyutto**ti rattindivaṁ cha koṭṭhāse katvā "divasaṁ caṅkamena nisajjāyā"ti vuttanayeneva jāgariyānuyogaṁ yuttappayutto viharati. **Atandito**ti nittandī kāyālasiyavirahito. **Āraddhavīriyo**ti kāyikavīriyenāpi āraddhavīriyo hoti, gaṇasaṅgaṇikaṁ vinodetvā catūsu iriyāpathesu aṭṭha-ārabbhavatthuvasena ekavihārī. Cetasikavīriyenāpi āraddhavīriyo hoti, kilesasaṅgaṇikaṁ pahāya vinodetvā aṭṭhasamā pattivasena ekavihārī. Apica yathā tathā kilesuppattiṁ nivārento cetasikavīriyena āraddhavīriyo hoti. **Jhāyī**ti

1. Asamphā (Sī)

ဧဝံ ဇယာပေက္ခော ဇယပုရေက္ခာရော ဟုတွာ န ဘာသတီတိ အတ္ထော။ **မန္တာ မန္တာ စ ဝါစံ ဘာသတီ**တိ ဧတ္ထ မန္တာတိ ဝုစ္စတိ ပညာ၊ မန္တာယ ပညာယ။ ပုန မန္တာတိ ဥပပရိက္ခိတွာ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ ဘဿသမာစာရေ ဌိတော ဒိဝသဘာဂမ္ပိ ကထေန္တော ပညာယ ဥပပရိက္ခိတွာ ယုတ္တကထမေဝ ကထေတီတိ။ **နိဓာနဝတိ**န္တိ ဟဒယေပိ နိဒဟိတဗ္ဗယုတ္တံ။ **ကာလေနာ**တိ ယုတ္တပတ္တကာလေန။

ဧဝံ ဘာသိတာ ဟိ ဝါစာ အမုသာ စေဝ ဟောတိ အပိသုဏာ စ အဖရုသာ စ အသဌာ စ အသမ္ဖပ္ပလာပါ[1] စ။ ဧဝရူပါ စ အယံ ဝါစာ စတုသစ္စနိဿိတာတိပိ သိက္ခတ္တယနိဿိတာတိပိ ဒသကထာဝတ္ထုနိဿိတာတိပိ တေရသဓုတင်္ဂနိဿိတာတိပိ သတ္တတိံသဗောဓိပက္ခိယဓမ္မနိဿိတာတိပိ မဂ္ဂနိဿိတာတိပိ ဝုစ္စတိ။ တေနာဟ **ဧတဒါနုတ္တရိယံ ဘန္တေ ဘဿသမာစာရေ**တိ။ တံ ပုရိမနယေနေဝ ယောဇေတဗ္ဗံ။

သစ္စော စဿ သဒ္ဓေါ စာတိ သီလာစာရေ ဌိတော ဘိက္ခု သစ္စော စ ဘဝေယျ သစ္စကထော သဒ္ဓေါ စ သဒ္ဓါသမ္ပန္နော။ နနု ဟေဋ္ဌာ သစ္စံ ကထိတမေဝ၊ ဣဓ ကသ္မာ ပုန ဝုတ္တန္တိ။ ဟေဋ္ဌာ ဝါစာသစ္စံ ကထိတံ၊ သီလာစာရေ ဌိတော ပန ဘိက္ခု အန္တမသော ဟသနကထာယပိ မုသာဝါဒံ န ကရောတီတိ ဒဿေတုံ ဣဓ ဝုတ္တံ။ ဣဒါနိ သော ဓမ္မေန သမေန ဇီဝိတံ ကပ္ပေတီတိ ဒဿနတ္ထံ **န စ ကုဟကော**တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ "ကုဟကော"တိအာဒီနိ ဗြဟ္မဇာလေ ဝိတ္ထာရိတာနိ။

ဣန္ဒြိယေသု ဂုတ္တဒွါရော၊ ဘောဇနေ မတ္တညူတိ ဆသု ဣန္ဒြိယေသု ဂုတ္တဒွါရော ဘောဇနေပိ ပမာဏညူ။ **သမကာရီ**တိ သမစာရီ၊ ကာယေန ဝါစာယ မနသာ စ ကာယဝင်္ကာဒီနိ ပဟာယ သမံ စရတီတိ အတ္ထော။ **ဇာဂရိယာနုယောဂမနုယုတ္တော**တိ ရတ္တိန္ဒိဝံ ဆ ကောဋ္ဌာသေ ကတွာ "ဒိဝသံ စင်္ကမေန နိသဇ္ဇာယာ"တိ ဝုတ္တနယေနေဝ ဇာဂရိယာနုယောဂံ ယုတ္တပ္ပယုတ္တော ဝိဟရတိ။ **အတန္ဒိတော**တိ နိတ္တန္ဒီ ကာယာလသိယဝိရဟိတော။ **အာရဒ္ဓဝီရိယော**တိ ကာယိကဝီရိယေနာပိ အာရဒ္ဓဝီရိယော ဟောတိ၊ ဂဏသင်္ဂဏိကံ ဝိနောဒေတွာ စတူသု ဣရိယာပထေသု အဋ္ဌအာရဗ္ဘဝတ္ထုဝသေန ဧကဝိဟာရီ။ စေတသိကဝီရိယေနာပိ အာရဒ္ဓဝီရိယော ဟောတိ၊ ကိလေသသင်္ဂဏိကံ ပဟာယ ဝိနောဒေတွာ အဋ္ဌသမာပတ္တိဝသေန ဧကဝိဟာရီ။ အပိစ ယထာ တထာ ကိလေသုပ္ပတ္တိံ နိဝါရေန္တော စေတသိကဝီရိယေန အာရဒ္ဓဝီရိယော ဟောတိ။ **ဈာယီ**တိ

၁-အသမ္ဖာ (သီ)

ārammaṇalakkhaṇūpanijjhānavasena jhāyī. **Satimā**ti cirakatādi-anussaraṇasamatthāya satiyā samannāgato.

Kalyāṇapaṭibhānoti vākkaraṇasampanno ceva hoti paṭibhānasampanno ca. Yuttapaṭibhāno kho pana hoti no muttapaṭibhāno. Sīlasamācārasmiṁ hi ṭhitabhikkhu muttapaṭibhāno na hoti, yuttapaṭibhāno pana hoti Vaṅgīsatthero viya. **Gatimā**ti gamana samatthāya paññāya samannāgato. **Dhitimā**ti dhāraṇasamatthāya paññāya samannāgato. **Matimā**ti ettha pana matīti paññāya nāmameva, tasmā paññavāti attho. Iti tīhipi imehi padehi paññāva kathitā. Tattha heṭṭhā samaṇadhammakaraṇavīriyaṁ kathitaṁ, idha Buddhavacanagaṇhanavīriyaṁ. Tathā heṭṭhā vipassanāpaññā kathitā, idha Buddhavacanagaṇhanapaññā. **Na ca kāmesu giddho**ti vatthukāmakilesakāmesu agiddho. **Sato ca nipako cā**ti abhikkantapaṭikkantādīsu sattasu ṭhānesu satiyā ceva ñāṇena ca samannāgato caratīti attho. Nepakkanti paññā, tāya samannāgatattā nipakoti vutto. Sesamidhāpi purimanayeneva yojetabbaṁ.

Anusāsanavidhādivaṇṇanā

154. **Paccattaṁ yoniso manasikārā**ti attano upāyamanasikārena. **Yathānu siṭṭhaṁ tathā paṭipajjamāno**ti yathā mayā anusiṭṭhaṁ anusāsanī dinnā, tathā paṭipajja māno. **Tiṇṇaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā**ti-ādi vuttatthameva. Sesamidhāpi purima nayeneva yojetabbaṁ.

155. **Parapuggalavimuttiñāṇe**ti sotāpannādīnaṁ parapuggalānaṁ tena tena maggena kilesavimuttiñāṇe. Sesamidhāpi purimanayeneva yojetabbaṁ.

156. **Amutrāsiṁ evaṁnāmo**ti eko pubbenivāsaṁ anussaranto nāmagottaṁ pariyādiyamāno gacchati. Eko suddhakhandheyeva anussarati, eko hi sakkoti, eko na sakkoti. Tattha yo sakkoti, tassa vasena aggahetvā asakkontassa vasena gahitaṁ. Asakkonto pana kiṁ karoti. Suddhakhandheyeva anussaranto gantvā anekajātisata sahassamatthake ṭhatvā nāmagottaṁ pariyādiyamāno otarati. Taṁ dassento

အာရမ္မဏလက္ခဏူပနိဇ္ဈာနဝသေန ဈာယီ။ **သတိမာ**တိ စိရကတာဒိအနုဿ-ရဏသမတ္ထာယ သတိယာ သမန္နာဂတော။

ကလျာဏပဋိဘာနောတိ ဝါက္ကရဏသမ္ပန္နော စေဝ ဟောတိ ပဋိဘာန-သမ္ပန္နော စ။ ယုတ္တပဋိဘာနော ခေါ ပန ဟောတိ နော မုတ္တပဋိဘာနော။ သီလသမာစာရသ္မိံ ဟိ ဌိတဘိက္ခု မုတ္တပဋိဘာနော န ဟောတိ၊ ယုတ္တပဋိ-ဘာနော ပန ဟောတိ ဝင်္ဂီသတ္ထေရော ဝိယ။ **ဂတိမာ**တိ ဂမနသမတ္ထာယ ပညာယ သမန္နာဂတော။ **ဓိတိမာ**တိ ဓာရဏသမတ္ထာယ ပညာယ သမန္နာဂတော။ **မတိမာ**တိ ဧတ္ထ ပန မတီတိ ပညာယ နာမမေဝ၊ တသ္မာ ပညဝါတိ အတ္ထော။ ဣတိ တီဟိပိ ဣမေဟိ ပဒေဟိ ပညာဝ ကထိတာ။ တတ္ထ ဟေဋ္ဌာ သမဏဓမ္မ-ကရဏဝီရိယံ ကထိတံ၊ ဣဓ ဗုဒ္ဓဝစနဂဏှနဝီရိယံ။ တထာ ဟေဋ္ဌာ ဝိပဿနာပညာ ကထိတာ၊ ဣဓ ဗုဒ္ဓဝစနဂဏှနပညာ။ **န စ ကာမေသု ဂိဒ္ဓေါ**တိ ဝတ္ထုကာမ-ကိလေသကာမေသု အဂိဒ္ဓေါ။ **သတော စ နိပကော စာ**တိ အဘိက္ကန္တပဋိက္ကန္တာ-ဒီသု သတ္တသု ဌာနေသု သတိယာ စေဝ ဉာဏေန စ သမန္နာဂတော စရတီတိ အတ္ထော။ နေပက္ကန္တိ ပညာ၊ တာယ သမန္နာဂတတ္တာ နိပကောတိ ဝုတ္တော။ သေသမိဓာပိ ပုရိမနယေနေဝ ယောဇေတဗ္ဗံ။

အနုသာသနဝိဓာဒိဝဏ္ဏနာ

၁၅၄။ **ပစ္စတ္တံ ယောနိသော မနသိကာရာ**တိ အတ္တနော ဥပါယမနသိ-ကာရေန။ **ယထာနုသိဋ္ဌံ တထာ ပဋိပဇ္ဇမာနော**တိ ယထာ မယာ အနုသိဋ္ဌံ အနုသာသနီ ဒိန္နာ၊ တထာ ပဋိပဇ္ဇမာနော။ **တိဏ္ဏံ သံယောဇနာနံ ပရိက္ခယာ**တိ-အာဒိ ဝုတ္တတ္ထမေဝ။ သေသမိဓာပိ ပုရိမနယေနေဝ ယောဇေတဗ္ဗံ။

၁၅၅။ **ပရပုဂ္ဂလဝိမုတ္တိဉာဏေ**တိ သောတာပန္နာဒီနံ ပရပုဂ္ဂလာနံ တေန တေန မဂ္ဂေန ကိလေသဝိမုတ္တိဉာဏေ။ သေသမိဓာပိ ပုရိမနယေနေဝ ယောဇေတဗ္ဗံ။

၁၅၆။ **အမုတြာသိံ ဧဝံနာမော**တိ ဧကော ပုဗ္ဗေနိဝါသံ အနုဿရန္တော နာမဂေါတ္တံ ပရိယာဒိယမာနော ဂစ္ဆတိ။ ဧကော သုဒ္ဓခန္ဓေယေဝ အနုဿရတိ၊ ဧကော ဟိ သက္ကောတိ၊ ဧကော န သက္ကောတိ။ တတ္ထ ယော သက္ကောတိ၊ တဿ ဝသေန အဂ္ဂဟေတွာ အသက္ကောန္တဿ ဝသေန ဂဟိတံ။ အသက္ကောန္တော ပန ကိံ ကရောတိ။ သုဒ္ဓခန္ဓေယေဝ အနုဿရန္တော ဂန္တွာ အနေကဇာတိသတသဟဿ-မတ္ထကေ ဌတွာ နာမဂေါတ္တံ ပရိယာဒိယမာနော ဩတရတိ။ တံ ဒဿေန္တော

evaṁnāmoti-ādimāha. **So evamāhā**ti so diṭṭhigatiko evamāha. Tattha kiñcāpi sassatoti vatvā “te ca sattā saṁsarantī”ti vadantassa vacanaṁ pubbāparaviruddhaṁ hoti. Diṭṭhi gatikattā panesa etaṁ na sallakkhesi. Diṭṭhigatikassa hi ṭhānaṁ vā niyamo vā natthi. Imaṁ gahetvā imaṁ vissajjeti, imaṁ vissajjetvā imaṁ gaṇhātīti Brahmajāle vitthārita mevetaṁ. **Ayaṁ tatiyo sassatavādo**ti thero lābhisseva vasena tayo sassatavāde āha. Bhagavatā pana takkīvādampi gahetvā Brahmajāle cattāro vuttā. Etesaṁ pana tiṇṇaṁ vādānaṁ vitthārakathā Brahmajāle[1] vuttanayeneva veditabbā. Sesamidhāpi purimanaye neva vitthāretabbaṁ.

157. **Gaṇanāya vā**ti piṇḍagaṇanāya. **Saṅkhānenā**ti acchiddakavasena manogaṇa nāya. Ubhayathāpi piṇḍagaṇanameva dasseti. Idaṁ vuttaṁ hoti, vassānaṁ satavasena sahassavasena satasahassavasena koṭivasena piṇḍaṁ katvāpi ettakāni vassasatānīti vā ettakā vassakoṭiyoti vā evaṁ saṅkhātuṁ na sakkā. Tumhe pana attano dasannaṁ pāramīnaṁ pūritattā sabbaññutaññāṇassa suppaṭividdhattā yasmā vo anāvaraṇañāṇaṁ sūraṁ vahati. Tasmā desanāñāṇakusalataṁ purakkhatvā vassagaṇanāyapi pariyantikaṁ katvā kappagaṇanāyapi paricchinditvā ettakanti dassethāti dīpeti. Pāḷiyattho panettha vuttanayoyeva. Sesamidhāpi purimanayeneva yojetabbaṁ.

158. **Etadānuttariyaṁ bhante sattānaṁ cutūpapātañāṇe**ti bhante yāpi ayaṁ sattānaṁ cutipaṭisandhivasena ñāṇadesanā, sāpi tumhākaṁyeva anuttarā. Atītabuddhāpi evameva desesuṁ[2]. Anāgatāpi evameva desessanti[3]. Tumhe tesaṁ atītānāgatabuddhānaṁ ñāṇena saṁsanditvāva desayittha. “Imināpi kāraṇena evaṁpasanno ahaṁ bhante Bhagavatī”ti dīpeti. Pāḷiyattho panettha vitthāritoyeva.

159. **Sāsavā sa-upadhikā**ti sadosā sa-upārambhā. **No ariyāti vuccatī**ti ariyiddhīti na vuccati. **Anāsavā anupadhikā**ti niddosā anupārambhā. **Ariyāti vuccatī**ti ariyiddhīti vuccati.

1. Dī-Ṭṭha 1. 97 piṭṭhe. 2. Dassesuṁ (Ka) 3. Dassessanti (Ka)

ဧဝံနာမောတိအာဒိမာဟ။ **သော ဧဝမာဟာ**တိ သော ဒိဋ္ဌိဂတိကော ဧဝမာဟ။ တတ္ထ ကိဉ္စာပိ သဿတောတိ ဝတွာ “တေ စ သတ္တာ သံသရန္တီ”တိ ဝဒန္တဿ ဝစနံ ပုဗ္ဗာပရဝိရုဒ္ဓံ ဟောတိ။ ဒိဋ္ဌိဂတိကတ္တာ ပနေသ ဧတံ န သလ္လက္ခေသိ။ ဒိဋ္ဌိဂတိကဿ ဟိ ဌာနံ ဝါ နိယမော ဝါ နတ္ထိ။ ဣမံ ဂဟေတွာ ဣမံ ဝိဿဇ္ဇေတိ၊ ဣမံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ဣမံ ဂဏှာတီတိ ဗြဟ္မဇာလေ ဝိတ္ထာရိတမေဝေတံ။ **အယံ တတိယော သဿတဝါဒေါ**တိ ထေရော လာဘိဿေဝ ဝသေန တယော သဿတဝါဒေ အာဟ။ ဘဂဝတာ ပန တက္ကီဝါဒမ္ပိ ဂဟေတွာ ဗြဟ္မဇာလေ စတ္တာရော ဝုတ္တာ။ ဧတေသံ ပန တိဏ္ဏံ ဝါဒါနံ ဝိတ္ထာရကထာ ဗြဟ္မဇာလေ[၁] ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သေသမိဓာပိ ပုရိမနယေနေဝ ဝိတ္ထာရေတဗ္ဗံ။

၁၅၇။ **ဂဏနာယ ဝါ**တိ ပိဏ္ဍဂဏနာယ။ **သင်္ခါနေနာ**တိ အစ္ဆိဒ္ဒကဝသေန မနောဂဏနာယ။ ဥဘယထာပိ ပိဏ္ဍဂဏနမေဝ ဒဿေတိ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ ဝဿာနံ သတဝသေန သဟဿဝသေန သတသဟဿဝသေန ကောဋိဝသေန ပိဏ္ဍံ ကတွာပိ ဧတ္တကာနိ ဝဿသတာနီတိ ဝါ ဧတ္တကာ ဝဿကောဋိယောတိ ဝါ ဧဝံ သင်္ခါတုံ န သက္ကာ။ တုမှေ ပန အတ္တနော ဒသန္နံ ပါရမီနံ ပူရိတတ္တာ သဗ္ဗညုတညာဏဿ သုပ္ပဋိဝိဒ္ဓတ္တာ ယသ္မာ ဝေါ အနာဝရဏဉာဏံ သူရံ ဝဟတိ။ တသ္မာ ဒေသနာဉာဏကုသလတံ ပုရက္ခတွာ ဝဿဂဏနာယပိ ပရိယန္တိကံ ကတွာ ကပ္ပဂဏနာယပိ ပရိစ္ဆိန္ဒိတွာ ဧတ္တကန္တိ ဒဿေထာတိ ဒီပေတိ။ ပါဠိယတ္ထော ပနေတ္ထ ဝုတ္တနယောယေဝ။ သေသမိဓာပိ ပုရိမနယေနေဝ ယောဇေတဗ္ဗံ။

၁၅၈။ **ဧတဒါနုတ္တရိယံ ဘန္တေ သတ္တာနံ စုတူပပါတဉာဏေ**တိ ဘန္တေ ယာပိ အယံ သတ္တာနံ စုတိပဋိသန္ဓိဝသေန ဉာဏဒေသနာ၊ သာပိ တုမှာကံယေဝ အနုတ္တရာ။ အတီတဗုဒ္ဓါပိ ဧဝမေဝ ဒေသေသုံ[၂]။ အနာဂတာပိ ဧဝမေဝ ဒေသေဿန္တိ[၃]။ တုမှေ တေသံ အတီတာနာဂတဗုဒ္ဓါနံ ဉာဏေန သံသန္ဒိတွာဝ ဒေသယိတ္ထ။ “ဣမိနာပိ ကာရဏေန ဧဝံပသန္နော အဟံ ဘန္တေ ဘဂဝတီ”တိ ဒီပေတိ။ ပါဠိယတ္ထော ပနေတ္ထ ဝိတ္ထာရိတောယေဝ။

၁၅၉။ **သာသဝါ သဥပဓိကာ**တိ သဒေါသာ သဥပါရမ္ဘာ။ **နော အရိယာတိ ဝုစ္စတီ**တိ အရိယိဒ္ဓီတိ န ဝုစ္စတိ။ **အနာသဝါ အနုပဓိကာ**တိ နိဒ္ဒေါသာ အနုပါရမ္ဘာ။ **အရိယာတိ ဝုစ္စတီ**တိ အရိယိဒ္ဓီတိ ဝုစ္စတိ။

၁-ဒီ-ဋ္ဌ ၁-၉၇-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဒဿေသုံ (က) ၃-ဒဿေဿန္တိ (က)

Appaṭikūlasaññī tattha viharatīti kathaṁ appaṭikūlasaññī tattha viharatīti. Paṭikūle satte mettaṁ pharati, saṅkhāre dhātusaññaṁ upasaṁharati. Yathāha "kathaṁ paṭikūle appaṭikūlasaññī viharati. Aniṭṭhasmiṁ vatthusmiṁ mettāya vā pharati, dhātuto vā upasaṁharatī"ti[1]. **Paṭikūlasaññī tattha viharatī**ti appaṭikūle satte asubhasaññaṁ pharati, saṅkhāre aniccasaññaṁ upasaṁharati. Yathāha "kathaṁ appaṭikūle paṭikūlasaññī viharati, iṭṭhasmiṁ vatthusmiṁ asubhāya vā pharati, aniccato vā upasaṁharatī"ti[1]. Evaṁ sesapadesupi attho veditabbo.

Upekkhako tattha viharatīti iṭṭhe arajjanto aniṭṭhe adussanto yathā aññe asamapekkhanena mohaṁ uppādenti, evaṁ anuppādento chasu ārammaṇesu chaḷaṅgupe kkhāya upekkhako viharati. **Etadānuttariyaṁ bhante iddhividhāsū**ti bhante yā ayaṁ dvīsu iddhīsu evaṁdesanā, etadānuttariyaṁ. **Taṁ Bhagavā**ti taṁ desanaṁ Bhagavā asesaṁ sakalaṁ abhijānāti. Taṁ **Bhagavato**ti taṁ desanaṁ Bhagavato asesaṁ abhijānato. **Uttari abhiññeyyaṁ natthī**ti uttari abhijānitabbaṁ natthi, ayaṁ nāma ito añño dhammo vā puggalo vā yaṁ Bhagavā na jānāti idaṁ natthi. **Yadabhijānaṁ añño samaṇo vā brāhmaṇo vā**ti yaṁ tumhehi anabhiññātaṁ añño samaṇo vā brāhmaṇo vā abhijānanto Bhagavatā bhiyyobhiññataro assa, adhikatarapañño bhaveyya. **Yadidaṁ iddhividhāsū**ti ettha **yadidan**ti nipātamattaṁ. Iddhividhāsu Bhagavatā uttaritaro natthi. atītabuddhāpi hi imā dve iddhiyo desesuṁ, anāgatāpi imāva desessanti. Tumhepi tesaṁ ñāṇena saṁsanditvā imāva desayittha. Iti Bhagavā iddhividhāsu anuttaroti dassento "imināpi kāraṇena evaṁpasanno ahaṁ bhante Bhagavatī"ti dīpeti. Ettāvatā ye Dhammasenāpati divāṭṭhāne nisīditvā soḷasa aparampariyadhamme sammasi, teva dassitā honti.

Aññathāsatthuguṇadassanādivaṇṇanā

160. Idāni aparenapi ākārena Bhagavato guṇe dassento **yaṁ taṁ bhante**ti-ādimāha. Tattha **saddhena kulaputtenā**ti saddhā

1. Khu 9. 390 piṭṭhe.

အပ္ပဋိကူလသညီ တတ္ထ ဝိဟရတီတိ ကထံ အပ္ပဋိကူလသညီ တတ္ထ ဝိဟရတီတိ။ ပဋိကူလေ သတ္တေ မေတ္တံ ဖရတိ၊ သင်္ခါရေ ဓာတုသညံ ဥပသံဟရတိ။ ယထာဟ "ကထံ ပဋိကူလေ အပ္ပဋိကူလသညီ ဝိဟရတိ။ အနိဋ္ဌသ္မိံ ဝတ္ထုသ္မိံ မေတ္တာယ ဝါ ဖရတိ၊ ဓာတုတော ဝါ ဥပသံဟရတီ"တိ[၁]။ **ပဋိကူလသညီ တတ္ထ ဝိဟရတီ**တိ အပ္ပဋိကူလေ သတ္တေ အသုဘသညံ ဖရတိ၊ သင်္ခါရေ အနိစ္စသညံ ဥပသံဟရတိ။ ယထာဟ "ကထံ အပ္ပဋိကူလေ ပဋိကူလသညီ ဝိဟရတိ၊ ဣဋ္ဌသ္မိံ ဝတ္ထုသ္မိံ အသုဘာယ ဝါ ဖရတိ၊ အနိစ္စတော ဝါ ဥပသံဟရတီ"တိ[၁]။ ဧဝံ သေသပဒေသုပိ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။

ဥပေက္ခကော တတ္ထ ဝိဟရတီတိ ဣဋ္ဌေ အရဇ္ဇန္တော အနိဋ္ဌေ အဒုဿန္တော ယထာ အညေ အသမပေက္ခနေန မောဟံ ဥပ္ပါဒေန္တိ၊ ဧဝံ အနုပ္ပါဒေန္တော ဆသု အာရမ္မဏေသု ဆဠင်္ဂုပေက္ခာယ ဥပေက္ခကော ဝိဟရတိ။ **ဧတဒါနုတ္တရိယံ ဘန္တေ ဣဒ္ဓိဝိဓာသူ**တိ ဘန္တေ ယာ အယံ ဒွီသု ဣဒ္ဓီသု ဧဝံဒေသနာ၊ ဧတဒါနုတ္တရိယံ။ **တံ ဘဂဝါ**တိ တံ ဒေသနံ ဘဂဝါ အသေသံ သကလံ အဘိဇာနာတိ။ တံ **ဘဂဝတော**တိ တံ ဒေသနံ ဘဂဝတော အသေသံ အဘိဇာနတော။ **ဥတ္တရိ အဘိညေယျံ နတ္ထီ**တိ ဥတ္တရိ အဘိဇာနိတဗ္ဗံ နတ္ထိ၊ အယံ နာမ ဣတော အညော ဓမ္မော ဝါ ပုဂ္ဂလော ဝါ ယံ ဘဂဝါ န ဇာနာတိ ဣဒံ နတ္ထိ။ **ယဒဘိဇာနံ အညော သမဏော ဝါ ဗြာဟ္မဏော ဝါ**တိ ယံ တုမှေဟိ အနဘိညာတံ အညော သမဏော ဝါ ဗြာဟ္မဏော ဝါ အဘိဇာနန္တော ဘဂဝတာ ဘိယျောဘိညတရော အဿ၊ အဓိကတရပညော ဘဝေယျ။ **ယဒိဒံ ဣဒ္ဓိဝိဓာသူ**တိ ဧတ္ထ **ယဒိဒ**န္တိ နိပါတမတ္တံ။ ဣဒ္ဓိဝိဓာသု ဘဂဝတာ ဥတ္တရိတရော နတ္ထိ။ အတီတဗုဒ္ဓါပိ ဟိ ဣမာ ဒွေ ဣဒ္ဓိယော ဒေသေသုံ၊ အနာဂတာပိ ဣမာဝ ဒေသေဿန္တိ။ တုမှေပိ တေသံ ဉာဏေန သံသန္ဒိတွာ ဣမာဝ ဒေသယိတ္ထ။ ဣတိ ဘဂဝါ ဣဒ္ဓိဝိဓာသု အနုတ္တရောတိ ဒဿေန္တော "ဣမိနာပိ ကာရဏေန ဧဝံပသန္နော အဟံ ဘန္တေ ဘဂဝတီ"တိ ဒီပေတိ။ ဧတ္တာဝတာ ယေ ဓမ္မသေနာပတိ ဒိဝါဋ္ဌာနေ နိသီဒိတွာ သောဠသ အပရမ္ပရိယဓမ္မေ သမ္မသိ၊ တေဝ ဒဿိတာ ဟောန္တိ။

အညထာသတ္ထုဂုဏဒဿနာဒိဝဏ္ဏနာ

၁၆၀။ ဣဒါနိ အပရေနပိ အာကာရေန ဘဂဝတော ဂုဏေ ဒဿေန္တော **ယံ တံ ဘန္တေ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **သဒ္ဓေန ကုလပုတ္တေနာ**တိ သဒ္ဓါ

၁-ခု ၉-၃၉၀-ပိဋ္ဌေ။

kulaputtā nāma atītānāgatapaccuppannā bodhisattā. Tasmā yaṁ sabbaññubodhisattena pattabbanti vuttaṁ hoti. Kiṁ pana tena pattabbaṁ? Nava lokuttaradhammā. **Āraddha vīriyenā**ti-ādīsu “vīriyaṁ thāmo”ti-ādīni sabbāneva vīriyavevacanāni. Tattha **āraddha vīriyenā**ti paggahitavīriyena. **Thāmavatā**ti thāmasampannena thiravīriyena. **Purisathā menā**ti tena thāmavatā yaṁ purisathāmena pattabbanti vuttaṁ hoti. Anantarapadadva yepi eseva nayo. **Purisadhorayhenā**ti yā asamadhurehi Buddhehi vahitabbā dhurā, taṁ dhuraṁ vahanasamatthena mahāpurisena. **Anuppattaṁ taṁ Bhagavatā**ti taṁ sabbaṁ atītānāgatabuddhehi pattabbaṁ, sabbameva anuppattaṁ, Bhagavato ekaguṇopi ūṇo natthīti dasseti. **Kāmesu kāmasukhallikānuyogan**ti vatthukāmesu kāmasukhallikānu yogaṁ[1]. Yathā aññe keṇiyajaṭilādayo samaṇabrāhmaṇā “ko jānāti paralokaṁ. Sukho imissā paribbājikāya mudukāya lomasāya bāhāya samphasso”ti moḷibandhāhi paribbājikāti paricārenti sampattaṁ sampattaṁ rūpādi-ārammaṇaṁ anubhavamānā kāmasukhamanu yuttā, na evamanuyuttoti dasseti.

Hīnanti lāmakaṁ. **Gamman**ti gāmavāsīnaṁ dhammaṁ. **Pothujjanikan**ti puthujjanehi sevitabbaṁ. **Anariyan**ti na niddosaṁ. Na vā ariyehi sevitabbaṁ. **Anatthasañhitan**ti anatthasaṁyuttaṁ. **Attakilamathānuyogan**ti attano ātāpanaparitā panānuyogaṁ. **Dukkhan**ti dukkhayuttaṁ, dukkhamaṁ vā. Yathā eke samaṇabrāhmaṇā kāmasukhallikānuyogaṁ parivajjessāmāti kāyakilamathaṁ anudhāvanti, tato muñcissā māti kāmasukhaṁ anudhāvanti, na evaṁ Bhagavā. Bhagavā pana ubho ete ante vajjetvā yā sā “atthi bhikkhave majjhimā paṭipadā Tathāgatena abhisambuddhā cakkhukaraṇī”ti evaṁ vuttā sammāpaṭipatti, tameva paṭipanno. Tasmā “na ca attakilamathānuyogan”ti-ādimāha.

Ābhicetasikānanti abhicetasikānaṁ, kāmāvacaracittāni atikkamitvā ṭhitānanti attho. **Diṭṭhadhammasukhavihārānan**ti imasmiṁyeva attabhāve sukhavihārānaṁ. **Poṭṭhapādasuttanta**smiñhi sappītikadutiyajjhānaphalasamāpatti kathitā[2]. **Pāsādika suttante** saha maggena vipassanāpādakajjhānaṁ.

1. Kāmasukhānuyogaṁ (Sī, Syā) 2. Dī 1. 181 piṭṭhe.

ကုလပုတ္တာ နာမ အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နာ ဗောဓိသတ္တာ။ တသ္မာ ယံ သဗ္ဗညုဗောဓိသတ္တေန ပတ္တဗ္ဗန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ကိံ ပန တေန ပတ္တဗ္ဗံ? နဝ လောကုတ္တရဓမ္မာ။ **အာရဒ္ဓဝီရိယေနာ**တိအာဒီသု “ဝီရိယံ ထာမော”တိ-အာဒီနိ သဗ္ဗာနေဝ ဝီရိယဝေဝစနာနိ။ တတ္ထ **အာရဒ္ဓဝီရိယေနာ**တိ ပဂ္ဂဟိတ-ဝီရိယေန။ **ထာမဝတာ**တိ ထာမသမ္ပန္နေန ထိရဝီရိယေန။ **ပုရိသထာမေနာ**တိ တေန ထာမဝတာ ယံ ပုရိသထာမေန ပတ္တဗ္ဗန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အနန္တရ-ပဒဒွယေပိ ဧသေဝ နယော။ **ပုရိသဓောရယှေနာ**တိ ယာ အသမဓုရေဟိ ဗုဒ္ဓေဟိ ဝဟိတဗ္ဗာ ဓုရာ၊ တံ ဓုရံ ဝဟနသမတ္ထေန မဟာပုရိသေန။ **အနုပ္ပတ္တံ တံ ဘဂဝတာ**တိ တံ သဗ္ဗံ အတီတာနာဂတဗုဒ္ဓေဟိ ပတ္တဗ္ဗံ၊ သဗ္ဗမေဝ အနုပ္ပတ္တံ၊ ဘဂဝတော ဧကဂုဏောပိ ဦနော နတ္ထီတိ ဒဿေတိ။ **ကာမေသု ကာမသုခလ္လိ-ကာနုယောဂ**န္တိ ဝတ္ထုကာမေသု ကာမသုခလ္လိကာနုယောဂံ[1]။ ယထာ အညေ ကေဏိယဇဋိလာဒယော သမဏဗြာဟ္မဏာ “ကော ဇာနာတိ ပရလောကံ။ သုခေါ ဣမိဿာ ပရိဗ္ဗာဇိကာယ မုဒုကာယ လောမသာယ ဗာဟာယ သမ္ဖဿော”တိ မောဠိဗန္ဓာဟိ ပရိဗ္ဗာဇိကာဟိ ပရိစာရေန္တိ သမ္ပတ္တံ သမ္ပတ္တံ ရူပါဒိအာရမ္မဏံ အနုဘဝမာနာ ကာမသုခမနုယုတ္တာ၊ န ဧဝမနုယုတ္တောတိ ဒဿေတိ။

ဟီနန္တိ လာမကံ။ **ဂမ္မ**န္တိ ဂါမဝါသီနံ ဓမ္မံ။ **ပေါထုဇ္ဇနိက**န္တိ ပုထုဇ္ဇနေဟိ သေဝိတဗ္ဗံ။ **အနရိယ**န္တိ န နိဒ္ဒောသံ။ န ဝါ အရိယေဟိ သေဝိတဗ္ဗံ။ **အနတ္ထ-သဉှိတ**န္တိ အနတ္ထသံယုတ္တံ။ **အတ္တကိလမထာနုယောဂ**န္တိ အတ္တနော အာတာပန-ပရိတာပနာနုယောဂံ။ **ဒုက္ခ**န္တိ ဒုက္ခယုတ္တံ၊ ဒုက္ခမံ ဝါ။ ယထာ ဧကေ သမဏ-ဗြာဟ္မဏာ ကာမသုခလ္လိကာနုယောဂံ ပရိဝဇ္ဇေဿာမာတိ ကာယကိလမထံ အနုဓာဝန္တိ၊ တတော မုဉ္စိဿာမာတိ ကာမသုခံ အနုဓာဝန္တိ၊ န ဧဝံ ဘဂဝါ။ ဘဂဝါ ပန ဥဘော ဧတေ အန္တေ ဝဇ္ဇေတွာ ယာ သာ “အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ မဇ္ဈိမာ ပဋိပဒါ တထာဂတေန အဘိသမ္ဗုဒ္ဓါ စက္ခုကရဏီ”တိ ဧဝံ ဝုတ္တာ သမ္မာပဋိပတ္တိ၊ တမေဝ ပဋိပန္နော။ တသ္မာ “န စ အတ္တကိလမထာနုယောဂ”န္တိ-အာဒိမာဟ။

အာဘိစေတသိကာနန္တိ အဘိစေတသိကာနံ၊ ကာမာဝစရစိတ္တာနိ အတိက္က-မိတွာ ဌိတာနန္တိ အတ္ထော။ **ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရာန**န္တိ ဣမသ္မိံယေဝ အတ္တဘာဝေ သုခဝိဟာရာနံ။ **ပေါဋ္ဌပါဒသုတ္တန္တ**သ္မိဉှိ သပ္ပီတိကဒုတိယဇ္ဈာနဖလသမာပတ္တိ ကထိတာ[2]။ **ပါသာဒိကသုတ္တန္တေ** သဟ မဂ္ဂေန ဝိပဿနာပါဒကဇ္ဈာနံ။

၁-ကာမသုခါနုယောဂံ (သီ၊ သျာ) ၂-ဒီ ၁-၁၈၁-ပိဋ္ဌေ။

Dasuttarasuttante catutthajjhānikaphalasamāpatti. Imasmiṁ sampasādanīye diṭṭhadhammasukhavihārajjhānāni kathitāni. **Nikāmalābhī**ti yathākāmalābhī. **Akicchalābhī**ti adukkhalābhī. **Akasiralābhī**ti vipulalābhī.

Anuyogadānappakāravaṇṇanā

161. **Ekissā lokadhātuyā**ti dasasahassilokadhātuyā. Tīṇi hi khettāni jātikhettaṁ āṇākhettaṁ visayakhettaṁ. Tattha **jātikhettaṁ** nāma dasasahassī lokadhātu. Sā hi Tathāgatassa mātukucchiṁ okkamanakāle nikkhamanakāle sambodhikāle dhammacakkappavattane āyusaṅkhārossajjane parinibbāne ca kampati. Koṭisatasahassacakkavāḷaṁ pana **āṇākhettaṁ** nāma. Āṭānāṭiyamoraparittadhajaggaparittaratanaparittādīnañhi ettha āṇā vattati. **Visayakhettassa** pana parimāṇaṁ natthi, Buddhānañhi "yāvatakaṁ ñāṇaṁ, tāvatakaṁ ñeyyaṁ, yāvatakaṁ ñeyyaṁ, tāvatakaṁ ñāṇaṁ, ñāṇapariyantikaṁ ñeyyaṁ, ñeyyapariyantikaṁ ñāṇan"ti[1] vacanato avisayo nāma natthi.

Imesu pana tīsu khettesu ṭhapetvā imaṁ cakkavāḷaṁ aññasmiṁ cakkavāḷe Buddhā uppajjantīti suttaṁ natthi, nuppajjantīti pana atthi. Tīṇi piṭakāni Vinayapiṭakaṁ Suttantapiṭakaṁ Abhidhammapiṭakaṁ. Tisso saṅgītiyo Mahākassapattherassa saṅgīti, Yasattherassa saṅgīti, Moggaliputtatissattherassa saṅgītīti. Imā tisso saṅgītiyo āruḷhe Tepiṭake Buddhavacane "imaṁ cakkavāḷaṁ muñcitvā aññattha Buddhā uppajjantī"ti suttaṁ natthi, nuppajjantīti pana atthi.

Apubbaṁ acarimanti apure apacchā ekato nuppajjanti, pure vā pacchā vā uppajjantīti vuttaṁ hoti. Tattha bodhipallaṅke "Bodhiṁ apatvā na uṭṭhahissāmī"ti nisinnakālato paṭṭhāya yāva mātukucchismiṁ paṭisandhiggahaṇaṁ, tāva pubbeti na veditabbaṁ. bodhisattassa hi paṭisandhiggahaṇe dasasahassacakkavāḷakampaneneva khettapariggaho kato. Aññassa Buddhassa uppattipi nivāritā hoti. Parinibbānato paṭṭhāya ca yāva sāsapamattāpi dhātuyo tiṭṭhanti, tāva pacchāti na veditabbaṁ. dhātūsu hi

1. Khu 7. 119 piṭṭhe.

ဒသုတ္တရသုတ္တန္တေ စတုတ္ထဇ္ဈာနိကဖလသမာပတ္တိ။ ဣမသ္မိံ သမ္ပသာဒနီယေ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရဇ္ဈာနာနိ ကထိတာနိ။ **နိကာမလာဘီ**တိ ယထာကာမလာဘီ။ **အကိစ္ဆလာဘီ**တိ အဒုက္ခလာဘီ။ **အကသိရလာဘီ**တိ ဝိပုလလာဘီ။

အနုယောဂဒါနပ္ပကာရဝဏ္ဏနာ

၁၆၁။ **ဧကိဿာ လောကဓာတုယာ**တိ ဒသသဟဿိလောကဓာတုယာ။ တီဏိ ဟိ ခေတ္တာနိ ဇာတိခေတ္တံ အာဏာခေတ္တံ ဝိသယခေတ္တံ။ တတ္ထ **ဇာတိခေတ္တံ** နာမ ဒသသဟဿီ လောကဓာတု။ သာ ဟိ တထာဂတဿ မာတုကုစ္ဆိံ ဩက္ကမနကာလေ နိက္ခမနကာလေ သမ္ဗောဓိကာလေ ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္တနေ အာယုသင်္ခါရောဿဇ္ဇနေ ပရိနိဗ္ဗာနေ စ ကမ္ပတိ။ ကောဋိသတသဟဿစက္ကဝါဠံ ပန **အာဏာခေတ္တံ** နာမ။ အာဋာနာဋိယမောရပရိတ္တဓဇဂ္ဂပရိတ္တရတနပရိတ္တာဒီနဉှိ ဧတ္ထ အာဏာ ဝတ္တတိ။ **ဝိသယခေတ္တဿ** ပန ပရိမာဏံ နတ္ထိ၊ ဗုဒ္ဓါနဉှိ "ယာဝတကံ ဉာဏံ၊ တာဝတကံ ဉေယျံ၊ ယာဝတကံ ဉေယျံ၊ တာဝတကံ ဉာဏံ၊ ဉာဏပရိယန္တိကံ ဉေယျံ၊ ဉေယျပရိယန္တိကံ ဉာဏ"န္တိ[၁] ဝစနတော အဝိသယော နာမ နတ္ထိ။

ဣမေသု ပန တီသု ခေတ္တေသု ဌပေတွာ ဣမံ စက္ကဝါဠံ အညသ္မိံ စက္ကဝါဠေ ဗုဒ္ဓါ ဥပ္ပဇ္ဇန္တီတိ သုတ္တံ နတ္ထိ၊ နုပ္ပဇ္ဇန္တီတိ ပန အတ္ထိ။ တီဏိ ပိဋကာနိ ဝိနယပိဋကံ သုတ္တန္တပိဋကံ အဘိဓမ္မပိဋကံ။ တိဿော သင်္ဂီတိယော မဟာကဿပတ္ထေရဿ သင်္ဂီတိ, ယသတ္ထေရဿ သင်္ဂီတိ, မောဂ္ဂလိပုတ္တတိဿတ္ထေရဿ သင်္ဂီတီတိ။ ဣမာ တိဿော သင်္ဂီတိယော အာရုဠှေ တေပိဋကေ ဗုဒ္ဓဝစနေ "ဣမံ စက္ကဝါဠံ မုဉ္စိတွာ အညတ္ထ ဗုဒ္ဓါ ဥပ္ပဇ္ဇန္တီ"တိ သုတ္တံ နတ္ထိ၊ နုပ္ပဇ္ဇန္တီတိ ပန အတ္ထိ။

အပုဗ္ဗံ အစရိမန္တိ အပုရေ အပစ္ဆာ ဧကတော နုပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ ပုရေ ဝါ ပစ္ဆာ ဝါ ဥပ္ပဇ္ဇန္တီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ တတ္ထ ဗောဓိပလ္လင်္ကေ "ဗောဓိံ အပတွာ န ဥဋ္ဌဟိဿာမီ"တိ နိသိန္နကာလတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ မာတုကုစ္ဆိသ္မိံ ပဋိသန္ဓိဂ္ဂဟဏံ၊ တာဝ ပုဗ္ဗေတိ န ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဗောဓိသတ္တဿ ဟိ ပဋိသန္ဓိဂ္ဂဟဏေ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠကမ္ပနေနေဝ ခေတ္တပရိဂ္ဂဟော ကတော။ အညဿ ဗုဒ္ဓဿ ဥပ္ပတ္တိပိ နိဝါရိတာ ဟောတိ။ ပရိနိဗ္ဗာနတော ပဋ္ဌာယ စ ယာဝ သာသပမတ္တာပိ ဓာတုယော တိဋ္ဌန္တိ၊ တာဝ ပစ္ဆာတိ န ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဓာတူသု ဟိ

၁-ခု ၇-၁၁၉-ပိဋ္ဌေ။

ṭhitāsu Buddhāpi ṭhitāva honti. Tasmā etthantare aññassa Buddhassa uppatti nivāritāva hoti. Dhātuparinibbāne pana jāte aññassa Buddhassa uppatti na nivāritā.

Tipiṭaka-antaradhānakathā

Tīṇi antaradhānāni nāma pariyatti-antaradhānaṁ, paṭivedha-antaradhānaṁ, paṭipatti-antaradhānanti. Tattha **pariyattī**ti tīṇi piṭakāni. **Paṭivedho**ti saccappaṭivedho. **Paṭipattī**ti paṭipadā. Tattha paṭivedho ca paṭipatti ca hotipi na hotipi. Ekasmiñhi kāle paṭivedhakarā bhikkhū bahū honti, esa bhikkhu puthujjanoti aṅguliṁ pasāretvā dassetabbo hoti. Imasmiṁyeva dīpe ekavāraṁ puthujjanabhikkhu nāma nāhosi. Paṭipattipūrakāpi kadāci bahū honti, kadāci appā. Iti paṭivedho ca paṭipatti ca hotipi na hotipi. Sāsanaṭṭhitiyā pana pariyatti pamāṇaṁ paṇḍito hi Tepiṭakaṁ sutvā dvepi pūreti.

Yathā amhākaṁ bodhisatto Āḷārassa santike pañcābhiññā satta ca samāpattiyo nibbattetvā nevasaññānāsaññāyatanasamāpattiyā parikammaṁ pucchi, so na jānāmīti āha. Tato Udakassa santikaṁ gantvā adhigatavisesaṁ saṁsanditvā nevasaññānāsaññāya tanassa parikammaṁ pucchi, so ācikkhi, tassa vacanasamanantarameva mahāsatto taṁ jhānaṁ sampādesi, evameva paññavā bhikkhu pariyattiṁ sutvā dvepi pūreti. Tasmā pariyattiyā ṭhitāya sāsanaṁ ṭhitaṁ hoti. Yadā pana sā antaradhāyati, tadā paṭhamaṁ Abhidhammapiṭakaṁ nassati. Tattha paṭṭhānaṁ sabbapaṭhamaṁ antaradhāyati. Anukka mena pacchā dhammasaṅgaho, tasmiṁ antarahite itaresu dvīsu Piṭakesu ṭhitesupi sāsanaṁ ṭhitameva hoti.

Tattha Suttantapiṭake antaradhāyamāne paṭhamaṁ Aṅguttaranikāyo ekādasakato paṭṭhāya yāva ekakā antaradhāyati, tadanantaraṁ Saṁyuttanikāyo Cakkapeyyālato paṭṭhāya yāva Oghataraṇā antaradhāyati. Tadanantaraṁ Majjhimanikāyo Indriyabhāva nato paṭṭhāya yāva Mūlapariyāyā antaradhāyati. Tadanantaraṁ Dīghanikāyo Dasuttarato paṭṭhāya yāva Brahmajālā antaradhāyati. Ekissāpi dvinnampi gāthānaṁ pucchā

ဌိတာသု ဗုဒ္ဓါပိ ဌိတာဝ ဟောန္တိ။ တသ္မာ ဧတ္ထန္တရေ အညဿ ဗုဒ္ဓဿ ဥပ္ပတ္တိ နိဝါရိတာဝ ဟောတိ။ ဓာတုပရိနိဗ္ဗာနေ ပန ဇာတေ အညဿ ဗုဒ္ဓဿ ဥပ္ပတ္တိ န နိဝါရိတာ။

တိပိဋကအန္တရဓာနကထာ

တီဏိ အန္တရဓာနာနိ နာမ ပရိယတ္တိအန္တရဓာနံ, ပဋိဝေဓအန္တရဓာနံ, ပဋိပတ္တိအန္တရဓာနန္တိ။ တတ္ထ **ပရိယတ္တီ**တိ တီဏိ ပိဋကာနိ။ **ပဋိဝေဓော**တိ သစ္စပ္ပဋိဝေဓော။ **ပဋိပတ္တီ**တိ ပဋိပဒါ။ တတ္ထ ပဋိဝေဓော စ ပဋိပတ္တိ စ ဟောတိပိ န ဟောတိပိ။ ဧကသ္မိဉ္ဟိ ကာလေ ပဋိဝေဓကရာ ဘိက္ခူ ဗဟူ ဟောန္တိ၊ ဧသ ဘိက္ခု ပုထုဇ္ဇနောတိ အင်္ဂုလိံ ပသာရေတွာ ဒဿေတဗ္ဗော ဟောတိ။ ဣမသ္မိံယေဝ ဒီပေ ဧကဝါရံ ပုထုဇ္ဇနဘိက္ခု နာမ နာဟောသိ။ ပဋိပတ္တိပူရကာပိ ကဒါစိ ဗဟူ ဟောန္တိ၊ ကဒါစိ အပ္ပါ။ ဣတိ ပဋိဝေဓော စ ပဋိပတ္တိ စ ဟောတိပိ န ဟောတိပိ။ သာသနဋ္ဌိတိယာ ပန ပရိယတ္တိ ပမာဏံ။ ပဏ္ဍိတော ဟိ တေပိဋကံ သုတွာ ဒွေပိ ပူရေတိ။

ယထာ အမှာကံ ဗောဓိသတ္တော အာဠာရဿ သန္တိကေ ပဉ္စာဘိညာ သတ္တ စ သမာပတ္တိယော နိဗ္ဗတ္တေတွာ နေဝသညာနာသညာယတနသမာပတ္တိယာ ပရိကမ္မံ ပုစ္ဆိ၊ သော န ဇာနာမီတိ အာဟ။ တတော ဥဒကဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ အဓိဂတဝိသေသံ သံသန္ဒိတွာ နေဝသညာနာသညာယတနဿ ပရိကမ္မံ ပုစ္ဆိ၊ သော အာစိက္ခိ၊ တဿ ဝစနသမနန္တရမေဝ မဟာသတ္တော တံ ဈာနံ သမ္ပာဒေသိ၊ ဧဝမေဝ ပညဝါ ဘိက္ခု ပရိယတ္တိံ သုတွာ ဒွေပိ ပူရေတိ။ တသ္မာ ပရိယတ္တိယာ ဌိတာယ သာသနံ ဌိတံ ဟောတိ။ ယဒါ ပန သာ အန္တရဓာယတိ၊ တဒါ ပဌမံ အဘိဓမ္မပိဋကံ နဿတိ။ တတ္ထ ပဋ္ဌာနံ သဗ္ဗပဌမံ အန္တရဓာယတိ။ အနုက္ကမေန ပစ္ဆာ ဓမ္မသင်္ဂဟော၊ တသ္မိံ အန္တရဟိတေ ဣတရေသု ဒွီသု ပိဋကေသု ဌိတေသုပိ သာသနံ ဌိတမေဝ ဟောတိ။

တတ္ထ သုတ္တန္တပိဋကေ အန္တရဓာယမာနေ ပဌမံ အင်္ဂုတ္တရနိကာယော ဧကာဒသကတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ ဧကကာ အန္တရဓာယတိ၊ တဒနန္တရံ သံယုတ္တနိကာယော စက္ကပေယျာလတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ ဩဃတရဏာ အန္တရဓာယတိ။ တဒနန္တရံ မဇ္ဈိမနိကာယော ဣန္ဒြိယဘာဝနတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ မူလပရိယာယာ အန္တရဓာယတိ။ တဒနန္တရံ ဒီဃနိကာယော ဒသုတ္တရတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ ဗြဟ္မဇာလာ အန္တရဓာယတိ။ ဧကိဿာပိ ဒွိန္နမ္ပိ ဂါထာနံ ပုစ္ဆာ

addhānaṁ gacchati, sāsanaṁ dhāretuṁ na sakkoti sabhiyapucchā āḷavakapucchā viya ca. Etā kira Kassapabuddhakālikā antarā sāsanaṁ dhāretuṁ nāsakkhiṁsu.

Dvīsu pana Piṭakesu antarahitesupi Vinayapiṭake ṭhite sāsanaṁ tiṭṭhati. Parivārakkhandhakesu antarahitesu ubhatovibhaṅge ṭhite ṭhitameva hoti. ubhatovibhaṅge antarahite mātikāyapi ṭhitāya ṭhitameva hoti. Mātikāya antarahitāya pātimokkhapabbajjā upasampadāsu ṭhitāsu sāsanaṁ tiṭṭhati. Liṅgaṁ addhānaṁ gacchati. Setavatthasamaṇa vaṁso pana Kassapabuddhakālato paṭṭhāya sāsanaṁ dhāretuṁ nāsakkhi. **Paṭisambhīdā pattehi** vassasahassaṁ aṭṭhāsi. **Chaḷabhiññehi** vassasahassaṁ. **Tevijjehi** vassa sahassaṁ. **Sukkhavipassakehi** vassasahassaṁ. **Pātimokkhehi** vassasahassaṁ aṭṭhāsi[1]. Pacchimakassa pana saccappaṭivedhato pacchimakassa sīlabhedato paṭṭhāya sāsanaṁ osakkitaṁ nāma hoti. Tato paṭṭhāya aññassa Buddhassa uppatti na nivāritā.

Sāsana-antarahitavaṇṇanā

Tīṇi parinibbānāni nāma kilesaparinibbānaṁ khandhaparinibbānaṁ dhātuparinibbānanti. Tattha kilesaparinibbānaṁ bodhipallaṅke ahosi. Khandhaparinibbānaṁ Kusinārāyaṁ. Dhātuparinibbānaṁ anāgate bhavissati. Sāsanassa kira osakkanakāle imasmiṁ Tambapaṇṇidīpe dhātuyo sannipatitvā mahācetiyaṁ gamissanti. Mahācetiyato Nāgadīpe Rājāyatanacetiyaṁ. Tato mahābodhipallaṅkaṁ gamissanti. Nāgabhavanatopi devalokatopi brahmalokatopi dhātuyo mahābodhipallaṅka meva gamissanti. Sāsapamattāpi dhātuyo na antarā nassissanti. Sabbadhātuyo mahābodhipallaṅke rāsibhūtā suvaṇṇakkhandho viya ekagghanā hutvā chabbaṇṇa rasmiyo vissajjessanti.

Tā dasasahassilokadhātuṁ pharissanti, tato dasasahassacakkavāḷadevatā sannipatitvā "ajja Satthā parinibbāti, ajja sāsanaṁ osakkati, pacchimadassanaṁ dāni idaṁ amhākan"ti Dasabalassa parinibbutadivasato mahantataraṁ kāruññaṁ karissanti. Ṭhapetvā anāgāmikhīṇāsave

1. Ṭhassati (?)

အဒ္ဓါနံ ဂစ္ဆတိ၊ သာသနံ ဓာရေတုံ န သက္ကောတိ သဘိယပုစ္ဆာ အာဠဝကပုစ္ဆာ ဝိယ စ။ ဧတာ ကိရ ကဿပဗုဒ္ဓကာလိကာ အန္တရာ သာသနံ ဓာရေတုံ နာသက္ခိံသု။

ဒွီသု ပန ပိဋကေသု အန္တရဟိတေသုပိ ဝိနယပိဋကေ ဌိတေ သာသနံ တိဋ္ဌတိ။ ပရိဝါရက္ခန္ဓကေသု အန္တရဟိတေသု ဥဘတောဝိဘင်္ဂေ ဌိတေ ဌိတမေဝ ဟောတိ။ ဥဘတောဝိဘင်္ဂေ အန္တရဟိတေ မာတိကာယပိ ဌိတာယ ဌိတမေဝ ဟောတိ။ မာတိကာယ အန္တရဟိတာယ ပါတိမောက္ခပဗ္ဗဇ္ဇာဥပသမ္ပဒါသု ဌိတာသု သာသနံ တိဋ္ဌတိ။ လိင်္ဂံ အဒ္ဓါနံ ဂစ္ဆတိ။ သေတဝတ္ထသမဏဝံသော ပန ကဿပဗုဒ္ဓကာလတော ပဋ္ဌာယ သာသနံ ဓာရေတုံ နာသက္ခိ။ **ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တေဟိ** ဝဿသဟဿံ အဋ္ဌာသိ။ **ဆဠဘိညေဟိ** ဝဿသဟဿံ။ **တေဝိဇ္ဇေဟိ** ဝဿသဟဿံ။ **သုက္ခဝိပဿကေဟိ** ဝဿသဟဿံ။ **ပါတိမောက္ခေဟိ** ဝဿသဟဿံ အဋ္ဌာသိ[၁]။ ပစ္ဆိမကဿ ပန သစ္စပ္ပဋိဝေဓတော ပစ္ဆိမကဿ သီလဘေဒတော ပဋ္ဌာယ သာသနံ ဩသက္ကိတံ နာမ ဟောတိ။ တတော ပဋ္ဌာယ အညဿ ဗုဒ္ဓဿ ဥပ္ပတ္တိ န နိဝါရိတာ။

သာသနအန္တရဟိတဝဏ္ဏနာ

တီဏိ ပရိနိဗ္ဗာနာနိ နာမ ကိလေသပရိနိဗ္ဗာနံ ခန္ဓပရိနိဗ္ဗာနံ ဓာတုပရိနိဗ္ဗာနန္တိ။ တတ္ထ ကိလေသပရိနိဗ္ဗာနံ ဗောဓိပလ္လင်္ကေ အဟောသိ။ ခန္ဓပရိနိဗ္ဗာနံ ကုသိနာရာယံ။ ဓာတုပရိနိဗ္ဗာနံ အနာဂတေ ဘဝိဿတိ။ သာသနဿ ကိရ ဩသက္ကနကာလေ ဣမသ္မိံ တမ္ဗပဏ္ဏိဒီပေ ဓာတုယော သန္နိပတိတွာ မဟာစေတိယံ ဂမိဿန္တိ။ မဟာစေတိယတော နာဂဒီပေ ရာဇာယတနစေတိယံ။ တတော မဟာဗောဓိပလ္လင်္ကံ ဂမိဿန္တိ။ နာဂဘဝနတောပိ ဒေဝလောကတောပိ ဗြဟ္မလောကတောပိ ဓာတုယော မဟာဗောဓိပလ္လင်္ကမေဝ ဂမိဿန္တိ။ သာသပမတ္တာပိ ဓာတုယော န အန္တရာ နဿိဿန္တိ။ သဗ္ဗဓာတုယော မဟာဗောဓိပလ္လင်္ကေ ရာသိဘူတာ သုဝဏ္ဏက္ခန္ဓော ဝိယ ဧကဃနာ ဟုတွာ ဆဗ္ဗဏ္ဏရသ္မိယော ဝိဿဇ္ဇေဿန္တိ။

တာ ဒသသဟဿိလောကဓာတုံ ဖရိဿန္တိ၊ တတော ဒသသဟဿစက္ကဝါဠဒေဝတာ သန္နိပတိတွာ "အဇ္ဇ သတ္ထာ ပရိနိဗ္ဗာတိ၊ အဇ္ဇ သာသနံ ဩသက္ကတိ၊ ပစ္ဆိမဒဿနံ ဒါနိ ဣဒံ အမှာက"န္တိ ဒသဗလဿ ပရိနိဗ္ဗုတဒိဝသတော မဟန္တတရံ ကာရုညံ ကရိဿန္တိ။ ဌပေတွာ အနာဂါမိခီဏာသဝေ

၁-ဌဿတိ (?)

avasesā sakabhāvena sandhāretuṁ[1] na sakkhissanti. Dhātūsu tejodhātu uṭṭhahitvā yāva brahmalokā uggacchissati. Sāsapamattāyapi dhātuyā sati ekajālā bhavissati. Dhātūsu pariyādānaṁ gatāsu upacchijjissati. Evaṁ mahantaṁ ānubhāvaṁ dassetvā dhātūsu antarahitāsu sāsanaṁ antarahitaṁ nāma hoti.

Yāva na evaṁ antaradhāyati, tāva acarimaṁ nāma hoti. Evaṁ apubbaṁ acarimaṁ uppajjeyyuṁ, netaṁ ṭhānaṁ vijjati. Kasmā pana apubbaṁ acarimaṁ nuppajjantīti. Anacchariyattā. Buddhā hi acchariyamanussā. Yathāha "ekapuggalo bhikkhave loke uppajjamāno uppajjati acchariyamanusso. Katamo ekapuggalo, Tathāgato Arahaṁ Sammāsambuddho"ti[2]. Yadi ca dve vā cattāro vā aṭṭha vā soḷasa vā ekato uppajjeyyuṁ, anacchariyā bhaveyyuṁ. Ekasmiñhi vihāre dvinnaṁ cetiyānampi lābhasakkāro uḷāro na hoti. Bhikkhūpi bahutāya na acchariyā jātā, evaṁ Buddhāpi bhaveyyuṁ, tasmā nuppajjanti. Desanāya ca visesābhāvato. Yañhi satipaṭṭhānādi bhedaṁ dhammaṁ eko deseti. Aññena uppajjitvāpi sova desetabbo siyā, tato anacchariyo siyā. Ekasmiṁ pana dhammaṁ desente desanāpi acchariyā hoti, vivādabhāvato ca. Bahūsu hi Buddhesu uppannesu bahūnaṁ ācariyānaṁ antevāsikā viya amhākaṁ Buddho pāsādiko, amhākaṁ Buddho madhurassaro lābhī puññavāti vivadeyyuṁ. Tasmāpi evaṁ nuppajjanti. Api cetaṁ kāraṇaṁ Milindaraññāpi puṭṭhena Nāgasenattherena vitthāritameva. Vuttañhi tattha—

> Bhante Nāgasena bhāsitampi hetaṁ Bhagavatā "aṭṭhānametaṁ bhikkhave anavakāso, yaṁ ekissā lokadhātuyā dve arahanto Sammāsambuddhā apubbaṁ acarimaṁ uppajjeyyuṁ, netaṁ ṭhānaṁ vijjatī"ti. Desayantā ca bhante Nāgasena sabbepi Tathāgatā sattatiṁsa bodhipakkhiye dhamme desenti, kathayamānā ca cattāri ariyasaccāni kathenti, sikkhā pentā ca tīsu sikkhāsu sikkhāpenti, anusāsamānā ca appamādappaṭi pattiyaṁ anusāsanti. Yadi bhante Nāgasena sabbesampi

1. Saṇṭhātuṁ (Sī), saṇṭhāretuṁ (Syā) 2. Aṁ 1. 22 piṭṭhe.

အဝသေသာ သကဘာဝေန သန္ဓာရေတုံ[၁] န သက္ခိဿန္တိ။ ဓာတူသု တေဇောဓာတု ဥဋ္ဌဟိတွာ ယာဝ ဗြဟ္မလောကာ ဥဂ္ဂစ္ဆိဿတိ။ သာသပမတ္တာယပိ ဓာတုယာ သတိ ဧကဇာလာ ဘဝိဿတိ။ ဓာတူသု ပရိယာဒါနံ ဂတာသု ဥပစ္ဆိဇ္ဇိဿတိ။ ဧဝံ မဟန္တံ အာနုဘာဝံ ဒဿေတွာ ဓာတူသု အန္တရဟိတာသု သာသနံ အန္တရဟိတံ နာမ ဟောတိ။

ယာဝ န ဧဝံ အန္တရဓာယတိ၊ တာဝ အစရိမံ နာမ ဟောတိ။ ဧဝံ အပုဗ္ဗံ အစရိမံ ဥပ္ပဇ္ဇေယျုံ၊ နေတံ ဌာနံ ဝိဇ္ဇတိ။ ကသ္မာ ပန အပုဗ္ဗံ အစရိမံ နုပ္ပဇ္ဇန္တီတိ။ အနစ္ဆရိယတ္တာ။ ဗုဒ္ဓါ ဟိ အစ္ဆရိယမနုဿာ။ ယထာဟ "ဧကပုဂ္ဂလော ဘိက္ခဝေ လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇမာနော ဥပ္ပဇ္ဇတိ အစ္ဆရိယမနုဿော။ ကတမော ဧကပုဂ္ဂလော၊ တထာဂတော အရဟံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ"တိ[၂]။ ယဒိ စ ဒွေ ဝါ စတ္တာရော ဝါ အဋ္ဌ ဝါ သောဠသ ဝါ ဧကတော ဥပ္ပဇ္ဇေယျုံ၊ အနစ္ဆရိယာ ဘဝေယျုံ။ ဧကသ္မိဉ္ဟိ ဝိဟာရေ ဒွိန္နံ စေတိယာနမ္ပိ လာဘသက္ကာရော ဥဠာရော န ဟောတိ။ ဘိက္ခူပိ ဗဟုတာယ န အစ္ဆရိယာ ဇာတာ၊ ဧဝံ ဗုဒ္ဓါပိ ဘဝေယျုံ၊ တသ္မာ နုပ္ပဇ္ဇန္တိ။ ဒေသနာယ စ ဝိသေသာဘာဝတော။ ယဉ္ဟိ သတိပဋ္ဌာနာဒိဘေဒံ ဓမ္မံ ဧကော ဒေသေတိ။ အညေန ဥပ္ပဇ္ဇိတွာပိ သောဝ ဒေသေတဗ္ဗော သိယာ၊ တတော အနစ္ဆရိယော သိယာ။ ဧကသ္မိံ ပန ဓမ္မံ ဒေသေန္တေ ဒေသနာပိ အစ္ဆရိယာ ဟောတိ၊ ဝိဝါဒဘာဝတော စ။ ဗဟူသု ဟိ ဗုဒ္ဓေသု ဥပ္ပန္နေသု ဗဟူနံ အာစရိယာနံ အန္တေဝါသိကာ ဝိယ အမှာကံ ဗုဒ္ဓေါ ပါသာဒိကော၊ အမှာကံ ဗုဒ္ဓေါ မဓုရဿရော လာဘီ ပုညဝါတိ ဝိဝဒေယျုံ။ တသ္မာပိ ဧဝံ နုပ္ပဇ္ဇန္တိ။ အပိ စေတံ ကာရဏံ မိလိန္ဒရညာပိ ပုဋ္ဌေန နာဂသေနတ္ထေရေန ဝိတ္ထာရိတမေဝ။ ဝုတ္တဉ္ဟိ တတ္ထ—

> ဘန္တေ နာဂသေန ဘာသိတမ္ပိ ဟေတံ ဘဂဝတာ "အဋ္ဌာနမေတံ ဘိက္ခဝေ အနဝကာသော၊ ယံ ဧကိဿာ လောကဓာတုယာ ဒွေ အရဟန္တော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါ အပုဗ္ဗံ အစရိမံ ဥပ္ပဇ္ဇေယျုံ၊ နေတံ ဌာနံ ဝိဇ္ဇတီ"တိ။ ဒေသယန္တာ စ ဘန္တေ နာဂသေန သဗ္ဗေပိ တထာဂတာ သတ္တတိံသ ဗောဓိပက္ခိယေ ဓမ္မေ ဒေသေန္တိ၊ ကထယမာနာ စ စတ္တာရိ အရိယသစ္စာနိ ကထေန္တိ၊ သိက္ခာပေန္တာ စ တီသု သိက္ခာသု သိက္ခာပေန္တိ၊ အနုသာသမာနာ စ အပ္ပမာဒပ္ပဋိပတ္တိယံ အနုသာသန္တိ။ ယဒိ ဘန္တေ နာဂသေန သဗ္ဗေသမ္ပိ

၁-သဏ္ဌာတုံ (သီ)၊ သဏ္ဌာရေတုံ (သျာ) ၂-အံ ၁-၂၂-ပိဋ္ဌေ။

Tathāgatānaṁ ekā desanā[1] ekā kathā ekasikkhā ekānusāsanī, kenakāraṇena dve Tathāgatā ekakkhaṇe nuppajjanti. Ekenapi tāva Buddhuppādena ayaṁ loko obhāsajāto, yadi dutiyo Buddho bhaveyya, dvinnaṁ pabhāya ayaṁ loko bhiyyosomattāya obhāsajāto bhaveyya, ovadamānā ca dve Tathāgatā sukhaṁovadeyyuṁ,anusāsamānā ca sukhaṁ anusāseyyuṁ,tattha me kāraṇaṁ desehi, yathāhaṁ nissaṁsayo bhaveyyan"ti.

Ayaṁ mahārāja dasasahassī lokadhātu ekabuddhadhāraṇī, ekasseva Tathāgatassa guṇaṁ dhāreti, yadi dutiyo Buddho uppajjeyya, nāyaṁ dasasahassī lokadhātu dhāreyya, caleyya kampeyya nameyya oṇameyya vinameyya vikireyya vidhameyya viddhaṁ seyya, na ṭhānamupagaccheyya.

Yathā mahārāja nāvā ekapurisasandhāraṇī bhaveyya, ekapurise abhirūḷhe sā nāvā samupādikā bhaveyya, atha dutiyo puriso āgaccheyya tādiso āyunā vaṇṇena vayena pamāṇena kisathūlena sabbaṅgapaccaṅgena, so taṁ nāvaṁ abhirūheyya, api nu sā mahārāja nāvā dvinnampi dhāre yyāti. Na hi bhante, caleyya kampeyya nameyya oṇameyya vinameyya vikireyya vidhameyya, viddhaṁseyya, na ṭhānamupagaccheyya osīdeyya udaketi. Evameva kho mahārāja ayaṁ dasasahassī lokadhātu ekabuddha dhāraṇī, ekasseva Tathāgatassa guṇaṁ dhāreti, yadi dutiyo Buddho uppajjeyya, nāyaṁ dasasahassī lokadhātu dhāreyya -pa- na ṭhānamupagaccheyya.

Yathā vā pana mahārāja puriso yāvadatthaṁ bhojanaṁ bhuñjeyya chādentaṁ yāva kaṇṭhamabhipūrayitvā, so dhāto pīṇito paripuṇṇo nirantaro tandīkato anoṇamitadaṇḍajāto punadeva tāvatakaṁ bhojanaṁ bhuñjeyya, api nu kho so mahārāja puriso sukhito bhaveyyāti. Na hi

1. Ekuddeso (Sī, Syā)

တထာဂတာနံ ဧကာ ဒေသနာ[၁] ဧကာ ကထာ ဧကသိက္ခာ ဧကာနုသာသနီ၊ ကေန ကာရဏေန ဒွေ တထာဂတာ ဧကက္ခဏေ နုပ္ပဇ္ဇန္တိ။ ဧကေနပိ တာဝ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေန အယံ လောကော ဩဘာသဇာတော၊ ယဒိ ဒုတိယော ဗုဒ္ဓေါ ဘဝေယျ၊ ဒွိန္နံ ပဘာယ အယံ လောကော ဘိယျောသောမတ္တာယ ဩဘာသဇာတော ဘဝေယျ၊ ဩဝဒမာနာ စ ဒွေ တထာဂတာ သုခံ ဩဝဒေယျုံ၊ အနုသာသမာနာ စ သုခံ အနုသာသေယျုံ၊ တတ္ထ မေ ကာရဏံ ဒေသေဟိ၊ ယထာဟံ နိဿံသယော ဘဝေယျ”န္တိ။

အယံ မဟာရာဇ ဒသသဟဿီ လောကဓာတု ဧကဗုဒ္ဓဓာရဏီ၊ ဧကဿေဝ တထာဂတဿ ဂုဏံ ဓာရေတိ၊ ယဒိ ဒုတိယော ဗုဒ္ဓေါ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ၊ နာယံ ဒသသဟဿီ လောကဓာတု ဓာရေယျ၊ စလေယျ ကမ္ပေယျ နမေယျ ဩဏမေယျ ဝိနမေယျ ဝိကိရေယျ ဝိဓမေယျ ဝိဒ္ဓံသေယျ၊ န ဌာနမုပဂစ္ဆေယျ။

ယထာ မဟာရာဇ နာဝါ ဧကပုရိသသန္ဓာရဏီ ဘဝေယျ၊ ဧကပုရိသေ အဘိရူဠှေ သာ နာဝါ သမုပါဒိကာ ဘဝေယျ၊ အထ ဒုတိယော ပုရိသော အာဂစ္ဆေယျ တာဒိသော အာယုနာ ဝဏ္ဏေန ဝယေန ပမာဏေန ကိသထူလေန သဗ္ဗင်္ဂပစ္စင်္ဂေန၊ သော တံ နာဝံ အဘိရူဟေယျ၊ အပိ နု သာ မဟာရာဇ နာဝါ ဒွိန္နမ္ပိ ဓာရေယျာတိ။ န ဟိ ဘန္တေ၊ စလေယျ ကမ္ပေယျ နမေယျ ဩဏမေယျ ဝိနမေယျ ဝိကိရေယျ ဝိဓမေယျ၊ ဝိဒ္ဓံသေယျ၊ န ဌာနမုပဂစ္ဆေယျ ဩသီဒေယျ ဥဒကေတိ။ ဧဝမေဝ ခေါ မဟာရာဇ အယံ ဒသသဟဿီ လောကဓာတု ဧကဗုဒ္ဓဓာရဏီ၊ ဧကဿေဝ တထာဂတဿ ဂုဏံ ဓာရေတိ၊ ယဒိ ဒုတိယော ဗုဒ္ဓေါ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ၊ နာယံ ဒသသဟဿီ လောကဓာတု ဓာရေယျ။ပ။ န ဌာနမုပဂစ္ဆေယျ။

ယထာ ဝါ ပန မဟာရာဇ ပုရိသော ယာဝဒတ္ထံ ဘောဇနံ ဘုဉ္ဇေယျ ဆာဒေန္တံ ယာဝ ကဏ္ဌမဘိပူရယိတွာ၊ သော ဓာတော ပီဏိတော ပရိပုဏ္ဏော နိရန္တရော တန္ဒီကတော အနောဏမိတဒဏ္ဍဇာတော ပုနဒေဝ တာဝတကံ ဘောဇနံ ဘုဉ္ဇေယျ၊ အပိ နု ခေါ သော မဟာရာဇ ပုရိသော သုခိတော ဘဝေယျာတိ။ န ဟိ

၁-ဧကုဒ္ဒေသော (သီ၊ သျာ)

bhante, sakiṁ bhuttova mareyyāti[1], evameva kho mahārāja ayaṁ dasa sahassī lokadhātu ekabuddhadhāraṇī -pa- na ṭhānamupagaccheyyāti.

Kiṁ nu kho bhante Nāgasena atidhammabhārena pathavī calatīti. Idha mahārāja dve sakaṭā ratanapūritā bhaveyyuṁ yāva mukhasamā, ekasmā sakaṭato ratanaṁ gahetvā ekasmiṁ sakaṭe ākireyyuṁ, api nu kho taṁ mahārāja sakaṭaṁ dvinnampi sakaṭānaṁ ratanaṁ dhāreyyāti. Na hi bhante, nābhipi tassa phaleyya[2], arāpi tassa bhijjeyyuṁ, nemipi tassa opateyya, akkhopi tassa bhijjeyyāti. Kiṁ nu kho mahārāja atiratana bhārena sakaṭaṁ bhijjatīti. Āma bhanteti. Evameva kho mahārāja atidhammabhārena pathavī calati.

Apica mahārāja imaṁ kāraṇaṁ Buddhabalaparidīpanāya osāritaṁ aññampi tattha abhirūpaṁ kāraṇaṁ suṇohi, yena kāraṇena dve Sammāsambuddhā ekakkhaṇe nuppajjanti. Yadi mahārāja dve Sammāsambuddhā ekakkhaṇe uppajjeyyuṁ, tesaṁ parisāya vivādo uppajjeyya “tumhākaṁ Buddho amhākaṁ Buddho”ti, ubhato pakkhajātā bhaveyyuṁ. Yathā mahārāja dvinnaṁ balavāmaccānaṁ parisāya vivādo uppajjeyya “tumhākaṁ amacco amhākaṁ amacco”ti, ubhato pakkhajātā honti, evameva kho mahārāja yadi dve Sammāsambuddhā ekakkhaṇe uppajjeyyuṁ, tesaṁ parisāya vivādo uppajjeyya “tumhākaṁ Buddho amhākaṁ Buddho”ti, ubhato pakkhajātā bhaveyyuṁ, idaṁ tāva mahārāja ekaṁ kāraṇaṁ, yena kāraṇena dve Sammāsambuddhā ekakkhaṇe nuppajjanti.

Aparampi mahārāja uttariṁ kāraṇaṁ suṇohi, yena kāraṇena dve Sammāsambuddhā ekakkhaṇe nuppajjanti, yadi mahārāja dve Sammāsambuddhā ekakkhaṇe uppajjeyyuṁ, “aggo Buddho”ti yaṁ vacanaṁ, taṁ micchā bhaveyya, “jeṭṭho Buddho”ti, seṭṭho Buddhoti, visiṭṭho Buddhoti, uttamo Buddhoti, pavaro Buddhoti, asamo

1. Bhutto vameyyāti (Ka)   2. Caleyya (Syā, Ka)

ဘန္တေ၊ သကိံ ဘုတ္တောဝ မရေယျာတိ[၁]၊ ဧဝမေဝ ခေါ မဟာရာဇ အယံ ဒသသဟဿီ လောကဓာတု ဧကဗုဒ္ဓဓာရဏီ။ပ။ န ဌာန-မုပဂစ္ဆေယျာတိ။

ကိံ နု ခေါ ဘန္တေ နာဂသေန အတိဓမ္မဘာရေန ပထဝီ စလ-တီတိ။ ဣဓ မဟာရာဇ ဒွေ သကဋာ ရတနပူရိတာ ဘဝေယျုံ ယာဝ မုခသမာ၊ ဧကသ္မာ သကဋတော ရတနံ ဂဟေတွာ ဧကသ္မိံ သကဋေ အာကိရေယျုံ၊ အပိ နု ခေါ တံ မဟာရာဇ သကဋံ ဒွိန္နမ္ပိ သကဋာနံ ရတနံ ဓာရေယျာတိ။ န ဟိ ဘန္တေ၊ နာဘိပိ တဿ ဖလေယျ[၂]၊ အရာပိ တဿ ဘိဇ္ဇေယျုံ၊ နေမိပိ တဿ ဩပတေယျ၊ အက္ခောပိ တဿ ဘိဇ္ဇေယျာတိ။ ကိံ နု ခေါ မဟာရာဇ အတိ-ရတနဘာရေန သကဋံ ဘိဇ္ဇတီတိ။ အာမ ဘန္တေတိ။ ဧဝမေဝ ခေါ မဟာရာဇ အတိဓမ္မဘာရေန ပထဝီ စလတိ။

အပိစ မဟာရာဇ ဣမံ ကာရဏံ ဗုဒ္ဓဗလပရိဒီပနာယ ဩသာရိတံ အညမ္ပိ တတ္ထ အဘိရူပံ ကာရဏံ သုဏောဟိ၊ ယေန ကာရဏေန ဒွေ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါ ဧကက္ခဏေ နုပ္ပဇ္ဇန္တိ။ ယဒိ မဟာရာဇ ဒွေ သမ္မာ-သမ္ဗုဒ္ဓါ ဧကက္ခဏေ ဥပ္ပဇ္ဇေယျုံ၊ တေသံ ပရိသာယ ဝိဝါဒေါ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ “တုမှာကံ ဗုဒ္ဓေါ အမှာကံ ဗုဒ္ဓေါ”တိ၊ ဥဘတော ပက္ခ-ဇာတာ ဘဝေယျုံ။ ယထာ မဟာရာဇ ဒွိန္နံ ဗလဝါမစ္စာနံ ပရိသာယ ဝိဝါဒေါ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ “တုမှာကံ အမစ္စော အမှာကံ အမစ္စော”တိ၊ ဥဘတော ပက္ခဇာတာ ဟောန္တိ၊ ဧဝမေဝ ခေါ မဟာရာဇ ယဒိ ဒွေ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါ ဧကက္ခဏေ ဥပ္ပဇ္ဇေယျုံ၊ တေသံ ပရိသာယ ဝိဝါဒေါ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ “တုမှာကံ ဗုဒ္ဓေါ အမှာကံ ဗုဒ္ဓေါ”တိ၊ ဥဘတော ပက္ခ-ဇာတာ ဘဝေယျုံ၊ ဣဒံ တာဝ မဟာရာဇ ဧကံ ကာရဏံ၊ ယေန ကာရဏေန ဒွေ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါ ဧကက္ခဏေ နုပ္ပဇ္ဇန္တိ။

အပရမ္ပိ မဟာရာဇ ဥတ္တရိံ ကာရဏံ သုဏောဟိ၊ ယေန ကာရဏေန ဒွေ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါ ဧကက္ခဏေ နုပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ ယဒိ မဟာရာဇ ဒွေ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါ ဧကက္ခဏေ ဥပ္ပဇ္ဇေယျုံ၊ “အဂ္ဂေါ ဗုဒ္ဓေါ”တိ ယံ ဝစနံ၊ တံ မိစ္ဆာ ဘဝေယျ၊ “ဇေဋ္ဌော ဗုဒ္ဓေါ”တိ, သေဋ္ဌော ဗုဒ္ဓေါတိ, ဝိသိဋ္ဌော ဗုဒ္ဓေါတိ, ဥတ္တမော ဗုဒ္ဓေါတိ, ပဝရော ဗုဒ္ဓေါတိ, အသမော

၁-ဘုတ္တော ဝမေယျာတိ (က)   ၂-စလေယျ (သျာ၊ က)

Buddhoti, asamasamo Buddhoti, appaṭimo Buddhoti, appaṭibhāgo Buddhoti, appaṭipuggalo Buddhoti yaṁ vacanaṁ, taṁ micchā bhaveyya. Imampi kho tvaṁ mahārāja kāraṇaṁ atthato sampaṭiccha, yena kāraṇena dve Sammāsambuddhā ekakkhaṇe nuppajjanti.

Apica kho mahārāja Buddhānaṁ Bhagavantānaṁ sabhāvapakati eso, yaṁ ekoyeva Buddho loke uppajjati. Kasmā kāraṇā? Mahantatāya Sabbaññubuddhaguṇānaṁ, yaṁ aññampi mahārāja mahantaṁ hoti, taṁ ekaṁyeva hoti. Pathavī mahārāja mahantī, sā ekāyeva. Sāgaro mahanto, so ekoyeva. Sineru girirājā mahanto[1], so ekoyeva. Ākāso mahanto, so ekoyeva. Sakko mahanto, so ekoyeva. Māro mahanto, so ekoyeva. Mahābrahmā mahanto, so ekoyeva. Tathāgato Arahaṁ Sammāsambuddho mahanto, so ekoyeva lokasmiṁ. Yattha te uppajjanti, tattha aññesaṁ okāso na hoti, tasmā mahārāja Tathāgato Arahaṁ Sammāsambuddho ekoyeva loke uppajjatīti. Sukathito bhante Nāgasena pañho opammehi kāraṇehīti[2].

Dhammassa cānudhammanti navavidhassa lokuttaradhammassa anudhammaṁ pubbabhāgappaṭipadaṁ. **Sahadhammiko**ti sakāraṇo. **Vādānuvādo**ti vādoyeva.

Acchariya-abbhutavaṇṇanā

162. **Āyasmā Udāyī**ti tayo therā Udāyī nāma Lāḷudāyī Kāḷudāyī Mahā-udāyīti. Idha Mahā-udāyī adhippeto. Tassa kira imaṁ suttaṁ ādito paṭṭhāya yāva pariyosānā suṇa ntassa abbhantare pañcavaṇṇā pīti uppajjitvā pādapiṭṭhito sīsamatthakaṁ gacchati, sīsamatthakato pādapiṭṭhiṁ āgacchati, ubhato paṭṭhāya majjhaṁ otarati, majjhato paṭṭhāya ubhato gacchati. So nirantaraṁ pītiyā phuṭasarīro balavasomanassena Dasabalassa guṇaṁ kathento **acchariyaṁ bhante**ti-ādimāha. **Appicchatā**ti nittaṇhatā. **Santuṭṭhitā**ti catūsu paccayesu

1. Seṭṭho mahanto (Sī, Syā) 2. Khu 11. 231 piṭṭhe.

ဗုဒ္ဓေါတိ, အသမသမော ဗုဒ္ဓေါတိ, အပ္ပဋိမော ဗုဒ္ဓေါတိ, အပ္ပဋိဘာဂေါ ဗုဒ္ဓေါတိ, အပ္ပဋိပုဂ္ဂလော ဗုဒ္ဓေါတိ ယံ ဝစနံ၊ တံ မိစ္ဆာ ဘဝေယျ။ ဣမမ္ပိ ခေါ တွံ မဟာရာဇ ကာရဏံ အတ္ထတော သမ္ပဋိစ္ဆ၊ ယေန ကာရဏေန ဒွေ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါ ဧကက္ခဏေ နုပ္ပဇ္ဇန္တိ။

အပိစ ခေါ မဟာရာဇ ဗုဒ္ဓါနံ ဘဂဝန္တာနံ သဘာဝပကတိ ဧသော၊ ယံ ဧကောယေဝ ဗုဒ္ဓေါ လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ကသ္မာ ကာရဏာ? မဟန္တတာယ သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓဂုဏာနံ၊ ယံ အညမ္ပိ မဟာရာဇ မဟန္တံ ဟောတိ၊ တံ ဧကံယေဝ ဟောတိ။ ပထဝီ မဟာရာဇ မဟန္တီ၊ သာ ဧကာယေဝ။ သာဂရော မဟန္တော၊ သော ဧကောယေဝ။ သိနေရု ဂိရိရာဇာ မဟန္တော[1]၊ သော ဧကောယေဝ။ အာကာသော မဟန္တော၊ သော ဧကောယေဝ။ သက္ကော မဟန္တော၊ သော ဧကောယေဝ။ မာရော မဟန္တော၊ သော ဧကောယေဝ။ မဟာဗြဟ္မာ မဟန္တော၊ သော ဧကောယေဝ။ တထာဂတော အရဟံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ မဟန္တော၊ သော ဧကောယေဝ လောကသ္မိံ။ ယတ္ထ တေ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ တတ္ထ အညေသံ ဩကာသော န ဟောတိ၊ တသ္မာ မဟာရာဇ တထာဂတော အရဟံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဧကောယေဝ လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇတီတိ။ သုကထိတော ဘန္တေ နာဂသေန ပဉှော ဩပမ္မေဟိ ကာရဏေဟီတိ[2]။

ဓမ္မဿ စာနုဓမ္မန္တိ နဝဝိဓဿ လောကုတ္တရဓမ္မဿ အနုဓမ္မံ ပုဗ္ဗဘာဂပ္ပဋိပဒံ။ **သဟဓမ္မိကော**တိ သကာရဏော။ **ဝါဒါနုဝါဒေါ**တိ ဝါဒေါယေဝ။

အစ္ဆရိယအဗ္ဘုတဝဏ္ဏနာ

၁၆၂။ **အာယသ္မာ ဥဒါယီ**တိ တယော ထေရာ ဥဒါယီ နာမ လာဠုဒါယီ ကာဠုဒါယီ မဟာဥဒါယီတိ။ ဣဓ မဟာဥဒါယီ အဓိပ္ပေတော။ တဿ ကိရ ဣမံ သုတ္တံ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ ပရိယောသာနာ သုဏန္တဿ အဗ္ဘန္တရေ ပဉ္စဝဏ္ဏာ ပီတိ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ ပါဒပိဋ္ဌိတော သီသမတ္ထကံ ဂစ္ဆတိ၊ သီသမတ္ထကတော ပါဒပိဋ္ဌိံ အာဂစ္ဆတိ၊ ဥဘတော ပဋ္ဌာယ မဇ္ဈံ ဩတရတိ၊ မဇ္ဈတော ပဋ္ဌာယ ဥဘတော ဂစ္ဆတိ။ သော နိရန္တရံ ပီတိယာ ဖုဋသရီရော ဗလဝသောမနဿေန ဒသဗလဿ ဂုဏံ ကထေန္တော **အစ္ဆရိယံ ဘန္တေ**တိအာဒိမာဟ။ **အပ္ပိစ္ဆတာ**တိ နိတ္တဏှတာ။ **သန္တုဋ္ဌိတာ**တိ စတူသု ပစ္စယေသု

၁-သေဋ္ဌော မဟန္တော (သီ၊ သျာ) ၂-ခု ၁၁-၂၃၁-ပိဋ္ဌေ။

tīhākārehi santoso. **Sallekhatā**ti sabbakilesānaṁ sallikhitabhāvo. **Yatra hi nāmā**ti yo nāma. **Na attānaṁ pātukarissatī**ti attano guṇe na āvi karissati. **Paṭākaṁ parihare yyun**ti “ko amhehi sadiso atthī”ti vadantā paṭākaṁ ukkhipitvā nāḷandaṁ vicareyyuṁ.

Passa kho tvaṁ Udāyi Tathāgatassa appicchatāti passa Udāyi yādisī Tathāgatassa appicchatāti therassa vacanaṁ sampaṭicchanto āha. Kiṁ pana Bhagavā neva attānaṁ pātukaroti, na attano guṇaṁ kathetīti ce. Na na katheti. Appicchatādīhi kathetabbaṁ, cīvarādihetuṁ na katheti. Tenevāha “passa kho tvaṁ Udāyi Tathāgatassa appicchatā”ti-ādi. Bujjhanakasattaṁ pana āgamma veneyyavasena katheti. Yathāha—

“Na me ācariyo atthi, sadiso me na vijjati.
Sadevakasmiṁ lokasmiṁ, natthi me paṭipuggalo”ti[1].

Evaṁ Tathāgatassa guṇadīpikā bahū gāthāpi suttantāpi vitthāretabbā.

163. **Abhikkhaṇaṁ bhāseyyāsī**ti punappunaṁ bhāseyyāsi. Pubbaṇhasamaye me kathitanti mā majjhanhikādīsu na kathayittha. Ajja vā me kathitanti mā paradivasādīsu na kathayitthāti attho. **Pavedesī**ti kathesi. **Imassa veyyākaraṇassā**ti niggāthakattā idaṁ suttaṁ “Veyyākaraṇan”ti vuttaṁ. **Adhivacana**nti nāmaṁ. Idaṁ pana “iti hidan”ti paṭṭhāya padaṁ saṅgītikārehi ṭhapitaṁ. Sesaṁ sabbattha uttānatthamevāti.

Sumaṅgalavilāsiniyā Dīghanikāyaṭṭhakathāya

Sampasādanīyasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Vi 3. 12 piṭṭhe.

တီဟာကာရေဟိ သန္တောသော။ **သလ္လေခတာ**တိ သဗ္ဗကိလေသာနံ သလ္လိခိတဘာဝေါ။ **ယတြ ဟိ နာမာ**တိ ယော နာမ။ **န အတ္တာနံ ပါတုကရိဿတီ**တိ အတ္တနော ဂုဏေ န အာဝိ ကရိဿတိ။ **ပဋာကံ ပရိဟရေယျု**န္တိ “ကော အမှေဟိ သဒိသော အတ္ထီ”တိ ဝဒန္တာ ပဋာကံ ဥက္ခိပိတွာ နာဠန္ဒံ ဝိစရေယျုံ။

ပဿ ခေါ တွံ ဥဒါယိ တထာဂတဿ အပ္ပိစ္ဆတာတိ ပဿ ဥဒါယိ ယာဒိသီ တထာဂတဿ အပ္ပိစ္ဆတာတိ ထေရဿ ဝစနံ သမ္ပဋိစ္ဆန္တော အာဟ။ ကိံ ပန ဘဂဝါ နေဝ အတ္တာနံ ပါတုကရောတိ၊ န အတ္တနော ဂုဏံ ကထေတီတိ စေ။ န န ကထေတိ။ အပ္ပိစ္ဆတာဒီဟိ ကထေတဗ္ဗံ၊ စီဝရာဒိဟေတုံ န ကထေတိ။ တေနေဝါဟ “ပဿ ခေါ တွံ ဥဒါယိ တထာဂတဿ အပ္ပိစ္ဆတာ”တိအာဒိ။ ဗုဇ္ဈနကသတ္တံ ပန အာဂမ္မ ဝေနေယျဝသေန ကထေတိ။ ယထာဟ—

“န မေ အာစရိယော အတ္ထိ၊ သဒိသော မေ န ဝိဇ္ဇတိ။
သဒေဝကသ္မိံ လောကသ္မိံ၊ နတ္ထိ မေ ပဋိပုဂ္ဂလော”တိ[၁]။

ဧဝံ တထာဂတဿ ဂုဏဒီပိကာ ဗဟူ ဂါထာပိ သုတ္တန္တာပိ ဝိတ္ထာရေတဗ္ဗာ။

၁၆၃။ **အဘိက္ခဏံ ဘာသေယျာသီ**တိ ပုနပ္ပုနံ ဘာသေယျာသိ။ ပုဗ္ဗဏှသမယေ မေ ကထိတန္တိ မာ မဇ္ဈန္ဟိကာဒီသု န ကထယိတ္ထ။ အဇ္ဇ ဝါ မေ ကထိတန္တိ မာ ပရဒိဝသာဒီသု န ကထယိတ္ထာတိ အတ္ထော။ **ပဝေဒေသီ**တိ ကထေသိ။ **ဣမဿ ဝေယျာကရဏဿာ**တိ နိဂ္ဂါထကတ္တာ ဣဒံ သုတ္တံ “ဝေယျာကရဏ”န္တိ ဝုတ္တံ။ **အဓိဝစန**န္တိ နာမံ။ ဣဒံ ပန “ဣတိ ဟိဒ”န္တိ ပဋ္ဌာယ ပဒံ သင်္ဂီတိကာရေဟိ ဌပိတံ။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ဥတ္တာနတ္ထမေဝါတိ။

သုမင်္ဂလဝိလာသိနိယာ ဒီဃနိကာယဋ္ဌကထာယ

သမ္ပသာဒနီယသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-ဝိ ၃-၁၂-ပိဋ္ဌေ။

6. Pāsādikasutta

Nigaṇṭhanāṭaputtakālaṅkiriyavaṇṇanā

164. **Evaṁ me sutan**ti Pāsādikasuttaṁ. Tatrāyamanuttānapadavaṇṇanā—**vedhaññā nāma sakyā**ti dhanumhi katasikkhā vedhaññanāmakā eke sakyā. **Tesaṁ Ambavane pāsāde**ti tesaṁ Ambavane sippaṁ uggaṇhatthāya kato dīghapāsādo atthi, tattha viharati. **Adhunā kālaṅkato**ti sampati kālaṅkato. **Dvedhikajātā**ti dvejjhajātā[1], dvebhāgā jātā. **Bhaṇḍanādī**su bhaṇḍanaṁ pubbabhāgakalaho, taṁ daṇḍādānādivasena paṇṇattivītikkamavasena ca vaḍḍhitaṁ **kalaho.** “Na tvaṁ imaṁ dhammavinayaṁ ājānāsī”ti-ādinā nayena viruddhavacanaṁ **vivādo. Vitudantā**ti vijjhantā. **Sahitaṁ me**ti mama vacanaṁ atthasañhitaṁ. **Adhiciṇṇaṁ te viparāvattan**ti yaṁ tava adhiciṇṇaṁ cirakālāsevanavasena paguṇaṁ, taṁ mama vādaṁ āgamma nivattaṁ[2]. **Āropito te vādo**ti tuyhaṁ upari mayā doso āropito. **Cara vādappamokkhāyā**ti bhattapuṭaṁ ādāya taṁ taṁ upasaṅkamitvā vādappamokkhatthāya uttari pariyesamāno vicara. **Nibbeṭhehi vā**ti atha vā mayā āropitadosato attānaṁ mocehi. **Sace pahosī**ti sace sakkosi. **Vadho yevā**ti maraṇameva. **Nāṭaputtiyesū**ti Nāṭaputtassa antevāsikesu. **Nibbinnarūpā**ti ukkaṇṭhitasabhāvā abhivādanādīnipi na karonti, **virattarūpā**ti vigatapemā. **Paṭivāna rūpā**ti tesaṁ sakkaccakiriyato nivattanasabhāvā. **Yathā tan**ti yathā durakkhātādisabhāve dhammavinaye nibbinnavirattappaṭivānarūpehi bhavitabbaṁ, tatheva jātāti attho. **Durakkhāte**ti dukkathite. **Duppavedite**ti duviññāpite. **Anupasamasaṁvattanike**ti rāgādīnaṁ upasamaṁ kātuṁ asamatthe. **Bhinnathūpe**ti bhindappatiṭṭhe. Ettha hi Nāṭaputtova nesaṁ patiṭṭhaṭṭhena thūpo. So pana bhinno mato. Tena vuttaṁ “bhinnathūpe”ti. **Appaṭisaraṇe**ti tasseva abhāvena paṭisaraṇavirahite.

Nanu cāyaṁ Nāṭaputto Nāḷandavāsiko, so kasmā Pāvāyaṁ kālaṅkatoti. So kira Upālinā gahapatinā paṭividdhasaccena

---

1. Dvedhā jātā (Syā)   2. Viparāvattaṁ (Syā, Ka)

၆—ပါသာဒိကသုတ္တ

နိဂဏ္ဌနာဋပုတ္တကာလင်္ကိရိယဝဏ္ဏနာ

၁၆၄။ **ဧဝံ မေ သုတန္တိ** ပါသာဒိကသုတ္တံ။ တတြာယမနုတ္တာနပဒဝဏ္ဏနာ—**ဝေဓညာ နာမ သက္ယာ**တိ ဓနုမှိ ကတသိက္ခာ ဝေဓညနာမကာ ဧကေ သက္ယာ။ **တေသံ အမ္ဗဝနေ ပါသာဒေ**တိ တေသံ အမ္ဗဝနေ သိပ္ပံ ဥဂ္ဂဏှတ္ထာယ ကတော ဒီဃပါသာဒေါ အတ္ထိ၊ တတ္ထ ဝိဟရတိ။ **အဓုနာ ကာလင်္ကတော**တိ သမ္ပတိ ကာလင်္ကတော။ **ဒွေဓိကဇာတာ**တိ ဒွေဇ္ဈဇာတာ[1]၊ ဒွေဘာဂါ ဇာတာ။ **ဘဏ္ဍနာဒီ**သု ဘဏ္ဍနံ ပုဗ္ဗဘာဂကလဟော၊ တံ ဒဏ္ဍာဒါနာဒိဝသေန ပဏ္ဏတ္တိဝီတိက္ကမဝသေန စ ဝဍ္ဎိတံ **ကလဟော**။ “န တွံ ဣမံ ဓမ္မဝိနယံ အာဇာနာသီ”တိ-အာဒိနာ နယေန ဝိရုဒ္ဓဝစနံ **ဝိဝါဒေါ**။ **ဝိတုဒန္တာ**တိ ဝိဇ္ဈန္တာ။ **သဟိတံ မေ**တိ မမ ဝစနံ အတ္ထသဉ္ဟိတံ။ **အဓိစိဏ္ဏံ တေ ဝိပရာဝတ္တန္တိ** ယံ တဝ အဓိစိဏ္ဏံ စိရကာလာသေဝနဝသေန ပဂုဏံ၊ တံ မမ ဝါဒံ အာဂမ္မ နိဝတ္တံ[2]။ **အာရောပိတော တေ ဝါဒေါ**တိ တုယှံ ဥပရိ မယာ ဒေါသော အာရောပိတော။ **စရ ဝါဒပ္ပမောက္ခာယာ**တိ ဘတ္တပုဋံ အာဒါယ တံ တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝါဒပ္ပမောက္ခတ္ထာယ ဥတ္တရိ ပရိယေသမာနော ဝိစရ။ **နိဗ္ဗေဌေဟိ ဝါ**တိ အထ ဝါ မယာ အာရောပိတဒေါသတော အတ္တာနံ မောစေဟိ။ **သစေ ပဟောသီ**တိ သစေ သက္ကောသိ။ **ဝဓောယေဝါ**တိ မရဏမေဝ။ **နာဋပုတ္တိယေသူ**တိ နာဋပုတ္တဿ အန္တေဝါသိကေသု။ **နိဗ္ဗိန္နရူပါ**တိ ဥက္ကဏ္ဌိတသဘာဝါ အဘိဝါဒနာဒီနိပိ န ကရောန္တိ၊ **ဝိရတ္တရူပါ**တိ ဝိဂတပေမာ။ **ပဋိဝါနရူပါ**တိ တေသံ သက္ကစ္စကိရိယတော နိဝတ္တနသဘာဝါ။ **ယထာ တန္တိ** ယထာ ဒုရက္ခာတာဒိသဘာဝေ ဓမ္မဝိနယေ နိဗ္ဗိန္နဝိရတ္တပ္ပဋိဝါနရူပေဟိ ဘဝိတဗ္ဗံ၊ တထေဝ ဇာတာတိ အတ္ထော။ **ဒုရက္ခာတေ**တိ ဒုက္ကထိတေ။ **ဒုပ္ပဝေဒိတေ**တိ ဒုဝိညာပိတေ။ **အနုပသမသံဝတ္တနိကေ**တိ ရာဂါဒီနံ ဥပသမံ ကာတုံ အသမတ္ထေ။ **ဘိန္နထူပေ**တိ ဘိန္ဒပ္ပတိဋ္ဌေ။ ဧတ္ထ ဟိ နာဋပုတ္တောဝ နေသံ ပတိဋ္ဌဋ္ဌေန ထူပေါ။ သော ပန ဘိန္နော မတော။ တေန ဝုတ္တံ “ဘိန္နထူပေ”တိ။ **အပ္ပဋိသရဏေ**တိ တဿေဝ အဘာဝေန ပဋိသရဏဝိရဟိတေ။

နနု စာယံ နာဋပုတ္တော နာဠန္ဒဝါသိကော၊ သော ကသ္မာ ပါဝါယံ ကာလင်္ကတောတိ။ သော ကိရ ဥပါလိနာ ဂဟပတိနာ ပဋိဝိဒ္ဓသစ္စေန

၁-ဒွေဓာ ဇာတာ (သျာ)   ၂-ဝိပရာဝတ္တံ (သျာ၊ က)

dasahi gāthāhi bhāsite Buddhaguṇe sutvā uṇhaṁ lohitaṁ chaḍḍesi. Atha naṁ aphāsukaṁ gahetvā pāvaṁ agamaṁsu. So tattha kālamakāsi. Kālaṁ kurumāno ca cintesi “mama laddhi aniyyānikā sāravirahitā, mayaṁ tāva naṭṭhā, avasesajanopi mā apāyapūrako ahosi, sace panāhaṁ ‘mama sāsanaṁ aniyyānikan’ti vakkhāmi, na saddahissanti, yaṁnūnāhaṁ dvepi jane na ekanīhārena uggaṇhāpeyyaṁ, te mamaccayena aññamaññaṁ vivadissanti, Satthā taṁ vivādaṁ paṭicca ekaṁ dhammakathaṁ kathessati, tato te sāsanassa mahantabhāvaṁ jānissantī”ti.

Atha naṁ eko antevāsiko upasaṅkamitvā āha “bhante tumhe dubbalā, mayhampi imasmiṁ dhamme sāraṁ ācikkhatha, ācariyappamāṇan”ti. “Āvuso tvaṁ mamaccayena sassatanti gaṇheyyāsī”ti. Aparopi upasaṅkami, taṁ ucchedaṁ gaṇhāpesi. Evaṁ dvepi jane ekaladdhike akatvā bahū nānānīhārena uggaṇhāpetvā kālamakāsi. Te tassa sarīrakiccaṁ katvā sannipatitvā aññamaññaṁ pucchiṁsu “kassāvuso ācariyo sāraṁ ācikkhī”ti. Eko uṭṭhahitvā mayhanti āha. Kiṁ ācikkhīti. Sassatanti. Aparo taṁ paṭibāhitvā “mayhaṁ sāraṁ ācikkhī”ti āha. Evaṁ sabbe “mayhaṁ sāraṁ ācikkhi, ahaṁ jeṭṭhako”ti aññamaññaṁ vivādaṁ vaḍḍhetvā akkose ceva paribhāse ca hatthapādappa hārādīni ca pavattetvā ekamaggena dve agacchantā nānādisāsu pakkamiṁsu.

165. **Atha kho Cundo samaṇuddeso**ti ayaṁ thero Dhammasenāpatissa kaniṭṭha bhātiko. Taṁ bhikkhū anupasampannakāle “Cundo samaṇuddeso”ti samudācaritvā therakālepi tatheva samudācariṁsu. Tena vuttaṁ “Cundo samaṇuddeso”ti.

“Pāvāyaṁ vassaṁvuṭṭho yena Sāmagāmo, yenāyasmā Ānando tenupasaṅkamī”ti kasmā upasaṅkami? Nāṭaputte kira kālaṅkate Jambudīpe manussā tattha tattha kathaṁ pavattayiṁsu “Nigaṇṭho Nāṭaputto eko Satthāti paññāyittha, tassa kālaṁ kiriyāya sāvakānaṁ evarūpo vivādo jāto. Samaṇo pana Gotamo Jambudīpe cando viya sūriyo viya ca pākaṭo, sāvakāpissa pākaṭāyeva. Kīdiso nu kho samaṇe Gotame parinibbute sāvakānaṁ vivādo

ဒသဟိ ဂါထာဟိ ဘာသိတေ ဗုဒ္ဓဂုဏေ သုတွာ ဥဏှံ လောဟိတံ ဆဍ္ဍေသိ။ အထ နံ အဖာသုကံ ဂဟေတွာ ပါဝံ အဂမံသု။ သော တတ္ထ ကာလမကာသိ။ ကာလံ ကုရုမာနော စ စိန္တေသိ “မမ လဒ္ဓိ အနိယျာနိကာ သာရဝိရဟိတာ၊ မယံ တာဝ နဋ္ဌာ၊ အဝသေသဇနောပိ မာ အပါယပူရကော အဟောသိ၊ သစေ ပနာဟံ ‘မမ သာသနံ အနိယျာနိက’န္တိ ဝက္ခာမိ၊ န သဒ္ဒဟိဿန္တိ၊ ယံနူနာဟံ ဒွေပိ ဇနေ န ဧကနီဟာရေန ဥဂ္ဂဏှာပေယျံ၊ တေ မမစ္စယေန အညမညံ ဝိဝဒိဿန္တိ၊ သတ္ထာ တံ ဝိဝါဒံ ပဋိစ္စ ဧကံ ဓမ္မကထံ ကထေဿတိ၊ တတော တေ သာသနဿ မဟန္တဘာဝံ ဇာနိဿန္တီ”တိ။

အထ နံ ဧကော အန္တေဝါသိကော ဥပသင်္ကမိတွာ အာဟ “ဘန္တေ တုမှေ ဒုဗ္ဗလာ၊ မယှမ္ပိ ဣမသ္မိံ ဓမ္မေ သာရံ အာစိက္ခထ၊ အာစရိယပ္ပမာဏ”န္တိ။ “အာဝုသော တွံ မမစ္စယေန သဿတန္တိ ဂဏှေယျာသီ”တိ။ အပရောပိ ဥပသင်္ကမိ၊ တံ ဥစ္ဆေဒံ ဂဏှာပေသိ။ ဧဝံ ဒွေပိ ဇနေ ဧကလဒ္ဓိကေ အကတွာ ဗဟူ နာနာနီဟာရေန ဥဂ္ဂဏှာပေတွာ ကာလမကာသိ။ တေ တဿ သရီရကိစ္စံ ကတွာ သန္နိပတိတွာ အညမညံ ပုစ္ဆိံသု “ကဿာဝုသော အာစရိယော သာရံ အာစိက္ခီ”တိ။ ဧကော ဥဋ္ဌဟိတွာ မယှန္တိ အာဟ။ ကိံ အာစိက္ခီတိ။ သဿတန္တိ။ အပရော တံ ပဋိဗာဟိတွာ “မယှံ သာရံ အာစိက္ခီ”တိ အာဟ။ ဧဝံ သဗ္ဗေ “မယှံ သာရံ အာစိက္ခိ၊ အဟံ ဇေဋ္ဌကော”တိ အညမညံ ဝိဝါဒံ ဝဍ္ဎေတွာ အက္ကောသေ စေဝ ပရိဘာသေ စ ဟတ္ထပါဒပ္ပဟာရာဒီနိ စ ပဝတ္တေတွာ ဧကမဂ္ဂေန ဒွေ အဂစ္ဆန္တာ နာနာဒိသာသု ပက္ကမိံသု။

၁၆၅။ **အထ ခေါ စုန္ဒော သမဏုဒ္ဒေသော**တိ အယံ ထေရော ဓမ္မသေနာပတိဿ ကနိဋ္ဌဘာတိကော။ တံ ဘိက္ခူ အနုပသမ္ပန္နကာလေ “စုန္ဒော သမဏုဒ္ဒေသော”တိ သမုဒါစရိတွာ ထေရကာလေပိ တထေဝ သမုဒါစရိံသု။ တေန ဝုတ္တံ “စုန္ဒော သမဏုဒ္ဒေသော”တိ။

“ပါဝါယံ ဝဿံဝုဋ္ဌော ယေန သာမဂါမော၊ ယေနာယသ္မာ အာနန္ဒော တေနုပသင်္ကမီ”တိ ကသ္မာ ဥပသင်္ကမိ? နာဋပုတ္တေ ကိရ ကာလင်္ကတေ ဇမ္ဗုဒီပေ မနုဿာ တတ္ထ တတ္ထ ကထံ ပဝတ္တယိံသု “နိဂဏ္ဌော နာဋပုတ္တော ဧကော သတ္ထာတိ ပညာယိတ္ထ၊ တဿ ကာလံ ကိရိယာယ သာဝကာနံ ဧဝရူပေါ ဝိဝါဒေါ ဇာတော။ သမဏော ပန ဂေါတမော ဇမ္ဗုဒီပေ စန္ဒော ဝိယ သူရိယော ဝိယ စ ပါကဋော၊ သာဝကာပိဿ ပါကဋာယေဝ။ ကီဒိသော နု ခေါ သမဏေ ဂေါတမေ ပရိနိဗ္ဗုတေ သာဝကာနံ ဝိဝါဒေါ

bhavissatī"ti. Thero taṁ kathaṁ sutvā cintesi "imaṁ kathaṁ gahetvā Dasabalassa āroce ssāmi, Satthā etaṁ aṭṭhuppattiṁ katvā ekaṁ desanaṁ kathessatī"ti. So nikkhamitvā yena Sāmagāmo, yenāyasmā Ānando tenupasaṅkami.

Sāmagāmoti Sāmākānaṁ ussannattā tassa gāmassa nāmaṁ. **Yenāyasmā Ānando**ti ujumeva Bhagavato santikaṁ agantvā yenassa upajjhāyo āyasmā Ānando tenupasaṅkami.

Buddhakāle kira Sāriputtatthero ca Ānandatthero ca aññamaññaṁ mamāyiṁsu. Sāriputtatthero "mayā kātabbaṁ Satthu upaṭṭhānaṁ karotī"ti Ānandattheraṁ mamāyi. Ānandatthero "Bhagavato sāvakānaṁ aggo"ti Sāriputtattheraṁ mamāyi. Kuladārake ca pabbājetvā Sāriputtattherassa santike upajjhaṁ gaṇhāpesi. Sariputtattheropi tatheva akāsi. Evaṁ ekamekena attano pattacīvaraṁ datvā pabbājetvā upajjhaṁ gaṇhāpitāni pañca pañca bhikkhusatāni ahesuṁ. Āyasmā Ānando paṇītāni cīvarādīnipi labhitvā therassa adāsi.

Dhammaratanapūjā

Eko kira brāhmaṇo cintesi "Buddharatanassa ca saṁgharatanassa ca pūjā paññāyati, kathaṁ nu kho dhammaratanaṁ pūjitaṁ hotī"ti. So Bhagavantaṁ upasaṅka mitvā etamatthaṁ pucchi. Bhagavā āha "sacepi brāhmaṇa dhammaratanaṁ pūjetukāmo, ekaṁ bahussutaṁ pūjehī"ti. Bahussutaṁ bhante ācikkhathāti. Bhikkhusaṁghaṁ pucchāti. So bhikkhusaṁghaṁ upasaṅkamitvā "bahussutaṁ bhante ācikkhathā"ti āha. Ānandatthero brāhmaṇāti. Brāhmaṇo theraṁ sahassagghanikena ticīvarena pūjesi. Thero taṁ gahetvā Bhagavato santikaṁ agamāsi. Bhagavā "kuto Ānanda laddhan"ti āha. Ekena bhante brāhmaṇena dinnaṁ, idaṁ panāhaṁ āyasmato Sāriputtassa dātukāmoti. Dehi Ānandāti. Cārikaṁ pakkanto bhanteti. Āgatakāle dehīti, sikkhāpadaṁ bhante paññattanti. Kadā pana Sāriputto āgamissatīti. Dasāhamattena bhanteti. "Anujānāmi Ānanda dasāhaparamaṁ atirekacīvaraṁ nikkhipitun"ti sikkhāpadaṁ paññāpesi.

ဘဝိဿတီ''တိ။ ထေရော တံ ကထံ သုတွာ စိန္တေသိ “ဣမံ ကထံ ဂဟေတွာ ဒသဗလဿ အာရောစေဿာမိ၊ သတ္ထာ ဧတံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိံ ကတွာ ဧကံ ဒေသနံ ကထေဿတီ”တိ။ သော နိက္ခမိတွာ ယေန သာမဂါမော၊ ယေနာယသ္မာ အာနန္ဒော တေနုပသင်္ကမိ။

သာမဂါမောတိ သာမာကာနံ ဥဿန္နတ္တာ တဿ ဂါမဿ နာမံ။ **ယေနာယသ္မာ အာနန္ဒော**တိ ဥဇုမေဝ ဘဂဝတော သန္တိကံ အဂန္တွာ ယေနဿ ဥပဇ္ဈာယော အာယသ္မာ အာနန္ဒော တေနုပသင်္ကမိ။

ဗုဒ္ဓကာလေ ကိရ သာရိပုတ္တတ္ထေရော စ အာနန္ဒတ္ထေရော စ အညမညံ မမာယိံသု။ သာရိပုတ္တတ္ထေရော “မယာ ကာတဗ္ဗံ သတ္ထု ဥပဋ္ဌာနံ ကရောတီ”တိ အာနန္ဒတ္ထေရံ မမာယိ။ အာနန္ဒတ္ထေရော “ဘဂဝတော သာဝကာနံ အဂ္ဂေါ”တိ သာရိပုတ္တတ္ထေရံ မမာယိ။ ကုလဒါရကေ စ ပဗ္ဗာဇေတွာ သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ သန္တိကေ ဥပဇ္ဈံ ဂဏှာပေသိ။ သာရိပုတ္တတ္ထေရောပိ တထေဝ အကာသိ။ ဧဝံ ဧကမေကေန အတ္တနော ပတ္တစီဝရံ ဒတွာ ပဗ္ဗာဇေတွာ ဥပဇ္ဈံ ဂဏှာပိတာနိ ပဉ္စ ပဉ္စ ဘိက္ခုသတာနိ အဟေသုံ။ အာယသ္မာ အာနန္ဒော ပဏီတာနိ စီဝရာဒီနိပိ လဘိတွာ ထေရဿ အဒါသိ။

ဓမ္မရတနပူဇာ

ဧကော ကိရ ဗြာဟ္မဏော စိန္တေသိ “ဗုဒ္ဓရတနဿ စ သံဃရတနဿ စ ပူဇာ ပညာယတိ၊ ကထံ နု ခေါ ဓမ္မရတနံ ပူဇိတံ ဟောတီ”တိ။ သော ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဧတမတ္ထံ ပုစ္ဆိ။ ဘဂဝါ အာဟ “သစေပိ ဗြာဟ္မဏ ဓမ္မရတနံ ပူဇေတုကာမော၊ ဧကံ ဗဟုဿုတံ ပူဇေဟီ”တိ။ ဗဟုဿုတံ ဘန္တေ အာစိက္ခထာတိ။ ဘိက္ခုသံဃံ ပုစ္ဆာတိ။ သော ဘိက္ခုသံဃံ ဥပသင်္ကမိတွာ “ဗဟုဿုတံ ဘန္တေ အာစိက္ခထာ”တိ အာဟ။ အာနန္ဒတ္ထေရော ဗြာဟ္မဏာတိ။ ဗြာဟ္မဏော ထေရံ သဟဿဂ္ဃနိကေန တိစီဝရေန ပူဇေသိ။ ထေရော တံ ဂဟေတွာ ဘဂဝတော သန္တိကံ အဂမာသိ။ ဘဂဝါ “ကုတော အာနန္ဒ လဒ္ဓ”န္တိ အာဟ။ ဧကေန ဘန္တေ ဗြာဟ္မဏေန ဒိန္နံ၊ ဣဒံ ပနာဟံ အာယသ္မတော သာရိပုတ္တဿ ဒါတုကာမောတိ။ ဒေဟိ အာနန္ဒာတိ။ စာရိကံ ပက္ကန္တော ဘန္တေတိ။ အာဂတကာလေ ဒေဟီတိ၊ သိက္ခာပဒံ ဘန္တေ ပညတ္တန္တိ။ ကဒါ ပန သာရိပုတ္တော အာဂမိဿတီတိ။ ဒသာဟမတ္တေန ဘန္တေတိ။ “အနုဇာနာမိ အာနန္ဒ ဒသာဟပရမံ အတိရေကစီဝရံ နိက္ခိပိတု”န္တိ သိက္ခာပဒံ ပညာပေသိ။

Sāriputtattheropi tatheva yaṁkiñci manāpaṁ labhati, taṁ Ānandattherassa deti. So imampi attano kaniṭṭhabhātikaṁ therasseva saddhivihārikaṁ adāsi. Tena vuttaṁ "yenassa upajjhāyo āyasmā Ānando tenupasaṅkamī"ti. Evaṁ kirassa ahosi "upajjhāyo me mahāpañño, so imaṁ kathaṁ Satthu ārocessati, atha Satthā tadanurūpaṁ dhammaṁ desessatī"ti. **Kathāpābhatan**ti kathāya mūlaṁ. Mūlañhi "pābhatan"ti vuccati. Yathāha—

Appakenāpi medhāvī, pābhatena vicakkhaṇo.
Samuṭṭhāpeti attānaṁ, aṇuṁ aggiṁ va sandhamanti[1].

Bhagavantaṁ dassanāyāti Bhagavantaṁ dassanatthāya. Kiṁ panānena Bhagavā na diṭṭhapubboti. No na diṭṭhapubbo. Ayañhi āyasmā divā nava vāre, rattiṁ nava vāreti ekāhaṁ aṭṭhārasa vāre upaṭṭhānameva gacchati. Divasassa pana satavāraṁ vā sahassa vāraṁ vā gantukāmo samānopi na akāraṇā gacchati, ekaṁ pañhuddhāraṁ gahetvāva gacchati. So taṁ divasaṁ tena kathāpābhatena gantukāmo evamāha.

Asammāsambuddhappaveditadhammavinayavaṇṇanā

166. **Evaṁ hetaṁ Cunda hotī**ti Bhagavā Ānandattherena ārocitepi yasmā na Ānandatthero imissā kathāya sāmiko, Cundatthero pana sāmiko. Sova tassā ādimajjha pariyosānaṁ jānāti. Tasmā Bhagavā tena saddhiṁ kathento "evaṁ hetaṁ Cunda hotī"ti-ādimāha. Tassattho—Cunda evañhetaṁ hoti durakkhātādisabhāve dhammavinaye sāvakā dvedhikajātā bhaṇḍanādīni katvā mukhasattīhi vitudantā viharanti.

Idāni yasmā aniyyānikasāsaneneva niyyānikasāsanaṁ pākaṭaṁ hoti, tasmā ādito aniyyānikasāsanameva dassento **idha Cunda Satthā ca hoti asammāsambuddho**ti-ādimāha. Tattha **vokkamma ca tamhā dhammā vattatī**ti na nirantaraṁ pūreti, okkamitvā okkamitvā antarantaraṁ katvā vattatīti attho. **Tassa te āvuso lābhā**ti tassa tuyhaṁ

1. Khu 5. 2 piṭṭhe.

သာရိပုတ္တတ္ထေရောပိ တထေဝ ယံကိဉ္စိ မနာပံ လဘတိ၊ တံ အာနန္ဒတ္ထေရဿ ဒေတိ။ သော ဣမမ္ပိ အတ္တနော ကနိဋ္ဌဘာတိကံ ထေရဿေဝ သဒ္ဓိဝိဟာရိကံ အဒါသိ။ တေန ဝုတ္တံ “ယေနဿ ဥပဇ္ဈာယော အာယသ္မာ အာနန္ဒော တေနုပသင်္ကမီ”တိ။ ဧဝံ ကိရဿ အဟောသိ “ဥပဇ္ဈာယော မေ မဟာပညော၊ သော ဣမံ ကထံ သတ္ထု အာရောစေဿတိ၊ အထ သတ္ထာ တဒနုရူပံ ဓမ္မံ ဒေသေဿတီ”တိ။ **ကထာပါဘတ**န္တိ ကထာယ မူလံ။ မူလဉှိ “ပါဘတ”န္တိ ဝုစ္စတိ။ ယထာဟ—

အပ္ပကေနာပိ မေဓာဝီ၊ ပါဘတေန ဝိစက္ခဏော။
သမုဋ္ဌာပေတိ အတ္တာနံ၊ အဏုံ အဂ္ဂိံဝ သန္ဓမန္တိ[၁]။

ဘဂဝန္တံ ဒဿနာယာတိ ဘဂဝန္တံ ဒဿနတ္ထာယ။ ကိံ ပနာနေန ဘဂဝါ န ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗောတိ။ နော န ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော။ အယဉှိ အာယသ္မာ ဒိဝါ နဝ ဝါရေ, ရတ္တိံ နဝ ဝါရေတိ ဧကာဟံ အဋ္ဌာရသ ဝါရေ ဥပဋ္ဌာနမေဝ ဂစ္ဆတိ။ ဒိဝသဿ ပန သတဝါရံ ဝါ သဟဿဝါရံ ဝါ ဂန္တုကာမော သမာနောပိ န အကာရဏာ ဂစ္ဆတိ၊ ဧကံ ပဉှုဒ္ဓါရံ ဂဟေတွာဝ ဂစ္ဆတိ။ သော တံ ဒိဝသံ တေန ကထာပါဘတေန ဂန္တုကာမော ဧဝမာဟ။

အသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓပ္ပဝေဒိတဓမ္မဝိနယဝဏ္ဏနာ

၁၆၆။ **ဧဝံ ဟေတံ စုန္ဒ ဟောတီ**တိ ဘဂဝါ အာနန္ဒတ္ထေရေန အာရောစိတေပိ ယသ္မာ န အာနန္ဒတ္ထေရော ဣမိဿာ ကထာယ သာမိကော၊ စုန္ဒတ္ထေရော ပန သာမိကော။ သောဝ တဿာ အာဒိမဇ္ဈပရိယောသာနံ ဇာနာတိ။ တသ္မာ ဘဂဝါ တေန သဒ္ဓိံ ကထေန္တော “ဧဝံ ဟေတံ စုန္ဒ ဟောတီ”တိအာဒိမာဟ။ တဿတ္ထော—စုန္ဒ ဧဝဉှေတံ ဟောတိ ဒုရက္ခာတာဒိသဘာဝေ ဓမ္မဝိနယေ သာဝကာ ဒွေဓိကဇာတာ ဘဏ္ဍနာဒီနိ ကတွာ မုခသတ္တီဟိ ဝိတုဒန္တာ ဝိဟရန္တိ။

ဣဒါနိ ယသ္မာ အနိယျာနိကသာသနေနေဝ နိယျာနိကသာသနံ ပါကဋံ ဟောတိ၊ တသ္မာ အာဒိတော အနိယျာနိကသာသနမေဝ ဒဿေန္တော **ဣဓ စုန္ဒ သတ္ထာ စ ဟောတိ အသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဝေါက္ကမ္မ စ တမှာ ဓမ္မာ ဝတ္တတီ**တိ န နိရန္တရံ ပူရေတိ၊ ဩက္ကမိတွာ ဩက္ကမိတွာ အန္တရန္တရံ ကတွာ ဝတ္တတီတိ အတ္ထော။ **တဿ တေ အာဝုသော လာဘာ**တိ တဿ တုယှံ

၁-ခု ၅-၂-ပိဋ္ဌေ။

ete dhammānudhammappaṭipatti-ādayo lābhā. **Suladdhan**ti manussattampi te suladdhaṁ. **Tathā paṭipajjatū**ti evaṁ paṭipajjatu. **Yathā te Satthārā dhammo desito**ti yena te ākārena Satthārā dhammo kathito. **Yo ca samādapetī**ti yo ca ācariyo samādapeti. **Yañca samādapetī**ti yaṁ antevāsiṁ samādapeti. **Yo ca samādapito**ti yo ca evaṁ samādapito antevāsiko. Yathā ācariyena samādapitaṁ, tathatthāya paṭipajjati. **Sabbe te**ti tayopi te. Ettha hi ācariyo samādapitattā apuññaṁ pasavati, samādinnantevāsiko samādinnattā, paṭipannako paṭipannattā. Tena vuttaṁ "sabbe te bahuṁ apuññaṁ pasavantī"ti. Etenupāyena sabbavāresu attho veditabbo.

167. Apicettha **ñāyappaṭipanno**ti kāraṇappaṭipanno. **Ñāyamārādhessatī**ti kāraṇaṁ nipphādessati. **Vīriyaṁ ārabhatī**ti attano dukkhanibbattakaṁ vīriyaṁ karoti. Vuttañhetaṁ "durakkhāte bhikkhave dhammavinaye yo āraddhavīriyo, so dukkhaṁ viharati. Yo kusīto, so sukhaṁ viharatī"ti[1].

Sammāsambuddhappaveditadhammavinayādivaṇṇanā

168. Evaṁ aniyyānikasāsanaṁ dassetvā idāni niyyānikasāsanaṁ dassento **idha pana Cunda Satthā ca hoti Sammāsambuddho**ti-ādimāha, tattha **niyyāniko**ti maggatthāya phalatthāya ca niyyāti.

169. **Vīriyaṁ ārabhatī**ti attano sukhanipphādakaṁ vīriyaṁ ārabhati. Vutta ñhetaṁ "Svākkhāte bhikkhave dhammavinaye yo kusīto, so dukkhaṁ viharati. Yo āraddhavīriyo, so sukhaṁ viharatī"ti[1].

170. Iti Bhagavā niyyānikasāsane sammāpaṭipannassa kulaputtassa pasaṁsaṁ dassetvā puna desanaṁ vaḍḍhento **idha Cunda Satthā ca loke udapādī**ti-ādimāha. Tattha **aviññāpitatthā**ti abodhitatthā. **Sabbasaṅgāhapadakatan**ti sabbasaṅgahapadehi kataṁ, sabbasaṅgāhikaṁ kataṁ na hotīti attho. "Sabbasaṅgāhapadagatan"tipi pāṭho, na sabbasaṅgāhapadesu gataṁ, na ekasaṅgahajātanti attho. **Sappāṭihīrakatan**ti niyyānikaṁ.

---

1. Aṁ 1. 36 piṭṭhe.

ဧတေ ဓမ္မာနုဓမ္မပ္ပဋိပတ္တိအာဒယော လာဘာ။ **သုလဒ္ဓန္တိ** မနုဿတ္တမ္ပိ တေ သုလဒ္ဓံ။ **တထာ ပဋိပဇ္ဇတူ**တိ ဧဝံ ပဋိပဇ္ဇတု။ **ယထာ တေ သတ္ထာရာ ဓမ္မော ဒေသိတော**တိ ယေန တေ အာကာရေန သတ္ထာရာ ဓမ္မော ကထိတော။ **ယော စ သမာဒပေတီ**တိ ယော စ အာစရိယော သမာဒပေတိ။ **ယဉ္စ သမာဒပေတီ**တိ ယံ အန္တေဝါသိံ သမာဒပေတိ။ **ယော စ သမာဒပိတော**တိ ယော စ ဧဝံ သမာဒပိတော အန္တေဝါသိကော။ ယထာ အာစရိယေန သမာဒပိတံ၊ တထတ္ထာယ ပဋိပဇ္ဇတိ။ **သဗ္ဗေ တေ**တိ တယောပိ တေ။ ဧတ္ထ ဟိ အာစရိယော သမာဒပိတတ္တာ အပုညံ ပသဝတိ၊ သမာဒိန္နန္တေဝါသိကော သမာဒိန္နတ္တာ၊ ပဋိပန္နကော ပဋိပန္နတ္တာ။ တေန ဝုတ္တံ "သဗ္ဗေ တေ ဗဟုံ အပုညံ ပသဝန္တီ"တိ။ ဧတေနုပါယေန သဗ္ဗဝါရေသု အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။

၁၆၇။ အပိစေတ္ထ **ဉာယပ္ပဋိပန္နော**တိ ကာရဏပ္ပဋိပန္နော။ **ဉာယမာရာဓေဿတီ**တိ ကာရဏံ နိပ္ဖါဒေဿတိ။ **ဝီရိယံ အာရဘတီ**တိ အတ္တနော ဒုက္ခနိဗ္ဗတ္တကံ ဝီရိယံ ကရောတိ။ ဝုတ္တဉ္ဟေတံ "ဒုရက္ခာတေ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မဝိနယေ ယော အာရဒ္ဓဝီရိယော၊ သော ဒုက္ခံ ဝိဟရတိ။ ယော ကုသီတော၊ သော သုခံ ဝိဟရတီ"တိ[၁]။

သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓပ္ပဝေဒိတဓမ္မဝိနယာဒိဝဏ္ဏနာ

၁၆၈။ ဧဝံ အနိယျာနိကသာသနံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ နိယျာနိကသာသနံ ဒဿေန္တော **ဣဓ ပန စုန္ဒ သတ္ထာ စ ဟောတိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ**တိအာဒိမာဟ၊ တတ္ထ **နိယျာနိကော**တိ မဂ္ဂတ္ထာယ ဖလတ္ထာယ စ နိယျာတိ။

၁၆၉။ **ဝီရိယံ အာရဘတီ**တိ အတ္တနော သုခနိပ္ဖါဒကံ ဝီရိယံ အာရဘတိ။ ဝုတ္တဉ္ဟေတံ "သွာက္ခာတေ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မဝိနယေ ယော ကုသီတော၊ သော ဒုက္ခံ ဝိဟရတိ။ ယော အာရဒ္ဓဝီရိယော၊ သော သုခံ ဝိဟရတီ"တိ[၁]။

၁၇၀။ ဣတိ ဘဂဝါ နိယျာနိကသာသနေ သမ္မာပဋိပန္နဿ ကုလပုတ္တဿ ပသံသံ ဒဿေတွာ ပုန ဒေသနံ ဝဍ္ဎေန္တော **ဣဓ စုန္ဒ သတ္ထာ စ လောကေ ဥဒပါဒီ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **အဝိညာပိတတ္ထာ**တိ အဗောဓိတတ္ထာ။ **သဗ္ဗသင်္ဂါဟပဒကတန္တိ** သဗ္ဗသင်္ဂဟပဒေဟိ ကတံ၊ သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကံ ကတံ န ဟောတီတိ အတ္ထော။ "သဗ္ဗသင်္ဂါဟပဒဂတ"န္တိပိ ပါဌော၊ န သဗ္ဗသင်္ဂါဟပဒေသု ဂတံ၊ န ဧကသင်္ဂဟဇာတန္တိ အတ္ထော။ **သပ္ပါဋိဟီရကတန္တိ** နိယျာနိကံ။

၁-အံ ၁-၃၆-ပိဋ္ဌေ။

Yāva devamanussehīti devalokato yāva manussalokā suppakāsitaṁ, **anutappo hotī**ti anutāpakaro hoti. **Satthā ca no loke**ti idaṁ tesaṁ anutāpakāradassanatthaṁ vuttaṁ. **Nānutappo hotī**ti Satthāraṁ āgamma sāvakehi yaṁ pattabbaṁ, tassa pattattā anutāpakaro na hoti.

172. **Thero**ti thiro, therakārakehi dhammehi samannāgato. “Rattaññū”ti-ādīni vuttatthāneva. **Etehi ce pī**ti etehi heṭṭhā vuttehi.

173. **Pattayogakkhemā**ti catūhi yogehi khemattā arahattaṁ idha yogakkhemaṁ nāma, taṁ pattāti attho. **Alaṁ samakkhātuṁ saddhammassā**ti sammukhā gahitattā assa saddhammaṁ sammā ācikkhituṁ samatthā.

174. **Brahmacārino**ti brahmacariyavāsaṁ vasamānā ariyasāvakā. **Kāmabho gino**ti gihisotāpannā. “Iddhañcevā”ti-ādīni mahāparinibbāne vitthāritāneva. **Lābhaggaya saggapattan**ti lābhaggañceva yasaggañca pattaṁ.

175. **Santi kho pana me Cunda etarahi therā bhikkhū sāvakā**ti Sāriputtamoggallānādayo therā. **Bhikkhuniyo**ti Khemātherī-uppalavaṇṇatherī-ādayo. **Upāsakā sāvakā gihī odātavatthavasanā brahmacārino**ti Cittagahapatihatthaka-āḷavakādayo. **Kāmabho gino**ti Cūḷa-anāthapiṇḍikamahā-anāthapiṇḍikādayo. **Brahmacāriniyo**ti Nandamātādayo. **Kāmabhoginiyo**ti Khujjuttarādayo.

176. **Sabbākārasampannan**ti sabbakāraṇasampannaṁ. **Idameva tan**ti idameva brahmacariyaṁ, imameva dhammaṁ sammā hetunā nayena vadamāno vadeyya. **Udakā ssudanti udako sudaṁ**[1]. **Passaṁ na passatī**ti passanto na passati. So kira imaṁ pañhaṁ mahājanaṁ pucchi. Tehi “na jānāma ācariya kathehi no”ti vutto so āha “gambhīro ayaṁ pañho āhārasappāye sati thokaṁ cintetvā sakkā kathetun”ti. Tato tehi cattāro

1. Uddako sudanti uddako sudaṁ (Sī) uddakassudanti uddako sudaṁ (Syā)

ယာဝ ဒေဝမနုဿေဟီတိ ဒေဝလောကတော ယာဝ မနုဿလောကာ သုပ္ပကာသိတံ၊ **အနုတပ္ပော ဟောတီ**တိ အနုတာပကရော ဟောတိ။ **သတ္ထာ စ နော လောကေ**တိ ဣဒံ တေသံ အနုတာပကာရဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ **နာနုတပ္ပော ဟောတီ**တိ သတ္ထာရံ အာဂမ္မ သာဝကေဟိ ယံ ပတ္တဗ္ဗံ၊ တဿ ပတ္တတ္တာ အနုတာပကရော န ဟောတိ။

၁၇၂။ **ထေရော**တိ ထိရော၊ ထေရကာရကေဟိ ဓမ္မေဟိ သမန္နာဂတော။ “ရတ္တညူ”တိအာဒီနိ ဝုတ္တတ္ထာနေဝ။ **ဧတေဟိ စေ ပီ**တိ ဧတေဟိ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တေဟိ။

၁၇၃။ **ပတ္တယောဂက္ခေမာ**တိ စတူဟိ ယောဂေဟိ ခေမတ္တာ အရဟတ္တံ ဣဓ ယောဂက္ခေမံ နာမ၊ တံ ပတ္တာတိ အတ္ထော။ **အလံ သမက္ခာတုံ သဒ္ဓမ္မဿာ**တိ သမ္မုခါ ဂဟိတတ္တာ အဿ သဒ္ဓမ္မံ သမ္မာ အာစိက္ခိတုံ သမတ္ထာ။

၁၇၄။ **ဗြဟ္မစာရိနော**တိ ဗြဟ္မစရိယဝါသံ ဝသမာနာ အရိယသာဝကာ။ **ကာမဘောဂိနော**တိ ဂိဟိသောတာပန္နာ။ “ဣဒ္ဓဉ္စေဝါ”တိအာဒီနိ မဟာပရိနိဗ္ဗာနေ ဝိတ္ထာရိတာနေဝ။ **လာဘဂ္ဂယသဂ္ဂပတ္တ**န္တိ လာဘဂ္ဂဉ္စေဝ ယသဂ္ဂဉ္စ ပတ္တံ။

၁၇၅။ **သန္တိ ခေါ ပန မေ စုန္ဒ ဧတရဟိ ထေရာ ဘိက္ခူ သာဝကာ**တိ သာရိပုတ္တမောဂ္ဂလ္လာနာဒယော ထေရာ။ **ဘိက္ခုနိယော**တိ ခေမာထေရီ-ဥပ္ပလဝဏ္ဏာထေရီအာဒယော။ **ဥပါသကာ သာဝကာ ဂိဟီ ဩဒါတဝတ္ထဝသနာ ဗြဟ္မစာရိနော**တိ စိတ္တဂဟပတိဟတ္ထကအာဠဝကာဒယော။ **ကာမဘောဂိနော**တိ စူဠအနာထပိဏ္ဍိကမဟာအနာထပိဏ္ဍိကာဒယော။ **ဗြဟ္မစာရိနိယော**တိ နန္ဒမာတာဒယော။ **ကာမဘောဂိနိယော**တိ ခုဇ္ဇုတ္တရာဒယော။

၁၇၆။ **သဗ္ဗာကာရသမ္ပန္န**န္တိ သဗ္ဗကာရဏသမ္ပန္နံ။ **ဣဒမေဝ တ**န္တိ ဣဒမေဝ ဗြဟ္မစရိယံ; ဣမမေဝ ဓမ္မံ သမ္မာ ဟေတုနာ နယေန ဝဒမာနော ဝဒေယျ။ **ဥဒကာဿုဒန္တိ ဥဒကော သုဒံ**[1]။ **ပဿံ န ပဿတီ**တိ ပဿန္တော န ပဿတိ။ သော ကိရ ဣမံ ပဉှံ မဟာဇနံ ပုစ္ဆိ။ တေဟိ “န ဇာနာမ အာစရိယ ကထေဟိ နော”တိ ဝုတ္တော သော အာဟ “ဂမ္ဘီရော အယံ ပဉှော အာဟာရသပ္ပါယေ သတိ ထောကံ စိန္တေတွာ သက္ကာ ကထေတု”န္တိ။ တတော တေဟိ စတ္တာရော

၁-ဥဒ္ဒကော သုဒန္တိ ဥဒ္ဒကော သုဒံ (သီ) ဥဒ္ဒကဿုဒန္တိ ဥဒ္ဒကော သုဒံ (သျာ)

māse mahāsakkāre kate taṁ pañhaṁ kathento **kiñca passaṁ na passatīti-**ādimāha. Tattha **sādhunisitassā**ti suṭṭhunisitassa tikhiṇassa, sunisitakhurassa kira talaṁ paññāyati, dhārā na paññāyatīti ayamettha attho.

Saṅgāyitabbadhammādivaṇṇanā

177. **Saṅgamma samāgammā**ti saṅgantvā samāgantvā. **Atthena atthaṁ, byañjanena byañjanan**ti atthena saha atthaṁ, byañjanenapi saha byañjanaṁ samānente hīti attho. **Saṅgāyitabban**ti vācetabbaṁ sajjhāyitabbaṁ. **Yathayidaṁ brahmacariyan**ti yathā idaṁ sakalaṁ sāsanabrahmacariyaṁ.

178. **Tatra ce**ti tatra saṁghamajjhe, tassa vā bhāsite. **Atthañceva micchā gaṇhāti, byañjanāni ca micchā ropetī**ti "cattāro satipaṭṭhānā"ti ettha ārammaṇaṁ "satipaṭṭhānan"ti atthaṁ gaṇhāti. "Satipaṭṭhānānī"ti byañjanaṁ ropeti. **Imassa nu kho āvuso atthassā**ti "satiyeva satipaṭṭhānan"ti atthassa "cattāro satipaṭṭhānā"ti kiṁ nu kho imāni byañjanāni, udāhu "cattāri satipaṭṭhānānī"ti etāni vā byañjanāni. **Katamāni opāyikatarānī**ti imassa atthassa katamāni byañjanāni upapannatarāni allīnatarāni. **Imesañca byañjanānan**ti "cattāro satipaṭṭhānā"ti byañjanānaṁ "satiyeva satipaṭṭhānan"ti kiṁ nu kho ayaṁ attho, udāhu "ārammaṇaṁ satipaṭṭhānan"ti eso atthoti. **Imassa kho āvuso atthassā**ti "ārammaṇaṁ satipaṭṭhānan"ti imassa atthassa. **Yā ceva etānī**ti yāni ceva etāni mayā vuttāni. **Yā ceva eso**ti yo ceva esa mayā vutto. **So neva ussādetabbo**ti tumhehi tāva sammā atthe ca sammā byañjane ca ṭhātabbaṁ. So pana neva ussādetabbo, na apasādetabbo. **Saññāpetabbo**ti jānāpetabbo. **Tassa ca atthassā**ti "satiyeva satipaṭṭhānan"ti atthassa ca. **Tesañca byañjanānan**ti "satipaṭṭhānā"ti byañjanānaṁ. **Nisantiyā**ti nisāmanatthaṁ dhāraṇatthaṁ. Iminā nayena sabbavāresu attho veditabbo.

181. **Tādisan**ti tumhādisaṁ. **Atthupetan**ti atthena upetaṁ atthassa viññātāraṁ. **Byañjanupetan**ti byañjanehi upetaṁ byañjanānaṁ viññātāraṁ. Evaṁ

မာသေ မဟာသက္ကာရေ ကတေ တံ ပဉှံ ကထေန္တော **ကိဉ္စ ပဿံ န ပဿတီတိ-**အာဒိမာဟ။ တတ္ထ **သာဓုနိသိတဿာ**တိ သုဋ္ဌုနိသိတဿ တိခိဏဿ၊ သုနိသိတခုရဿ ကိရ တလံ ပညာယတိ၊ ဓာရာ န ပညာယတီတိ အယမေတ္ထ အတ္ထော။

သင်္ဂါယိတဗ္ဗဓမ္မာဒိဝဏ္ဏနာ

၁၇၇။ **သင်္ဂမ္မ သမာဂမ္မာ**တိ သင်္ဂန္တွာ သမာဂန္တွာ။ **အတ္ထေန အတ္ထံ, ဗျဉ္ဇနေန ဗျဉ္ဇန**န္တိ အတ္ထေန သဟ အတ္ထံ, ဗျဉ္ဇနေနပိ သဟ ဗျဉ္ဇနံ သမာနေန္တေဟီတိ အတ္ထော။ **သင်္ဂါယိတဗ္ဗ**န္တိ ဝါစေတဗ္ဗံ သဇ္ဈာယိတဗ္ဗံ။ **ယထယိဒံ ဗြဟ္မစရိယ**န္တိ ယထာ ဣဒံ သကလံ သာသနဗြဟ္မစရိယံ။

၁၇၈။ **တတြ စေ**တိ တတြ သံဃမဇ္ဈေ၊ တဿ ဝါ ဘာသိတေ။ **အတ္ထဉ္စေဝ မိစ္ဆာ ဂဏှာတိ၊ ဗျဉ္ဇနာနိ စ မိစ္ဆာ ရောပေတီ**တိ "စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ"တိ ဧတ္ထ အာရမ္မဏံ "သတိပဋ္ဌာန"န္တိ အတ္ထံ ဂဏှာတိ။ "သတိပဋ္ဌာနာနီ"တိ ဗျဉ္ဇနံ ရောပေတိ။ **ဣမဿ နု ခေါ အာဝုသော အတ္ထဿာ**တိ "သတိယေဝ သတိပဋ္ဌာန"န္တိ အတ္ထဿ "စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ"တိ ကိံ နု ခေါ ဣမာနိ ဗျဉ္ဇနာနိ၊ ဥဒါဟု "စတ္တာရိ သတိပဋ္ဌာနာနီ"တိ ဧတာနိ ဝါ ဗျဉ္ဇနာနိ။ **ကတမာနိ ဩပါယိကတရာနီ**တိ ဣမဿ အတ္ထဿ ကတမာနိ ဗျဉ္ဇနာနိ ဥပပန္နတရာနိ အလ္လီနတရာနိ။ **ဣမေသဉ္စ ဗျဉ္ဇနာန**န္တိ "စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ"တိ ဗျဉ္ဇနာနံ "သတိယေဝ သတိပဋ္ဌာန"န္တိ ကိံ နု ခေါ အယံ အတ္ထော၊ ဥဒါဟု "အာရမ္မဏံ သတိပဋ္ဌာန"န္တိ ဧသော အတ္ထောတိ။ **ဣမဿ ခေါ အာဝုသော အတ္ထဿာ**တိ "အာရမ္မဏံ သတိပဋ္ဌာန"န္တိ ဣမဿ အတ္ထဿ။ **ယာ စေဝ ဧတာနီ**တိ ယာနိ စေဝ ဧတာနိ မယာ ဝုတ္တာနိ။ **ယာ စေဝ ဧသော**တိ ယော စေဝ ဧသ မယာ ဝုတ္တော။ **သော နေဝ ဥဿာဒေတဗ္ဗော**တိ တုမှေဟိ တာဝ သမ္မာ အတ္ထေ စ သမ္မာ ဗျဉ္ဇနေ စ ဌာတဗ္ဗံ။ သော ပန နေဝ ဥဿာဒေတဗ္ဗော၊ န အပသာဒေတဗ္ဗော။ **သညာပေတဗ္ဗော**တိ ဇာနာပေတဗ္ဗော။ **တဿ စ အတ္ထဿာ**တိ "သတိယေဝ သတိပဋ္ဌာန"န္တိ အတ္ထဿ စ။ **တေသဉ္စ ဗျဉ္ဇနာန**န္တိ "သတိပဋ္ဌာနာ"တိ ဗျဉ္ဇနာနံ။ **နိသန္တိယာ**တိ နိသာမနတ္ထံ ဓာရဏတ္ထံ။ ဣမိနာ နယေန သဗ္ဗဝါရေသု အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။

၁၈၁။ **တာဒိသ**န္တိ တုမှာဒိသံ။ **အတ္ထုပေတ**န္တိ အတ္ထေန ဥပေတံ အတ္ထဿ ဝိညာတာရံ။ **ဗျဉ္ဇနုပေတ**န္တိ ဗျဉ္ဇနေဟိ ဥပေတံ ဗျဉ္ဇနာနံ ဝိညာတာရံ။ ဧဝံ

etaṁ bhikkhuṁ pasaṁsatha. Eso hi bhikkhu na tumhākaṁ sāvako nāma, Buddho nāma esa Cundāti. Iti Bhagavā bahussutaṁ bhikkhuṁ attano ṭhāne ṭhapesi.

Paccayānuññātakāraṇādivaṇṇanā

182. Idāni tatopi uttaritaraṁ desanaṁ vaḍḍhento **na vo ahaṁ Cundā**ti-ādimāha. Tattha diṭṭhadhammikā āsavā nāma idhaloke paccayahetu uppajjanakā āsavā. Samparā yikā āsavā nāma paraloke bhaṇḍanahetu uppajjanakā āsavā. **Saṁvarāyā**ti yathā te na pavisanti, evaṁ pidahanāya. **Paṭighātāyā**ti mūlaghātena paṭihananāya. **Alaṁ vo taṁ yāvadeva sītassa paṭighātāyā**ti taṁ tumhākaṁ sītassa paṭighātāya samatthaṁ. Idaṁ vuttaṁ hoti, yaṁ vo mayā cīvaraṁ anuññātaṁ, taṁ pārupitvā dappaṁ vā mānaṁ vā kurumānā viharissathāti na anuññātaṁ, taṁ pana pārupitvā sītappaṭighātādīni katvā sukhaṁ samaṇadhammaṁ yoniso manasikāraṁ karissathāti anuññātaṁ, yathā ca cīvaraṁ, evaṁ piṇḍapātādayopi. Anupadasaṁvaṇṇanā panettha Visuddhimagge vuttanayeneva veditabbā.

Sukhallikānuyogādivaṇṇanā

183. **Sukhallikānuyogan**ti sukhalliyanānuyogaṁ, sukhasevanādhimuttanti attho. **Sukhetī**ti sukhitaṁ karoti. **Pīṇetī**ti pīṇitaṁ thūlaṁ karoti.

186. **Aṭṭhitadhammā**ti naṭṭhitasabhāvā[1]. Jivhā no atthīti yaṁ yaṁ icchanti, taṁ taṁ kathenti, kadāci maggaṁ kathenti, kadāci phalaṁ kadāci nibbānanti adhippāyo. **Jānatā**ti sabbaññutaññāṇena jānantena. **Passatā**ti pañcahi cakkhūhi passantena, **gambhī ranemo**ti gambhīrabhūmiṁ anupaviṭṭho. **Sunikhāto**ti suṭṭhu nikhāto. **Evameva kho āvuso**ti evaṁ khīṇāsavo abhabbo nava ṭhānāni ajjhācarituṁ. Tasmiṁ anajjhācāro[2] acalo asampavedhī. Tattha sañcicca pāṇaṁ jīvitā voropanādīsu sotāpannādayopi abhabbā. **Sannidhikārakaṁ kāme paribhuñjitun**ti vatthukāme ca

1. Aṭṭhitasabhāvā (Syā, Ka) 2. Ajjhācāre (Sī, Syā)

ဧတံ ဘိက္ခုံ ပသံသထ။ ဧသော ဟိ ဘိက္ခု န တုမှာကံ သာဝကော နာမ၊ ဗုဒ္ဓေါ နာမ ဧသ စုန္ဒာတိ။ ဣတိ ဘဂဝါ ဗဟုဿုတံ ဘိက္ခုံ အတ္တနော ဌာနေ ဌပေသိ။

ပစ္စယာနုညာတကာရဏာဒိဝဏ္ဏနာ

၁၈၂။ ဣဒါနိ တတောပိ ဥတ္တရိတရံ ဒေသနံ ဝဍ္ဎေန္တော **န ဝေါ အဟံ စုန္ဒာ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကာ အာသဝါ နာမ ဣဓလောကေ ပစ္စယဟေတု ဥပ္ပဇ္ဇနကာ အာသဝါ။ သမ္ပရာယိကာ အာသဝါ နာမ ပရလောကေ ဘဏ္ဍနဟေတု ဥပ္ပဇ္ဇနကာ အာသဝါ။ **သံဝရာယာ**တိ ယထာ တေ န ပဝိသန္တိ၊ ဧဝံ ပိဒဟနာယ။ **ပဋိဃာတာယာ**တိ မူလဃာတေန ပဋိဟနနာယ။ **အလံ ဝေါ တံ ယာဝဒေဝ သီတဿ ပဋိဃာတာယာ**တိ တံ တုမှာကံ သီတဿ ပဋိဃာတာယ သမတ္ထံ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ ယံ ဝေါ မယာ စီဝရံ အနုညာတံ၊ တံ ပါရုပိတွာ ဒပ္ပံ ဝါ မာနံ ဝါ ကုရုမာနာ ဝိဟရိဿထာတိ န အနုညာတံ၊ တံ ပန ပါရုပိတွာ သီတပ္ပဋိဃာတာဒီနိ ကတွာ သုခံ သမဏဓမ္မံ ယောနိသော မနသိကာရံ ကရိဿထာတိ အနုညာတံ၊ ယထာ စ စီဝရံ၊ ဧဝံ ပိဏ္ဍပါတာဒယောပိ။ အနုပဒသံဝဏ္ဏနာ ပနေတ္ထ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

သုခလ္လိကာနုယောဂါဒိဝဏ္ဏနာ

၁၈၃။ **သုခလ္လိကာနုယောဂ**န္တိ သုခလ္လိယနာနုယောဂံ၊ သုခသေဝနာဓိမုတ္တန္တိ အတ္ထော။ **သုခေတီ**တိ သုခိတံ ကရောတိ။ **ပီဏေတီ**တိ ပီဏိတံ ထူလံ ကရောတိ။

၁၈၆။ **အဋ္ဌိတဓမ္မာ**တိ နဋ္ဌိတသဘာဝါ[၁]။ ဇိဝှါ နော အတ္ထီတိ ယံ ယံ ဣစ္ဆန္တိ၊ တံ တံ ကထေန္တိ၊ ကဒါစိ မဂ္ဂံ ကထေန္တိ၊ ကဒါစိ ဖလံ ကဒါစိ နိဗ္ဗာနန္တိ အဓိပ္ပါယော။ **ဇာနတာ**တိ သဗ္ဗညုတညာဏေန ဇာနန္တေန။ **ပဿတာ**တိ ပဉ္စဟိ စက္ခူဟိ ပဿန္တေန၊ **ဂမ္ဘီရနေမော**တိ ဂမ္ဘီရဘူမိံ အနုပဝိဋ္ဌော။ **သုနိခါတော**တိ သုဋ္ဌု နိခါတော။ **ဧဝမေဝ ခေါ အာဝုသော**တိ ဧဝံ ခီဏာသဝေါ အဘဗ္ဗော နဝ ဌာနာနိ အဇ္ဈာစရိတုံ။ တသ္မိံ အနဇ္ဈာစာရော[၂] အစလော အသမ္ပဝေဓီ။ တတ္ထ သဉ္စိစ္စ ပါဏံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပနာဒီသု သောတာပန္နာဒယောပိ အဘဗ္ဗာ။ **သန္နိဓိကာရကံ ကာမေ ပရိဘုဉ္ဇိတု**န္တိ ဝတ္ထုကာမေ စ

၁-အဋ္ဌိတသဘာဝါ (သျာ၊ က) ၂-အဇ္ဈာစရေ (သီ၊ သျာ)

kilesakāme ca sannidhiṁ katvā paribhuñjituṁ. **Seyyathāpi pubbe agārikabhūto**ti yathā pubbe gihibhūto paribhuñjati, evaṁ paribhuñjituṁ abhabbo.

Pañhabyākaraṇavaṇṇanā

187. Agāramajjhe vasantā hi sotāpannādayo yāvajīvaṁ gihibyañjanena tiṭṭhanti. Khīṇāsavo pana arahattaṁ patvāva manussabhūto parinibbāti vā pabbajati vā. Cātumahā rājikādīsu kāmāvacaradevesu muhuttampi na tiṭṭhati. Kasmā? Vivekaṭṭhānassa abhāvā. Bhummadevattabhāve pana ṭhito arahattaṁ patvāpi tiṭṭhati. Tassa vasena ayaṁ pañho āgato. Bhinnadosattā panassa bhikkhubhāvo veditabbo. **Atīrakan**ti atīraṁ aparicchedaṁ mahantaṁ. **No ca kho anāgatan**ti anāgataṁ pana addhānaṁ ārabbha evaṁ na paññapeti, atītameva maññe samaṇo Gotamo jānāti, na anāgataṁ. Tathā hissa atīte aḍḍhachaṭṭha[1] satajātakānussaraṇaṁ paññāyati. Anāgate evaṁ bahuṁ anussaraṇaṁ na paññāyatīti imamatthaṁ maññamānā evaṁ vadeyyuṁ. **Tayidaṁ kiṁ sū**ti anāgate apaññāpanaṁ kiṁ nu kho. **Kathaṁsū**ti kena nu kho kāraṇena ajānantoyeva nu kho anāgataṁ nānussarati, ananussaritukāmatāya nānussaratīti. **Aññavihitakena ñāṇadassanenā**ti paccakkhaṁ viya katvā dassanasamatthatāya dassanabhūtena ñāṇena aññatthavihi takena ñāṇena aññaṁ ārabbha pavattena, aññavihitakaṁ aññaṁ ārabbha pavattamānaṁ ñāṇadassanaṁ saṅgāhetabbaṁ paññāpetabbaṁ maññanti. Te hi carato ca tiṭṭhato ca suttassa ca jāgarassa ca satataṁ samitaṁ ñāṇadassanaṁ paccupaṭṭhitaṁ maññanti, tādisañca ñāṇaṁ nāma natthi. Tasmā yathariva bālā abyattā, evaṁ maññantīti veditabbo.

Satānusārīti pubbenivāsānussatisampayuttakaṁ. **Yāvatakaṁ ākaṅkhatī**ti yattakaṁ ñātuṁ icchati, tattakaṁ jānissāmīti ñāṇaṁ pesesi. Athassa dubbalapattapuṭe pakkhandanārāco viya appaṭihataṁ anivāritaṁ ñāṇaṁ gacchati, tena yāvatakaṁ ākaṅkhati tāvatakaṁ anussarati. **Bodhijan**ti bodhimūle jātaṁ. **Ñāṇaṁ uppajjatī**ti catumaggañāṇaṁ uppajjati. **Ayamantimā**

1. Aḍḍhachakka (Syā, Ka)

ကိလေသကာမေ စ သန္နိဓိံ ကတွာ ပရိဘုဉ္ဇိတုံ။ **သေယျထာပိ ပုဗ္ဗေ အဂါရိက-ဘူတော**တိ ယထာ ပုဗ္ဗေ ဂိဟိဘူတော ပရိဘုဉ္ဇတိ၊ ဧဝံ ပရိဘုဉ္ဇိတုံ အဘဗ္ဗော။

ပဉှဗျာကရဏဝဏ္ဏနာ

၁၈၇။ အဂါရမဇ္ဈေ ဝသန္တာ ဟိ သောတာပန္နာဒယော ယာဝဇီဝံ ဂိဟိဗျဉ္ဇနေန တိဋ္ဌန္တိ။ ခီဏာသဝေါ ပန အရဟတ္တံ ပတွာဝ မနုဿဘူတော ပရိနိဗ္ဗာတိ ဝါ ပဗ္ဗဇတိ ဝါ။ စာတုမဟာရာဇိကာဒီသု ကာမာဝစရဒေဝေသု မုဟုတ္တမ္ပိ န တိဋ္ဌတိ။ ကသ္မာ? ဝိဝေကဋ္ဌာနဿ အဘာဝါ။ ဘုမ္မဒေဝတ္တဘာဝေ ပန ဌိတော အရဟတ္တံ ပတွာပိ တိဋ္ဌတိ။ တဿ ဝသေန အယံ ပဉှော အာဂတော။ ဘိန္နဒေါသတ္တာ ပနဿ ဘိက္ခုဘာဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ **အတီရက**န္တိ အတီရံ အပရိစ္ဆေဒံ မဟန္တံ။ **နော စ ခေါ အနာဂတ**န္တိ အနာဂတံ ပန အဒ္ဓါနံ အာရဗ္ဘ ဧဝံ န ပညပေတိ၊ အတီတမေဝ မညေ သမဏော ဂေါတမော ဇာနာတိ, န အနာဂတံ။ တထာ ဟိဿ အတီတေ အဍ္ဎဆဋ္ဌ[1]သတဇာတကာ-နုဿရဏံ ပညာယတိ။ အနာဂတေ ဧဝံ ဗဟုံ အနုဿရဏံ န ပညာယတီတိ ဣမမတ္ထံ မညမာနာ ဧဝံ ဝဒေယျုံ။ **တယိဒံ ကိံ သူ**တိ အနာဂတေ အပညာပနံ ကိံ နု ခေါ။ **ကထံသူ**တိ ကေန နု ခေါ ကာရဏေန အဇာနန္တောယေဝ နု ခေါ အနာဂတံ နာနုဿရတိ၊ အနနုဿရိတုကာမတာယ နာနုဿရတီတိ။ **အညဝိဟိတကေန ဉာဏဒဿနေနာ**တိ ပစ္စက္ခံ ဝိယ ကတွာ ဒဿနသမတ္ထ-တာယ ဒဿနဘူတေန ဉာဏေန အညတ္ထဝိဟိတကေန ဉာဏေန အညံ အာရဗ္ဘ ပဝတ္တေန, အညဝိဟိတကံ အညံ အာရဗ္ဘ ပဝတ္တမာနံ ဉာဏဒဿနံ သင်္ဂါဟေ-တဗ္ဗံ ပညာပေတဗ္ဗံ မညန္တိ။ တေ ဟိ စရတော စ တိဋ္ဌတော စ သုတ္တဿ စ ဇာဂရဿ စ သတတံ သမိတံ ဉာဏဒဿနံ ပစ္စုပဋ္ဌိတံ မညန္တိ၊ တာဒိသဉ္စ ဉာဏံ နာမ နတ္ထိ။ တသ္မာ ယထရိဝ ဗာလာ အဗျတ္တာ၊ ဧဝံ မညန္တီတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

သတာနုသာရီတိ ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိသမ္ပယုတ္တကံ။ **ယာဝတကံ အာ-ကင်္ခတီ**တိ ယတ္တကံ ဉာတုံ ဣစ္ဆတိ၊ တတ္တကံ ဇာနိဿာမီတိ ဉာဏံ ပေသေသိ။ အထဿ ဒုဗ္ဗလပတ္တပုဋေ ပက္ခန္ဒနာရာစော ဝိယ အပ္ပဋိဟတံ အနိဝါရိတံ ဉာဏံ ဂစ္ဆတိ၊ တေန ယာဝတကံ အာကင်္ခတိ တာဝတကံ အနုဿရတိ။ **ဗောဓိဇ**န္တိ ဗောဓိမူလေ ဇာတံ။ **ဉာဏံ ဥပ္ပဇ္ဇတီ**တိ စတုမဂ္ဂဉာဏံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ **အယမန္တိမာ**

၁-အဍ္ဎဆက္က (သျာ၊ က)

jātīti tena ñāṇena jātimūlassa pahīnattā puna ayamantimā jāti. **Natthi dāni puna bbhavo**ti aparampi ñāṇaṁ uppajjati. **Anatthasaṁhitan**ti na idhalokatthaṁ vā paralokatthaṁ vā nissitaṁ. **Na taṁ Tathāgato byākarotī**ti taṁ bhāratayuddhasītāharaṇa sadisaṁ aniyyānikakathaṁ Tathāgato na katheti. **Bhūtaṁ tacchaṁ anatthasaṁhitan**ti rājakathāditiracchānakathaṁ. **Kālaññū Tathāgato hotī**ti kālaṁ jānāti. Sahetukaṁ sakāraṇaṁ katvā yuttapattakāleyeva katheti.

188. **Tasmā Tathāgatoti vuccatī**ti yathā yathā gaditabbaṁ, tathā tatheva gadanato dakārassa takāraṁ katvā Tathāgatoti vuccatīti attho. **Diṭṭhan**ti rūpāyatanaṁ. **Sutan**ti saddāyatanaṁ. **Mutan**ti mutvā patvā gahetabbato gandhāyatanaṁ rasāyatanaṁ phoṭṭhabbāyatanaṁ. **Viññātan**ti sukhadukkhādidhammāyatanaṁ. **Pattan**ti pariyesitvā vā apariyesitvā vā pattaṁ. **Pariyesitan**ti pattaṁ vā apattaṁ vā pariyesitaṁ. **Anuvicaritaṁ manasā**ti cittena anusañcaritaṁ. "Tathāgatena abhisambuddhan"ti iminā etaṁ dasseti, yañhi aparimāṇāsu lokadhātūsu imassa sadevakassa lokassa nīlaṁ pītakanti-ādi rūpārammaṇaṁ cakkhudvāre āpāthamāgacchati, "ayaṁ satto imasmiṁ khaṇe imaṁ nāma rūpārammaṇaṁ disvā sumano vā dummano vā majjhatto vā jāto"ti sabbaṁ taṁ Tathāgatassa evaṁ abhisambuddhaṁ. Tathā yaṁ aparimāṇāsu lokadhātūsu imassa sadevakassa lokassa bherisaddo mudiṅgasaddoti-ādi saddārammaṇaṁ sotadvāre āpāthamāgacchati. Mūlagandho tacagandhoti-ādi gandhārammaṇaṁ ghānadvāre āpāthamāgacchati. Mūlaraso khandharasoti-ādi rasārammaṇaṁ jivhādvāre āpātha māgacchati. Kakkhaḷaṁ mudukanti-ādi pathavīdhātutejodhātuvāyodhātubhedaṁ phoṭṭhabbārammaṇaṁ kāyadvāre āpāthamāgacchati, "ayaṁ satto imasmiṁ khaṇe imaṁ nāma phoṭṭhabbārammaṇaṁ phusitvā sumano vā dummano vā majjhatto vā jāto"ti sabbaṁ taṁ Tathāgatassa evaṁ abhisambuddhaṁ. Tathā yaṁ aparimāṇāsu lokadhātūsu imassa sadevakassa lokassa sukhadukkhādibhedaṁ dhammārammaṇaṁ manodvārassa āpāthamāgacchati, "ayaṁ satto imasmiṁ khaṇe idaṁ nāma dhammārammaṇaṁ vijānitvā sumano vā dummano vā majjhatto vā jāto"ti sabbaṁ taṁ Tathāgatassa evaṁ abhisambuddhaṁ.

ဇာတီတိ တေန ဉာဏေန ဇာတိမူလဿ ပဟီနတ္တာ ပုန အယမန္တိမာ ဇာတိ။ **နတ္ထိ ဒါနိ ပုနဗ္ဘဝေါ**တိ အပရမ္ပိ ဉာဏံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ **အနတ္ထသံဟိတ**န္တိ န ဣဓလောကတ္ထံ ဝါ ပရလောကတ္ထံ ဝါ နိဿိတံ။ **န တံ တထာဂတော ဗျာကရောတီ**တိ တံ ဘာရတယုဒ္ဓသီတာဟရဏသဒိသံ အနိယျာနိကကထံ တထာဂတော န ကထေတိ။ **ဘူတံ တစ္ဆံ အနတ္ထသံဟိတ**န္တိ ရာဇကထာဒိတိရစ္ဆာနကထံ။ **ကာလညူ တထာဂတော ဟောတီ**တိ ကာလံ ဇာနာတိ။ သဟေတုကံ သကာရဏံ ကတွာ ယုတ္တပတ္တကာလေယေဝ ကထေတိ။

၁၈၈။ **တသ္မာ တထာဂတောတိ ဝုစ္စတီ**တိ ယထာ ယထာ ဂဒိတဗ္ဗံ၊ တထာ တထေဝ ဂဒနတော ဒကာရဿ တကာရံ ကတွာ တထာဂတောတိ ဝုစ္စတီတိ အတ္ထော။ **ဒိဋ္ဌ**န္တိ ရူပါယတနံ။ **သုတ**န္တိ သဒ္ဒါယတနံ။ **မုတ**န္တိ မုတွာ ပတွာ ဂဟေတဗ္ဗတော ဂန္ဓာယတနံ ရသာယတနံ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတနံ။ **ဝိညာတ**န္တိ သုခဒုက္ခာဒိဓမ္မာယတနံ။ **ပတ္တ**န္တိ ပရိယေသိတွာ ဝါ အပရိယေသိတွာ ဝါ ပတ္တံ။ **ပရိယေသိတ**န္တိ ပတ္တံ ဝါ အပတ္တံ ဝါ ပရိယေသိတံ။ **အနုဝိစရိတံ မနသာ**တိ စိတ္တေန အနုသဉ္စရိတံ။ "တထာဂတေန အဘိသမ္ဗုဒ္ဓ"န္တိ ဣမိနာ ဧတံ ဒဿေတိ၊ ယဉ္ဟိ အပရိမာဏာသု လောကဓာတူသု ဣမဿ သဒေဝကဿ လောကဿ နီလံ ပီတကန္တိအာဒိ ရူပါရမ္မဏံ စက္ခုဒွါရေ အာပါထမာဂစ္ဆတိ၊ "အယံ သတ္တော ဣမသ္မိံ ခဏေ ဣမံ နာမ ရူပါရမ္မဏံ ဒိသွာ သုမနော ဝါ ဒုမ္မနော ဝါ မဇ္ဈတ္တော ဝါ ဇာတော"တိ သဗ္ဗံ တံ တထာဂတဿ ဧဝံ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓံ။ တထာ ယံ အပရိမာဏာသု လောကဓာတူသု ဣမဿ သဒေဝကဿ လောကဿ ဘေရိသဒ္ဒေါ မုဒိင်္ဂသဒ္ဒေါတိအာဒိ သဒ္ဒါရမ္မဏံ သောတဒွါရေ အာပါထမာဂစ္ဆတိ။ မူလဂန္ဓော တစဂန္ဓောတိအာဒိ ဂန္ဓာရမ္မဏံ ဃာနဒွါရေ အာပါထမာဂစ္ဆတိ။ မူလရသော ခန္ဓရသောတိအာဒိ ရသာရမ္မဏံ ဇိဝှါဒွါရေ အာပါထမာဂစ္ဆတိ။ ကက္ခဠံ မုဒုကန္တိအာဒိ ပထဝီဓာတုတေဇောဓာတုဝါယောဓာတုဘေဒံ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရမ္မဏံ ကာယဒွါရေ အာပါထမာဂစ္ဆတိ၊ "အယံ သတ္တော ဣမသ္မိံ ခဏေ ဣမံ နာမ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရမ္မဏံ ဖုသိတွာ သုမနော ဝါ ဒုမ္မနော ဝါ မဇ္ဈတ္တော ဝါ ဇာတော"တိ သဗ္ဗံ တံ တထာဂတဿ ဧဝံ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓံ။ တထာ ယံ အပရိမာဏာသု လောကဓာတူသု ဣမဿ သဒေဝကဿ လောကဿ သုခဒုက္ခာဒိဘေဒံ ဓမ္မာရမ္မဏံ မနောဒွါရဿ အာပါထမာဂစ္ဆတိ၊ "အယံ သတ္တော ဣမသ္မိံ ခဏေ ဣဒံ နာမ ဓမ္မာရမ္မဏံ ဝိဇာနိတွာ သုမနော ဝါ ဒုမ္မနော ဝါ မဇ္ဈတ္တော ဝါ ဇာတော"တိ သဗ္ဗံ တံ တထာဂတဿ ဧဝံ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓံ။

Yañhi Cunda imesaṁ sattānaṁ diṭṭhaṁ sutaṁ mutaṁ viññātaṁ tattha Tathāgatena adiṭṭhaṁ vā asutaṁ vā amutaṁ vā aviññātaṁ vā natthi. Imassa mahājanassa pariyesitvā pattampi atthi, pariyesitvā appattampi atthi. Apariyesitvā pattampi atthi, apariyesitvā appattampi atthi. Sabbampi taṁ Tathāgatassa appattaṁ nāma natthi, ñāṇena asacchi kataṁ nāma. “Tasmā Tathāgatoti vuccatī”ti. Yaṁ yathā lokena gataṁ tassa tatheva gatattā “Tathāgato”ti vuccati. Pāḷiyaṁ pana abhisambuddhanti vuttaṁ, taṁ gatasaddena ekatthaṁ. Iminā nayena sabbavāresu “Tathāgato”ti nigamanassa attho veditabbo, tassa yutti **Brahmajāle** Tathāgatasaddavitthāre vuttāyeva.

Abyākataṭṭhānavaṇṇanā

189. Evaṁ attano asamataṁ anuttarataṁ sabbaññutaṁ dhammarājabhāvaṁ kathetvā idāni “puthusamaṇabrāhmaṇānaṁ laddhīsu mayā aññātaṁ adiṭṭhaṁ nāma natthi, sabbaṁ mama ñāṇassa antoyeva parivattatī”ti sīhanādaṁ nadanto **ṭhānaṁ kho panetaṁ Cunda vijjatī**ti-ādimāha. Tattha **Tathāgato**ti satto. **Na hetaṁ āvuso atthasaṁ hitan**ti idhalokaparaloka-atthasaṁhitaṁ na hoti. **Na ca dhammasaṁhitan**ti navalokuttara dhammanissitaṁ na hoti. **Na ādibrahmacariyakan**ti sikkhattayasaṅgahitassa sakala sāsanabrahmacariyassa ādibhūtaṁ na hoti.

190. **Idaṁ dukkhanti kho**ti-ādīsu taṇhaṁ ṭhapetvā avasesā tebhummakā dhammā idaṁ dukkhanti byākataṁ. Tasseva dukkhassa pabhāvikā janikā taṇhā **dukkhasamu dayo**ti byākataṁ. Ubhinnaṁ appavatti **dukkhanirodho**ti byākataṁ. Dukkhaparijānano samudayapajahano nirodhasacchikaraṇo ariyamaggo **dukkhanirodhagāminī paṭipadā**ti byākataṁ. “Etañhi āvuso atthasaṁhitan”ti-ādīsu etaṁ idhalokaparaloka-atthanissitaṁ navalokuttaradhammanissitaṁ sakalasāsanabrahmacariyassa ādi padhānaṁ pubbaṅga manti ayamattho.

Pubbantasahagatadiṭṭhinissayavaṇṇanā

191. Idāni yaṁ taṁ mayā na byākataṁ, taṁ ajānantena na byākatanti mā evaṁ saññamakaṁsu. Jānantova ahaṁ evaṁ “etasmiṁ byākatepi attho

ယဉှိ စုန္ဒ ဣမေသံ သတ္တာနံ ဒိဋ္ဌံ သုတံ မုတံ ဝိညာတံ တတ္ထ တထာဂတေန အဒိဋ္ဌံ ဝါ အသုတံ ဝါ အမုတံ ဝါ အဝိညာတံ ဝါ နတ္ထိ။ ဣမဿ မဟာဇနဿ ပရိယေသိတွာ ပတ္တမ္ပိ အတ္ထိ၊ ပရိယေသိတွာ အပ္ပတ္တမ္ပိ အတ္ထိ။ အပရိယေသိတွာ ပတ္တမ္ပိ အတ္ထိ၊ အပရိယေသိတွာ အပ္ပတ္တမ္ပိ အတ္ထိ။ သဗ္ဗမ္ပိ တံ တထာဂတဿ အပ္ပတ္တံ နာမ နတ္ထိ၊ ဉာဏေန အသစ္ဆိကတံ နာမ။ “တသ္မာ တထာဂတောတိ ဝုစ္စတီ”တိ။ ယံ ယထာ လောကေန ဂတံ တဿ တထေဝ ဂတတ္တာ “တထာဂတော”တိ ဝုစ္စတိ။ ပါဠိယံ ပန အဘိသမ္ဗုဒ္ဓန္တိ ဝုတ္တံ၊ တံ ဂတသဒ္ဒေန ဧကတ္ထံ။ ဣမိနာ နယေန သဗ္ဗဝါရေသု “တထာဂတော”တိ နိဂမနဿ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော၊ တဿ ယုတ္တိ **ဗြဟ္မဇာလေ** တထာဂတသဒ္ဒဝိတ္ထာရေ ဝုတ္တာယေဝ။

အဗျာကတဋ္ဌာနဝဏ္ဏနာ

၁၈၉။ ဧဝံ အတ္တနော အသမတံ အနုတ္တရတံ သဗ္ဗညုတံ ဓမ္မရာဇဘာဝံ ကထေတွာ ဣဒါနိ “ပုထုသမဏဗြာဟ္မဏာနံ လဒ္ဓီသု မယာ အညာတံ အဒိဋ္ဌံ နာမ နတ္ထိ၊ သဗ္ဗံ မမ ဉာဏဿ အန္တောယေဝ ပရိဝတ္တတီ”တိ သီဟနာဒံ နဒန္တော **ဌာနံ ခေါ ပနေတံ စုန္ဒ ဝိဇ္ဇတီ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **တထာဂတော**တိ သတ္တော။ **န ဟေတံ အာဝုသော အတ္ထသံဟိတ**န္တိ ဣဓလောကပရလောက-အတ္ထသံဟိတံ န ဟောတိ။ **န စ ဓမ္မသံဟိတ**န္တိ နဝလောကုတ္တရဓမ္မနိဿိတံ န ဟောတိ။ **န အာဒိဗြဟ္မစရိယက**န္တိ သိက္ခတ္တယသင်္ဂဟိတဿ သကလသာသနဗြဟ္မစရိယဿ အာဒိဘူတံ န ဟောတိ။

၁၉၀။ **ဣဒံ ဒုက္ခန္တိ ခေါ**တိအာဒီသု တဏှံ ဌပေတွာ အဝသေသာ တေဘူမကာ ဓမ္မာ ဣဒံ ဒုက္ခန္တိ ဗျာကတံ။ တဿေဝ ဒုက္ခဿ ပဘာဝိကာ ဇနိကာ တဏှာ **ဒုက္ခသမုဒယော**တိ ဗျာကတံ။ ဥဘိန္နံ အပ္ပဝတ္တိ **ဒုက္ခနိရောဓော**တိ ဗျာကတံ။ ဒုက္ခပရိဇာနနော သမုဒယပဇဟနော နိရောဓသစ္ဆိကရဏော အရိယမဂ္ဂေါ **ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနီ ပဋိပဒါ**တိ ဗျာကတံ။ “ဧတဉှိ အာဝုသော အတ္ထသံဟိတ”န္တိအာဒီသု ဧတံ ဣဓလောကပရလောကအတ္ထနိဿိတံ နဝလောကုတ္တရဓမ္မနိဿိတံ သကလသာသနဗြဟ္မစရိယဿ အာဒိ ပဓာနံ ပုဗ္ဗင်္ဂမန္တိ အယမတ္ထော။

ပုဗ္ဗန္တသဟဂတဒိဋ္ဌိနိဿယဝဏ္ဏနာ

၁၉၁။ ဣဒါနိ ယံ တံ မယာ န ဗျာကတံ၊ တံ အဇာနန္တေန န ဗျာကတန္တိ မာ ဧဝံ သညမကံသု။ ဇာနန္တောဝ အဟံ ဧဝံ “ဧတသ္မိံ ဗျာကတေပိ အတ္ထော

natthī”ti na byākariṁ. Yaṁ pana yathā byākātabbaṁ, taṁ mayā byākatamevāti sīhanādaṁ nadanto puna **yepi te Cundā**ti-ādimāha. Tattha diṭṭhiyova **diṭṭhinissayā**, diṭṭhinissitakā diṭṭhigatikāti attho. **Idameva saccan**ti idameva dassanaṁ saccaṁ. **Moghamaññan**ti aññesaṁ vacanaṁ moghaṁ. **Asayaṁkāro**ti asayaṁ kato.

192. **Tatrā**ti tesu samaṇabrāhmaṇesu. **Atthi nu kho idaṁ āvuso vuccatī**ti āvuso yaṁ tumhehi sassato attā ca loko cāti vuccati, idamatthi nu kho udāhu natthīti evamahaṁ te pucchāmīti attho. **Yañca kho te evamāhaṁsū**ti yaṁ pana te “idameva saccaṁ mogha maññan”ti vadanti, taṁ tesaṁ nānujānāmi. **Paññattiyā**ti diṭṭhipaññattiyā. **Samasaman**ti samena ñāṇena samaṁ. **Yadidaṁ adhipaññattī**ti yā ayaṁ adhipaññatti nāma. Ettha ahameva bhiyyo uttaritaro na mayā samo atthi. Tattha yañca vuttaṁ “paññattiyāti yañca adhipaññattī”ti ubhayametaṁ atthato ekaṁ. Bhedato hi paññatti adhipaññattīti dvayaṁ hoti. Tattha paññatti nāma diṭṭhipaññatti. Adhipaññatti nāma khandhapaññatti dhātupaññatti āyatanapaññatti indriyapaññatti saccapaññatti puggalapaññattīti evaṁ vuttā cha paññattiyo. Idha pana paññattiyāti etthāpi paññatti ceva adhipaññatti ca adhippetā, adhipaññattīti etthāpi. Bhagavā hi paññattiyāpi anuttaro, adhipaññattiyāpi anuttaro. Tenāha “ahameva tattha bhiyyo yadidaṁ adhipaññattī”ti.

196. **Pahānāyā**ti pajahanatthaṁ. **Samatikkamāyā**ti tasseva vevacanaṁ. **Desitā**ti kathitā. **Paññattā**ti ṭhapitā. Satipaṭṭhānabhāvanāya hi ghanavinibbhogaṁ katvā sabba dhammesu yāthāvato diṭṭhesu “suddhasaṅkhārapuñjoyaṁ nayidha sattūpalabbhatī”ti sanniṭṭhānato sabbadiṭṭhinissayānaṁ pahānaṁ hotīti. Tena vuttaṁ “diṭṭhinissayānaṁ pahānāya samatikkamāya evaṁ mayā ime cattāro satipaṭṭhānā desitā paññattā”ti. Sesaṁ sabbattha uttānatthamevāti.

Sumaṅgalavilāsiniyā Dīghanikayaṭṭhakathāya

Pāsādikasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

နတ္ထီ”တိ န ဗျာကရိံ။ ယံ ပန ယထာ ဗျာကာတဗ္ဗံ၊ တံ မယာ ဗျာကတမေဝါတိ သီဟနာဒံ နဒန္တော ပုန **ယေပိ တေ စုန္ဒာ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ ဒိဋ္ဌိယောဝ **ဒိဋ္ဌိနိဿယာ**၊ ဒိဋ္ဌိနိဿိတကာ ဒိဋ္ဌိဂတိကာတိ အတ္ထော။ **ဣဒမေဝ သစ္စန္တိ** ဣဒမေဝ ဒဿနံ သစ္စံ။ **မောဃမညန္တိ** အညေသံ ဝစနံ မောဃံ။ **အသယံကာရော**တိ အသယံ ကတော။

၁၉၂။ **တတြာ**တိ တေသု သမဏဗြာဟ္မဏေသု။ **အတ္ထိ နု ခေါ ဣဒံ အာဝုသော ဝုစ္စတီ**တိ အာဝုသော ယံ တုမှေဟိ သဿတော အတ္တာ စ လောကော စာတိ ဝုစ္စတိ၊ ဣဒမတ္ထိ နု ခေါ ဥဒါဟု နတ္ထီတိ ဧဝမဟံ တေ ပုစ္ဆာမီတိ အတ္ထော။ **ယဉ္စ ခေါ တေ ဧဝမာဟံသူ**တိ ယံ ပန တေ “ဣဒမေဝ သစ္စံ မောဃမည”န္တိ ဝဒန္တိ၊ တံ တေသံ နာနုဇာနာမိ။ **ပညတ္တိယာ**တိ ဒိဋ္ဌိပညတ္တိယာ။ **သမသမန္တိ** သမေန ဉာဏေန သမံ။ **ယဒိဒံ အဓိပညတ္တီ**တိ ယာ အယံ အဓိပညတ္တိ နာမ။ ဧတ္ထ အဟမေဝ ဘိယျော ဥတ္တရိတရော န မယာ သမော အတ္ထိ။ တတ္ထ ယဉ္စ ဝုတ္တံ “ပညတ္တိယာတိ ယဉ္စ အဓိပညတ္တီ”တိ ဥဘယမေတံ အတ္ထတော ဧကံ။ ဘေဒတော ဟိ ပညတ္တိ အဓိပညတ္တီတိ ဒွယံ ဟောတိ။ တတ္ထ ပညတ္တိ နာမ ဒိဋ္ဌိပညတ္တိ။ အဓိပညတ္တိ နာမ ခန္ဓပညတ္တိ ဓာတုပညတ္တိ အာယတနပညတ္တိ ဣန္ဒြိယပညတ္တိ သစ္စပညတ္တိ ပုဂ္ဂလပညတ္တီတိ ဧဝံ ဝုတ္တာ ဆ ပညတ္တိယော။ ဣဓ ပန ပညတ္တိယာတိ ဧတ္ထာပိ ပညတ္တိ စေဝ အဓိပညတ္တိ စ အဓိပ္ပေတာ၊ အဓိပညတ္တီတိ ဧတ္ထာပိ။ ဘဂဝါ ဟိ ပညတ္တိယာပိ အနုတ္တရော, အဓိပညတ္တိယာပိ အနုတ္တရော။ တေနာဟ “အဟမေဝ တတ္ထ ဘိယျော ယဒိဒံ အဓိပညတ္တီ”တိ။

၁၉၆။ **ပဟာနာယာ**တိ ပဇဟနတ္ထံ။ **သမတိက္ကမာယာ**တိ တဿေဝ ဝေဝစနံ။ **ဒေသိတာ**တိ ကထိတာ။ **ပညတ္တာ**တိ ဌပိတာ။ သတိပဋ္ဌာနဘာဝနာယ ဟိ ဃနဝိနိဗ္ဘောဂံ ကတွာ သဗ္ဗဓမ္မေသု ယာထာဝတော ဒိဋ္ဌေသု “သုဒ္ဓသင်္ခါရပုဉ္ဇောယံ နယိဓ သတ္တူပလဗ္ဘတီ”တိ သန္နိဋ္ဌာနတော သဗ္ဗဒိဋ္ဌိနိဿယာနံ ပဟာနံ ဟောတီတိ။ တေန ဝုတ္တံ “ဒိဋ္ဌိနိဿယာနံ ပဟာနာယ သမတိက္ကမာယ ဧဝံ မယာ ဣမေ စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ ဒေသိတာ ပညတ္တာ”တိ။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ဥတ္တာနတ္ထမေဝါတိ။

သုမင်္ဂလဝိလာသိနိယာ ဒီဃနိကာယဋ္ဌကထာယ

ပါသာဒိကသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

7. Lakkhaṇasutta

Dvattiṁsamahāpurisalakkhaṇavaṇṇanā

199. **Evaṁ me sutan**ti Lakkhaṇasuttaṁ. Tatrāyamanuttānapadavaṇṇanā—**dvattiṁsimānī**ti dvattiṁsa imāni. **Mahāpurisalakkhaṇānī**ti mahāpurisabyañjanāni mahāpurisanimittāni "ayaṁ mahāpuriso"ti sañjānanakāraṇāni. "Yehi samannāgatassa mahāpurisassā"ti-ādi Mahāpadāne vitthāritanayeneva veditabbaṁ.

"Bāhirakāpi isayo dhārenti, no ca kho jānanti 'imassa kammassa katattā imaṁ lakkhaṇaṁ paṭilabhatī'ti" kasmā āha. Aṭṭhuppattiyā anurūpattā. Idañhi suttaṁ sa-aṭṭhuppattikaṁ. Sā panassa aṭṭhuppatti kattha samuṭṭhitā? Antogāme manussānaṁ antare. Tadā kira Sāvatthivāsino attano attano gehesu ca gehadvāresu ca santhāgārādīsu ca nisīditvā kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ "Bhagavato asīti-anubyañjanāni byāmappabhādvattiṁsamahāpurisalakkhaṇāni, yehi ca Bhagavato kāyo, sabbaphāliphullo viya pāricchattako, vikasitamiva kamalavanaṁ, nānāratanavicittaṁ viya suvaṇṇatoraṇaṁ, tārāmariciviroca miva gaganatalaṁ, ito cito ca vidhāvamānā vipphandamānā chabbaṇṇarasmiyo muñcanto[1] ativiya sobhati. Bhagavato ca iminā nāma kammena idaṁ lakkhaṇaṁ nibbattanti kathitaṁ natthi, yāgu-uḷuṅkamattampi pana kaṭacchubhattamattaṁ vā pubbe dinnapaccayā evaṁ uppajjatīti Bhagavatā vuttaṁ. Kiṁ nu kho Satthā kammaṁ akāsi, yenassa imāni lakkhaṇāni nibbattantī"ti.

Athāyasmā Ānando antogāme caranto imaṁ kathāsallāpaṁ sutvā katabhattakicco vihāraṁ āgantvā Satthu vattaṁ katvā vanditvā ṭhito "mayā bhante antogāme ekā kathā sutā"ti āha. Tato Bhagavatā "kiṁ te Ānanda sutan"ti vutte sabbaṁ ārocesi. Satthā therassa vacanaṁ sutvā parivāretvā nisinne bhikkhū āmantetvā "dvattiṁsimāni bhikkhave mahāpurisassa mahāpurisalakkhaṇānī"ti paṭipāṭiyā lakkhaṇāni dassetvā yena kammena yaṁ nibbattaṁ, tassa dassanatthaṁ evamāha.

1. Vissajjento (Sī)

၇-လက္ခဏသုတ္တ

ဒွတ္တိံသမဟာပုရိသလက္ခဏဝဏ္ဏနာ

၁၉၉။ **ဧဝံ မေ သုတန္တိ** လက္ခဏသုတ္တံ။ တတြာယမနုတ္တာနပဒဝဏ္ဏနာ— **ဒွတ္တိံသိမာနီ**တိ ဒွတ္တိံသ ဣမာနိ။ **မဟာပုရိသလက္ခဏာနီ**တိ မဟာပုရိသဗျဉ္ဇနာနိ မဟာပုရိသနိမိတ္တာနိ “အယံ မဟာပုရိသော”တိ သဉ္ဇာနနကာရဏာနိ။ “ယေဟိ သမန္နာဂတဿ မဟာပုရိသဿာ”တိအာဒိ မဟာပဒါနေ ဝိတ္ထာရိတနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

“ဗာဟိရကာပိ ဣသယော ဓာရေန္တိ၊ နော စ ခေါ ဇာနန္တိ ‘ဣမဿ ကမ္မဿ ကတတ္တာ ဣမံ လက္ခဏံ ပဋိလဘတီ’တိ” ကသ္မာ အာဟ။ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိယာ အနုရူပတ္တာ။ ဣဒဉ္ဟိ သုတ္တံ သအဋ္ဌုပ္ပတ္တိကံ။ သာ ပနဿ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိ ကတ္ထ သမုဋ္ဌိတာ? အန္တောဂါမေ မနုဿာနံ အန္တရေ။ တဒါ ကိရ သာဝတ္ထိဝါသိနော အတ္တနော အတ္တနော ဂေဟေသု စ ဂေဟဒွါရေသု စ သန္ထာဂါရာဒီသု စ နိသီဒိတွာ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “ဘဂဝတော အသီတိအနုဗျဉ္ဇနာနိ ဗျာမပ္ပဘာ ဒွတ္တိံသမဟာပုရိသလက္ခဏာနိ၊ ယေဟိ စ ဘဂဝတော ကာယော, သဗ္ဗဖာလိဖုလ္လော ဝိယ ပါရိစ္ဆတ္တကော, ဝိကသိတမိဝ ကမလဝနံ, နာနာရတနဝိစိတ္တံ ဝိယ သုဝဏ္ဏတောရဏံ, တာရာမရီစိဝိရောစမိဝ ဂဂနတလံ, ဣတော စိတော စ ဝိဓာဝမာနာ ဝိပ္ဖန္ဒမာနာ ဆဗ္ဗဏ္ဏရသ္မိယော မုဉ္စန္တော[၁] အတိဝိယ သောဘတိ။ ဘဂဝတော စ ဣမိနာ နာမ ကမ္မေန ဣဒံ လက္ခဏံ နိဗ္ဗတ္တန္တိ ကထိတံ နတ္ထိ၊ ယာဂုဥဠုင်္ကမတ္တမ္ပိ ပန ကဋစ္ဆုဘတ္တမတ္တံ ဝါ ပုဗ္ဗေ ဒိန္နပစ္စယာ ဧဝံ ဥပ္ပဇ္ဇတီတိ ဘဂဝတာ ဝုတ္တံ။ ကိံ နု ခေါ သတ္ထာ ကမ္မံ အကာသိ၊ ယေနဿ ဣမာနိ လက္ခဏာနိ နိဗ္ဗတ္တန္တီ”တိ။

အထာယသ္မာ အာနန္ဒော အန္တောဂါမေ စရန္တော ဣမံ ကထာသလ္လာပံ သုတွာ ကတဘတ္တကိစ္စော ဝိဟာရံ အာဂန္တွာ သတ္ထု ဝတ္တံ ကတွာ ဝန္ဒိတွာ ဌိတော “မယာ ဘန္တေ အန္တောဂါမေ ဧကာ ကထာ သုတာ”တိ အာဟ။ တတော ဘဂဝတာ “ကိံ တေ အာနန္ဒ သုတ”န္တိ ဝုတ္တေ သဗ္ဗံ အာရောစေသိ။ သတ္ထာ ထေရဿ ဝစနံ သုတွာ ပရိဝါရေတွာ နိသိန္နေ ဘိက္ခူ အာမန္တေတွာ “ဒွတ္တိံသိမာနိ ဘိက္ခဝေ မဟာပုရိသဿ မဟာပုရိသလက္ခဏာနီ”တိ ပဋိပါဋိယာ လက္ခဏာနိ ဒဿေတွာ ယေန ကမ္မေန ယံ နိဗ္ဗတ္တံ၊ တဿ ဒဿနတ္ထံ ဧဝမာဟ။

၁-ဝိဿဇ္ဇေန္တော (သီ)

Suppatiṭṭhitapādatālakkhaṇavaṇṇanā (1)

201. **Purimaṁ jātin**ti-ādīsu pubbe nivutthakkhandhā jātavasena “jātī”ti vuttā. Tathā bhavanavasena “bhavo”ti, nivutthavasena ālayaṭṭhena vā “niketo”ti. Tiṇṇampi padānaṁ pubbe nivutthakkhandhasantāne ṭhitoti attho. Idāni yasmā taṁ khandha santānaṁ devalokādīsupi vattati. Lakkhaṇanibbattanasamatthaṁ pana kusalakammaṁ tattha na sukaraṁ, manussabhūtasseva sukaraṁ. Tasmā yathābhūtena yaṁ kammaṁ kataṁ, taṁ dassento **pubbe manussabhūto samāno**ti āha. Akāraṇaṁ vā etaṁ. Hatthi-assamigamahiṁsavānarādibhūtopi mahāpuriso pāramiyo pūretiyeva. Yasmā pana evarūpe attabhāve ṭhitena katakammaṁ na sakkā sukhena dīpetuṁ, manussabhāve ṭhitena katakammaṁ pana sakkā sukhena dīpetuṁ. Tasmā “pubbe manussabhūto samāno”ti āha.

Daḷhasamādānoti thiragahaṇo. **Kusalesu dhammesū**ti dasakusalakammapathesu. **Avatthitasamādāno**ti niccalagahaṇo anivattitagahaṇo. Mahāsattassa hi akusalakammato aggiṁ patvā kukkuṭapattaṁ viya cittaṁ paṭikuṭati, kusalaṁ patvā vitānaṁ viya pasāri yati. Tasmā daḷhasamādāno hoti avatthitasamādāno. Na sakkā kenaci samaṇena vā brāhmaṇena vā devena vā mārena vā brahmunā vā kusalasamādānaṁ vissajjāpetuṁ.

Tatrimāni vatthūni—pubbe kira mahāpuriso kalandakayoniyaṁ nibbatti. Atha deve vuṭṭhe ogho āgantvā kulāvakaṁ gahetvā samuddameva pavesesi. Mahāpuriso “puttake nīharissāmī”ti naṅguṭṭhaṁ temetvā temetvā samuddato udakaṁ bahi khipi. Sattame divase sakko āvajjitvā tattha āgamma “kiṁ karosī”ti pucchi. So tassa ārocesi. Sakko mahāsamuddato udakassa dunnīharaṇīyabhāvaṁ kathesi. Bodhisatto tādisena kusītena saddhiṁ kathetumpi na vaṭṭati. “Mā idha tiṭṭhā”ti apasāresi. Sakko “anomapuri sena gahitagahaṇaṁ na sakkā vissajjāpetun”ti tuṭṭho tassa puttake ānetvā adāsi. Mahājanakakālepi mahāsamuddaṁ taramāno “kasmā mahāsamuddaṁ tarasī”ti devatāya puṭṭho “pāraṁ gantvā kulasantake raṭṭhe rajjaṁ gahetvā dānaṁ dātuṁ tarāmī”ti āha. Tato devatāya “ayaṁ mahāsamuddo

သုပ္ပတိဋ္ဌိတပါဒတာလက္ခဏဝဏ္ဏနာ (၁)

၂၀၁။ **ပုရိမံ ဇာတိန္တိ**အာဒီသု ပုဗ္ဗေ နိဝုတ္ထက္ခန္ဓာ ဇာတဝသေန “ဇာတီ”တိ ဝုတ္တာ။ တထာ ဘဝနဝသေန “ဘဝေါ”တိ၊ နိဝုတ္ထဝသေန အာလယဋ္ဌေန ဝါ “နိကေတော”တိ။ တိဏ္ဏမ္ပိ ပဒါနံ ပုဗ္ဗေ နိဝုတ္ထက္ခန္ဓသန္တာနေ ဌိတောတိ အတ္ထော။ ဣဒါနိ ယသ္မာ တံ ခန္ဓသန္တာနံ ဒေဝလောကာဒီသုပိ ဝတ္တတိ။ လက္ခဏနိဗ္ဗတ္တနသမတ္ထံ ပန ကုသလကမ္မံ တတ္ထ န သုကရံ၊ မနုဿဘူတဿေဝ သုကရံ။ တသ္မာ ယထာဘူတေန ယံ ကမ္မံ ကတံ၊ တံ ဒဿေန္တော **ပုဗ္ဗေ မနုဿဘူတော သမာနော**တိ အာဟ။ အကာရဏံ ဝါ ဧတံ။ ဟတ္ထိအဿမိဂမဟိံသဝါနရာဒိဘူတောပိ မဟာပုရိသော ပါရမိယော ပူရေတိယေဝ။ ယသ္မာ ပန ဧဝရူပေ အတ္တဘာဝေ ဌိတေန ကတကမ္မံ န သက္ကာ သုခေန ဒီပေတုံ၊ မနုဿဘာဝေ ဌိတေန ကတကမ္မံ ပန သက္ကာ သုခေန ဒီပေတုံ။ တသ္မာ “ပုဗ္ဗေ မနုဿဘူတော သမာနော”တိ အာဟ။

ဒဠှသမာဒါနောတိ ထိရဂဟဏော။ **ကုသလေသု ဓမ္မေသူ**တိ ဒသကုသလကမ္မပထေသု။ **အဝတ္ထိတသမာဒါနော**တိ နိစ္စလဂဟဏော အနိဝတ္တိတဂဟဏော။ မဟာသတ္တဿ ဟိ အကုသလကမ္မတော အဂ္ဂိံ ပတွာ ကုက္ကုဋပတ္တံ ဝိယ စိတ္တံ ပဋိကုဋတိ၊ ကုသလံ ပတွာ ဝိတာနံ ဝိယ ပသာရိယတိ။ တသ္မာ ဒဠှသမာဒါနော ဟောတိ အဝတ္ထိတသမာဒါနော။ န သက္ကာ ကေနစိ သမဏေန ဝါ ဗြာဟ္မဏေန ဝါ ဒေဝေန ဝါ မာရေန ဝါ ဗြဟ္မုနာ ဝါ ကုသလသမာဒါနံ ဝိဿဇ္ဇာပေတုံ။

တတြိမာနိ ဝတ္ထူနိ—ပုဗ္ဗေ ကိရ မဟာပုရိသော ကလန္ဒကယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိ။ အထ ဒေဝေ ဝုဋ္ဌေ ဩဃော အာဂန္တွာ ကုလာဝကံ ဂဟေတွာ သမုဒ္ဒမေဝ ပဝေသေသိ။ မဟာပုရိသော “ပုတ္တကေ နီဟရိဿာမီ”တိ နင်္ဂုဋ္ဌံ တေမေတွာ တေမေတွာ သမုဒ္ဒတော ဥဒကံ ဗဟိ ခိပိ။ သတ္တမေ ဒိဝသေ သက္ကော အာဝဇ္ဇိတွာ တတ္ထ အာဂမ္မ “ကိံ ကရောသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ သော တဿ အာရောစေသိ။ သက္ကော မဟာသမုဒ္ဒတော ဥဒကဿ ဒုန္နီဟရဏီယဘာဝံ ကထေသိ။ ဗောဓိသတ္တော တာဒိသေန ကုသီတေန သဒ္ဓိံ ကထေတုမ္ပိ န ဝဋ္ဋတိ။ “မာ ဣဓ တိဋ္ဌာ”တိ အပသာရေသိ။ သက္ကော “အနောမပုရိသေန ဂဟိတဂဟဏံ န သက္ကာ ဝိဿဇ္ဇာပေတု”န္တိ တုဋ္ဌော တဿ ပုတ္တကေ အာနေတွာ အဒါသိ။ မဟာဇနကကာလေပိ မဟာသမုဒ္ဒံ တရမာနော “ကသ္မာ မဟာသမုဒ္ဒံ တရသီ”တိ ဒေဝတာယ ပုဋ္ဌော “ပါရံ ဂန္တွာ ကုလသန္တကေ ရဋ္ဌေ ရဇ္ဇံ ဂဟေတွာ ဒါနံ ဒါတုံ တရာမီ”တိ အာဟ။ တတော ဒေဝတာယ “အယံ မဟာသမုဒ္ဒေါ

gambhīro ceva puthulo ca, kadā naṁ tarissatī”ti vutte[1] so āha “taveso mahāsamuddasadiso, mayhaṁ pana ajjhāsayaṁ āgamma khuddakamātikā viya khāyati. Tvaṁyeva maṁ dakkhissasi samuddaṁ taritvā samuddapārato dhanaṁ āharitvā kulasantakaṁ rajjaṁ gahetvā dānaṁ dadamānan”ti. Devatā “anomapurisena gahitagahaṇaṁ na sakkā vissajjāpetun”ti bodhisattaṁ āliṅgetvā haritvā uyyāne nipajjāpesi. So chattaṁ ussāpetvā divase divase pañcasatasahassapariccāgaṁ katvā aparabhāge nikkhamma pabbajito. Evaṁ mahāsatto na sakkā kenaci samaṇena vā -pa- brahmunā vā kusalasamādānaṁ vissajjāpetuṁ. Tena vuttaṁ “daḷhasamādāno ahosi kusalesu dhammesu avatthita samādāno”ti.

Idāni yesu kusalesu dhammesu avatthitasamādāno ahosi, te dassetuṁ **kāyasucari te**ti-ādimāha. **Dānasaṁvibhāge**ti ettha ca dānameva diyyanavasena dānaṁ, saṁvibhāga karaṇavasena saṁvibhāgo. **Sīlasamādāne**ti pañcasīladasasīlacatupārisuddhisīlapūraṇa kāle. **Uposathūpavāse**ti cātuddasikādibhedassa uposathassa upavasanakāle. **Matteyyatāyā**ti mātukātabbavatte. Sesapadesupi eseva nayo. **Aññatarāññataresu cā**ti aññesu ca evarūpesu. **Adhikusalesū**ti ettha atthi kusalā, atthi adhikusalā. Sabbepi kāmāvacarā kusalā kusalā nāma, rūpāvacarā adhikusalā. Ubhopi te kusalā nāma, arūpāvacarā adhikusalā. Sabbepi te kusalā nāma, sāvakapāramīpaṭilābhapaccayā kusalā adhikusalā nāma. Tepi kusalā nāma, paccekabodhipaṭilābhapaccayā kusalā adhikusalā. Tepi kusalā nāma, sabbaññutaññāṇappaṭilābhapaccayā pana kusalā idha “adhikusalā”ti adhippetā. Tesu adhikusalesu dhammesu daḷhasamādāno ahosi avatthitasamādāno.

Kaṭattā upacitattāti ettha sakimpi kataṁ katameva, abhiṇhakaraṇena pana upacitaṁ hoti. **Ussannattā**ti piṇḍītataṁ rāsīkataṁ kammaṁ ussannanti vuccati. Tasmā “ussannattā”ti vadanto mayā katakammassa cakkavāḷaṁ atisambādhaṁ, bhavaggaṁ atinīcaṁ, evaṁ me ussannaṁ kammanti dasseti. **Vipulattā**ti appamāṇattā. Iminā “anantaṁ aparimāṇaṁ mayā kataṁ kamman”ti dasseti.

---

1. Puṭṭho (Sī)

ဂမ္ဘီရော စေဝ ပုထုလော စ၊ ကဒါ နံ တရိဿတီ”တိ ဝုတ္တေ[၁] သော အာဟ “တဝေသော မဟာသမုဒ္ဒသဒိသော၊ မယှံ ပန အဇ္ဈာသယံ အာဂမ္မ ခုဒ္ဒကမာတိကာ ဝိယ ခါယတိ။ တွံယေဝ မံ ဒက္ခိဿသိ သမုဒ္ဒံ တရိတွာ သမုဒ္ဒပါရတော ဓနံ အာဟရိတွာ ကုလသန္တကံ ရဇ္ဇံ ဂဟေတွာ ဒါနံ ဒဒမာန”န္တိ။ ဒေဝတာ “အနောမပုရိသေန ဂဟိတဂဟဏံ န သက္ကာ ဝိဿဇ္ဇာပေတု”န္တိ ဗောဓိသတ္တံ အာလိင်္ဂေတွာ ဟရိတွာ ဥယျာနေ နိပဇ္ဇာပေသိ။ သော ဆတ္တံ ဥဿာပေတွာ ဒိဝသေ ဒိဝသေ ပဉ္စသတသဟဿပရိစ္စာဂံ ကတွာ အပရဘာဂေ နိက္ခမ္မ ပဗ္ဗဇိတော။ ဧဝံ မဟာသတ္တော န သက္ကာ ကေနစိ သမဏေန ဝါ။ပ။ ဗြဟ္မုနာ ဝါ ကုသလသမာဒါနံ ဝိဿဇ္ဇာပေတုံ။ တေန ဝုတ္တံ “ဒဠှသမာဒါနော အဟောသိ ကုသလေသု ဓမ္မေသု အဝတ္ထိတသမာဒါနော”တိ။

ဣဒါနိ ယေသု ကုသလေသု ဓမ္မေသု အဝတ္ထိတသမာဒါနော အဟောသိ၊ တေ ဒဿေတုံ **ကာယသုစရိတေ**တိအာဒိမာဟ။ **ဒါနသံဝိဘာဂေ**တိ ဧတ္ထ စ ဒါနမေဝ ဒိယျနဝသေန ဒါနံ၊ သံဝိဘာဂကရဏဝသေန သံဝိဘာဂေါ။ **သီလသမာဒါနေ**တိ ပဉ္စသီလဒသသီလစတုပါရိသုဒ္ဓိသီလပူရဏကာလေ။ **ဥပေါသထူပဝါသေ**တိ စာတုဒ္ဒသိကာဒိဘေဒဿ ဥပေါသထဿ ဥပဝသနကာလေ။ **မတ္တေယျတာယာ**တိ မာတုကာတဗ္ဗဝတ္တေ။ သေသပဒေသုပိ ဧသေဝ နယော။ **အညတရညတရေသု စာ**တိ အညေသု စ ဧဝရူပေသု။ **အဓိကုသလေသူ**တိ ဧတ္ထ အတ္ထိ ကုသလာ၊ အတ္ထိ အဓိကုသလာ။ သဗ္ဗေပိ ကာမာဝစရာ ကုသလာ ကုသလာ နာမ၊ ရူပါဝစရာ အဓိကုသလာ။ ဥဘောပိ တေ ကုသလာ နာမ၊ အရူပါဝစရာ အဓိကုသလာ။ သဗ္ဗေပိ တေ ကုသလာ နာမ၊ သာဝကပါရမီပဋိလာဘပစ္စယာ ကုသလာ အဓိကုသလာ နာမ။ တေပိ ကုသလာ နာမ၊ ပစ္စေကဗောဓိပဋိလာဘပစ္စယာ ကုသလာ အဓိကုသလာ။ တေပိ ကုသလာ နာမ၊ သဗ္ဗညုတညာဏပ္ပဋိလာဘပစ္စယာ ပန ကုသလာ ဣဓ “အဓိကုသလာ”တိ အဓိပ္ပေတာ။ တေသု အဓိကုသလေသု ဓမ္မေသု ဒဠှသမာဒါနော အဟောသိ အဝတ္ထိတသမာဒါနော။

ကဋတ္တာ ဥပစိတတ္တာတိ ဧတ္ထ သကိမ္ပိ ကတံ ကတမေဝ၊ အဘိဏှကရဏေန ပန ဥပစိတံ ဟောတိ။ **ဥဿန္နတ္တာ**တိ ပိဏ္ဍိတံ ရာသီကတံ ကမ္မံ ဥဿန္နန္တိ ဝုစ္စတိ။ တသ္မာ “ဥဿန္နတ္တာ”တိ ဝဒန္တော မယာ ကတကမ္မဿ စက္ကဝါဠံ အတိသမ္ဗာဓံ, ဘဝဂ္ဂံ အတိနီစံ, ဧဝံ မေ ဥဿန္နံ ကမ္မန္တိ ဒဿေတိ။ **ဝိပုလတ္တာ**တိ အပ္ပမာဏတ္တာ။ ဣမိနာ “အနန္တံ အပရိမာဏံ မယာ ကတံ ကမ္မ”န္တိ ဒဿေတိ။

၁-ပုဋ္ဌော (သီ)

Adhiggaṇhātīti adhibhavati, aññehi devehi atirekaṁ labhatīti attho. **Paṭilabhatī**ti adhigacchati.

Sabbāvantehi pādatalehīti idaṁ “samaṁ pādaṁ bhūmiyaṁ nikhipatī”ti etassa vitthāravacanaṁ. Tattha sabbāvantehīti sabbapadesavantehi, na ekena padesena paṭhamaṁ phusati, na ekena pacchā, sabbeheva pādatalehi samaṁ phusati, samaṁ uddharati. Sacepi hi Tathāgato “anekasataporisaṁ narakaṁ akkamissāmī”ti pādaṁ abhinīharati. Tāvadeva ninnaṭṭhānaṁ vātapūritā viya kammārabhastā unnamitvā pathavisamaṁ hoti. Unnataṭṭhānampi anto pavisati. “Dūre akkamissāmī”ti abhinīha rantassa Sineruppamāṇopi pabbato suseditavettaṅkuro viya onamitvā pādasamīpaṁ āgacchati. Tathā hissa yamakapāṭihāriyaṁ katvā “Yugandharapabbataṁ akkamissāmī”ti pāde abhinīhaṭe pabbato onamitvā pādasamīpaṁ āgato. Sopi tam akkamitvā dutiya pādena Tāvatiṁsabhavanaṁ akkami. Na hi cakkalakkhaṇena patiṭṭhātabbaṭṭhānaṁ visamaṁ bhavituṁ sakkoti. Khāṇu vā kaṇṭako vā sakkharā vā kathalā vā uccārapassāva kheḷasiṅghāṇikādīni vā purimataraṁ vā apagacchanti, tattha tattheva vā pathaviṁ pavisanti. Tathāgatassa hi sīlatejena puññatejena dhammatejena dasannaṁ pāramīnaṁ ānubhāvena ayaṁ mahāpathavī sammā mudupupphābhikiṇṇā hoti.

202. **Sāgarapariyantan**ti sāgarasīmaṁ. Na hi tassa rajjaṁ karontassa antarā rukkho vā pabbato vā nadī vā sīmā hoti mahāsamuddova sīmā. Tena vuttaṁ “sāgara pariyantan”ti. **Akhilamanimittamakaṇṭakan**ti niccoraṁ. Corā hi kharasamphassaṭṭhena khilā, upaddavapaccayaṭṭhena nimittā, vijjhanaṭṭhena kaṇṭakāti vuccanti. **Iddhan**ti samiddhaṁ. **Phītan**ti sabbasampattiphāliphullaṁ. **Kheman**ti nibbhayaṁ. **Sivan**ti nirupaddavaṁ. **Nirabbudan**ti abbudavirahitaṁ[1], gumbaṁ gumbaṁ hutvā carantehi corehi virahitanti attho. **Akkhambhiyo**ti avikkhambhanīyo. Na naṁ koci ṭhānato cāletuṁ sakkoti. **Paccatthikenā**ti paṭipakkhaṁ icchantena. **Paccāmittenā**ti paṭiviru ddhena amittena. Ubhayampetaṁ sapattavevacanaṁ. **Abbhantarehī**ti anto uṭṭhitehi rāgādīhi.

1. Cora-abbudarahitaṁ (Sī, Syā)

အဓိဂ္ဂဏှာတီတိ အဓိဘဝတိ၊ အညေဟိ ဒေဝေဟိ အတိရေကံ လဘတီတိ အတ္ထော။ **ပဋိလဘတီ**တိ အဓိဂစ္ဆတိ။

သဗ္ဗာဝန္တေဟိ ပါဒတလေဟီတိ ဣဒံ “သမံ ပါဒံ ဘူမိယံ နိက္ခိပတီ”တိ ဧတဿ ဝိတ္ထာရဝစနံ။ တတ္ထ သဗ္ဗာဝန္တေဟီတိ သဗ္ဗပဒေသဝန္တေဟိ၊ န ဧကေန ပဒေသေန ပဌမံ ဖုသတိ, န ဧကေန ပစ္ဆာ၊ သဗ္ဗေဟေဝ ပါဒတလေဟိ သမံ ဖုသတိ၊ သမံ ဥဒ္ဓရတိ။ သစေပိ ဟိ တထာဂတော “အနေကသတပေါရိသံ နရကံ အက္ကမိဿာမီ”တိ ပါဒံ အဘိနီဟရတိ။ တာဝဒေဝ နိန္နဋ္ဌာနံ ဝါတပူရိတာ ဝိယ ကမ္မာရဘသ္တာ ဥန္နမိတွာ ပထဝိသမံ ဟောတိ။ ဥန္နတဋ္ဌာနမ္ပိ အန္တော ပဝိသတိ။ “ဒူရေ အက္ကမိဿာမီ”တိ အဘိနီဟရန္တဿ သိနေရုပ္ပမာဏောပိ ပဗ္ဗတော သုသေဒိတဝေတ္တင်္ကုရော ဝိယ ဩနမိတွာ ပါဒသမီပံ အာဂစ္ဆတိ။ တထာ ဟိဿ ယမကပါဋိဟာရိယံ ကတွာ “ယုဂန္ဓရပဗ္ဗတံ အက္ကမိဿာမီ”တိ ပါဒေ အဘိနီဟဋေ ပဗ္ဗတော ဩနမိတွာ ပါဒသမီပံ အာဂတော။ သောပိ တံ အက္ကမိတွာ ဒုတိယပါဒေန တာဝတိံသဘဝနံ အက္ကမိ။ န ဟိ စက္ကလက္ခဏေန ပတိဋ္ဌာတဗ္ဗဋ္ဌာနံ ဝိသမံ ဘဝိတုံ သက္ကောတိ။ ခါဏု ဝါ ကဏ္ဋကော ဝါ သက္ခရာ ဝါ ကထလာ ဝါ ဥစ္စာရပဿာဝခေဠသိင်္ဃာဏိကာဒီနိ ဝါ ပုရိမတရံ ဝါ အပဂစ္ဆန္တိ၊ တတ္ထ တတ္ထေဝ ဝါ ပထဝိံ ပဝိသန္တိ။ တထာဂတဿ ဟိ သီလတေဇေန ပုညတေဇေန ဓမ္မတေဇေန ဒသန္နံ ပါရမီနံ အာနုဘာဝေန အယံ မဟာပထဝီ သမ္မာ မုဒုပုပ္ဖာဘိကိဏ္ဏာ ဟောတိ။

၂၀၂။ **သာဂရပရိယန္တ**န္တိ သာဂရသီမံ။ န ဟိ တဿ ရဇ္ဇံ ကရောန္တဿ အန္တရာ ရုက္ခော ဝါ ပဗ္ဗတော ဝါ နဒီ ဝါ သီမာ ဟောတိ မဟာသမုဒ္ဒေါဝ သီမာ။ တေန ဝုတ္တံ “သာဂရပရိယန္တ”န္တိ။ **အခိလမနိမိတ္တမကဏ္ဋက**န္တိ နိစ္စောရံ။ စောရာ ဟိ ခရသမ္ဖဿဋ္ဌေန ခိလာ၊ ဥပဒ္ဒဝပစ္စယဋ္ဌေန နိမိတ္တာ၊ ဝိဇ္ဈနဋ္ဌေန ကဏ္ဋကာတိ ဝုစ္စန္တိ။ **ဣဒ္ဓ**န္တိ သမိဒ္ဓံ။ **ဖီတ**န္တိ သဗ္ဗသမ္ပတ္တိဖာလိဖုလ္လံ။ **ခေမ**န္တိ နိဗ္ဘယံ။ **သိဝ**န္တိ နိရုပဒ္ဒဝံ။ **နိရဗ္ဗုဒ**န္တိ အဗ္ဗုဒဝိရဟိတံ[၁]၊ ဂုမ္ဗံ ဂုမ္ဗံ ဟုတွာ စရန္တေဟိ စောရေဟိ ဝိရဟိတန္တိ အတ္ထော။ **အက္ခမ္ဘိယော**တိ အဝိက္ခမ္ဘနီယော။ န နံ ကောစိ ဌာနတော စာလေတုံ သက္ကောတိ။ **ပစ္စတ္ထိကေနာ**တိ ပဋိပက္ခံ ဣစ္ဆန္တေန။ **ပစ္စာမိတ္တေနာ**တိ ပဋိဝိရုဒ္ဓေန အမိတ္တေန။ ဥဘယမ္ပေတံ သပတ္တဝေဝစနံ။ **အဗ္ဘန္တရေဟီ**တိ အန္တော ဥဋ္ဌိတေဟိ ရာဂါဒီဟိ။

၁-စောရအဗ္ဗုဒရဟိတံ (သီ၊ သျာ)

Bāhirehīti samaṇādīhi. Tathā hi naṁ bāhirā Devadattakokālikādayo samaṇāpi Soṇadaṇḍakūṭadaṇḍādayo brāhmaṇāpi sakkasadisā devatāpi satta vassāni anubandhamāno māropi bakādayo brahmānopi vikkhambhetuṁ nāsakkhiṁsu.

Ettāvatā Bhagavatā kammañca kammasarikkhakañca lakkhaṇañca lakkhaṇā nisaṁso ca vutto hoti. **Kammaṁ** nāma satasahassakappādhikāni cattāri asaṅkhyeyyāni daḷhavīriyena hutvā kataṁ kammaṁ. **Kammasarikkhakaṁ** nāma daḷhena hutvā katabhāvaṁ sadevako loko jānātūti suppatiṭṭhitapādamahāpurisalakkhaṇaṁ. **Lakkhaṇaṁ** nāma suppatiṭṭhitapādatā. **Lakkhaṇānisaṁso** nāma paccatthikehi avikkhambhanīyatā.

203. **Tatthetaṁ vuccatī**ti tattha vutte kammādibhede aparampi idaṁ vuccati, gāthābandhaṁ sandhāya vuttaṁ. Etā pana gāthā porāṇakattherā "Ānandattherena ṭhapitā vaṇṇanāgāthā"ti vatvā gatā. Aparabhāge therā "ekapadiko atthuddhāro"ti āhaṁsu.

Tattha **sacce**ti vacīsacce. **Dhamme**ti dasakusalakammapathadhamme. **Dame**ti indriyadamane. **Saṁyame**ti sīlasaṁyame. **"Soceyyasīlālayuposathesu cā"**ti ettha kāyasoceyyādi tividhaṁ **soceyyaṁ.** Ālayabhūtaṁ sīlameva **sīlālayo**. Uposatha kammaṁ **uposatho. Ahiṁsāyā**ti avihiṁsāya. **Samattamācarī**ti sakalaṁ acari.

Anvabhīti anubhavi. **Veyyañjanikā**ti lakkhaṇapāṭhakā. **Parābhibhū**ti pare abhibhavanasamattho. **Sattubhī**ti sapattehi akkhambhiyo hoti.

Na so gacchati jātu khambhananti so ekaṁseneva aggapuggalo vikkhambhe tabbataṁ na gacchati. **Esā hi tassa dhammatā**ti tassa hi esā dhammatā ayaṁ sabhāvo.

Pādatalacakkalakkhaṇavaṇṇanā (2)

204. **Ubbega-uttāsabhayan**ti ubbegabhayañceva uttāsabhayañca. Tattha corato vā rājato vā paccatthikato vā vilopanabandhanādinissayaṁ bhayaṁ **ubbego** nāma, taṁmuhuttikaṁ caṇḍahatthi-assādīni vā ahiyakkhādayo vā paṭicca lomahaṁsanakaraṁ bhayaṁ **uttāsabhayaṁ** nāma. Taṁ sabbaṁ

ဗာဟိရေဟီတိ သမဏာဒီဟိ။ တထာ ဟိ နံ ဗာဟိရာ ဒေဝဒတ္တကောကာလိကာဒယော သမဏာပိ သောဏဒဏ္ဍကူဋဒဏ္ဍာဒယော ဗြာဟ္မဏာပိ သက္ကသဒိသာ ဒေဝတာပိ သတ္တ ဝဿာနိ အနုဗန္ဓမာနော မာရောပိ ဗကာဒယော ဗြဟ္မာနောပိ ဝိက္ခမ္ဘေတုံ နာသက္ခိံသု။

ဧတ္တာဝတာ ဘဂဝတာ ကမ္မဉ္စ ကမ္မသရိက္ခကဉ္စ လက္ခဏဉ္စ လက္ခဏာနိသံသော စ ဝုတ္တော ဟောတိ။ **ကမ္မံ** နာမ သတသဟဿကပ္ပာဓိကာနိ စတ္တာရိ အသင်္ချေယျာနိ ဒဠှဝီရိယေန ဟုတွာ ကတံ ကမ္မံ။ **ကမ္မသရိက္ခကံ** နာမ ဒဠှေန ဟုတွာ ကတဘာဝံ သဒေဝကော လောကော ဇာနာတူတိ သုပ္ပတိဋ္ဌိတပါဒမဟာပုရိသလက္ခဏံ။ **လက္ခဏံ** နာမ သုပ္ပတိဋ္ဌိတပါဒတာ။ **လက္ခဏာနိသံသော** နာမ ပစ္စတ္ထိကေဟိ အဝိက္ခမ္ဘနီယတာ။

၂၀၃။ **တတ္ထေတံ ဝုစ္စတီ**တိ တတ္ထ ဝုတ္တေ ကမ္မာဒိဘေဒေ အပရမ္ပိ ဣဒံ ဝုစ္စတိ၊ ဂါထာဗန္ဓံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ဧတာ ပန ဂါထာ ပေါရာဏကတ္ထေရာ "အာနန္ဒတ္ထေရေန ဌပိတာ ဝဏ္ဏနာဂါထာ"တိ ဝတွာ ဂတာ။ အပရဘာဂေ ထေရာ "ဧကပဒိကော အတ္ထုဒ္ဓါရော"တိ အာဟံသု။

တတ္ထ **သစ္စေ**တိ ဝစီသစ္စေ။ **ဓမ္မေ**တိ ဒသကုသလကမ္မပထဓမ္မေ။ **ဒမေ**တိ ဣန္ဒြိယဒမနေ။ **သံယမေ**တိ သီလသံယမေ။ **"သောစေယျသီလာလယုပေါသထေသု စာ"**တိ ဧတ္ထ ကာယသောစေယျာဒိ တိဝိဓံ **သောစေယျံ**။ အာလယဘူတံ သီလမေဝ **သီလာလယော**။ ဥပေါသထကမ္မံ **ဥပေါသထော**။ **အဟိံသာယာ**တိ အဝိဟိံသာယ။ **သမတ္တမာစရီ**တိ သကလံ အစရိ။

အန္ဝဘီတိ အနုဘဝိ။ **ဝေယျဉ္ဇနိကာ**တိ လက္ခဏပါဌကာ။ **ပရာဘိဘူ**တိ ပရေ အဘိဘဝနသမတ္ထော။ **သတ္တုဘီ**တိ သပတ္တေဟိ အက္ခမ္ဘိယော ဟောတိ။

န သော ဂစ္ဆတိ ဇာတု ခမ္ဘနန္တိ သော ဧကံသေနေဝ အဂ္ဂပုဂ္ဂလော ဝိက္ခမ္ဘေတဗ္ဗတံ န ဂစ္ဆတိ။ **သော ဟိ တဿ ဓမ္မတာ**တိ တဿ ဟိ သော ဓမ္မတာ အယံ သဘာဝေါ။

ပါဒတလစက္ကလက္ခဏဝဏ္ဏနာ (၂)

၂၀၄။ **ဥဗ္ဗေဂဥတ္တာသဘယ**န္တိ ဥဗ္ဗေဂဘယဉ္စေဝ ဥတ္တာသဘယဉ္စ။ တတ္ထ စောရတော ဝါ ရာဇတော ဝါ ပစ္စတ္ထိကတော ဝါ ဝိလောပနဗန္ဓနာဒိနိဿယံ ဘယံ **ဥဗ္ဗေဂေါ** နာမ၊ တံမုဟုတ္တိကံ စဏ္ဍဟတ္ထိအဿာဒီနိ ဝါ အဟိယက္ခာဒယော ဝါ ပဋိစ္စ လောမဟံသနကရံ ဘယံ **ဥတ္တာသဘယံ** နာမ။ တံ သဗ္ဗံ

apanuditā vūpasametā. **Saṁvidhātā**ti saṁvidahitā. Kathaṁ saṁvidahati? Aṭaviyaṁ sāsaṅkaṭṭhānesu dānasālaṁ kāretvā tattha āgate bhojetvā manusse datvā ativāheti, taṁ ṭhānaṁ pavisituṁ asakkontānaṁ manusse pesetvā paveseti. Nagarādīsupi tesu tesu ṭhānesu ārakkhaṁ ṭhapeti, evaṁ saṁvidahati. **Saparivārañca dānaṁ adāsī**ti annaṁ pānanti dasavidhaṁ dānavatthuṁ.

Tattha **anna**nti yāgubhattaṁ. Taṁ dadanto na dvāre ṭhapetvā adāsi, atha kho antonivesane haritupalittaṭṭhāne lājā ceva pupphāni ca vikiritvā āsanaṁ paññapetvā vitānaṁ bandhitvā gandhadhūmādīhi sakkāraṁ katvā bhikkhusaṁghaṁ nisīdāpetvā yāguṁ adāsi. Yāguṁ dento ca sabyañjanaṁ adāsi. Yāgupānāvasāne pāde dhovitvā telena makkhetvā nānappakārakaṁ anantaṁ khajjakaṁ datvā pariyosāne anekasūpaṁ anekabyañjanaṁ paṇītabhojanaṁ adāsi. Pānaṁ dento ambapānādi-aṭṭhavidhaṁ pānaṁ adāsi, tampi yāgubhattaṁ datvā. Vatthaṁ dento na suddhavatthameva adāsi, ekapaṭṭa dupaṭṭādipahonakaṁ pana datvā sūcimpi adāsi, suttampi adāsi, suttaṁ vaṭṭesi, sūcikammakaraṇaṭṭhāne bhikkhūnaṁ āsanāni yāgubhattaṁ pādamakkhanaṁ piṭṭhimakkhanaṁ rajanaṁ paṇḍupalāsaṁ rajanadoṇikaṁ antamaso cīvararajanakaṁ kappiyakārakampi adāsi.

Yānanti upāhanaṁ. Taṁ dadantopi upāhanatthavikaṁ upāhanadaṇḍakaṁ makkhanatelaṁ heṭṭhā vuttāni ca annādīni tasseva parivāraṁ katvā adāsi. **Mālaṁ** dentopi na suddhamālameva adāsi, atha kho naṁ gandhehi missetvā heṭṭhimāni cattāri tasseva parivāraṁ katvā adāsi. Bodhicetiya-āsanapotthakādipūjanatthāya ceva cetiyagharadhūpanatthāya ca **gandhaṁ** dentopi na suddhagandhameva adāsi, gandhapisanakanisadāya ceva pakkhipanakabhājanena ca saddhiṁ heṭṭhimāni pañca tassa parivāraṁ katvā adāsi. Cetiyapūjādīnaṁ atthāya haritālamanosilācīnapiṭṭhādi**vilepanaṁ** dentopi na suddhavilepanameva adāsi, vilepanabhājanena saddhiṁ heṭṭhimāni cha tassa parivāraṁ katvā adāsi. **Seyyā**ti mañcapīṭhaṁ. Taṁ dentopi na suddhakameva adāsi, kojavakambalapaccattharaṇamañcappaṭipādakehi saddhiṁ antamaso maṅgulasodhana daṇḍakaṁ[1] heṭṭhimāni ca satta tassa parivāraṁ katvā adāsi.

1. Maṅkunasodhanadaṇḍake (Sī), makuṇasodhanadaṇḍakaṁ (Syā)

အပနုဒိတာ ဝူပသမေတာ။ **သံဝိဓာတာ**တိ သံဝိဒဟိတာ။ ကထံ သံဝိဒဟတိ? အဋဝိယံ သာသင်္ကဋ္ဌာနေသု ဒါနသာလံ ကာရေတွာ တတ္ထ အာဂတေ ဘောဇေတွာ မနုဿေ ဒတွာ အတိဝါဟေတိ၊ တံ ဌာနံ ပဝိသိတုံ အသက္ကောန္တာနံ မနုဿေ ပေသေတွာ ပဝေသေတိ။ နဂရာဒီသုပိ တေသု တေသု ဌာနေသု အာရက္ခံ ဌပေတိ၊ ဧဝံ သံဝိဒဟတိ။ **သပရိဝါရဉ္စ ဒါနံ အဒါသီ**တိ အန္နံ ပါနန္တိ ဒသဝိဓံ ဒါနဝတ္ထုံ။

တတ္ထ **အန္န**န္တိ ယာဂုဘတ္တံ။ တံ ဒဒန္တော န ဒွါရေ ဌပေတွာ အဒါသိ၊ အထ ခေါ အန္တောနိဝေသနေ ဟရိတုပလိတ္တဋ္ဌာနေ လာဇာ စေဝ ပုပ္ဖါနိ စ ဝိကိရိတွာ အာသနံ ပညပေတွာ ဝိတာနံ ဗန္ဓိတွာ ဂန္ဓဓူမာဒီဟိ သက္ကာရံ ကတွာ ဘိက္ခုသံဃံ နိသီဒါပေတွာ ယာဂုံ အဒါသိ။ ယာဂုံ ဒေန္တော စ သဗျဉ္ဇနံ အဒါသိ။ ယာဂုပါနာဝသာနေ ပါဒေ ဓောဝိတွာ တေလေန မက္ခေတွာ နာနပ္ပကာရကံ အနန္တံ ခဇ္ဇကံ ဒတွာ ပရိယောသာနေ အနေကသူပံ အနေကဗျဉ္ဇနံ ပဏီတဘောဇနံ အဒါသိ။ ပါနံ ဒေန္တော အမ္ဗပါနာဒိအဋ္ဌဝိဓံ ပါနံ အဒါသိ၊ တမ္ပိ ယာဂုဘတ္တံ ဒတွာ။ ဝတ္ထံ ဒေန္တော န သုဒ္ဓဝတ္ထမေဝ အဒါသိ၊ ဧကပဋ္ဋဒုပဋ္ဋာဒိပဟောနကံ ပန ဒတွာ သူစိမ္ပိ အဒါသိ၊ သုတ္တမ္ပိ အဒါသိ၊ သုတ္တံ ဝဋ္ဋေသိ၊ သူစိကမ္မကရဏဋ္ဌာနေ ဘိက္ခူနံ အာသနာနိ ယာဂုဘတ္တံ ပါဒမက္ခနံ ပိဋ္ဌိမက္ခနံ ရဇနံ ပဏ္ဍုပလာသံ ရဇနဒေါဏိကံ အန္တမသော စီဝရရဇနကံ ကပ္ပိယကာရကမ္ပိ အဒါသိ။

ယာနန္တိ ဥပါဟနံ။ တံ ဒဒန္တောပိ ဥပါဟနတ္ထဝိကံ ဥပါဟနဒဏ္ဍကံ မက္ခနတေလံ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တာနိ စ အန္နာဒီနိ တဿေဝ ပရိဝါရံ ကတွာ အဒါသိ။ **မာလံ** ဒေန္တောပိ န သုဒ္ဓမာလမေဝ အဒါသိ၊ အထ ခေါ နံ ဂန္ဓေဟိ မိဿေတွာ ဟေဋ္ဌိမာနိ စတ္တာရိ တဿေဝ ပရိဝါရံ ကတွာ အဒါသိ။ ဗောဓိစေတိယ-အာသနပေါတ္ထကာဒိပူဇနတ္ထာယ စေဝ စေတိယဃရဓူပနတ္ထာယ စ **ဂန္ဓံ** ဒေန္တောပိ န သုဒ္ဓဂန္ဓမေဝ အဒါသိ၊ ဂန္ဓပိသနကနိသဒါယ စေဝ ပက္ခိပနက-ဘာဇနေန စ သဒ္ဓိံ ဟေဋ္ဌိမာနိ ပဉ္စ တဿ ပရိဝါရံ ကတွာ အဒါသိ။ စေတိယ-ပူဇာဒီနံ အတ္ထာယ ဟရိတာလမနောသိလာစီနပိဋ္ဌာဒိ**ဝိလေပနံ** ဒေန္တောပိ န သုဒ္ဓဝိလေပနမေဝ အဒါသိ၊ ဝိလေပနဘာဇနေန သဒ္ဓိံ ဟေဋ္ဌိမာနိ ဆ တဿ ပရိဝါရံ ကတွာ အဒါသိ။ **သေယျာ**တိ မဉ္စပီဌံ။ တံ ဒေန္တောပိ န သုဒ္ဓကမေဝ အဒါသိ၊ ကောဇဝကမ္ဗလပစ္စတ္ထရဏမဉ္စပ္ပဋိပါဒကေဟိ သဒ္ဓိံ အန္တမသော မင်္ဂုလသောဓနဒဏ္ဍကံ[1] ဟေဋ္ဌိမာနိ စ သတ္တ တဿ ပရိဝါရံ ကတွာ အဒါသိ။

၁-မင်္ကုနသောဓနဒဏ္ဍကေ (သီ) မကုဏသောဓနဒဏ္ဍကံ (သျာ)

Āvasathaṁ dentopi na gehamattameva adāsi, atha kho naṁ mālākammalatākamma paṭimaṇḍitaṁ supaññattaṁ mañcapīṭhaṁ kāretvā heṭṭhimāni aṭṭha tassa parivāraṁ katvā adāsi. **Padīpeyyan**ti padīpatelaṁ. Taṁ dento cetiyaṅgaṇe bodhiyaṅgaṇe dhammassava nagge vasanagehe potthakavācanaṭṭhāne iminā dīpaṁ jālāpethāti na suddhatelameva adāsi, vaṭṭikapallakatelabhājanādīhi saddhiṁ heṭṭhimāni nava tassa parivāraṁ katvā adāsi. **Suvibhattantarānī**ti suvibhatta-antarāni.

Rājānoti abhisittā. **Bhogiyā**ti bhojakā. **Kumārā**ti rājakumārā. Idha **kammaṁ** nāma saparivāraṁ dānaṁ. **Kammasarikkhakaṁ** nāma saparivāraṁ katvā dānaṁ adāsīti iminā kāraṇena sadevako loko jānātūti nibbattaṁ cakkalakkhaṇaṁ. **Lakkhaṇaṁ** nāma tadeva cakkalakkhaṇaṁ. **Ānisaṁyo** mahāparivāratā.

205. **Tatthetaṁ vuccatī**ti imā tadatthaparidīpanā gāthā vuccanti. Duvidhā hi gāthā honti tadatthaparidīpanā ca visesatthaparidīpanā ca. Tattha pāḷi-āgatameva atthaṁ paridīpanā **tadatthaparidīpanā** nāma. Pāḷiyaṁ anāgataṁ paridīpanā **visesatthapari dīpanā** nāma. Imā pana tadatthaparidīpanā. Tattha **pure**ti pubbe. **Puratthā**ti tasseva vevacanaṁ. **Purimāsu jātīsū**ti imissā jātiyā pubbekatakammapaṭikkhepadīpanaṁ. **Ubbega-uttāsabhayāpanūdano**ti ubbegabhayassa ca uttāsabhayassa ca apanūdano. **Ussuko**ti adhimutto.

Satapuññalakkhaṇanti satena satena puññakammena nibbattaṁ ekekaṁ lakkhaṇaṁ. Evaṁ sante yo koci Buddho bhaveyyāti na rocayiṁsu, anantesu pana cakkavāḷesu sabbe sattā ekekaṁ kammaṁ satakkhattuṁ kareyyuṁ, ettakehi janehi kataṁ kammaṁ bodhisatto ekova ekekaṁ sataguṇaṁ katvā nibbatto. Tasmā "satapuñña lakkhaṇo"ti imamatthaṁ rocayiṁsu. **Manussāsurasakkarakkhasā**ti manussā ca asurā ca sakkā ca rakkhasā ca.

Āyatapaṇhitāditilakkhaṇavaṇṇanā (3-5)

206. **Antarā**ti paṭisandhito sarasacutiyā antare. Idha **kammaṁ** nāma pāṇātipātā virati. **Kammasarikkhakaṁ** nāma pāṇātipātaṁ karonto

အာဝသထံ ဒေန္တောပိ န ဂေဟမတ္တမေဝ အဒါသိ၊ အထ ခေါ နံ မာလာကမ္မလတာကမ္မပဋိမဏ္ဍိတံ သုပညတ္တံ မဉ္စပီဌံ ကာရေတွာ ဟေဋ္ဌိမာနိ အဋ္ဌ တဿ ပရိဝါရံ ကတွာ အဒါသိ။ **ပဒီပေယျန္တိ** ပဒီပတေလံ။ တံ ဒေန္တော စေတိယင်္ဂဏေ ဗောဓိယင်္ဂဏေ ဓမ္မဿဝနဂ္ဂေ ဝသနဂေဟေ ပေါတ္ထကဝါစနဋ္ဌာနေ ဣမိနာ ဒီပံ ဇာလာပေထာတိ န သုဒ္ဓတေလမေဝ အဒါသိ၊ ဝဋ္ဋိကပလ္လကတေလဘာဇနာဒီဟိ သဒ္ဓိံ ဟေဋ္ဌိမာနိ နဝ တဿ ပရိဝါရံ ကတွာ အဒါသိ။ **သုဝိဘတ္တန္တရာနီ**တိ သုဝိဘတ္တအန္တရာနိ။

ရာဇာနောတိ အဘိသိတ္တာ။ **ဘောဂိယာ**တိ ဘောဇကာ။ **ကုမာရာ**တိ ရာဇကုမာရာ။ ဣဓ **ကမ္မံ** နာမ သပရိဝါရံ ဒါနံ။ **ကမ္မသရိက္ခကံ** နာမ သပရိဝါရံ ကတွာ ဒါနံ အဒါသီတိ ဣမိနာ ကာရဏေန သဒေဝကော လောကော ဇာနာတူတိ နိဗ္ဗတ္တံ စက္ကလက္ခဏံ။ **လက္ခဏံ** နာမ တဒေဝ စက္ကလက္ခဏံ။ **အာနိသံသော** မဟာပရိဝါရတာ။

၂၀၅။ **တတ္ထေတံ ဝုစ္စတီ**တိ ဣမာ တဒတ္ထပရိဒီပနာ ဂါထာ ဝုစ္စန္တိ။ ဒုဝိဓာ ဟိ ဂါထာ ဟောန္တိ တဒတ္ထပရိဒီပနာ စ ဝိသေသတ္ထပရိဒီပနာ စ။ တတ္ထ ပါဠိအာဂတမေဝ အတ္ထံ ပရိဒီပနာ **တဒတ္ထပရိဒီပနာ** နာမ။ ပါဠိယံ အနာဂတံ ပရိဒီပနာ **ဝိသေသတ္ထပရိဒီပနာ** နာမ။ ဣမာ ပန တဒတ္ထပရိဒီပနာ။ တတ္ထ **ပုရေ**တိ ပုဗ္ဗေ။ **ပုရတ္ထာ**တိ တဿေဝ ဝေဝစနံ။ **ပုရိမာသု ဇာတီသူ**တိ ဣမိဿာ ဇာတိယာ ပုဗ္ဗေကတကမ္မပဋိက္ခေပဒီပနံ။ **ဥဗ္ဗေဂဥတ္တာသဘယာပနူဒနော**တိ ဥဗ္ဗေဂဘယဿ စ ဥတ္တာသဘယဿ စ အပနူဒနော။ **ဥဿုကော**တိ အဓိမုတ္တော။

သတပုညလက္ခဏန္တိ သတေန သတေန ပုညကမ္မေန နိဗ္ဗတ္တံ ဧကေကံ လက္ခဏံ။ ဧဝံ သန္တေ ယော ကောစိ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝေယျာတိ န ရောစယိံသု၊ အနန္တေသု ပန စက္ကဝါဠေသု သဗ္ဗေ သတ္တာ ဧကေကံ ကမ္မံ သတက္ခတ္တုံ ကရေယျုံ၊ ဧတ္တကေဟိ ဇနေဟိ ကတံ ကမ္မံ ဗောဓိသတ္တော ဧကောဝ ဧကေကံ သတဂုဏံ ကတွာ နိဗ္ဗတ္တော။ တသ္မာ "သတပုညလက္ခဏော"တိ ဣမမတ္ထံ ရောစယိံသု။ **မနုဿာသုရသက္ကရက္ခသာ**တိ မနုဿာ စ အသုရာ စ သက္ကာ စ ရက္ခသာ စ။

အာယတပဏှိတာဒိတိလက္ခဏဝဏ္ဏနာ (၃-၅)

၂၀၆။ **အန္တရာ**တိ ပဋိသန္ဓိတော သရသစုတိယာ အန္တရေ။ ဣဓ **ကမ္မံ** နာမ ပါဏာတိပါတာ ဝိရတိ။ **ကမ္မသရိက္ခကံ** နာမ ပါဏာတိပါတံ ကရောန္တော

padasaddasavanabhayā aggaggapādehi akkamantā gantvā paraṁ pātenti[1]. Atha te iminā kāraṇena tesaṁ taṁ kammaṁ jano jānātūti antovaṅkapādā vā bahivaṅkapādā vā ukkuṭikapādā vā aggakoṇḍā vā paṇhikoṇḍā vā bhavanti. Aggapādehi gantvā parassa amāritabhāvaṁ pana Tathāgatassa sadevako loko iminā kāraṇena jānātūti **āyatapaṇhi** mahāpurisalakkhaṇaṁ nibbattati. Tathā paraṁ ghātentā unnatakāyena gacchantā aññe passissantīti onatā gantvā paraṁ ghātenti. Atha te evamime gantvā paraṁ ghātayiṁsūti nesaṁ taṁ kammaṁ iminā kāraṇena paro jānātūti khujjā vā vāmanā vā pīṭhasappi vā bhavanti. Tathāgatassa pana evaṁ gantvāparesaṁ aghātitabhāvaṁ iminā kāraṇena sadevako loko jānātūti **brahmujugatta**mahāpurisalakkhaṇaṁ nibbattati. Tathā paraṁ ghātentā āvudhaṁ vā muggaraṁ vā gaṇhitvā muṭṭhikatahatthā paraṁ ghātenti. Te evaṁ tesaṁ parassa ghātitabhāvaṁ iminā kāraṇena jano jānātūti rassaṅgulī vā rassahatthā vā vaṅkaṅgulī vā phaṇahatthakā vā bhavanti. Tathāgatassa pana evaṁ paresaṁ aghātita bhāvaṁ sadevako loko iminā kāraṇena jānātūti **dīghaṅguli**mahāpurisalakkhaṇaṁ nibbattati. Idamettha **kammasarikkhakaṁ.** Idameva pana lakkhaṇattayaṁ **lakkhaṇaṁ** nāma. Dīghāyukabhāvo **lakkhaṇānisaṁso.**

207. **Maraṇavadhabhayattano**ti ettha maraṇasaṅkhāto vadho maraṇavadho, maraṇavadhato bhayaṁ **maraṇavadhabhayaṁ,** taṁ attano jānitvā. **Paṭivirato paraṁmāraṇāyā**ti yathā mayhaṁ maraṇato bhayaṁ mama jīvitaṁ piyaṁ, evaṁ paresampīti ñatvā paraṁ māraṇato paṭivirato ahosi. **Sucaritenā**ti suciṇṇena. **Saggama gamā**ti saggaṁ gato.

Caviya punaridhāgatoti cavitvā puna idhāgato. **Dīghapāsaṇhiko**ti dīgha paṇhiko. **Brahmāva sujū**ti brahmā viya suṭṭhu uju.

Subhujoti sundarabhujo. **Susū**ti mahallakakālepi taruṇarūpo. **Susaṇṭhito**ti susaṇṭhānasampanno. **Mudutalunaṅguliyassā**ti mudū ca talunā ca aṅguliyo assa. **Tībhī**ti tīhi. **Purisavaraggalakkhaṇehī**ti

1. Ghātenti (Sī, Syā)

ပဒသဒ္ဒသဝနဘယာ အဂ္ဂဂ္ဂပါဒေဟိ အက္ကမန္တာ ဂန္တွာ ပရံ ပါတေန္တိ[1]။ အထ တေ ဣမိနာ ကာရဏေန တေသံ တံ ကမ္မံ ဇနော ဇာနာတူတိ အန္တောဝင်္ကပါဒါ ဝါ ဗဟိဝင်္ကပါဒါ ဝါ ဥက္ကုဋိကပါဒါ ဝါ အဂ္ဂကောဏ္ဍာ ဝါ ပဏှိကောဏ္ဍာ ဝါ ဘဝန္တိ။ အဂ္ဂပါဒေဟိ ဂန္တွာ ပရဿ အမာရိတဘာဝံ ပန တထာဂတဿ သဒေဝကော လောကော ဣမိနာ ကာရဏေန ဇာနာတူတိ **အာယတပဏှိ** မဟာပုရိသလက္ခဏံ နိဗ္ဗတ္တတိ။ တထာ ပရံ ဃာတေန္တာ ဥန္နတကာယေန ဂစ္ဆန္တာ အညေ ပဿိဿန္တီတိ ဩနတာ ဂန္တွာ ပရံ ဃာတေန္တိ။ အထ တေ ဧဝမိမေ ဂန္တွာ ပရံ ဃာတယိံသူတိ နေသံ တံ ကမ္မံ ဣမိနာ ကာရဏေန ပရော ဇာနာတူတိ ခုဇ္ဇာ ဝါ ဝါမနာ ဝါ ပီဌသပ္ပီ ဝါ ဘဝန္တိ။ တထာဂတဿ ပန ဧဝံ ဂန္တွာ ပရေသံ အဃာတိတဘာဝံ ဣမိနာ ကာရဏေန သဒေဝကော လောကော ဇာနာတူတိ **ဗြဟ္မုဇုဂတ္တ**မဟာပုရိသလက္ခဏံ နိဗ္ဗတ္တတိ။ တထာ ပရံ ဃာတေန္တာ အာဝုဓံ ဝါ မုဂ္ဂရံ ဝါ ဂဏှိတွာ မုဋ္ဌိကတဟတ္ထာ ပရံ ဃာတေန္တိ။ တေ ဧဝံ တေသံ ပရဿ ဃာတိတဘာဝံ ဣမိနာ ကာရဏေန ဇနော ဇာနာတူတိ ရဿင်္ဂုလီ ဝါ ရဿဟတ္ထာ ဝါ ဝင်္ကင်္ဂုလီ ဝါ ဖဏဟတ္ထကာ ဝါ ဘဝန္တိ။ တထာဂတဿ ပန ဧဝံ ပရေသံ အဃာတိတဘာဝံ သဒေဝကော လောကော ဣမိနာ ကာရဏေန ဇာနာတူတိ **ဒီဃင်္ဂုလိ**မဟာပုရိသလက္ခဏံ နိဗ္ဗတ္တတိ။ ဣဒမေတ္ထ **ကမ္မသရိက္ခကံ**။ ဣဒမေဝ ပန လက္ခဏတ္တယံ **လက္ခဏံ** နာမ။ ဒီဃာယုကဘာဝေါ **လက္ခဏာနိသံသော**။

၂၀၇။ **မရဏဝဓဘယတ္တနော**တိ ဧတ္ထ မရဏသင်္ခါတော ဝဓော မရဏဝဓော၊ မရဏဝဓတော ဘယံ **မရဏဝဓဘယံ**၊ တံ အတ္တနော ဇာနိတွာ။ **ပဋိဝိရတော ပရံမာရဏာယာ**တိ ယထာ မယှံ မရဏတော ဘယံ မမ ဇီဝိတံ ပိယံ၊ ဧဝံ ပရေသမ္ပီတိ ဉတွာ ပရံ မာရဏတော ပဋိဝိရတော အဟောသိ။ **သုစရိတေနာ**တိ သုစိဏ္ဏေန။ **သဂ္ဂမဂမာ**တိ သဂ္ဂံ ဂတော။

စဝိယ ပုနရိဓာဂတောတိ စဝိတွာ ပုန ဣဓာဂတော။ **ဒီဃပါသဏှိကော**တိ ဒီဃပဏှိကော။ **ဗြဟ္မာဝ သုဇူ**တိ ဗြဟ္မာ ဝိယ သုဋ္ဌု ဥဇု။

သုဘုဇောတိ သုန္ဒရဘုဇော။ **သုသူ**တိ မဟလ္လကကာလေပိ တရုဏရူပေါ။ **သုသဏ္ဌိတော**တိ သုသဏ္ဌာနသမ္ပန္နော။ **မုဒုတလုနင်္ဂုလိယဿာ**တိ မုဒူ စ တလုနာ စ အင်္ဂုလိယော အဿ။ **တီဘီ**တိ တီဟိ။ **ပုရိသဝရဂ္ဂလက္ခဏေဟီ**တိ

၁-ဃာတေန္တိ (သီ၊ သျာ)

purisavarassa aggalakkhaṇehi. **Cirayapanāyā**ti ciraṁ yāpanāya, dīghāyukabhāvāya.

Ciraṁ yapetīti ciraṁ yāpeti. **Cirataraṁ pabbajati yadi tato**ti tato cirataraṁ yāpeti, yadi pabbajatīti attho. **Yāpayati ca vasiddhibhāvanāyā**ti vasippatto hutvā iddhibhāvanāya yāpeti.

Sattussadatālakkhaṇavaṇṇanā (6)

208. **Rasitānan**ti rasasampannānaṁ. “Khādanīyānan”ti-ādīsu **khādanīyāni** nāma piṭṭhakhajjakādīni. **Bhojanīyānī**ti pañca bhojanāni. **Sāyanīyānī**ti sāyitabbāni sappinava nītādīni. **Lehanīyānī**ti nillehitabbāni piṭṭhapāyāsādīni. **Pānānī**ti aṭṭha pānakāni.

Idha **kammaṁ** nāma kappasatasahassādhikāni cattāri asaṅkhyeyyāni dinnaṁ idaṁ paṇītabhojanadānaṁ. **Kammasarikkhakaṁ** nāma lūkhabhojane kucchigate lohitaṁ sussati, maṁsaṁ milāyati. Tasmā lūkhadāyakā sattā iminā kāraṇena nesaṁ lūkhabhojanassa dinnabhāvaṁ jano jānātūti appamaṁsā appalohitā manussapetā viya dullabhannapānā bhavanti. Paṇītabhojane pana kucchigate maṁsalohitaṁ vaḍḍhati, paripuṇṇakāyā pāsādikā abhirūpadassanā honti. Tasmā Tathāgatassa dīgharattaṁ paṇītabhojanadāyakattaṁ sadevako loko iminā kāraṇena jānātūti sattussadamahāpurisa lakkhaṇaṁ nibbattati. **Lakkhaṇaṁ** nāma sattussadalakkhaṇameva. Paṇītalābhitā **ānisaṁso.**

209. **Khajjabhojjamathaleyyasāyitan**ti khajjakañca bhojanañca lehanīyañca sāyanīyañca. **Uttamaggarasadāyako**ti uttamo aggarasadāyako, uttamānaṁ vā aggara sānaṁ dāyako.

Satta cussadeti satta ca ussade. **Tadatthajotakan**ti khajjabhojjādijotakaṁ, tesaṁ lābhasaṁvattanikanti attho. **Pabbajampi cā**ti pabbajamānopi ca. **Tadādhigacchatī**ti taṁ adhigacchati. **Lābhiruttaman**ti lābhi uttamaṁ.

ပုရိသဝရဿ အဂ္ဂလက္ခဏေဟိ။ **စိရယပနာယာ**တိ စိရံ ယာပနာယ၊ ဒီဃာယုက-ဘာဝါယ။

စိရံ ယပေတီတိ စိရံ ယာပေတိ။ **စိရတရံ ပဗ္ဗဇတိ ယဒိ တတော**တိ တတော စိရတရံ ယာပေတိ၊ ယဒိ ပဗ္ဗဇတီတိ အတ္ထော။ **ယာပယတိ စ ဝသိဒ္ဓိဘာဝနာ-ယာ**တိ ဝသိပ္ပတ္တော ဟုတွာ ဣဒ္ဓိဘာဝနာယ ယာပေတိ။

သတ္တုဿဒတာလက္ခဏဝဏ္ဏနာ (၆)

၂၀၈။ **ရသိတာန**န္တိ ရသသမ္ပန္နာနံ။ “ခါဒနီယာန”န္တိအာဒီသု **ခါဒနီယာနိ** နာမ ပိဋ္ဌခဇ္ဇကာဒီနိ။ **ဘောဇနီယာနီ**တိ ပဉ္စ ဘောဇနာနိ။ **သာယနီယာနီ**တိ သာယိတဗ္ဗာနိ သပ္ပိနဝနီတာဒီနိ။ **လေဟနီယာနီ**တိ နိလ္လေဟိတဗ္ဗာနိ ပိဋ္ဌ-ပါယာသာဒီနိ။ **ပါနာနီ**တိ အဋ္ဌ ပါနကာနိ။

ဣဓ **ကမ္မံ** နာမ ကပ္ပသတသဟဿာဓိကာနိ စတ္တာရိ အသင်္ချေယျာနိ ဒိန္နံ ဣဒံ ပဏီတဘောဇနဒါနံ။ **ကမ္မသရိက္ခကံ** နာမ လူခဘောဇနေ ကုစ္ဆိဂတေ လောဟိတံ သုဿတိ၊ မံသံ မိလာယတိ။ တသ္မာ လူခဒါယကာ သတ္တာ ဣမိနာ ကာရဏေန နေသံ လူခဘောဇနဿ ဒိန္နဘာဝံ ဇနော ဇာနာတူတိ အပ္ပမံသာ အပ္ပလောဟိတာ မနုဿပေတာ ဝိယ ဒုလ္လဘန္နပါနာ ဘဝန္တိ။ ပဏီတ-ဘောဇနေ ပန ကုစ္ဆိဂတေ မံသလောဟိတံ ဝဍ္ဎတိ၊ ပရိပုဏ္ဏကာယာ ပါသာဒိကာ အဘိရူပဒဿနာ ဟောန္တိ။ တသ္မာ တထာဂတဿ ဒီဃရတ္တံ ပဏီတဘောဇနဒါယကတ္တံ သဒေဝကော လောကော ဣမိနာ ကာရဏေန ဇာနာတူတိ သတ္တုဿဒမဟာပုရိသလက္ခဏံ နိဗ္ဗတ္တတိ။ **လက္ခဏံ** နာမ သတ္တုဿဒလက္ခဏမေဝ။ ပဏီတလာဘိတာ **အာနိသံသော**။

၂၀၉။ **ခဇ္ဇဘောဇ္ဇမထလေယျသာယိတ**န္တိ ခဇ္ဇကဉ္စ ဘောဇနဉ္စ လေဟနီယဉ္စ သာယနီယဉ္စ။ **ဥတ္တမဂ္ဂရသဒါယကော**တိ ဥတ္တမော အဂ္ဂရသဒါယကော၊ ဥတ္တမာနံ ဝါ အဂ္ဂရသာနံ ဒါယကော။

သတ္တ စုဿဒေတိ သတ္တ စ ဥဿဒေ။ **တဒတ္ထဇောတက**န္တိ ခဇ္ဇဘောဇ္ဇာဒိ-ဇောတကံ၊ တေသံ လာဘသံဝတ္တနိကန္တိ အတ္ထော။ **ပဗ္ဗဇမ္ပိ စာ**တိ ပဗ္ဗ-ဇမာနောပိ စ။ **တဒါဓိဂစ္ဆတီ**တိ တံ အဓိဂစ္ဆတိ။ **လာဘိရုတ္တမ**န္တိ လာဘီ ဥတ္တမံ။

Karacaraṇādilakkhaṇavaṇṇanā (7-8)

210. **Dānenā**ti-ādīsu ekacco dāneneva saṅgaṇhitabbo hoti, taṁ dānena saṅgahesi. Pabbajitānaṁ pabbajitaparikkhāraṁ, gihīnaṁ gihiparikkhāraṁ adāsi.

Peyyavajjenāti ekacco hi "ayaṁ dātabbaṁ nāma deti, ekena pana vacanena sabbaṁ makkhetvā nāseti, kiṁ etassa dānan"ti vattā hoti. Ekacco "ayaṁ kiñcāpi dānaṁ na deti, kathento pana telena viya makkheti. Eso detu vā mā vā, vacanameva tassa sahassaṁ agghatī"ti vattā hoti. Evarūpo puggalo dānaṁ na paccāsīsati[1], piyavacana meva paccāsīsati. Taṁ piyavacanena saṅgahesi.

Atthacariyāyāti atthasaṁvaḍḍhanakathāya. Ekacco hi neva dānaṁ, na piyavacanaṁ paccāsīsati. Attano hitakathaṁ[2] vaḍḍhitakathameva paccāsīsati. Evarūpaṁ puggalaṁ "idaṁ te kātabbaṁ, idaṁ te na kātabbaṁ. Evarūpo puggalo sevitabbo, evarūpo puggalo na sevitabbo"ti evaṁ atthacariyāya saṅgahesi.

Samānattatāyāti samānasukhadukkhabhāvena. Ekacco hi dānādīsu ekampi na paccasīsati, ekāsane nisajjaṁ, ekapallaṅke sayanaṁ, ekato bhojananti evaṁ samānasukha dukkhataṁ paccāsīsati. Tattha jātiyā hīno bhogena adhiko dussaṅgaho hoti. Na hi sakkā tena saddhiṁ ekaparibhogo[3] kātuṁ, tathā akariyamāne ca so kujjhati. Bhogena hīno jātiyā adhikopi dussaṅgaho hoti. So hi "ahaṁ jātimā"ti bhogasampannena saddhiṁ ekaparibhogaṁ na icchati, tasmiṁ akariyamāne[4] kujjhati. Ubhohipi hīno pana susaṅgaho hoti. Na hi so itarena saddhiṁ ekaparibhogaṁ icchati, na akariyamāne ca kujjhati. Ubhohi sadisopi susaṅgahoyeva. Bhikkhūsu dussīlo dussaṅgaho hoti. Na hi sakkā tena saddhiṁ ekaparibhogo kātuṁ, tathā akariyamāne ca kujjhati. Sīlavā susaṅgaho hoti. Sīlavā hi adīyamānepi[5] akariyamānepi na kujjhati. Aññaṁ

1. Na paccāsiṁsati (Sī, Syā) 2. Hitakataṁ (Sī) 3. Ekaparibhogaṁ (Syā)
4. Kariyamāne (Syā) 5. Kariyamānepi (Syā, Ka)

ကရစရဏာဒိလက္ခဏဝဏ္ဏနာ (၇-၈)

၂၁၀။ **ဒါနေနာ**တိအာဒီသု ဧကစ္စော ဒါနေနေဝ သင်္ဂဏှိတဗ္ဗော ဟောတိ၊ တံ ဒါနေန သင်္ဂဟေသိ။ ပဗ္ဗဇိတာနံ ပဗ္ဗဇိတပရိက္ခာရံ, ဂိဟီနံ ဂိဟိပရိက္ခာရံ အဒါသိ။

ပေယျဝဇ္ဇေနာတိ ဧကစ္စော ဟိ "အယံ ဒါတဗ္ဗံ နာမ ဒေတိ၊ ဧကေန ပန ဝစနေန သဗ္ဗံ မက္ခေတွာ နာသေတိ၊ ကိံ ဧတဿ ဒါန"န္တိ ဝတ္တာ ဟောတိ။ ဧကစ္စော "အယံ ကိဉ္စာပိ ဒါနံ န ဒေတိ၊ ကထေန္တော ပန တေလေန ဝိယ မက္ခေတိ။ ဧသော ဒေတု ဝါ မာ ဝါ၊ ဝစနမေဝ တဿ သဟဿံ အဂ္ဃတီ"တိ ဝတ္တာ ဟောတိ။ ဧဝရူပေါ ပုဂ္ဂလော ဒါနံ န ပစ္စာသီသတိ[၁]၊ ပိယဝစနမေဝ ပစ္စာသီသတိ။ တံ ပိယဝစနေန သင်္ဂဟေသိ။

အတ္ထစရိယာယာတိ အတ္ထသံဝဍ္ဎနကထာယ။ ဧကစ္စော ဟိ နေဝ ဒါနံ, န ပိယဝစနံ ပစ္စာသီသတိ။ အတ္တနော ဟိတကထံ[၂] ဝဍ္ဎိတကထမေဝ ပစ္စာသီသတိ။ ဧဝရူပံ ပုဂ္ဂလံ "ဣဒံ တေ ကာတဗ္ဗံ၊ ဣဒံ တေ န ကာတဗ္ဗံ။ ဧဝရူပေါ ပုဂ္ဂလော သေဝိတဗ္ဗော၊ ဧဝရူပေါ ပုဂ္ဂလော န သေဝိတဗ္ဗော"တိ ဧဝံ အတ္ထစရိယာယ သင်္ဂဟေသိ။

သမာနတ္တတာယာတိ သမာနသုခဒုက္ခဘာဝေန။ ဧကစ္စော ဟိ ဒါနာဒီသု ဧကမ္ပိ န ပစ္စာသီသတိ၊ ဧကာသနေ နိသဇ္ဇံ, ဧကပလ္လင်္ကေ သယနံ, ဧကတော ဘောဇနန္တိ ဧဝံ သမာနသုခဒုက္ခတံ ပစ္စာသီသတိ။ တတ္ထ ဇာတိယာ ဟီနော ဘောဂေန အဓိကော ဒုဿင်္ဂဟော ဟောတိ။ န ဟိ သက္ကာ တေန သဒ္ဓိံ ဧကပရိဘောဂေါ[၃] ကာတုံ၊ တထာ အကရိယမာနေ စ သော ကုဇ္ဈတိ။ ဘောဂေန ဟီနော ဇာတိယာ အဓိကောပိ ဒုဿင်္ဂဟော ဟောတိ။ သော ဟိ "အဟံ ဇာတိမာ"တိ ဘောဂသမ္ပန္နေန သဒ္ဓိံ ဧကပရိဘောဂံ န ဣစ္ဆတိ၊ တသ္မိံ အကရိယမာနေ[၄] ကုဇ္ဈတိ။ ဥဘောဟိပိ ဟီနော ပန သုသင်္ဂဟော ဟောတိ။ န ဟိ သော ဣတရေန သဒ္ဓိံ ဧကပရိဘောဂံ ဣစ္ဆတိ၊ န အကရိယမာနေ စ ကုဇ္ဈတိ။ ဥဘောဟိ သဒိသောပိ သုသင်္ဂဟောယေဝ။ ဘိက္ခူသု ဒုဿီလော ဒုဿင်္ဂဟော ဟောတိ။ န ဟိ သက္ကာ တေန သဒ္ဓိံ ဧကပရိဘောဂေါ ကာတုံ၊ တထာ အကရိယမာနေ စ ကုဇ္ဈတိ။ သီလဝါ သုသင်္ဂဟော ဟောတိ။ သီလဝါ ဟိ အဒီယမာနေပိ[၅] အကရိယမာနေပိ န ကုဇ္ဈတိ။ အညံ

၁-န ပစ္စာသိံသတိ (သီ၊ သျာ) ၂-ဟိတကတံ (သီ) ၃-ဧကပရိဘောဂံ (သျာ)
၄-ကရိယမာနေ (သျာ) ၅-ကရိယမာနေပိ (သျာ၊ က)

attanā saddhiṁ paribhogaṁ akarontampi na pāpakena cittena passati. Paribhogopi tena saddhiṁ sukaro hoti. Tasmā evarūpaṁ puggalaṁ evaṁ samānattatāya saṅgahesi.

Susaṅgahitāssa hontīti susaṅgahitā assa honti. Detu vā mā vā detu, karotu vā mā vā karotu, susaṅgahitāva honti, na bhijjanti. “Yadāssa dātabbaṁ hoti, tadā deti. Idāni maññe natthi, tena na deti. Kiṁ mayaṁ dadamānameva upaṭṭhahāma, adentaṁ akarontaṁ na upaṭṭhahāmā”ti evaṁ cintenti.

Idha **kammaṁ** nāma dīgharattaṁ kataṁ dānādisaṅgahakammaṁ. **Kammasari kkhakaṁ** nāma yo evaṁ asaṅgāhako hoti, so iminā kāraṇenassa asaṅgāhakabhāvaṁ jano jānātūti thaddhahatthapādo ceva hoti, visamaṭṭhitāvayavalakkhaṇo[1] ca. Tathāgatassa pana dīgharattaṁ saṅgāhakabhāvaṁ sadevako loko iminā kāraṇena jānātūti imāni dve lakkhaṇāni nibbattanti. **Lakkhaṇaṁ** nāma idameva lakkhaṇadvayaṁ. Susaṅgahita parijanatā **ānisaṁso**.

211. **Kariyā**ti karitvā. **Cariyā**ti caritvā. **Anavamatenā**ti anavaññātena. “Anapamodenā”tipi[2] pāṭho, na appamodena na dīnena na gabbhitenāti[3] attho.

Caviyāti cavitvā. **Atirucira suvaggu dassaneyyan**ti atirucirañca supāsādikaṁ suvaggu ca suṭṭhu chekaṁ dassaneyyañca daṭṭhabbayuttaṁ. **Susu kumāro**ti suṭṭhu sukumāro.

Parijanassavoti parijano assavo vacanakaro. **Vidheyyo**ti kattabbākattabbesu yathāruci vidhātabbo. **Mahiman**ti mahiṁ imaṁ. **Piyavadū hitasukhataṁ jigīsamāno**ti piyavado hutvā hitañca sukhañca pariyesamāno. **Vacanapaṭikarassābhippasannā**ti vacanapaṭikarā assa abhippasannā. **Dhammānudhamman**ti dhammañca anudhammañca.

1. Visamaṭṭhitasseva lakkhaṇo (Syā, Ka)
2. Anapavādenātipi (Sī) anamadenātipi (Syā)
3. Dinnena na vambhitenāti (Syā)

အတ္တနာ သဒ္ဓိံ ပရိဘောဂံ အကရောန္တမ္ပိ န ပါပကေန စိတ္တေန ပဿတိ။ ပရိဘောဂေါပိ တေန သဒ္ဓိံ သုကရော ဟောတိ။ တသ္မာ ဧဝရူပံ ပုဂ္ဂလံ ဧဝံ သမာနတ္တတာယ သင်္ဂဟေသိ။

သုသင်္ဂဟိတာဿ ဟောန္တီတိ သုသင်္ဂဟိတာ အဿ ဟောန္တိ။ ဒေတု ဝါ မာ ဝါ ဒေတု၊ ကရောတု ဝါ မာ ဝါ ကရောတု၊ သုသင်္ဂဟိတာဝ ဟောန္တိ၊ န ဘိဇ္ဇန္တိ။ “ယဒါဿ ဒါတဗ္ဗံ ဟောတိ၊ တဒါ ဒေတိ။ ဣဒါနိ မညေ နတ္ထိ၊ တေန န ဒေတိ။ ကိံ မယံ ဒဒမာနမေဝ ဥပဋ္ဌဟာမ၊ အဒေန္တံ အကရောန္တံ န ဥပဋ္ဌဟာမာ”တိ ဧဝံ စိန္တေန္တိ။

ဣဓ **ကမ္မံ** နာမ ဒီဃရတ္တံ ကတံ ဒါနာဒိသင်္ဂဟကမ္မံ။ **ကမ္မသရိက္ခကံ** နာမ ယော ဧဝံ အသင်္ဂါဟကော ဟောတိ၊ သော ဣမိနာ ကာရဏေနဿ အသင်္ဂါဟကဘာဝံ ဇနော ဇာနာတူတိ ထဒ္ဓဟတ္ထပါဒေါ စေဝ ဟောတိ၊ ဝိသမဋ္ဌိတာဝယဝလက္ခဏော[1] စ။ တထာဂတဿ ပန ဒီဃရတ္တံ သင်္ဂါဟကဘာဝံ သဒေဝကော လောကော ဣမိနာ ကာရဏေန ဇာနာတူတိ ဣမာနိ ဒွေ လက္ခဏာနိ နိဗ္ဗတ္တန္တိ။ **လက္ခဏံ** နာမ ဣဒမေဝ လက္ခဏဒွယံ။ သုသင်္ဂဟိတ-ပရိဇနတာ **အာနိသံသော**။

၂၁၁။ **ကရိယာ**တိ ကရိတွာ။ **စရိယာ**တိ စရိတွာ။ **အနဝမတေနာ**တိ အနဝညာတေန။ “အနပမောဒေနာ”တိပိ[2] ပါဌော၊ န အပ္ပမောဒေန န ဒီနေန န ဂဗ္ဘိတေနာတိ[3] အတ္ထော။

စဝိယာတိ စဝိတွာ။ **အတိရုစိရ သုဝဂ္ဂု ဒဿနေယျ**န္တိ အတိရုစိရဉ္စ သုပါသာဒိကံ သုဝဂ္ဂု စ သုဋ္ဌု ဆေကံ ဒဿနေယျဉ္စ ဒဋ္ဌဗ္ဗယုတ္တံ။ **သုသု ကုမာရော**တိ သုဋ္ဌု သုကုမာရော။

ပရိဇနဿဝေါတိ ပရိဇနော အဿဝေါ ဝစနကရော။ **ဝိဓေယျော**တိ ကတ္တဗ္ဗာကတ္တဗ္ဗေသု ယထာရုစိ ဝိဓာတဗ္ဗော။ **မဟိမ**န္တိ မဟိံ ဣမံ။ **ပိယဝဒူ ဟိတသုခတံ ဇိဂီသမာနော**တိ ပိယဝဒေါ ဟုတွာ ဟိတဉ္စ သုခဉ္စ ပရိယေသ-မာနော။ **ဝစနပဋိကရဿာဘိပ္ပသန္နာ**တိ ဝစနပဋိကရာ အဿ အဘိပ္ပသန္နာ။ **ဓမ္မာနုဓမ္မ**န္တိ ဓမ္မဉ္စ အနုဓမ္မဉ္စ။

၁-ဝိသမဋ္ဌိတဿေဝ လက္ခဏော (သျာ၊ က) ၂-အနပဝါဒေနာတိပိ (သီ) အနမဒေနာတိပိ (သျာ)
၃-ဒိန္နေန န ဝမ္ဘိတေနာတိ (သျာ)

Ussaṅkhapādādilakkhaṇavaṇṇanā (9-10)

212. **Atthūpasaṁhitan**ti idhalokaparalokatthanissitaṁ. **Dhammūpasaṁhitan**ti dasakusalakammapathanissitaṁ. **Bahujanaṁ nidaṁsesī**ti bahujanassa nidaṁsanakathaṁ kathesi. **Pāṇīnan**ti sattānaṁ. “Aggo”ti-ādīni sabbāni aññamaññavevacanāni. Idha **kammaṁ** nāma dīgharattaṁ bhāsitā uddhaṅgamanīyā atthūpasaṁhitā vācā. **Kamma sarikkhakaṁ** nāma yo evarūpaṁ uggatavācaṁ na bhāsati, so iminā kāraṇena uggata vācāya abhāsanaṁ jano jānātūti adhosaṅkhapādo[1] ca hoti adhonatalomo[2] ca. Tathā gatassa pana dīgharattaṁ evarūpāya uggatavācāya bhāsitabhāvaṁ sadevako loko iminā kāraṇena jānātūti **ussaṅkhapādalakkhaṇañca uddhaggalomalakkhaṇañca** nibbattati. **Lakkhaṇaṁ** nāma idameva lakkhaṇadvayaṁ. Uttamabhāvo **ānisaṁso.**

213. **Erayan**ti bhaṇanto. **Bahujanaṁ nidaṁsayī**ti bahujanassa hitaṁ dasseti. **Dhammayāgan**ti dhammadānayaññaṁ.

Ubbhamuppatitalomavā sasoti so esa uddhaggatalomavā hoti. **Pādagaṇṭhirahū**ti pādagopphakā ahesuṁ. **Sādhusaṇṭhitā**ti suṭṭhu saṇṭhitā. **Maṁsalohitācitā**ti maṁsena ca lohitena ca ācitā. **Tacotthatā**ti tacena pariyonaddhā niguḷhā. **Vajatī**ti gacchati. **Anoma nikkamo**ti anomavihārī seṭṭhavihārī.

Eṇijaṅghalakkhaṇavaṇṇanā (11)

214. **Sippaṁ vā**ti-ādīsu sippaṁ nāma dve sippāni hīnañca sippaṁ ukkaṭṭhañca sippaṁ. Hīnaṁ nāma sippaṁ naḷakārasippaṁ kumbhakārasippaṁ pesakārasippaṁ nahāpitasippaṁ. Ukkaṭṭhaṁ nāma sippaṁ lekhā muddā gaṇanā. **Vijjā**ti ahivijjādi anekavidhā. **Caraṇan**ti pañcasīlaṁ dasasīlaṁ pātimokkhasaṁvarasīlaṁ. **Kamman**ti kammassakatājānanapaññā. **Kilisseyyun**ti kilameyyuṁ. Antevāsikavattaṁ nāma dukkhaṁ, taṁ nesaṁ mā ciramahosīti cintesi.

Rājārahānīti rañño anurūpāni hatthi-assādīni, tāniyeva rañño senāya aṅgabhūtattā **rājaṅgānī**ti vuccanti, **rājūpabhogānī**ti

1. Adhogatasaṅkhapādo (Sī) 2. Adhogatalomo (Sī)

ဥဿင်္ခပါဒါဒိလက္ခဏဝဏ္ဏနာ (၉-၁၀)

၂၁၂။ **အတ္ထူပသံဟိတန္တိ** ဣဓလောကပရလောကတ္ထနိဿိတံ။ **ဓမ္မူပသံဟိတန္တိ** ဒသကုသလကမ္မပထနိဿိတံ။ **ဗဟုဇနံ နိဒံသေသီ**တိ ဗဟုဇနဿ နိဒံသနကထံ ကထေသိ။ **ပါဏီနန္တိ** သတ္တာနံ။ “အဂ္ဂေါ”တိအာဒီနိ သဗ္ဗာနိ အညမညဝေဝစနာနိ။ ဣဓ **ကမ္မံ** နာမ ဒီဃရတ္တံ ဘာသိတာ ဥဒ္ဓင်္ဂမနီယာ အတ္ထူပသံဟိတာ ဝါစာ။ **ကမ္မသရိက္ခကံ** နာမ ယော ဧဝရူပံ ဥဂ္ဂတဝါစံ န ဘာသတိ၊ သော ဣမိနာ ကာရဏေန ဥဂ္ဂတဝါစာယ အဘာသနံ ဇနော ဇာနာတူတိ အဓောသင်္ခပါဒေါ[၁] စ ဟောတိ အဓောနတလောမော[၂] စ။ တထာဂတဿ ပန ဒီဃရတ္တံ ဧဝရူပါယ ဥဂ္ဂတဝါစာယ ဘာသိတဘာဝံ သဒေဝကော လောကော ဣမိနာ ကာရဏေန ဇာနာတူတိ **ဥဿင်္ခပါဒလက္ခဏဉ္စ ဥဒ္ဓဂ္ဂလောမလက္ခဏဉ္စ** နိဗ္ဗတ္တတိ။ **လက္ခဏံ** နာမ ဣဒမေဝ လက္ခဏဒွယံ။ ဥတ္တမဘာဝေါ **အာနိသံသော။**

၂၁၃။ **ဧရယန္တိ** ဘဏန္တော။ **ဗဟုဇနံ နိဒံသယီ**တိ ဗဟုဇနဿ ဟိတံ ဒဿေတိ။ **ဓမ္မယာဂန္တိ** ဓမ္မဒါနယညံ။

ဥဗ္ဘမုပ္ပတိတလောမဝါ သသောတိ သော ဧသ ဥဒ္ဓဂ္ဂတလောမဝါ ဟောတိ။ **ပါဒဂဏ္ဌိရဟူ**တိ ပါဒဂေါပ္ဖကာ အဟေသုံ။ **သာဓုသဏ္ဌိတာ**တိ သုဋ္ဌု သဏ္ဌိတာ။ **မံသလောဟိတာစိတာ**တိ မံသေန စ လောဟိတေန စ အာစိတာ။ **တစောတ္ထတာ**တိ တစေန ပရိယောနဒ္ဓါ နိဂုဠှာ။ **ဝဇတီ**တိ ဂစ္ဆတိ။ **အနောမနိက္ကမော**တိ အနောမဝိဟာရီ သေဋ္ဌဝိဟာရီ။

ဧဏိဇင်္ဃလက္ခဏဝဏ္ဏနာ (၁၁)

၂၁၄။ **သိပ္ပံ ဝါ**တိအာဒီသု သိပ္ပံ နာမ ဒွေ သိပ္ပါနိ ဟီနဉ္စ သိပ္ပံ ဥက္ကဋ္ဌဉ္စ သိပ္ပံ။ ဟီနံ နာမ သိပ္ပံ နဠကာရသိပ္ပံ ကုမ္ဘကာရသိပ္ပံ ပေသကာရသိပ္ပံ နဟာပိတသိပ္ပံ။ ဥက္ကဋ္ဌံ နာမ သိပ္ပံ လေခါ မုဒ္ဒါ ဂဏနာ။ **ဝိဇ္ဇာ**တိ အဟိဝိဇ္ဇာဒိ အနေကဝိဓာ။ **စရဏန္တိ** ပဉ္စသီလံ ဒသသီလံ ပါတိမောက္ခသံဝရသီလံ။ **ကမ္မန္တိ** ကမ္မဿကတာဇာနနပညာ။ **ကိလိဿေယျုန္တိ** ကိလမေယျုံ။ အန္တေဝါသိကဝတ္တံ နာမ ဒုက္ခံ၊ တံ နေသံ မာ စိရမဟောသီတိ စိန္တေသိ။

ရာဇာရဟာနီတိ ရညော အနုရူပါနိ ဟတ္ထိအဿာဒီနိ၊ တာနိယေဝ ရညော သေနာယ အင်္ဂဘူတတ္တာ **ရာဇင်္ဂါနီ**တိ ဝုစ္စန္တိ၊ **ရာဇူပဘောဂါနီ**တိ

၁-အဓောဂတသင်္ခပါဒေါ (သီ) ၂-အဓောဂတလောမော (သီ)

rañño upabhogaparibhogabhaṇḍāni, tāni ceva sattaratanāni ca. **Rājānucchavikānīti** rañño anucchavikāni. Tesaṁyeva sabbesaṁ idaṁ gahaṇaṁ. **Samaṇārahānīti** samaṇānaṁ anurūpāni cīvarādīni. **Samaṇaṅgānīti** samaṇānaṁ koṭṭhāsabhūtā catasso parisā. **Samaṇūpabhogānīti** samaṇānaṁ upabhogaparikkhārā. **Samaṇānucchavikānīti** tesaṁyeva adhivacanaṁ.

Idha pana **kammaṁ** nāma dīgharattaṁ sakkaccaṁ sippādivācanaṁ. **Kammasari kkhakaṁ** nāma yo evaṁ sakkaccaṁ sippaṁ avācento antevāsike ukkuṭikāsanajaṅgha pesanikādīhi kilameti, tassa jaṅghamaṁsaṁ likhitvā pātitaṁ viya hoti. Tathāgatassa pana sakkaccaṁ vācitabhāvaṁ sadevako loko iminā kāraṇena jānātūti anupubba-uggata vaṭṭitaṁ **eṇijaṅghalakkhaṇaṁ** nibbattati. **Lakkhaṇaṁ** nāma idameva lakkhaṇaṁ. Anucchavikalābhitā **ānisaṁso.**

215. **Yadūpaghātāyāti** yaṁ sippaṁ kassaci upaghātāya na hoti. **Kilissatīti** kilamissati. **Sukhumattacotthatāti** sukhumattacena pariyonaddhā. Kiṁ pana aññena kammena aññaṁ lakkhaṇaṁ nibbattatīti. Na nibbattati, yaṁ pana nibbattati, taṁ anubyañjanaṁ hoti, tasmā idha vuttaṁ.

Sukhumacchavilakkhaṇavaṇṇanā (12)

216. **Samaṇaṁ vāti** samitapāpaṭṭhena samaṇaṁ. **Brāhmaṇaṁ vāti** bāhitapāpaṭṭhena brāhmaṇaṁ.

Mahāpaññoti-ādīsu mahāpaññādīhi samannāgato hotīti attho. Tatridaṁ mahāpaññādīnaṁ nānattaṁ.

Tattha katamā **mahāpaññā.** Mahante sīlakkhandhe pariggaṇhātīti **mahāpaññā**, mahante samādhikkhandhe paññākkhandhe vimuttikkhandhe vimuttiñāṇa dassanakkhandhe pariggaṇhātīti mahāpaññā, mahantāni ṭhānāṭhānāni mahantā vihārasamāpattiyo mahantāni ariyasaccāni mahante satipaṭṭhāne sammappadhāne iddhipāde mahantāni indriyāni balāni mahante bojjhaṅge mahante ariyamagge mahantāni sāmaññaphalāni mahantā abhiññāyo mahantaṁ paramatthaṁ nibbānaṁ pariggaṇhātīti mahāpaññā.

ရညော ဥပဘောဂပရိဘောဂဘဏ္ဍာနိ၊ တာနိ စေဝ သတ္တရတနာနိ စ။ **ရာဇာနုစ္ဆဝိကာနီ**တိ ရညော အနုစ္ဆဝိကာနိ။ တေသံယေဝ သဗ္ဗေသံ ဣဒံ ဂဟဏံ။ **သမဏာရဟာနီ**တိ သမဏာနံ အနုရူပါနိ စီဝရာဒီနိ။ **သမဏင်္ဂါနီ**တိ သမဏာနံ ကောဋ္ဌာသဘူတာ စတဿော ပရိသာ။ **သမဏူပဘောဂါနီ**တိ သမဏာနံ ဥပဘောဂပရိက္ခာရာ။ **သမဏာနုစ္ဆဝိကာနီ**တိ တေသံယေဝ အဓိဝစနံ။

ဣဓ ပန **ကမ္မံ** နာမ ဒီဃရတ္တံ သက္ကစ္စံ သိပ္ပါဒိဝါစနံ။ **ကမ္မသရိက္ခကံ** နာမ ယော ဧဝံ သက္ကစ္စံ သိပ္ပံ အဝါစေန္တော အန္တေဝါသိကေ ဥက္ကုဋိကာသန-ဇင်္ဃပေသနိကာဒီဟိ ကိလမေတိ၊ တဿ ဇင်္ဃမံသံ လိခိတွာ ပါတိတံ ဝိယ ဟောတိ။ တထာဂတဿ ပန သက္ကစ္စံ ဝါစိတဘာဝံ သဒေဝကော လောကော ဣမိနာ ကာရဏေန ဇာနာတူတိ အနုပုဗ္ဗဥဂ္ဂတဝဋ္ဋိတံ **ဧဏိဇင်္ဃလက္ခဏံ** နိဗ္ဗတ္တတိ။ **လက္ခဏံ** နာမ ဣဒမေဝ လက္ခဏံ။ အနုစ္ဆဝိကလာဘိတာ **အာနိသံသော**။

၂၁၅။ **ယဒူပဃာတာယာ**တိ ယံ သိပ္ပံ ကဿစိ ဥပဃာတာယ န ဟောတိ။ **ကိလိဿတီ**တိ ကိလမိဿတိ။ **သုခုမတ္တစောတ္ထတာ**တိ သုခုမတ္တစေန ပရိယောနဒ္ဓါ။ ကိံ ပန အညေန ကမ္မေန အညံ လက္ခဏံ နိဗ္ဗတ္တတီတိ။ န နိဗ္ဗတ္တတိ၊ ယံ ပန နိဗ္ဗတ္တတိ၊ တံ အနုဗျဉ္ဇနံ ဟောတိ၊ တသ္မာ ဣဓ ဝုတ္တံ။

သုခုမစ္ဆဝိလက္ခဏဝဏ္ဏနာ (၁၂)

၂၁၆။ **သမဏံ ဝါ**တိ သမိတပါပတ္တေန သမဏံ။ **ဗြာဟ္မဏံ ဝါ**တိ ဗာဟိတပါပတ္တေန ဗြာဟ္မဏံ။

မဟာပညောတိအာဒီသု မဟာပညာဒီဟိ သမန္နာဂတော ဟောတီတိ အတ္ထော။ တတြိဒံ မဟာပညာဒီနံ နာနတ္တံ။

တတ္ထ ကတမာ **မဟာပညာ**။ မဟန္တေ သီလက္ခန္ဓေ ပရိဂ္ဂဏှာတီတိ **မဟာပညာ**၊ မဟန္တေ သမာဓိက္ခန္ဓေ ပညာက္ခန္ဓေ ဝိမုတ္တိက္ခန္ဓေ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနက္ခန္ဓေ ပရိဂ္ဂဏှာတီတိ မဟာပညာ၊ မဟန္တာနိ ဌာနာဋ္ဌာနာနိ မဟန္တာ ဝိဟာရသမာပတ္တိယော မဟန္တာနိ အရိယသစ္စာနိ မဟန္တေ သတိပဋ္ဌာနေ သမ္မပ္ပဓာနေ ဣဒ္ဓိပါဒေ မဟန္တာနိ ဣန္ဒြိယာနိ ဗလာနိ မဟန္တေ ဗောဇ္ဈင်္ဂေ မဟန္တေ အရိယမဂ္ဂေ မဟန္တာနိ သာမညဖလာနိ မဟန္တာ အဘိညာယော မဟန္တံ ပရမတ္ထံ နိဗ္ဗာနံ ပရိဂ္ဂဏှာတီတိ မဟာပညာ။

Katamā **puthupaññā**. Puthunānākhandhesu ñāṇaṁ pavattatīti **puthupaññā.** Puthunānādhātūsu puthunānā-āyatanesu puthunānāpaṭiccasamuppādesu puthunānāsuñña tamanupalabbhesu puthunānā-atthesu dhammesu niruttīsu paṭibhānesu. Puthunānā sīlakkhandhesu puthunānāsamādhipaññāvimuttivimuttiñāṇadassanakkhandhesu puthunānāṭhānāṭhānesu puthunānāvihārasamāpattīsu puthunānā-ariyasaccesu puthunānā satipaṭṭhānesu sammappadhānesu iddhipādesu indriyesu balesu bojjhaṅgesu puthunānā ariyamaggesu sāmaññaphalesu abhiññāsu puthujjanasādhāraṇe dhamme samatikkamma paramatthe nibbāne ñāṇaṁ pavattatīti puthupaññā.

Katamā **hāsapaññā.** Idhekacco hāsabahulo vedabahulo tuṭṭhibahulo pāmojja bahulo sīlaṁ paripūreti indriyasaṁvaraṁ paripūreti bhojane mattaññutaṁ jāgariyā nuyogaṁ sīlakkhandhaṁ samādhikkhandhaṁ paññākkhandhaṁ vimuttikkhandhaṁ vimuttiñāṇadassanakkhandhaṁ paripūretīti hāsapaññā. Hāsabahulo -pa- pāmojjabahulo ṭhānāṭhānaṁ paṭivijjhatīti hāsapaññā. Hāsabahulo vihārasamāpattiyo paripūretīti hāsapaññā. Hāsabahulo ariyasaccāni paṭivijjhatīti hāsapaññā. Satipaṭṭhāne sammappa dhāne iddhipāde indriyāni balāni bojjhaṅge ariyamaggaṁ bhāvetīti hāsapaññā. Hāsabahulo sāmaññaphalāni sacchikarotīti hāsapaññā. Abhiññāyo paṭivijjhatīti hāsapaññā. Hāsabahulo vedatuṭṭhipāmojjabahulo paramatthaṁ nibbānaṁ sacchikarotīti hāsapaññā.

Katamā **javanapaññā.** Yaṁkiñci rūpaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ yaṁ dūre santike vā, sabbaṁ taṁ rūpaṁ aniccato khippaṁ javatīti javanapaññā. Dukkhato khippaṁ anattato khippaṁ javatīti javanapaññā. Yā kāci vedanā -pa- yaṁkiñci viññāṇaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ, sabbaṁ taṁ viññāṇaṁ aniccato dukkhato anattato khippaṁ javatīti javanapaññā. Cakkhu -pa- jarāmaraṇaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ aniccato dukkhato anattato khippaṁ javatīti javanapaññā. Rūpaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ aniccaṁ khayaṭṭhena dukkhaṁ bhayaṭṭhena anattā asārakaṭṭhenāti tulayitvā tīrayitvā vibhāvayitvā vibhūtaṁ katvā rūpanirodhe nibbāne khippaṁ javatīti javana paññā. Vedanā saññā saṅkhārā viññāṇaṁ cakkhu -pa- jarāmaraṇaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ aniccaṁ khayaṭṭhena -pa- vibhūtaṁ katvā jarāmaraṇanirodhe nibbāne khippaṁ javatīti javanapaññā. Rūpaṁ

ကတမာ **ပုထုပညာ**။ ပုထုနာနာခန္ဓေသု ဉာဏံ ပဝတ္တတီတိ **ပုထုပညာ**။ ပုထုနာနာဓာတူသု ပုထုနာနာအာယတနေသု ပုထုနာနာပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေသု ပုထုနာနာသုညတမနုပလဗ္ဘေသု ပုထုနာနာအတ္ထေသု ဓမ္မေသု နိရုတ္တီသု ပဋိဘာနေသု။ ပုထုနာနာသီလက္ခန္ဓေသု ပုထုနာနာသမာဓိပညာဝိမုတ္တိဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနက္ခန္ဓေသု ပုထုနာနာဌာနာဌာနေသု ပုထုနာနာဝိဟာရသမာပတ္တီသု ပုထုနာနာအရိယသစ္စေသု ပုထုနာနာသတိပဋ္ဌာနေသု သမ္မပ္ပဓာနေသု ဣဒ္ဓိပါဒေသု ဣန္ဒြိယေသု ဗလေသု ဗောဇ္ဈင်္ဂေသု ပုထုနာနာအရိယမဂ္ဂေသု သာမညဖလေသု အဘိညာသု ပုထုဇ္ဇနသာဓာရဏေ ဓမ္မေ သမတိက္ကမ္မ ပရမတ္ထေ နိဗ္ဗာနေ ဉာဏံ ပဝတ္တတီတိ ပုထုပညာ။

ကတမာ **ဟာသပညာ**။ ဣဓေကစ္စော ဟာသဗဟုလော ဝေဒဗဟုလော တုဋ္ဌိဗဟုလော ပါမောဇ္ဇဗဟုလော သီလံ ပရိပူရေတိ ဣန္ဒြိယသံဝရံ ပရိပူရေတိ ဘောဇနေ မတ္တညုတံ ဇာဂရိယာနုယောဂံ သီလက္ခန္ဓံ သမာဓိက္ခန္ဓံ ပညာက္ခန္ဓံ ဝိမုတ္တိက္ခန္ဓံ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနက္ခန္ဓံ ပရိပူရေတီတိ ဟာသပညာ။ ဟာသဗဟုလော။ပ။ ပါမောဇ္ဇဗဟုလော ဌာနာဌာနံ ပဋိဝိဇ္ဈတီတိ ဟာသပညာ။ ဟာသဗဟုလော ဝိဟာရသမာပတ္တိယော ပရိပူရေတီတိ ဟာသပညာ။ ဟာသဗဟုလော အရိယသစ္စာနိ ပဋိဝိဇ္ဈတီတိ ဟာသပညာ။ သတိပဋ္ဌာနေ သမ္မပ္ပဓာနေ ဣဒ္ဓိပါဒေ ဣန္ဒြိယာနိ ဗလာနိ ဗောဇ္ဈင်္ဂေ အရိယမဂ္ဂံ ဘာဝေတီတိ ဟာသပညာ။ ဟာသဗဟုလော သာမညဖလာနိ သစ္ဆိကရောတီတိ ဟာသပညာ။ အဘိညာယော ပဋိဝိဇ္ဈတီတိ ဟာသပညာ။ ဟာသဗဟုလော ဝေဒတုဋ္ဌိပါမောဇ္ဇဗဟုလော ပရမတ္ထံ နိဗ္ဗာနံ သစ္ဆိကရောတီတိ ဟာသပညာ။

ကတမာ **ဇဝနပညာ**။ ယံကိဉ္စိ ရူပံ အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နံ ယံ ဒူရေ သန္တိကေ ဝါ၊ သဗ္ဗံ တံ ရူပံ အနိစ္စတော ခိပ္ပံ ဇဝတီတိ ဇဝနပညာ။ ဒုက္ခတော ခိပ္ပံ အနတ္တတော ခိပ္ပံ ဇဝတီတိ ဇဝနပညာ။ ယာ ကာစိ ဝေဒနာ။ပ။ ယံကိဉ္စိ ဝိညာဏံ အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နံ၊ သဗ္ဗံ တံ ဝိညာဏံ အနိစ္စတော ဒုက္ခတော အနတ္တတော ခိပ္ပံ ဇဝတီတိ ဇဝနပညာ။ စက္ခု။ပ။ ဇရာမရဏံ အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နံ အနိစ္စတော ဒုက္ခတော အနတ္တတော ခိပ္ပံ ဇဝတီတိ ဇဝနပညာ။ ရူပံ အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နံ အနိစ္စံ ခယဋ္ဌေန ဒုက္ခံ ဘယဋ္ဌေန အနတ္တာ အသာရကဋ္ဌေနာတိ တုလယိတွာ တီရယိတွာ ဝိဘာဝယိတွာ ဝိဘူတံ ကတွာ ရူပနိရောဓေ နိဗ္ဗာနေ ခိပ္ပံ ဇဝတီတိ ဇဝနပညာ။ ဝေဒနာ သညာ သင်္ခါရာ ဝိညာဏံ စက္ခု။ပ။ ဇရာမရဏံ အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နံ အနိစ္စံ ခယဋ္ဌေန။ပ။ ဝိဘူတံ ကတွာ ဇရာမရဏနိရောဓေ နိဗ္ဗာနေ ခိပ္ပံ ဇဝတီတိ ဇဝနပညာ။ ရူပံ

atītānāgatapaccuppannaṁ. Cakkhuṁ -pa- jarāmaraṇaṁ aniccaṁ saṅkhataṁ paṭicca samuppannaṁ khayadhammaṁ vayadhammaṁ virāgadhammaṁ nirodhadhammanti tulayitvā tīrayitvā vibhāvayitvā vibhūtaṁ katvā jarāmaraṇanirodhe nibbāne khippaṁ javatīti javanapaññā.

Katamā **tikkhapaññā.** Khippaṁ kilese chindatīti tikkhapaññā. Uppannaṁ kāmavitakkaṁ nādhivāseti. Uppannaṁ byāpādavitakkaṁ. Uppannaṁ vihiṁsāvitakkaṁ. Uppannuppanne pāpake akusale dhamme uppannaṁ rāgaṁ dosaṁ mohaṁ kodhaṁ upanāhaṁ makkhaṁ paḷāsaṁ issaṁ macchariyaṁ māyaṁ sāṭheyyaṁ thambhaṁ sārambhaṁ mānaṁ atimānaṁ madaṁ pamādaṁ sabbe kilese sabbe duccarite sabbe abhisaṅkhāre sabbe bhavagāmikamme nādhivāseti pajahati vinodeti byantīkaroti anabhāvaṁ gametīti tikkhapaññā. Ekasmiṁ āsane cattāro ariyamaggā cattāri sāmañña phalāni catasso paṭisambhidāyo cha abhiññāyo adhigatā honti sacchikatā phassitā paññāyāti tikkhapaññā.

Katamā **nibbedhikapaññā.** Idhekacco sabbasaṅkhāresu ubbegabahulo hoti uttāsabahulo ukkaṇṭhanabahulo aratibahulo anabhiratibahulo bahimukho na ramati sabbasaṅkhāresu, anibbiddhapubbaṁ apadālitapubbaṁ lobhakkhandhaṁ nibbijjhati padāletīti nibbedhikapaññā. Anibbiddhapubbaṁ apadālitapubbaṁ dosakkhandhaṁ mohakkhandhaṁ kodhaṁ upanāhaṁ -pa- sabbe bhavagāmikamme nibbijjhati padāletīti nibbedhikapaññāti[1].

217. **Pabbajitaṁ upāsitā**ti paṇḍitaṁ pabbajitaṁ upasaṅkamitvā payirupāsitā. **Atthantaro**ti yathā eke randhagavesino upārambhacittatāya dosaṁ abbhantaraṁ karitvā nisāmayanti, evaṁ anisāmetvā atthaṁ abbhantaraṁ katvā atthayuttaṁ kathaṁ nisāmayi upadhārayi.

Paṭilābhagatenāti paṭilābhatthāya gatena. **Uppādanimittakovidā**ti uppāde nimitte ca chekā. **Avecca dakkhitī**ti ñatvā passissati.

Atthānusiṭṭhīsu pariggahesu cāti ye atthānusāsanesu pariggahā atthānatthaṁ pariggāhakāni ñāṇāni, tesūti attho.

1. Khu 9. 371 piṭṭhe.

အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နံ။ စက္ခုံ။ပ။ ဇရာမရဏံ အနိစ္စံ သင်္ခတံ ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နံ ခယဓမ္မံ ဝယဓမ္မံ ဝိရာဂဓမ္မံ နိရောဓဓမ္မန္တိ တုလယိတွာ တီရယိတွာ ဝိဘာဝယိတွာ ဝိဘူတံ ကတွာ ဇရာမရဏနိရောဓေ နိဗ္ဗာနေ ခိပ္ပံ ဇဝတီတိ ဇဝနပညာ။

ကတမာ **တိက္ခပညာ။** ခိပ္ပံ ကိလေသေ ဆိန္ဒတီတိ တိက္ခပညာ။ ဥပ္ပန္နံ ကာမဝိတက္ကံ နာဓိဝါသေတိ။ ဥပ္ပန္နံ ဗျာပါဒဝိတက္ကံ။ ဥပ္ပန္နံ ဝိဟိံသာဝိတက္ကံ။ ဥပ္ပန္နုပ္ပန္နေ ပါပကေ အကုသလေ ဓမ္မေ ဥပ္ပန္နံ ရာဂံ ဒေါသံ မောဟံ ကောဓံ ဥပနာဟံ မက္ခံ ပဠာသံ ဣဿံ မစ္ဆရိယံ မာယံ သာဌေယျံ ထမ္ဘံ သာရမ္ဘံ မာနံ အတိမာနံ မဒံ ပမာဒံ သဗ္ဗေ ကိလေသေ သဗ္ဗေ ဒုစ္စရိတေ သဗ္ဗေ အဘိသင်္ခါရေ သဗ္ဗေ ဘဝဂါမိကမ္မေ နာဓိဝါသေတိ ပဇဟတိ ဝိနောဒေတိ ဗျန္တိ ကရောတိ အနဘာဝံ ဂမေတီတိ တိက္ခပညာ။ ဧကသ္မိံ အာသနေ စတ္တာရော အရိယမဂ္ဂါ စတ္တာရိ သာမညဖလာနိ စတဿော ပဋိသမ္ဘိဒါယော ဆ အဘိညာယော အဓိဂတာ ဟောန္တိ သစ္ဆိကတာ ဖဿိတာ ပညာယာတိ တိက္ခပညာ။

ကတမာ **နိဗ္ဗေဓိကပညာ။** ဣဓေကစ္စော သဗ္ဗသင်္ခါရေသု ဥဗ္ဗေဂဗဟုလော ဟောတိ ဥတ္တာသဗဟုလော ဥက္ကဏ္ဌနဗဟုလော အရတိဗဟုလော အနဘိရတိဗဟုလော ဗဟိမုခေါ န ရမတိ သဗ္ဗသင်္ခါရေသု၊ အနိဗ္ဗိဒ္ဓပုဗ္ဗံ အပဒါလိတပုဗ္ဗံ လောဘက္ခန္ဓံ နိဗ္ဗိဇ္ဈတိ ပဒါလေတီတိ နိဗ္ဗေဓိကပညာ။ အနိဗ္ဗိဒ္ဓပုဗ္ဗံ အပဒါလိတပုဗ္ဗံ ဒေါသက္ခန္ဓံ မောဟက္ခန္ဓံ ကောဓံ ဥပနာဟံ။ပ။ သဗ္ဗေ ဘဝဂါမိကမ္မေ နိဗ္ဗိဇ္ဈတိ ပဒါလေတီတိ နိဗ္ဗေဓိကပညာတိ[၁]။

၂၁၇။ **ပဗ္ဗဇိတံ ဥပါသိတာ**တိ ပဏ္ဍိတံ ပဗ္ဗဇိတံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပယိရုပါသိတာ။ **အတ္ထန္တရော**တိ ယထာ ဧကေ ရန္ဓဂဝေသိနော ဥပါရမ္ဘစိတ္တတာယ ဒေါသံ အဗ္ဘန္တရံ ကရိတွာ နိသာမယန္တိ၊ ဧဝံ အနိသာမေတွာ အတ္ထံ အဗ္ဘန္တရံ ကတွာ အတ္ထယုတ္တံ ကထံ နိသာမယိ ဥပဓာရယိ။

ပဋိလာဘဂတေနာတိ ပဋိလာဘတ္ထာယ ဂတေန။ **ဥပ္ပါဒနိမိတ္တကောဝိဒါ**တိ ဥပ္ပါဒေ စ နိမိတ္တေ စ ဆေကာ။ **အဝေစ္စ ဒက္ခိတီ**တိ ဉတွာ ပဿိဿတိ။

အတ္ထာနုသိဋ္ဌီသု ပရိဂ္ဂဟေသု စာတိ ယေ အတ္ထာနုသာသနေသု ပရိဂ္ဂဟာ အတ္ထာနတ္ထံ ပရိဂ္ဂါဟကာနိ ဉာဏာနိ၊ တေသူတိ အတ္ထော။

၁-ခု ၉-၃၇၁-ပိဋ္ဌေ။

Suvaṇṇavaṇṇalakkhaṇavaṇṇanā (13)

218. **Akkodhano**ti na anāgāmimaggena kodhassa pahīnattā, atha kho sacepi me kodho uppajjeyya, khippameva naṁ paṭivinodeyyanti evaṁ akkodhavasikattā. **Nābhi sajjī**ti kuṭilakaṇṭako viya tattha tattha mammaṁ tudanto viya na laggi. **Na kuppi na byāpajjī**ti-ādīsu pubbuppattiko **kopo.** Tato balavataro **byāpādo.** Tato balavatarā **patitthiyanā.** Taṁ sabbaṁ akaronto na kuppi na byāpajji na patiṭṭhiyi. **Appaccayan**ti domanassaṁ. **Na pātvākāsī**ti na kāyavikārena vā vacīvikārena vā pākaṭamakāsi.

Idha kammaṁ nāma dīgharattaṁ akkodhanatā ceva sukhumattharaṇādidānañca. **Kammasarikkhakaṁ** nāma kodhanassa chavivaṇṇo āvilo hoti mukhaṁ duddasiyaṁ vatthacchādanasadisañca maṇḍanaṁ nāma natthi. Tasmā yo kodhano ceva vatthacchā danānañca adātā, so iminā kāraṇenassa jano kodhanādibhāvaṁ jānātūti dubbaṇṇo hoti dussaṇṭhāno. Akkodhanassa pana mukhaṁ virocati, chavivaṇṇo vippasīdati. Sattā hi catūhi kāraṇehi pāsādikā honti āmisadānena vā vatthadānena vā sammajjanena vā akkodhanatāya vā. Imāni cattāripi kāraṇāni dīgharattaṁ Tathāgatena katāneva. Tenassa imesaṁ katabhāvaṁ sadevako loko iminā kāraṇena jānātūti suvaṇṇavaṇṇaṁ mahāpuri salakkhaṇaṁ nibbattati. **Lakkhaṇaṁ** nāma idameva lakkhaṇaṁ. Sukhumattharaṇādilā bhitā **ānisaṁso.**

219. **Abhivissajī**ti abhivissajjesi. **Mahimiva suro abhivassan**ti suro vuccati devo, mahāpathaviṁ abhivassanto devo viya.

Suravaratarorivа indoti surānaṁ varataro indo viya.

Apabbajjamicchanti apabbajjaṁ gihibhāvaṁ icchanto. **Mahatimahin**ti mahantiṁ pathaviṁ.

Acchādanavatthamokkhapāvuraṇānanti acchādanānañceva vatthānañca uttamapāvuraṇānañca. **Panāso**ti vināso.

သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏလက္ခဏဝဏ္ဏနာ (၁၃)

၂၁၈။ **အက္ကောဓနော**တိ န အနာဂါမိမဂ္ဂေန ကောဓဿ ပဟီနတ္တာ၊ အထ ခေါ သစေပိ မေ ကောဓော ဥပ္ပဇ္ဇေယျ၊ ခိပ္ပမေဝ နံ ပဋိဝိနောဒေယျန္တိ ဧဝံ အက္ကောဓဝသိကတ္တာ။ **နာဘိသဇ္ဇီ**တိ ကုဋိလကဏ္ဋကော ဝိယ တတ္ထ တတ္ထ မမ္မံ တုဒန္တော ဝိယ န လဂ္ဂိ။ **န ကုပ္ပိ န ဗျာပဇ္ဇီ**တိအာဒီသု ပုဗ္ဗုပ္ပတ္တိကော **ကောပေါ**။ တတော ဗလဝတရော **ဗျာပါဒေါ**။ တတော ဗလဝတရာ **ပတိတ္ထိယနာ**။ တံ သဗ္ဗံ အကရောန္တော န ကုပ္ပိ န ဗျာပဇ္ဇိ န ပတိတ္ထိယိ။ **အပ္ပစ္စယ**န္တိ ဒေါမနဿံ။ **န ပါတွာကာသီ**တိ န ကာယဝိကာရေန ဝါ ဝစီဝိကာရေန ဝါ ပါကဋမကာသိ။

ဣဓ ကမ္မံ နာမ ဒီဃရတ္တံ အက္ကောဓနတာ စေဝ သုခုမတ္ထရဏာဒိဒါနဉ္စ။ **ကမ္မသရိက္ခကံ** နာမ ကောဓနဿ ဆဝိဝဏ္ဏော အာဝိလော ဟောတိ မုခံ ဒုဒ္ဒသိယံ ဝတ္ထစ္ဆာဒနသဒိသဉ္စ မဏ္ဍနံ နာမ နတ္ထိ။ တသ္မာ ယော ကောဓနော စေဝ ဝတ္ထစ္ဆာဒနာနဉ္စ အဒါတာ၊ သော ဣမိနာ ကာရဏေနဿ ဇနော ကောဓနာဒိဘာဝံ ဇာနာတူတိ ဒုဗ္ဗဏ္ဏော ဟောတိ ဒုဿဏ္ဌာနော။ အက္ကောဓနဿ ပန မုခံ ဝိရောစတိ၊ ဆဝိဝဏ္ဏော ဝိပ္ပသီဒတိ။ သတ္တာ ဟိ စတူဟိ ကာရဏေဟိ ပါသာဒိကာ ဟောန္တိ အာမိသဒါနေန ဝါ ဝတ္ထဒါနေန ဝါ သမ္မဇ္ဇနေန ဝါ အက္ကောဓနတာယ ဝါ။ ဣမာနိ စတ္တာရိပိ ကာရဏာနိ ဒီဃရတ္တံ တထာဂတေန ကတာနေဝ။ တေနဿ ဣမေသံ ကတဘာဝံ သဒေဝကော လောကော ဣမိနာ ကာရဏေန ဇာနာတူတိ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ မဟာပုရိသလက္ခဏံ နိဗ္ဗတ္တတိ။ **လက္ခဏံ** နာမ ဣဒမေဝ လက္ခဏံ။ သုခုမတ္ထရဏာဒိလာဘိတာ **အာနိသံသော**။

၂၁၉။ **အဘိဝိဿဇီ**တိ အဘိဝိဿဇ္ဇေသိ။ **မဟိမိဝ သုရော အဘိဝဿ**န္တိ သုရော ဝုစ္စတိ ဒေဝေါ၊ မဟာပထဝိံ အဘိဝဿန္တော ဒေဝေါ ဝိယ။

သုရဝရတရောရိဝ ဣန္ဒောတိ သုရာနံ ဝရတရော ဣန္ဒော ဝိယ။

အပဗ္ဗဇ္ဇမိစ္ဆန္တိ အပဗ္ဗဇ္ဇံ ဂိဟိဘာဝံ ဣစ္ဆန္တော။ **မဟတိမဟိ**န္တိ မဟန္တိံ ပထဝိံ။

အစ္ဆာဒနဝတ္ထမောက္ခပါဝုရဏာနန္တိ အစ္ဆာဒနာနဉ္စေဝ ဝတ္ထာနဉ္စ ဥတ္တမပါဝုရဏာနဉ္စ။ **ပနာသော**တိ ဝိနာသော။

Kosohitavatthaguyhalakkhaṇavaṇṇanā (14)

220. **Mātarampi puttena samānetā ahosī**ti imaṁ kammaṁ rajje patiṭṭhitena sakkā kātuṁ. Tasmā bodhisattopi rajjaṁ kārayamāno antonagare catukkādīsu catūsu nagaradvāresu bahinagare catūsu disāsu imaṁ kammaṁ karothāti manusse ṭhapesi. Te mātaraṁ kuhiṁ me putto puttaṁ na passāmīti vilapantiṁ pariyesamānaṁ disvā ehi amma puttaṁ dakkhasīti taṁ ādāya gantvā nahāpetvā bhojetvā puttamassā pariyesitvā dassenti. Esa nayo sabbattha.

Idha **kammaṁ** nāma dīgharattaṁ ñātīnaṁ samaṅgibhāvakaraṇaṁ. **Kammasari kkhakaṁ** nāma ñātayo hi samaṅgībhūtā aññamaññassa vajjaṁ paṭicchādenti. Kiñcāpi hi te kalahakāle kalahaṁ karonti, ekassa pana dose uppanne aññaṁ jānāpetuṁ na icchanti. Ayaṁ nāma etassa dosoti vutte sabbe uṭṭhahitvā kena diṭṭhaṁ kena sutaṁ, amhākaṁ ñātīsu evarūpaṁ kattā nāma natthīti. Tathāgatena ca taṁ ñātisaṅgahaṁ karontena dīgharattaṁ idaṁ vajjappaṭicchādanakammaṁ nāma kataṁ hoti. Athassa sadevako loko iminā kāraṇena evarūpassa kammassa katabhāvaṁ jānātūti kosohitavatthaguyha lakkhaṇaṁ nibbattati. **Lakkhaṇaṁ** nāma idameva lakkhaṇaṁ. Pahūtaputtatā **ānisaṁso.**

221. **Vatthachādiyan**ti vatthena chādetabbaṁ vatthaguyhaṁ.

Amittatāpanāti amittānaṁ patāpanā. **Gihissa pītiṁ jananā**ti[1] gihibhūtassa sato pītijananā.

Parimaṇḍalādilakkhaṇavaṇṇanā (15-16)

222. **Samaṁ jānātī**ti "ayaṁ tārukkhasamo ayaṁ pokkharasātisamo"ti evaṁ tena tena samaṁ jānāti. **Sāmaṁ jānātī**ti sayaṁ jānāti. **Purisaṁ jānātī**ti "ayaṁ seṭṭha sammato"ti purisaṁ jānāti. **Purisavisesaṁ jānātī**ti muggaṁ māsena samaṁ akatvā guṇavisiṭṭhassa visesaṁ jānāti. **Ayamidamarahatī**ti ayaṁ puriso idaṁ nāma dānasakkāraṁ[2]

1. Pītijananāti (Sī, Syā)   2. Dānaṁ mānaṁ sakkāraṁ (Sī)

ကောသောဟိတဝတ္ထဂုယှလက္ခဏဝဏ္ဏနာ (၁၄)

၂၂၀။ **မာတရမ္ပိ ပုတ္တေန သမာနေတာ အဟောသီ**တိ ဣမံ ကမ္မံ ရဇ္ဇေ ပတိဋ္ဌိတေန သက္ကာ ကာတုံ။ တသ္မာ ဗောဓိသတ္တောပိ ရဇ္ဇံ ကာရယမာနော အန္တောနဂရေ စတုက္ကာဒီသု စတူသု နဂရဒ္ဝါရေသု ဗဟိနဂရေ စတူသု ဒိသာသု ဣမံ ကမ္မံ ကရောထာတိ မနုဿေ ဌပေသိ။ တေ မာတရံ ကုဟိံ မေ ပုတ္တော ပုတ္တံ န ပဿာမီတိ ဝိလပန္တိံ ပရိယေသမာနံ ဒိသွာ ဧဟိ အမ္မ ပုတ္တံ ဒက္ခသီတိ တံ အာဒါယ ဂန္တွာ နဟာပေတွာ ဘောဇေတွာ ပုတ္တမဿာ ပရိယေသိတွာ ဒဿေန္တိ။ ဧသ နယော သဗ္ဗတ္ထ။

ဣဓ **ကမ္မံ** နာမ ဒီဃရတ္တံ ဉာတီနံ သမင်္ဂိဘာဝကရဏံ။ **ကမ္မသရိက္ခကံ** နာမ ဉာတယော ဟိ သမင်္ဂီဘူတာ အညမညဿ ဝဇ္ဇံ ပဋိစ္ဆာဒေန္တိ။ ကိဉ္စာပိ ဟိ တေ ကလဟကာလေ ကလဟံ ကရောန္တိ၊ ဧကဿ ပန ဒေါသေ ဥပ္ပန္နေ အညံ ဇာနာပေတုံ န ဣစ္ဆန္တိ။ အယံ နာမ ဧတဿ ဒေါသောတိ ဝုတ္တေ သဗ္ဗေ ဥဋ္ဌဟိတွာ ကေန ဒိဋ္ဌံ ကေန သုတံ၊ အမှာကံ ဉာတီသု ဧဝရူပံ ကတ္တာ နာမ နတ္ထီတိ။ တထာဂတေန စ တံ ဉာတိသင်္ဂဟံ ကရောန္တေန ဒီဃရတ္တံ ဣဒံ ဝဇ္ဇပ္ပဋိစ္ဆာဒနကမ္မံ နာမ ကတံ ဟောတိ။ အထဿ သဒေဝကော လောကော ဣမိနာ ကာရဏေန ဧဝရူပဿ ကမ္မဿ ကတဘာဝံ ဇာနာတူတိ ကောသော-ဟိတဝတ္ထဂုယှလက္ခဏံ နိဗ္ဗတ္တတိ။ **လက္ခဏံ** နာမ ဣဒမေဝ လက္ခဏံ။ ပဟူတပုတ္တတာ **အာနိသံသော။**

၂၂၁။ **ဝတ္ထဆာဒိယ**န္တိ ဝတ္ထေန ဆာဒေတဗ္ဗံ ဝတ္ထဂုယှံ။

အမိတ္တတာပနာတိ အမိတ္တာနံ ပတာပနာ။ **ဂိဟိဿ ပီတိံ ဇနနာ**တိ[1] ဂိဟိဘူတဿ သတော ပီတိဇနနာ။

ပရိမဏ္ဍလာဒိလက္ခဏဝဏ္ဏနာ (၁၅-၁၆)

၂၂၂။ **သမံ ဇာနာတီ**တိ "အယံ တာရုက္ခသမော အယံ ပေါက္ခရသာတိ-သမော"တိ ဧဝံ တေန တေန သမံ ဇာနာတိ။ **သာမံ ဇာနာတီ**တိ သယံ ဇာနာတိ။ **ပုရိသံ ဇာနာတီ**တိ "အယံ သေဋ္ဌသမ္မတော"တိ ပုရိသံ ဇာနာတိ။ **ပုရိသဝိသေသံ ဇာနာတီ**တိ မုဂ္ဂံ မာသေန သမံ အကတွာ ဂုဏဝိသိဋ္ဌဿ ဝိသေသံ ဇာနာတိ။ **အယမိဒမရဟတီ**တိ အယံ ပုရိသော ဣဒံ နာမ ဒါနသက္ကာရံ[2]

၁-ပီတိဇနနာတိ (သီ၊ သျာ)   ၂-ဒါနံ မာနံ သက္ကာရံ (သီ)

arahati. **Purisavisesakaro ahosī**ti purisavisesaṁ ñatvā kārako ahosi. Yo yaṁ arahati, tasseva taṁ adāsi. Yo hi kahāpaṇārahassa aḍḍhaṁ deti, so parassa aḍḍhaṁ nāseti. Yo dve kahāpaṇe deti, so attano kahāpaṇaṁ nāseti. Tasmā idaṁ ubhayampi akatvā yo yaṁ arahati, tassa tadeva adāsi. **Saddhādhanan**ti-ādīsu sampattipaṭilābhaṭṭhena saddhādīnaṁ dhanabhāvo veditabbo.

Idha **kammaṁ** nāma dīgharattaṁ purisavisesaṁ ñatvā kataṁ samasaṅgaha kammaṁ. **Kammasarikkhakaṁ** nāma tadassa kammaṁ sadevako loko iminā kāraṇena jānātūti imāni dve lakkhaṇāni nibbattanti. **Lakkhaṇaṁ** nāma idameva lakkhaṇadvayaṁ. Dhamasampatti **ānisaṁso.**

223. **Tuliyā**ti tulayitvā. **Paṭivicayā**ti[1] paṭivicinitvā. **Mahājanasaṅgāhakan**ti mahājanasaṅgahaṇaṁ. **Samekkhamāno**ti[2] samaṁ pekkhamāno. **Atinipuṇā manujā**ti atinipuṇā sukhumapaññā lakkhaṇapāṭhakamanussā. **Bahuvividhā gihīnaṁ arahānī**ti bahū vividhāni gihīnaṁ anucchavikāni paṭilabhati. **Daharo susu kumāro**ti "ayaṁ daharo kumāro paṭilabhissatī"ti byākaṁsu. **Mahīpatissā**ti rañño.

Sīhapubbaddhakāyādilakkhaṇāvaṇṇanā (17-19)

224. **Yogakkhemakāmo**ti yogato khemakāmo. **Paññāyā**ti kammassakata paññāya. Idha **kammaṁ** nāma mahājanassa atthakāmatā. **Kammasarikkhakaṁ** nāma taṁ mahājanassa atthakāmatāya vaḍḍhimeva paccāsīsitabhāvaṁ[3] sadevako loko iminā kāraṇena jānātūti imāni samantaparipūrāni aparihīnāni tīṇi lakkhaṇāni nibbattanti. **Lakkhaṇaṁ** nāma idameva lakkhaṇattayaṁ. Dhanādīhi ceva saddhādīhi ca aparihāni **ānisaṁso.**

225. **Saddhāyā**ti okappanasaddhāya pasādasaddhāya. **Sīlenā**ti pañcasīlena dasasīlena. **Sutenā**ti pariyattisavanena. **Buddhiyā**ti etesaṁ

1. Paviciyāti (Sī, Syā) 2. Samapekkhamānoti (Ka)
3. Vaḍḍhitameva paccāsīsanabhāvaṁ (Syā, Ka)

အရဟတိ။ **ပုရိသဝိသေသကရော အဟောသီ**တိ ပုရိသဝိသေသံ ဉတွာ ကာရကော အဟောသိ။ ယော ယံ အရဟတိ၊ တဿေဝ တံ အဒါသိ။ ယော ဟိ ကဟာပဏာရဟဿ အဍ္ဎံ ဒေတိ၊ သော ပရဿ အဍ္ဎံ နာသေတိ။ ယော ဒွေ ကဟာပဏေ ဒေတိ၊ သော အတ္တနော ကဟာပဏံ နာသေတိ။ တသ္မာ ဣဒံ ဥဘယမ္ပိ အကတွာ ယော ယံ အရဟတိ၊ တဿ တဒေဝ အဒါသိ။ **သဒ္ဓါဓန**န္တိအာဒီသု သမ္ပတ္တိပဋိလာဘဋ္ဌေန သဒ္ဓါဒီနံ ဓနဘာဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။

ဣဓ **ကမ္မံ** နာမ ဒီဃရတ္တံ ပုရိသဝိသေသံ ဉတွာ ကတံ သမသင်္ဂဟကမ္မံ။ **ကမ္မသရိက္ခကံ** နာမ တဒဿ ကမ္မံ သဒေဝကော လောကော ဣမိနာ ကာရဏေန ဇာနာတူတိ ဣမာနိ ဒွေ လက္ခဏာနိ နိဗ္ဗတ္တန္တိ။ **လက္ခဏံ** နာမ ဣဒမေဝ လက္ခဏဒွယံ။ ဓနသမ္ပတ္တိ **အာနိသံသော**။

၂၂၃။ **တုလိယာ**တိ တုလယိတွာ။ **ပဋိဝိစယာ**တိ[1] ပဋိဝိစိနိတွာ။ **မဟာဇနသင်္ဂါဟက**န္တိ မဟာဇနသင်္ဂဟဏံ။ **သမေက္ခမာနော**တိ[2] သမံ ပေက္ခမာနော။ **အတိနိပုဏာ မနုဇာ**တိ အတိနိပုဏာ သုခုမပညာ လက္ခဏပါဌကမနုဿာ။ **ဗဟုဝိဝိဓာ ဂိဟီနံ အရဟာနီ**တိ ဗဟူ ဝိဝိဓာနိ ဂိဟီနံ အနုစ္ဆဝိကာနိ ပဋိလဘတိ။ **ဒဟရော သုသု ကုမာရော**တိ "အယံ ဒဟရော ကုမာရော ပဋိလဘိဿတီ"တိ ဗျာကံသု။ **မဟီပတိဿာ**တိ ရညော။

သီဟပုဗ္ဗဒ္ဓကာယာဒိလက္ခဏဝဏ္ဏနာ (၁၇-၁၉)

၂၂၄။ **ယောဂက္ခေမကာမော**တိ ယောဂတော ခေမကာမော။ **ပညာယာ**တိ ကမ္မဿကတပညာယ။ ဣဓ **ကမ္မံ** နာမ မဟာဇနဿ အတ္ထကာမတာ။ **ကမ္မသရိက္ခကံ** နာမ တံ မဟာဇနဿ အတ္ထကာမတာယ ဝဍ္ဎိမေဝ ပစ္စာသီသိတဘာဝံ[3] သဒေဝကော လောကော ဣမိနာ ကာရဏေန ဇာနာတူတိ ဣမာနိ သမန္တပရိပူရာနိ အပရိဟီနာနိ တီဏိ လက္ခဏာနိ နိဗ္ဗတ္တန္တိ။ **လက္ခဏံ** နာမ ဣဒမေဝ လက္ခဏတ္တယံ။ ဓနာဒီဟိ စေဝ သဒ္ဓါဒီဟိ စ အပရိဟာနိ **အာနိသံသော**။

၂၂၅။ **သဒ္ဓါယာ**တိ ဩကပ္ပနသဒ္ဓါယ ပသာဒသဒ္ဓါယ။ **သီလေနာ**တိ ပဉ္စသီလေန ဒသသီလေန။ **သုတေနာ**တိ ပရိယတ္တိသဝနေန။ **ဗုဒ္ဓိယာ**တိ ဧတေသံ

၁-ပဝိစိယာတိ (သီ၊ သျာ) ၂-သမပေက္ခမာနောတိ (က)
၃-ဝဍ္ဎိတမေဝ ပစ္စာသီသနဘာဝံ (သျာ၊ က)

buddhiyā, “kinti etehi vaḍḍheyyun”ti evaṁ cintesīti attho. **Dhammenā**ti lokiyadhammena. **Bahūhi sādhuhī**ti aññehipi bahūhi uttamaguṇehi. **Asahāna dhammatan**ti aparihīnadhammaṁ.

Rasaggasaggitālakkhaṇavaṇṇanā (20)

226. **Samābhivāhiniyo**ti yathā tilaphalamattampi jivhagge ṭhapitaṁ sabbattha pharati, evaṁ samā hutvā vahanti. Idha **kammaṁ** nāma aviheṭhanakammaṁ. **Kamma sarikkhakaṁ** nāma pāṇi-ādīhi pahāraṁ laddhassa tattha tattha lohitaṁ saṇṭhāti, gaṇṭhi gaṇṭhi hutvā antova pubbaṁ gaṇhāti, antova bhijjati, evaṁ so bahurogo hoti. Tathāgatena pana dīgharattaṁ imaṁ ārogyakaraṇakammaṁ[1] kataṁ. Tadassa sadevako loko iminā kāraṇena jānātūti ārogyakaraṁ rasaggasaggilakkhaṇaṁ nibbattati. **Lakkhaṇaṁ** nāma idameva lakkhaṇaṁ. Appābādhatā **ānisaṁso.**

227. **Maraṇavadhenā**ti “etaṁ māretha etaṁ ghātethā”ti evaṁ āṇatthena maraṇa vadhena. **Ubbādhanāyā**ti bandhanāgārappavesanena.

Abhinīlanettādilakkhaṇavaṇṇanā (21-22)

228. **Na ca visaṭan**ti kakkaṭako viya akkhīni nīharitvā na kodhavasena pekkhitā ahosi. **Na ca visācī**ti vaṅkakkhikoṭiyā pekkhitāpi nāhosi. **Na ca pana viceyya pekkhi tā**ti viceyya pekkhitā nāma yo kujjhitvā yadā naṁ paro oloketi, tadā nimmīleti na oloketi, puna gacchantaṁ kujjhitvā oloketi, evarūpo nāhosi. “Vineyyapekkhitā”tipi[2] pāṭho, ayamevattho. **Ujuṁ tathā pasaṭamujumano**ti ujumano hutvā uju pekkhitā hoti, yathā ca ujuṁ, tathā pasaṭaṁ vipulaṁ vitthataṁ pekkhitā hoti. **Piyadassano**ti piyāya mānehi passitabbo.

Idha **kammaṁ** nāma dīgharattaṁ mahājanassa piyacakkhunā olokanakammaṁ. **Kammasarikkhakaṁ** nāma kujjhitvā olokento kāṇo viya kākakkhi viya hoti, vaṅkakkhi pana āvilakkhi ca hotiyeva. Pasannacittassa pana

1. Arogakaraṇaṁ kammaṁ (Sī)
2. Viteyyapekkhitātipi (Syā, Ka)

ဗုဒ္ဓိယာ၊ “ကိန္တိ ဧတေဟိ ဝဍ္ဎေယျု”န္တိ ဧဝံ စိန္တေသီတိ အတ္ထော။ **ဓမ္မေနာ**တိ လောကိယဓမ္မေန။ **ဗဟူဟိ သာဓုဟီ**တိ အညေဟိပိ ဗဟူဟိ ဥတ္တမဂုဏေဟိ။ **အသဟာနဓမ္မတ**န္တိ အပရိဟီနဓမ္မံ။

ရသဂ္ဂသဂ္ဂိတာလက္ခဏဝဏ္ဏနာ (၂၀)

၂၂၆။ **သမာဘိဝါဟိနိယော**တိ ယထာ တိလဖလမတ္တမ္ပိ ဇိဝှဂ္ဂေ ဌပိတံ သဗ္ဗတ္ထ ဖရတိ၊ ဧဝံ သမာ ဟုတွာ ဝဟန္တိ။ ဣဓ **ကမ္မံ** နာမ အဝိဟေဌနကမ္မံ။ **ကမ္မသရိက္ခကံ** နာမ ပါဏိအာဒီဟိ ပဟာရံ လဒ္ဓဿ တတ္ထ တတ္ထ လောဟိတံ သဏ္ဌာတိ၊ ဂဏ္ဌိ ဂဏ္ဌိ ဟုတွာ အန္တောဝ ပုဗ္ဗံ ဂဏှာတိ၊ အန္တောဝ ဘိဇ္ဇတိ၊ ဧဝံ သော ဗဟုရောဂေါ ဟောတိ။ တထာဂတေန ပန ဒီဃရတ္တံ ဣမံ အာရောဂျကရဏကမ္မံ[၁] ကတံ။ တဒဿ သဒေဝကော လောကော ဣမိနာ ကာရဏေန ဇာနာတူတိ အာရောဂျကရံ ရသဂ္ဂသဂ္ဂိလက္ခဏံ နိဗ္ဗတ္တတိ။ **လက္ခဏံ** နာမ ဣဒမေဝ လက္ခဏံ။ အပ္ပါဗာဓတာ **အာနိသံသော**။

၂၂၇။ **မရဏဝဓေနာ**တိ “ဧတံ မာရေထ ဧတံ ဃာတေထာ”တိ ဧဝံ အာဏတ္တေန မရဏဝဓေန။ **ဥဗ္ဗာဓနာယာ**တိ ဗန္ဓနာဂါရပ္ပဝေသနေန။

အဘိနီလနေတ္တာဒိလက္ခဏဝဏ္ဏနာ (၂၁-၂၂)

၂၂၈။ **န စ ဝိသဋ**န္တိ ကက္ကဋကော ဝိယ အက္ခီနိ နီဟရိတွာ န ကောဓဝသေန ပေက္ခိတာ အဟောသိ။ **န စ ဝိသာစီ**တိ ဝင်္ကက္ခိကောဋိယာ ပေက္ခိတာပိ နာဟောသိ။ **န စ ပန ဝိစေယျ ပေက္ခိတာ**တိ ဝိစေယျ ပေက္ခိတာ နာမ ယော ကုဇ္ဈိတွာ ယဒါ နံ ပရော ဩလောကေတိ၊ တဒါ နိမ္မီလေတိ န ဩလောကေတိ၊ ပုန ဂစ္ဆန္တံ ကုဇ္ဈိတွာ ဩလောကေတိ၊ ဧဝရူပေါ နာဟောသိ။ “ဝိနေယျပေက္ခိတာ”တိပိ[၂] ပါဌော၊ အယမေဝတ္ထော။ **ဥဇုံ တထာ ပသဋမုဇုမနော**တိ ဥဇုမနော ဟုတွာ ဥဇု ပေက္ခိတာ ဟောတိ၊ ယထာ စ ဥဇုံ၊ တထာ ပသဋံ ဝိပုလံ ဝိတ္ထတံ ပေက္ခိတာ ဟောတိ။ **ပိယဒဿနော**တိ ပိယာယ မာနေဟိ ပဿိတဗ္ဗော။

ဣဓ **ကမ္မံ** နာမ ဒီဃရတ္တံ မဟာဇနဿ ပိယစက္ခုနာ ဩလောကနကမ္မံ။ **ကမ္မသရိက္ခကံ** နာမ ကုဇ္ဈိတွာ ဩလောကေန္တော ကာဏော ဝိယ ကာကက္ခိ ဝိယ ဟောတိ၊ ဝင်္ကက္ခိ ပန အာဝိလက္ခိ စ ဟောတိယေဝ။ ပသန္နစိတ္တဿ ပန

၁-အရောဂကရဏံ ကမ္မံ (သီ)
၂-ဝိတေယျပေက္ခိတာတိပိ (သျာ၊ က)

olokayato akkhīnaṁ pañcavaṇṇo pasādo paññāyati. Tathāgato ca tathā olokesi. Athassa taṁ dīgharattaṁ piyacakkhunā olokitabhāvaṁ sadevako loko iminā kāraṇena jānātūti imāni nettasampattikarāni dve mahāpurisalakkhaṇāni nibbattanti. **Lakkhaṇaṁ** nāma idameva lakkhaṇadvayaṁ. Piyadassanatā **ānisaṁso. Abhiyogino**ti lakkhaṇasatthe yuttā.

Uṇhīsasīsalakkhaṇavaṇṇanā (23)

230. **Bahujanapubbaṅgamo ahosī**ti bahujanassa pubbaṅgamo ahosi gaṇajeṭṭhako. Tassa diṭṭhānugatiṁ aññe āpajjiṁsu. Idha **kammaṁ** nāma pubbaṅgamatā. **Kammasari kkhakaṁ** nāma yo pubbaṅgamo hutvā dānādīni kusalakammāni karoti, so amaṅkubhūto sīsaṁ ukkhipitvā pītipāmojjena paripuṇṇasīso vicarati[1], mahāpuriso[2] ca hoti. Tathāgato ca tathā akāsi. Athassa sadevako loko iminā kāraṇena idaṁ pubbaṅgamakammaṁ jānātūti uṇhīsasīsalakkhaṇaṁ nibbattati. **Lakkhaṇaṁ** nāma idameva lakkhaṇaṁ. Mahājanānuvattanatā[3] **ānisaṁso.**

231. **Bahujanaṁ hessatī**ti bahujanassa bhavissati. **Paṭibhogiyā**ti veyyāvacca karā, etassa bahū veyyāvaccakarā bhavissantīti attho. **Abhiharanti tadā**ti daharakāle yeva tadā evaṁ byākaronti. **Paṭihārakan**ti veyyāvaccakarabhāvaṁ. **Visavī**ti ciṇṇavasī.

Ekekalomatādilakkhaṇavaṇṇanā (24-25)

232. **Upavattatī**ti ajjhāsayaṁ anuvattati, idha **kammaṁ** nāma dīgharattaṁ saccakathanaṁ. **Kammasarikkhakaṁ** nāma dīgharattaṁ advejjhakathāya parisuddha kathāya kathitabhāvamassa sadevako loko iminā kāraṇena jānātūti ekekaloma lakkhaṇañca uṇṇālakkhaṇañca nibbattati. **Lakkhaṇaṁ** nāma idameva lakkhaṇadvayaṁ. Mahājanassa ajjhāsayānukūlena anuvattanatā **ānisaṁso. Ekekalomūpacitaṅgavā**ti ekekehi lomehi upacitasarīro.

---

1. Paripuṇṇasīso ca hoti (Ka) 2. Mahāpariso (Sī) 3. Mahāparivāratā (Sī)

ဩလောကယတော အက္ခီနံ ပဉ္စဝဏ္ဏော ပသာဒေါ ပညာယတိ။ တထာဂတော စ တထာ ဩလောကေသိ။ အထဿ တံ ဒီဃရတ္တံ ပိယစက္ခုနာ ဩလောကိတဘာဝံ သဒေဝကော လောကော ဣမိနာ ကာရဏေန ဇာနာတူတိ ဣမာနိ နေတ္တသမ္ပတ္တိကရာနိ ဒွေ မဟာပုရိသလက္ခဏာနိ နိဗ္ဗတ္တန္တိ။ **လက္ခဏံ** နာမ ဣဒမေဝ လက္ခဏဒွယံ။ ပိယဒဿနတာ **အာနိသံသော။ အဘိယောဂိနော**တိ လက္ခဏသတ္ထေ ယုတ္တာ။

ဥဏှီသသီသလက္ခဏဝဏ္ဏနာ (၂၃)

၂၃၀။ **ဗဟုဇနပုဗ္ဗင်္ဂမော အဟောသီ**တိ ဗဟုဇနဿ ပုဗ္ဗင်္ဂမော အဟောသိ ဂဏဇေဋ္ဌကော။ တဿ ဒိဋ္ဌာနုဂတိံ အညေ အာပဇ္ဇိံသု။ ဣဓ **ကမ္မံ** နာမ ပုဗ္ဗင်္ဂမတာ။ **ကမ္မသရိက္ခကံ** နာမ ယော ပုဗ္ဗင်္ဂမော ဟုတွာ ဒါနာဒီနိ ကုသလကမ္မာနိ ကရောတိ၊ သော အမင်္ကုဘူတော သီသံ ဥက္ခိပိတွာ ပီတိပါမောဇ္ဇေန ပရိပုဏ္ဏသီသော ဝိစရတိ[၁]၊ မဟာပုရိသော[၂] စ ဟောတိ။ တထာဂတော စ တထာ အကာသိ။ အထဿ သဒေဝကော လောကော ဣမိနာ ကာရဏေန ဣဒံ ပုဗ္ဗင်္ဂမကမ္မံ ဇာနာတူတိ ဥဏှီသသီသလက္ခဏံ နိဗ္ဗတ္တတိ။ **လက္ခဏံ** နာမ ဣဒမေဝ လက္ခဏံ။ မဟာဇနာနုဝတ္တနတာ[၃] **အာနိသံသော။**

၂၃၁။ **ဗဟုဇနံ ဟေဿတီ**တိ ဗဟုဇနဿ ဘဝိဿတိ။ **ပဋိဘောဂိယာ**တိ ဝေယျာဝစ္စကရာ၊ ဧတဿ ဗဟူ ဝေယျာဝစ္စကရာ ဘဝိဿန္တီတိ အတ္ထော။ **အဘိဟရန္တိ တဒါ**တိ ဒဟရကာလေယေဝ တဒါ ဧဝံ ဗျာကရောန္တိ။ **ပဋိဟာရက**န္တိ ဝေယျာဝစ္စကရဘာဝံ။ **ဝိသဝီ**တိ ဝိဏ္ဏဝသီ။

ဧကေကလောမတာဒိလက္ခဏဝဏ္ဏနာ (၂၄-၂၅)

၂၃၂။ **ဥပဝတ္တတီ**တိ အဇ္ဈာသယံ အနုဝတ္တတိ၊ ဣဓ **ကမ္မံ** နာမ ဒီဃရတ္တံ သစ္စကထနံ။ **ကမ္မသရိက္ခကံ** နာမ ဒီဃရတ္တံ အဒွေဇ္ဈကထာယ ပရိသုဒ္ဓကထာယ ကထိတဘာဝမဿ သဒေဝကော လောကော ဣမိနာ ကာရဏေန ဇာနာတူတိ ဧကေကလောမလက္ခဏဉ္စ ဥဏ္ဏာလက္ခဏဉ္စ နိဗ္ဗတ္တတိ။ **လက္ခဏံ** နာမ ဣဒမေဝ လက္ခဏဒွယံ။ မဟာဇနဿ အဇ္ဈာသယာနုကူလေန အနုဝတ္တနတာ **အာနိသံသော။ ဧကေကလောမူပစိတင်္ဂဝါ**တိ ဧကေကေဟိ လောမေဟိ ဥပစိတသရီရော။

၁-ပရိပုဏ္ဏသီသော စ ဟောတိ (က) ၂-မဟာပရိသော (သီ) ၃-မဟာပရိဝါရတာ (သီ)

Cattālīsādilakkhaṇavaṇṇanā (26-27)

234. **Abhejjapariso**ti abhinditabbapariso. Idha **kammaṁ** nāma dīgharattaṁ apisuṇavācāya kathanaṁ. **Kammasarikkhakaṁ** nāma pisuṇavācassa kira samagga bhāvaṁ bhindanato dantā aparipuṇṇā ceva honti viraḷā ca. Tathāgatassa pana dīgha rattaṁ apisuṇavācataṁ sadevako loko iminā kāraṇena jānātūti idaṁ lakkhaṇadvayaṁ nibbattati. **Lakkhaṇaṁ** nāma idameva lakkhaṇadvayaṁ. Abhejjaparisatā **ānisaṁso. Caturo dasā**ti cattāro dasa cattālīsaṁ.

Pahūtajivhādilakkhaṇavaṇṇanā (28-29)

236. **Ādeyyavāco hotī**ti gahetabbavacano hoti. Idha **kammaṁ** nāma dīgha rattaṁ apharusavāditā. **Kammasarikkhakaṁ** nāma ye pharusavācā honti, te iminā kāraṇena nesaṁ jivhaṁ parivattetvā parivattetvā pharusavācāya kathitabhāvaṁ jano jānātūti baddhajivhā vā honti gūḷhajivhā vā dvijivhā vā mammanā vā. Ye pana jivhaṁ parivattetvā parivattetvā pharusavācaṁ na vadanti, te baddhajivhā gūḷhajivhā dvijivhā na honti. Mudu nesaṁ jivhā hoti rattakambalavaṇṇā. Tasmā Tathāgatassa dīgharattaṁ jivhaṁ parivattetvā pharusāya vācāya akathitabhāvaṁ sadevako loko iminā kāraṇena jānātūti pahūtajivhālakkhaṇaṁ nibbattati. Pharusavācaṁ kathentānañca saddo bhijjati. Te saddabhedaṁ katvā pharusavācāya kathitabhāvaṁ jano jānātūti chinnassarā vā honti bhinnassarā vā kākassarā vā. Ye pana sarabhedakaraṁ pharusavācaṁ na kathenti, tesaṁ saddo madhuro ca hoti pemanīyo. Tasmā Tathāgatassa dīgharattaṁ sarabhedakarāya pharusavācāya akathitabhāvaṁ sadevako loko iminā kāraṇena jānātūti brahmassara lakkhaṇaṁ nibbattati. **Lakkhaṇaṁ** nāma idameva lakkhaṇadvayaṁ. Ādeyyavacanatā **ānisaṁso.**

237. **Ubbādhikan**ti akkosayuttattā ābādhakariṁ. **Bahujanappamaddanan**ti bahujanānaṁ pamaddaniṁ. **Abāḷhaṁ giraṁ so na bhaṇi pharusan**ti ettha akāro parato bhaṇisaddena yojetabbo. **Bāḷhan**ti balavaṁ atipharusaṁ. **Bāḷhaṁ giraṁ so na abhaṇī**ti ayamettha attho. **Susaṁhitan**ti suṭṭhu pemasañhitaṁ.

စတ္တာလီသာဒိလက္ခဏဝဏ္ဏနာ (၂၆-၂၇)

၂၃၄။ **အဘေဇ္ဇပရိသော**တိ အဘိန္ဒိတဗ္ဗပရိသော။ ဣဓ **ကမ္မံ** နာမ ဒီဃရတ္တံ အပိသုဏဝါစာယ ကထနံ။ **ကမ္မသရိက္ခကံ** နာမ ပိသုဏဝါစဿ ကိရ သမဂ္ဂဘာဝံ ဘိန္ဒနတော ဒန္တာ အပရိပုဏ္ဏာ စေဝ ဟောန္တိ ဝိရဠာ စ။ တထာဂတဿ ပန ဒီဃရတ္တံ အပိသုဏဝါစတံ သဒေဝကော လောကော ဣမိနာ ကာရဏေန ဇာနာတူတိ ဣဒံ လက္ခဏဒွယံ နိဗ္ဗတ္တတိ။ **လက္ခဏံ** နာမ ဣဒမေဝ လက္ခဏဒွယံ။ အဘေဇ္ဇပရိသတာ **အာနိသံသော။ စတုရော ဒသာ**တိ စတ္တာရော ဒသ စတ္တာလီသံ။

ပဟူတဇိဝှါဒိလက္ခဏဝဏ္ဏနာ (၂၈-၂၉)

၂၃၆။ **အာဒေယျဝါစော ဟောတီ**တိ ဂဟေတဗ္ဗဝစနော ဟောတိ။ ဣဓ **ကမ္မံ** နာမ ဒီဃရတ္တံ အဖရုသဝါဒိတာ။ **ကမ္မသရိက္ခကံ** နာမ ယေ ဖရုသဝါစာ ဟောန္တိ၊ တေ ဣမိနာ ကာရဏေန နေသံ ဇိဝှံ ပရိဝတ္တေတွာ ပရိဝတ္တေတွာ ဖရုသဝါစာယ ကထိတဘာဝံ ဇနော ဇာနာတူတိ ဗဒ္ဓဇိဝှါ ဝါ ဟောန္တိ ဂူဠ္ဟဇိဝှါ ဝါ ဒွိဇိဝှါ ဝါ မမ္မနာ ဝါ။ ယေ ပန ဇိဝှံ ပရိဝတ္တေတွာ ပရိဝတ္တေတွာ ဖရုသဝါစံ န ဝဒန္တိ၊ တေ ဗဒ္ဓဇိဝှါ ဂူဠ္ဟဇိဝှါ ဒွိဇိဝှါ န ဟောန္တိ။ မုဒု နေသံ ဇိဝှါ ဟောတိ ရတ္တကမ္ဗလဝဏ္ဏာ။ တသ္မာ တထာဂတဿ ဒီဃရတ္တံ ဇိဝှံ ပရိဝတ္တေတွာ ဖရုသာယ ဝါစာယ အကထိတဘာဝံ သဒေဝကော လောကော ဣမိနာ ကာရဏေန ဇာနာတူတိ ပဟူတဇိဝှါလက္ခဏံ နိဗ္ဗတ္တတိ။ ဖရုသဝါစံ ကထေန္တာနဉ္စ သဒ္ဒေါ ဘိဇ္ဇတိ။ တေ သဒ္ဒဘေဒံ ကတွာ ဖရုသဝါစာယ ကထိတဘာဝံ ဇနော ဇာနာတူတိ ဆိန္နဿရာ ဝါ ဟောန္တိ ဘိန္နဿရာ ဝါ ကာကဿရာ ဝါ။ ယေ ပန သရဘေဒကရံ ဖရုသဝါစံ န ကထေန္တိ၊ တေသံ သဒ္ဒေါ မဓုရော စ ဟောတိ ပေမနီယော။ တသ္မာ တထာဂတဿ ဒီဃရတ္တံ သရဘေဒကရာယ ဖရုသဝါစာယ အကထိတဘာဝံ သဒေဝကော လောကော ဣမိနာ ကာရဏေန ဇာနာတူတိ ဗြဟ္မဿရလက္ခဏံ နိဗ္ဗတ္တတိ။ **လက္ခဏံ** နာမ ဣဒမေဝ လက္ခဏဒွယံ။ အာဒေယျဝစနတာ **အာနိသံသော**။

၂၃၇။ **ဥဗ္ဗာဓိကန္တိ** အက္ကောသယုတ္တတ္တာ အာဗာဓကရိံ။ **ဗဟုဇနပ္ပမဒ္ဒနန္တိ** ဗဟုဇနာနံ ပမဒ္ဒနိံ။ **အဗာဠ္ဟံ ဂိရံ သော န ဘဏိ ဖရုသန္တိ** ဧတ္ထ အကာရော ပရတော ဘဏိသဒ္ဒေန ယောဇေတဗ္ဗော။ **ဗာဠ္ဟန္တိ** ဗလဝံ အတိဖရုသံ။ **ဗာဠ္ဟံ ဂိရံ သော န အဘဏီ**တိ အယမေတ္ထ အတ္ထော။ **သုသံဟိတန္တိ** သုဋ္ဌု ပေမသဉ္ဟိတံ။

Sakhilanti mudukaṁ. **Vācā**ti vācāyo. **Kaṇṇasukhā**ti kaṇṇasukhāyo. “Kaṇṇasukhan”tipi pāṭho, yathā kaṇṇānaṁ sukhaṁ hoti, evaṁ erayatīti attho. **Vedayathā**ti vedayittha. **Brahmassarattan**ti brahmassarataṁ. **Bahuno bahun**ti bahujanassa bahuṁ. “Bahūnaṁ bahunti”pi pāṭho, bahujanānaṁ bahunti attho.

Sīhahanulakkhaṇavaṇṇanā (30)

238. **Appadhaṁsiko hotī**ti guṇato vā ṭhānato vā padhaṁsetuṁ cāvetuṁ asakkuṇeyyo. Idha **kammaṁ** nāma palāpakathāya akathanaṁ. **Kammasarikkhakaṁ** nāma ye taṁ kathenti, te iminā kāraṇena nesaṁ hanukaṁ cāletvā cāletvā palāpakathāya kathitabhāvaṁ jano jānātūti antopaviṭṭhahanukā vā vaṅkahanukā vā pabbhārahanukā vā honti. Tathāgato pana tathā na kathesi. Tenassa hanukaṁ cāletvā cāletvā dīgharattaṁ palāpakathāya akathitabhāvaṁ sadevako loko iminā kāraṇena jānātūti sīhahanu lakkhaṇaṁ nibbattati. **Lakkhaṇaṁ** nāma idameva lakkhaṇaṁ. Appadhaṁsikatā **ānisaṁso.**

239. **Avikiṇṇavacanabyappatho cā**ti avikiṇṇavacanānaṁ viya purimabodhisattānaṁ vacanapatho[1] assāti avikiṇṇavacanabyappatho. **Dvidugamavaratarahanutta malatthā**ti dvīhi dvīhi gacchatīti dvidugamo, dvīhi dvīhīti catūhi, catuppādānaṁ varatarassa sīhasseva hanubhāvaṁ alatthāti attho. **Manujādhipatī**ti manujānaṁ adhipati. **Tathatto**ti tathasabhāvo.

Samadantādilakkhaṇavaṇṇanā (31-32)

240. **Suciparivāro**ti parisuddhaparivāro. Idha **kammaṁ** nāma sammājīvatā[2]. **Kammasarikkhakaṁ** nāma yo visamena saṁkiliṭṭhājīvena jīvitaṁ kappeti, tassa dantāpi visamā honti dāṭhāpi kiliṭṭhā. Tathāgatassa pana samena suddhājīvena jīvitaṁ kappita bhāvaṁ sadevako loko iminā kāraṇena jānātūti samadantalakkhaṇañca susukkadāṭhā lakkhaṇañca nibbattati. **Lakkhaṇaṁ** nāma idameva lakkhaṇadvayaṁ. Suciparivāratā **ānisaṁso.**

1. Vacanaṁ byappatho (Sī)
2. Sammājīvitā (Sī)

သခိလန္တိ မုဒုကံ။ **ဝါစာ**တိ ဝါစာယော။ **ကဏ္ဏသုခါ**တိ ကဏ္ဏသုခါယော။ “ကဏ္ဏသုခ”န္တိပိ ပါဌော၊ ယထာ ကဏ္ဏာနံ သုခံ ဟောတိ၊ ဧဝံ ဧရယတီတိ အတ္ထော။ **ဝေဒယထာ**တိ ဝေဒယိတ္ထ။ **ဗြဟ္မဿရတ္တန္တိ** ဗြဟ္မဿရတံ။ **ဗဟုနော ဗဟုန္တိ** ဗဟုဇနဿ ဗဟုံ။ “ဗဟူနံ ဗဟုန္တိ”ပိ ပါဌော၊ ဗဟုဇနာနံ ဗဟုန္တိ အတ္ထော။

သီဟဟနုလက္ခဏဝဏ္ဏနာ (၃၀)

၂၃၈။ **အပ္ပဓံသိကော ဟောတီ**တိ ဂုဏတော ဝါ ဌာနတော ဝါ ပဓံသေတုံ စာဝေတုံ အသက္ကုဏေယျော။ ဣဓ **ကမ္မံ** နာမ ပလာပကထာယ အကထနံ။ **ကမ္မသရိက္ခကံ** နာမ ယေ တံ ကထေန္တိ၊ တေ ဣမိနာ ကာရဏေန နေသံ ဟနုကံ စာလေတွာ စာလေတွာ ပလာပကထာယ ကထိတဘာဝံ ဇနော ဇာနာတူတိ အန္တောပဝိဋ္ဌဟနုကာ ဝါ ဝင်္ကဟနုကာ ဝါ ပဗ္ဘာရဟနုကာ ဝါ ဟောန္တိ။ တထာဂတော ပန တထာ န ကထေသိ။ တေနဿ ဟနုကံ စာလေတွာ စာလေတွာ ဒီဃရတ္တံ ပလာပကထာယ အကထိတဘာဝံ သဒေဝကော လောကော ဣမိနာ ကာရဏေန ဇာနာတူတိ သီဟဟနုလက္ခဏံ နိဗ္ဗတ္တတိ။ **လက္ခဏံ** နာမ ဣဒမေဝ လက္ခဏံ။ အပ္ပဓံသိကတာ **အာနိသံသော။**

၂၃၉။ **အဝိကိဏ္ဏဝစနဗျပ္ပထော စာ**တိ အဝိကိဏ္ဏဝစနာနံ ဝိယ ပုရိမဗောဓိသတ္တာနံ ဝစနပထော[၁] အဿာတိ အဝိကိဏ္ဏဝစနဗျပ္ပထော။ **ဒွိဒုဂမဝရတရဟနုတ္တမလတ္ထာ**တိ ဒွီဟိ ဒွီဟိ ဂစ္ဆတီတိ ဒွိဒုဂမော၊ ဒွီဟိ ဒွီဟီတိ စတူဟိ၊ စတုပ္ပဒါနံ ဝရတရဿ သီဟဿေဝ ဟနုဘာဝံ အလတ္ထာတိ အတ္ထော။ **မနုဇာဓိပတီ**တိ မနုဇာနံ အဓိပတိ။ **တထတ္တော**တိ တထသဘာဝေါ။

သမဒန္တာဒိလက္ခဏဝဏ္ဏနာ (၃၁-၃၂)

၂၄၀။ **သုစိပရိဝါရော**တိ ပရိသုဒ္ဓပရိဝါရော။ ဣဓ **ကမ္မံ** နာမ သမ္မာဇီဝတာ[၂]။ **ကမ္မသရိက္ခကံ** နာမ ယော ဝိသမေန သံကိလိဋ္ဌာဇီဝေန ဇီဝိတံ ကပ္ပေတိ၊ တဿ ဒန္တာပိ ဝိသမာ ဟောန္တိ ဒါဌာပိ ကိလိဋ္ဌာ။ တထာဂတဿ ပန သမေန သုဒ္ဓါဇီဝေန ဇီဝိတံ ကပ္ပိတဘာဝံ သဒေဝကော လောကော ဣမိနာ ကာရဏေန ဇာနာတူတိ သမဒန္တလက္ခဏဉ္စ သုသုက္ကဒါဌာလက္ခဏဉ္စ နိဗ္ဗတ္တတိ။ **လက္ခဏံ** နာမ ဣဒမေဝ လက္ခဏဒွယံ။ သုစိပရိဝါရတာ **အာနိသံသော။**

၁-ဝစနံ ဗျပ္ပထော (သီ)
၂-သမ္မာဇီဝိတာ (သီ)

241. **Avassajī**ti pahāsi. **Tidivapuravarasamo**ti tidivapuravarena sakkena samo. **Lapanajan**ti mukhajaṁ, dantanti attho. **Dijasamasukkasucisobhanadanto**ti dve vāre jātattā dijanāmakā sukkā suci sobhanā ca dantā assāti dijasamasukkasucisobhanadanto. **Na ca janapadatudanan**ti yo tassa cakkavāḷaparicchinno janapado, tassa aññena tudanaṁ pīḷā vā ābādho vā natthi. **Hitamapi ca bahujana sukhañca carantī**ti bahujanā samāna sukhadukkhā hutvā tasmiṁ janapade aññamaññassa hitañceva sukhañca caranti. **Vipāpo**ti vigatapāpo. **Vigatadarathakilamatho**ti vigatakāyikadarathakilamatho. **Malakhilakalikilese panudehī**ti rāgādimalānañceva rāgādikhilānañca dosakalīnañca sabbakilesānañca apanudehi. Sesaṁ sabbattha uttānatthamevāti.

Sumaṅgalavilāsiniyā Dīghanikāyaṭṭhakathāya

Lakkhaṇasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

၂၄၁။ **အဝဿဇီ**တိ ပဟာသိ။ **တိဒိဝပုရဝရသမော**တိ တိဒိဝပုရဝရေန သက္ကေန သမော။ **လပနဇ**န္တိ မုခဇံ၊ ဒန္တန္တိ အတ္ထော။ **ဒိဇသမသုက္ကသုစိသောဘနဒန္တော**တိ ဒွေ ဝါရေ ဇာတတ္တာ ဒိဇနာမကာ သုက္ကာ သုစိ သောဘနာ စ ဒန္တာ အဿာတိ ဒိဇသမသုက္ကသုစိသောဘနဒန္တော။ **န စ ဇနပဒတုဒန**န္တိ ယော တဿ စက္ကဝါဠပရိစ္ဆိန္နော ဇနပဒေါ၊ တဿ အညေန တုဒနံ ပီဠာ ဝါ အာဗာဓော ဝါ နတ္ထိ။ **ဟိတမပိ စ ဗဟုဇန သုခဉ္စ စရန္တီ**တိ ဗဟုဇနာ သမာနသုခဒုက္ခာ ဟုတွာ တသ္မိံ ဇနပဒေ အညမညဿ ဟိတဉ္စေဝ သုခဉ္စ စရန္တိ။ **ဝိပါပေါ**တိ ဝိဂတပါပေါ။ **ဝိဂတဒရထကိလမထော**တိ ဝိဂတကာယိကဒရထကိလမထော။ **မလခိလကလိကိလေသေ ပနုဒေဟီ**တိ ရာဂါဒိမလာနဉ္စေဝ ရာဂါဒိခိလာနဉ္စ ဒောသကလီနဉ္စ သဗ္ဗကိလေသာနဉ္စ အပနုဒေဟိ။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ဥတ္တာနတ္ထမေဝါတိ။

သုမင်္ဂလဝိလာသိနိယာ ဒီဃနိကာယဋ္ဌကထာယ

လက္ခဏသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

8. Siṅgālasutta

Nidānavaṇṇanā

242. **Evaṁ me sutan**ti Siṅgālasuttaṁ. Tatrāyamanuttānapadavaṇṇanā—**Veḷuvane kalandakanivāpe**ti Veḷuvananti tassa uyyānassa nāmaṁ. Taṁ kira veḷūhi parikkhittaṁ ahosi aṭṭhārasahatthena ca pākārena gopuraṭṭālakayuttaṁ nīlobhāsaṁ manoramaṁ, tena Veḷuvananti vuccati. Kalandakānañcettha nivāpaṁ adaṁsu, tena Kalandakanivāpoti vuccati.

Pubbe kira aññataro rājā tattha uyyānakīḷanatthaṁ āgato surāmadena matto divā niddaṁ okkami. Parijanopissa “sutto rājā”ti pupphaphalādīhi palobhiyamāno ito cito ca pakkāmi. Atha surāgandhena aññatarasmā susirarukkhā kaṇhasappo nikkhamitvā rañño abhimukho āgacchati, taṁ disvā rukkhadevatā “rañño jīvitaṁ dammī”ti kāḷakavesena āgantvā kaṇṇamūle saddamakāsi. Rājā paṭibujjhi. Kaṇhasappo nivatto. So taṁ disvā “imāya kāḷakāya mama jīvitaṁ dinnan”ti kāḷakānaṁ tattha nivāpaṁ paṭṭhapesi, abhayaghosañca ghosāpesi. Tasmā taṁ tato pabhuti “Kalandakanivāpo”ti saṅkhyaṁ gataṁ. **Kalandakā**ti hi kāḷakānaṁ etaṁ nāmaṁ.

Tena kho pana samayenāti yasmiṁ samaye Bhagavā Rājagahaṁ gocaragāmaṁ katvā Veḷuvane kalandakanivāpe viharati, tena samayena. **Siṅgālako gahapatiputto**ti Siṅgālakoti tassa nāmaṁ. **Gahapatiputto**ti gahapatissa putto gahapatiputto. Tassa kira pitā gahapatimahāsālo, nidahitvā ṭhapitā cassa gehe cattālīsa dhanakoṭiyo atthi. So Bhagavati niṭṭhaṅgato upāsako sotāpanno, bhariyāpissa sotāpannāyeva. Putto panassa assaddho appasanno. Atha naṁ mātāpitaro abhikkhaṇaṁ evaṁ ovadanti “tāta Satthāraṁ upasaṅkama, Dhammasenāpatiṁ Mahāmoggallānaṁ Mahākassapaṁ asītimahāsāvake upasaṅkamā”ti. So evamāha “natthi mama tumhākaṁ samaṇānaṁ upasaṅkamanakiccaṁ, samaṇānaṁ santikaṁ gantvā vanditabbaṁ hoti, onamitvā vandantassa piṭṭhi rujjati, jāṇu kāni kharāni honti, bhūmiyaṁ

၈-သိင်္ဂါလသုတ္တ

နိဒါနဝဏ္ဏနာ

၂၄၂။ **ဧဝံ မေ သုတန္တိ** သိင်္ဂါလသုတ္တံ။ တတြာယမနုတ္တာနပဒဝဏ္ဏနာ—**ဝေဠုဝနေ ကလန္ဒကနိဝါပေ**တိ ဝေဠုဝနန္တိ တဿ ဥယျာနဿ နာမံ။ တံ ကိရ ဝေဠူဟိ ပရိက္ခိတ္တံ အဟောသိ အဋ္ဌာရသဟတ္ထေန စ ပါကာရေန ဂေါပုရဋ္ဋာလကယုတ္တံ နီလောဘာသံ မနောရမံ၊ တေန ဝေဠုဝနန္တိ ဝုစ္စတိ။ ကလန္ဒကာနဉ္စေတ္ထ နိဝါပံ အဒံသု၊ တေန ကလန္ဒကနိဝါပေါတိ ဝုစ္စတိ။

ပုဗ္ဗေ ကိရ အညတရော ရာဇာ တတ္ထ ဥယျာနကီဠနတ္ထံ အာဂတော သုရာမဒေန မတ္တော ဒိဝါ နိဒ္ဒံ ဩက္ကမိ။ ပရိဇနောပိဿ “သုတ္တော ရာဇာ”တိ ပုပ္ဖဖလာဒီဟိ ပလောဘိယမာနော ဣတော စိတော စ ပက္ကာမိ။ အထ သုရာဂန္ဓေန အညတရသ္မာ သုသိရရုက္ခာ ကဏှသပ္ပော နိက္ခမိတွာ ရညော အဘိမုခေါ အာဂစ္ဆတိ၊ တံ ဒိသွာ ရုက္ခဒေဝတာ “ရညော ဇီဝိတံ ဒမ္မီ”တိ ကာဠကဝေသေန အာဂန္တွာ ကဏ္ဏမူလေ သဒ္ဒမကာသိ။ ရာဇာ ပဋိဗုဇ္ဈိ။ ကဏှသပ္ပော နိဝတ္တော။ သော တံ ဒိသွာ “ဣမာယ ကာဠကာယ မမ ဇီဝိတံ ဒိန္န”န္တိ ကာဠကာနံ တတ္ထ နိဝါပံ ပဋ္ဌပေသိ၊ အဘယဃောသဉ္စ ဃောသာပေသိ။ တသ္မာ တံ တတော ပဘုတိ “ကလန္ဒကနိဝါပေါ”တိ သင်္ချံ ဂတံ။ **ကလန္ဒကာ**တိ ဟိ ကာဠကာနံ ဧတံ နာမံ။

တေန ခေါ ပန သမယေနာတိ ယသ္မိံ သမယေ ဘဂဝါ ရာဇဂဟံ ဂေါစရဂါမံ ကတွာ ဝေဠုဝနေ ကလန္ဒကနိဝါပေ ဝိဟရတိ၊ တေန သမယေန။ **သိင်္ဂါလကော ဂဟပတိပုတ္တော**တိ သိင်္ဂါလကောတိ တဿ နာမံ။ **ဂဟပတိပုတ္တော**တိ ဂဟပတိဿ ပုတ္တော ဂဟပတိပုတ္တော။ တဿ ကိရ ပိတာ ဂဟပတိမဟာသာလော၊ နိဒဟိတွာ ဌပိတာ စဿ ဂေဟေ စတ္တာလီသ ဓနကောဋိယော အတ္ထိ။ သော ဘဂဝတိ နိဋ္ဌင်္ဂတော ဥပါသကော သောတာပန္နော၊ ဘရိယာပိဿ သောတာပန္နာယေဝ။ ပုတ္တော ပနဿ အဿဒ္ဓေါ အပ္ပသန္နော။ အထ နံ မာတာပိတရော အဘိက္ခဏံ ဧဝံ ဩဝဒန္တိ “တာတ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမ, ဓမ္မသေနာပတိံ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနံ မဟာကဿပံ အသီတိမဟာသာဝကေ ဥပသင်္ကမာ”တိ။ သော ဧဝမာဟ “နတ္ထိ မမ တုမှာကံ သမဏာနံ ဥပသင်္ကမနကိစ္စံ၊ သမဏာနံ သန္တိကံ ဂန္တွာ ဝန္ဒိတဗ္ဗံ ဟောတိ၊ ဩနမိတွာ ဝန္ဒန္တဿ ပိဋ္ဌိ ရုဇ္ဇတိ၊ ဇာဏုကာနိ ခရာနိ ဟောန္တိ၊ ဘူမိယံ

nisīditabbaṁ hoti, tattha nisinnassa vatthāni kilissanti jīranti, samīpe nisinnakālato paṭṭhāya kathāsallāpo hoti, tasmiṁ sati vissāso uppajjati, tato nimantetvā cīvarapiṇḍa pātādīni dātabbāni honti. Evaṁ sante attho parihāyati, natthi mayhaṁ tumhākaṁ samaṇānaṁ upasaṅkamanakiccan"ti. Iti naṁ yāvajīvaṁ ovadantāpi mātāpitaro sāsane upanetuṁ nāsakkhiṁsu.

Athassa pitā maraṇamañce nipanno "mama puttassa ovādaṁ dātuṁ vaṭṭatī"ti cintetvā puna cintesi "disā tāta namassāhī"ti evamassa ovādaṁ dassāmi, so atthaṁ ajānanto disā namassissati, atha naṁ Satthā vā sāvakā vā passitvā "kiṁ karosī"ti pucchissanti. Tato "mayhaṁ pitā disā namassanaṁ karohīti maṁ ovadī"ti vakkhati. Athassa te "na tuyhaṁ pitā etā disā namassāpeti, imā pana disā namassāpetī"ti dhammaṁ desessanti. So Buddhasāsane guṇaṁ ñatvā "puññakammaṁ karissatī"ti. Atha naṁ āmantāpetvā "tāta pātova uṭṭhāya cha disā namasseyyāsī"ti āha. Maraṇamañce nipannassa kathā nāma yāvajīvaṁ anussaraṇīyā hoti. Tasmā so gahapatiputto taṁ pituvacanaṁ anussaranto tathā akāsi. Tasmā "kālasseva vuṭṭhāya Rājagahā nikkha mitvā"ti-ādi vuttaṁ.

243. **Puthudisā**ti bahudisā. Idāni tā dassento **puratthimaṁ disan**ti-ādimāha. **Pāvisī**ti na tāva paviṭṭho, pavisissāmīti nikkhantattā pana antarāmagge vattamānopi evaṁ vuccati. **Addasā kho Bhagavā**ti na idāneva addasa, paccūsasamayepi Buddhacakkhunā lokaṁ volokento etaṁ disā namassamānaṁ disvā "ajja ahaṁ Siṅgālassa gahapatiputtassa gihivinayaṁ Siṅgālasuttantaṁ kathessāmi, mahājanassa sā kathā saphalā bhavissati, gantabbaṁ mayā etthā"ti. Tasmā pātova nikkhamitvā Rājagahaṁ piṇḍāya pāvisi, pavisanto ca naṁ tatheva addasa. Tena vuttaṁ "addasā kho Bhagavā"ti. **Etadavo cā**ti so kira avidūre ṭhitampi Satthāraṁ na passati, disāyeva namassati. Atha naṁ Bhagavā sūriyarasmisamphassena vikasamānaṁ mahāpadumaṁ viya mukhaṁ vivaritvā "kiṁ nu kho tvaṁ gahapatiputtā"ti-ādikaṁ etadavoca.

နိသီဒိတဗ္ဗံ ဟောတိ၊ တတ္ထ နိသိန္နဿ ဝတ္ထာနိ ကိလိဿန္တိ ဇီရန္တိ၊ သမီပေ နိသိန္နကာလတော ပဋ္ဌာယ ကထာသလ္လာပေါ ဟောတိ၊ တသ္မိံ သတိ ဝိဿာသော ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တတော နိမန္တေတွာ စီဝရပိဏ္ဍပါတာဒီနိ ဒါတဗ္ဗာနိ ဟောန္တိ။ ဧဝံ သန္တေ အတ္ထော ပရိဟာယတိ၊ နတ္ထိ မယှံ တုမှာကံ သမဏာနံ ဥပသင်္ကမနကိစ္စ”န္တိ။ ဣတိ နံ ယာဝဇီဝံ ဩဝဒန္တာပိ မာတာပိတရော သာသနေ ဥပနေတုံ နာသက္ခိံသု။

အထဿ ပိတာ မရဏမဉ္စေ နိပန္နော “မမ ပုတ္တဿ ဩဝါဒံ ဒါတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ စိန္တေတွာ ပုန စိန္တေသိ “ဒိသာ တာတ နမဿာဟီ”တိ ဧဝမဿ ဩဝါဒံ ဒဿာမိ၊ သော အတ္ထံ အဇာနန္တော ဒိသာ နမဿိဿတိ၊ အထ နံ သတ္ထာ ဝါ သာဝကာ ဝါ ပဿိတွာ “ကိံ ကရောသီ”တိ ပုစ္ဆိဿန္တိ။ တတော “မယှံ ပိတာ ဒိသာ နမဿနံ ကရောဟီတိ မံ ဩဝဒီ”တိ ဝက္ခတိ။ အထဿ တေ “န တုယှံ ပိတာ ဧတာ ဒိသာ နမဿာပေတိ၊ ဣမာ ပန ဒိသာ နမဿာပေတီ”တိ ဓမ္မံ ဒေသေဿန္တိ။ သော ဗုဒ္ဓသာသနေ ဂုဏံ ဉတွာ “ပုညကမ္မံ ကရိဿတီ”တိ။ အထ နံ အာမန္တာပေတွာ “တာတ ပါတောဝ ဥဋ္ဌာယ ဆ ဒိသာ နမဿေယျာသီ”တိ အာဟ။ မရဏမဉ္စေ နိပန္နဿ ကထာ နာမ ယာဝဇီဝံ အနုဿရဏီယာ ဟောတိ။ တသ္မာ သော ဂဟပတိပုတ္တော တံ ပိတုဝစနံ အနုဿရန္တော တထာ အကာသိ။ တသ္မာ “ကာလဿေဝ ဝုဋ္ဌာယ ရာဇဂဟာ နိက္ခမိတွာ”တိအာဒိ ဝုတ္တံ။

၂၄၃။ **ပုထုဒိသာ**တိ ဗဟုဒိသာ။ ဣဒါနိ တာ ဒဿေန္တော **ပုရတ္ထိမံ ဒိသ**န္တိအာဒိမာဟ။ **ပါဝိသီ**တိ န တာဝ ပဝိဋ္ဌော၊ ပဝိသိဿာမီတိ နိက္ခန္တတ္တာ ပန အန္တရာမဂ္ဂေ ဝတ္တမာနောပိ ဧဝံ ဝုစ္စတိ။ **အဒ္ဒသာ ခေါ ဘဂဝါ**တိ န ဣဒါနေဝ အဒ္ဒသ၊ ပစ္စူသသမယေပိ ဗုဒ္ဓစက္ခုနာ လောကံ ဝေါလောကေန္တော ဧတံ ဒိသာ နမဿမာနံ ဒိသွာ “အဇ္ဇ အဟံ သိင်္ဂါလဿ ဂဟပတိပုတ္တဿ ဂိဟိဝိနယံ သိင်္ဂါလသုတ္တန္တံ ကထေဿာမိ၊ မဟာဇနဿ သာ ကထာ သဖလာ ဘဝိဿတိ၊ ဂန္တဗ္ဗံ မယာ ဧတ္ထာ”တိ။ တသ္မာ ပါတောဝ နိက္ခမိတွာ ရာဇဂဟံ ပိဏ္ဍာယ ပါဝိသိ၊ ပဝိသန္တော စ နံ တထေဝ အဒ္ဒသ။ တေန ဝုတ္တံ “အဒ္ဒသာ ခေါ ဘဂဝါ”တိ။ **ဧတဒဝေါစာ**တိ သော ကိရ အဝိဒူရေ ဌိတမ္ပိ သတ္ထာရံ န ပဿတိ၊ ဒိသာယေဝ နမဿတိ။ အထ နံ ဘဂဝါ သူရိယရသ္မိသမ္ဖဿေန ဝိကသမာနံ မဟာပဒုမံ ဝိယ မုခံ ဝိဝရိတွာ “ကိံ နု ခေါ တွံ ဂဟပတိပုတ္တာ”တိအာဒိကံ ဧတဒဝေါစ။

Chadisādivaṇṇanā

244. **Yathā kathaṁ pana bhante**ti so kira taṁ Bhagavato vacanaṁ sutvāva cintesi “yā kira mama pitarā cha disā namassitabbā”ti vuttā, na kira tā etā, aññā kira ariyasāvakena cha disā namassitabbā. Handāhaṁ ariyasāvakena namassitabbā disāyeva pucchitvā namassāmīti. So tā pucchanto **yathā kathaṁ pana bhante**ti-ādimāha. Tattha **yathā**ti nipātamattaṁ. **Kathaṁ panā**ti idameva pucchāpadaṁ. **Kammakilesā**ti tehi kammehi sattā kilissanti, tasmā kammakilesāti vuccanti. **Ṭhānehī**ti kāraṇehi. **Apāya mukhānī**ti vināsamukhāni, **so**ti so sotāpanno ariyasāvako. **Cuddasa pāpakāpagato**ti etehi cuddasahi pāpakehi lāmakehi apagato. **Chaddisāpaṭicchādī**ti cha disā paṭicchā dento. **Ubholokavijayāyā**ti ubhinnaṁ idhalokaparalokānaṁ vijinanatthāya. **Ayañceva loko āraddho hotī**ti evarūpassa hi idha loke pañca verāni na honti, tenassa ayañceva loko āraddho hoti paritosito ceva nipphādito ca. Paralokepi pañca verāni na honti, tenassa paro ca loko ārādhito hoti. Tasmā so kāyassa bhedā parammaraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjati.

245. Iti Bhagavā saṅkhepena mātikaṁ ṭhapetvā idāni tameva vitthārento **kata massa cattāro kammakilesā**ti-ādimāha. **Kammakileso**ti kammañca taṁ kilesasampa yuttattā kileso cāti kammakileso. Sakilesoyeva hi pāṇaṁ hanati, nikkileso na hanati, tasmā pāṇātipāto “kammakileso”ti vutto. **Adinnādānādīsupi** eseva nayo. **Athāparan**ti aparampi etadatthaparidīpakameva gāthābandhaṁ avocāti attho.

Catuṭhānādivaṇṇanā

246. **Pāpakammaṁ karotī**ti idaṁ Bhagavā yasmā kārake dassite akārako pākaṭo hoti, tasmā “pāpakammaṁ na karotī”ti mātikaṁ ṭhapetvāpi desanākusalatāya paṭhama taraṁ kārakaṁ dassento

ဆဒိသာဒိဝဏ္ဏနာ

၂၄၄။ **ယထာ ကထံ ပန ဘန္တေ**တိ သော ကိရ တံ ဘဂဝတော ဝစနံ သုတွာဝ စိန္တေသိ “ယာ ကိရ မမ ပိတရာ ဆ ဒိသာ နမဿိတဗ္ဗာ”တိ ဝုတ္တာ၊ န ကိရ တာ ဧတာ၊ အညာ ကိရ အရိယသာဝကေန ဆ ဒိသာ နမဿိတဗ္ဗာ။ ဟန္ဒာဟံ အရိယသာဝကေန နမဿိတဗ္ဗာ ဒိသာယေဝ ပုစ္ဆိတွာ နမဿာမီတိ။ သော တာ ပုစ္ဆန္တော **ယထာ ကထံ ပန ဘန္တေ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ယထာ**တိ နိပါတမတ္တံ။ **ကထံ ပနာ**တိ ဣဒမေဝ ပုစ္ဆာပဒံ။ **ကမ္မကိလေသာ**တိ တေဟိ ကမ္မေဟိ သတ္တာ ကိလိဿန္တိ၊ တသ္မာ ကမ္မကိလေသာတိ ဝုစ္စန္တိ။ **ဌာနေဟီ**တိ ကာရဏေဟိ။ **အပါယမုခါနီ**တိ ဝိနာသမုခါနိ၊ **သော**တိ သော သောတာပန္နော အရိယသာဝကော။ **စုဒ္ဒသ ပါပကာပဂတော**တိ ဧတေဟိ စုဒ္ဒသဟိ ပါပကေဟိ လာမကေဟိ အပဂတော။ **ဆဒ္ဒိသာပဋိစ္ဆာဒီ**တိ ဆ ဒိသာ ပဋိစ္ဆာဒေန္တော။ **ဥဘောလောကဝိဇယာယာ**တိ ဥဘိန္နံ ဣဓလောကပရလောကာနံ ဝိဇိနနတ္ထာယ။ **အယဉ္စေဝ လောကော အာရဒ္ဓေါ ဟောတီ**တိ ဧဝရူပဿ ဟိ ဣဓ လောကေ ပဉ္စ ဝေရာနိ န ဟောန္တိ၊ တေနဿ အယဉ္စေဝ လောကော အာရဒ္ဓေါ ဟောတိ ပရိတောသိတော စေဝ နိပ္ဖါဒိတော စ။ ပရလောကေပိ ပဉ္စ ဝေရာနိ န ဟောန္တိ၊ တေနဿ ပရော စ လောကော အာရာဓိတော ဟောတိ။ တသ္မာ သော ကာယဿ ဘေဒါ ပရမ္မရဏာ သုဂတိံ သဂ္ဂံ လောကံ ဥပပဇ္ဇတိ။

၂၄၅။ ဣတိ ဘဂဝါ သင်္ခေပေန မာတိကံ ဌပေတွာ ဣဒါနိ တမေဝ ဝိတ္ထာရေန္တော **ကတမဿ စတ္တာရော ကမ္မကိလေသာ**တိအာဒိမာဟ။ **ကမ္မကိလေသော**တိ ကမ္မဉ္စ တံ ကိလေသသမ္ပယုတ္တတ္တာ ကိလေသော စာတိ ကမ္မကိလေသော။ သကိလေသောယေဝ ဟိ ပါဏံ ဟနတိ၊ နိက္ကိလေသော န ဟနတိ၊ တသ္မာ ပါဏာတိပါတော “ကမ္မကိလေသော”တိ ဝုတ္တော။ **အဒိန္နာဒါနာဒီသုပိ** ဧသေဝ နယော။ **အထာပရ**န္တိ အပရမ္ပိ ဧတဒတ္ထပရိဒီပကမေဝ ဂါထာဗန္ဓံ အဝေါစာတိ အတ္ထော။

စတုဋ္ဌာနာဒိဝဏ္ဏနာ

၂၄၆။ **ပါပကမ္မံ ကရောတီ**တိ ဣဒံ ဘဂဝါ ယသ္မာ ကာရကေ ဒဿိတေ အကာရကော ပါကဋော ဟောတိ၊ တသ္မာ “ပါပကမ္မံ န ကရောတီ”တိ မာတိကံ ဌပေတွာပိ ဒေသနာကုသလတာယ ပဌမတရံ ကာရကံ ဒဿေန္တော

āha. Tattha **chandāgatiṁ gacchanto**ti chandena pemena agatiṁ gacchanto akattabbaṁ karonto. Parapadesupi eseva nayo. Tattha yo "ayaṁ me mitto vā sambhatto vā sandiṭṭho vā ñātako vā lañjaṁ vā pana me detī"ti chandavasena assāmikaṁ sāmikaṁ karoti, ayaṁ chandāgatiṁ gacchanto pāpakammaṁ karoti nāma. Yo "ayaṁ me verī"ti pakativeravasena taṅkhaṇuppannakodhavasena vā sāmikaṁ assāmikaṁ karoti, ayaṁ dosāgatiṁ gacchanto pāpakammaṁ karoti nāma. Yo pana mandattā momūhattā yaṁ vā taṁ vā vatvā assāmikaṁ sāmikaṁ karoti, ayaṁ mohāgatiṁ gacchanto pāpakammaṁ karoti nāma. Yo pana "ayaṁ rājavallabho vā visamanissito vā anatthampi me kareyyā"ti bhīto assāmikaṁ sāmikaṁ karoti, ayaṁ bhayāgatiṁ gacchanto pāpakammaṁ karoti nāma. Yo pana yaṁkiñci bhājento "ayaṁ me sandiṭṭho vā sambhatto vā"ti pemavasena atirekaṁ deti, "ayaṁ me verī"ti dosavasena ūnakaṁ deti, momūhattā dinnādinnaṁ ajānamāno kassaci ūnaṁ kassaci adhikaṁ deti, "ayaṁ imasmiṁ adiyyamāne mayhaṁ anatthampi kareyyā"ti bhīto kassaci atirekaṁ deti, so catubbidhopi yathānukkamena chandāgati-ādīni gacchanto pāpakammaṁ karoti nāma.

Ariyasāvako pana jīvitakkhayaṁ pāpuṇantopi chandāgati-ādīni na gacchati. Tena vuttaṁ "imehi catūhi ṭhānehi pāpakammaṁ na karotī"ti.

Nihīyati yaso tassāti tassa agatigāmino kittiyasopi parivārayasopi nihīyati parihāyati.

Cha-apāyamukhādivaṇṇanā

247. **Surāmerayamajjappamādaṭṭhānānuyogo**ti ettha **surā**ti piṭṭhasurā pūvasurā odanasurā kiṇṇapakkhittā sambhārasaṁyuttāti pañca surā. **Meraya**nti pupphāsavo phalāsavo madhvāsavo guḷāsavo sambhārasaṁyuttoti pañca āsavā. Taṁ sabbampi madakaraṇavasena **majjaṁ. Pamādaṭṭhāna**nti pamādakāraṇaṁ. Yāya cetanāya taṁ majjaṁ pivati, tassa etaṁ adhivacanaṁ. **Anuyogo**ti tassa surāmerayamajjappamāda ṭṭhānassa anu-anuyogo punappunaṁ karaṇaṁ. Yasmā pana etaṁ anuyuttassa uppannā ceva bhogā parihāyanti, anuppannā ca nuppajjanti, tasmā "bhogānaṁ

အာဟ။ တတ္ထ **ဆန္ဒာဂတိံ ဂစ္ဆန္တော**တိ ဆန္ဒေန ပေမေန အဂတိံ ဂစ္ဆန္တော အကတ္တဗ္ဗံ ကရောန္တော။ ပရပဒေသုပိ ဧသေဝ နယော။ တတ္ထ ယော "အယံ မေ မိတ္တော ဝါ သမ္ဘတ္တော ဝါ သန္ဒိဋ္ဌော ဝါ ဉာတကော ဝါ လဉ္ဇံ ဝါ ပန မေ ဒေတီ"တိ ဆန္ဒဝသေန အဿာမိကံ သာမိကံ ကရောတိ၊ အယံ ဆန္ဒာဂတိံ ဂစ္ဆန္တော ပါပကမ္မံ ကရောတိ နာမ။ ယော "အယံ မေ ဝေရီ"တိ ပကတိဝေရဝသေန တင်္ခဏုပ္ပန္နကောဓဝသေန ဝါ သာမိကံ အဿာမိကံ ကရောတိ၊ အယံ ဒေါသာဂတိံ ဂစ္ဆန္တော ပါပကမ္မံ ကရောတိ နာမ။ ယော ပန မန္ဒတ္တာ မောမူဟတ္တာ ယံ ဝါ တံ ဝါ ဝတွာ အဿာမိကံ သာမိကံ ကရောတိ၊ အယံ မောဟာဂတိံ ဂစ္ဆန္တော ပါပကမ္မံ ကရောတိ နာမ။ ယော ပန "အယံ ရာဇဝလ္လဘော ဝါ ဝိသမနိဿိတော ဝါ အနတ္ထမ္ပိ မေ ကရေယျာ"တိ ဘီတော အဿာမိကံ သာမိကံ ကရောတိ၊ အယံ ဘယာဂတိံ ဂစ္ဆန္တော ပါပကမ္မံ ကရောတိ နာမ။ ယော ပန ယံကိဉ္စိ ဘာဇေန္တော "အယံ မေ သန္ဒိဋ္ဌော ဝါ သမ္ဘတ္တော ဝါ"တိ ပေမဝသေန အတိရေကံ ဒေတိ၊ "အယံ မေ ဝေရီ"တိ ဒေါသဝသေန ဦနကံ ဒေတိ၊ မောမူဟတ္တာ ဒိန္နာဒိန္နံ အဇာနမာနော ကဿစိ ဦနံ ကဿစိ အဓိကံ ဒေတိ၊ "အယံ ဣမသ္မိံ အဒိယျမာနေ မယှံ အနတ္ထမ္ပိ ကရေယျာ"တိ ဘီတော ကဿစိ အတိရေကံ ဒေတိ၊ သော စတုဗ္ဗိဓောပိ ယထာနုက္ကမေန ဆန္ဒာဂတိအာဒီနိ ဂစ္ဆန္တော ပါပကမ္မံ ကရောတိ နာမ။

အရိယသာဝကော ပန ဇီဝိတက္ခယံ ပါပုဏန္တောပိ ဆန္ဒာဂတိအာဒီနိ န ဂစ္ဆတိ။ တေန ဝုတ္တံ "ဣမေဟိ စတူဟိ ဌာနေဟိ ပါပကမ္မံ န ကရောတီ"တိ။

နိဟီယတိ ယသော တဿာတိ တဿ အဂတိဂါမိနော ကိတ္တိယသောပိ ပရိဝါရယသောပိ နိဟီယတိ ပရိဟာယတိ။

ဆအပါယမုခါဒိဝဏ္ဏနာ

၂၄၇။ **သုရာမေရယမဇ္ဇပ္ပမာဒဋ္ဌာနာနုယောဂေါ**တိ ဧတ္ထ **သုရာ**တိ ပိဋ္ဌသုရာ ပူဝသုရာ ဩဒနသုရာ ကိဏ္ဏပက္ခိတ္တာ သမ္ဘာရသံယုတ္တာတိ ပဉ္စ သုရာ။ **မေရယ**န္တိ ပုပ္ဖာသဝေါ ဖလာသဝေါ မဓွာသဝေါ ဂုဠာသဝေါ သမ္ဘာရသံယုတ္တောတိ ပဉ္စ အာသဝါ။ တံ သဗ္ဗမ္ပိ မဒကရဏဝသေန **မဇ္ဇံ။ ပမာဒဋ္ဌာန**န္တိ ပမာဒကာရဏံ။ ယာယ စေတနာယ တံ မဇ္ဇံ ပိဝတိ၊ တဿ ဧတံ အဓိဝစနံ။ **အနုယောဂေါ**တိ တဿ သုရာမေရယမဇ္ဇပ္ပမာဒဋ္ဌာနဿ အနုအနုယောဂေါ ပုနပ္ပုနံ ကရဏံ။ ယသ္မာ ပန ဧတံ အနုယုတ္တဿ ဥပ္ပန္နာ စေဝ ဘောဂါ ပရိဟာယန္တိ၊ အနုပ္ပန္နာ စ နုပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ တသ္မာ "ဘောဂါနံ

apāyamukhan”ti vuttaṁ. **Vikālavisikhācariyānuyogo**ti avelāya visikhāsu cariyānu yuttatā.

Samajjābhicaraṇanti naccādidassanavasena samajjāgamanaṁ. **Ālasyānuyogo**ti kāyālasiyatāya yuttappayuttatā.

Surāmerayassa cha-ādīnavādivaṇṇanā

248. Evaṁ channaṁ apāyamukhānaṁ mātikaṁ ṭhapetvā idāni tāni vibhajanto **cha kho me gahapatiputta ādīnavā**ti-ādimāha. Tattha **sandiṭṭhikā**ti sāmaṁ passitabbā, idhalokabhāvinī. **Dhanajānī**ti dhanahāni. **Kalahappavaḍḍhanī**ti vācākalahassa ceva hatthaparāmāsādikāyakalahassa ca vaḍḍhanī. **Rogānaṁ āyatanan**ti tesaṁ tesaṁ akkhirogādīnaṁ khettaṁ. **Akittisañjananī**ti suraṁ pivitvā hi mātarampi paharanti pitarampi, aññaṁ bahumpi avattabbaṁ vadanti, akattabbaṁ karonti. Tena garahampi daṇḍampi hatthapādādichedampi pāpuṇanti, idhalokepi paralokepi akittiṁ pāpuṇanti, iti tesaṁ sā surā akittisañjananī nāma hoti. **Kopīnanidaṁsanī**ti guyhaṭṭhānañhi vivariya mānaṁ hiriṁ kopeti vināseti, tasmā “kopīnan”ti vuccati, surāmadamattā ca taṁ taṁ aṅgaṁ vivaritvā vicaranti, tena nesaṁ sā surā kopīnassa nidaṁsanato “kopīnanidaṁ sanī”ti vuccati. **Paññāya dubbalikaraṇī**ti Sāgatattherassa viya kammassakatapaññaṁ dubbalaṁ karoti, tasmā “paññāya dubbalikaraṇī”ti vuccati. Maggapaññaṁ pana dubbalaṁ kātuṁ na sakkoti. Adhigatamaggānañhi sā antomukhameva na pavisati. **Chaṭṭhaṁ padan**ti chaṭṭhaṁ kāraṇaṁ.

249. **Attāpissa agutto arakkhito hotī**ti avelāya caranto hi khāṇukaṇṭakādīnipi akkamati, ahināpi yakkhādīhipi samāgacchati, taṁ taṁ ṭhānaṁ gacchatīti ñatvā verinopi naṁ nilīyitvā gaṇhanti vā hananti vā. Evaṁ attāpissa agutto hoti arakkhito. Puttadārāpi “amhākaṁ pitā amhākaṁ sāmi rattiṁ vicarati, kimaṅgaṁ pana mayan”ti itissa puttadhī taropi bhariyāpi bahi patthanaṁ katvā rattiṁ carantā anayabyasanaṁ pāpuṇanti. Evaṁ **puttadāropissa agutto arakkhito hoti. Sāpateyyan**ti tassa puttadāraparijanassa rattiṁ caraṇakabhāvaṁ ñatvā corā

အပါယမုခ”န္တိ ဝုတ္တံ။ **ဝိကာလဝိသိခါစရိယာနုယောဂေါ**တိ အဝေလာယ ဝိသိခါသု စရိယာနုယုတ္တတာ။

သမဇ္ဇာဘိစရဏန္တိ နစ္စာဒိဒဿနဝသေန သမဇ္ဇာဂမနံ။ **အာလဿာနုယောဂေါ**တိ ကာယာလသိယတာယ ယုတ္တပ္ပယုတ္တတာ။

သုရာမေရယဿ ဆအာဒီနဝါဒိဝဏ္ဏနာ

၂၄၈။ ဧဝံ ဆန္နံ အပါယမုခါနံ မာတိကံ ဌပေတွာ ဣဒါနိ တာနိ ဝိဘဇန္တော **ဆ ခေါ မေ ဂဟပတိပုတ္တ အာဒီနဝါ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **သန္ဒိဋ္ဌိကာ**တိ သာမံ ပဿိတဗ္ဗာ, ဣဓလောကဘာဝိနီ။ **ဓနဇာနီ**တိ ဓနဟာနိ။ **ကလဟပ္ပဝဍ္ဎနီ**တိ ဝါစာကလဟဿ စေဝ ဟတ္ထပရာမာသာဒိကာယကလဟဿ စ ဝဍ္ဎနီ။ **ရောဂါနံ အာယတန**န္တိ တေသံ တေသံ အက္ခိရောဂါဒီနံ ခေတ္တံ။ **အကိတ္တိသဉ္ဇနနီ**တိ သုရံ ပိဝိတွာ ဟိ မာတရမ္ပိ ပဟရန္တိ ပိတရမ္ပိ၊ အညံ ဗဟုမ္ပိ အဝတ္တဗ္ဗံ ဝဒန္တိ၊ အကတ္တဗ္ဗံ ကရောန္တိ။ တေန ဂရဟမ္ပိ ဒဏ္ဍမ္ပိ ဟတ္ထပါဒါဒိဆေဒမ္ပိ ပါပုဏန္တိ၊ ဣဓလောကေပိ ပရလောကေပိ အကိတ္တိံ ပါပုဏန္တိ၊ ဣတိ တေသံ သာ သုရာ အကိတ္တိသဉ္ဇနနီ နာမ ဟောတိ။ **ကောပီနနိဒံသနီ**တိ ဂုယှဋ္ဌာနဉှိ ဝိဝရိယမာနံ ဟိရိံ ကောပေတိ ဝိနာသေတိ၊ တသ္မာ “ကောပီန”န္တိ ဝုစ္စတိ၊ သုရာမဒမတ္တာ စ တံ တံ အင်္ဂံ ဝိဝရိတွာ ဝိစရန္တိ၊ တေန နေသံ သာ သုရာ ကောပီနဿ နိဒံသနတော “ကောပီနနိဒံသနီ”တိ ဝုစ္စတိ။ **ပညာယ ဒုဗ္ဗလိကရဏီ**တိ သာဂတတ္ထေရဿ ဝိယ ကမ္မဿကတပညံ ဒုဗ္ဗလံ ကရောတိ၊ တသ္မာ “ပညာယ ဒုဗ္ဗလိကရဏီ”တိ ဝုစ္စတိ။ မဂ္ဂပညံ ပန ဒုဗ္ဗလံ ကာတုံ န သက္ကောတိ။ အဓိဂတမဂ္ဂါနဉှိ သာ အန္တောမုခမေဝ န ပဝိသတိ။ **ဆဋ္ဌံ ပဒ**န္တိ ဆဋ္ဌံ ကာရဏံ။

၂၄၉။ **အတ္တာပိဿ အဂုတ္တော အရက္ခိတော ဟောတီ**တိ အဝေလာယ စရန္တော ဟိ ခါဏုကဏ္ဋကာဒီနိပိ အက္ကမတိ၊ အဟိနာပိ ယက္ခာဒီဟိပိ သမာဂစ္ဆတိ၊ တံ တံ ဌာနံ ဂစ္ဆတီတိ ဉတွာ ဝေရိနောပိ နံ နိလီယိတွာ ဂဏှန္တိ ဝါ ဟနန္တိ ဝါ။ ဧဝံ အတ္တာပိဿ အဂုတ္တော ဟောတိ အရက္ခိတော။ ပုတ္တဒါရာပိ “အမှာကံ ပိတာ အမှာကံ သာမိ ရတ္တိံ ဝိစရတိ၊ ကိမင်္ဂံ ပန မယ”န္တိ ဣတိဿ ပုတ္တဓီတရောပိ ဘရိယာပိ ဗဟိ ပတ္ထနံ ကတွာ ရတ္တိံ စရန္တာ အနယဗျသနံ ပါပုဏန္တိ။ ဧဝံ **ပုတ္တဒါရောပိဿ အဂုတ္တော အရက္ခိတော ဟောတိ။** **သာပတေယျ**န္တိ တဿ ပုတ္တဒါရပရိဇနဿ ရတ္တိံ စရဏကဘာဝံ ဉတွာ စောရာ

suññaṁ gehaṁ pavisitvā yaṁ icchanti, taṁ haranti. Evaṁ **sāpateyyampissa aguttaṁ arakkhitaṁ hoti. Saṅkiyo ca hotī**ti aññehi katapāpakammesupi "iminā kataṁ bhavi ssatī"ti saṅkitabbo hoti. Yassa yassa gharadvārena yāti, tattha yaṁ aññena corakammaṁ paradārikakammaṁ vā kataṁ, taṁ "iminā katan"ti vutte abhūtaṁ asantampi tasmiṁ rūhati patiṭṭhāti. **Bahūnañca dukkhadhammānan**ti ettakaṁ dukkhaṁ, ettakaṁ domana ssanti vattuṁ na sakkā, aññasmiṁ puggale asati sabbaṁ vikālacārimhi āharitabbaṁ hoti, iti so bahūnaṁ dukkhadhammānaṁ purakkhato puregāmī hoti.

250. **Kva naccan**ti "kasmiṁ ṭhāne naṭanāṭakādinaccaṁ atthī"ti pucchitvā yasmiṁ gāme vā nigame vā taṁ atthi, tattha gantabbaṁ hoti, tassa "sve naccadassanaṁ gamissāmī"ti ajja vatthagandhamālādīni paṭiyādentasseva sakaladivasampi kammacchedo hoti, naccadassanena ekāhampi dvīhampi tīhampi tattheva hoti, atha vuṭṭhisampattiyādīni labhitvāpi vappādikāle vappādīni akarontassa anuppannā bhogā nuppajjanti, tassa bahi gatabhāvaṁ ñatvā anārakkhe gehe corā yaṁ icchanti, taṁ karonti, tenassa uppannāpi bhogā vinassanti. **Kva gītan**ti-ādīsupi eseva nayo. Tesaṁ nānākaraṇaṁ Brahmajāle vuttameva.

251. **Jayaṁ veran**ti "jitaṁ mayā"ti parisamajjhe parassa sāṭakaṁ vā veṭhanaṁ vā gaṇhāti, so "parisamajjhe me avamānaṁ karosi, hotu, sikkhāpessāmi nan"ti tattha veraṁ bandhati, evaṁ jinanto sayaṁ veraṁ pasavati. **Jino**ti aññena jito samāno yaṁ tena tassa veṭhanaṁ vā sāṭako vā aññaṁ vā pana hiraññasuvaṇṇādivittaṁ gahitaṁ, taṁ anusocati "ahosi vata me, taṁ taṁ vata me natthī"ti tappaccayā socati. Evaṁ so jino vittaṁ anusocati. **Sabhāgatassa vacanaṁ na rūhatī**ti vinicchayaṭṭhāne sakkhipuṭṭhassa sato vacanaṁ na rūhati, na patiṭṭhāti, "ayaṁ akkhasoṇḍo jūtakaro, mā tassa vacanaṁ gaṇhitthā"ti vattāro bhavanti. **Mittāmaccānaṁ paribhūto hotī**ti tañhi mittāmaccā evaṁ vadanti "samma tvampi nāma kulaputto jūtakaro chinnabhinnako hutvā vicarasi, na te idaṁ jātigottānaṁ anurūpaṁ, ito paṭṭhāya mā evaṁ kareyyāsī"ti. So evaṁ vuttopi tesaṁ vacanaṁ na karoti. Tato tena saddhiṁ ekato na

သုညံ ဂေဟံ ပဝိသိတွာ ယံ ဣစ္ဆန္တိ၊ တံ ဟရန္တိ။ ဧဝံ **သာပတေယျမ္ပိဿ အဂုတ္တံ အရက္ခိတံ ဟောတိ။ သင်္ကိယော စ ဟောတီ**တိ အညေဟိ ကတပါပကမ္မေသုပိ "ဣမိနာ ကတံ ဘဝိဿတီ"တိ သင်္ကိတဗ္ဗော ဟောတိ။ ယဿ ယဿ ဃရဒွါရေန ယာတိ၊ တတ္ထ ယံ အညေန စောရကမ္မံ ပရဒါရိကကမ္မံ ဝါ ကတံ၊ တံ "ဣမိနာ ကတ"န္တိ ဝုတ္တေ အဘူတံ အသန္တမ္ပိ တသ္မိံ ရူဟတိ ပတိဋ္ဌာတိ။ **ဗဟူနဉ္စ ဒုက္ခဓမ္မာန**န္တိ ဧတ္တကံ ဒုက္ခံ, ဧတ္တကံ ဒေါမနဿန္တိ ဝတ္တုံ န သက္ကာ၊ အညသ္မိံ ပုဂ္ဂလေ အသတိ သဗ္ဗံ ဝိကာလစာရိမှိ အာဟရိတဗ္ဗံ ဟောတိ၊ ဣတိ သော ဗဟူနံ ဒုက္ခဓမ္မာနံ ပုရက္ခတော ပုရေဂါမီ ဟောတိ။

၂၅၀။ **က္ဝ နစ္စ**န္တိ "ကသ္မိံ ဌာနေ နဋနာဋကာဒိနစ္စံ အတ္ထီ"တိ ပုစ္ဆိတွာ ယသ္မိံ ဂါမေ ဝါ နိဂမေ ဝါ တံ အတ္ထိ၊ တတ္ထ ဂန္တဗ္ဗံ ဟောတိ၊ တဿ "သွေ နစ္စဒဿနံ ဂမိဿာမီ"တိ အဇ္ဇ ဝတ္ထဂန္ဓမာလာဒီနိ ပဋိယာဒေန္တဿေဝ သကလဒိဝသမ္ပိ ကမ္မစ္ဆေဒေါ ဟောတိ၊ နစ္စဒဿနေန ဧကာဟမ္ပိ ဒွီဟမ္ပိ တီဟမ္ပိ တတ္ထေဝ ဟောတိ၊ အထ ဝုဋ္ဌိသမ္ပတ္တိယာဒီနိ လဘိတွာပိ ဝပ္ပါဒိကာလေ ဝပ္ပါဒီနိ အကရောန္တဿ အနုပ္ပန္နာ ဘောဂါ နုပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ တဿ ဗဟိ ဂတဘာဝံ ဉတွာ အနာရက္ခေ ဂေဟေ စောရာ ယံ ဣစ္ဆန္တိ၊ တံ ကရောန္တိ၊ တေနဿ ဥပ္ပန္နာပိ ဘောဂါ ဝိနဿန္တိ။ **က္ဝ ဂီတ**န္တိအာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။ တေသံ နာနာကရဏံ ဗြဟ္မဇာလေ ဝုတ္တမေဝ။

၂၅၁။ **ဇယံ ဝေရ**န္တိ "ဇိတံ မယာ"တိ ပရိသမဇ္ဈေ ပရဿ သာဋကံ ဝါ ဝေဌနံ ဝါ ဂဏှာတိ၊ သော "ပရိသမဇ္ဈေ မေ အဝမာနံ ကရောသိ, ဟောတု၊ သိက္ခာပေဿာမိ န"န္တိ တတ္ထ ဝေရံ ဗန္ဓတိ၊ ဧဝံ ဇိနန္တော သယံ ဝေရံ ပသဝတိ။ **ဇိနော**တိ အညေန ဇိတော သမာနော ယံ တေန တဿ ဝေဌနံ ဝါ သာဋကော ဝါ အညံ ဝါ ပန ဟိရညသုဝဏ္ဏာဒိဝိတ္တံ ဂဟိတံ၊ တံ အနုသောစတိ "အဟောသိ ဝတ မေ, တံ တံ ဝတ မေ နတ္ထီ"တိ တပ္ပစ္စယာ သောစတိ။ ဧဝံ သော ဇိနော ဝိတ္တံ အနုသောစတိ။ **သဘာဂတဿ ဝစနံ န ရူဟတီ**တိ ဝိနိစ္ဆယဋ္ဌာနေ သက္ခိပုဋ္ဌဿ သတော ဝစနံ န ရူဟတိ၊ န ပတိဋ္ဌာတိ၊ "အယံ အက္ခသောဏ္ဍော ဇူတကရော၊ မာ တဿ ဝစနံ ဂဏှိတ္ထာ"တိ ဝတ္တာရော ဘဝန္တိ။ **မိတ္တာမစ္စာနံ ပရိဘူတော ဟောတီ**တိ တဉှိ မိတ္တာမစ္စာ ဧဝံ ဝဒန္တိ "သမ္မ တွမ္ပိ နာမ ကုလပုတ္တော ဇူတကရော ဆိန္နဘိန္နကော ဟုတွာ ဝိစရသိ၊ န တေ ဣဒံ ဇာတိဂေါတ္တာနံ အနုရူပံ၊ ဣတော ပဋ္ဌာယ မာ ဧဝံ ကရေယျာသီ"တိ။ သော ဧဝံ ဝုတ္တောပိ တေသံ ဝစနံ န ကရောတိ။ တတော တေန သဒ္ဓိံ ဧကတော န

tiṭṭhanti na nisīdanti. Tassa kāraṇā sakkhiputṭhāpi na kathenti. Evaṁ mittāmaccānaṁ paribhūto hoti.

Āvāhavivāhakānanti āvāhakā nāma ye tassa gharato dārikaṁ gahetukāmā. Vivāhakā nāma ye tassa gehe dārikaṁ dātukāmā. **Appatthito hotī**ti anicchito hoti. **Nālaṁ dārabharaṇāyā**ti dārabharaṇāya na samattho. Etassa gehe dārikā dinnāpi etassa gehato āgatāpi amhehi eva positabbā bhavissatiyeva.

Pāpamittatāya cha-ādīnavādivaṇṇanā

252. **Dhuttā**ti akkhadhuttā. **Soṇḍā**ti itthisoṇḍā bhattasoṇḍā pūvasoṇḍā mūlaka soṇḍā. **Pipāsā**ti pānasoṇḍā. **Nekatikā**ti patirūpakena vañcanato. **Vañcanikā**ti sammukhāvañcanāhi vañcanikā. **Sāhasikā**ti ekāgārikādisāhasikakammakārino. **Tyāssa mittā hontī**ti te assa mittā honti. Aññehi sappurisehi saddhiṁ na ramati gandhamālādīhi alaṅkaritvā varasayanaṁ āropitasūkaro gūthakūpamiva, te pāpamitteyeva upasaṅkamati. Tasmā diṭṭhe ceva dhamme samparāyañca bahuṁ anatthaṁ nigacchati.

253. **Atisītanti kammaṁ na karotī**ti manussehi kālasseva vuṭṭhāya “etha bho kammantaṁ gacchāmā”ti vutto “atisītaṁ tāva, aṭṭhīni bhijjanti viya, gacchatha tumhe pacchā jānissāmī”ti aggiṁ tapanto nisīdati. Te gantvā kammaṁ karonti. Itarassa kammaṁ parihāyati. **Ati-uṇhan**ti-ādīsupi eseva nayo.

Hoti pānasakhā nāmāti ekacco pānaṭṭhāne surāgeheyeva sahāyo hoti. “Panna sakhā”tipi pāṭho, ayamevattho. **Sammiyasammiyo**ti samma sammāti vadanto sammukhe yeva sahāyo hoti, parammukhe verīsadiso otārameva gavesati. **Atthesu jātesū**ti tathā rūpesu kiccesu samuppannesu. **Verappasavo**ti verabahulatā. **Anattatā**ti anatthakāritā. **Sukadariyatā**ti suṭṭhu kadariyatā

တိဋ္ဌန္တိ န နိသီဒန္တိ။ တဿ ကာရဏာ သက္ခိပုဋ္ဌာပိ န ကထေန္တိ။ ဧဝံ မိတ္တာ-မစ္စာနံ ပရိဘူတော ဟောတိ။

အာဝါဟဝိဝါဟကာနန္တိ အာဝါဟကာ နာမ ယေ တဿ ဃရတော ဒါရိကံ ဂဟေတုကာမာ။ ဝိဝါဟကာ နာမ ယေ တဿ ဂေဟေ ဒါရိကံ ဒါတုကာမာ။ **အပတ္ထိတော ဟောတီ**တိ အနိစ္ဆိတော ဟောတိ။ **နာလံ ဒါရဘရဏာယာ**တိ ဒါရဘရဏာယ န သမတ္ထော။ ဧတဿ ဂေဟေ ဒါရိကာ ဒိန္နာပိ ဧတဿ ဂေဟတော အာဂတာပိ အမှေဟိ ဧဝ ပေါသိတဗ္ဗာ ဘဝိဿတိယေဝ။

ပါပမိတ္တတာယ ဆအာဒီနဝါဒိဝဏ္ဏနာ

၂၅၂။ **ဓုတ္တာ**တိ အက္ခဓုတ္တာ။ **သောဏ္ဍာ**တိ ဣတ္ထိသောဏ္ဍာ ဘတ္တ-သောဏ္ဍာ ပူဝသောဏ္ဍာ မူလကသောဏ္ဍာ။ **ပိပါသာ**တိ ပါနသောဏ္ဍာ။ **နေကတိကာ**တိ ပတိရူပကေန ဝဉ္စနကာ။ **ဝဉ္စနိကာ**တိ သမ္မုခါဝဉ္စနာဟိ ဝဉ္စနိကာ။ **သာဟသိကာ**တိ ဧကာဂါရိကာဒိသာဟသိကကမ္မကာရိနော။ **တျာဿ မိတ္တာ ဟောန္တီ**တိ တေ အဿ မိတ္တာ ဟောန္တိ။ အညေဟိ သပ္ပုရိသေဟိ သဒ္ဓိံ န ရမတိ ဂန္ဓမာလာဒီဟိ အလင်္ကရိတွာ ဝရသယနံ အာရောပိတသူကရော ဂူထကူပမိဝ၊ တေ ပါပမိတ္တေယေဝ ဥပသင်္ကမတိ။ တသ္မာ ဒိဋ္ဌေ စေဝ ဓမ္မေ သမ္ပရာယဉ္စ ဗဟုံ အနတ္ထံ နိဂစ္ဆတိ။

၂၅၃။ **အတိသီတန္တိ ကမ္မံ န ကရောတီ**တိ မနုဿေဟိ ကာလဿေဝ ဝုဋ္ဌာယ “ဧထ ဘော ကမ္မန္တံ ဂစ္ဆာမာ”တိ ဝုတ္တော “အတိသီတံ တာဝ၊ အဋ္ဌီနိ ဘိဇ္ဇန္တိ ဝိယ၊ ဂစ္ဆထ တုမှေ ပစ္ဆာ ဇာနိဿာမီ”တိ အဂ္ဂိံ တပန္တော နိသီဒတိ။ တေ ဂန္တွာ ကမ္မံ ကရောန္တိ။ ဣတရဿ ကမ္မံ ပရိဟာယတိ။ **အတိဥဏှန္တိ**အာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။

ဟောတိ ပါနသခါ နာမာတိ ဧကစ္စော ပါနဋ္ဌာနေ သုရာဂေဟေယေဝ သဟာယော ဟောတိ။ “ပန္နသခါ”တိပိ ပါဌော၊ အယမေဝတ္ထော။ **သမ္မိယ-သမ္မိယော**တိ သမ္မ သမ္မာတိ ဝဒန္တော သမ္မုခေယေဝ သဟာယော ဟောတိ၊ ပရမ္မုခေ ဝေရီသဒိသော ဩတာရမေဝ ဂဝေသတိ။ **အတ္ထေသု ဇာတေသူ**တိ တထာရူပေသု ကိစ္စေသု သမုပ္ပန္နေသု။ **ဝေရပ္ပသဝေါ**တိ ဝေရဗဟုလတာ။ **အနတ္ထတာ**တိ အနတ္ထကာရိတာ။ **သုကဒရိယတာ**တိ သုဋ္ဌု ကဒရိယတာ

thaddhamacchariyabhāvo. **Udakamiva iṇaṁ vigāhatī**ti pāsāṇo udakaṁ viya saṁsīdanto iṇaṁ vigāhati.

Rattinuṭṭhānadessināti rattiṁ anuṭṭhānasīlena. **Atisāyamidaṁ ahū**ti idaṁ atisāyaṁ jātanti ye evaṁ vatvā kammaṁ na karonti. **Iti vissaṭṭhakammante**ti evaṁ vatvā pariccattakammante. **Atthā accenti māṇave**ti evarūpe puggale atthā atikkamanti, tesu na tiṭṭhanti.

Tiṇā bhiyyoti tiṇatopi uttari. **So sukhaṁ na vihāyatī**ti so puriso sukhaṁ na jahāti, sukhasamaṅgīyeva hoti. Iminā kathāmaggena imamatthaṁ dasseti "gihibhūtena satā ettakaṁ kammaṁ na kātabbaṁ, karontassa vaḍḍhi nāma natthi. Idhaloke paraloke garahameva pāpuṇātī"ti.

Mittapatirūpakādivaṇṇanā

254. Idāni yo evaṁ karoto anattho uppajjati, aññāni vā pana yāni kānici bhayāni yekeci upaddavā yekeci upasaggā, sabbe te bālaṁ nissāya uppajjanti. Tasmā "evarūpā bālā na sevitabbā"ti bāle mittapatirūpake amitte dassetuṁ **cattārome gahapatiputta amittā**ti-ādimāha. Tattha **aññadatthuharo**ti sayaṁ tucchahattho āgantvā ekaṁsena yaṁkiñci haratiyeva. **Vacīparamo**ti vacanaparamo vacanamatteneva dāyako kārako viya hoti. **Anuppiyabhāṇī**ti anuppiyaṁ bhaṇati. **Apāyasahāyo**ti bhogānaṁ apāyesu sahāyo hoti.

255. Evaṁ cattāro amitte dassetvā puna tattha ekekaṁ catūhi kāraṇehi vibha janto **catūhi kho gahapatiputtā**ti-ādimāha. Tattha **aññadatthuharo hotī**ti ekaṁsena hārakoyeva hoti. Sahāyassa gehaṁ rittahattho āgantvā nivatthasāṭakādīnaṁ vaṇṇaṁ bhāsati, so "ativiya tvaṁ samma imassa vaṇṇaṁ bhāsasī"ti aññaṁ nivāsetvā taṁ deti. **Appena bahumicchatī**ti yaṁkiñci appakaṁ datvā tassa santikā bahuṁ pattheti. **Bhayassa kiccaṁ karotī**ti attano bhaye uppanne tassa dāso viya hutvā taṁ taṁ kiccaṁ karoti, ayaṁ sabbadā na karoti,

ထဒ္ဓမစ္ဆရိယဘာဝေါ။ **ဥဒကမိဝ ဣဏံ ဝိဂါဟတီ**တိ ပါသာဏော ဥဒကံ ဝိယ သံသီဒန္တော ဣဏံ ဝိဂါဟတိ။

ရတ္တိနုဋ္ဌာနဒေဿိနာတိ ရတ္တိံ အနုဋ္ဌာနသီလေန။ **အတိသာယမိဒံ အဟူ**တိ ဣဒံ အတိသာယံ ဇာတန္တိ ယေ ဧဝံ ဝတွာ ကမ္မံ န ကရောန္တိ။ **ဣတိ ဝိဿဋ္ဌကမ္မန္တေ**တိ ဧဝံ ဝတွာ ပရိစ္စတ္တကမ္မန္တေ။ **အတ္ထာ အစ္စေန္တိ မာဏဝေ**တိ ဧဝရူပေ ပုဂ္ဂလေ အတ္ထာ အတိက္ကမန္တိ၊ တေသု န တိဋ္ဌန္တိ။

တိဏာ ဘိယျောတိ တိဏတောပိ ဥတ္တရိ။ **သော သုခံ န ဝိဟာယတီ**တိ သော ပုရိသော သုခံ န ဇဟာတိ၊ သုခသမင်္ဂီယေဝ ဟောတိ။ ဣမိနာ ကထာမဂ္ဂေန ဣမမတ္ထံ ဒဿေတိ "ဂိဟိဘူတေန သတာ ဧတ္တကံ ကမ္မံ န ကာတဗ္ဗံ၊ ကရောန္တဿ ဝဍ္ဎိ နာမ နတ္ထိ။ ဣဓလောကေ ပရလောကေ ဂရဟမေဝ ပါပုဏာတီ"တိ။

မိတ္တပတိရူပကာဒိဝဏ္ဏနာ

၂၅၄။ ဣဒါနိ ယော ဧဝံ ကရောတော အနတ္ထော ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ အညာနိ ဝါ ပန ယာနိ ကာနိစိ ဘယာနိ ယေကေစိ ဥပဒ္ဒဝါ ယေကေစိ ဥပသဂ္ဂါ၊ သဗ္ဗေ တေ ဗာလံ နိဿာယ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ တသ္မာ "ဧဝရူပါ ဗာလာ န သေဝိတဗ္ဗာ"တိ ဗာလေ မိတ္တပတိရူပကေ အမိတ္တေ ဒဿေတုံ **စတ္တာရောမေ ဂဟပတိပုတ္တ အမိတ္တာ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **အညဒတ္ထုဟရော**တိ သယံ တုစ္ဆဟတ္ထော အာဂန္တွာ ဧကံသေန ယံကိဉ္စိ ဟရတိယေဝ။ **ဝစီပရမော**တိ ဝစနပရမော ဝစနမတ္တေနေဝ ဒါယကော ကာရကော ဝိယ ဟောတိ။ **အနုပ္ပိယဘာဏီ**တိ အနုပ္ပိယံ ဘဏတိ။ **အပါယသဟာယော**တိ ဘောဂါနံ အပါယေသု သဟာယော ဟောတိ။

၂၅၅။ ဧဝံ စတ္တာရော အမိတ္တေ ဒဿေတွာ ပုန တတ္ထ ဧကေကံ စတူဟိ ကာရဏေဟိ ဝိဘဇန္တော **စတူဟိ ခေါ ဂဟပတိပုတ္တာ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **အညဒတ္ထုဟရော ဟောတီ**တိ ဧကံသေန ဟာရကောယေဝ ဟောတိ။ သဟာယဿ ဂေဟံ ရိတ္တဟတ္ထော အာဂန္တွာ နိဝတ္ထသာဋကာဒီနံ ဝဏ္ဏံ ဘာသတိ၊ သော "အတိဝိယ တွံ သမ္မ ဣမဿ ဝဏ္ဏံ ဘာသသီ"တိ အညံ နိဝါသေတွာ တံ ဒေတိ။ **အပ္ပေန ဗဟုမိစ္ဆတီ**တိ ယံကိဉ္စိ အပ္ပကံ ဒတွာ တဿ သန္တိကာ ဗဟုံ ပတ္ထေတိ။ **ဘယဿ ကိစ္စံ ကရောတီ**တိ အတ္တနော ဘယေ ဥပ္ပန္နေ တဿ ဒါသော ဝိယ ဟုတွာ တံ တံ ကိစ္စံ ကရောတိ၊ အယံ သဗ္ဗဒါ န ကရောတိ၊

bhaye uppanne karoti, na pemenāti amitto nāma jāto. **Sevati atthakāraṇā**ti mittasantha vavasena na sevati, attano atthameva paccāsīsanto sevati.

256. **Atītena paṭisantharatī**ti sahāye āgate “hiyyo vā pare vā[1] na āgatosi, amhākaṁ imasmiṁ vāre sassaṁ ativiya nipphannaṁ, bahūni sāliyavabījādīni ṭhapetvā maggaṁ olokentā nisīdimha, ajja pana sabbaṁ khīṇan”ti evaṁ atītena saṅgaṇhāti. **Anāgatenā**ti “imasmiṁ vāre amhākaṁ sassaṁ manāpaṁ bhavissati, phalabhārabharitā sāli-ādayo, sassasaṅgahe kate tumhākaṁ saṅgahaṁ kātuṁ samatthā bhavissāmā”ti evaṁ anāgatena saṅgaṇhāti. **Niratthakenā**ti hatthikkhandhe vā assapiṭṭhe vā nisinno sahāyaṁ disvā “ehi bho idha nisīdā”ti vadati. Manāpaṁ sāṭakaṁ nivāsetvā “sahāyakassa vata me anucchaviko añño pana mayhaṁ natthī”ti vadati, evaṁ niratthakena saṅgaṇhāti nāma. **Paccuppannesu kiccesu byasanaṁ dassetī**ti “sakaṭena me attho”ti vutte “cakkamassa bhinnaṁ, akkho chinno”ti-ādīni vadati.

257. **Pāpakampissa anujānātī**ti pāṇātipātādīsu yaṁkiñci karomāti vutte “sādhu samma karomā”ti anujānāti. Kalyāṇepi eseva nayo. **Sahāyo hotī**ti “asukaṭṭhāne suraṁ pivanti, ehi tattha gacchāmā”ti vutte sādhūti gacchati. Esa nayo sabbattha. **Iti viññāyā**ti “mittapatirūpakā ete”ti evaṁ jānitvā.

Suhadamittādivaṇṇanā

260. Evaṁ na sevitabbe pāpamitte dassetvā idāni sevitabbe kalyāṇamitte dassento puna **cattārome gahapatiputtā**ti-ādimāha. Tattha **suhadā**ti sundarahadayā.

261. **Pamattaṁ rakkhatī**ti majjaṁ pivitvā gāmamajjhe vā gāmadvāre vā magge vā nipannaṁ disvā “evaṁnipannassa kocideva nivāsanapārupanampi hareyyā”ti samīpe nisīditvā pabuddhakāle gahetvā gacchati. **Pamattassa sāpateyyanti**

1. Hiyyo vāre (Syā, Ka)

ဘယေ ဥပ္ပန္နေ ကရောတိ၊ န ပေမေနာတိ အမိတ္တော နာမ ဇာတော။ **သေဝတိ အတ္ထကာရဏာ**တိ မိတ္တသန္ထဝဝသေန န သေဝတိ၊ အတ္တနော အတ္ထမေဝ ပစ္စာသီသန္တော သေဝတိ။

၂၅၆။ **အတီတေန ပဋိသန္ထရတီ**တိ သဟာယေ အာဂတေ “ဟိယျော ဝါ ပရေ ဝါ[၁] န အာဂတောသိ၊ အမှာကံ ဣမသ္မိံ ဝါရေ သဿံ အတိဝိယ နိပ္ဖန္နံ၊ ဗဟူနိ သာလိယဝဗီဇာဒီနိ ဌပေတွာ မဂ္ဂံ ဩလောကေန္တာ နိသီဒိမှ၊ အဇ္ဇ ပန သဗ္ဗံ ခီဏ”န္တိ ဧဝံ အတီတေန သင်္ဂဏှာတိ။ **အနာဂတေနာ**တိ “ဣမသ္မိံ ဝါရေ အမှာကံ သဿံ မနာပံ ဘဝိဿတိ၊ ဖလဘာရဘရိတာ သာလိအာဒယော၊ သဿသင်္ဂဟေ ကတေ တုမှာကံ သင်္ဂဟံ ကာတုံ သမတ္ထာ ဘဝိဿာမာ”တိ ဧဝံ အနာဂတေန သင်္ဂဏှာတိ။ **နိရတ္ထကေနာ**တိ ဟတ္ထိက္ခန္ဓေ ဝါ အဿပိဋ္ဌေ ဝါ နိသိန္နော သဟာယံ ဒိသွာ “ဧဟိ ဘော ဣဓ နိသီဒါ”တိ ဝဒတိ။ မနာပံ သာဋကံ နိဝါသေတွာ “သဟာယကဿ ဝတ မေ အနုစ္ဆဝိကော အညော ပန မယှံ နတ္ထီ”တိ ဝဒတိ၊ ဧဝံ နိရတ္ထကေန သင်္ဂဏှာတိ နာမ။ **ပစ္စုပ္ပန္နေသု ကိစ္စေသု ဗျသနံ ဒဿေတီ**တိ “သကဋေန မေ အတ္ထော”တိ ဝုတ္တေ “စက္ကမဿ ဘိန္နံ၊ အက္ခော ဆိန္နော”တိအာဒီနိ ဝဒတိ။

၂၅၇။ **ပါပကမ္ပိဿ အနုဇာနာတီ**တိ ပါဏာတိပါတာဒီသု ယံကိဉ္စိ ကရောမာတိ ဝုတ္တေ “သာဓု သမ္မ ကရောမာ”တိ အနုဇာနာတိ။ ကလျာဏေပိ ဧသေဝ နယော။ **သဟာယော ဟောတီ**တိ “အသုကဋ္ဌာနေ သုရံ ပိဝန္တိ၊ ဧဟိ တတ္ထ ဂစ္ဆာမာ”တိ ဝုတ္တေ သာဓူတိ ဂစ္ဆတိ။ ဧသ နယော သဗ္ဗတ္ထ။ **ဣတိ ဝိညာယာ**တိ “မိတ္တပတိရူပကာ ဧတေ”တိ ဧဝံ ဇာနိတွာ။

သုဟဒမိတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၂၆၀။ ဧဝံ န သေဝိတဗ္ဗေ ပါပမိတ္တေ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ သေဝိတဗ္ဗေ ကလျာဏမိတ္တေ ဒဿေန္တော ပုန **စတ္တာရောမေ ဂဟပတိပုတ္တာ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **သုဟဒါ**တိ သုန္ဒရဟဒယာ။

၂၆၁။ **ပမတ္တံ ရက္ခတီ**တိ မဇ္ဇံ ပိဝိတွာ ဂါမမဇ္ဈေ ဝါ ဂါမဒွါရေ ဝါ မဂ္ဂေ ဝါ နိပန္နံ ဒိသွာ “ဧဝံနိပန္နဿ ကောစိဒေဝ နိဝါသနပါရုပနမ္ပိ ဟရေယျာ”တိ သမီပေ နိသီဒိတွာ ပဗုဒ္ဓကာလေ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆတိ။ **ပမတ္တဿ သာပတေယျန္တိ**

၁-ဟိယျော ဝါရေ (သျာ၊ က)

sahāyo bahigato vā hoti suraṁ pivitvā vā pamatto, gehaṁ anārakkhaṁ, “kocideva yaṁkiñci hareyyā”ti gehaṁ pavisitvā tassa dhanaṁ rakkhati. **Bhītassā**ti kismiñcideva bhaye uppanne “mā bhāyi, mādise sahāye ṭhite kiṁ bhāyasī”ti taṁ bhayaṁ haranto[1] paṭisaraṇaṁ hoti. **Taddiguṇaṁ bhogan**ti kiccakaraṇīye uppanne sahāyaṁ attano santikaṁ āgataṁ disvā vadati “kasmā āgatosī”ti. Rājakule kammaṁ atthīti. Kiṁ laddhuṁ vaṭṭatīti. Eko kahāpaṇoti. “Nagare kammaṁ nāma na ekakahāpaṇena nipphajjati, dve gaṇhāhī”ti evaṁ yattakaṁ vadati, tato diguṇaṁ deti.

262. **Guyhamassa ācikkhatī**ti attano guyhaṁ nigūhituṁ yuttakathaṁ aññassa akathetvā tasseva ācikkhati. **Guyhamassa parigūhatī**ti tena kathitaṁ guyhaṁ yathā añño na jānāti, evaṁ rakkhati. **Āpadāsu na vijahatī**ti uppanne bhaye na pariccajati. **Jīvitampissa atthāyā**ti attano jīvitampi tassa sahāyassa atthāya pariccattameva hoti, attano jīvitaṁ agaṇetvāpi tassa kammaṁ karotiyeva.

263. **Pāpā nivāretī**ti amhesu passantesu passantesu tvaṁ evaṁ kātuṁ na labhasi, pañca verāni dasa akusalakammapathe mā karohīti nivāreti. **Kalyāṇe nivesetī**ti kalyāṇakamme tīsu saraṇesu pañcasīlesu dasakusalakammapathesu vattassu, dānaṁ dehi puññaṁ karohi dhammaṁ suṇāhīti evaṁ kalyāṇe niyojeti. **Assutaṁ sāvetī**ti assuta pubbaṁ sukhumaṁ nipuṇaṁ kāraṇaṁ sāveti. **Saggassa maggan**ti idaṁ kammaṁ katvā sagge nibbattantīti evaṁ saggassa maggaṁ ācikkhati.

264. **Abhavenassa na nandatī**ti tassa abhavena avuḍḍhiyā puttadārassa vā parijanassa vā tathārūpaṁ pārijuññaṁ disvā vā sutvā vā na nandati, anattamano hoti. **Bhavenā**ti vuḍḍhiyā tathārūpassa sampattiṁ vā[2] issariyappaṭilābhaṁ vā disvā vā sutvā vā nandati, attamano hoti. **Avaṇṇaṁ bhaṇamānaṁ nivāretī**ti “asuko virūpo na pāsādiko dujjātiko dussīlo”ti vā vutte “evaṁ mā bhaṇi, rūpavā ca so

1. Bādhento (Ka) 2. Sassādisampattiṁ vā (Sī, Syā)

သဟာယော ဗဟိဂတော ဝါ ဟောတိ သုရံ ပိဝိတွာ ဝါ ပမတ္တော၊ ဂေဟံ အနာရက္ခံ၊ “ကောစိဒေဝ ယံကိဉ္စိ ဟရေယျာ”တိ ဂေဟံ ပဝိသိတွာ တဿ ဓနံ ရက္ခတိ။ **ဘီတဿာ**တိ ကိသ္မိဉ္စိဒေဝ ဘယေ ဥပ္ပန္နေ “မာ ဘာယိ, မာဒိသေ သဟာယေ ဌိတေ ကိံ ဘာယသီ”တိ တံ ဘယံ ဟရန္တော[1] ပဋိသရဏံ ဟောတိ။ **တဒ္ဒိဂုဏံ ဘောဂ**န္တိ ကိစ္စကရဏီယေ ဥပ္ပန္နေ သဟာယံ အတ္တနော သန္တိကံ အာဂတံ ဒိသွာ ဝဒတိ ‘‘ကသ္မာ အာဂတောသီ’’တိ။ ရာဇကုလေ ကမ္မံ အတ္ထီတိ။ ကိံ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတီတိ။ ဧကော ကဟာပဏောတိ။ ‘‘နဂရေ ကမ္မံ နာမ န ဧကကဟာပဏေန နိပ္ဖဇ္ဇတိ၊ ဒွေ ဂဏှာဟီ’’တိ ဧဝံ ယတ္တကံ ဝဒတိ၊ တတော ဒိဂုဏံ ဒေတိ။

၂၆၂။ **ဂုယှမဿ အာစိက္ခတီ**တိ အတ္တနော ဂုယှံ နိဂူဟိတုံ ယုတ္တကထံ အညဿ အကထေတွာ တဿေဝ အာစိက္ခတိ။ **ဂုယှမဿ ပရိဂူဟတီ**တိ တေန ကထိတံ ဂုယှံ ယထာ အညော န ဇာနာတိ၊ ဧဝံ ရက္ခတိ။ **အာပဒါသု န ဝိဇဟတီ**တိ ဥပ္ပန္နေ ဘယေ န ပရိစ္စဇတိ။ **ဇီဝိတမ္ပိဿ အတ္ထာယာ**တိ အတ္တနော ဇီဝိတမ္ပိ တဿ သဟာယဿ အတ္ထာယ ပရိစ္စတ္တမေဝ ဟောတိ၊ အတ္တနော ဇီဝိတံ အဂဏေတွာပိ တဿ ကမ္မံ ကရောတိယေဝ။

၂၆၃။ **ပါပါ နိဝါရေတီ**တိ အမှေသု ပဿန္တေသု ပဿန္တေသု တွံ ဧဝံ ကာတုံ န လဘသိ၊ ပဉ္စ ဝေရာနိ ဒသ အကုသလကမ္မပထေ မာ ကရောဟီတိ နိဝါရေတိ။ **ကလျာဏေ နိဝေသေတီ**တိ ကလျာဏကမ္မေ တီသု သရဏေသု ပဉ္စသီလေသု ဒသကုသလကမ္မပထေသု ဝတ္တဿု၊ ဒါနံ ဒေဟိ ပုညံ ကရောဟိ ဓမ္မံ သုဏာဟီတိ ဧဝံ ကလျာဏေ နိယောဇေတိ။ **အဿုတံ သာဝေတီ**တိ အဿုတပုဗ္ဗံ သုခုမံ နိပုဏံ ကာရဏံ သာဝေတိ။ **သဂ္ဂဿ မဂ္ဂ**န္တိ ဣဒံ ကမ္မံ ကတွာ သဂ္ဂေ နိဗ္ဗတ္တန္တီတိ ဧဝံ သဂ္ဂဿ မဂ္ဂံ အာစိက္ခတိ။

၂၆၄။ **အဘဝေနဿ န နန္ဒတီ**တိ တဿ အဘဝေန အဝုဍ္ဎိယာ ပုတ္တဒါရဿ ဝါ ပရိဇနဿ ဝါ တထာရူပံ ပါရိဇုညံ ဒိသွာ ဝါ သုတွာ ဝါ န နန္ဒတိ၊ အနတ္တမနော ဟောတိ။ **ဘဝေနာ**တိ ဝုဍ္ဎိယာ တထာရူပဿ သမ္ပတ္တိံ ဝါ[2] ဣဿရိယပ္ပဋိလာဘံ ဝါ ဒိသွာ ဝါ သုတွာ ဝါ နန္ဒတိ၊ အတ္တမနော ဟောတိ။ **အဝဏ္ဏံ ဘဏမာနံ နိဝါရေတီ**တိ ‘‘အသုကော ဝိရူပေါ န ပါသာဒိကော ဒုဇ္ဇာတိကော ဒုဿီလော’’တိ ဝါ ဝုတ္တေ ‘‘ဧဝံ မာ ဘဏိ၊ ရူပဝါ စ သော

၁-ဗာဓေန္တော (က) ၂-သဿာဒိသမ္ပတ္တိံ ဝါ (သီ၊ သျာ)

pāsādiko ca sujāto ca sīlasampanno cā”ti-ādīhi vacanehi paraṁ attano sahāyassa avaṇṇaṁ bhaṇamānaṁ nivāreti. **Vaṇṇaṁ bhaṇamānaṁ pasaṁsatī**ti “asuko rūpavā pāsādiko sujāto sīlasampanno”ti vutte “aho suṭṭhu vadasi, subhāsitaṁ tayā, evametaṁ, esa puriso rūpavā pāsādiko sujāto sīlasampanno”ti evaṁ attano sahāyakassa paraṁ vaṇṇaṁ bhaṇamānaṁ pasaṁsati.

265. **Jalaṁ aggīva bhāsatī**ti rattiṁ pabbatamatthake jalamāno aggi viya virocati.

Bhoge saṁharamānassāti attānampi parampi apīḷetvā dhammena samena bhoge sampiṇḍentassa[1] rāsiṁ karontassa. **Bhamarasseva irīyato**ti yathā bhamaro pupphānaṁ vaṇṇagandhaṁ apothayaṁ[2] tuṇḍenapi pakkhehipi rasaṁ āharitvā anupubbena cakkappa māṇaṁ madhupaṭalaṁ karoti, evaṁ anupubbena mahantaṁ bhogarāsiṁ karontassa. **Bhogā sannicayaṁ yantī**ti tassa bhogā nicayaṁ gacchanti. Kathaṁ? Anupubbena upacikāhi saṁvaḍḍhiyamāno vammiko viya. Tenāha “vammikovupacīyatī”ti. Yathā vammiko upaciyati, evaṁ nicayaṁ yantīti attho.

Samāhatvāti samāharitvā. **Alamattho**ti yuttasabhāvo samattho vā pariyattarūpo gharāvāsaṁ saṇṭhāpetuṁ.

Idāni yathā vā gharāvāso saṇṭhapetabbo, tathā ovadanto **catudhā vibhaje bhoge**ti-ādimāha. Tattha **sa ve mittāni ganthatī**ti so evaṁ vibhajanto mittāni ganthati nāma, abhejjamānāni ṭhapeti. Yassa hi bhogā santi, so eva mitte ṭhapetuṁ sakkoti, na itaro.

Ekena bhoge bhuñjeyyāti ekena koṭṭhāsena bhoge bhuñjeyya. **Dvīhi kammaṁ payojaye**ti dvīhi koṭṭhāsehi kasivāṇijjādikammaṁ payojeyya. **Catutthañca nidhāpeyyā**ti catutthaṁ koṭṭhāsaṁ nidhāpetvā[3] ṭhapeyya. **Āpadāsu bhavissatī**ti kulānañhi na sabbakālaṁ ekasadisaṁ vattati, kadāci rājādivasena āpadāpi uppajjanti, tasmā evaṁ āpadāsu uppannāsu bhivissatīti “ekaṁ koṭṭhāsaṁ nidhāpeyyā”ti

1. Saṁvaḍḍhentassa (Sī) 2. Aheṭhayaṁ (Sī, Syā)
3. Nidhetvā (Syā) nidhahitvā (Ka)

ပါသာဒိကော စ သုဇာတော စ သီလသမ္ပန္နော စာ''တိအာဒီဟိ ဝစနေဟိ ပရံ အတ္တနော သဟာယဿ အဝဏ္ဏံ ဘဏမာနံ နိဝါရေတိ။ **ဝဏ္ဏံ ဘဏမာနံ ပသံသတီ**တိ “အသုကော ရူပဝါ ပါသာဒိကော သုဇာတော သီလသမ္ပန္နော”တိ ဝုတ္တေ ''အဟော သုဋ္ဌု ဝဒသိ၊ သုဘာသိတံ တယာ၊ ဧဝမေတံ၊ ဧသ ပုရိသော ရူပဝါ ပါသာဒိကော သုဇာတော သီလသမ္ပန္နော''တိ ဧဝံ အတ္တနော သဟာယကဿ ပရံ ဝဏ္ဏံ ဘဏမာနံ ပသံသတိ။

၂၆၅။ **ဇလံ အဂ္ဂီဝ ဘာသတီ**တိ ရတ္တိံ ပဗ္ဗတမတ္ထကေ ဇလမာနော အဂ္ဂိ ဝိယ ဝိရောစတိ။

ဘောဂေ သံဟရမာနဿာတိ အတ္တာနမ္ပိ ပရမ္ပိ အပီဠေတွာ ဓမ္မေန သမေန ဘောဂေ သမ္ပိဏ္ဍေန္တဿ[၁] ရာသိံ ကရောန္တဿ။ **ဘမရဿေဝ ဣရီယတော**တိ ယထာ ဘမရော ပုပ္ဖါနံ ဝဏ္ဏဂန္ဓံ အပေါထယံ[၂] တုဏ္ဍေနပိ ပက္ခေဟိပိ ရသံ အာဟရိတွာ အနုပုဗ္ဗေန စက္ကပ္ပမာဏံ မဓုပဋလံ ကရောတိ၊ ဧဝံ အနုပုဗ္ဗေန မဟန္တံ ဘောဂရာသိံ ကရောန္တဿ။ **ဘောဂါ သန္နိစယံ ယန္တီ**တိ တဿ ဘောဂါ နိစယံ ဂစ္ဆန္တိ။ ကထံ? အနုပုဗ္ဗေန ဥပစိကာဟိ သံဝဍ္ဎိယမာနော ဝမ္မိကော ဝိယ။ တေနာဟ “ဝမ္မိကောဝုပစီယတီ”တိ။ ယထာ ဝမ္မိကော ဥပစိယတိ၊ ဧဝံ နိစယံ ယန္တီတိ အတ္ထော။

သမာဟတွာတိ သမာဟရိတွာ။ **အလမတ္ထော**တိ ယုတ္တသဘာဝေါ သမတ္ထော ဝါ ပရိယတ္တရူပေါ ဃရာဝါသံ သဏ္ဌာပေတုံ။

ဣဒါနိ ယထာ ဝါ ဃရာဝါသော သဏ္ဌပေတဗ္ဗော၊ တထာ ဩဝဒန္တော **စတုဓာ ဝိဘဇေ ဘောဂေ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **သ ဝေ မိတ္တာနိ ဂန္ထတီ**တိ သော ဧဝံ ဝိဘဇန္တော မိတ္တာနိ ဂန္ထတိ နာမ၊ အဘေဇ္ဇမာနာနိ ဌပေတိ။ ယဿ ဟိ ဘောဂါ သန္တိ၊ သော ဧဝ မိတ္တေ ဌပေတုံ သက္ကောတိ၊ န ဣတရော။

ဧကေန ဘောဂေ ဘုဉ္ဇေယျာတိ ဧကေန ကောဋ္ဌာသေန ဘောဂေ ဘုဉ္ဇေယျ။ **ဒွီဟိ ကမ္မံ ပယောဇယေ**တိ ဒွီဟိ ကောဋ္ဌာသေဟိ ကသိဝါဏိဇ္ဇာဒိကမ္မံ ပယောဇေယျ။ **စတုတ္ထဉ္စ နိဓာပေယျာ**တိ စတုတ္ထံ ကောဋ္ဌာသံ နိဓာပေတွာ[၃] ဌပေယျ။ **အာပဒါသု ဘဝိဿတီ**တိ ကုလာနဉ္ဟိ န သဗ္ဗကာလံ ဧကသဒိသံ ဝတ္တတိ၊ ကဒါစိ ရာဇာဒိဝသေန အာပဒါပိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ တသ္မာ ဧဝံ အာပဒါသု ဥပ္ပန္နာသု ဘဝိဿတီတိ ''ဧကံ ကောဋ္ဌာသံ နိဓာပေယျာ''တိ

၁-သံဝဍ္ဎေန္တဿ (သီ) ၂-အဟေဌယံ (သီ၊ သျာ) ၃-နိဓေတွာ (သျာ) နိဓဟိတွာ (က)

āha. Imesu pana catūsu koṭṭhāsesu katarakoṭṭhāsaṁ gahetvā kusalaṁ kātabbanti. “Bhoge bhuñjeyyā”ti vuttakoṭṭhāsaṁ. Tato gaṇhitvā bhikkhūnampi kapaṇaddhi kādīnampi dātabbaṁ, pesakāranhāpitādīnampi vetanaṁ dātabbaṁ.

Chaddisāpaṭicchādanakaṇḍavaṇṇanā

266. Iti Bhagavā ettakena kathāmaggena evaṁ gahapatiputtassa ariyasāvako catūhi kāraṇehi akusalaṁ pahāya chahi kāraṇehi bhogānaṁ apāyamukhaṁ vajjetvā soḷasa mittāni sevanto gharāvāsaṁ saṇṭhapetvā dārabharaṇaṁ karonto dhammikena ājīvena jīvati, devamanussānañca antare aggikkhandho viya virocatīti vajjanīyadhamma vajjanatthaṁ sevitabbadhammasevanatthañca ovādaṁ datvā idāni namassitabbā cha disā dassento **kathañca gahapatiputtā**ti-ādimāha.

Tattha **chaddisāpaṭicchādī**ti yathā chahi disāhi āgamanabhayaṁ na āgacchati, khemaṁ hoti nibbhayaṁ, evaṁ viharanto “chaddisāpaṭicchādī”ti vuccati. “Puratthimā disā mātāpitaro veditabbā”ti-ādīsu **mātāpitaro** pubbupakāritāya **puratthimā disā**ti veditabbā. **Ācariyā** dakkhiṇeyyatāya **dakkhiṇā disā**ti. **Puttadārā** piṭṭhito anubandhana vasena **pacchimā disā**ti. **Mittāmaccā** yasmā so mittāmacce nissāya te te dukkhavisese uttarati, tasmā **uttarā disā**ti. **Dāsakammakarā** pādamūle patiṭṭhānavasena **heṭṭhimā disā**ti. **Samaṇabrāhmaṇā** guṇehi upari ṭhitabhāvena **uparimā disā**ti veditabbā.

267. **Bhato ne bharissāmī**ti ahaṁ mātāpitūhi thaññaṁ pāyetvā hatthapāde vaḍḍhetvā mukhena siṅghāṇikaṁ apanetvā nahāpetvā maṇḍetvā bhato bharito jaggito, svāhaṁ ajja te mahallake pādadhovananhāpanayāgubhattadānādīhi bharissāmi.

Kiccaṁ nesaṁ karissāmīti attano kammaṁ ṭhapetvā mātāpitūnaṁ rājakulādīsu uppannaṁ kiccaṁ gantvā karissāmi. **Kulavaṁsaṁ saṇṭhapessāmī**ti mātāpitūnaṁ santakaṁ khettavatthuhiraññasuvaṇṇādiṁ avināsetvā rakkhantopi kulavaṁsaṁ saṇṭhapeti nāma. Mātāpitaro adhammikavaṁsato

အာဟ။ ဣမေသု ပန စတူသု ကောဋ္ဌာသေသု ကတရကောဋ္ဌာသံ ဂဟေတွာ ကုသလံ ကာတဗ္ဗန္တိ။ “ဘောဂေ ဘုဉ္ဇေယျာ”တိ ဝုတ္တကောဋ္ဌာသံ။ တတော ဂဏှိတွာ ဘိက္ခုနီနမ္ပိ ကပဏဒ္ဓိကာဒီနမ္ပိ ဒါတဗ္ဗံ၊ ပေသကာရနှာပိတာဒီနမ္ပိ ဝေတနံ ဒါတဗ္ဗံ။

ဆဒ္ဒိသာပဋိစ္ဆာဒနကဏ္ဍဝဏ္ဏနာ

၂၆၆။ ဣတိ ဘဂဝါ ဧတ္တကေန ကထာမဂ္ဂေန ဧဝံ ဂဟပတိပုတ္တဿ အရိယသာဝကော စတူဟိ ကာရဏေဟိ အကုသလံ ပဟာယ ဆဟိ ကာရဏေဟိ ဘောဂါနံ အပါယမုခံ ဝဇ္ဇေတွာ သောဠသ မိတ္တာနိ သေဝန္တော ဃရာဝါသံ သဏ္ဌပေတွာ ဒါရာဘရဏံ ကရောန္တော ဓမ္မိကေန အာဇီဝေန ဇီဝတိ၊ ဒေဝမနုဿာနဉ္စ အန္တရေ အဂ္ဂိက္ခန္ဓော ဝိယ ဝိရောစတီတိ ဝဇ္ဇနီယဓမ္မဝဇ္ဇနတ္ထံ သေဝိတဗ္ဗဓမ္မသေဝနတ္ထဉ္စ ဩဝါဒံ ဒတွာ ဣဒါနိ နမဿိတဗ္ဗာ ဆ ဒိသာ ဒဿေန္တော **ကထဉ္စ ဂဟပတိပုတ္တာ**တိအာဒိမာဟ။

တတ္ထ **ဆဒ္ဒိသာပဋိစ္ဆာဒီ**တိ ယထာ ဆဟိ ဒိသာဟိ အာဂမနဘယံ န အာဂစ္ဆတိ၊ ခေမံ ဟောတိ နိဗ္ဘယံ၊ ဧဝံ ဝိဟရန္တော “ဆဒ္ဒိသာပဋိစ္ဆာဒီ”တိ ဝုစ္စတိ။ “ပုရတ္ထိမာ ဒိသာ မာတာပိတရော ဝေဒိတဗ္ဗာ”တိအာဒီသု **မာတာပိတရော** ပုဗ္ဗုပကာရိတာယ **ပုရတ္ထိမာ ဒိသာ**တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ **အာစရိယာ** ဒက္ခိဏေယျတာယ **ဒက္ခိဏာ ဒိသာ**တိ။ **ပုတ္တဒါရာ** ပိဋ္ဌိတော အနုဗန္ဓနဝသေန **ပစ္ဆိမာ ဒိသာ**တိ။ **မိတ္တာမစ္စာ** ယသ္မာ သော မိတ္တာမစ္စေ နိဿာယ တေ တေ ဒုက္ခဝိသေသေ ဥတ္တရတိ၊ တသ္မာ **ဥတ္တရာ ဒိသာ**တိ။ **ဒါသကမ္မကရာ** ပါဒမူလေ ပတိဋ္ဌာနဝသေန **ဟေဋ္ဌိမာ ဒိသာ**တိ။ **သမဏဗြာဟ္မဏာ** ဂုဏေဟိ ဥပရိ ဌိတဘာဝေန **ဥပရိမာ ဒိသာ**တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

၂၆၇။ **ဘတော နေ ဘရိဿာမီ**တိ အဟံ မာတာပိတူဟိ ထညံ ပါယေတွာ ဟတ္ထပါဒေ ဝဍ္ဎေတွာ မုခေန သိင်္ဃာဏိကံ အပနေတွာ နဟာပေတွာ မဏ္ဍေတွာ ဘတော ဘရိတော ဇဂ္ဂိတော၊ သွာဟံ အဇ္ဇ တေ မဟလ္လကေ ပါဒဓောဝနနှာပနယာဂုဘတ္တဒါနာဒီဟိ ဘရိဿာမိ။

ကိစ္စံ နေသံ ကရိဿာမီတိ အတ္တနော ကမ္မံ ဌပေတွာ မာတာပိတူနံ ရာဇကုလာဒီသု ဥပ္ပန္နံ ကိစ္စံ ဂန္တွာ ကရိဿာမိ။ **ကုလဝံသံ သဏ္ဌပေဿာမီ**တိ မာတာပိတူနံ သန္တကံ ခေတ္တဝတ္ထုဟိရညသုဝဏ္ဏာဒိံ အဝိနာသေတွာ ရက္ခန္တောပိ ကုလဝံသံ သဏ္ဌပေတိ နာမ။ မာတာပိတရော အဓမ္မိကဝံသတော

hāretvā dhammikavaṁse ṭhapentopi, kulavaṁsena āgatāni salākabhattādīni anupacchi nditvā pavattentopi kulavaṁsaṁ saṇṭhapeti nāma. Idaṁ sandhāya vuttaṁ “kulavaṁsaṁ saṇṭhapessāmī”ti.

Dāyajjaṁ paṭipajjāmīti mātāpitaro attano ovāde avattamāne micchāpaṭipanne dārake vinicchayaṁ patvā aputte karonti, te dāyajjārahā na honti. Ovāde vattamāne pana kulasantakassa sāmike karonti, ahaṁ evaṁ vattissāmīti adhippāyena “dāyajjaṁ paṭipajjāmī”ti vuttaṁ.

Dakkhiṇaṁ anuppadassāmīti tesaṁ pattidānaṁ katvā tatiyadivasato paṭṭhāya dānaṁ anuppadassāmi. **Pāpā nivārentī**ti pāṇātipātādīnaṁ diṭṭhadhammikasamparāyikaṁ ādīnavaṁ vatvā “tāta mā evarūpaṁ karī”ti nivārenti, katampi garahanti. **Kalyāṇe nivesentī**ti Anāthapiṇḍiko viya lañjaṁ datvāpi sīlasamādānādīsu nivesenti. **Sippaṁ sikkhāpentī**ti attano ovāde ṭhitabhāvaṁ ñatvā vaṁsānugataṁ muddāgaṇanādisippaṁ sikkhāpenti. **Patirūpenā**ti kulasīlarūpādīhi anurūpena.

Samaye dāyajjaṁ niyyādentīti samaye dhanaṁ denti. Tattha niccasamayo kālasamayoti dve samayā. **Niccasamaye** denti nāma “uṭṭhāya samuṭṭhāya imaṁ gaṇhitabbaṁ gaṇha, ayaṁ te paribbayo hotu, iminā kusalaṁ karohī”ti denti. **Kāla samaye** denti nāma sikhāṭhapana-āvāhavivāhādisamaye denti. Apica pacchime kāle maraṇamañce nipannassa “iminā kusalaṁ karohī”ti dentāpi samaye denti nāma. **Paṭicchannā hotī**ti yaṁ puratthimadisato bhayaṁ āgaccheyya, yathā taṁ nāgacchati, evaṁ pihitā hoti. Sace hi puttā vippaṭipannā assu, mātāpitaro daharakālato paṭṭhāya jagganādīhi sammā paṭipannā, ete dārakā, mātāpitūnaṁ appatirūpāti etaṁ bhayaṁ āgaccheyya. Puttā sammā paṭipannā, mātāpitaro vippaṭipannā, mātāpitaro puttānaṁ nānurūpāti etaṁ bhayaṁ āgaccheyya. Ubhosu vippaṭipannesu duvidhampi taṁ bhayaṁ hoti. Sammā paṭipannesu sabbaṁ na hoti. Tena vuttaṁ “paṭicchannā hoti khemā appaṭibhayā”ti.

Evañca pana vatvā Bhagavā Siṅgālakaṁ etadavoca “na kho te gahapatiputta pitā lokasammataṁ puratthimaṁ disaṁ nāma namassāpeti. Mātāpitaro

ဟာရေတွာ ဓမ္မိကဝံသေ ဌပေန္တောပိ, ကုလဝံသေန အာဂတာနိ သလာကဘတ္တာဒီနိ အနုပစ္ဆိန္ဒိတွာ ပဝတ္တေန္တောပိ ကုလဝံသံ သဏ္ဌပေတိ နာမ။ ဣဒံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ "ကုလဝံသံ သဏ္ဌပေဿာမီ"တိ။

ဒါယဇ္ဇံ ပဋိပဇ္ဇာမီတိ မာတာပိတရော အတ္တနော ဩဝါဒေ အဝတ္တမာနေ မိစ္ဆာပဋိပန္နေ ဒါရကေ ဝိနိစ္ဆယံ ပတွာ အပုတ္တေ ကရောန္တိ၊ တေ ဒါယဇ္ဇာရဟာ န ဟောန္တိ။ ဩဝါဒေ ဝတ္တမာနေ ပန ကုလသန္တကဿ သာမိကေ ကရောန္တိ၊ အဟံ ဧဝံ ဝတ္တိဿာမီတိ အဓိပ္ပါယေန "ဒါယဇ္ဇံ ပဋိပဇ္ဇာမီ"တိ ဝုတ္တံ။

ဒက္ခိဏံ အနုပ္ပဒဿာမီတိ တေသံ ပတ္တိဒါနံ ကတွာ တတိယဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ ဒါနံ အနုပ္ပဒဿာမိ။ **ပါပါ နိဝါရေန္တီ**တိ ပါဏာတိပါတာဒီနံ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပရာယိကံ အာဒီနဝံ ဝတွာ "တာတ မာ ဧဝရူပံ ကရီ"တိ နိဝါရေန္တိ၊ ကတမ္ပိ ဂရဟန္တိ။ **ကလျာဏေ နိဝေသေန္တီ**တိ အနာထပိဏ္ဍိကော ဝိယ လဉ္ဇံ ဒတွာပိ သီလသမာဒါနာဒီသု နိဝေသေန္တိ။ **သိပ္ပံ သိက္ခာပေန္တီ**တိ အတ္တနော ဩဝါဒေ ဌိတဘာဝံ ဉတွာ ဝံသာနုဂတံ မုဒ္ဒါဂဏနာဒိသိပ္ပံ သိက္ခာပေန္တိ။ **ပတိရူပေနာ**တိ ကုလသီလရူပါဒီဟိ အနုရူပေန။

သမယေ ဒါယဇ္ဇံ နိယျာဒေန္တီတိ သမယေ ဓနံ ဒေန္တိ။ တတ္ထ နိစ္စသမယော ကာလသမယောတိ ဒွေ သမယာ။ **နိစ္စသမယေ** ဒေန္တိ နာမ "ဥဋ္ဌာယ သမုဋ္ဌာယ ဣမံ ဂဏှိတဗ္ဗံ ဂဏှ၊ အယံ တေ ပရိဗ္ဗယော ဟောတု၊ ဣမိနာ ကုသလံ ကရောဟီ"တိ ဒေန္တိ။ **ကာလသမယေ** ဒေန္တိ နာမ သိခါဌပနအာဝါဟဝိဝါဟာဒိသမယေ ဒေန္တိ။ အပိစ ပစ္ဆိမေ ကာလေ မရဏမဉ္စေ နိပန္နဿ "ဣမိနာ ကုသလံ ကရောဟီ"တိ ဒေန္တာပိ သမယေ ဒေန္တိ နာမ။ **ပဋိစ္ဆန္နာ ဟောတီ**တိ ယံ ပုရတ္ထိမဒိသတော ဘယံ အာဂစ္ဆေယျ, ယထာ တံ နာဂစ္ဆတိ၊ ဧဝံ ပိဟိတာ ဟောတိ။ သစေ ဟိ ပုတ္တာ ဝိပ္ပဋိပန္နာ အဿု, မာတာပိတရော ဒဟရကာလတော ပဋ္ဌာယ ဇဂ္ဂနာဒီဟိ သမ္မာ ပဋိပန္နာ၊ ဧတေ ဒါရကာ, မာတာပိတူနံ အပ္ပတိရူပါတိ ဧတံ ဘယံ အာဂစ္ဆေယျ။ ပုတ္တာ သမ္မာ ပဋိပန္နာ, မာတာပိတရော ဝိပ္ပဋိပန္နာ၊ မာတာပိတရော ပုတ္တာနံ နာနုရူပါတိ ဧတံ ဘယံ အာဂစ္ဆေယျ။ ဥဘောသု ဝိပ္ပဋိပန္နေသု ဒုဝိဓမ္ပိ တံ ဘယံ ဟောတိ။ သမ္မာ ပဋိပန္နေသု သဗ္ဗံ န ဟောတိ။ တေန ဝုတ္တံ "ပဋိစ္ဆန္နာ ဟောတိ ခေမာ အပ္ပဋိဘယာ"တိ။

ဧဝဉ္စ ပန ဝတွာ ဘဂဝါ သိင်္ဂါလကံ ဧတဒဝေါစ "န ခေါ တေ ဂဟပတိပုတ္တ ပိတာ လောကသမ္မတံ ပုရတ္ထိမံ ဒိသံ နမဿာပေတိ။ မာတာပိတရော

pana puratthimadisāsadise katvā namassāpeti. Ayañhi te pitarā puratthimā disā akkhātā, no aññā”ti.

268. **Uṭṭhānenā**ti āsanā uṭṭhānena. Antevāsikena hi ācariyaṁ dūratova āgacchantaṁ disvā āsanā vuṭṭhāya paccuggamanaṁ katvā hatthato bhaṇḍakaṁ gahetvā āsanaṁ paññapetvā nisīdāpetvā bījanapādadhovanapādamakkhanāni kātabbāni. Taṁ sandhāya vuttaṁ “uṭṭhānenā”ti. **Upaṭṭhānenā**ti divasassa tikkhattuṁ upaṭṭhāna gamanena. Sippuggahaṇakāle pana avassakameva gantabbaṁ hoti. **Sussūsāyā**ti saddahitvā savanena. Asaddahitvā suṇanto hi visesaṁ nādhigacchati. **Pāricariyāyā**ti avasesakhuddakapāricariyāya. Antevāsikena hi ācariyassa pātova uṭṭhāya mukhodaka dantakaṭṭhaṁ datvā bhattakiccakālepi pānīyaṁ gahetvā paccupaṭṭhānādīni katvā vanditvā gantabbaṁ. Kiliṭṭhavatthādīni dhovitabbāni, sāyaṁ nahānodakaṁ paccupaṭṭhapetabbaṁ. Aphāsukakāle upaṭṭhātabbaṁ. Pabbajitenapi sabbaṁ antevāsikavattaṁ kātabbaṁ. Idaṁ sandhāya vuttaṁ “pāricariyāyā”ti. **Sakkaccaṁ sippapaṭiggahaṇenā**ti sakkaccaṁ paṭiggahaṇaṁ nāma thokaṁ gahetvā bahuvāre sajjhāyakaraṇaṁ, ekapadampi visuddha meva gahetabbaṁ.

Suvinītaṁ vinentīti “evaṁ te nisīditabbaṁ, evaṁ ṭhātabbaṁ, evaṁ khāditabbaṁ, evaṁ bhuñjitabbaṁ, pāpamittā vajjetabbā, kalyāṇamittā sevitabbā”ti evaṁ ācāraṁ sikkhāpenti[1] vinenti. **Suggahitaṁ gāhāpentī**ti yathā suggahitaṁ gaṇhāti, evaṁ atthañca byañjanañca sodhetvā payogaṁ dassetvā gaṇhāpenti. **Mittāmaccesu paṭiyādentī**ti “ayaṁ amhākaṁ antevāsiko byatto bahussuto mayā samasamo, etaṁ sallakkheyyāthā”ti evaṁ guṇaṁ kathetvā mittāmaccesu patiṭṭhapenti.

Disāsu parittāṇaṁ karontīti sippasikkhāpanenevassa sabbadisāsu rakkhaṁ karonti. Uggahitasippo hi yaṁ yaṁ disaṁ gantvā sippaṁ dasseti, tattha tatthassa lābhasakkāro uppajjati, so ācariyena kato nāma hoti, guṇaṁ kathentopissa mahājano ācariyapāde dhovitvā

1. Sikkhāpentā (Sī)

ပန ပုရတ္ထိမဒိသာသဒိသေ ကတွာ နမဿာပေတိ။ အယဉှိ တေ ပိတရာ ပုရတ္ထိမာ ဒိသာ အက္ခာတာ, နော အညာ”တိ။

၂၆၈။ **ဥဋ္ဌာနေနာ**တိ အာသနာ ဥဋ္ဌာနေန။ အန္တေဝါသိကေန ဟိ အာစရိယံ ဒူရတောဝ အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ အာသနာ ဝုဋ္ဌာယ ပစ္စုဂ္ဂမနံ ကတွာ ဟတ္ထတော ဘဏ္ဍကံ ဂဟေတွာ အာသနံ ပညပေတွာ နိသီဒါပေတွာ ဗီဇန-ပါဒဓောဝနပါဒမက္ခနာနိ ကာတဗ္ဗာနိ။ တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ “ဥဋ္ဌာနေနာ”တိ။ **ဥပဋ္ဌာနေနာ**တိ ဒိဝသဿ တိက္ခတ္တုံ ဥပဋ္ဌာနဂမနေန။ သိပ္ပုဂ္ဂဟဏကာလေ ပန အဝဿကမေဝ ဂန္တဗ္ဗံ ဟောတိ။ **သုဿူသာယာ**တိ သဒ္ဒဟိတွာ သဝနေန။ အသဒ္ဒဟိတွာ သုဏန္တော ဟိ ဝိသေသံ နာဓိဂစ္ဆတိ။ **ပါရိစရိယာယာ**တိ အဝသေသခုဒ္ဒကပါရိစရိယာယ။ အန္တေဝါသိကေန ဟိ အာစရိယဿ ပါတောဝ ဥဋ္ဌာယ မုခေါဒကဒန္တကဋ္ဌံ ဒတွာ ဘတ္တကိစ္စကာလေပိ ပါနီယံ ဂဟေတွာ ပစ္စုပဋ္ဌာနာဒီနိ ကတွာ ဝန္ဒိတွာ ဂန္တဗ္ဗံ။ ကိလိဋ္ဌဝတ္ထာဒီနိ ဓောဝိတဗ္ဗာနိ၊ သာယံ နဟာနောဒကံ ပစ္စုပဋ္ဌပေတဗ္ဗံ။ အဖာသုကကာလေ ဥပဋ္ဌာတဗ္ဗံ။ ပဗ္ဗဇိတေနပိ သဗ္ဗံ အန္တေဝါသိကဝတ္တံ ကာတဗ္ဗံ။ ဣဒံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ “ပါရိစရိယာယာ”တိ။ **သက္ကစ္စံ သိပ္ပပဋိဂ္ဂဟဏေနာ**တိ သက္ကစ္စံ ပဋိဂ္ဂဟဏံ နာမ ထောကံ ဂဟေတွာ ဗဟုဝါရေ သဇ္ဈာယကရဏံ၊ ဧကပဒမ္ပိ ဝိသုဒ္ဓမေဝ ဂဟေတဗ္ဗံ။

သုဝိနီတံ ဝိနေန္တီတိ “ဧဝံ တေ နိသီဒိတဗ္ဗံ၊ ဧဝံ ဌာတဗ္ဗံ၊ ဧဝံ ခါဒိတဗ္ဗံ၊ ဧဝံ ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗံ၊ ပါပမိတ္တာ ဝဇ္ဇေတဗ္ဗာ၊ ကလျာဏမိတ္တာ သေဝိတဗ္ဗာ’’တိ ဧဝံ အာစာရံ သိက္ခာပေန္တိ[၁] ဝိနေန္တိ။ **သုဂ္ဂဟိတံ ဂါဟာပေန္တီ**တိ ယထာ သုဂ္ဂဟိတံ ဂဏှာတိ၊ ဧဝံ အတ္ထဉ္စ ဗျဉ္ဇနဉ္စ သောဓေတွာ ပယောဂံ ဒဿေတွာ ဂဏှာပေန္တိ။ **မိတ္တာမစ္စေသု ပဋိယာဒေန္တီ**တိ “အယံ အမှာကံ အန္တေဝါသိကော ဗျတ္တော ဗဟုဿုတော မယာ သမသမော၊ ဧတံ သလ္လက္ခေယျာထာ”တိ ဧဝံ ဂုဏံ ကထေတွာ မိတ္တာမစ္စေသု ပတိဋ္ဌပေန္တိ။

ဒိသာသု ပရိတ္တာဏံ ကရောန္တီတိ သိပ္ပသိက္ခာပနေနေဝဿ သဗ္ဗဒိသာသု ရက္ခံ ကရောန္တိ။ ဥဂ္ဂဟိတသိပ္ပော ဟိ ယံ ယံ ဒိသံ ဂန္တွာ သိပ္ပံ ဒဿေတိ၊ တတ္ထ တတ္ထဿ လာဘသက္ကာရော ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ သော အာစရိယေန ကတော နာမ ဟောတိ၊ ဂုဏံ ကထေန္တောပိဿ မဟာဇနော အာစရိယပါဒေ ဓောဝိတွာ

၁-သိက္ခာပေန္တာ (သီ)

vasita-antevāsiko vata ayanti paṭhamaṁ ācariyasseva guṇaṁ kathenti, brahmalokappa māṇopissa lābho uppajjamāno ācariyasantakova hoti. Apica yaṁ vijjaṁ parijappitvā gacchantaṁ aṭaviyaṁ corā na passanti, amanussā vā dīghajāti-ādayo vā na viheṭhenti, taṁ sikkhāpentāpi disāsu parittāṇaṁ karonti. Yaṁ vā so disaṁ gato hoti, tato kaṅkhaṁ uppādetvā attano santikaṁ āgatamanusse "etissaṁ disāyaṁ amhākaṁ antevāsiko vasati, tassa ca mayhañca imasmiṁ sippe nānākaraṇaṁ natthi, gacchatha tameva pucchathā"ti evaṁ antevāsikaṁ paggaṇhantāpi tassa tattha lābhasakkāruppattiyā parittāṇaṁ karonti nāma, patiṭṭhaṁ karontīti attho. Sesamettha purimanayeneva yojetabbaṁ.

269. Tatiyadisāvāre **sammānanāyā**ti devamāte tissamāteti evaṁ sambhāvitakathā kathanena. **Anavamānanāyā**ti yathā dāsakammakarādayo pothetvā viheṭhetvā kathenti, evaṁ hīḷetvā vimānetvā akathanena. **Anaticariyāyā**ti taṁ atikkamitvā bahi aññāya itthiyā saddhiṁ paricaranto taṁ aticarati nāma, tathā akaraṇena. **Issariyavossaggenā**ti itthiyo hi mahālatāsadisampi[1] ābharaṇaṁ labhitvā bhattaṁ vicāretuṁ alabhamānā kujjhanti, kaṭacchuṁ hatthe ṭhapetvā tava ruciyā karohīti bhattagehe vissaṭṭhe sabbaṁ issariyaṁ vissaṭṭhaṁ nāma hoti, evaṁ karaṇenāti attho. **Alaṅkārānuppadānenā**ti attano vibhavānurūpena alaṅkāradānena. **Susaṁvihitakammantā**ti yāgubhattapacanakālādīni anatikkamitvā tassa tassa sādhukaṁ karaṇena suṭṭhu saṁvihitakammantā. **Saṅgahita parijanā**ti sammānanādīhi ceva paheṇakapesanādīhi[2] ca saṅgahitaparijanā. Idha parijano nāma sāmikassa ceva attano ca ñātijano. **Anaticārinī**ti sāmikaṁ muñcitvā aññaṁ manasāpi na pattheti. **Sambhatan**ti kasivāṇijjādīni katvā ābhatadhanaṁ. **Dakkhā ca hotī**ti yāgubhattasampādanādīsu chekā nipuṇā hoti. **Analasā**ti nikkosajjā. Yathā aññā kusītā nisinnaṭṭhāne nisinnāva honti ṭhitaṭṭhāne ṭhitāva, evaṁ ahutvā vipphāritena cittena sabbakiccāni nipphādeti. Sesamidhāpi purimanayeneva yojetabbaṁ.

1. Mahālatāpasādhanasadisampi (Syā)   2. Pahiṇakapesanādīhi (Ka)

ဝသိတအန္တေဝါသိကော ဝတ အယန္တိ ပဌမံ အာစရိယဿေဝ ဂုဏံ ကထေန္တိ၊ ဗြဟ္မလောကပ္ပမာဏောပိဿ လာဘော ဥပ္ပဇ္ဇမာနော အာစရိယသန္တကောဝ ဟောတိ။ အပိစ ယံ ဝိဇ္ဇံ ပရိဇပ္ပိတွာ ဂစ္ဆန္တံ အဋဝိယံ စောရာ န ပဿန္တိ၊ အမနုဿာ ဝါ ဒီဃဇာတိအာဒယော ဝါ န ဝိဟေဌေန္တိ၊ တံ သိက္ခာပေန္တာပိ ဒိသာသု ပရိတ္တာဏံ ကရောန္တိ။ ယံ ဝါ သော ဒိသံ ဂတော ဟောတိ၊ တတော ကင်္ခံ ဥပ္ပါဒေတွာ အတ္တနော သန္တိကံ အာဂတမနုဿေ "ဧတိဿံ ဒိသာယံ အမှာကံ အန္တေဝါသိကော ဝသတိ၊ တဿ စ မယှဉ္စ ဣမသ္မိံ သိပ္ပေ နာနာကရဏံ နတ္ထိ၊ ဂစ္ဆထ တမေဝ ပုစ္ဆထာ"တိ ဧဝံ အန္တေဝါသိကံ ပဂ္ဂဏှန္တာပိ တဿ တတ္ထ လာဘသက္ကာရုပ္ပတ္တိယာ ပရိတ္တာဏံ ကရောန္တိ နာမ၊ ပတိဋ္ဌံ ကရောန္တီတိ အတ္ထော။ သေသမေတ္ထ ပုရိမနယေနေဝ ယောဇေတဗ္ဗံ။

၂၆၉။ တတိယဒိသာဝါရေ **သမ္မာနနာယာ**တိ ဒေဝမာတေ တိဿမာတေတိ ဧဝံ သမ္ဘာဝိတကထာကထနေန။ **အနဝမာနနာယာ**တိ ယထာ ဒါသကမ္မကရာဒယော ပေါထေတွာ ဝိဟေဌေတွာ ကထေန္တိ၊ ဧဝံ ဟီဠေတွာ ဝိမာနေတွာ အကထနေန။ **အနတိစရိယာယာ**တိ တံ အတိက္ကမိတွာ ဗဟိ အညာယ ဣတ္ထိယာ သဒ္ဓိံ ပရိစရန္တော တံ အတိစရတိ နာမ၊ တထာ အကရဏေန။ **ဣဿရိယဝေါဿဂ္ဂေနာ**တိ ဣတ္ထိယော ဟိ မဟာလတာသဒိသမ္ပိ[1] အာဘရဏံ လဘိတွာ ဘတ္တံ ဝိစာရေတုံ အလဘမာနာ ကုဇ္ဈန္တိ၊ ကဋစ္ဆုံ ဟတ္ထေ ဌပေတွာ တဝ ရုစိယာ ကရောဟီတိ ဘတ္တဂေဟေ ဝိဿဋ္ဌေ သဗ္ဗံ ဣဿရိယံ ဝိဿဋ္ဌံ နာမ ဟောတိ၊ ဧဝံ ကရဏေနာတိ အတ္ထော။ **အလင်္ကာရာနုပ္ပဒါနေနာ**တိ အတ္တနော ဝိဘဝါနုရူပေန အလင်္ကာရဒါနေန။ **သုသံဝိဟိတကမ္မန္တာ**တိ ယာဂုဘတ္တပစနကာလာဒီနိ အနတိက္ကမိတွာ တဿ တဿ သာဓုကံ ကရဏေန သုဋ္ဌု သံဝိဟိတကမ္မန္တာ။ **သင်္ဂဟိတပရိဇနာ**တိ သမ္မာနနာဒီဟိ စေဝ ပဟေဏကပေသနာဒီဟိ[2] စ သင်္ဂဟိတပရိဇနာ။ ဣဓ ပရိဇနော နာမ သာမိကဿ စေဝ အတ္တနော စ ဉာတိဇနော။ **အနတိစာရိနီ**တိ သာမိကံ မုဉ္စိတွာ အညံ မနသာပိ န ပတ္ထေတိ။ **သမ္ဘတ**န္တိ ကသိဝါဏိဇ္ဇာဒီနိ ကတွာ အာဘတဓနံ။ **ဒက္ခာ စ ဟောတီ**တိ ယာဂုဘတ္တသမ္ပာဒနာဒီသု ဆေကာ နိပုဏာ ဟောတိ။ **အနလသာ**တိ နိက္ကောသဇ္ဇာ။ ယထာ အညာ ကုသီတာ နိသိန္နဋ္ဌာနေ နိသိန္နာဝ ဟောန္တိ ဌိတဋ္ဌာနေ ဌိတာဝ၊ ဧဝံ အဟုတွာ ဝိပ္ဖာရိတေန စိတ္တေန သဗ္ဗကိစ္စာနိ နိပ္ဖာဒေတိ။ သေသမိဓာပိ ပုရိမနယေနေဝ ယောဇေတဗ္ဗံ။

၁-မဟာလတာပသာဓနသဒိသမ္ပိ (သျာ)   ၂-ပဟိဏကပေသနာဒီဟိ (က)

270. Catutthadisāvāre **avisaṁvādanatāyā**ti yassa yassa nāmaṁ gaṇhāti, taṁ taṁ avisaṁvādetvā idampi amhākaṁ gehe atthi, idampi atthi, gahetvā gacchāhīti evaṁ avisaṁvādetvā dānena. **Aparapajā cassa paṭipūjentī**ti sahāyassa puttadhītaro pajā nāma, tesaṁ pana puttadhītaro ca nattupanattakā ca aparapajā nāma. Te paṭipūjenti keḷāyanti mamāyanti maṅgalakālādīsu tesaṁ maṅgalādīni karonti. Sesamidhāpi purimanayeneva veditabbaṁ.

271. **Yathābalaṁ kammantasaṁvidhānenā**ti dahareti kātabbaṁ mahallakehi, mahallakehi vā kātabbaṁ daharehi, itthīhi kātabbaṁ purisehi, purisehi vā kātabbaṁ itthīhi akāretvā tassa tassa balānurūpeneva kammantasaṁvidhānena. **Bhattavetanānuppa dānenā**ti ayaṁ khuddakaputto, ayaṁ ekavihārīti tassa tassa anurūpaṁ sallakkhetvā bhattadānena ceva paribbayadānena ca. **Gilānupaṭṭhānenā**ti aphāsukakāle kammaṁ akāretvā sappāyabhesajjādīni datvā paṭijagganena. **Acchariyānaṁ rasānaṁ saṁvibhāge nā**ti acchariye madhurarase labhitvā sayameva akhāditvā tesampi tato saṁvibhāga karaṇena. **Samaye vossaggenā**ti niccasamaye[1] ca kālasamaye ca vossajjanena. **Nicca samaye** vossajjanaṁ nāma sakaladivasaṁ kammaṁ karontā kilamanti. Tasmā yathā na kilamanti, evaṁ velaṁ ñatvā vissajjanaṁ. **Kālasamaye** vossaggo nāma chaṇanakkhatta kīḷādīsu alaṅkārabhaṇḍakhādanīyabhojanīyādīni datvā vissajjanaṁ. **Dinnādāyino**ti corikāya kiñci agahetvā sāmikehi dinnasseva ādāyino. **Sukatakammakarā**ti "kiṁ etassa kammena katena, na mayaṁ kiñci labhāmā"ti anujjhāyitvā tuṭṭhahadayā yathā taṁ kammaṁ sukataṁ hoti, evaṁ kārakā. **Kittivaṇṇaharā**ti parisamajjhe kathāya sampattāya "ko amhākaṁ sāmikehi sadiso atthi, mayaṁ attano dāsabhāvampi na jānāma, tesaṁ sāmikabhāvampi na jānāma, evaṁ no anukampantī"ti guṇakathāhārakā. Sesamidhāpi purimanayeneva yojetabbaṁ.

272. **Mettena kāyakammenā**ti-ādīsu mettacittaṁ paccupaṭṭhapetvā katāni kāyakammādīni mettāni nāma vuccanti. Tattha bhikkhū nimantessāmīti

1. Kiccasamaye (Sī)

၂၇၀။ စတုတ္ထဒိသာဝါရေ **အဝိသံဝါဒနတာယာ**တိ ယဿ ယဿ နာမံ ဂဏှာတိ၊ တံ တံ အဝိသံဝါဒေတွာ ဣဒမ္ပိ အမှာကံ ဂေဟေ အတ္ထိ, ဣဒမ္ပိ အတ္ထိ၊ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆာဟီတိ ဧဝံ အဝိသံဝါဒေတွာ ဒါနေန။ **အပရပဇာ စဿ ပဋိပူဇေန္တီ**တိ သဟာယဿ ပုတ္တဓီတရော ပဇာ နာမ၊ တေသံ ပန ပုတ္တဓီတရော စ နတ္တုပနတ္တကာ စ အပရပဇာ နာမ။ တေ ပဋိပူဇေန္တိ ကေဠာယန္တိ မမာယန္တိ မင်္ဂလကာလာဒီသု တေသံ မင်္ဂလာဒီနိ ကရောန္တိ။ သေသမိဓာပိ ပုရိမနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

၂၇၁။ **ယထာဗလံ ကမ္မန္တသံဝိဓာနေနာ**တိ ဒဟရေဟိ ကာတဗ္ဗံ မဟလ္လကေဟိ၊ မဟလ္လကေဟိ ဝါ ကာတဗ္ဗံ ဒဟရေဟိ၊ ဣတ္ထီဟိ ကာတဗ္ဗံ ပုရိသေဟိ၊ ပုရိသေဟိ ဝါ ကာတဗ္ဗံ ဣတ္ထီဟိ အကာရေတွာ တဿ တဿ ဗလာနုရူပေနေဝ ကမ္မန္တသံဝိဓာနေန။ **ဘတ္တဝေတနာနုပ္ပဒါနေနာ**တိ အယံ ခုဒ္ဒကပုတ္တော, အယံ ဧကဝိဟာရီတိ တဿ တဿ အနုရူပံ သလ္လက္ခေတွာ ဘတ္တဒါနေန စေဝ ပရိဗ္ဗယဒါနေန စ။ **ဂိလာနုပဋ္ဌာနေနာ**တိ အဖာသုကကာလေ ကမ္မံ အကာရေတွာ သပ္ပါယဘေသဇ္ဇာဒီနိ ဒတွာ ပဋိဇဂ္ဂနေန။ **အစ္ဆရိယာနံ ရသာနံ သံဝိဘာဂေနာ**တိ အစ္ဆရိယေ မဓုရရသေ လဘိတွာ သယမေဝ အခါဒိတွာ တေသမ္ပိ တတော သံဝိဘာဂကရဏေန။ **သမယေ ဝေါဿဂ္ဂေနာ**တိ နိစ္စသမယေ[1] စ ကာလသမယေ စ ဝေါဿဇ္ဇနေန။ **နိစ္စသမယေ** ဝေါဿဇ္ဇနံ နာမ သကလဒိဝသံ ကမ္မံ ကရောန္တာ ကိလမန္တိ။ တသ္မာ ယထာ န ကိလမန္တိ၊ ဧဝံ ဝေလံ ဉတွာ ဝိဿဇ္ဇနံ။ **ကာလသမယေ** ဝေါဿဂ္ဂေါ နာမ ဆဏနက္ခတ္တကီဠာဒီသု အလင်္ကာရဘဏ္ဍခါဒနီယဘောဇနီယာဒီနိ ဒတွာ ဝိဿဇ္ဇနံ။ **ဒိန္နာဒါယိနော**တိ စောရိကာယ ကိဉ္စိ အဂဟေတွာ သာမိကေဟိ ဒိန္နဿေဝ အာဒါယိနော။ **သုကတကမ္မကရာ**တိ "ကိံ ဧတဿ ကမ္မေန ကတေန၊ န မယံ ကိဉ္စိ လဘာမာ"တိ အနုဇ္ဈာယိတွာ တုဋ္ဌဟဒယာ ယထာ တံ ကမ္မံ သုကတံ ဟောတိ၊ ဧဝံ ကာရကာ။ **ကိတ္တိဝဏ္ဏဟရာ**တိ ပရိသမဇ္ဈေ ကထာယ သမ္ပတ္တာယ "ကော အမှာကံ သာမိကေဟိ သဒိသော အတ္ထိ၊ မယံ အတ္တနော ဒါသဘာဝမ္ပိ န ဇာနာမ၊ တေသံ သာမိကဘာဝမ္ပိ န ဇာနာမ၊ ဧဝံ နော အနုကမ္ပန္တီ"တိ ဂုဏကထာဟာရကာ။ သေသမိဓာပိ ပုရိမနယေနေဝ ယောဇေတဗ္ဗံ။

၂၇၂။ **မေတ္တေန ကာယကမ္မေနာ**တိအာဒီသု မေတ္တစိတ္တံ ပစ္စုပဋ္ဌပေတွာ ကတာနိ ကာယကမ္မာဒီနိ မေတ္တာနိ နာမ ဝုစ္စန္တိ။ တတ္ထ ဘိက္ခူ နိမန္တေဿာမီတိ

၁-ကိစ္စသမယေ (သီ)

vihāragamanaṁ, dhamakaraṇaṁ gahetvā udakaparissāvanaṁ, piṭṭhiparikamma pādaparikammādikaraṇañca mettaṁ **kāyakammaṁ** nāma. Bhikkhū piṇḍāya paviṭṭhe disvā “sakkaccaṁ yāguṁ detha, bhattaṁ dethā”ti-ādivacanañceva, sādhukāraṁ datvā dhammasavanaṁ ca sakkaccaṁ paṭisanthārakaraṇādīni ca mettaṁ **vacīkammaṁ** nāma. “Amhākaṁ kulūpakattherā averā hontu abyāpajjā”ti evaṁ cintanaṁ mettaṁ **mano kammaṁ** nāma. **Anāvaṭadvāratāyā**ti apihitadvāratāya. Tattha sabbadvārāni vivaritvāpi sīlavantānaṁ adāyako akārako pihitadvāroyeva. Sabbadvārāni pana pidahitvāpi tesaṁ dāyako kārako vivaṭadvāroyeva. Iti sīlavantesu gehadvāraṁ āgatesu santaññeva natthīti avatvā dātabbaṁ. Evaṁ anāvaṭadvāratā nāma hoti.

Āmisānuppadānenāti purebhattaṁ paribhuñjitabbakaṁ āmisaṁ nāma, tasmā sīlavantānaṁ yāgubhattasampadānenāti attho. **Kalyāṇena manasā anukampantī**ti “sabbe sattā sukhitā hontu averā arogā abyāpajjā”ti evaṁ hitapharaṇena. Apica upaṭṭhākānaṁ gehaṁ aññe sīlavante sabrahmacārī gahetvā pavisantāpi kalyāṇena cetasā anukampanti nāma. **Sutaṁ pariyodāpentī**ti yaṁ tesaṁ pakatiyā sutaṁ atthi, tassa atthaṁ kathetvā kaṅkhaṁ vinodenti, tathattāya vā paṭipajjāpenti. Sesamidhāpi purimanayeneva yojetabbaṁ.

273. **Alamatto**ti[1] puttadārabharaṇaṁ katvā agāraṁ ajjhāvasanasamattho. **Paṇḍi to**ti disānamassanaṭṭhāne paṇḍito hutvā. **Saṇho**ti sukhumatthadassanena saṇhavācābhaṇa nena vā saṇho hutvā. **Paṭibhānavā**ti disānamassanaṭṭhāne paṭibhānavā hutvā. **Nivāta vuttī**ti nīcavutti. **Atthaddho**ti thambharahito. **Uṭṭhānako**ti uṭṭhānavīriyasampanno. **Analaso**ti nikkosajjo. **Acchinnavuttī**ti nirantarakaraṇavasena akhaṇḍavutti. **Medhāvī**ti ṭhānuppattiyā paññāya samannāgato.

Saṅgāhakoti catūhi saṅgahavatthūhi saṅgahakaro. **Mittakaro**ti mittagavesano. **Vadaññū**ti pubbakārinā vuttavacanaṁ jānāti. Sahāyakassa gharaṁ gatakāle “mayhaṁ sahāyakassa veṭhanaṁ detha, sāṭakaṁ detha, manussānaṁ bhattavetanaṁ dethā”ti vuttavacanamanussaranto tassa attano

1. Alamatthoti (Sī, Ka)

ဝိဟာရဂမနံ, ဓမကရဏံ ဂဟေတွာ ဥဒကပရိဿာဝနံ, ပိဋ္ဌိပရိကမ္မ-ပါဒပရိကမ္မာဒိကရဏဉ္စ မေတ္တံ **ကာယကမ္မံ** နာမ။ ဘိက္ခူ ပိဏ္ဍာယ ပဝိဋ္ဌေ ဒိသွာ “သက္ကစ္စံ ယာဂုံ ဒေထ၊ ဘတ္တံ ဒေထာ”တိအာဒိဝစနဉ္စေဝ, သာဓုကာရံ ဒတွာ ဓမ္မသဝနံ စ သက္ကစ္စံ ပဋိသန္ထာရကရဏာဒီနိ စ မေတ္တံ **ဝစီကမ္မံ** နာမ။ “အမှာကံ ကုလူပကတ္ထေရာ အဝေရာ ဟောန္တု၊ အဗျာပဇ္ဇာ”တိ ဧဝံ စိန္တနံ မေတ္တံ **မနောကမ္မံ** နာမ။ **အနာဝဋဒွါရတာယာ**တိ အပိဟိတဒွါရတာယ။ တတ္ထ သဗ္ဗဒွါရာနိ ဝိဝရိတွာပိ သီလဝန္တာနံ အဒါယကော အကာရကော ပိဟိတဒွါရောယေဝ။ သဗ္ဗဒွါရာနိ ပန ပိဒဟိတွာပိ တေသံ ဒါယကော ကာရကော ဝိဝဋဒွါရောယေဝ။ ဣတိ သီလဝန္တေသု ဂေဟဒွါရံ အာဂတေသု သန္တညေဝ နတ္ထီတိ အဝတွာ ဒါတဗ္ဗံ။ ဧဝံ အနာဝဋဒွါရတာ နာမ ဟောတိ။

အာမိသာနုပ္ပဒါနေနာတိ ပုရေဘတ္တံ ပရိဘုဉ္ဇိတဗ္ဗကံ အာမိသံ နာမ၊ တသ္မာ သီလဝန္တာနံ ယာဂုဘတ္တသမ္ပဒါနေနာတိ အတ္ထော။ **ကလျာဏေန မနသာ အနုကမ္ပန္တီ**တိ “သဗ္ဗေ သတ္တာ သုခိတာ ဟောန္တု၊ အဝေရာ အရောဂါ အဗျာပဇ္ဇာ”တိ ဧဝံ ဟိတဖရဏေန။ အပိစ ဥပဋ္ဌာကာနံ ဂေဟံ အညေ သီလဝန္တေ သဗြဟ္မစာရီ ဂဟေတွာ ပဝိသန္တာပိ ကလျာဏေန စေတသာ အနုကမ္ပန္တိ နာမ။ **သုတံ ပရိယောဒါပေန္တီ**တိ ယံ တေသံ ပကတိယာ သုတံ အတ္ထိ၊ တဿ အတ္ထံ ကထေတွာ ကင်္ခံ ဝိနောဒေန္တိ၊ တထတ္တာယ ဝါ ပဋိပဇ္ဇာပေန္တိ။ သေသမိဓာပိ ပုရိမနယေနေဝ ယောဇေတဗ္ဗံ။

၂၇၃။ **အလမတ္တော**တိ[၁] ပုတ္တဒါရဘရဏံ ကတွာ အဂါရံ အဇ္ဈာဝသနသမတ္ထော။ **ပဏ္ဍိတော**တိ ဒိသာနမဿနဋ္ဌာနေ ပဏ္ဍိတော ဟုတွာ။ **သဏှော**တိ သုခုမတ္ထဒဿနေန သဏှဝါစာဘဏနေန ဝါ သဏှော ဟုတွာ။ **ပဋိဘာနဝါ**တိ ဒိသာနမဿနဋ္ဌာနေ ပဋိဘာနဝါ ဟုတွာ။ **နိဝါတဝုတ္တီ**တိ နီစဝုတ္တိ။ **အတ္ထဒ္ဓေါ**တိ ထမ္ဘရဟိတော။ **ဥဋ္ဌာနကော**တိ ဥဋ္ဌာနဝီရိယသမ္ပန္နော။ **အနလသော**တိ နိက္ကောသဇ္ဇော။ **အစ္ဆိန္နဝုတ္တီ**တိ နိရန္တရကရဏဝသေန အခဏ္ဍဝုတ္တိ။ **မေဓာဝီ**တိ ဌာနုပ္ပတ္တိယာ ပညာယ သမန္နာဂတော။

သင်္ဂါဟကောတိ စတူဟိ သင်္ဂဟဝတ္ထူဟိ သင်္ဂဟကရော။ **မိတ္တကရော**တိ မိတ္တဂဝေသနော။ **ဝဒညူ**တိ ပုဗ္ဗကာရိနာ ဝုတ္တဝစနံ ဇာနာတိ။ သဟာယကဿ ဃရံ ဂတကာလေ “မယှံ သဟာယကဿ ဝေဌနံ ဒေထ၊ သာဋကံ ဒေထ၊ မနုဿာနံ ဘတ္တဝေတနံ ဒေထာ”တိ ဝုတ္တဝစနမနုဿရန္တော တဿ အတ္တနော

၁-အလမတ္ထောတိ (သီ၊ က)

gehaṁ āgatassa tattakaṁ vā tato atirekaṁ vā paṭikattāti attho. Apica sahāyakassa gharaṁ gantvā imaṁ nāma gaṇhissāmīti āgataṁ sahāyakaṁ lajjāya gaṇhituṁ asakkontaṁ anicchāritampi tassa vācaṁ ñatvā yena atthena so āgato, taṁ nipphādento vadaññū nāma. Yena yena vā pana sahāyakassa ūnaṁ hoti, oloketvā taṁ taṁ dentopi vadaññūyeva. **Netā**ti taṁ taṁ atthaṁ dassento paññāya netā. Vividhāni kāraṇāni dassento netīti **vinetā.** Punappunaṁ netīti **anunetā.**

Tattha tatthāti tasmiṁ tasmiṁ puggale. **Rathassāṇīva yāyato**ti yathā āṇiyā satiyeva ratho yāti, asati na yāti, evaṁ imesu saṅgahesu satiyeva loko vattati, asati na vattati. Tena vuttaṁ "ete kho saṅgahā loke, rathassāṇīva yāyato"ti.

Na mātā puttakāraṇāti yadi mātā ete saṅgahe puttassa na kareyya, puttakāraṇā mānaṁ vā pūjaṁ vā na labheyya.

Saṅgahā eteti upayogavacane paccattaṁ. "Saṅgahe ete"ti vā pāṭho. **Samma pekkhantī**ti sammā pekkhanti. **Pāsaṁsā ca bhavantī**ti pasaṁsanīyā ca bhavanti.

274. Iti Bhagavā yā disā sandhāya te gahapatiputta pitā āha "disā namasse yyāsī"ti, imā tā cha disā. Yadi tvaṁ pitu vacanaṁ karosi, imā disā namassāti dassento Siṅgālassa pucchāya ṭhatvā desanaṁ matthakaṁ pāpetvā Rājagahaṁ piṇḍāya pāvisi. Siṅgālakopi saraṇesu patiṭṭhāya cattālīsakoṭidhanaṁ Buddhasāsane vikiritvā puñña kammaṁ katvā saggaparāyaṇo ahosi. Imasmiṁ ca pana sutte yaṁ gihīhi kattabbaṁ[1] kammaṁ nāma, taṁ akathitaṁ natthi, **gihivinayo nāmāyaṁ suttanto.** Tasmā imaṁ sutvā yathānusiṭṭhaṁ paṭipajjamānassa vuddhiyeva pāṭikaṅkhā, no parihānīti.

Sumaṅgalavilāsiniyā Dīghanikāyaṭṭhakathāya

Siṅgālasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Yaṁkiñci gihikattabbaṁ (Syā, Ka)

ဂေဟံ အာဂတဿ တတ္တကံ ဝါ တတော အတိရေကံ ဝါ ပဋိကတ္တာတိ အတ္ထော။ အပိစ သဟာယကဿ ဃရံ ဂန္တွာ ဣမံ နာမ ဂဏှိဿာမီတိ အာဂတံ သဟာယကံ လဇ္ဇာယ ဂဏှိတုံ အသက္ကောန္တံ အနိစ္ဆာရိတမ္ပိ တဿ ဝါစံ ဉတွာ ယေန အတ္ထေန သော အာဂတော၊ တံ နိပ္ဖါဒေန္တော ဝဒညူ နာမ။ ယေန ယေန ဝါ ပန သဟာယကဿ ဦနံ ဟောတိ၊ ဩလောကေတွာ တံ တံ ဒေန္တောပိ ဝဒညူယေဝ။ **နေတာ**တိ တံ တံ အတ္ထံ ဒဿေန္တော ပညာယ နေတာ။ ဝိဝိဓာနိ ကာရဏာနိ ဒဿေန္တော နေတီတိ **ဝိနေတာ။** ပုနပ္ပုနံ နေတီတိ **အနုနေတာ။**

တတ္ထ တတ္ထာတိ တသ္မိံ တသ္မိံ ပုဂ္ဂလေ။ **ရထဿာဏီဝ ယာယတော**တိ ယထာ အာဏိယာ သတိယေဝ ရထော ယာတိ, အသတိ န ယာတိ၊ ဧဝံ ဣမေသု သင်္ဂဟေသု သတိယေဝ လောကော ဝတ္တတိ, အသတိ န ဝတ္တတိ။ တေန ဝုတ္တံ "ဧတေ ခေါ သင်္ဂဟာ လောကေ၊ ရထဿာဏီဝ ယာယတော"တိ။

န မာတာ ပုတ္တကာရဏာတိ ယဒိ မာတာ ဧတေ သင်္ဂဟေ ပုတ္တဿ န ကရေယျ၊ ပုတ္တကာရဏာ မာနံ ဝါ ပူဇံ ဝါ န လဘေယျ။

သင်္ဂဟာ ဧတေတိ ဥပယောဂဝစနေ ပစ္စတ္တံ။ "သင်္ဂဟေ ဧတေ"တိ ဝါ ပါဌော။ **သမ္မ ပေက္ခန္တီ**တိ သမ္မာ ပေက္ခန္တိ။ **ပါသံသာ စ ဘဝန္တီ**တိ ပသံသနီယာ စ ဘဝန္တိ။

၂၇၄။ ဣတိ ဘဂဝါ ယာ ဒိသာ သန္ဓာယ တေ ဂဟပတိပုတ္တ ပိတာ အာဟ "ဒိသာ နမဿေယျာသီ"တိ၊ ဣမာ တာ ဆ ဒိသာ။ ယဒိ တွံ ပိတု ဝစနံ ကရောသိ၊ ဣမာ ဒိသာ နမဿာတိ ဒဿေန္တော သိင်္ဂါလဿ ပုစ္ဆာယ ဌတွာ ဒေသနံ မတ္ထကံ ပါပေတွာ ရာဇဂဟံ ပိဏ္ဍာယ ပါဝိသိ။ သိင်္ဂါလကောပိ သရဏေသု ပတိဋ္ဌာယ စတ္တာလီသကောဋိဓနံ ဗုဒ္ဓသာသနေ ဝိကိရိတွာ ပုညကမ္မံ ကတွာ သဂ္ဂပရာယဏော အဟောသိ။ ဣမသ္မိံ စ ပန သုတ္တေ ယံ ဂိဟီဟိ ကတ္တဗ္ဗံ[၁] ကမ္မံ နာမ, တံ အကထိတံ နတ္ထိ၊ **ဂိဟိဝိနယော နာမာယံ သုတ္တန္တော။** တသ္မာ ဣမံ သုတွာ ယထာနုသိဋ္ဌံ ပဋိပဇ္ဇမာနဿ ဝုဍ္ဎိယေဝ ပါဋိကင်္ခါ, နော ပရိဟာနီတိ။

သုမင်္ဂလဝိလာသိနိယာ ဒီဃနိကာယဋ္ဌကထာယ

သိင်္ဂါလသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-ယံကိဉ္စိ ဂိဟိကတ္တဗ္ဗံ (သျာ၊ က)

9. Āṭānāṭiyasutta

Paṭhamabhāṇavāravaṇṇanā

275. **Evaṁ me sutan**ti Āṭānāṭiyasuttaṁ. Tatrāyamapubbapadavaṇṇanā—**catuddisaṁ rakkhaṁ ṭhapetvā**ti asurasenāya nivāraṇatthaṁ Sakkassa Devānamindassa catūsu disāsu ārakkhaṁ ṭhapetvā. **Gumbaṁ ṭhapetvā**ti balagumbaṁ ṭhapetvā. **Ovaraṇaṁ ṭhapetvā**ti catūsu disāsu ārakkhake ṭhapetvā. Evaṁ Sakkassa devāna mindassa ārakkhaṁ susaṁvihitaṁ katvā Āṭānāṭanagare nisinnā satta Buddhe ārabbha imaṁ parittaṁ bandhitvā “ye Satthu dhamma-āṇaṁ amhākañca rāja-āṇaṁ na suṇanti, tesaṁ idañcidañca karissāmā”ti sāvanaṁ katvā attanopi catūsu disāsu mahatiyā ca yakkhasenāyāti-ādīhi catūhi senāhi ārakkhaṁ saṁvidahitvā abhikkantāya rattiyā -pa- ekamantaṁ nisīdiṁsu.

Abhikkantāya rattiyāti tattha abhikkantasaddo khayasundarābhirūpa-abbhanumo danādīsu dissati. Tattha “abhikkantā bhante ratti, nikkhanto paṭhamo yāmo, ciranisinno bhikkhusaṁgho uddisatu bhante Bhagavā bhikkhūnaṁ pātimokkhan”ti[1] evamādīsu khaye dissati. “Ayaṁ imesaṁ catunnaṁ puggalānaṁ abhikkantataro paṇītataro cā”ti[2] evamādīsu sundare.

“Ko me vandati pādāni, iddhiyā yasasā jalaṁ.
Abhikkantena vaṇṇena, sabbā obhāsayaṁ disā”ti[3]—

Evamādīsu abhirūpe. “Abhikkantaṁ bho Gotamā”ti[4] evamādīsu abbhanumodane. Idha pana khaye. Tena abhikkantāya rattiyā, parikkhīṇāya rattiyāti vuttaṁ hoti.

Abhikkantavaṇṇāti idha abhikkantasaddo abhirūpe. Vaṇṇasaddo pana chavithuti kulavaggakāraṇasaṇṭhānapamāṇarūpāyatanādīsu dissati. Tattha “suvaṇṇavaṇṇosi Bhagavā”ti[5] evamādīsu chaviyaṁ. “Kadā saññūḷhā pana te gahapati ime samaṇassa Gotamassa vaṇṇā”ti[6] evamādīsu thutiyaṁ.

1. Aṁ 3. 44 piṭṭhe. 2. Aṁ 1. 414 piṭṭhe. 3. Khu 2. 73 piṭṭhe.
4. Vi 1. 7 piṭṭhe. 5. Ma 2. 351 piṭṭhe. 6. Ma 2. 49 piṭṭhe.

၉-အာဋာနာဋိယသုတ္တ

ပဌမဘာဏဝါရဝဏ္ဏနာ

၂၇၅။ **ဧဝံ မေ သုတန္တိ** အာဋာနာဋိယသုတ္တံ။ တတြာယမပုဗ္ဗပဒဝဏ္ဏနာ—**စတုဒ္ဒိသံ ရက္ခံ ဌပေတွာ**တိ အသုရသေနာယ နိဝါရဏတ္ထံ သက္ကဿ ဒေဝါနမိန္ဒဿ စတူသု ဒိသာသု အာရက္ခံ ဌပေတွာ။ **ဂုမ္ဗံ ဌပေတွာ**တိ ဗလဂုမ္ဗံ ဌပေတွာ။ **ဩဝရဏံ ဌပေတွာ**တိ စတူသု ဒိသာသု အာရက္ခကေ ဌပေတွာ။ ဧဝံ သက္ကဿ ဒေဝါနမိန္ဒဿ အာရက္ခံ သုသံဝိဟိတံ ကတွာ အာဋာနာဋနဂရေ နိသိန္နာ သတ္တ ဗုဒ္ဓေ အာရဗ္ဘ ဣမံ ပရိတ္တံ ဗန္ဓိတွာ “ယေ သတ္ထု ဓမ္မအာဏံ အမှာကဉ္စ ရာဇအာဏံ န သုဏန္တိ၊ တေသံ ဣဒဉ္စိဒဉ္စ ကရိဿာမာ”တိ သာဝနံ ကတွာ အတ္တနောပိ စတူသု ဒိသာသု မဟတိယာ စ ယက္ခသေနာယာတိအာဒီဟိ စတူဟိ သေနာဟိ အာရက္ခံ သံဝိဒဟိတွာ အဘိက္ကန္တာယ ရတ္တိယာ။ ပ။ ဧကမန္တံ နိသီဒိံသု။

အဘိက္ကန္တာယ ရတ္တိယာတိ တတ္ထ အဘိက္ကန္တသဒ္ဒေါ ခယသုန္ဒရာဘိရူပ-အဗ္ဘနုမောဒနာဒီသု ဒိဿတိ။ တတ္ထ “အဘိက္ကန္တာ ဘန္တေ ရတ္တိ၊ နိက္ခန္တော ပဌမော ယာမော၊ စိရနိသိန္နော ဘိက္ခုသံဃော၊ ဥဒ္ဒိသတု ဘန္တေ ဘဂဝါ ဘိက္ခူနံ ပါတိမောက္ခ”န္တိ[1] ဧဝမာဒီသု ခယေ ဒိဿတိ။ “အယံ ဣမေသံ စတုန္နံ ပုဂ္ဂလာနံ အဘိက္ကန္တတရော ပဏီတတရော စာ”တိ[2] ဧဝမာဒီသု သုန္ဒရေ။

“ကော မေ ဝန္ဒတိ ပါဒါနိ၊ ဣဒ္ဓိယာ ယသသာ ဇလံ။
အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေန၊ သဗ္ဗာ ဩဘာသယံ ဒိသာ”တိ[3]—

ဧဝမာဒီသု အဘိရူပေ။ “အဘိက္ကန္တံ ဘော ဂေါတမာ”တိ[4] ဧဝမာဒီသု အဗ္ဘနုမောဒနေ။ ဣဓ ပန ခယေ။ တေန အဘိက္ကန္တာယ ရတ္တိယာ၊ ပရိက္ခီဏာယ ရတ္တိယာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

အဘိက္ကန္တဝဏ္ဏာတိ ဣဓ အဘိက္ကန္တသဒ္ဒေါ အဘိရူပေ။ ဝဏ္ဏသဒ္ဒေါ ပန ဆဝိ-ထုတိကုလဝဂ္ဂကာရဏသဏ္ဌာနပမာဏရူပါယတနာဒီသု ဒိဿတိ။ တတ္ထ “သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏောသိ ဘဂဝါ”တိ[5] ဧဝမာဒီသု ဆဝိယံ။ “ကဒါ သညူဠှာ ပန တေ ဂဟပတိ ဣမေ သမဏဿ ဂေါတမဿ ဝဏ္ဏာ”တိ[6] ဧဝမာဒီသု ထုတိယံ။

၁-အံ ၃-၄၄-ပိဋ္ဌေ။ ၂-အံ ၁-၄၁၄-ပိဋ္ဌေ။ ၃-ခု ၂-၇၃-ပိဋ္ဌေ။
၄-ဝိ ၁-၇-ပိဋ္ဌေ။ ၅-မ ၂-၃၅၁-ပိဋ္ဌေ။ ၆-မ ၂-၄၉-ပိဋ္ဌေ။

“cattārome bho Gotama vaṇṇā”ti[1] evamādīsu kulavagge. “Atha kena nu vaṇṇena gandha thenoti vuccatī”ti-ādīsu[2] kāraṇe. “Mahantaṁ hatthirājavaṇṇaṁ abhinimminitvā”ti[3] evamā dīsu saṇṭhāne. “Tayo pattassa vaṇṇā”ti[4] evamādīsu pamāṇe. “Vaṇṇo gandho raso ojā”ti evamādīsu rūpāyatane. So idha chaviyaṁ daṭṭhabbo. Tena “abhikkantavaṇṇā, abhirūpa cchavī”ti vuttaṁ hoti.

Kevalakappanti ettha kevalasaddo anavasesayebhuyya-abyāmissānatireka daḷhatthavisaṁyogādi-anekattho. Tathā hissa “kevalaparipuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahma cariyan”ti[5] evamādīsu anavasesatā attho. “Kevalakappā ca Aṅgamāgadhā pahūtaṁ khāda nīyaṁ bhojanīyaṁ ādāya abhikkamitukāmā hontī”ti[6] evamādīsu yebhuyyatā. “Kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hotī”ti[7] evamādīsu abyāmissatā. “Kevalaṁ saddhā mattakaṁ nūna ayamāyasmā”ti[8] evamādīsu anatirekatā. “Āyasmato bhante Anuruddhassa Bāhiko nāma saddhivihāriko kevalakappaṁ saṁghabhedāya ṭhito”ti[9] evamādīsu daḷhatthatā. “Kevalī gusitavā uttamapurisoti vuccatī”ti[10] evamādīsu visaṁyogo. Idha panassa anavasesattho adhippeto.

Kappasaddo panāyaṁ abhisaddahanavohārakālapaññattichedanavikappalesa samantabhāvādi-anekattho. Tathā hissa “okappaniyametaṁ bhoto Gotamassa. Yathā taṁ Arahato Sammāsambuddhassā”ti[11] evamādīsu abhisaddahanamattho. “Anujānāmi bhikkhave pañcahi samaṇakappehi phalaṁ paribhuñjitun”ti[12] evamādīsu vohāro. “Yena sudaṁ niccakappaṁ viharāmī”ti[13] evamādīsu kālo. “Iccāyasmā kappo”ti[14] evamādīsu paññatti. “Alaṅkato kappitakesamassū”ti[15] evamādīsu chedanaṁ. “Kappati dvaṅgula kappo”ti[16] evamādīsu vikappo, “atthi kappo nipajjitun”ti[17] evamādīsu leso. “Kevala kappaṁ Veḷuvanaṁ obhāsetvā”ti[18]

1. Dī 1. 86 piṭṭhe.	2. Saṁ 1. 206 piṭṭhe.	3. Saṁ 1. 105 piṭṭhe.
4. Vi 1. 353 piṭṭhe.	5. Vi 1. 1 piṭṭhe.	6. Vi 3. 36 piṭṭhe.
7. Vi 3. 1 piṭṭhe.	8. Aṁ 2. 331 piṭṭhe.	9. Aṁ 1. 562 piṭṭhe.
10. Aṁ 3. 269 piṭṭhe.	11. Ma 2. 316 piṭṭhe.	12. Vi 4. 244 piṭṭhe.
13. Ma 2. 316 piṭṭhe.	14. Khu 1. 444 piṭṭhe.	15. Khu 2. 100 piṭṭhe.
16. Vi 4. 491 piṭṭhe.	17. Aṁ 3. 148 piṭṭhe.	18. Saṁ 1. 50 piṭṭhe.

“စတ္တာရောမေ ဘော ဂေါတမ ဝဏ္ဏာ”တိ[၁] ဧဝမာဒီသု ကုလဝဂ္ဂေ။ “အထ ကေန နု ဝဏ္ဏေန ဂန္ဓထေနောတိ ဝုစ္စတီ”တိအာဒီသု[၂] ကာရဏေ။ “မဟန္တံ ဟတ္ထိရာဇဝဏ္ဏံ အဘိနိမ္မိနိတွာ”တိ[၃] ဧဝမာဒီသု သဏ္ဌာနေ။ “တယော ပတ္တဿ ဝဏ္ဏာ”တိ[၄] ဧဝမာဒီသု ပမာဏေ။ “ဝဏ္ဏော ဂန္ဓော ရသော ဩဇာ”တိ ဧဝမာဒီသု ရူပါယတနေ။ သော ဣဓ ဆဝိယံ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ တေန “အဘိက္ကန္တဝဏ္ဏာ၊ အဘိရူပစ္ဆဝီ”တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

ကေဝလကပ္ပန္တိ ဧတ္ထ ကေဝလသဒ္ဒေါ အနဝသေသယေဘုယျအဗျာမိဿာ-နတိရေကဒဠှတ္ထဝိသံယောဂါဒိအနေကတ္ထော။ တထာ ဟိဿ “ကေဝလပရိပုဏ္ဏံ ပရိသုဒ္ဓံ ဗြဟ္မစရိယ”န္တိ[၅] ဧဝမာဒီသု အနဝသေသတာ အတ္ထော။ “ကေဝလကပ္ပါ စ အင်္ဂမာဂဓာ ပဟူတံ ခါဒနီယံ ဘောဇနီယံ အာဒါယ အဘိက္ကမိတုကာမာ ဟောန္တီ”တိ[၆] ဧဝမာဒီသု ယေဘုယျတာ။ “ကေဝလဿ ဒုက္ခက္ခန္ဓဿ သမုဒယော ဟောတီ”တိ[၇] ဧဝမာဒီသု အဗျာမိဿတာ။ “ကေဝလံ သဒ္ဓါမတ္တကံ နူန အယမာယသ္မာ”တိ[၈] ဧဝမာဒီသု အနတိရေကတာ။ “အာယသ္မတော ဘန္တေ အနုရုဒ္ဓဿ ဗာဟိကော နာမ သဒ္ဓိဝိဟာရိကော ကေဝလကပ္ပံ သံဃဘေဒါယ ဌိတော”တိ[၉] ဧဝမာဒီသု ဒဠှတ္ထတာ။ “ကေဝလီ ဝုသိတဝါ ဥတ္တမပုရိသောတိ ဝုစ္စတီ”တိ[၁၀] ဧဝမာဒီသု ဝိသံယောဂေါ။ ဣဓ ပနဿ အနဝသေသတ္ထော အဓိပ္ပေတော။

ကပ္ပသဒ္ဒေါ ပနာယံ အဘိသဒ္ဒဟနဝေါဟာရကာလပညတ္တိဆေဒနဝိကပ္ပ-လေသသမန္တဘာဝါဒိအနေကတ္ထော။ တထာ ဟိဿ “ဩကပ္ပနိယမေတံ ဘောတော ဂေါတမဿ။ ယထာ တံ အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿာ”တိ[၁၁] ဧဝမာဒီသု အဘိသဒ္ဒဟနမတ္ထော။ “အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ပဉ္စဟိ သမဏ-ကပ္ပေဟိ ဖလံ ပရိဘုဉ္ဇိတု”န္တိ[၁၂] ဧဝမာဒီသု ဝေါဟာရော။ “ယေန သုဒံ နိစ္စကပ္ပံ ဝိဟရာမီ”တိ[၁၃] ဧဝမာဒီသု ကာလော။ “ဣစ္စာယသ္မာ ကပ္ပေါ”တိ[၁၄] ဧဝမာဒီသု ပညတ္တိ။ “အလင်္ကတော ကပ္ပိတကေသမဿူ”တိ[၁၅] ဧဝမာဒီသု ဆေဒနံ။ “ကပ္ပတိ ဒွင်္ဂုလကပ္ပေါ”တိ[၁၆] ဧဝမာဒီသု ဝိကပ္ပေါ၊ “အတ္ထိ ကပ္ပေါ နိပဇ္ဇိတု”န္တိ[၁၇] ဧဝမာဒီသု လေသော။ “ကေဝလကပ္ပံ ဝေဠုဝနံ ဩဘာသေတွာ”တိ[၁၈]

၁-ဒီ ၁-၈၆-ပိဋ္ဌေ။	၂-သံ ၁-၂၀၆-ပိဋ္ဌေ။	၃-သံ ၁-၁၀၅-ပိဋ္ဌေ။
၄-ဝိ ၁-၃၅၃-ပိဋ္ဌေ။	၅-ဝိ ၁-၁-ပိဋ္ဌေ။	၆-ဝိ ၃-၃၆-ပိဋ္ဌေ။
၇-ဝိ ၃-၁-ပိဋ္ဌေ။	၈-အံ ၂-၃၃၁-ပိဋ္ဌေ။	၉-အံ ၁-၅၆၂-ပိဋ္ဌေ။
၁၀-အံ ၃-၂၆၉-ပိဋ္ဌေ။	၁၁-မ ၂-၃၁၆-ပိဋ္ဌေ။	၁၂-ဝိ ၄-၂၄၄-ပိဋ္ဌေ။
၁၃-မ ၂-၃၁၆-ပိဋ္ဌေ။	၁၄-ခု ၁-၄၄၄-ပိဋ္ဌေ။	၁၅-ခု ၂-၁၀၀-ပိဋ္ဌေ။
၁၆-ဝိ ၄-၄၉၁-ပိဋ္ဌေ။	၁၇-အံ ၃-၁၄၈-ပိဋ္ဌေ။	၁၈-သံ ၁-၅၀-ပိဋ္ဌေ။

evamādīsu samantabhāvo. Idha pana samantabhāvo attho adhippeto. Tasmā “kevala kappaṁ Gijjhakūṭan”ti ettha anavasesaṁ samantato Gijjhakūṭanti evamattho daṭṭhabbo.

Obhāsetvāti vatthamālālaṅkārasarīrasamuṭṭhitāya ābhāya pharitvā, candimā viya sūriyo viya ca ekobhāsaṁ ekapajjotaṁ karitvāti attho. **Ekamantaṁ nisīdiṁsū**ti deva tānaṁ Dasabalassa santike nisinnaṭṭhānaṁ nāma na bahu, imasmiṁ pana sutte parittagāra vavasena nisīdiṁsu.

276. **Vessavaṇo**ti kiñcāpi cattāro mahārājāno āgatā, Vessavaṇo pana Dasabalassa vissāsiko kathāpavattane byatto susikkhito, tasmā Vessavaṇo mahārājā Bhagavantaṁ etadavoca. **Uḷārā**ti mahesakkhānubhāvasampannā. **Pāṇātipātā veramaṇiyā**ti pāṇātipāte diṭṭhadhammikasamparāyikaṁ ādīnavaṁ dassetvā tato veramaṇiyā dhammaṁ deseti. Sesesupi eseva nayo. **Tattha santi uḷārā yakkhā nivāsino**ti tesu senāsanesu santi uḷārā yakkhā nibaddhavāsino. **Āṭānāṭiyan**ti Āṭānāṭanagare baddhattā evaṁnāmaṁ. Kiṁ pana Bhagavato apaccakkhadhammo nāma atthīti, natthi. Atha kasmā Vessavaṇo “uggaṇhātu bhante Bhagavā”ti-ādimāha. Okāsakaraṇatthaṁ. So hi Bhagavantaṁ imaṁ parittaṁ sāvetuṁ okāsaṁ kārento evamāha. Satthu kathite imaṁ parittaṁ garu bhavissatītipi āha. **Phāsuvihārāyā**ti gamanaṭṭhānādīsu catūsu iriyāpathesu sukhavihārāya.

277. **Cakkhumantassā**ti na vipassīyeva cakkhumā, sattapi Buddhā cakkhumanto, tasmā ekekassa Buddhassa etāni satta satta nāmāni honti. Sabbepi Buddhā cakkhumanto, sabbe sabbabhūtānukampino, sabbe nhātakilesattā[1] nhātakā. Sabbe mārasenāpamaddino, sabbe vusitavanto, sabbe vimuttā, sabbe aṅgato rasmīnaṁ nikkhantattā aṅgīrasā. Na kevalañca Buddhānaṁ etāneva satta nāmāni, asaṅkhyeyyāni nāmāni saguṇena Mahesinoti vuttaṁ.

Vessavaṇo pana attano pākaṭanāmavasena evamāha. **Te janā**ti idha khīṇāsavā janāti adhippetā. **Apisuṇāthā**ti desanāsīsamattametaṁ, amusā apisuṇā apharusā mantabhāṇinoti[2] attho.

1. Nihatakilesattā (Sī)
2. Mattabhāṇinoti (Sī)

ဧဝမာဒီသု သမန္တဘာဝေါ။ ဣဓ ပန သမန္တဘာဝေါ အတ္ထော အဓိပ္ပေတော။ တသ္မာ “ကေဝလကပ္ပံ ဂိဇ္ဈကူဋ”န္တိ ဧတ္ထ အနဝသေသံ သမန္တတော ဂိဇ္ဈကူဋန္တိ ဧဝမတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။

ဩဘာသေတွာတိ ဝတ္ထမာလာလင်္ကာရသရီရသမုဋ္ဌိတာယ အာဘာယ ဖရိတွာ၊ စန္ဒိမာ ဝိယ သူရိယော ဝိယ စ ဧကောဘာသံ ဧကပဇ္ဇောတံ ကရိတွာတိ အတ္ထော။ **ဧကမန္တံ နိသီဒိံသူ**တိ ဒေဝတာနံ ဒသဗလဿ သန္တိကေ နိသိန္နဋ္ဌာနံ နာမ န ဗဟု၊ ဣမသ္မိံ ပန သုတ္တေ ပရိတ္တဂါရဝဝသေန နိသီဒိံသု။

၂၇၆။ **ဝေဿဝဏော**တိ ကိဉ္စာပိ စတ္တာရော မဟာရာဇာနော အာဂတာ၊ ဝေဿဝဏော ပန ဒသဗလဿ ဝိဿာသိကော ကထာပဝတ္တနေ ဗျတ္တော သုသိက္ခိတော၊ တသ္မာ ဝေဿဝဏော မဟာရာဇာ ဘဂဝန္တံ ဧတဒဝေါစ။ **ဥဠာရာ**တိ မဟေသက္ခာနုဘာဝသမ္ပန္နာ။ **ပါဏာတိပါတာ ဝေရမဏိယာ**တိ ပါဏာတိပါတေ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပရာယိကံ အာဒီနဝံ ဒဿေတွာ တတော ဝေရမဏိယာ ဓမ္မံ ဒေသေတိ။ သေသေသုပိ ဧသေဝ နယော။ **တတ္ထ သန္တိ ဥဠာရာ ယက္ခာ နိဝါသိနော**တိ တေသု သေနာသနေသု သန္တိ ဥဠာရာ ယက္ခာ နိဗဒ္ဓဝါသိနော။ **အာဋာနာဋိယ**န္တိ အာဋာနာဋနဂရေ ဗဒ္ဓတ္တာ ဧဝံနာမံ။ ကိံ ပန ဘဂဝတော အပစ္စက္ခဓမ္မော နာမ အတ္ထီတိ၊ နတ္ထိ။ အထ ကသ္မာ ဝေဿဝဏော “ဥဂ္ဂဏှာတု ဘန္တေ ဘဂဝါ”တိအာဒိမာဟ။ ဩကာသကရဏတ္ထံ။ သော ဟိ ဘဂဝန္တံ ဣမံ ပရိတ္တံ သာဝေတုံ ဩကာသံ ကာရေန္တော ဧဝမာဟ။ သတ္ထု ကထိတေ ဣမံ ပရိတ္တံ ဂရု ဘဝိဿတီတိပိ အာဟ။ **ဖာသုဝိဟာရာယာ**တိ ဂမနဋ္ဌာနာဒီသု စတူသု ဣရိယာပထေသု သုခဝိဟာရာယ။

၂၇၇။ **စက္ခုမန္တဿာ**တိ န ဝိပဿီယေဝ စက္ခုမာ၊ သတ္တာပိ ဗုဒ္ဓါ စက္ခုမန္တော၊ တသ္မာ ဧကေကဿ ဗုဒ္ဓဿ ဧတာနိ သတ္တ သတ္တ နာမာနိ ဟောန္တိ။ သဗ္ဗေပိ ဗုဒ္ဓါ စက္ခုမန္တော၊ သဗ္ဗေ သဗ္ဗဘူတာနုကမ္ပိနော၊ သဗ္ဗေ နှာတကိလေသတ္တာ[1] နှာတကာ။ သဗ္ဗေ မာရသေနာပမဒ္ဒိနော၊ သဗ္ဗေ ဝုသိတဝန္တော၊ သဗ္ဗေ ဝိမုတ္တာ၊ သဗ္ဗေ အင်္ဂတော ရသ္မီနံ နိက္ခန္တတ္တာ အင်္ဂီရသာ။ န ကေဝလဉ္စ ဗုဒ္ဓါနံ ဧတာနေဝ သတ္တ နာမာနိ၊ အသင်္ချေယျာနိ နာမာနိ သဂုဏေန မဟေသိနောတိ ဝုတ္တံ။

ဝေဿဝဏော ပန အတ္တနော ပါကဋနာမဝသေန ဧဝမာဟ။ **တေ ဇနာ**တိ ဣဓ ခီဏာသဝါ ဇနာတိ အဓိပ္ပေတာ။ **အပိသုဏာထာ**တိ ဒေသနာသီသမတ္တမေတံ၊ အမုသာ အပိသုဏာ အဖရုသာ မန္တဘာဏိနောတိ[2] အတ္ထော။

၁-နိဟတကိလေသတ္တာ (သီ)
၂-မတ္တဘာဏိနောတိ (သီ)

Mahattāti mahantabhāvaṁ pattā. “Mahantā”tipi pāṭho, mahantāti attho. **Vītasāradā**ti nissāradā vigatalomahaṁsā.

Hitanti mettāpharaṇena hitaṁ. **Yaṁ namassantī**ti ettha yanti nipātamattaṁ. **Mahattan**ti mahantaṁ. Ayameva vā pāṭho, idaṁ vuttaṁ hoti “ye cāpi loke kilesanibbā nena nibbutā yathābhūtaṁ vipassisuṁ, vijjādiguṇasampannañca hitaṁ devamanussānaṁ Gotamaṁ namassanti, te janā apisuṇā, tesampi namatthū”ti. Aṭṭhakathāyaṁ pana te janā apisuṇāti te Buddhā apisuṇāti evaṁ paṭhamagāthāya Buddhānaṁyeva vaṇṇo kathito, tasmā paṭhamagāthā sattannaṁ Buddhānaṁ vasena vuttā. Dutiyagāthāya “Gotaman”ti desanāmukhamattametaṁ. Ayampi hi sattannaṁyeva vasena vuttāti veditabbā. Ayañhettha attho, loke paṇḍitā devamanussā yaṁ namassanti Gotamaṁ, tassa ca tato purimānañca Buddhānaṁ namatthūti.

278. **Yato uggacchatī**ti yato ṭhānato udeti. **Ādicco**ti aditiyā putto, vevacana mattaṁ vā etaṁ sūriyasaddassa. Mahantaṁ maṇḍalaṁ assāti **maṇḍalīmahā. Yassa cuggacchamānassā**ti yamhi uggacchamāne. **Saṁvarīpi nirujjhatī**ti ratti antaradhāyati. **Yassa cuggate**ti yasmiṁ uggate.

Rahadoti udakarahado. **Tatthā**ti yato uggacchati sūriyo, tasmiṁ ṭhāne. **Samu ddo**ti yo so rahadoti vutto, so na añño, atha kho samuddo. **Saritodako**ti visaṭodako[1], saritā nānappakārā nadiyo assa udake paviṭṭhāti vā **saritodako. Evaṁ taṁ tattha jānantī**ti taṁ rahadaṁ tattha evaṁ jānanti. Kinti jānanti? Samuddo saritodakoti evaṁ jānanti.

Itoti Sineruto vā tesaṁ nisinnaṭṭhānato vā. **Jano**ti ayaṁ mahājano. **Ekanāmā**ti indanāmena ekanāmā. Sabbesaṁ kira tesaṁ Sakkassa devarañño nāmameva nāmama kaṁsu. **Asīti dasa eko cā**ti ekanavutijanā. **Indanāmā**ti indoti evaṁnāmā. **Buddhaṁ ādiccabandhunan**ti kilesaniddāpagamanenāpi Buddhaṁ. Ādiccena samānagottatāyapi ādiccabandhunaṁ. **Kusalena samekkhasī**ti anavajjena nipuṇena vā sabbaññutaññāṇena mahājanaṁ olokesi. **Amanussāpi taṁ vandantī**ti amanussāpi taṁ

1. Vipatodako (Ka)

မဟတ္တာတိ မဟန္တဘာဝံ ပတ္တာ။ “မဟန္တာ”တိပိ ပါဌော၊ မဟန္တာတိ အတ္ထော။ **ဝီတသာရဒါ**တိ နိဿာရဒါ ဝိဂတလောမဟံသာ။

ဟိတန္တိ မေတ္တာဖရဏေန ဟိတံ။ **ယံ နမဿန္တီ**တိ ဧတ္ထ ယန္တိ နိပါတမတ္တံ။ **မဟတ္တ**န္တိ မဟန္တံ။ အယမေဝ ဝါ ပါဌော၊ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ “ယေ စာပိ လောကေ ကိလေသနိဗ္ဗာနေန နိဗ္ဗုတာ ယထာဘူတံ ဝိပဿိသုံ၊ ဝိဇ္ဇာဒိဂုဏသမ္ပန္နဉ္စ ဟိတံ ဒေဝမနုဿာနံ ဂေါတမံ နမဿန္တိ၊ တေ ဇနာ အပိသုဏာ၊ တေသမ္ပိ နမတ္ထူ”တိ။ အဋ္ဌကထာယံ ပန တေ ဇနာ အပိသုဏာတိ တေ ဗုဒ္ဓါ အပိသုဏာတိ ဧဝံ ပဌမဂါထာယ ဗုဒ္ဓါနံယေဝ ဝဏ္ဏော ကထိတော၊ တသ္မာ ပဌမဂါထာ သတ္တန္နံ ဗုဒ္ဓါနံ ဝသေန ဝုတ္တာ။ ဒုတိယဂါထာယ “ဂေါတမ”န္တိ ဒေသနာမုခမတ္တမေတံ။ အယမ္ပိ ဟိ သတ္တန္နံယေဝ ဝသေန ဝုတ္တာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အယဉ္စေတ္ထ အတ္ထော၊ လောကေ ပဏ္ဍိတာ ဒေဝမနုဿာ ယံ နမဿန္တိ ဂေါတမံ၊ တဿ စ တတော ပုရိမာနဉ္စ ဗုဒ္ဓါနံ နမတ္ထူတိ။

၂၇၈။ **ယတော ဥဂ္ဂစ္ဆတီ**တိ ယတော ဌာနတော ဥဒေတိ။ **အာဒိစ္စော**တိ အဒိတိယာ ပုတ္တော၊ ဝေဝစနမတ္တံ ဝါ ဧတံ သူရိယသဒ္ဒဿ။ မဟန္တံ မဏ္ဍလံ အဿာတိ **မဏ္ဍလီမဟာ။ ယဿ စုဂ္ဂစ္ဆမာနဿာ**တိ ယမှိ ဥဂ္ဂစ္ဆမာနေ။ **သံဝရီပိ နိရုဇ္ဈတီ**တိ ရတ္တိ အန္တရဓာယတိ။ **ယဿ စုဂ္ဂတေ**တိ ယသ္မိံ ဥဂ္ဂတေ။

ရဟဒေါတိ ဥဒကရဟဒေါ။ **တတ္ထာ**တိ ယတော ဥဂ္ဂစ္ဆတိ သူရိယော၊ တသ္မိံ ဌာနေ။ **သမုဒ္ဒေါ**တိ ယော သော ရဟဒေါတိ ဝုတ္တော၊ သော န အညော၊ အထ ခေါ သမုဒ္ဒေါ။ **သရိတောဒကော**တိ ဝိသဋောဒကော[1]၊ သရိတာ နာနပ္ပကာရာ နဒိယော အဿ ဥဒကေ ပဝိဋ္ဌာတိ ဝါ **သရိတောဒကော။ ဧဝံ တံ တတ္ထ ဇာနန္တီ**တိ တံ ရဟဒံ တတ္ထ ဧဝံ ဇာနန္တိ။ ကိန္တိ ဇာနန္တိ? သမုဒ္ဒေါ သရိတောဒကောတိ ဧဝံ ဇာနန္တိ။

ဣတောတိ သိနေရုတော ဝါ တေသံ နိသိန္နဋ္ဌာနတော ဝါ။ **ဇနော**တိ အယံ မဟာဇနော။ **ဧကနာမာ**တိ ဣန္ဒနာမေန ဧကနာမာ။ သဗ္ဗေသံ ကိရ တေသံ သက္ကဿ ဒေဝရညော နာမမေဝ နာမမကံသု။ **အသီတိ ဒသ ဧကော စာ**တိ ဧကနဝုတိဇနာ။ **ဣန္ဒနာမာ**တိ ဣန္ဒောတိ ဧဝံနာမာ။ **ဗုဒ္ဓံ အာဒိစ္စဗန္ဓုန**န္တိ ကိလေသနိဒ္ဒါပဂမနေနာပိ ဗုဒ္ဓံ။ အာဒိစ္စေန သမာနဂေါတ္တတာယပိ အာဒိစ္စဗန္ဓုနံ။ **ကုသလေန သမေက္ခသီ**တိ အနဝဇ္ဇေန နိပုဏေန ဝါ သဗ္ဗညုတညာဏေန မဟာဇနံ ဩလောကေသိ။ **အမနုဿာပိ တံ ဝန္ဒန္တီ**တိ အမနုဿာပိ တံ

၁-ဝိပတောဒကော (က)

"sabbaññutaññāṇena mahājanaṁ olokesī"ti vatvā vandanti. **Sutaṁ netaṁ abhiṇhaso**ti etaṁ amhehi abhikkhaṇaṁ sutaṁ. **Jinaṁ vandatha Gotamaṁ, Jinaṁ vandāma Gotaman**ti amhehi puṭṭhā Jinaṁ vandāma Gotamanti vadanti.

279. **Yena petā pavuccantī**ti petā nāma kālaṅkatā, te yena disābhāgena nīhariya ntūti vuccanti. **Pisuṇā piṭṭhimaṁsikā**ti pisuṇāvācā ceva piṭṭhimaṁsaṁ khādantā viya parammukhā garahakā ca. Ete ca yena nīhariyantūti vuccanti, sabbepi hete dakkhiṇa dvārena nīharitvā dakkhiṇato nagarassa ḍayhantu vā chijjantu vā haññantu vāti evaṁ vuccanti. **Ito sā dakkhiṇā disā**ti yena disābhāgena te petā ca pisuṇādikā ca nīhariyantūti vuccanti, ito sā dakkhiṇā disā. **Ito**ti Sineruto vā tesaṁ nisinnaṭṭhānato vā. **Kumbhaṇḍā nan**ti te kira devā mahodarā honti, rahassaṅgampi ca nesaṁ kumbho viya mahantaṁ hoti. Tasmā kumbhaṇḍāti vuccanti.

280. **Yattha coggacchati sūriyo**ti yasmiṁ disābhāge sūriyo atthaṁ gacchati.

281. **Yenā**ti yena disābhāgena. **Mahānerū**ti Mahāsineru pabbatarājā. **Sudassa no**ti sovaṇṇamayattā sundaradassano. Sinerussa hi pācīnapassaṁ rajatamayaṁ, dakkhiṇa passaṁ maṇimayaṁ, pacchimapassaṁ phalikamayaṁ, uttarapassaṁ sovaṇṇamayaṁ, taṁ manuññadassanaṁ hoti. Tasmā yena disābhāgena Sineru sudassanoti ayametthattho. **Manussā tattha jāyantī**ti tattha Uttarakurumhi manussā jāyanti. **Amamā**ti vatthābharaṇa pānabhojanādīsupi mamattavirahitā. **Apariggahā**ti itthipariggahena apariggahā. Tesaṁ kira "ayaṁ mayhaṁ bhariyā"ti mamattaṁ na hoti, mātaraṁ vā bhaginiṁ vā disvā chandarāgo nuppajjati.

Napi nīyanti naṅgalāti naṅgalānipi tattha "kasikammaṁ karissāmā"ti na khettaṁ nīyanti. **Akaṭṭhapākiman**ti akaṭṭhe bhūmibhāge araññe sayameva jātaṁ. **Taṇḍula pphalan**ti taṇḍulāva tassa phalaṁ hoti.

Tuṇḍikīre pacitvānāti ukkhaliyaṁ ākiritvā niddhumaṅgārena agginā pacitvā. Tattha kira jotikapāsāṇā[1] nāma honti. Atha kho te

1. Jotipāsāṇā (Sī)

"သဗ္ဗညုတညာဏေန မဟာဇနံ ဩလောကေသီ"တိ ဝတွာ ဝန္ဒန္တိ။ **သုတံ နေတံ အဘိဏှသော**တိ ဧတံ အမှေဟိ အဘိက္ခဏံ သုတံ။ **ဇိနံ ဝန္ဒထ ဂေါတမံ၊ ဇိနံ ဝန္ဒာမ ဂေါတမ**န္တိ အမှေဟိ ပုဋ္ဌာ ဇိနံ ဝန္ဒာမ ဂေါတမန္တိ ဝဒန္တိ။

၂၇၉။ **ယေန ပေတာ ပဝုစ္စန္တီ**တိ ပေတာ နာမ ကာလင်္ကတာ၊ တေ ယေန ဒိသာဘာဂေန နီဟရိယန္တူတိ ဝုစ္စန္တိ။ **ပိသုဏာ ပိဋ္ဌိမံသိကာ**တိ ပိသုဏာဝါစာ စေဝ ပိဋ္ဌိမံသံ ခါဒန္တာ ဝိယ ပရမ္မုခါ ဂရဟကာ စ။ ဧတေ စ ယေန နီဟရိယန္တူတိ ဝုစ္စန္တိ၊ သဗ္ဗေပိ ဟေတေ ဒက္ခိဏဒွါရေန နီဟရိတွာ ဒက္ခိဏတော နဂရဿ ဍယှန္တု ဝါ ဆိဇ္ဇန္တု ဝါ ဟညန္တု ဝါတိ ဧဝံ ဝုစ္စန္တိ။ **ဣတော သာ ဒက္ခိဏာ ဒိသာ**တိ ယေန ဒိသာဘာဂေန တေ ပေတာ စ ပိသုဏာဒိကာ စ နီဟရိယန္တူတိ ဝုစ္စန္တိ၊ ဣတော သာ ဒက္ခိဏာ ဒိသာ။ **ဣတော**တိ သိနေရုတော ဝါ တေသံ နိသိန္နဋ္ဌာနတော ဝါ။ **ကုမ္ဘဏ္ဍာ န**န္တိ တေ ကိရ ဒေဝါ မဟောဒရာ ဟောန္တိ၊ ရဟဿင်္ဂမ္ပိ စ နေသံ ကုမ္ဘော ဝိယ မဟန္တံ ဟောတိ။ တသ္မာ ကုမ္ဘဏ္ဍာတိ ဝုစ္စန္တိ။

၂၈၀။ **ယတ္ထ စောဂ္ဂစ္ဆတိ သူရိယော**တိ ယသ္မိံ ဒိသာဘာဂေ သူရိယော အတ္ထံ ဂစ္ဆတိ။

၂၈၁။ **ယေနာ**တိ ယေန ဒိသာဘာဂေန။ **မဟာနေရူ**တိ မဟာသိနေရု ပဗ္ဗတရာဇာ။ **သုဒဿနော**တိ သောဝဏ္ဏမယတ္တာ သုန္ဒရဒဿနော။ သိနေရုဿ ဟိ ပါစီနပဿံ ရဇတမယံ၊ ဒက္ခိဏပဿံ မဏိမယံ၊ ပစ္ဆိမပဿံ ဖလိကမယံ၊ ဥတ္တရပဿံ သောဝဏ္ဏမယံ၊ တံ မနုညဒဿနံ ဟောတိ။ တသ္မာ ယေန ဒိသာဘာဂေန သိနေရု သုဒဿနောတိ အယမေတ္ထတ္ထော။ **မနုဿာ တတ္ထ ဇာယန္တီ**တိ တတ္ထ ဥတ္တရကုရုမှိ မနုဿာ ဇာယန္တိ။ **အမမာ**တိ ဝတ္ထာဘရဏ-ပါနဘောဇနာဒီသုပိ မမတ္တဝိရဟိတာ။ **အပရိဂ္ဂဟာ**တိ ဣတ္ထိပရိဂ္ဂဟေန အပရိဂ္ဂဟာ။ တေသံ ကိရ "အယံ မယှံ ဘရိယာ"တိ မမတ္တံ န ဟောတိ၊ မာတရံ ဝါ ဘဂိနိံ ဝါ ဒိသွာ ဆန္ဒရာဂေါ နုပ္ပဇ္ဇတိ။

နပိ နီယန္တိ နင်္ဂလာတိ နင်္ဂလာနိပိ တတ္ထ "ကသိကမ္မံ ကရိဿာမာ"တိ န ခေတ္တံ နီယန္တိ။ **အကဋ္ဌပါကိမ**န္တိ အကဋ္ဌေ ဘူမိဘာဂေ အရညေ သယမေဝ ဇာတံ။ **တဏ္ဍုလပ္ဖလ**န္တိ တဏ္ဍုလာဝ တဿ ဖလံ ဟောတိ။

တုဏ္ဍိကီရေ ပစိတွာနာတိ ဥက္ခလိယံ အာကိရိတွာ နိဒ္ဓုမင်္ဂါရေန အဂ္ဂိနာ ပစိတွာ။ တတ္ထ ကိရ ဇောတိကပါသာဏာ[၁] နာမ ဟောန္တိ။ အထ ခေါ တေ

၁-ဇောတိပါသာဏာ (သီ)

tayo pāsāṇe ṭhapetvā taṁ ukkhaliṁ āropenti. Pāsāṇehi tejo samuṭṭhahitvā taṁ pacati. **Tato bhuñjanti bhojanan**ti tato ukkhalito bhojanameva bhuñjanti, añño sūpo vā byañjanaṁ vā na hoti, bhuñjantānaṁ cittānukūloyevassa raso hoti. Te taṁ ṭhānaṁ sampattānaṁ dentiyeva, macchariyacittaṁ nāma na hoti. Buddhapaccekabuddhādayopi mahiddhikā tattha gantvā piṇḍapātaṁ gaṇhanti.

Gāviṁ ekakhuraṁ katvāti gāviṁ gahetvā ekakhuraṁ vāhanameva[1] katvā. Taṁ abhiruyha Vessavaṇassa paricārakā yakkhā. **Anuyanti disodisan**ti tāya tāya disāya caranti. **Pasuṁ ekakhuraṁ katvā**ti ṭhapetvā gāviṁ avasesacatuppadajātikaṁ pasuṁ ekakhuraṁ vāhanameva katvā disodisaṁ anuyanti.

Itthiṁ vā vāhanaṁ katvāti yebhuyyena gabbhiniṁ mātugāmaṁ vāhanaṁ karitvā. Tassā piṭṭhiyā nisīditvā caranti. Tassā kira piṭṭhi onamituṁ sahati. Itarā pana itthiyo yāne yojenti. **Purisaṁ vāhanaṁ katvā**ti purise gahetvā yāne yojenti. Gaṇhantā ca sammādiṭṭhike gahetuṁ na sakkonti. Yebhuyyena paccantimamilakkhuvāsike[2] gaṇhanti. Aññataro kirettha jānapado ekassa therassa samīpe nisīditvā niddāyati, thero "upāsaka ativiya niddāyasī"ti pucchi. "Ajja bhante sabbarattiṁ Vessavaṇadāsehi kilamitomhī"ti āha.

Kumāriṁ vāhanaṁ katvāti kumāriyo gahetvā ekakhuraṁ vāhanaṁ katvā rathe yojenti. **Kumāravāhanepi** eseva nayo. **Pacārā tassa rājino**ti tassa rañño paricārikā. **Hatthiyānaṁ assayānan**ti na kevalaṁ goyānādīniyeva, hatthi-assayānādīnipi abhiruhitvā vicaranti. **Dibbaṁ yānan**ti aññampi nesaṁ bahuvidhaṁ dibbayānaṁ upaṭṭhitameva hoti, etāni tāva nesaṁ upakappanayānāni. Te pana pāsāde varasayanamhi nipannāpi pīṭhasivikādīsu ca nisinnāpi vicaranti. Tena vuttaṁ "pāsādā sivikā cevā"ti. **Mahārājassa yasassino**ti evaṁ ānubhāvasampannassa yasassino mahārājassa etāni yānāni nibbattanti.

1. Ekakhuraṁ assaṁ viya vāhanameva (Syā, Ka) 2. Paccantamilakkhavāsike (Sī)

တယော ပါသာဏေ ဌပေတွာ တံ ဥက္ခလိံ အာရောပေန္တိ။ ပါသာဏေဟိ တေဇော သမုဋ္ဌဟိတွာ တံ ပစတိ။ **တတော ဘုဉ္ဇန္တိ ဘောဇန**န္တိ တတော ဥက္ခလိတော ဘောဇနမေဝ ဘုဉ္ဇန္တိ၊ အညော သူပေါ ဝါ ဗျဉ္ဇနံ ဝါ န ဟောတိ၊ ဘုဉ္ဇန္တာနံ စိတ္တာနုကူလောယေဝဿ ရသော ဟောတိ။ တေ တံ ဌာနံ သမ္ပတ္တာနံ ဒေန္တိယေဝ၊ မစ္ဆရိယစိတ္တံ နာမ န ဟောတိ။ ဗုဒ္ဓပစ္စေက-ဗုဒ္ဓါဒယောပိ မဟိဒ္ဓိကာ တတ္ထ ဂန္တွာ ပိဏ္ဍပါတံ ဂဏှန္တိ။

ဂါဝိံ ဧကခုရံ ကတွာတိ ဂါဝိံ ဂဟေတွာ ဧကခုရံ ဝါဟနမေဝ[1] ကတွာ။ တံ အဘိရုယှ ဝေဿဝဏဿ ပရိစာရကာ ယက္ခာ။ **အနုယန္တိ ဒိသောဒိသ**န္တိ တာယ တာယ ဒိသာယ စရန္တိ။ **ပသုံ ဧကခုရံ ကတွာ**တိ ဌပေတွာ ဂါဝိံ အဝသေသစတုပ္ပဒဇာတိကံ ပသုံ ဧကခုရံ ဝါဟနမေဝ ကတွာ ဒိသောဒိသံ အနုယန္တိ။

ဣတ္ထိံ ဝါ ဝါဟနံ ကတွာတိ ယေဘုယျေန ဂဗ္ဘိနိံ မာတုဂါမံ ဝါဟနံ ကရိတွာ။ တဿာ ပိဋ္ဌိယာ နိသီဒိတွာ စရန္တိ။ တဿာ ကိရ ပိဋ္ဌိ ဩနမိတုံ သဟတိ။ ဣတရာ ပန ဣတ္ထိယော ယာနေ ယောဇေန္တိ။ **ပုရိသံ ဝါဟနံ ကတွာ**တိ ပုရိသေ ဂဟေတွာ ယာနေ ယောဇေန္တိ။ ဂဏှန္တာ စ သမ္မာဒိဋ္ဌိကေ ဂဟေတုံ န သက္ကောန္တိ။ ယေဘုယျေန ပစ္စန္တိမမိလက္ခုဝါသိကေ[2] ဂဏှန္တိ။ အညတရော ကိရေတ္ထ ဇာနပဒေါ ဧကဿ ထေရဿ သမီပေ နိသီဒိတွာ နိဒ္ဒါယတိ၊ ထေရော "ဥပါသက အတိဝိယ နိဒ္ဒါယသီ"တိ ပုစ္ဆိ။ "အဇ္ဇ ဘန္တေ သဗ္ဗရတ္တိံ ဝေဿဝဏဒါသေဟိ ကိလမိတောမှီ"တိ အာဟ။

ကုမာရိံ ဝါဟနံ ကတွာတိ ကုမာရိယော ဂဟေတွာ ဧကခုရံ ဝါဟနံ ကတွာ ရထေ ယောဇေန္တိ။ **ကုမာရဝါဟနေပိ** ဧသေဝ နယော။ **ပစာရာ တဿ ရာဇိနော**တိ တဿ ရညော ပရိစာရိကာ။ **ဟတ္ထိယာနံ အဿယာန**န္တိ န ကေဝလံ ဂေါယာနာဒီနိယေဝ၊ ဟတ္ထိအဿယာနာဒီနိပိ အဘိရုဟိတွာ ဝိစရန္တိ။ **ဒိဗ္ဗံ ယာန**န္တိ အညမ္ပိ နေသံ ဗဟုဝိဓံ ဒိဗ္ဗယာနံ ဥပဋ္ဌိတမေဝ ဟောတိ၊ ဧတာနိ တာဝ နေသံ ဥပကပ္ပနယာနာနိ။ တေ ပန ပါသာဒေ ဝရသယနမှိ နိပန္နာပိ ပီဌသိဝိကာဒီသု စ နိသိန္နာပိ ဝိစရန္တိ။ တေန ဝုတ္တံ "ပါသာဒါ သိဝိကာ စေဝါ"တိ။ **မဟာရာဇဿ ယသဿိနော**တိ ဧဝံ အာနုဘာဝသမ္ပန္နဿ ယသဿိနော မဟာရာဇဿ ဧတာနိ ယာနာနိ နိဗ္ဗတ္တန္တိ။

၁- ဧကခုရံ အဿံ ဝိယ ဝါဟနမေဝ (သျာ၊ က) ၂- ပစ္စန္တမိလက္ခဝါသိကေ (သီ)

Tassa ca nagarā ahu, antalikkhe sumāpitāti tassa rañño ākāse suṭṭhu māpitā ete Āṭānāṭādikā nagarā ahesuṁ, nagarāni bhaviṁsūti attho. Ekañhissa nagaraṁ Āṭānāṭā nāma āsi, ekaṁ Kusināṭā nāma, ekaṁ Parakusināṭā nāma, ekaṁ Nāṭasūriyā nāma, ekaṁ Parakusiṭanāṭā nāma.

Uttarena kasivantoti tasmiṁ ṭhatvā ujuṁ uttaradisāya Kasivanto nāma aññaṁ nagaraṁ. **Janoghamaparena cā**ti etassa aparabhāge Janoghaṁ nāma aññaṁ nagaraṁ. **Navanavatiyo**ti aññampi Navanavatiyo nāma ekaṁ nagaraṁ. Aparaṁ Ambara-ambaravatiyo nāma. **Āḷakamandā**ti aparampi Āḷakamandā nāma rājadhānī.

Tasmā Kuvero mahārājāti ayaṁ kira anuppanne Buddhe Kuvero nāma brāhmaṇo hutvā ucchuvappaṁ kāretvā satta yantāni yojesi. Ekissāya yantasālāya uṭṭhitaṁ āyaṁ āgatāgatassa mahājanassa datvā puññaṁ akāsi. Avasesasālāhi tattheva bahutaro āyo uṭṭhāsi, so tena pasīditvā avasesasālāsupi uppajjanakaṁ gahetvā vīsati vassasahassāni dānaṁ adāsi. So kālaṁ katvā cātumahārājikesu Kuvero nāma devaputto jāto. Apara bhāge visāṇāya rājadhāniyā rajjaṁ kāresi. Tato paṭṭhāya Vessavaṇoti vuccati.

Paccesanto pakāsentīti paṭi-esanto visuṁ visuṁ atthe upaparikkhamānā anusā samānā aññe dvādasa yakkharaṭṭhikā pakāsenti. Te kira yakkharaṭṭhikā sāsanaṁ gahetvā dvādasannaṁ yakkhadovārikānaṁ nivedenti. Yakkhadovārikā taṁ sāsanaṁ mahārājassa nivedenti. Idāni tesaṁ yakkharaṭṭhikānaṁ nāmaṁ dassento **tatolā**ti-ādimāha. Tesu kira eko Tatolā nāma, eko Tattalā nāma, eko Tatotalā nāma, eko Ojasi nāma, eko Tejasi nāma, eko Tatojasī nāma. **Sūro rājā**ti eko Sūro nāma, eko Rājā nāma, eko Sūrorājā nāma, **ariṭṭho nemī**ti eko Ariṭṭho nāma, eko Nemi nāma, eko Ariṭṭhanemi nāma.

တဿ စ နဂရာ အဟု၊ အန္တလိက္ခေ သုမာပိတာတိ တဿ ရညော အာကာသေ သုဋ္ဌု မာပိတာ ဧတေ အာဋာနာဋာဒိကာ နဂရာ အဟေသုံ၊ နဂရာနိ ဘဝိံသူတိ အတ္ထော။ ဧကဉှိဿ နဂရံ အာဋာနာဋာ နာမ အာသိ၊ ဧကံ ကုသိနာဋာ နာမ၊ ဧကံ ပရကုသိနာဋာ နာမ၊ ဧကံ နာဋသူရိယာ နာမ၊ ဧကံ ပရကုသိဋနာဋာ နာမ။

ဥတ္တရေန ကသိဝန္တောတိ တသ္မိံ ဌတွာ ဥဇုံ ဥတ္တရဒိသာယ ကသိဝန္တော နာမ အညံ နဂရံ။ **ဇနောဃမပရေန စာ**တိ ဧတဿ အပရဘာဂေ ဇနောဃံ နာမ အညံ နဂရံ။ **နဝနဝတိယော**တိ အညမ္ပိ နဝနဝတိယော နာမ ဧကံ နဂရံ။ အပရံ အမ္ဗရအမ္ဗရဝတိယော နာမ။ **အာဠကမန္ဒာ**တိ အပရမ္ပိ အာဠကမန္ဒာ နာမ ရာဇဓာနီ။

တသ္မာ ကုဝေရော မဟာရာဇာတိ အယံ ကိရ အနုပ္ပန္နေ ဗုဒ္ဓေ ကုဝေရော နာမ ဗြာဟ္မဏော ဟုတွာ ဥစ္ဆုဝပ္ပံ ကာရေတွာ သတ္တ ယန္တာနိ ယောဇေသိ။ ဧကိဿာယ ယန္တသာလာယ ဥဋ္ဌိတံ အာယံ အာဂတာဂတဿ မဟာဇနဿ ဒတွာ ပုညံ အကာသိ။ အဝသေသသာလာဟိ တတ္ထေဝ ဗဟုတရော အာယော ဥဋ္ဌာသိ၊ သော တေန ပသီဒိတွာ အဝသေသသာလာသုပိ ဥပ္ပဇ္ဇနကံ ဂဟေတွာ ဝီသတိ ဝဿသဟဿာနိ ဒါနံ အဒါသိ။ သော ကာလံ ကတွာ စာတုမဟာရာဇိကေသု ကုဝေရော နာမ ဒေဝပုတ္တော ဇာတော။ အပရဘာဂေ ဝိသာဏာယ ရာဇဓာနိယာ ရဇ္ဇံ ကာရေသိ။ တတော ပဋ္ဌာယ ဝေဿဝဏောတိ ဝုစ္စတိ။

ပစ္စေသန္တော ပကာသေန္တီတိ ပဋိဧသန္တော ဝိသုံ ဝိသုံ အတ္ထေ ဥပပရိက္ခမာနာ အနုသာသမာနာ အညေ ဒွါဒသ ယက္ခရဋ္ဌိကာ ပကာသေန္တိ။ တေ ကိရ ယက္ခရဋ္ဌိကာ သာသနံ ဂဟေတွာ ဒွါဒသန္နံ ယက္ခဒေါဝါရိကာနံ နိဝေဒေန္တိ။ ယက္ခဒေါဝါရိကာ တံ သာသနံ မဟာရာဇဿ နိဝေဒေန္တိ။ ဣဒါနိ တေသံ ယက္ခရဋ္ဌိကာနံ နာမံ ဒဿေန္တော **တတောလာ**တိအာဒိမာဟ။ တေသု ကိရ ဧကော တတောလာ နာမ၊ ဧကော တတ္တလာ နာမ၊ ဧကော တတောတလာ နာမ၊ ဧကော ဩဇသိ နာမ၊ ဧကော တေဇသိ နာမ၊ ဧကော တတောဇသီ နာမ။ **သူရော ရာဇာ**တိ ဧကော သူရော နာမ၊ ဧကော ရာဇာ နာမ၊ ဧကော သူရောရာဇာ နာမ၊ **အရိဋ္ဌော နေမီ**တိ ဧကော အရိဋ္ဌော နာမ၊ ဧကော နေမိ နာမ၊ ဧကော အရိဋ္ဌနေမိ နာမ။

Rahadopi tattha dharaṇī nāmāti tattha paneko nāmena Dharaṇī nāma udaka rahado atthi, paṇṇāsayojanā mahāpokkharaṇī atthīti vuttaṁ hoti. **Yato meghā pavassantī**ti yato pokkharaṇito udakaṁ gahetvā meghā pavassanti. **Vassā yato patāyantī**ti yato vuṭṭhiyo avattharamānā nigacchanti. Meghesu kira uṭṭhitesu tato pokkharaṇito purāṇa-udakaṁ bhassati. Upari megho uṭṭhahitvā taṁ pokkharaṇiṁ navodakena pūreti. Purāṇodakaṁ heṭṭhimaṁ hutvā nikkhamati. Paripuṇṇāya pokkharaṇiyā valāhakā vigacchanti. **Sabhāpī**ti sabhā. Tassā kira pokkharaṇiyā tīre Sālavatiyā nāma latāya parikkhitto dvādasayojaniko ratanamaṇḍapo atthi, taṁ sandhā yetaṁ vuttaṁ.

Payirupāsantīti nisīdanti. **Tattha niccaphalā rukkhā**ti tasmiṁ ṭhāne taṁ maṇḍapaṁ parivāretvā sadā phalitā ambajambu-ādayo rukkhā niccapupphitā ca campakamālādayoti[1] dasseti. **Nānādijagaṇāyutā**ti vividhapakkhisaṅghasamākulā. **Mayūrakoñcābhirudā**ti mayūrehi koñcasakuṇehi ca abhirudā upagītā.

Jīvañjīvakasaddetthāti "jīva jīvā"ti[2] evaṁ viravantānaṁ jīvañjīvakasakuṇānampi ettha saddo atthi. **Oṭṭhavacittakā**ti "uṭṭhehi citta, uṭṭhehi cittā"ti[3] evaṁ vassamānā uṭṭhavacittakasakuṇāpi tattha vicaranti. **Kukkuṭakā**ti vanakukkuṭakā. **Kuḷīrakā**ti suvaṇṇakakkaṭakā. **Vane**ti padumavane. **Pokkharasātakā**ti pokkharasātakā nāma sakuṇā.

Sukasāḷikasaddetthāti sukānañca sāḷikānañca saddo ettha. **Daṇḍamāṇavakāni cā**ti manussamukhasakuṇā. Te kira dvīhi hatthehi suvaṇṇadaṇḍaṁ gahetvā ekaṁ pokkharapattaṁ akkamitvā anantare pokkharapatte suvaṇṇadaṇḍaṁ nikkhipantā vicaranti. **Sobhati sabbakālaṁ sā**ti sā pokkharaṇī sabbakālaṁ sobhati. **Kuveranaḷinī**ti Kuverassa naḷinī padumasarabhūtā, sā Dharaṇī nāma pokkharaṇī sadā nirantaraṁ sobhati.

282. **Yassa kassacī**ti idaṁ Vessavaṇo Āṭānāṭiyaṁ rakkhaṁ niṭṭhapetvā tassā parikammaṁ dassento āha. Tattha **suggahitā**ti atthañca byañjanañca parisodhetvā suṭṭhu uggahitā. **Samattā pariyāputā**ti padabyañjanāni

1. Campakasālādayoti (Sī) 2. Jīvaṁ jīvāti (Sī) 3. Uṭṭhehi citte, uṭṭhehi citteti (Sī)

ရဟဒေါပိ တတ္ထ ဓရဏီ နာမာတိ တတ္ထ ပနေကော နာမေန ဓရဏီ နာမ ဥဒကရဟဒေါ အတ္ထိ၊ ပဏ္ဏာသယောဇနာ မဟာပေါက္ခရဏီ အတ္ထီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ယတော မေဃာ ပဝဿန္တီ**တိ ယတော ပေါက္ခရဏိတော ဥဒကံ ဂဟေတွာ မေဃာ ပဝဿန္တိ။ **ဝဿာ ယတော ပတာယန္တီ**တိ ယတော ဝုဋ္ဌိယော အဝတ္ထရမာနာ နိဂစ္ဆန္တိ။ မေဃေသု ကိရ ဥဋ္ဌိတေသု တတော ပေါက္ခရဏိတော ပုရာဏဥဒကံ ဘဿတိ။ ဥပရိ မေဃော ဥဋ္ဌဟိတွာ တံ ပေါက္ခရဏိံ နဝေါဒကေန ပူရေတိ။ ပုရာဏောဒကံ ဟေဋ္ဌိမံ ဟုတွာ နိက္ခမတိ။ ပရိပုဏ္ဏာယ ပေါက္ခရဏိယာ ဝလာဟကာ ဝိဂစ္ဆန္တိ။ **သဘာပီ**တိ သဘာ။ တဿာ ကိရ ပေါက္ခရဏိယာ တီရေ သာလဝတိယာ နာမ လတာယ ပရိက္ခိတ္တော ဒွါဒသယောဇနိကော ရတနမဏ္ဍပေါ အတ္ထိ၊ တံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။

ပယိရုပါသန္တီတိ နိသီဒန္တိ။ **တတ္ထ နိစ္စဖလာ ရုက္ခာ**တိ တသ္မိံ ဌာနေ တံ မဏ္ဍပံ ပရိဝါရေတွာ သဒါ ဖလိတာ အမ္ဗဇမ္ဗုအာဒယော ရုက္ခာ နိစ္စပုပ္ဖိတာ စ စမ္ပကမာလာဒယောတိ[၁] ဒဿေတိ။ **နာနာဒိဇဂဏာယုတာ**တိ ဝိဝိဓပက္ခိသင်္ဃသမာကုလာ။ **မယူရကောဉ္စာဘိရုဒါ**တိ မယူရေဟိ ကောဉ္စသကုဏေဟိ စ အဘိရုဒါ ဥပဂီတာ။

ဇီဝဉ္ဇီဝကသဒ္ဒေတ္ထာတိ "ဇီဝ ဇီဝါ"တိ[၂] ဧဝံ ဝိရဝန္တာနံ ဇီဝဉ္ဇီဝကသကုဏာနမ္ပိ ဧတ္ထ သဒ္ဒေါ အတ္ထိ။ **ဩဋ္ဌဝစိတ္တကာ**တိ "ဥဋ္ဌေဟိ စိတ္တ, ဥဋ္ဌေဟိ စိတ္တာ"တိ[၃] ဧဝံ ဝဿမာနာ ဥဋ္ဌဝစိတ္တကသကုဏာပိ တတ္ထ ဝိစရန္တိ။ **ကုက္ကုဋကာ**တိ ဝနကုက္ကုဋကာ။ **ကုဠီရကာ**တိ သုဝဏ္ဏကက္ကဋကာ။ **ဝနေ**တိ ပဒုမဝနေ။ **ပေါက္ခရသာတကာ**တိ ပေါက္ခရသာတကာ နာမ သကုဏာ။

သုကသာဠိကသဒ္ဒေတ္ထာတိ သုကာနဉ္စ သာဠိကာနဉ္စ သဒ္ဒေါ ဧတ္ထ။ **ဒဏ္ဍမာဏဝကာနိ စာ**တိ မနုဿမုခသကုဏာ။ တေ ကိရ ဒွီဟိ ဟတ္ထေဟိ သုဝဏ္ဏဒဏ္ဍံ ဂဟေတွာ ဧကံ ပေါက္ခရပတ္တံ အက္ကမိတွာ အနန္တရေ ပေါက္ခရပတ္တေ သုဝဏ္ဏဒဏ္ဍံ နိက္ခိပန္တာ ဝိစရန္တိ။ **သောဘတိ သဗ္ဗကာလံ သာ**တိ သာ ပေါက္ခရဏီ သဗ္ဗကာလံ သောဘတိ။ **ကုဝေရနဠိနီ**တိ ကုဝေရဿ နဠိနီ ပဒုမသရာဘူတာ၊ သာ ဓရဏီ နာမ ပေါက္ခရဏီ သဒါ နိရန္တရံ သောဘတိ။

၂၈၂။ **ယဿ ကဿစီ**တိ ဣဒံ ဝေဿဝဏော အာဋာနာဋိယံ ရက္ခံ နိဋ္ဌပေတွာ တဿာ ပရိကမ္မံ ဒဿေန္တော အာဟ။ တတ္ထ **သုဂ္ဂဟိတာ**တိ အတ္ထဉ္စ ဗျဉ္ဇနဉ္စ ပရိသောဓေတွာ သုဋ္ဌု ဥဂ္ဂဟိတာ။ **သမတ္တာ ပရိယာပုတာ**တိ ပဒဗျဉ္ဇနာနိ

၁-စမ္ပကသာလာဒယောတိ (သီ) ၂-ဇီဝံ ဇီဝါတိ (သီ) ၃-ဥဋ္ဌေဟိ စိတ္တေ, ဥဋ္ဌေဟိ စိတ္တေတိ (သီ)

ahāpetvā paripuṇṇaṁ uggahitā. Atthampi pāḷimpi visaṁvādetvā sabbaso vā pana appaguṇaṁ katvā bhaṇantassa hi parittaṁ tejavantaṁ na hoti, sabbaso paguṇaṁ katvā bhaṇantasseva tejavantaṁ hoti. Lābhahetu uggahetvā bhaṇantassāpi atthaṁ na sādheti, nissaraṇapakkhe ṭhatvā mettaṁ purecārikaṁ katvā bhaṇantasseva atthāya hotīti dasseti. **Yakkhapacāro**ti yakkhaparicārako.

Vatthuṁ vāti gharavatthuṁ vā. **Vāsaṁ vā**ti tattha nibaddhavāsaṁ vā. **Samitin**ti samāgamaṁ. **Anāvayhan**ti na āvāhayuttaṁ. **Avivayhan**ti na vivāhayuttaṁ. Tena saha[1] āvāhavivāhaṁ na kareyyunti attho. **Attāhipi paripuṇṇāhī**ti "kaḷārakkhi kaḷāradantā"ti evaṁ etesaṁ attabhāvaṁ upanetvā vuttāhi paripuṇṇabyañjanāhi paribhāsāhi paribhā seyyuṁ, yakkha-akkosehi nāma akkoseyyunti attho. **Rittampissa pattan**ti bhikkhūnaṁ pattasadisameva lohapattaṁ hoti. Taṁ sīle nikkujjitaṁ yāva galavāṭakā bhassati. Atha naṁ majjhe ayokhīlena ākoṭenti.

Caṇḍāti kodhanā. **Ruddhā**ti viruddhā. **Rabhasā**ti karaṇuttariyā. **Neva mahā rājānaṁ ādiyantī**ti vacanaṁ na gaṇhanti, āṇaṁ na karonti. **Mahārājānaṁ purisakānan**ti aṭṭhavīsatiyakkhasenāpatīnaṁ. **Purisakānan**ti yakkhasenāpatīnaṁ ye manassā[2] tesaṁ. **Avaruddhā nāmā**ti paccāmittā verino. **Ujjhāpetabban**ti parittaṁ vatvā amanusse paṭikkamāpetuṁ asakkontena etesaṁ yakkhānaṁ ujjhāpetabbaṁ, ete jānāpetabbāti attho.

Parittaparikammakathā

Idha pana ṭhatvā parittassa parikammaṁ kathetabbaṁ. Paṭhamameva hi Āṭānāṭiyasuttaṁ na bhaṇitabbaṁ, Mettasuttaṁ Dhajaggasuttaṁ Ratanasuttanti imāni sattāhaṁ bhaṇitabbāni. Sace muñcati, sundaraṁ. No ca muñcati, Āṭānāṭiyasuttaṁ bhaṇitabbaṁ, taṁ bhaṇantena bhikkhunā piṭṭhaṁ vā maṁsaṁ vā na khāditabbaṁ, susāne na vasitabbaṁ. Kasmā? Amanussā okāsaṁ labhanti. Parittakaraṇaṭṭhānaṁ haritupalittaṁ kāretvā tattha parisuddhaṁ āsanaṁ paññapetvā nisīditabbaṁ.

---

1. Tenassa (Ka)
2. Amanussā (Sī), manussā (Ka) Ṭīkā oloketabbā.

အဟာပေတွာ ပရိပုဏ္ဏံ ဥဂ္ဂဟိတာ။ အတ္ထမ္ပိ ပါဠိမ္ပိ ဝိသံဝါဒေတွာ သဗ္ဗသော ဝါ ပန အပ္ပဂုဏံ ကတွာ ဘဏန္တဿ ဟိ ပရိတ္တံ တေဇဝန္တံ န ဟောတိ၊ သဗ္ဗသော ပဂုဏံ ကတွာ ဘဏန္တဿေဝ တေဇဝန္တံ ဟောတိ။ လာဘဟေတု ဥဂ္ဂဟေတွာ ဘဏန္တဿာပိ အတ္ထံ န သာဓေတိ၊ နိဿရဏပက္ခေ ဌတွာ မေတ္တံ ပုရေစာရိကံ ကတွာ ဘဏန္တဿေဝ အတ္ထာယ ဟောတီတိ ဒဿေတိ။ **ယက္ခပစာရော**တိ ယက္ခပရိစာရကော။

ဝတ္ထုံ ဝါတိ ဃရဝတ္ထုံ ဝါ။ **ဝါသံ ဝါ**တိ တတ္ထ နိဗဒ္ဓဝါသံ ဝါ။ **သမိတိ**န္တိ သမာဂမံ။ **အနာဝယှ**န္တိ န အာဝါဟယုတ္တံ။ **အဝိဝယှ**န္တိ န ဝိဝါဟယုတ္တံ။ တေန သဟ[၁] အာဝါဟဝိဝါဟံ န ကရေယျုန္တိ အတ္ထော။ **အတ္တာဟိပိ ပရိပုဏ္ဏာဟီ**တိ "ကဠာရက္ခိ ကဠာရဒန္တာ"တိ ဧဝံ ဧတေသံ အတ္တဘာဝံ ဥပနေတွာ ဝုတ္တာဟိ ပရိပုဏ္ဏဗျဉ္ဇနာဟိ ပရိဘာသာဟိ ပရိဘာသေယျုံ၊ ယက္ခအက္ကောသေဟိ နာမ အက္ကောသေယျုန္တိ အတ္ထော။ **ရိတ္တမ္ပိဿ ပတ္တ**န္တိ ဘိက္ခူနံ ပတ္တသဒိသမေဝ လောဟပတ္တံ ဟောတိ။ တံ သီလေ နိက္ကုဇ္ဇိတံ ယာဝ ဂလဝါဋကာ ဘဿတိ။ အထ နံ မဇ္ဈေ အယောခီလေန အာကောဋေန္တိ။

စဏ္ဍာတိ ကောဓနာ။ **ရုဒ္ဓါ**တိ ဝိရုဒ္ဓါ။ **ရဘသာ**တိ ကရဏုတ္တရိယာ။ **နေဝ မဟာရာဇာနံ အာဒိယန္တီ**တိ ဝစနံ န ဂဏှန္တိ၊ အာဏံ န ကရောန္တိ။ **မဟာရာဇာနံ ပုရိသကာန**န္တိ အဋ္ဌဝီသတိယက္ခသေနာပတီနံ။ **ပုရိသကာန**န္တိ ယက္ခသေနာပတီနံ ယေ မနုဿာ[၂] တေသံ။ **အဝရုဒ္ဓါ နာမာ**တိ ပစ္စာမိတ္တာ ဝေရိနော။ **ဥဇ္ဈာပေတဗ္ဗ**န္တိ ပရိတ္တံ ဝတွာ အမနုဿေ ပဋိက္ကမာပေတုံ အသက္ကောန္တေန ဧတေသံ ယက္ခာနံ ဥဇ္ဈာပေတဗ္ဗံ၊ ဧတေ ဇာနာပေတဗ္ဗာတိ အတ္ထော။

ပရိတ္တပရိကမ္မကထာ

ဣဓ ပန ဌတွာ ပရိတ္တဿ ပရိကမ္မံ ကထေတဗ္ဗံ။ ပဌမမေဝ ဟိ အာဋာနာဋိယသုတ္တံ န ဘဏိတဗ္ဗံ၊ မေတ္တသုတ္တံ ဓဇဂ္ဂသုတ္တံ ရတနသုတ္တန္တိ ဣမာနိ သတ္တာဟံ ဘဏိတဗ္ဗာနိ။ သစေ မုဉ္စတိ, သုန္ဒရံ။ နော စေ မုဉ္စတိ၊ အာဋာနာဋိယသုတ္တံ ဘဏိတဗ္ဗံ၊ တံ ဘဏန္တေန ဘိက္ခုနာ ပိဋ္ဌံ ဝါ မံသံ ဝါ န ခါဒိတဗ္ဗံ၊ သုသာနေ န ဝသိတဗ္ဗံ။ ကသ္မာ? အမနုဿာ ဩကာသံ လဘန္တိ။ ပရိတ္တကရဏဋ္ဌာနံ ဟရိတုပလိတ္တံ ကာရေတွာ တတ္ထ ပရိသုဒ္ဓံ အာသနံ ပညပေတွာ နိသီဒိတဗ္ဗံ။

၁-တေနဿ (က) ၂-အမနုဿာ (သီ)၊ မနုဿာ (က) ဋီကာ ဩလောကေတဗ္ဗာ။

Parittakārako bhikkhu vihārato gharaṁ nentehi phalakāvudhehi parivāretvā netabbo. Abbhokāse nisīditvā na vattabbaṁ, dvāravātapānāni pidahitvā nisinnena āvudhahatthehi saṁparivāritena mettacittaṁ purecārikaṁ katvā vattabbaṁ. Paṭhamaṁ sikkhāpadāni gāhāpetvā sīle patiṭṭhitassa parittaṁ kātabbaṁ. Evampi mocetuṁ asakkontena vihāraṁ ānetvā cetiyaṅgaṇe nipajjāpetvā āsanapūjaṁ kāretvā dīpe jālāpetvā cetiyaṅgaṇaṁ sammajjitvā maṅgalakathā[1] vattabbā. Sabbasannipāto ghosetabbo. Vihārassa upavane jeṭṭhakarukkho nāma hoti, tattha bhikkhusaṁgho tumhākaṁ āgamanaṁ paṭimānetīti pahiṇitabbaṁ. Sabbasannipātaṭṭhāne anāgantuṁ nāma na labbhati. Tato amanussagahitako "tvaṁ ko nāmā"ti pucchitabbo. Nāme kathite nāmeneva ālapitabbo. Itthannāma tuyhaṁ mālāgandhādīsu patti āsanapūjāya patti piṇḍapāte patti, bhikkhusaṁghena tuyhaṁ paṇṇākāratthāya mahāmaṅgalakathā vuttā, bhikkhusaṁghe gāravena etaṁ muñcāhīti mocetabbo. Sace na muñcati, devatānaṁ ārocetabbaṁ "tumhe jānātha, ayaṁ amanusso amhākaṁ vacanaṁ na karoti, mayaṁ Buddha-āṇaṁ karissāmā"ti parittaṁ kātabbaṁ. Etaṁ tāva gihīnaṁ parikammaṁ. Sace pana bhikkhu amanussena gahito hoti, āsanāni dhovitvā sabbasannipātaṁ ghosāpetvā gandhamālādīsu pattiṁ datvā parittaṁ bhaṇitabbaṁ. Idaṁ bhikkhūnaṁ parikammaṁ.

Vikkanditabbanti sabbasannipātaṁ ghosāpetvā aṭṭhavīsati yakkhasenāpatayo kanditabbā. **Viravitabban**ti "ayaṁ yakkho gaṇhātī"ti-ādīni bhaṇantena tehi saddhiṁ kathetabbaṁ. Tattha **gaṇhātī**ti sarīre adhimuccati. **Āvisatī**ti tasseva vevacanaṁ. Atha vā laggati na apetīti vuttaṁ hoti. **Heṭhetī**ti uppannaṁ rogaṁ vaḍḍhento bādhati. **Viheṭhetī**ti tasseva vevacanaṁ. **Hiṁsatī**ti appamaṁsalohitaṁ karonto dukkhāpeti. **Vihiṁsatī**ti tasseva vevacanaṁ. **Na muñcatī**ti appamādagāho[2] hutvā muñcituṁ na icchati, evaṁ etesaṁ viravitabbaṁ.

283. Idāni yesaṁ evaṁ viravitabbaṁ, te dassetuṁ **katamesaṁ yakkhānan**ti-ādimāha. Tattha **indo somo**ti-ādīni tesaṁ nāmāni. Tesu

1. Maṅgalagāthā (Sī)
2. Apamāragāho (Sī), saṁsumāraggāho (Syā), ādhānaggāho (?)

ပရိတ္တကာရကော ဘိက္ခု ဝိဟာရတော ဃရံ နေန္တေဟိ ဖလကာဝုဓေဟိ ပရိဝါရေတွာ နေတဗ္ဗော။ အဗ္ဘောကာသေ နိသီဒိတွာ န ဝတ္တဗ္ဗံ၊ ဒွါရဝါတပါနာနိ ပိဒဟိတွာ နိသိန္နေန အာဝုဓဟတ္ထေဟိ သံပရိဝါရိတေန မေတ္တစိတ္တံ ပုရေစာရိကံ ကတွာ ဝတ္တဗ္ဗံ။ ပဌမံ သိက္ခာပဒါနိ ဂါဟာပေတွာ သီလေ ပတိဋ္ဌိတဿ ပရိတ္တံ ကာတဗ္ဗံ။ ဧဝမ္ပိ မောစေတုံ အသက္ကောန္တေန ဝိဟာရံ အာနေတွာ စေတိယင်္ဂဏေ နိပဇ္ဇာပေတွာ အာသနပူဇံ ကာရေတွာ ဒီပေ ဇာလာပေတွာ စေတိယင်္ဂဏံ သမ္မဇ္ဇိတွာ မင်္ဂလကထာ[၁] ဝတ္တဗ္ဗာ။ သဗ္ဗသန္နိပါတော ဃောသေတဗ္ဗော။ ဝိဟာရဿ ဥပဝနေ ဇေဋ္ဌကရုက္ခော နာမ ဟောတိ၊ တတ္ထ ဘိက္ခုသံဃော တုမှာကံ အာဂမနံ ပဋိမာနေတီတိ ပဟိဏိတဗ္ဗံ။ သဗ္ဗသန္နိပါတဋ္ဌာနေ အနာဂန္တုံ နာမ န လဗ္ဘတိ။ တတော အမနုဿဂဟိတကော "တွံ ကော နာမာ"တိ ပုစ္ဆိတဗ္ဗော။ နာမေ ကထိတေ နာမေနေဝ အာလပိတဗ္ဗော။ ဣတ္ထန္နာမ တုယှံ မာလာဂန္ဓာဒီသု ပတ္တိ အာသနပူဇာယ ပတ္တိ ပိဏ္ဍပါတေ ပတ္တိ၊ ဘိက္ခုသံဃေန တုယှံ ပဏ္ဏာကာရတ္ထာယ မဟာမင်္ဂလကထာ ဝုတ္တာ၊ ဘိက္ခုသံဃေ ဂါရဝေန ဧတံ မုဉ္စာဟီတိ မောစေတဗ္ဗော။ သစေ န မုဉ္စတိ၊ ဒေဝတာနံ အာရောစေတဗ္ဗံ "တုမှေ ဇာနာထ၊ အယံ အမနုဿော အမှာကံ ဝစနံ န ကရောတိ၊ မယံ ဗုဒ္ဓအာဏံ ကရိဿာမာ"တိ ပရိတ္တံ ကာတဗ္ဗံ။ ဧတံ တာဝ ဂိဟီနံ ပရိကမ္မံ။ သစေ ပန ဘိက္ခု အမနုဿေန ဂဟိတော ဟောတိ၊ အာသနာနိ ဓောဝိတွာ သဗ္ဗသန္နိပါတံ ဃောသာပေတွာ ဂန္ဓမာလာဒီသု ပတ္တိံ ဒတွာ ပရိတ္တံ ဘဏိတဗ္ဗံ။ ဣဒံ ဘိက္ခူနံ ပရိကမ္မံ။

ဝိက္ကန္ဒိတဗ္ဗန္တိ သဗ္ဗသန္နိပါတံ ဃောသာပေတွာ အဋ္ဌဝီသတိ ယက္ခသေနာပတယော ကန္ဒိတဗ္ဗာ။ **ဝိရဝိတဗ္ဗန္တိ** "အယံ ယက္ခော ဂဏှာတီ"တိအာဒီနိ ဘဏန္တေန တေဟိ သဒ္ဓိံ ကထေတဗ္ဗံ။ တတ္ထ **ဂဏှာတီ**တိ သရီရေ အဓိမုစ္စတိ။ **အာဝိသတီ**တိ တဿေဝ ဝေဝစနံ။ အထ ဝါ လဂ္ဂတိ န အပေတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ဟေဌေတီ**တိ ဥပ္ပန္နံ ရောဂံ ဝဍ္ဎေန္တော ဗာဓတိ။ **ဝိဟေဌေတီ**တိ တဿေဝ ဝေဝစနံ။ **ဟိံသတီ**တိ အပ္ပမံသလောဟိတံ ကရောန္တော ဒုက္ခာပေတိ။ **ဝိဟိံသတီ**တိ တဿေဝ ဝေဝစနံ။ **န မုဉ္စတီ**တိ အပ္ပမာဒဂါဟော[၂] ဟုတွာ မုဉ္စိတုံ န ဣစ္ဆတိ၊ ဧဝံ ဧတေသံ ဝိရဝိတဗ္ဗံ။

၂၈၃။ ဣဒါနိ ယေသံ ဧဝံ ဝိရဝိတဗ္ဗံ၊ တေ ဒဿေတုံ **ကတမေသံ ယက္ခာနန္တိ**အာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဣန္ဒော သောမော**တိအာဒီနိ တေသံ နာမာနိ။ တေသု

၁-မင်္ဂလဂါထာ (သီ)
၂-အပမာရဂါဟော (သီ)၊ သံသုမာရဂ္ဂါဟော (သျာ)၊ အာဓာနဂ္ဂါဟော (?)

vessāmittoti Vessāmittapabbatavāsī eko yakkho. **Yugandharopi** Yugandharapabbatavāsīyeva. **Hiri netthi ca mandiyo**ti hiri ca netti ca mandiyo ca. **Maṇi māṇi varo dīgho**ti maṇi ca māṇi ca varo ca dīgho ca. **Athoserīsako sahā**ti tehi saha añño serīsako nāma. "Imesaṁ yakkhānaṁ -pa- ujjhāpetabban"ti ayaṁ yakkho imaṁ heṭheti viheṭheti na muñcatīti evaṁ etesaṁ yakkhasenāpatīnaṁ ārocetabbaṁ. Tato te bhikkhusaṁgho attano dhamma-āṇaṁ karoti, mayampi amhākaṁ yakkharāja-āṇaṁ karomāti ussukkaṁ karissanti. Evaṁ amanussānaṁ okāso na bhavissati, Buddhasāvakānaṁ phāsu vihāro ca bhavissatīti dassento "ayaṁ kho sā mārisa Āṭānāṭiyā rakkhā"ti-ādimāha. Taṁ sabbaṁ, tato parañca uttānatthamevāti.

Sumaṅgalavilāsiniyā Dīghanikāyaṭṭhakathāya

Āṭānāṭiyasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

ဝေဿာမိတ္တောတိ ဝေဿာမိတ္တပဗ္ဗတဝါသီ ဧကော ယက္ခော။ **ယုဂန္ဓရောပိ** ယုဂန္ဓရပဗ္ဗတဝါသီယေဝ။ **ဟိရိ နေတ္တိ စ မန္ဒိယော**တိ ဟိရိ စ နေတ္တိ စ မန္ဒိယော စ။ **မဏိ မာဏိ ဝရော ဒီဃော**တိ မဏိ စ မာဏိ စ ဝရော စ ဒီဃော စ။ **အထော-သေရီသကော သဟာ**တိ တေဟိ သဟ အညော သေရီသကော နာမ။ "ဣမေသံ ယက္ခာနံ။ပ။ ဥဇ္ဈာပေတဗ္ဗ"န္တိ အယံ ယက္ခော ဣမံ ဟေဌေတိ ဝိဟေဌေတိ န မုဉ္စတီတိ ဧဝံ ဧတေသံ ယက္ခသေနာပတီနံ အာရောစေတဗ္ဗံ။ တတော တေ ဘိက္ခုသံဃော အတ္တနော ဓမ္မအာဏံ ကရောတိ၊ မယမ္ပိ အမှာကံ ယက္ခရာဇ-အာဏံ ကရောမာတိ ဥဿုက္ကံ ကရိဿန္တိ။ ဧဝံ အမနုဿာနံ ဩကာသော န ဘဝိဿတိ၊ ဗုဒ္ဓသာဝကာနံ ဖာသုဝိဟာရော စ ဘဝိဿတီတိ ဒဿေန္တော "အယံ ခေါ သာ မာရိသ အာဋာနာဋိယာ ရက္ခာ"တိအာဒိမာဟ။ တံ သဗ္ဗံ, တတော ပရဉ္စ ဥတ္တာနတ္ထမေဝါတိ။

သုမင်္ဂလဝိလာသိနိယာ ဒီဃနိကာယဋ္ဌကထာယ

အာဋာနာဋိယသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

10. Saṅgītisutta

296. **Evaṁ me sutan**ti Saṅgītisuttaṁ. Tatrāyamapubbapadavaṇṇanā—**cārikaṁ caramāno**ti nibaddhacārikaṁ caramāno. Tadā kira Satthā dasasahassacakkavāḷe ñāṇa jālaṁ pattharitvā lokaṁ volokayamāno Pāvānagaravāsino Mallarājāno disvā ime rājāno mayhaṁ sabbaññutaññāṇajālassa anto paññāyanti kiṁ nu khoti āvajjanto “rājāno ekaṁ sandhāgāraṁ kāresuṁ, mayi gate maṅgalaṁ bhaṇāpessanti, ahaṁ tesaṁ maṅgalaṁ vatvā uyyojetvā ‘bhikkhusaṁghassa dhammakathaṁ kathehī’ti Sāriputtaṁ vakkhāmi, Sāriputto tīhi Piṭakehi sammasitvā cuddasapañhādhikena pañhasahassena paṭimaṇḍetvā bhikkhusaṁghassa Saṅgītisuttaṁ nāma kathessati, suttantaṁ āvajjetvā pañca bhikkhusatāni saha paṭisambhidāhi arahattaṁ pāpuṇissantī”ti imamatthaṁ disvā cārikaṁ pakkanto. Tena vuttaṁ “Mallesu cārikaṁ caramāno”ti.

Ubbhatakanavasandhāgāravaṇṇanā

297. **Ubbhatakan**ti tassa nāmaṁ, uccattā vā evaṁ vuttaṁ. **Sandhāgāran**ti nagaramajjhe sandhāgārasālā. **Samaṇena vā**ti ettha yasmā gharavatthupariggaha kāleyeva devatā attano vasanaṭṭhānaṁ gaṇhanti. Tasmā devena vāti avatvā “samaṇena vā brahmaṇena vā kenaci vā manussabhūtenā”ti vuttaṁ. **Yena Bhagavā tenupa saṅkamiṁsū**ti Bhagavato āgamanaṁ sutvā “amhehi gantvāpi na Bhagavā ānīto, dūtaṁ pesetvāpi na pakkosāpito, sayameva pana mahābhikkhusaṁghaparivāro amhākaṁ vasana ṭṭhānaṁ sampatto, amhehi ca sandhāgārasālā kāritā, ettha mayaṁ Dasabalaṁ ānetvā maṅgalaṁ bhaṇāpessāmā”ti cintetvā upasaṅkamiṁsu.

298. **Yena sandhāgāraṁ tenupasaṅkamiṁsū**ti taṁ divasaṁ kira sandhāgāre cittakammaṁ niṭṭhapetvā aṭṭakā muttamattā honti, Buddhā ca nāma araññajjhāsayā araññārāmā, antogāme vaseyyuṁ vā no vā. Tasmā Bhagavato manaṁ jānitvāva paṭijaggissāmāti cintetvā te Bhagavantaṁ upasaṅkamiṁsu. Idāni pana manaṁ labhitvā paṭijaggitukāmā yena sandhāgāraṁ

၁၀-သင်္ဂီတိသုတ္တ

၂၉၆။ **ဧဝံ မေ သုတန္တိ** သင်္ဂီတိသုတ္တံ။ တတြာယမပုဗ္ဗပဒဝဏ္ဏနာ—**စာရိကံ စရမာနော**တိ နိဗဒ္ဓစာရိကံ စရမာနော။ တဒါ ကိရ သတ္ထာ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠေ ဉာဏဇာလံ ပတ္ထရိတွာ လောကံ ဝေါလောကယမာနော ပါဝါနဂရဝါသိနော မလ္လရာဇာနော ဒိသွာ ဣမေ ရာဇာနော မယှံ သဗ္ဗညုတဉာဏဇာလဿ အန္တော ပညာယန္တိ ကိံ နု ခေါတိ အာဝဇ္ဇန္တော “ရာဇာနော ဧကံ သန္ဓာဂါရံ ကာရေသုံ၊ မယိ ဂတေ မင်္ဂလံ ဘဏာပေဿန္တိ၊ အဟံ တေသံ မင်္ဂလံ ဝတွာ ဥယျောဇေတွာ ‘ဘိက္ခုသံဃဿ ဓမ္မကထံ ကထေဟီ’တိ သာရိပုတ္တံ ဝက္ခာမိ၊ သာရိပုတ္တော တီဟိ ပိဋကေဟိ သမ္မသိတွာ စုဒ္ဒသပဉှာဓိကေန ပဉှသဟဿေန ပဋိမဏ္ဍေတွာ ဘိက္ခုသံဃဿ သင်္ဂီတိသုတ္တံ နာမ ကထေဿတိ၊ သုတ္တန္တံ အာဝဇ္ဇေတွာ ပဉ္စ ဘိက္ခုသတာနိ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိဿန္တီ”တိ ဣမမတ္ထံ ဒိသွာ စာရိကံ ပက္ကန္တော။ တေန ဝုတ္တံ “မလ္လေသု စာရိကံ စရမာနော”တိ။

ဥဗ္ဘတကနဝသန္ဓာဂါရဝဏ္ဏနာ

၂၉၇။ **ဥဗ္ဘတကန္တိ** တဿ နာမံ၊ ဥစ္စတ္တာ ဝါ ဧဝံ ဝုတ္တံ။ **သန္ဓာဂါရန္တိ** နဂရမဇ္ဈေ သန္ဓာဂါရသာလာ။ **သမဏေန ဝါ**တိ ဧတ္ထ ယသ္မာ ဃရဝတ္ထုပရိဂ္ဂဟကာလေယေဝ ဒေဝတာ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနံ ဂဏှန္တိ။ တသ္မာ ဒေဝေန ဝါတိ အဝတွာ “သမဏေန ဝါ ဗြာဟ္မဏေန ဝါ ကေနစိ ဝါ မနုဿဘူတေနာ”တိ ဝုတ္တံ။ **ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမိံသူ**တိ ဘဂဝတော အာဂမနံ သုတွာ “အမှေဟိ ဂန္တွာပိ န ဘဂဝါ အာနီတော၊ ဒူတံ ပေသေတွာပိ န ပက္ကောသာပိတော၊ သယမေဝ ပန မဟာဘိက္ခုသံဃပရိဝါရော အမှာကံ ဝသနဋ္ဌာနံ သမ္ပတ္တော၊ အမှေဟိ စ သန္ဓာဂါရသာလာ ကာရိတာ၊ ဧတ္ထ မယံ ဒသဗလံ အာနေတွာ မင်္ဂလံ ဘဏာပေဿာမာ”တိ စိန္တေတွာ ဥပသင်္ကမိံသု။

၂၉၈။ **ယေန သန္ဓာဂါရံ တေနုပသင်္ကမိံသူ**တိ တံ ဒိဝသံ ကိရ သန္ဓာဂါရေ စိတ္တကမ္မံ နိဋ္ဌပေတွာ အဋ္ဋကာ မုတ္တမတ္တာ ဟောန္တိ၊ ဗုဒ္ဓါ စ နာမ အရညဇ္ဈာသယာ အရညာရာမာ၊ အန္တောဂါမေ ဝသေယျုံ ဝါ နော ဝါ။ တသ္မာ ဘဂဝတော မနံ ဇာနိတွာဝ ပဋိဇဂ္ဂိဿာမာတိ စိန္တေတွာ တေ ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိံသု။ ဣဒါနိ ပန မနံ လဘိတွာ ပဋိဇဂ္ဂိတုကာမာ ယေန သန္ဓာဂါရံ

tenupasaṅkamiṁsu. **Sabbasantharinti** yathā sabbaṁ santhataṁ hoti, evaṁ. **Yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsūti** ettha pana te Mallarājāno sandhāgāraṁ paṭijaggitvā nagaravīthiyopi sammajjāpetvā dhaje ussāpetvā gehadvāresu puṇṇaghaṭe ca kadaliyo ca ṭhapāpetvā sakalanagaraṁ dīpamālādīhi vippakiṇṇatārakaṁ viya katvā khīrapāyake dārake khīraṁ pāyyetha, dahare kumāre lahuṁ lahuṁ bhojāpetvā sayāpetha, uccā saddaṁ mā karittha, ajja ekarattiṁ Satthā antogāme vasissati, Buddhā nāma appasadda kāmā hontīti bheriṁ carāpetvā sayaṁ daṇḍadīpikaṁ ādāya yena Bhagavā tenupasaṅka miṁsu.

299. **Bhagavantaṁyeva purakkhatvāti** Bhagavantaṁ purato katvā. Tattha Bhagavā bhikkhūnañceva upāsakānañca majjhe nisinno ativiya virocati, samantapāsādiko suvaṇṇavaṇṇo abhirūpo dassanīyo. Purimakāyato suvaṇṇavaṇṇā rasmi uṭṭhahitvā asītihatthaṁ ṭhānaṁ gaṇhāti. Pacchimakāyato. Dakkhiṇahatthato. Vāmahatthato suvaṇṇavaṇṇā rasmi uṭṭhahitvā asītihatthaṁ ṭhānaṁ gaṇhāti. Upari kesantato paṭṭhāya sabbakesāvaṭṭehi moragīvavaṇṇā rasmi uṭṭhahitvā gaganatale asītihatthaṁ ṭhānaṁ gaṇhāti. Heṭṭhā pādatalehi pavāḷavaṇṇā rasmi uṭṭhahitvā ghanapathaviyaṁ asītihatthaṁ ṭhānaṁ gaṇhāti. Evaṁ samantā asīti hatthamattaṁ ṭhānaṁ chabbaṇṇā Buddharasmiyo vijjotamānā vipphandamānā vidhāvanti. Sabbe disābhāgā suvaṇṇacampakapupphehi vikiriyamānā viya suvaṇṇaghaṭato nikkhantasuvaṇṇarasadhārāhi siñcamānā viya pasārita suvaṇṇapaṭaparikkhittā viya verambhavātasamuṭṭhitakiṁsukakaṇikārapupphacuṇṇa samākiṇṇā viya ca vippakāsanti.

Bhagavatopi asīti-anubyañjanabyāmappabhādvattiṁsavaralakkhaṇasamujjalaṁ sarīraṁ samuggatatārakaṁ viya gaganatalaṁ, vikasitamiva padumavanaṁ, sabbapāli phullo viya yojanasatiko pāricchattako paṭipāṭiyā ṭhapitānaṁ dvattiṁsacandānaṁ dvattiṁsasūriyānaṁ dvattiṁsacakkavattirājānaṁ dvattiṁsadevarājānaṁ dvattiṁsamahābrahmānaṁ siriyā siriṁ abhibhavamānaṁ viya virocati. Parivāretvā nisinnā bhikkhūpi sabbeva appicchā santuṭṭhā pavivittā asaṁsaṭṭhā āraddhavīriyā vattāro vacanakkhamā codakā pāpagarahino sīlasampannā

တေနုပသင်္ကမိံသု။ **သဗ္ဗသန္ထရိန္တိ** ယထာ သဗ္ဗံ သန္ထတံ ဟောတိ၊ ဧဝံ။ **ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမိံသူ**တိ ဧတ္ထ ပန တေ မလ္လရာဇာနော သန္ဓာဂါရံ ပဋိဇဂ္ဂိတွာ နဂရဝီထိယောပိ သမ္မဇ္ဇာပေတွာ ဓဇေ ဥဿာပေတွာ ဂေဟဒွါရေသု ပုဏ္ဏဃဋေ စ ကဒလိယော စ ဌပါပေတွာ သကလနဂရံ ဒီပမာလာဒီဟိ ဝိပ္ပကိဏ္ဏတာရကံ ဝိယ ကတွာ ခီရပါယကေ ဒါရကေ ခီရံ ပါယေထ၊ ဒဟရေ ကုမာရေ လဟုံ လဟုံ ဘောဇာပေတွာ သယာပေထ၊ ဥစ္စာသဒ္ဒံ မာ ကရိတ္ထ၊ အဇ္ဇ ဧကရတ္တိံ သတ္ထာ အန္တောဂါမေ ဝသိဿတိ၊ ဗုဒ္ဓါ နာမ အပ္ပသဒ္ဒကာမာ ဟောန္တီတိ ဘေရိံ စရာပေတွာ သယံ ဒဏ္ဍဒီပိကံ အာဒါယ ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမိံသု။

၂၉၉။ **ဘဂဝန္တံယေဝ ပုရက္ခတွာ**တိ ဘဂဝန္တံ ပုရတော ကတွာ။ တတ္ထ ဘဂဝါ ဘိက္ခူနဉ္စေဝ ဥပါသကာနဉ္စ မဇ္ဈေ နိသိန္နော အတိဝိယ ဝိရောစတိ၊ သမန္တပါသာဒိကော သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏော အဘိရူပေါ ဒဿနီယော။ ပုရိမကာယတော သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏာ ရသ္မိ ဥဋ္ဌဟိတွာ အသီတိဟတ္ထံ ဌာနံ ဂဏှာတိ။ ပစ္ဆိမကာယတော။ ဒက္ခိဏဟတ္ထတော။ ဝါမဟတ္ထတော သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏာ ရသ္မိ ဥဋ္ဌဟိတွာ အသီတိဟတ္ထံ ဌာနံ ဂဏှာတိ။ ဥပရိ ကေသန္တတော ပဋ္ဌာယ သဗ္ဗကေသာဝဋ္ဋေဟိ မောရဂီဝဝဏ္ဏာ ရသ္မိ ဥဋ္ဌဟိတွာ ဂဂနတလေ အသီတိဟတ္ထံ ဌာနံ ဂဏှာတိ။ ဟေဋ္ဌာ ပါဒတလေဟိ ပဝါဠဝဏ္ဏာ ရသ္မိ ဥဋ္ဌဟိတွာ ဃနပထဝိယံ အသီတိဟတ္ထံ ဌာနံ ဂဏှာတိ။ ဧဝံ သမန္တာ အသီတိ ဟတ္ထမတ္တံ ဌာနံ ဆဗ္ဗဏ္ဏာ ဗုဒ္ဓရသ္မိယော ဝိဇ္ဇောတမာနာ ဝိပ္ဖန္ဒမာနာ ဝိဓာဝန္တိ။ သဗ္ဗေ ဒိသာဘာဂါ သုဝဏ္ဏစမ္ပကပုပ္ဖေဟိ ဝိကိရိယမာနာ ဝိယ သုဝဏ္ဏဃဋတော နိက္ခန္တသုဝဏ္ဏရသဓာရာဟိ သိဉ္စမာနာ ဝိယ ပသာရိတသုဝဏ္ဏပဋပရိက္ခိတ္တာ ဝိယ ဝေရမ္ဘဝါတသမုဋ္ဌိတကိံသုကကဏိကာရပုပ္ဖစုဏ္ဏသမာကိဏ္ဏာ ဝိယ စ ဝိပ္ပကာသန္တိ။

ဘဂဝတောပိ အသီတိအနုဗျဉ္ဇနဗျာမပ္ပဘာဒွတ္တိံသဝရလက္ခဏသမုဇ္ဇလံ သရီရံ သမုဂ္ဂတတာရကံ ဝိယ ဂဂနတလံ, ဝိကသိတမိဝ ပဒုမဝနံ, သဗ္ဗပါလိဖုလ္လော ဝိယ ယောဇနသတိကော ပါရိစ္ဆတ္တကော ပဋိပါဋိယာ ဌပိတာနံ ဒွတ္တိံသစန္ဒာနံ ဒွတ္တိံသသူရိယာနံ ဒွတ္တိံသစက္ကဝတ္တိရာဇာနံ ဒွတ္တိံသဒေဝရာဇာနံ ဒွတ္တိံသမဟာဗြဟ္မာနံ သိရိယာ သိရိံ အဘိဘဝမာနံ ဝိယ ဝိရောစတိ။ ပရိဝါရေတွာ နိသိန္နာ ဘိက္ခူပိ သဗ္ဗေဝ အပ္ပိစ္ဆာ သန္တုဋ္ဌာ ပဝိဝိတ္တာ အသံသဋ္ဌာ အာရဒ္ဓဝီရိယာ ဝတ္တာရော ဝစနက္ခမာ စောဒကာ ပါပဂရဟိနော သီလသမ္ပန္နာ

samādhisampannā paññā vimutti vimuttiñāṇadassanasampannā. Tehi parivārito Bhagavā rattakambalaparikkhitto viya suvaṇṇakkhandho, rattapadumavanasaṇḍamajjhagatā viya suvaṇṇanāvā, pavāḷavedikāparikkhitto viya suvaṇṇapāsādo virocittha.

Asītimahātherāpi naṁ meghavaṇṇaṁ paṁsukūlaṁ pārupitvā maṇivamma vammitā viya mahānāgā parivārayiṁsu vantarāgā bhinnakilesā vijaṭitajaṭā chinnaba ndhanā kule vā gaṇe vā alaggā. Iti Bhagavā sayaṁ vītarāgo vītarāgehi, vītadoso vītadosehi, vītamoho vītamohehi, nittaṇho nittaṇhehi, nikkileso nikkilesehi, sayaṁ Buddho bahussutabuddhehi parivārito pattaparivāritaṁ viya kesaraṁ, kesaraparivāritā viya kaṇṇikā, aṭṭhanāgasahassaparivārito viya Chaddanto nāgarājā, naputihaṁsasahassa parivārito viya Dhataraṭṭho haṁsarājā, senaṅgaparivārito viya cakkavattirājā, marugaṇa parivārito viya Sakko devarājā, brahmagaṇaparivārito viya hārito mahābrahmā asamena Buddhavesena aparimāṇena Buddhavilāsena tassaṁ parisati[1] nisinno pāveyyake malle bahudeva rattiṁ dhammiyā kathāya sandassetvā uyyojesi.

Ettha ca **dhammikathā** nāma sandhāgāra-anumodanappaṭisaṁyuttā pakiṇṇaka kathā veditabbā. Tadā hi Bhagavā ākāsagaṅgaṁ otārento viya pathavojaṁ ākaḍḍhanto viya mahājambuṁ matthake gahetvā cālento viya yojaniyamadhugaṇḍaṁ cakkayantena pīḷetvā madhupānaṁ pāyamāno viya ca pāveyyakānaṁ mallānaṁ hitasukhāvahaṁ pakiṇṇakakathaṁ kathesi.

300. **Tuṇhībhūtaṁ tuṇhībhūtan**ti yaṁ yaṁ disaṁ anuviloketi, tattha tattha tuṇhībhūtameva. **Anuviloketvā**ti maṁsacakkhunā dibbacakkhunāti dvīhi cakkhūhi tato tato viloketvā. Maṁsacakkhunā hi nesaṁ bahiddhā iriyāpathaṁ pariggahesi. Tattha ekabhikkhussāpi neva hatthakukkuccaṁ na pādakukkuccaṁ ahosi, na koci sīsamukkhipi, na kathaṁ kathesi, na niddāyanto nisīdi. Sabbepi tīhi sikkhāhi sikkhitā nivāte padīpa sikhā viya niccalā nisīdiṁsu. Iti nesaṁ imaṁ iriyāpathaṁ maṁsacakkhunā pariggahesi. Ālokaṁ

1. Parisatiṁ (Sī)

သမာဓိသမ္ပန္နာ ပညာ ဝိမုတ္တိ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနသမ္ပန္နာ။ တေဟိ ပရိဝါရိတော ဘဂဝါ ရတ္တကမ္ဗလပရိက္ခိတ္တော ဝိယ သုဝဏ္ဏက္ခန္ဓော, ရတ္တပဒုမဝနသဏ္ဍမဇ္ဈဂတာ ဝိယ သုဝဏ္ဏနာဝါ, ပဝါဠဝေဒိကာပရိက္ခိတ္တော ဝိယ သုဝဏ္ဏပါသာဒေါ ဝိရောစိတ္ထ။

အသီတိမဟာထေရာပိ နံ မေဃဝဏ္ဏံ ပံသုကူလံ ပါရုပိတွာ မဏိဝမ္မဝမ္မိတာ ဝိယ မဟာနာဂါ ပရိဝါရယိံသု ဝန္တရာဂါ ဘိန္နကိလေသာ ဝိဇဋိတဇဋာ ဆိန္နဗန္ဓနာ ကုလေ ဝါ ဂဏေ ဝါ အလဂ္ဂါ။ ဣတိ ဘဂဝါ သယံ ဝီတရာဂေါ ဝီတရာဂေဟိ, ဝီတဒေါသော ဝီတဒေါသေဟိ, ဝီတမောဟော ဝီတမောဟေဟိ, နိတ္တဏှော နိတ္တဏှေဟိ, နိက္ကိလေသော နိက္ကိလေသေဟိ, သယံ ဗုဒ္ဓေါ ဗဟုဿုတဗုဒ္ဓေဟိ ပရိဝါရိတော ပတ္တပရိဝါရိတံ ဝိယ ကေသရံ, ကေသရပရိဝါရိတာ ဝိယ ကဏ္ဏိကာ, အဋ္ဌနာဂသဟဿပရိဝါရိတော ဝိယ ဆဒ္ဒန္တော နာဂရာဇာ, နဝုတိဟံသသဟဿပရိဝါရိတော ဝိယ ဓတရဋ္ဌော ဟံသရာဇာ, သေနင်္ဂပရိဝါရိတော ဝိယ စက္ကဝတ္တိရာဇာ, မရုဂဏပရိဝါရိတော ဝိယ သက္ကော ဒေဝရာဇာ, ဗြဟ္မဂဏပရိဝါရိတော ဝိယ ဟာရိတော မဟာဗြဟ္မာ အသမေန ဗုဒ္ဓဝေသေန အပရိမာဏေန ဗုဒ္ဓဝိလာသေန တဿံ ပရိသတိ[၁] နိသိန္နော ပါဝေယျကေ မလ္လေ ဗဟုဒေဝ ရတ္တိံ ဓမ္မိယာ ကထာယ သန္ဒဿေတွာ ဥယျောဇေသိ။

ဧတ္ထ စ **ဓမ္မိကထာ** နာမ သန္ဓာဂါရအနုမောဒနပ္ပဋိသံယုတ္တာ ပကိဏ္ဏကကထာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ တဒါ ဟိ ဘဂဝါ အာကာသဂင်္ဂံ ဩတာရေန္တော ဝိယ ပထဝေါဇံ အာကဍ္ဎန္တော ဝိယ မဟာဇမ္ဗုံ မတ္ထကေ ဂဟေတွာ စာလေန္တော ဝိယ ယောဇနိယမဓုဂဏ္ဍံ စက္ကယန္တေန ပီဠေတွာ မဓုပါနံ ပါယမာနော ဝိယ စ ပါဝေယျကာနံ မလ္လာနံ ဟိတသုခါဝဟံ ပကိဏ္ဏကကထံ ကထေသိ။

၃၀၀။ **တုဏှီဘူတံ တုဏှီဘူတန္တိ** ယံ ယံ ဒိသံ အနုဝိလောကေတိ၊ တတ္ထ တတ္ထ တုဏှီဘူတမေဝ။ **အနုဝိလောကေတွာ**တိ မံသစက္ခုနာ ဒိဗ္ဗစက္ခုနာတိ ဒွီဟိ စက္ခူဟိ တတော တတော ဝိလောကေတွာ။ မံသစက္ခုနာ ဟိ နေသံ ဗဟိဒ္ဓါ ဣရိယာပထံ ပရိဂ္ဂဟေသိ။ တတ္ထ ဧကဘိက္ခုဿာပိ နေဝ ဟတ္ထကုက္ကုစ္စံ န ပါဒကုက္ကုစ္စံ အဟောသိ၊ န ကောစိ သီသမုက္ခိပိ၊ န ကထံ ကထေသိ၊ န နိဒ္ဒါယန္တော နိသီဒိ။ သဗ္ဗေပိ တီဟိ သိက္ခာဟိ သိက္ခိတာ နိဝါတေ ပဒီပသိခါ ဝိယ နိစ္စလာ နိသီဒိံသု။ ဣတိ နေသံ ဣမံ ဣရိယာပထံ မံသစက္ခုနာ ပရိဂ္ဂဟေသိ။ အာလောကံ

၁-ပရိသတိံ (သီ)

pana vaḍḍhayitvā dibbacakkhunā hadayarūpaṁ disvā abbhantaragataṁ sīlaṁ olokesi. So anekasatānaṁ bhikkhūnaṁ antokumbhiyaṁ jalamānaṁ padīpaṁ viya arahattupagaṁ sīlaṁ addasa. Āraddhavipassakā hi te bhikkhū. Iti nesaṁ sīlaṁ disvā "imepi bhikkhū mayhaṁ anucchavikā, ahampi imesaṁ anucchaviko"ti cakkhutalesu nimittaṁ ṭhapetvā bhikkhusaṁghaṁ oloketvā āyasmantaṁ Sāriputtaṁ āmantesi "piṭṭhi me āgilāyatī"ti. Kasmā āgilāyati? Bhagavato hi chabbassāni mahāpadhānaṁ padahantassa mahantaṁ kāyadukkhaṁ ahosi. Athassa aparabhāge mahallakakāle piṭṭhivāto uppajji.

Saṅghāṭiṁ paññāpetvāti sandhāgārassa kira ekapasse te rājāno kappiya mañcakaṁ paññāpesuṁ "appeva nāma Satthā nipajjeyyā"ti. Satthāpi cahūhi iriyāpathehi paribhuttaṁ imesaṁ mahapphalaṁ bhavissatīti tattha saṅghāṭiṁ paññāpetvā nipajji.

Bhinnaniganṭhavatthuvaṇṇanā

301. **Tassa kālaṅkiriyāyā**ti-ādīsu yaṁ vattabbaṁ, taṁ sabbaṁ heṭṭhā vuttameva.

302. **Āmantesī**ti bhaṇḍanādivūpasamakaraṁ svākhyātaṁ dhammaṁ desetukāmo āmantesi.

Ekakavaṇṇanā

303. **Tatthā**ti tasmiṁ dhamme. **Saṅgāyitabban**ti samaggehi gāyitabbaṁ[1], ekava canehi aviruddhavacanehi bhaṇitabbaṁ[2]. **Na vivaditabban**ti atthe vā byañjane vā vivādo na kātabbo. **Eko dhammo**ti ekakadukatikādivasena bahudhā sāmaggirasaṁ dassetukāmo paṭhamaṁ tāva "eko dhammo"ti āha. **Sabbe sattā**ti kāmabhavādīsu saññā bhavādīsu ekavokārabhavādīsu ca sabbabhavesu sabbe sattā. **Āhāraṭṭhitikā**ti āhārato ṭhiti etesanti āhāraṭṭhitikā. Iti sabbasattānaṁ ṭhiti hetu āhāro nāma eko dhammo amhākaṁ Sattharā yāthāvato ñatvā sammadakkhāto āvusoti dīpeti.

---

1. Saṅgāyitabbaṁ (Syā, Ka) 2. Bhavitabbaṁ (Sī)

ပန ဝဍ္ဎယိတွာ ဒိဗ္ဗစက္ခုနာ ဟဒယရူပံ ဒိသွာ အဗ္ဘန္တရဂတံ သီလံ ဩလောကေသိ။ သော အနေကသတာနံ ဘိက္ခူနံ အန္တောကုမ္ဘိယံ ဇလမာနံ ပဒီပံ ဝိယ အရဟတ္တုပဂံ သီလံ အဒ္ဒသ။ အာရဒ္ဓဝိပဿကာ ဟိ တေ ဘိက္ခူ။ ဣတိ နေသံ သီလံ ဒိသွာ "ဣမေပိ ဘိက္ခူ မယှံ အနုစ္ဆဝိကာ၊ အဟမ္ပိ ဣမေသံ အနုစ္ဆဝိကော"တိ စက္ခုတလေသု နိမိတ္တံ ဌပေတွာ ဘိက္ခုသံဃံ ဩလောကေတွာ အာယသ္မန္တံ သာရိပုတ္တံ အာမန္တေသိ "ပိဋ္ဌိ မေ အာဂိလာယတီ"တိ။ ကသ္မာ အာဂိလာယတိ? ဘဂဝတော ဟိ ဆဗ္ဗဿာနိ မဟာပဓာနံ ပဒဟန္တဿ မဟန္တံ ကာယဒုက္ခံ အဟောသိ။ အထဿ အပရဘာဂေ မဟလ္လကကာလေ ပိဋ္ဌိဝါတော ဥပ္ပဇ္ဇိ။

သင်္ဃာဋိံ ပညာပေတွာတိ သန္ဓာဂါရဿ ကိရ ဧကပဿေ တေ ရာဇာနော ကပ္ပိယမဉ္စကံ ပညပေသုံ "အပ္ပေဝ နာမ သတ္ထာ နိပဇ္ဇေယျာ"တိ။ သတ္ထာပိ စဟူဟိ ဣရိယာပထေဟိ ပရိဘုတ္တံ ဣမေသံ မဟပ္ဖလံ ဘဝိဿတီတိ တတ္ထ သင်္ဃာဋိံ ပညာပေတွာ နိပဇ္ဇိ။

ဘိန္နနိဂဏ္ဌဝတ္ထုဝဏ္ဏနာ

၃၀၁။ **တဿ ကာလင်္ကိရိယာယာ**တိအာဒီသု ယံ ဝတ္တဗ္ဗံ၊ တံ သဗ္ဗံ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တမေဝ။

၃၀၂။ **အာမန္တေသီ**တိ ဘဏ္ဍနာဒိဝူပသမကရံ သွာချာတံ ဓမ္မံ ဒေသေတုကာမော အာမန္တေသိ။

ဧကကဝဏ္ဏနာ

၃၀၃။ **တတ္ထာ**တိ တသ္မိံ ဓမ္မေ။ **သင်္ဂါယိတဗ္ဗန္တိ** သမဂ္ဂေဟိ ဂါယိတဗ္ဗံ[၁]၊ ဧကဝစနေဟိ အဝိရုဒ္ဓဝစနေဟိ ဘဏိတဗ္ဗံ[၂]။ န **ဝိဝဒိတဗ္ဗန္တိ** အတ္ထေ ဝါ ဗျဉ္ဇနေ ဝါ ဝိဝါဒေါ န ကာတဗ္ဗော။ **ဧကော ဓမ္မော**တိ ဧကကဒုကတိကာဒိဝသေန ဗဟုဓာ သာမဂ္ဂိရသံ ဒဿေတုကာမော ပဌမံ တာဝ "ဧကော ဓမ္မော"တိ အာဟ။ **သဗ္ဗေ သတ္တာ**တိ ကာမဘဝါဒီသု သညာဘဝါဒီသု ဧကဝေါကာရဘဝါဒီသု စ သဗ္ဗဘဝေသု သဗ္ဗေ သတ္တာ။ **အာဟာရဋ္ဌိတိကာ**တိ အာဟာရတော ဌိတိ ဧတေသန္တိ အာဟာရဋ္ဌိတိကာ။ ဣတိ သဗ္ဗသတ္တာနံ ဌိတိ ဟေတု အာဟာရော နာမ ဧကော ဓမ္မော အမှာကံ သတ္ထာရာ ယာထာဝတော ဉတွာ သမ္မဒက္ခာတော အာဝုသောတိ ဒီပေတိ။

၁-သင်္ဂါယိတဗ္ဗံ (သျာ၊ က) ၂-ဘဝိတဗ္ဗံ (သီ)

Nanu ca evaṁ sante yaṁ vuttaṁ "asaññasattā devā ahetukā anāhārā apha ssakā"ti-ādi[1], taṁ vacanaṁ virujjhatīti, na virujjhati. Tesañhi jhānaṁ āhāro hoti. Evaṁ santepi "cattārome bhikkhave āhārā bhūtānaṁ vā sattānaṁ ṭhitiyā sambhavesīnaṁ vā anuggahāya. Katame cattāro. Kabaḷīkāro āhāro oḷāriko vā sukhumo vā, phasso dutiyo, manosañcetanā tatiyā, viññāṇaṁ catutthan"ti[2] idampi virujjhatīti, idampi na virujjhati. Etasmiñhi sutte nippariyāyena āhāralakkhaṇāva dhammā āhārāti vuttā. Idha pana pariyāyena paccayo āhāroti vutto. Sabbadhammānañhi paccayo laddhuṁ vaṭṭati. So ca yaṁ yaṁ phalaṁ janeti, taṁ taṁ āharati nāma, tasmā āhāroti vuccati. Tenevāha "avijjampāhaṁ bhikkhave sāhāraṁ vadāmi, no anāhāraṁ. Ko ca bhikkhave avijjāya āhāro. Pañcanīvaraṇātissa vacanīyaṁ. Pañcanīvaraṇepāhaṁ bhikkhave sāhāre vadāmi, no anāhāre. Ko ca bhikkhave pañcannaṁ nīvaraṇānaṁ āhāro. Ayonisomanasikārotissa vacanīyan"ti[3]. Ayaṁ idha adhippeto.

Etasmiñhi paccayāhāre gahite pariyāyāhāropi nippariyāyāhāropi sabbo gahitova hoti. Tattha asaññabhave paccayāhāro labbhati. Anuppanne hi Buddhe titthāyatane pabbajitā vāyokasiṇe parikammaṁ katvā catutthajjhānaṁ nibbattetvā tato vuṭṭhāya dhī cittaṁ, dhibbatetaṁ[4] cittaṁ cittassa nāma abhāvoyeva sādhu, cittañhi nissāyeva vadhabandhādipaccayaṁ dukkhaṁ uppajjati. Citte asati natthetanti khantiṁ ruciṁ uppādetvā aparihīnajjhānā kālaṅkatvā asaññabhave nibbattanti. Yo yassa iriyāpatho manussaloke paṇihito ahosi, so tena iriyāpathena nibbattitvā pañca kappasatāni ṭhito vā nisinno vā nipanno vā hoti. ( )[5] Evarūpānampi sattānaṁ paccayāhāro labbhati. Te hi yaṁ jhānaṁ bhāvetvā nibbattā, tadeva nesaṁ paccayo hoti. Yathā jiyāvegena khittasaro yāva jiyāvego atthi, tāva gacchati, evaṁ yāva jhānapaccayo atthi, tāva tiṭṭhanti. Tasmiṁ niṭṭhite khīṇavego saro viya patanti. Ye pana te nerayikā neva uṭṭhānaphalūpajīvī na puññaphalūpajīvīti vuttā, tesaṁ ko

1. Abhi 2. 434 piṭṭhe. 2. Saṁ 1. 253 piṭṭhe. 3. Aṁ 3. 346 piṭṭhe.
4. Dhi vatetaṁ (Syā) 5. (Ettakaṁ addhānaṁ sayito viya hoti) (Syā)

နနု စ ဧဝံ သန္တေ ယံ ဝုတ္တံ “အသညသတ္တာ ဒေဝါ အဟေတုကာ အနာဟာရာ အဖဿကာ”တိအာဒိ[၁]၊ တံ ဝစနံ ဝိရုဇ္ဈတီတိ၊ န ဝိရုဇ္ဈတိ။ တေသဉှိ ဈာနံ အာဟာရော ဟောတိ။ ဧဝံ သန္တေပိ “စတ္တာရောမေ ဘိက္ခဝေ အာဟာရာ ဘူတာနံ ဝါ သတ္တာနံ ဌိတိယာ သမ္ဘဝေသီနံ ဝါ အနုဂ္ဂဟာယ။ ကတမေ စတ္တာရော။ ကဗဠီကာရော အာဟာရော ဩဠာရိကော ဝါ သုခုမော ဝါ၊ ဖဿော ဒုတိယော၊ မနောသဉ္စေတနာ တတိယာ၊ ဝိညာဏံ စတုတ္ထ”န္တိ[၂] ဣဒမ္ပိ ဝိရုဇ္ဈတီတိ၊ ဣဒမ္ပိ န ဝိရုဇ္ဈတိ။ ဧတသ္မိဉှိ သုတ္တေ နိပ္ပရိယာယေန အာဟာရလက္ခဏာဝ ဓမ္မာ အာဟာရာတိ ဝုတ္တာ။ ဣဓ ပန ပရိယာယေန ပစ္စယော အာဟာရောတိ ဝုတ္တော။ သဗ္ဗဓမ္မာနဉှိ ပစ္စယော လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတိ။ သော စ ယံ ယံ ဖလံ ဇနေတိ၊ တံ တံ အာဟရတိ နာမ၊ တသ္မာ အာဟာရောတိ ဝုစ္စတိ။ တေနေဝါဟ “အဝိဇ္ဇမ္ပာဟံ ဘိက္ခဝေ သာဟာရံ ဝဒါမိ၊ နော အနာဟာရံ။ ကော စ ဘိက္ခဝေ အဝိဇ္ဇာယ အာဟာရော။ ပဉ္စနီဝရဏာတိဿ ဝစနီယံ။ ပဉ္စနီဝရဏေပါဟံ ဘိက္ခဝေ သာဟာရေ ဝဒါမိ၊ နော အနာဟာရေ။ ကော စ ဘိက္ခဝေ ပဉ္စန္နံ နီဝရဏာနံ အာဟာရော။ အယောနိသောမနသိကာရောတိဿ ဝစနီယ”န္တိ[၃]။ အယံ ဣဓ အဓိပ္ပေတော။

ဧတသ္မိဉှိ ပစ္စယာဟာရေ ဂဟိတေ ပရိယာယာဟာရောပိ နိပ္ပရိယာယာဟာရောပိ သဗ္ဗော ဂဟိတောဝ ဟောတိ။ တတ္ထ အသညဘဝေ ပစ္စယာဟာရော လဗ္ဘတိ။ အနုပ္ပန္နေ ဟိ ဗုဒ္ဓေ တိတ္ထာယတနေ ပဗ္ဗဇိတာ ဝါယောကသိဏေ ပရိကမ္မံ ကတွာ စတုတ္ထဇ္ဈာနံ နိဗ္ဗတ္တေတွာ တတော ဝုဋ္ဌာယ ဓီ စိတ္တံ, ဓိဗ္ဗတေတံ[၄] စိတ္တံ စိတ္တဿ နာမ အဘာဝေါယေဝ သာဓု၊ စိတ္တဉှိ နိဿာယေဝ ဝဓဗန္ဓာဒိပစ္စယံ ဒုက္ခံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ စိတ္တေ အသတိ နတ္ထေတန္တိ ခန္တိံ ရုစိံ ဥပ္ပါဒေတွာ အပရိဟီနဇ္ဈာနာ ကာလင်္ကတွာ အသညဘဝေ နိဗ္ဗတ္တန္တိ။ ယော ယဿ ဣရိယာပထော မနုဿလောကေ ပဏိဟိတော အဟောသိ၊ သော တေန ဣရိယာပထေန နိဗ္ဗတ္တိတွာ ပဉ္စ ကပ္ပသတာနိ ဌိတော ဝါ နိသိန္နော ဝါ နိပန္နော ဝါ ဟောတိ။ ( )[၅] ဧဝရူပါနမ္ပိ သတ္တာနံ ပစ္စယာဟာရော လဗ္ဘတိ။ တေ ဟိ ယံ ဈာနံ ဘာဝေတွာ နိဗ္ဗတ္တာ၊ တဒေဝ နေသံ ပစ္စယော ဟောတိ။ ယထာ ဇိယာဝေဂေန ခိတ္တသရော ယာဝ ဇိယာဝေဂေါ အတ္ထိ၊ တာဝ ဂစ္ဆတိ၊ ဧဝံ ယာဝ ဈာနပစ္စယော အတ္ထိ၊ တာဝ တိဋ္ဌန္တိ။ တသ္မိံ နိဋ္ဌိတေ ခီဏဝေဂေါ သရော ဝိယ ပတန္တိ။ ယေ ပန တေ နေရယိကာ နေဝ ဥဋ္ဌာနဖလူပဇီဝီ န ပုညဖလူပဇီဝီတိ ဝုတ္တာ၊ တေသံ ကော

၁-အဘိ ၂-၄၃၄-ပိဋ္ဌေ။ ၂-သံ ၁-၂၅၃-ပိဋ္ဌေ။ ၃-အံ ၃-၃၄၆-ပိဋ္ဌေ။
၄-ဓိ ဝတေတံ (သျာ) ၅-(ဧတ္တကံ အဒ္ဓါနံ သယိတော ဝိယ ဟောတိ၊) (သျာ)

āhāroti. Tesaṁ kammameva āhāro. Kiṁ pañca āhārā atthīti ce. Pañca, na pañcāti idaṁ na vattabbaṁ. Nanu paccayo āhāroti vuttametaṁ. Tasmā yena kammena te niraye nibbattā, tadeva tesaṁ ṭhitipaccayattā āhāro hoti. Yaṁ sandhāya idaṁ vuttaṁ “na ca tāva kālaṁ karoti, yāva na taṁ pāpakammaṁ byantī hotī”ti[1].

Kabaḷīkāraṁ āhāraṁ ārabbha cettha vivādo na kātabbo. Mukhe uppanno kheḷopi hi tesaṁ āhārakiccaṁ sādheti. Kheḷopi hi niraye dukkhavedaniyo hutvā paccayo hoti, sagge sukhavedaniyo. Iti kāmabhave nippariyāyena cattāro āhārā. Rūpārūpabhavesu ṭhapetvā asaññaṁ sesānaṁ tayo. Asaññānañceva avasesānañca paccayāhāroti iminā āhārena “sabbe sattā āhāraṭṭhitikā”ti etaṁ pañhaṁ kathetvā “ayaṁ kho āvuso”ti evaṁ niyyātanampi “atthi kho āvuso”ti puna uddharaṇampi akatvā “sabbe sattā saṅkhāraṭṭhitikā”ti dutiyapañhaṁ vissajjesi.

Kasmā pana na niyyātesi na uddharittha? Tattha tattha niyyātiyamānepi uddhariyamānepi pariyāpuṇituṁ vācetuṁ dukkhaṁ hoti, tasmā dve ekābaddhe katvā vissajjesi. Imasmimpi vissajjane heṭṭhā vuttapaccayova attano phalassa saṅkharaṇato saṅkhāroti vutto. Iti heṭṭhā āhārapaccayo kathito, idha kaṅkhārapaccayoti ayamettha heṭṭhimato viseso. “Heṭṭhā nippariyāyāhāro gahito, idha pariyāyāhāroti evaṁ gahite viseso pākaṭo bhaveyya, no ca gaṇhiṁsū”ti Mahāsīvatthero āha. Indriyabaddhassapi hi anindriyabaddhassapi paccayo laddhuṁ vaṭṭati. Vinā paccayena dhammo nāma natthi. Tattha anindriyabaddhassa tiṇarukkhalatādino pathavīraso āporaso ca paccayo hoti. Deve avassante hi tiṇādīni milāyanti, vassante ca pana haritāni honti. Iti tesaṁ pathavīraso āporaso ca paccayo hoti. Indriyabaddhassa avijjā taṇhā kammaṁ āhāroti evamādayo paccayā, iti heṭṭhā paccayoyeva āhāroti kathito, idha saṅkhāroti ayamevettha viseso.

---

1. Ma 3. 205 piṭṭhe.

အာဟာရေတိ။ တေသံ ကမ္မမေဝ အာဟာရော။ ကိံ ပဉ္စ အာဟာရာ အတ္ထီတိ စေ။ ပဉ္စ, န ပဉ္စာတိ ဣဒံ န ဝတ္တဗ္ဗံ။ နနု ပစ္စယော အာဟာရောတိ ဝုတ္တမေတံ။ တသ္မာ ယေန ကမ္မေန တေ နိရယေ နိဗ္ဗတ္တာ၊ တဒေဝ တေသံ ဌိတိပစ္စယတ္တာ အာဟာရော ဟောတိ။ ယံ သန္ဓာယ ဣဒံ ဝုတ္တံ “န စ တာဝ ကာလံ ကရောတိ၊ ယာဝ န တံ ပါပကမ္မံ ဗျန္တီ ဟောတီ”တိ[၁]။

ကဗဠီကာရံ အာဟာရံ အာရဗ္ဘ စေတ္ထ ဝိဝါဒေါ န ကာတဗ္ဗော။ မုခေ ဥပ္ပန္နော ခေဠောပိ ဟိ တေသံ အာဟာရကိစ္စံ သာဓေတိ။ ခေဠောပိ ဟိ နိရယေ ဒုက္ခဝေဒနိယော ဟုတွာ ပစ္စယော ဟောတိ၊ သဂ္ဂေ သုခဝေဒနိယော။ ဣတိ ကာမဘဝေ နိပ္ပရိယာယေန စတ္တာရော အာဟာရာ။ ရူပါရူပဘဝေသု ဌပေတွာ အသညံ သေသာနံ တယော။ အသညာနဉ္စေဝ အဝသေသာနဉ္စ ပစ္စယာဟာရောတိ ဣမိနာ အာဟာရေန “သဗ္ဗေ သတ္တာ အာဟာရဋ္ဌိတိကာ”တိ ဧတံ ပဉှံ ကထေတွာ “အယံ ခေါ အာဝုသော”တိ ဧဝံ နိယျာတနမ္ပိ “အတ္ထိ ခေါ အာဝုသော”တိ ပုန ဥဒ္ဓရဏမ္ပိ အကတွာ “သဗ္ဗေ သတ္တာ သင်္ခါရဋ္ဌိတိကာ”တိ ဒုတိယပဉှံ ဝိဿဇ္ဇေသိ။

ကသ္မာ ပန န နိယျာတေသိ န ဥဒ္ဓရိတ္ထ? တတ္ထ တတ္ထ နိယျာတိယမာနေပိ ဥဒ္ဓရိယမာနေပိ ပရိယာပုဏိတုံ ဝါစေတုံ ဒုက္ခံ ဟောတိ၊ တသ္မာ ဒွေ ဧကာဗဒ္ဓေ ကတွာ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ ဣမသ္မိမ္ပိ ဝိဿဇ္ဇနေ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တပစ္စယောဝ အတ္တနော ဖလဿ သင်္ခရဏတော သင်္ခါရောတိ ဝုတ္တော။ ဣတိ ဟေဋ္ဌာ အာဟာရပစ္စယော ကထိတော၊ ဣဓ သင်္ခါရပစ္စယောတိ အယမေတ္ထ ဟေဋ္ဌိမတော ဝိသေသော။ “ဟေဋ္ဌာ နိပ္ပရိယာယာဟာရော ဂဟိတော၊ ဣဓ ပရိယာယာဟာရောတိ ဧဝံ ဂဟိတေ ဝိသေသော ပါကဋော ဘဝေယျ၊ နော စ ဂဏှိံသူ”တိ မဟာသီဝတ္ထေရော အာဟ။ ဣန္ဒြိယဗဒ္ဓဿပိ ဟိ အနိန္ဒြိယဗဒ္ဓဿပိ ပစ္စယော လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိနာ ပစ္စယေန ဓမ္မော နာမ နတ္ထိ။ တတ္ထ အနိန္ဒြိယဗဒ္ဓဿ တိဏရုက္ခလတာဒိနော ပထဝီရသော အာပေါရသော စ ပစ္စယော ဟောတိ။ ဒေဝေ အဝဿန္တေ ဟိ တိဏာဒီနိ မိလာယန္တိ၊ ဝဿန္တေ စ ပန ဟရိတာနိ ဟောန္တိ။ ဣတိ တေသံ ပထဝီရသော အာပေါရသော စ ပစ္စယော ဟောတိ။ ဣန္ဒြိယဗဒ္ဓဿ အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ကမ္မံ အာဟာရောတိ ဧဝမာဒယော ပစ္စယာ၊ ဣတိ ဟေဋ္ဌာ ပစ္စယောယေဝ အာဟာရောတိ ကထိတော၊ ဣဓ သင်္ခါရောတိ အယမေဝေတ္ထ ဝိသေသော။

၁-မ ၃-၂၀၅-ပိဋ္ဌေ။

Ayaṁ kho āvusoti āvuso amhākaṁ Satthārā mahābodhimaṇḍe nisīditvā sayaṁ sabbaññutaññāṇena sacchikatvā ayaṁ ekadhammo desito. Tattha ekadhamme tumhehi sabbeheva saṅgāyitabbaṁ na vivaditabbaṁ. **Yathayidaṁ brahmacariyan**ti yathā saṅgāyamānānaṁ tumhākaṁ idaṁ sāsanabrahmacariyaṁ addhaniyaṁ assa. Ekena hi bhikkhunā "atthi kho āvuso eko dhammo sammadakkhāto. Katamo eko dhammo. Sabbe sattā āhāraṭhitikā. Sabbe sattā saṅkhāraṭṭhitikā"ti kathite tassa kathaṁ sutvā añño kathessati. Tassapi aññoti evaṁ paramparakathāniyamena idaṁ brahmacariyaṁ ciraṁ tiṭṭhamānaṁ sadevakassa lokassa atthāya hitāya bhavissatīti ekakavasena Dhammasenāpati Sāriputtatthero sāmaggirasaṁ dassesīti.

Ekakavaṇṇanā niṭṭhitā.

Dukavaṇṇanā

304. Iti ekakavasena sāmaggirasaṁ dassetvā idāni dukavasena dassetuṁ puna desanaṁ ārabhi. Tattha nāmarūpaduke **nāma**nti cattāro arūpino khandhā nibbānañca. Tattha cattāro khandhā nāmanaṭṭhena **nāmaṁ.** Nāmanaṭṭhenāti nāmakaraṇaṭṭhena. Yathā hi mahājanasammatattā mahāsammatassa "Mahāsammato"ti nāmaṁ ahosi, yathā mātāpitaro "ayaṁ Tisso nāma hotu, Phusso nāma hotū"ti evaṁ puttassa kittimanāmaṁ karonti, yathā vā "dhammakathiko vinayadharo"ti guṇato nāmaṁ āgacchati, na evaṁ vedanādīnaṁ. Vedanādayo hi mahāpathavī-ādayo viya attano nāmaṁ karontāva uppajjanti. Tesu uppannesu tesaṁ nāmaṁ uppannameva hoti. Na hi vedanaṁ uppannaṁ "tvaṁ vedanā nāma hohī"ti, koci bhaṇati, na cassā yena kenaci kāraṇena nāmaggahaṇakiccaṁ atthi, yathā pathaviyā uppannāya "tvaṁ pathavī nāma hohī"ti nāmaggahaṇakiccaṁ natthi, cakkavāḷasinerumhi candimasūriyanakkhattesu uppannesu "tvaṁ cakkavāḷaṁ nāma, tvaṁ nakkhattaṁ nāma hohī"ti nāmaggahaṇakiccaṁ natthi, nāmaṁ uppannameva hoti, opapātikā paññatti nipatati, evaṁ vedanāya uppannāya "tvaṁ vedanā nāma hohī"ti nāmaggahaṇakiccaṁ natthi, tāya uppannāya

အယံ ခေါ အာဝုသောတိ အာဝုသော အမှာကံ သတ္ထာရာ မဟာဗောဓိမဏ္ဍေ နိသီဒိတွာ သယံ သဗ္ဗညုတညာဏေန သစ္ဆိကတွာ အယံ ဧကဓမ္မော ဒေသိတော။ တတ္ထ ဧကဓမ္မေ တုမှေဟိ သဗ္ဗေဟေဝ သင်္ဂါယိတဗ္ဗံ န ဝိဝဒိတဗ္ဗံ။ **ယထယိဒံ ဗြဟ္မစရိယ**န္တိ ယထာ သင်္ဂါယမာနာနံ တုမှာကံ ဣဒံ သာသနဗြဟ္မစရိယံ အဒ္ဓနိယံ အဿ။ ဧကေန ဟိ ဘိက္ခုနာ “အတ္ထိ ခေါ အာဝုသော ဧကော ဓမ္မော သမ္မဒက္ခာတော။ ကတမော ဧကော ဓမ္မော။ သဗ္ဗေ သတ္တာ အာဟာရဋ္ဌိတိကာ။ သဗ္ဗေ သတ္တာ သင်္ခါရဋ္ဌိတိကာ’’တိ ကထိတေ တဿ ကထံ သုတွာ အညော ကထေဿတိ။ တဿပိ အညောတိ ဧဝံ ပရမ္ပရကထာနိယမေန ဣဒံ ဗြဟ္မစရိယံ စိရံ တိဋ္ဌမာနံ သဒေဝကဿ လောကဿ အတ္ထာယ ဟိတာယ ဘဝိဿတီတိ ဧကကဝသေန ဓမ္မသေနာပတိ သာရိပုတ္တတ္ထေရော သာမဂ္ဂိရသံ ဒဿေသီတိ။

ဧကကဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

ဒုကဝဏ္ဏနာ

၃၀၄။ ဣတိ ဧကကဝသေန သာမဂ္ဂိရသံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ ဒုကဝသေန ဒဿေတုံ ပုန ဒေသနံ အာရဘိ။ တတ္ထ နာမရူပဒုကေ **နာမ**န္တိ စတ္တာရော အရူပိနော ခန္ဓာ နိဗ္ဗာနဉ္စ။ တတ္ထ စတ္တာရော ခန္ဓာ နာမနဋ္ဌေန **နာမံ။** နာမနဋ္ဌေနာတိ နာမကရဏဋ္ဌေန။ ယထာ ဟိ မဟာဇနသမ္မတတ္တာ မဟာသမ္မတဿ “မဟာသမ္မတော”တိ နာမံ အဟောသိ၊ ယထာ မာတာပိတရော “အယံ တိဿော နာမ ဟောတု၊ ဖုဿော နာမ ဟောတူ’’တိ ဧဝံ ပုတ္တဿ ကိတ္တိမနာမံ ကရောန္တိ၊ ယထာ ဝါ “ဓမ္မကထိကော ဝိနယဓရော”တိ ဂုဏတော နာမံ အာဂစ္ဆတိ၊ န ဧဝံ ဝေဒနာဒီနံ။ ဝေဒနာဒယော ဟိ မဟာပထဝီအာဒယော ဝိယ အတ္တနော နာမံ ကရောန္တာဝ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ တေသု ဥပ္ပန္နေသု တေသံ နာမံ ဥပ္ပန္နမေဝ ဟောတိ။ န ဟိ ဝေဒနံ ဥပ္ပန္နံ “တွံ ဝေဒနာ နာမ ဟောဟီ’’တိ၊ ကောစိ ဘဏတိ၊ န စဿာ ယေန ကေနစိ ကာရဏေန နာမဂ္ဂဟဏကိစ္စံ အတ္ထိ၊ ယထာ ပထဝိယာ ဥပ္ပန္နာယ “တွံ ပထဝီ နာမ ဟောဟီ’’တိ နာမဂ္ဂဟဏကိစ္စံ နတ္ထိ၊ စက္ကဝါဠသိနေရုမှိ စန္ဒိမသူရိယနက္ခတ္တေသု ဥပ္ပန္နေသု “တွံ စက္ကဝါဠံ နာမ, တွံ နက္ခတ္တံ နာမ ဟောဟီ’’တိ နာမဂ္ဂဟဏကိစ္စံ နတ္ထိ၊ နာမံ ဥပ္ပန္နမေဝ ဟောတိ၊ ဩပပါတိကာ ပညတ္တိ နိပတတိ၊ ဧဝံ ဝေဒနာယ ဥပ္ပန္နာယ “တွံ ဝေဒနာ နာမ ဟောဟီ”တိ နာမဂ္ဂဟဏကိစ္စံ နတ္ထိ၊ တာယ ဥပ္ပန္နာယ

vedanāti nāmaṁ uppannameva hoti. Saññādīsupi eseva nayo. Atītepi hi vedanā vedanāyeva. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ viññāṇameva. Anāgatepi. Paccuppannepi. nibbānaṁ pana sadāpi nibbānamevāti. Nāmanaṭṭhena nāmaṁ. Namanaṭṭhenāpi cettha cattāro khandhā nāmaṁ. Te hi ārammaṇābhimukhaṁ namanti. Nāmanaṭṭhena sabbampi nāmaṁ. Cattāro hi khandhā ārammaṇe aññamaññaṁ nāmenti, nibbānaṁ ārammaṇā dhipatipaccayatāya attani anavajjadhamme nāmeti.

Rūpanti cattāro ca mahābhūtā catunnañca mahābhūtānaṁ upādāya rūpaṁ, taṁ sabbampi ruppanaṭṭhena **rūpaṁ.** Tassa vitthārakathā Visuddhimagge vuttanayeneva veditabbā.

Avijjāti dukkhādīsu aññāṇaṁ. Ayampi vitthārato Visuddhimagge kathitāyeva. **Bhavataṇhā**ti bhavapatthanā. Yathāha "tattha katamā bhavataṇhā. Yo bhavesu bhavacchando"ti-ādi[1].

Bhavadiṭṭhīti bhavo vuccati sassataṁ, sassatavasena uppajjanakadiṭṭhi. Sā "tattha katamā bhavadiṭṭhi. "Bhavissati attā ca loko cā'ti yā evarūpā diṭṭhi diṭṭhigatan"ti-ādinā[1] nayena abhidhamme vitthāritā. **Vibhavadiṭṭhī**ti vibhavo vuccati ucchedaṁ, uccheda vasena uppajjanakadiṭṭhi. Sāpi "tattha katamā vibhavadiṭṭhi. 'Na bhavissati attā ca loko cā'ti. Yā evarūpā diṭṭhi diṭṭhigatan"ti-ādinā[1] nayena tattheva vitthāritā.

Ahirikanti "yaṁ na hirīyati hirīyitabbenā"ti[1] evaṁ vitthāritā nillajjatā. **Anotta ppan**ti "yaṁ na ottappati ottappitabbenā"ti[1] evaṁ vitthārito abhāyanaka-ākāro.

Hirī ca ottappañcāti "yaṁ hirīyati hirīyitabbena, ottappati ottappitabbenā"ti[2] evaṁ vitthāritāni hiri-ottappāni. Api cettha ajjhattasamuṭṭhānā **hirī**, bahiddhāsamu ṭṭhānaṁ **ottappaṁ.** Attādhipateyyā hirī, lokādhipateyyaṁ ottappaṁ. Lajjāsabhāva saṇṭhitā hirī, bhayasabhāvasaṇṭhitaṁ ottappaṁ. Vitthārakathā panettha sabbākārena Visuddhimagge vuttā.

1. Abhi 1. 257 piṭṭhe.

2. Abhi 1. 258 piṭṭhe.

ဝေဒနာတိ နာမံ ဥပ္ပန္နမေဝ ဟောတိ။ သညာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။ အတီတေပိ ဟိ ဝေဒနာ ဝေဒနာယေဝ။ သညာ။ သင်္ခါရာ။ ဝိညာဏံ ဝိညာဏမေဝ။ အနာဂတေပိ။ ပစ္စုပ္ပန္နေပိ။ နိဗ္ဗာနံ ပန သဒါပိ နိဗ္ဗာနမေဝါတိ။ နာမနဋ္ဌေန နာမံ။ နမနဋ္ဌေနာပိ စေတ္ထ စတ္တာရော ခန္ဓာ နာမံ။ တေ ဟိ အာရမ္မဏာဘိမုခံ နမန္တိ။ နာမနဋ္ဌေန သဗ္ဗမ္ပိ နာမံ။ စတ္တာရော ဟိ ခန္ဓာ အာရမ္မဏေ အညမညံ နာမေန္တိ၊ နိဗ္ဗာနံ အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စယတာယ အတ္တနိ အနဝဇ္ဇဓမ္မေ နာမေတိ။

ရူပန္တိ စတ္တာရော စ မဟာဘူတာ စတုန္နဉ္စ မဟာဘူတာနံ ဥပါဒါယ ရူပံ၊ တံ သဗ္ဗမ္ပိ ရုပ္ပနဋ္ဌေန **ရူပံ**။ တဿ ဝိတ္ထာရကထာ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

အဝိဇ္ဇာတိ ဒုက္ခာဒီသု အညာဏံ။ အယမ္ပိ ဝိတ္ထာရတော ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ကထိတာယေဝ။ **ဘဝတဏှာ**တိ ဘဝပတ္ထနာ။ ယထာဟ "တတ္ထ ကတမာ ဘဝတဏှာ။ ယော ဘဝေသု ဘဝစ္ဆန္ဒော"တိအာဒိ[၁]။

ဘဝဒိဋ္ဌီတိ ဘဝေါ ဝုစ္စတိ သဿတံ၊ သဿတဝသေန ဥပ္ပဇ္ဇနကဒိဋ္ဌိ။ သာ "တတ္ထ ကတမာ ဘဝဒိဋ္ဌိ။ 'ဘဝိဿတိ အတ္တာ စ လောကော စာ'တိ ယာ ဧဝရူပါ ဒိဋ္ဌိ ဒိဋ္ဌိဂတ"န္တိအာဒိနာ[၁] နယေန အဘိဓမ္မေ ဝိတ္ထာရိတာ။ **ဝိဘဝဒိဋ္ဌီ**တိ ဝိဘဝေါ ဝုစ္စတိ ဥစ္ဆေဒံ၊ ဥစ္ဆေဒဝသေန ဥပ္ပဇ္ဇနကဒိဋ္ဌိ။ သာပိ "တတ္ထ ကတမာ ဝိဘဝဒိဋ္ဌိ။ 'န ဘဝိဿတိ အတ္တာ စ လောကော စာ'တိ။ ယာ ဧဝရူပါ ဒိဋ္ဌိ ဒိဋ္ဌိဂတ"န္တိအာဒိနာ[၁] နယေန တတ္ထေဝ ဝိတ္ထာရိတာ။

အဟိရိကန္တိ "ယံ န ဟိရီယတိ ဟိရီယိတဗ္ဗေနာ"တိ[၁] ဧဝံ ဝိတ္ထာရိတာ နိလ္လဇ္ဇတာ။ **အနောတ္တပ္ပ**န္တိ "ယံ န ဩတ္တပ္ပတိ ဩတ္တပ္ပိတဗ္ဗေနာ"တိ[၁] ဧဝံ ဝိတ္ထာရိတော အဘာယနကအာကာရော။

ဟိရီ စ ဩတ္တပ္ပဉ္စာတိ "ယံ ဟိရီယတိ ဟိရီယိတဗ္ဗေန, ဩတ္တပ္ပတိ ဩတ္တပ္ပိတဗ္ဗေနာ"တိ[၂] ဧဝံ ဝိတ္ထာရိတာနိ ဟိရိဩတ္တပ္ပါနိ။ အပိ စေတ္ထ အဇ္ဈတ္တသမုဋ္ဌာနာ **ဟိရီ**၊ ဗဟိဒ္ဓါသမုဋ္ဌာနံ **ဩတ္တပ္ပံ**။ အတ္တာဓိပတေယျာ ဟိရီ၊ လောကာဓိပတေယျံ ဩတ္တပ္ပံ။ လဇ္ဇာသဘာဝသဏ္ဌိတာ ဟိရီ၊ ဘယသဘာဝသဏ္ဌိတံ ဩတ္တပ္ပံ။ ဝိတ္ထာရကထာ ပနေတ္ထ သဗ္ဗာကာရေန ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝုတ္တာ။

၁-အဘိ ၁-၂၅၇-ပိဋ္ဌေ။

၂-အဘိ ၁-၂၅၈-ပိဋ္ဌေ။

Dovacassatāti dukkhaṁ vaco etasmiṁ vippaṭikūlagāhimhi vipaccanīkasāte anādare puggaleti dubbaco, tassa kammaṁ dovacassaṁ, tassa bhāvo **dovacassatā**. Vitthārato panesā “tattha katamā dovacassatā. Sahadhammike vuccamāne dovaca ssāyan”ti[1] abhidhamme āgatā. Sā atthato saṅkhārakkhandho hoti. “Catunnañca khandhānaṁ etenākārena pavattānaṁ etaṁ adhivacanan”ti vadanti. **Pāpamittatā**ti pāpā assaddhādayo puggalā etassa mittāti pāpamitto, tassa bhāvo pāpamittatā. Vitthārato panesā “tattha katamā pāpamittatā, ye te puggalā assaddhā dussīlā appassutā maccharino duppaññā. Yā tesaṁ sevanā nisevanā saṁsevanā bhajanā saṁbhajanā bhatti saṁbhatti taṁsampavaṅkatā”ti[1] evaṁ āgatā. Sāpi atthato dovacassatā viya daṭṭhabbā.

Sovacassatā ca **kalyāṇamittatā** ca vuttappaṭipakkhanayena veditabbā. Ubhopi panetā idha lokiyalokuttaramissakā kathitā.

Āpattikusalatāti “pañcapi āpattikkhandhā āpattiyo, sattapi āpattikkhandhā āpattiyo. Yā tāsaṁ āpattīnaṁ āpattikusalatā paññā pajānanā”ti[1] evaṁ vutto āpattikusalabhāvo.

Āpattivuṭṭhānakusalatāti “yā tāhi āpattīhi vuṭṭhānakusalatā paññā pajānanā”ti[1] evaṁ vuttā saha kammavācāya āpattīhi vuṭṭhānaparicchedajānanā paññā.

Samāpattikusalatāti “atthi savitakkasavicārā samāpatti, atthi avitakkavicāramattā samāpatti, atthi avitakka-avicārā samāpatti. Yā tāsaṁ samāpattīnaṁ kusalatā paññā pajānanā”ti[2] evaṁ vuttā saha parikammena appanāparicchedajānanā paññā. **Samāpatti vuṭṭhānakusalatā**ti “yā tāhi samāpattīhi vuṭṭhānakusalatā paññā pajānanā”ti[2] evaṁ vuttā yathāparicchinnasamayavaseneva samāpattito vuṭṭhānasamatthā “ettakaṁ gate sūriye uṭṭhahissāmī”ti vuṭṭhānakālaparicchedakā paññā.

Dhātukusalatāti “aṭṭhārasa dhātuyo cakkhudhātu -pa- manoviññāṇadhātu. Yā tāsaṁ dhātūnaṁ kusalatā paññā pajānanā”ti[2] evaṁ vuttā.

1. Abhi 1. 258 piṭṭhe.
2. Abhi 1. 259 piṭṭhe.

ဒေါဝစဿတာတိ ဒုက္ခံ ဝစော ဧတသ္မိံ ဝိပ္ပဋိကူလဂါဟိမှိ ဝိပစ္စနီကသာတေ အနာဒရေ ပုဂ္ဂလေတိ ဒုဗ္ဗစော၊ တဿ ကမ္မံ ဒေါဝစဿံ၊ တဿ ဘာဝေါ **ဒေါဝစဿတာ**။ ဝိတ္ထာရတော ပနေသာ “တတ္ထ ကတမာ ဒေါဝစဿတာ။ သဟဓမ္မိကေ ဝုစ္စမာနေ ဒေါဝစဿာယ”န္တိ[၁] အဘိဓမ္မေ အာဂတာ။ သာ အတ္ထတော သင်္ခါရက္ခန္ဓော ဟောတိ။ “စတုန္နဉ္စ ခန္ဓာနံ ဧတေနာကာရေန ပဝတ္တာနံ ဧတံ အဓိဝစန”န္တိ ဝဒန္တိ။ **ပါပမိတ္တတာ**တိ ပါပါ အဿဒ္ဓါဒယော ပုဂ္ဂလာ ဧတဿ မိတ္တာတိ ပါပမိတ္တော၊ တဿ ဘာဝေါ ပါပမိတ္တတာ။ ဝိတ္ထာရတော ပနေသာ “တတ္ထ ကတမာ ပါပမိတ္တတာ၊ ယေ တေ ပုဂ္ဂလာ အဿဒ္ဓါ ဒုဿီလာ အပ္ပဿုတာ မစ္ဆရိနော ဒုပ္ပညာ။ ယာ တေသံ သေဝနာ နိသေဝနာ သံသေဝနာ ဘဇနာ သံဘဇနာ ဘတ္တိ သံဘတ္တိ တံသမ္ပဝင်္ကတာ”တိ[၁] ဧဝံ အာဂတာ။ သာပိ အတ္ထတော ဒေါဝစဿတာ ဝိယ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။

သောဝစဿတာ စ ကလျာဏမိတ္တတာ စ ဝုတ္တပ္ပဋိပက္ခနယေန ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဥဘောပိ ပနေတာ ဣဓ လောကိယလောကုတ္တရမိဿကာ ကထိတာ။

အာပတ္တိကုသလတာတိ “ပဉ္စပိ အာပတ္တိက္ခန္ဓာ အာပတ္တိယော, သတ္တပိ အာပတ္တိက္ခန္ဓာ အာပတ္တိယော။ ယာ တာသံ အာပတ္တီနံ အာပတ္တိကုသလတာ ပညာ ပဇာနနာ”တိ[၁] ဧဝံ ဝုတ္တော အာပတ္တိကုသလဘာဝေါ။

အာပတ္တိဝုဋ္ဌာနကုသလတာတိ “ယာ တာဟိ အာပတ္တီဟိ ဝုဋ္ဌာနကုသလတာ ပညာ ပဇာနနာ”တိ[၁] ဧဝံ ဝုတ္တာ သဟ ကမ္မဝါစာယ အာပတ္တီဟိ ဝုဋ္ဌာနပရိစ္ဆေဒဇာနနာ ပညာ။

သမာပတ္တိကုသလတာတိ “အတ္ထိ သဝိတက္ကသဝိစာရာ သမာပတ္တိ၊ အတ္ထိ အဝိတက္ကဝိစာရမတ္တာ သမာပတ္တိ၊ အတ္ထိ အဝိတက္ကအဝိစာရာ သမာပတ္တိ။ ယာ တာသံ သမာပတ္တီနံ ကုသလတာ ပညာ ပဇာနနာ”တိ[၂] ဧဝံ ဝုတ္တာ သဟ ပရိကမ္မေန အပ္ပနာပရိစ္ဆေဒဇာနနာ ပညာ။ **သမာပတ္တိဝုဋ္ဌာနကုသလတာ**တိ “ယာ တာဟိ သမာပတ္တီဟိ ဝုဋ္ဌာနကုသလတာ ပညာ ပဇာနနာ”တိ[၂] ဧဝံ ဝုတ္တာ ယထာပရိစ္ဆိန္နသမယဝသေနေဝ သမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာနသမတ္ထာ “ဧတ္တကံ ဂတေ သူရိယေ ဥဋ္ဌဟိဿာမီ”တိ ဝုဋ္ဌာနကာလပရိစ္ဆေဒကာ ပညာ။

ဓာတုကုသလတာတိ “အဋ္ဌာရသ ဓာတုယော စက္ခုဓာတု။ပ။ မနောဝိညာဏဓာတု။ ယာ တာသံ ဓာတူနံ ကုသလတာ ပညာ ပဇာနနာ”တိ[၂] ဧဝံ ဝုတ္တာ

၁-အဘိ ၁-၂၅၈-ပိဋ္ဌေ။
၂-အဘိ ၁-၂၅၉-ပိဋ္ဌေ။

aṭṭhārasannaṁ dhātūnaṁ sabhāvaparicchedakā savanadhāraṇasammasanapaṭivedha paññā. **Manasikārakusalatā**ti “yā tāsaṁ dhātūnaṁ manasikārakusalatā paññā pajāna nā”ti[1] evaṁ vuttā tāsaṁyeva dhātūnaṁ sammasanapaṭivedhapaccavekkhaṇapaññā.

Āyatanakusalatāti “dvādasāyatanāni cakkhāyatanaṁ -pa- dhammāyatanaṁ. Yā tesaṁ āyatanānaṁ āyatanakusalatā paññā pajānanā”ti[1] evaṁ vuttā dvādasannaṁ āyatanānaṁ uggaha manasikārapajānanā paññā. Apica dhātukusalatāpi uggahamana sikārasavanasammasanapaṭivedhapaccavekkhaṇesu vattati manasikārakusalatāpi āyatana kusalatāpi. Ayaṁ panettha viseso, savana-uggahapaccavekkhaṇā lokiyā, paṭivedho lokuttaro, sammasanamanasikārā lokiyalokuttaramissakā. **Paṭiccasamuppādakusalatā**ti “avijjāpaccayā saṅkhārā -pa- samudayo hotīti yā tattha paññā pajānanā”ti[1] evaṁ vuttā dvādasannaṁ paccayākārānaṁ uggahādivasena pavattā paññā.

Ṭhānakusalatāti “ye ye dhammā yesaṁ yesaṁ dhammānaṁ hetupaccayā uppādāya taṁ taṁ ṭhānanti yā tattha paññā pajānanā”ti[2] evaṁ vuttā “cakkhuṁ vatthuṁ katvā rūpaṁ ārammaṇaṁ katvā uppannassa cakkhuviññāṇassa[3] cakkhurūpaṁ[4] ṭhānañceva kāraṇañcā”ti evaṁ ṭhānaparicchindanasamatthā paññā. **Aṭṭhānakusalatā**ti “ye ye dhammā yesaṁ yesaṁ dhammānaṁ na hetū na paccayā uppādāya taṁ taṁ aṭṭhānanti yā tattha paññā pajānanā”ti[5] evaṁ vuttā “cakkhuṁ vatthuṁ katvā rūpaṁ ārammaṇaṁ katvā sotaviññāṇādīni nuppajjanti, tasmā tesaṁ cakkhurūpaṁ[4] na ṭhānaṁ na kāraṇan”ti evaṁ aṭṭhānaparicchindanasamatthāpaññā. Apica etasmiṁ duke “kittāvatā pana bhante ṭhānāṭhānakusalo bhikkhūti alaṁ vacanāyāti. Idhānanda bhikkhu aṭṭhāna metaṁ anavakāso, yaṁ diṭṭhisampanno puggalo kañci saṅkhāraṁ niccato upagaccheyya, netaṁ ṭhānaṁ vijjatīti pajānāti. Ṭhanañca kho etaṁ vijjati, yaṁ puthujjano kañci saṅkhāraṁ niccato upagaccheyyā”ti[6] imināpi suttena attho veditabbo.

1. Abhi 1. 259 piṭṭhe.
2. Abhi 1. 260 piṭṭhe.
3. Cakkhuviññāṇakāyassa (Ka)
4. Cakkhupasādo (Abhi-Ṭṭha 1. 424)
5. Abhi 1. 260 piṭṭhe.
6. Ma 3. 109 piṭṭhe.

အဋ္ဌာရသန္နံ ဓာတူနံ သဘာဝပရိစ္ဆေဒကာ သဝနဓာရဏသမ္မသနပဋိဝေဓ-ပညာ။ **မနသိကာရကုသလတာ**တိ “ယာ တာသံ ဓာတူနံ မနသိကာရ-ကုသလတာ ပညာ ပဇာနနာ”တိ[၁] ဧဝံ ဝုတ္တာ တာသံယေဝ ဓာတူနံ သမ္မ-သနပဋိဝေဓပစ္စဝေက္ခဏပညာ။

အာယတနကုသလတာတိ “ဒွါဒသာယတနာနိ စက္ခာယတနံ။ပ။ ဓမ္မာယတနံ။ ယာ တေသံ အာယတနာနံ အာယတနကုသလတာ ပညာ ပဇာနနာ”တိ[၁] ဧဝံ ဝုတ္တာ ဒွါဒသန္နံ အာယတနာနံ ဥဂ္ဂဟမနသိကာရပဇာနနာ ပညာ။ အပိစ ဓာတုကုသလတာပိ ဥဂ္ဂဟမနသိကာရသဝနသမ္မသနပဋိဝေဓပစ္စဝေက္ခဏာသု ဝတ္တတိ မနသိကာရကုသလတာပိ အာယတနကုသလတာပိ။ အယံ ပနေတ္ထ ဝိသေသော၊ သဝနဥဂ္ဂဟပစ္စဝေက္ခဏာ လောကိယာ၊ ပဋိဝေဓော လောကုတ္တရော၊ သမ္မသနမနသိကာရာ လောကိယလောကုတ္တရမိဿကာ။ **ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒကုသလ-တာ**တိ “အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ။ပ။ သမုဒယော ဟောတီတိ ယာ တတ္ထ ပညာ ပဇာနနာ”တိ[၁] ဧဝံ ဝုတ္တာ ဒွါဒသန္နံ ပစ္စယာကာရာနံ ဥဂ္ဂဟာဒိဝသေန ပဝတ္တာ ပညာ။

ဌာနကုသလတာတိ “ယေ ယေ ဓမ္မာ ယေသံ ယေသံ ဓမ္မာနံ ဟေတုပစ္စယာ ဥပ္ပါဒါယ တံ တံ ဌာနန္တိ ယာ တတ္ထ ပညာ ပဇာနနာ”တိ[၂] ဧဝံ ဝုတ္တာ “စက္ခုံ ဝတ္ထုံ ကတွာ ရူပံ အာရမ္မဏံ ကတွာ ဥပ္ပန္နဿ စက္ခုဝိညာဏဿ[၃] စက္ခုရူပံ[၄] ဌာနဉ္စေဝ ကာရဏဉ္စာ”တိ ဧဝံ ဌာနပရိစ္ဆိန္ဒနသမတ္ထာ ပညာ။ **အဋ္ဌာန-ကုသလတာ**တိ “ယေ ယေ ဓမ္မာ ယေသံ ယေသံ ဓမ္မာနံ န ဟေတူ န ပစ္စယာ ဥပ္ပါဒါယ တံ တံ အဋ္ဌာနန္တိ ယာ တတ္ထ ပညာ ပဇာနနာ”တိ[၅] ဧဝံ ဝုတ္တာ “စက္ခုံ ဝတ္ထုံ ကတွာ ရူပံ အာရမ္မဏံ ကတွာ သောတဝိညာဏာဒီနိ နုပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ တသ္မာ တေသံ စက္ခုရူပံ[၄] န ဌာနံ န ကာရဏ”န္တိ ဧဝံ အဋ္ဌာနပရိစ္ဆိန္ဒနသမတ္ထာ ပညာ။ အပိစ ဧတသ္မိံ ဒုကေ “ကိတ္တာဝတာ ပန ဘန္တေ ဌာနာဋ္ဌာနကုသလော ဘိက္ခူတိ အလံ ဝစနာယာတိ။ ဣဓာနန္ဒ ဘိက္ခု အဋ္ဌာနမေတံ အနဝကာသော၊ ယံ ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္နော ပုဂ္ဂလော ကဉ္စိ သင်္ခါရံ နိစ္စတော ဥပဂစ္ဆေယျ၊ နေတံ ဌာနံ ဝိဇ္ဇတီတိ ပဇာနာတိ။ ဌာနဉ္စ ခေါ ဧတံ ဝိဇ္ဇတိ၊ ယံ ပုထုဇ္ဇနော ကဉ္စိ သင်္ခါရံ နိစ္စတော ဥပဂစ္ဆေယျာ”တိ[၆] ဣမိနာပိ သုတ္တေန အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။

၁-အဘိ ၁-၂၅၉-ပိဋ္ဌေ။
၂-အဘိ ၁-၂၆၀-ပိဋ္ဌေ။
၃-စက္ခုဝိညာဏကာယဿ (က)
၄-စက္ခုပသာဒေါ (အဘိ-ဋ္ဌ ၁-၄၂၄)
၅-အဘိ ၁-၂၆၀-ပိဋ္ဌေ။
၆-မ ၃-၁၀၉-ပိဋ္ဌေ။

Ajjavanti gomuttavaṅkatā candavaṅkatā naṅgalakoṭivaṅkatāti tayo anajjavā. Ekacco hi bhikkhu paṭhamavaye ekavīsatiyā anesanāsu chasu ca agocaresu carati, majjhimapacchimavayesu lajjī kukkuccako sikkhākāmo hoti, ayaṁ gomuttavaṅkatā nāma. Eko paṭhamavayepi pacchimavayepi catupārisuddhisīlaṁ pūreti, lajjī kukkuccako sikkhākāmo hoti, majjhimavaye purimasadiso, ayaṁ candavaṅkatā nāma. Eko paṭhama vayepi majjhimavayepi catupārisuddhisīlaṁ pūreti, lajjī kukkuccako sikkhākāmo hoti, pacchimavaye purimasadiso, ayaṁ naṅgalakoṭivaṅkatā nāma. Eko sabbametaṁ vaṅkataṁ pahāya tīsupi vayesu pesalo lajjī kukkuccako sikkhākāmo hoti. Tassa yo so ujubhāvo, idaṁ ajjavaṁ nāma. Abhidhammepi vuttaṁ "tattha katamo ajjavo. Yā ajjavatā[1] ajimhatā avaṅkatā akuṭilatā, ayaṁ vuccati ajjavo"ti[2]. **Lajjavan**ti "tattha katamo lajjavo. Yo hirīyati hirīyitabbena hirīyati pāpakānaṁ akusalānaṁ dhammānaṁ samāpattiyā. Ayaṁ vuccati lajjavo"ti evaṁ vutto lajjībhāvo.

Khantīti "tattha katamā khanti. Yā khanti khamanatā adhivāsanatā acaṇḍikkaṁ anassuropo attamanatā cittassā"ti[2] evaṁ vuttā adhivāsanakhanti. **Soraccan**ti "tattha katamaṁ soraccaṁ. Yo kāyiko avītikkamo, vācasiko avītikkamo, yāyikavācasiko avītikkamo. Idaṁ vuccati soraccaṁ. Sabbopi sīlasaṁvaro soraccan"ti[2] evaṁ vutto suratabhāvo.

Sākhalyanti "tattha katamaṁ sākhalyaṁ. Yā sā vācā aṇḍakā kakkasā parakaṭukā parābhisajjanī kodhasāmantā asamādhisaṁvattanikā, tathārūpiṁ vācaṁ pahāya yā sā vācā neḷā kaṇṇasukhā pemanīyā hadayaṅgamā porī bahujanakantā bahujanamanāpā, tathārūpiṁ vācaṁ bhāsitā hoti. Yā tattha saṇhavācatā sakhilavācatā apharusavācatā. Idaṁ vuccati sākhalyan"ti[2] evaṁ vutto sammodakamudukabhāvo. **Paṭisanthāro**ti ayaṁ lokasannivāso āmisena dhammena cāti dvīhi chiddo, tassa taṁ chiddaṁ yathā na paññāyati, evaṁ pīṭhassa viya paccattharaṇena āmisena dhammena ca paṭisantharaṇaṁ. abhidhammepi vuttaṁ "tattha katamo

1. Yā ujutā ujukatā (Abhi 1. 24), appicchatā (Ka) Sī-Syā-potthakesu natthi.
2. Abhi 1. 260 piṭṭhe.

အဇ္ဇဝန္တိ ဂေါမုတ္တဝင်္ကတာ စန္ဒဝင်္ကတာ နင်္ဂလကောဋိဝင်္ကတာတိ တယော အနဇ္ဇဝါ။ ဧကစ္စော ဟိ ဘိက္ခု ပဌမဝယေ ဧကဝီသတိယာ အနေသနာသု ဆသု စ အဂေါစရေသု စရတိ၊ မဇ္ဈိမပစ္ဆိမဝယေသု လဇ္ဇီ ကုက္ကုစ္စကော သိက္ခာကာမော ဟောတိ၊ အယံ ဂေါမုတ္တဝင်္ကတာ နာမ။ ဧကော ပဌမဝယေပိ ပစ္ဆိမဝယေပိ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလံ ပူရေတိ၊ လဇ္ဇီ ကုက္ကုစ္စကော သိက္ခာကာမော ဟောတိ၊ မဇ္ဈိမဝယေ ပုရိမသဒိသော၊ အယံ စန္ဒဝင်္ကတာ နာမ။ ဧကော ပဌမဝယေပိ မဇ္ဈိမဝယေပိ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလံ ပူရေတိ၊ လဇ္ဇီ ကုက္ကုစ္စကော သိက္ခာကာမော ဟောတိ၊ ပစ္ဆိမဝယေ ပုရိမသဒိသော၊ အယံ နင်္ဂလကောဋိဝင်္ကတာ နာမ။ ဧကော သဗ္ဗမေတံ ဝင်္ကတံ ပဟာယ တီသုပိ ဝယေသု ပေသလော လဇ္ဇီ ကုက္ကုစ္စကော သိက္ခာကာမော ဟောတိ။ တဿ ယော သော ဥဇုဘာဝေါ၊ ဣဒံ အဇ္ဇဝံ နာမ။ အဘိဓမ္မေပိ ဝုတ္တံ "တတ္ထ ကတမော အဇ္ဇဝေါ။ ယာ အဇ္ဇဝတာ[၁] အဇိမှတာ အဝင်္ကတာ အကုဋိလတာ၊ အယံ ဝုစ္စတိ အဇ္ဇဝေါ"တိ[၂]။ **လဇ္ဇဝန္တိ** "တတ္ထ ကတမော လဇ္ဇဝေါ။ ယော ဟိရီယတိ ဟိရီယိတဗ္ဗေန ဟိရီယတိ ပါပကာနံ အကုသလာနံ ဓမ္မာနံ သမာပတ္တိယာ။ အယံ ဝုစ္စတိ လဇ္ဇဝေါ"တိ ဧဝံ ဝုတ္တော လဇ္ဇီဘာဝေါ။

ခန္တီတိ "တတ္ထ ကတမာ ခန္တိ။ ယာ ခန္တိ ခမနတာ အဓိဝါသနတာ အစဏ္ဍိက္ကံ အနသုရောပေါ အတ္တမနတာ စိတ္တဿာ"တိ[၂] ဧဝံ ဝုတ္တာ အဓိဝါသနခန္တိ။ **သောရစ္စန္တိ** "တတ္ထ ကတမံ သောရစ္စံ။ ယော ကာယိကော အဝီတိက္ကမော၊ ဝါစသိကော အဝီတိက္ကမော၊ ကာယိကဝါစသိကော အဝီတိက္ကမော။ ဣဒံ ဝုစ္စတိ သောရစ္စံ။ သဗ္ဗောပိ သီလသံဝရော သောရစ္စ"န္တိ[၂] ဧဝံ ဝုတ္တော သုရတဘာဝေါ။

သာခလျန္တိ "တတ္ထ ကတမံ သာခလျံ။ ယာ သာ ဝါစာ အဏ္ဍကာ ကက္ကသာ ပရကဋုကာ ပရာဘိသဇ္ဇနီ ကောဓသာမန္တာ အသမာဓိသံဝတ္တနိကာ၊ တထာရူပိံ ဝါစံ ပဟာယ ယာ သာ ဝါစာ နေဠာ ကဏ္ဏသုခါ ပေမနီယာ ဟဒယင်္ဂမာ ပေါရီ ဗဟုဇနကန္တာ ဗဟုဇနမနာပါ၊ တထာရူပိံ ဝါစံ ဘာသိတာ ဟောတိ။ ယာ တတ္ထ သဏှဝါစတာ သခိလဝါစတာ အဖရုသဝါစတာ။ ဣဒံ ဝုစ္စတိ သာခလျ"န္တိ[၂] ဧဝံ ဝုတ္တော သမ္မောဒကမုဒုကဘာဝေါ။ **ပဋိသန္ထာရော**တိ အယံ လောကသန္နိဝါသော အာမိသေန ဓမ္မေန စာတိ ဒွီဟိ ဆိဒ္ဒေါ၊ တဿ တံ ဆိဒ္ဒံ ယထာ န ပညာယတိ၊ ဧဝံ ပီဌဿ ဝိယ ပစ္စတ္ထရဏေန အာမိသေန ဓမ္မေန စ ပဋိသန္ထရဏံ။ အဘိဓမ္မေပိ ဝုတ္တံ "တတ္ထ ကတမော

၁-ယာ ဥဇုတာ ဥဇုကတာ (အဘိ ၁-၂၄)၊ အပ္ပိစ္ဆတာ (က) သီ သျာပေါတ္ထကေသု နတ္ထိ။
၂-အဘိ ၁-၂၆၀-ပိဋ္ဌေ။

paṭisanthāro. Āmisapaṭisanthāro ca dhammapaṭisanthāro ca. Idhekacco paṭisanthārako hoti āmisapaṭisanthārena vā dhammapaṭisanthārena vā. Ayaṁ vuccati paṭisanthāro”ti[1]. Ettha ca āmisena saṅgaho āmisapaṭisanthāro nāma. Taṁ karontena mātāpitūnaṁ bhikkhugatikassa veyyāvaccakarassa rañño corānañca aggaṁ aggahetvāpi dātuṁ vaṭṭati. Āmasitvā dinne hi rājāno ca corā ca anatthampi karonti jīvitakkhayampi pāpenti, anāmasitvā dinne attamanā honti. Coranāgavatthu-ādīni cettha vatthūni kathetabbāni. Tāni samantapāsādikāya Vinayaṭṭhakathāyaṁ[2] vitthāritāni. Sakkaccaṁ uddesadānaṁ pāḷivaṇṇanā dhammakathākathananti evaṁ dhammena saṅgaho dhammapaṭisanthāro nāma.

Avihiṁsāti karuṇāpi karuṇāpubbabhāgopi. Vuttampi cetaṁ “tattha katamā avihiṁsā. Yā sattesu karuṇā karuṇāyanā karuṇāyitattaṁ karuṇācetovimutti, ayaṁ vuccati avihiṁsā”ti. **Soceyyan**ti mettāya ca mettāpubbabhāgassa ca vasena sucibhāvo. Vuttampi cetaṁ “tattha katamaṁ soceyyaṁ. Yā sattesu metti mettāyanā mettāyitattaṁ mettācetovimutti, idaṁ vuccati soceyyan”ti.

Muṭṭhassaccanti sativippavāso, yathāha “tattha katamaṁ muṭṭhassaccaṁ. Yā asati ananussati appaṭissati assaraṇatā adhāraṇatā pilāpanatā sammussanatā, idaṁ vuccati muṭṭhassaccaṁ”[3]. **Asampajaññan**ti “tattha katamaṁ asampajaññaṁ, yaṁ aññāṇaṁ adassanaṁ avijjālaṅgī moho akusalamūlan”ti[3] evaṁ vuttā avijjāyeva. **Sati** satiyeva. **Sampajaññaṁ** ñāṇaṁ.

Indriyesu aguttadvāratāti “tattha katamā indriyesu aguttadvāratā. Idhekacco cakkhunā rūpaṁ disvā nimittaggāhī hotī”ti[4] ādinā nayena vitthārito indriyasaṁvara bhedo. **Bhojane amattaññutā**ti “tattha katamā bhojane amattaññutā. Idhekacco appaṭisaṅkhā ayoniso āhāraṁ āhāreti davāya madāya maṇḍanāya vibhūsanāya. Yā tattha asantuṭṭhitā amattaññutā appaṭisaṅkhā bhojane”ti evaṁ āgato bhojane amattaññubhāvo. Anantaraduko vuttappaṭipakkhanayena veditabbo.

1. Abhi 1. 260 piṭṭhe.
2. Vi-Ṭṭha 2. 68 piṭṭhe.
3. Abhi 1. 262 piṭṭhe.
4. Abhi 1. 261 piṭṭhe.

ပဋိသန္ထာရော။ အာမိသပဋိသန္ထာရော စ ဓမ္မပဋိသန္ထာရော စ။ ဣဓေကစ္စော ပဋိသန္ထာရကော ဟောတိ အာမိသပဋိသန္ထာရေန ဝါ ဓမ္မပဋိသန္ထာရေန ဝါ။ အယံ ဝုစ္စတိ ပဋိသန္ထာရော”တိ[1]။ ဧတ္ထ စ အာမိသေန သင်္ဂဟော အာမိသပဋိသန္ထာရော နာမ။ တံ ကရောန္တေန မာတာပိတူနံ ဘိက္ခုဂတိကဿ ဝေယျာဝစ္စကရဿ ရညော စောရာနဉ္စ အဂ္ဂံ အဂ္ဂဟေတွာပိ ဒါတုံ ဝဋ္ဋတိ။ အာမသိတွာ ဒိန္နေ ဟိ ရာဇာနော စ စောရာ စ အနတ္ထမ္ပိ ကရောန္တိ ဇီဝိတက္ခယမ္ပိ ပါပေန္တိ၊ အနာမသိတွာ ဒိန္နေ အတ္တမနာ ဟောန္တိ။ စောရနာဂဝတ္ထုအာဒီနိ စေတ္ထ ဝတ္ထူနိ ကထေတဗ္ဗာနိ။ တာနိ သမန္တပါသာဒိကာယ ဝိနယဋ္ဌကထာယံ[2] ဝိတ္ထာရိတာနိ။ သက္ကစ္စံ ဥဒ္ဒေသဒါနံ ပါဠိဝဏ္ဏနာ ဓမ္မကထာကထနန္တိ ဧဝံ ဓမ္မေန သင်္ဂဟော ဓမ္မပဋိသန္ထာရော နာမ။

အဝိဟိံသာတိ ကရုဏာပိ ကရုဏာပုဗ္ဗဘာဂေါပိ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ “တတ္ထ ကတမာ အဝိဟိံသာ။ ယာ သတ္တေသု ကရုဏာ ကရုဏာယနာ ကရုဏာယိတတ္တံ ကရုဏာစေတောဝိမုတ္တိ၊ အယံ ဝုစ္စတိ အဝိဟိံသာ”တိ။ **သောစေယျ**န္တိ မေတ္တာယ စ မေတ္တာပုဗ္ဗဘာဂဿ စ ဝသေန သုစိဘာဝေါ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ “တတ္ထ ကတမံ သောစေယျံ။ ယာ သတ္တေသု မေတ္တိ မေတ္တာယနာ မေတ္တာယိတတ္တံ မေတ္တာစေတောဝိမုတ္တိ၊ ဣဒံ ဝုစ္စတိ သောစေယျ”န္တိ။

မုဋ္ဌဿစ္စန္တိ သတိဝိပ္ပဝါသော၊ ယထာဟ “တတ္ထ ကတမံ မုဋ္ဌဿစ္စံ။ ယာ အသတိ အနနုဿတိ အပ္ပဋိဿတိ အဿရဏတာ အဓာရဏတာ ပိလာပနတာ သမ္မုဿနတာ၊ ဣဒံ ဝုစ္စတိ မုဋ္ဌဿစ္စံ”[3]။ **အသမ္ပဇည**န္တိ “တတ္ထ ကတမံ အသမ္ပဇညံ၊ ယံ အညာဏံ အဒဿနံ အဝိဇ္ဇာလင်္ဂီ မောဟော အကုသလမူလ”န္တိ[3] ဧဝံ ဝုတ္တာ အဝိဇ္ဇာယေဝ။ **သတိ** သတိယေဝ။ **သမ္ပဇညံ** ဉာဏံ။

ဣန္ဒြိယေသု အဂုတ္တဒွါရတာတိ “တတ္ထ ကတမာ ဣန္ဒြိယေသု အဂုတ္တဒွါရတာ။ ဣဓေကစ္စော စက္ခုနာ ရူပံ ဒိသွာ နိမိတ္တဂ္ဂါဟီ ဟောတီ”တိ[4] အာဒိနာ နယေန ဝိတ္ထာရိတော ဣန္ဒြိယသံဝရဘေဒေါ။ **ဘောဇနေ အမတ္တညုတာ**တိ “တတ္ထ ကတမာ ဘောဇနေ အမတ္တညုတာ။ ဣဓေကစ္စော အပ္ပဋိသင်္ခါ အယောနိသော အာဟာရံ အာဟာရေတိ ဒဝါယ မဒါယ မဏ္ဍနာယ ဝိဘူသနာယ။ ယာ တတ္ထ အသန္တုဋ္ဌိတာ အမတ္တညုတာ အပ္ပဋိသင်္ခါ ဘောဇနေ”တိ ဧဝံ အာဂတော ဘောဇနေ အမတ္တညုဘာဝေါ။ အနန္တရဒုကော ဝုတ္တပ္ပဋိပက္ခနယေန ဝေဒိတဗ္ဗော။

၁-အဘိ ၁-၂၆၀-ပိဋ္ဌေ။
၂-ဝိ-ဋ္ဌ ၂-၆၈-ပိဋ္ဌေ။
၃-အဘိ ၁-၂၆၂-ပိဋ္ဌေ။
၄-အဘိ ၁-၂၆၁-ပိဋ္ဌေ။

Paṭisaṅkhānabalanti "tattha katamaṁ paṭisaṅkhānabalaṁ. Yā paññā pajānanā"ti evaṁ vitthāritaṁ appaṭisaṅkhāya akampanañāṇaṁ. **Bhāvanābalan**ti bhāventassa uppannaṁ balaṁ. Atthato vīriyasambojjhaṅgasīsena tattha bojjhaṅgā honti. Vuttampi cetaṁ "tattha katamaṁ bhāvanābalaṁ. Yā kusalānaṁ dhammānaṁ āsevanā bhāvanā bahulīkammaṁ, idaṁ vuccati bhāvanābalaṁ. Sattabojjhaṅgā bhāvanābalan"ti.

Satibalanti assatiyā akampanavasena satiyeva. **Samādhibalan**ti uddhacce akampanavasena samādhiyeva. **Samatho** samādhi. **Vipassanā** paññā. Samathova taṁ ākāraṁ gahetvā puna pavattetabbassa samathassa nimittavasena **samathanimittaṁ. Paggāhanimittepi** eseva nayo. **Paggāho** vīriyaṁ. **Avikkhepo** ekaggatā. Imehi pana sati ca sampajaññañca paṭisaṅkhānabalañca bhāvanābalañca satibalañca samādhibalañca samatho ca vipassanā ca samathanimittañca paggāhanimittañca paggāho ca avikkhepo cāti chahi dukehi parato sīladiṭṭhisampadādukena ca lokiyalokuttaramissakā dhammā kathitā.

Sīlavipattīti "tattha katamā sīlavipatti. Kāyiko vītikkamo -pa-. Sabbampi dussīlyaṁ sīlavipattī"ti evaṁ vutto sīlavināsako asaṁvaro. **Diṭṭhivipattī**ti "tattha katamā diṭṭhivipatti. Natthi dinnaṁ natthi yiṭṭhan"ti evaṁ āgatā sammādiṭṭhivināsikā micchā diṭṭhi.

Sīlasampadāti "tattha katamā sīlasampadā. Kāyiko avītikkamo"ti evaṁ pubbe vuttasoraccameva sīlassa sampādanato paripūraṇato "sīlasampadā"ti vuttaṁ. Ettha ca "sabbopi sīlasaṁvaro sīlasampadā"ti idaṁ mānasikapariyādānatthaṁ vuttaṁ. **Diṭṭhi sampadā**ti "tattha katamā diṭṭhisampadā. Atthi dinnaṁ atthi yiṭṭhaṁ -pa- sacchikatvā pavedentīti yā evarūpā paññā pajānanā"ti evaṁ āgataṁ diṭṭhipāripūribhūtaṁ ñāṇaṁ.

Sīlavisuddhīti visuddhiṁ pāpetuṁ samatthaṁ sīlaṁ. Abhidhamme panāyaṁ "tattha katamā sīlavisuddhi. Kāyiko avītikkamo vācasiko avītikkamo kāyikavācasiko avītikkamo, ayaṁ vuccati sīlavisuddhī"ti evaṁ vibhattā. **Diṭṭhivisuddhī**ti visuddhiṁ pāpetuṁ samatthaṁ dassanaṁ. Abhidhamme panāyaṁ "tattha katamā diṭṭhivisuddhi. Kammassakatañāṇaṁ saccānulomikañāṇaṁ maggasamaṅgissañāṇaṁ phalasamaṅgissa ñāṇan"ti evaṁ vuttā. Ettha ca tividhaṁ duccaritaṁ

ပဋိသင်္ခါနဗလန္တိ “တတ္ထ ကတမံ ပဋိသင်္ခါနဗလံ။ ယာ ပညာ ပဇာနနာ”တိ ဧဝံ ဝိတ္ထာရိတံ အပ္ပဋိသင်္ခါယ အကမ္ပနဉာဏံ။ **ဘာဝနာဗလန္တိ** ဘာဝေန္တဿ ဥပ္ပန္နံ ဗလံ။ အတ္ထတော ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂသီသေန တတ္ထ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ ဟောန္တိ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ“တတ္ထ ကတမံ ဘာဝနာဗလံ။ ယာ ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ အာသေဝနာ ဘာဝနာ ဗဟုလီကမ္မံ၊ ဣဒံ ဝုစ္စတိ ဘာဝနာဗလံ။ သတ္တဗောဇ္ဈင်္ဂါ ဘာဝနာဗလ”န္တိ။

သတိဗလန္တိ အဿတိယာ အကမ္ပနဝသေန သတိယေဝ။ **သမာဓိဗလန္တိ** ဥဒ္ဓစ္စေ အကမ္ပနဝသေန သမာဓိယေဝ။ **သမထော** သမာဓိ။ **ဝိပဿနာ** ပညာ။ သမထောဝ တံ အာကာရံ ဂဟေတွာ ပုန ပဝတ္တေတဗ္ဗဿ သမထဿ နိမိတ္တဝသေန **သမထနိမိတ္တံ။ ပဂ္ဂါဟနိမိတ္တေပိ** ဧသေဝ နယော။ **ပဂ္ဂါဟော** ဝီရိယံ။ **အဝိက္ခေပေါ** ဧကဂ္ဂတာ။ ဣမေဟိ ပန သတိ စ သမ္ပဇညဉ္စ ပဋိသင်္ခါနဗလဉ္စ ဘာဝနာဗလဉ္စ သတိဗလဉ္စ သမာဓိဗလဉ္စ သမထော စ ဝိပဿနာ စ သမထနိမိတ္တဉ္စ ပဂ္ဂါဟနိမိတ္တဉ္စ ပဂ္ဂါဟော စ အဝိက္ခေပေါ စာတိ ဆဟိ ဒုကေဟိ ပရတော သီလဒိဋ္ဌိသမ္ပဒါဒုကေန စ လောကိယလောကုတ္တရမိဿကာ ဓမ္မာ ကထိတာ။

သီလဝိပတ္တီတိ “တတ္ထ ကတမာ သီလဝိပတ္တိ။ ကာယိကော ဝီတိက္ကမော။ပ။ သဗ္ဗမ္ပိ ဒုဿီလျံ သီလဝိပတ္တီ”တိ ဧဝံ ဝုတ္တော သီလဝိနာသကော အသံဝရော။ **ဒိဋ္ဌိဝိပတ္တီ**တိ “တတ္ထ ကတမာ ဒိဋ္ဌိဝိပတ္တိ။ နတ္ထိ ဒိန္နံ နတ္ထိ ယိဋ္ဌ”န္တိ ဧဝံ အာဂတာ သမ္မာဒိဋ္ဌိဝိနာသိကာ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ။

သီလသမ္ပဒါတိ “တတ္ထ ကတမာ သီလသမ္ပဒါ။ ကာယိကော အဝီတိက္ကမော”တိ ဧဝံ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တသောရစ္စမေဝ သီလဿ သမ္ပာဒနတော ပရိပူရဏတော “သီလသမ္ပဒါ”တိ ဝုတ္တံ။ ဧတ္ထ စ “သဗ္ဗောပိ သီလသံဝရော သီလသမ္ပဒါ”တိ ဣဒံ မာနသိကပရိယာဒါနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ **ဒိဋ္ဌိသမ္ပဒါ**တိ “တတ္ထ ကတမာ ဒိဋ္ဌိသမ္ပဒါ။ အတ္ထိ ဒိန္နံ အတ္ထိ ယိဋ္ဌံ။ပ။ သစ္ဆိကတွာ ပဝေဒေန္တီတိ ယာ ဧဝရူပါ ပညာ ပဇာနနာ”တိ ဧဝံ အာဂတံ ဒိဋ္ဌိပါရိပူရိဘူတံ ဉာဏံ။

သီလဝိသုဒ္ဓီတိ ဝိသုဒ္ဓိံ ပါပေတုံ သမတ္ထံ သီလံ။ အဘိဓမ္မေ ပနာယံ “တတ္ထ ကတမာ သီလဝိသုဒ္ဓိ။ ကာယိကော အဝီတိက္ကမော ဝါစသိကော အဝီတိက္ကမော ကာယိကဝါစသိကော အဝီတိက္ကမော၊ အယံ ဝုစ္စတိ သီလဝိသုဒ္ဓီ”တိ ဧဝံ ဝိဘတ္တာ။ **ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓီ**တိ ဝိသုဒ္ဓိံ ပါပေတုံ သမတ္ထံ ဒဿနံ။ အဘိဓမ္မေ ပနာယံ “တတ္ထ ကတမာ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ။ ကမ္မဿကတဉာဏံ သစ္စာနုလောမိကဉာဏံ မဂ္ဂသမင်္ဂိဿဉာဏံ ဖလသမင်္ဂိဿဉာဏ”န္တိ ဧဝံ ဝုတ္တာ။ ဧတ္ထ စ တိဝိဓံ ဒုစ္စရိတံ

attanā katampi parena katampi sakaṁ nāma[1] na hoti atthabhañjanato. Sucaritaṁ sakaṁ nāma[1] atthajananatoti evaṁ jānanaṁ kammassakatañāṇaṁ nāma. Tasmiṁ ṭhatvā bahuṁ vaṭṭagāmikammaṁ āyūhitvā sukhato sukheneva arahattaṁ pattā gaṇanapathaṁ vītivattā. **Vipassanāñāṇaṁ** pana vacīsaccañca anulometi, paramatthasaccañca na vilometīti saccānulomikaṁ ñāṇanti vuttaṁ.

“Diṭṭhivisuddhi kho pana yathādiṭṭhissa ca padhānan”ti ettha **diṭṭhivisuddhī**ti ñāṇadassanaṁ kathitaṁ. **Yathādiṭṭhissa ca padhānan**ti taṁsampayuttameva vīriyaṁ. Apica purimapadena catumaggañāṇaṁ. Pacchimapadena taṁsampayuttaṁ vīriyaṁ. **Abhidhamme** pana “diṭṭhivisuddhi kho panāti yā paññā pajānanā amoho dhammavicayo sammādiṭṭhi. Yathādiṭṭhissa ca padhānanti yo cetasiko vīriyārambho sammāvāyāmo”ti evaṁ ayaṁ duko vibhatto.

“Saṁvego ca saṁvejanīyesu ṭhānesū”ti ettha “**saṁvego**ti jātibhayaṁ jarābhayaṁ byādhibhayaṁ maraṇabhayan”ti evaṁ jāti-ādīni bhayato dassanañāṇaṁ. Saṁvejanīyaṁ ṭhānanti jātijarābyadhimaraṇaṁ. Etāni hi cattāri jāti dukkhā jarā dukkhā byādhi dukkho maraṇaṁ dukkhanti evaṁ saṁveguppattikāraṇattā **saṁvejanīyaṁ ṭhānan**ti vuttāni. **Saṁviggassa ca yoniso padhānan**ti evaṁ saṁvegajātassa upāyapadhānaṁ. “Idha bhikkhu anuppannānaṁ pāpakānaṁ akusalānaṁ dhammānaṁ anuppādāya chandaṁ janetī”ti evaṁ āgatavīriyassetaṁ adhivacanaṁ.

Asantuṭṭhitā ca kusalesu dhammesūti yā kusalānaṁ dhammānaṁ bhāvanāya asantuṭṭhassa bhiyyokamyatā, tāya hi samaṅgībhūto puggalo sīlaṁ pūretvā jhānaṁ uppādeti. Jhānaṁ labhitvā vipassanaṁ ārabhati. Āraddhavipassako arahattaṁ agahetvā antarā vosānaṁ nāpajjati. **Appaṭivānitā ca padhānasmin**ti “kusalānaṁ dhammānaṁ bhāvanāya sakkaccakiriyatā sātaccakiriyatā aṭṭhitakiriyatā anolīnavuttitā anikkhitta chandatā anikkhittadhuratā āsevanā bhāvanā bahulīkamman”ti evaṁ vuttā rattindivaṁ cha koṭṭhāse katvā jāgariyānuyogavasena āraddhe padhānasmiṁ arahattaṁ apatvā anivattanatā.

1. Sakakammaṁ nāma (Syā, Ka)

အတ္တနာ ကတမ္ပိ ပရေန ကတမ္ပိ သကံ နာမ[၁] န ဟောတိ အတ္ထဘဉ္ဇနတော။ သုစရိတံ သကံ နာမ[၁] အတ္ထဇနနတောတိ ဧဝံ ဇာနနံ ကမ္မဿကတဉာဏံ နာမ။ တသ္မိံ ဌတွာ ဗဟုံ ဝဋ္ဋဂါမိကမ္မံ အာယူဟိတွာ သုခတော သုခေနေဝ အရဟတ္တံ ပတ္တာ ဂဏနပထံ ဝီတိဝတ္တာ။ **ဝိပဿနာဉာဏံ** ပန ဝစီသစ္စဉ္စ အနုလောမေတိ၊ ပရမတ္ထသစ္စဉ္စ န ဝိလောမေတီတိ သစ္စာနုလောမိကံ ဉာဏန္တိ ဝုတ္တံ။

“ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ ခေါ ပန ယထာဒိဋ္ဌိဿ စ ပဓာန”န္တိ ဧတ္ထ **ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓီ**တိ ဉာဏဒဿနံ ကထိတံ။ **ယထာဒိဋ္ဌိဿ စ ပဓာန**န္တိ တံသမ္ပယုတ္တမေဝ ဝီရိယံ။ အပိစ ပုရိမပဒေန စတုမဂ္ဂဉာဏံ။ ပစ္ဆိမပဒေန တံသမ္ပယုတ္တံ ဝီရိယံ။ **အဘိဓမ္မေ** ပန “ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ ခေါ ပနာတိ ယာ ပညာ ပဇာနနာ အမောဟော ဓမ္မဝိစယော သမ္မာဒိဋ္ဌိ။ ယထာဒိဋ္ဌိဿ စ ပဓာနန္တိ ယော စေတသိကော ဝီရိယာရမ္ဘော သမ္မာဝါယာမော”တိ ဧဝံ အယံ ဒုကော ဝိဘတ္တော။

“သံဝေဂေါ စ သံဝေဇနီယေသု ဌာနေသူ”တိ ဧတ္ထ “**သံဝေဂေါ**တိ ဇာတိဘယံ ဇရာဘယံ ဗျာဓိဘယံ မရဏဘယ”န္တိ ဧဝံ ဇာတိအာဒီနိ ဘယတော ဒဿန-ဉာဏံ။ သံဝေဇနီယံ ဌာနန္တိ ဇာတိဇရာဗျာဓိမရဏံ။ ဧတာနိ ဟိ စတ္တာရိ ဇာတိ ဒုက္ခာ ဇရာ ဒုက္ခာ ဗျာဓိ ဒုက္ခော မရဏံ ဒုက္ခန္တိ ဧဝံ သံဝေဂုပ္ပတ္တိကာရဏတ္တာ **သံဝေဇနီယံ ဌာန**န္တိ ဝုတ္တာနိ။ **သံဝိဂ္ဂဿ စ ယောနိသော ပဓာန**န္တိ ဧဝံ သံဝေဂဇာတဿ ဥပါယပဓာနံ။ “ဣဓ ဘိက္ခု အနုပ္ပန္နာနံ ပါပကာနံ အကုသလာနံ ဓမ္မာနံ အနုပ္ပါဒါယ ဆန္ဒံ ဇနေတီ”တိ ဧဝံ အာဂတဝီရိယဿေတံ အဓိဝစနံ။

အသန္တုဋ္ဌိတာ စ ကုသလေသု ဓမ္မေသူတိ ယာ ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ ဘာဝနာယ အသန္တုဋ္ဌဿ ဘိယျောကမျတာ၊ တာယ ဟိ သမင်္ဂီဘူတော ပုဂ္ဂလော သီလံ ပူရေတွာ ဈာနံ ဥပ္ပါဒေတိ။ ဈာနံ လဘိတွာ ဝိပဿနံ အာရဘတိ။ အာရဒ္ဓဝိပဿကော အရဟတ္တံ အဂဟေတွာ အန္တရာ ဝေါသာနံ နာပဇ္ဇတိ။ **အပ္ပဋိဝါနိတာ စ ပဓာနသ္မိ**န္တိ “ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ ဘာဝနာယ သက္ကစ္စကိရိယတာ သာတစ္စကိရိယတာ အဋ္ဌိတကိရိယတာ အနောလီနဝုတ္တိတာ အနိက္ခိတ္တဆန္ဒတာ အနိက္ခိတ္တဓုရတာ အာသေဝနာ ဘာဝနာ ဗဟုလီကမ္မ”န္တိ ဧဝံ ဝုတ္တာ ရတ္တိန္ဒိဝံ ဆ ကောဋ္ဌာသေ ကတွာ ဇာဂရိယာနုယောဂဝသေန အာရဒ္ဓေ ပဓာနသ္မိံ အရဟတ္တံ အပတွာ အနိဝတ္တနတာ။

၁-သကကမ္မံ နာမ (သျာ၊ က)

Vijjāti tisso vijjā. **Vimuttī**ti dve vimuttiyo, cittassa ca adhimutti, nibbānañca. Ettha ca aṭṭha samāpattiyo nīvaraṇādīhi suṭṭhu muttattā adhimutti nāma. Nibbānaṁ sabbasaṅkhatato muttattā vimuttīti veditabbaṁ.

Khaye ñāṇanti kilesakkhayakare ariyamagge ñāṇaṁ. **Anuppādeñāṇan**ti paṭisandhivasena anuppādabhūte taṁtaṁmaggavajjhakilesānaṁ vā anuppādapariyosāne uppanne ariyaphale ñāṇaṁ. Tenevāha “khaye ñāṇanti maggasamaṅgissa ñāṇaṁ. Anuppāde ñāṇanti phalasamaṅgissa ñāṇan”ti. **Ime kho āvuso**ti-ādi ekake vuttanayeneva yojetabbaṁ. Iti pañcatiṁsāya dukānaṁ vasena thero sāmaggirasaṁ dassesīti.

Dukavaṇṇanā niṭṭhitā.

Tikavaṇṇanā

305. Iti dukavasena sāmaggirasaṁ dassetvā idāni tikavasena dassetuṁ puna ārabhi. Tattha lubbhatīti **lobho**. Akusalañca taṁ mūlañca, akusalānaṁ vā mūlanti **akusalamūlaṁ.** Dussatīti **doso.** Muyhatīti **moho**. Tesaṁ paṭipakkhanayena alobhādayo veditabbā. (1-2)

Duṭṭhu caritāni, virūpāni vā caritānīti **duccaritāni.** Kāyena duccaritaṁ, kāyato vā pavattaṁ duccaritanti **kāyaduccaritaṁ.** Sesesupi eseva nayo. Suṭṭhu caritāni, sundarāni vā caritānīti **sucaritāni.** Dvepi cete tikā paṇṇattiyā vā kammapathehi vā kathetabbā. Paññattiyā tāva kāyadvāre paññattasikkhāpadassa vītikkamo **kāyaducca ritaṁ**, avītikkamo **kāyasucaritaṁ.** Vacīdvāre paññattasikkhāpadassa vītikkamo **vacīduccaritaṁ,** avītikkamo **vacīsucaritaṁ.** Ubhayattha paññattassa sikkhāpadassa vītikkamova **manoduccaritaṁ,** avītikkamo **manosucaritaṁ.** Ayaṁ paṇṇattikathā. Pāṇātipātādayo pana tisso cetanā kāyadvārepi vacīdvārepi uppannā **kāyaduccaritaṁ.** Catasso musāvādādicetanā **vacīduccaritaṁ.** Abhijjhā byāpādo micchādiṭṭhīti tayo cetanāsampayuttadhammā **manoduccaritaṁ**. Pāṇātipātādīhi viramantassa uppannā

ဝိဇ္ဇာတိ တိဿော ဝိဇ္ဇာ။ **ဝိမုတ္တီ**တိ ဒွေ ဝိမုတ္တိယော, စိတ္တဿ စ အဓိမုတ္တိ, နိဗ္ဗာနဉ္စ။ ဧတ္ထ စ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော နီဝရဏာဒီဟိ သုဋ္ဌု မုတ္တတ္တာ အဓိမုတ္တိ နာမ။ နိဗ္ဗာနံ သဗ္ဗသင်္ခတတော မုတ္တတ္တာ ဝိမုတ္တီတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ခယေ ဉာဏန္တိ ကိလေသက္ခယကရေ အရိယမဂ္ဂေ ဉာဏံ။ **အနုပ္ပါဒေ ဉာဏ**န္တိ ပဋိသန္ဓိဝသေန အနုပ္ပါဒဘူတေ တံတံမဂ္ဂဝဇ္ဈကိလေသာနံ ဝါ အနုပ္ပါဒပရိယောသာနေ ဥပ္ပန္နေ အရိယဖလေ ဉာဏံ။ တေနေဝါဟ “ခယေ ဉာဏန္တိ မဂ္ဂသမင်္ဂိဿ ဉာဏံ။ အနုပ္ပါဒေ ဉာဏန္တိ ဖလသမင်္ဂိဿ ဉာဏ”န္တိ။ **ဣမေ ခေါ အာဝုသော**တိအာဒိ ဧကကေ ဝုတ္တနယေနေဝ ယောဇေတဗ္ဗံ။ ဣတိ ပဉ္စတိံသာယ ဒုကာနံ ဝသေန ထေရော သာမဂ္ဂိရသံ ဒဿေသီတိ။

ဒုကဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

တိကဝဏ္ဏနာ

၃၀၅။ ဣတိ ဒုကဝသေန သာမဂ္ဂိရသံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ တိကဝသေန ဒဿေတုံ ပုန အာရဘိ။ တတ္ထ လုဗ္ဘတီတိ **လောဘော**။ အကုသလဉ္စ တံ မူလဉ္စ, အကုသလာနံ ဝါ မူလန္တိ **အကုသလမူလံ**။ ဒုဿတီတိ **ဒေါသော**။ မုယှတီတိ **မောဟော**။ တေသံ ပဋိပက္ခနယေန အလောဘာဒယော ဝေဒိတဗ္ဗာ။ (၁။ ၂)

ဒုဋ္ဌု စရိတာနိ, ဝိရူပါနိ ဝါ စရိတာနီတိ **ဒုစ္စရိတာနိ**။ ကာယေန ဒုစ္စရိတံ, ကာယတော ဝါ ပဝတ္တံ ဒုစ္စရိတန္တိ **ကာယဒုစ္စရိတံ**။ သေသေသုပိ ဧသေဝ နယော။ သုဋ္ဌု စရိတာနိ, သုန္ဒရာနိ ဝါ စရိတာနီတိ **သုစရိတာနိ**။ ဒွေပိ စေတေ တိကာ ပဏ္ဏတ္တိယာ ဝါ ကမ္မပထေဟိ ဝါ ကထေတဗ္ဗာ။ ပညတ္တိယာ တာဝ ကာယဒွါရေ ပညတ္တသိက္ခာပဒဿ ဝီတိက္ကမော **ကာယဒုစ္စရိတံ**၊ အဝီတိက္ကမော **ကာယသုစရိတံ**။ ဝစီဒွါရေ ပညတ္တသိက္ခာပဒဿ ဝီတိက္ကမော **ဝစီဒုစ္စရိတံ**၊ အဝီတိက္ကမော **ဝစီသုစရိတံ**။ ဥဘယတ္ထ ပညတ္တဿ သိက္ခာပဒဿ ဝီတိက္ကမောဝ **မနောဒုစ္စရိတံ**၊ အဝီတိက္ကမော **မနောသုစရိတံ**။ အယံ ပဏ္ဏတ္တိကထာ။ ပါဏာတိပါတာဒယော ပန တိဿော စေတနာ ကာယဒွါရေပိ ဝစီဒွါရေပိ ဥပ္ပန္နာ **ကာယဒုစ္စရိတံ**။ စတဿော မုသာဝါဒါဒိစေတနာ **ဝစီဒုစ္စရိတံ**။ အဘိဇ္ဈာ ဗျာပါဒေါ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌီတိ တယော စေတနာသမ္ပယုတ္တဓမ္မာ **မနောဒုစ္စရိတံ**။ ပါဏာတိပါတာဒီဟိ ဝိရမန္တဿ ဥပ္ပန္နာ

tisso cetanāpi viratiyopi kāyasucaritaṁ. Musāvādādīhi viramantassa catasso cetanāpi viratiyopi vacīsucaritaṁ. Anabhijjhā abyāpādo sammādiṭṭhīti tayo cetanāsampayutta dhammā manosucaritanti ayaṁ kammapathakathā. (3-4)

Kāmapaṭisaṁyutto vitakko **kāmavitakko**. Byāpādapaṭisaṁyutto vitakko **byāpāda vitakko.** Vihiṁsāpaṭisaṁyutto vitakko **vihiṁsāvitakko**. Tesu dve sattesupi saṅkhāre supi uppajjanti. Kāmavitakko hi piye manāpe satte vā saṅkhāre vā vitakkentassa uppajjati. Byāpādavitakko appiye amanāpe satte vā saṅkhāre vā kujjhitvā olokanakālato paṭṭhāya yāva vināsanā uppajjati. Vihiṁsāvitakko saṅkhāresu nuppajjati. Saṅkhāro[1] hi dukkhāpetabbo nāma natthi. Ime sattā haññantu vā ucchijjantu vā vinassantu vā mā vā ahesunti cintanakāle pana sattesu uppajjati. (5)

Nekkhammapaṭisaṁyutto vitakko **nekkhammavitakko**. So asubhapubbabhāge kāmāvacaro hoti. Asubhajjhāne rūpāvacaro. Taṁ jhānaṁ pādakaṁ katvā uppanna maggaphalakāle lokuttaro. Abyāpādapaṭisaṁyutto vitakko **abyāpādavitakko.** So mettā pubbabhāge kāmāvacaro hoti. Mettājhāne rūpāvacaro. Taṁ jhānaṁ pādakaṁ katvā uppannamaggaphalakāle lokuttaro. Avihiṁsāpaṭisaṁyutto vitakko **avihiṁsāvitakko**. So karuṇāpubbabhāge kāmāvacaro. Karuṇājhāne rūpāvacaro. Taṁ jhānaṁ pādakaṁ katvā uppannamaggaphalakāle lokuttaro. Yadā alobho sīsaṁ hoti, tadā itare dve tadanvāyikā bhavanti. Yadā mettā sīsaṁ hoti, tadā itare dve tadanvāyikā bhavanti. Yadā karuṇā sīsaṁ hoti, tadā itare dve tadanvāyikā bhavantīti. Kāmasaṅkappādayo vuttanayeneva veditabbā. Desanāmattameva hetaṁ. Atthato pana kāmavitakkādīnañca kāmasaṅkappā dīnañca nānākaraṇaṁ natthi. (6-8)

Kāmapaṭisaṁyuttā saññā **kāmasaññā.** Byāpādapaṭisaṁyuttā saññā **byāpāda saññā**. Vihiṁsāpaṭisaṁyuttā saññā **vihiṁsāsaññā.** Tāsampi

1. Saṅkhāresu (Ka)

တိဿော စေတနာပိ ဝိရတိယောပိ ကာယသုစရိတံ။ မုသာဝါဒါဒီဟိ ဝိရမန္တဿ စတဿော စေတနာပိ ဝိရတိယောပိ ဝစီသုစရိတံ။ အနဘိဇ္ဈာ အဗျာပါဒေါ သမ္မာဒိဋ္ဌီတိ တယော စေတနာသမ္ပယုတ္တဓမ္မာ မနောသုစရိတန္တိ အယံ ကမ္မပထကထာ။ (၃။ ၄)

ကာမပဋိသံယုတ္တော ဝိတက္ကော **ကာမဝိတက္ကော**။ ဗျာပါဒပဋိသံယုတ္တော ဝိတက္ကော **ဗျာပါဒဝိတက္ကော**။ ဝိဟိံသာပဋိသံယုတ္တော ဝိတက္ကော **ဝိဟိံသာဝိတက္ကော**။ တေသု ဒွေ သတ္တေသုပိ သင်္ခါရေသုပိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ ကာမဝိတက္ကော ဟိ ပိယေ မနာပေ သတ္တေ ဝါ သင်္ခါရေ ဝါ ဝိတက္ကေန္တဿ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဗျာပါဒဝိတက္ကော အပ္ပိယေ အမနာပေ သတ္တေ ဝါ သင်္ခါရေ ဝါ ကုဇ္ဈိတွာ ဩလောကနကာလတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ ဝိနာသနာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဝိဟိံသာဝိတက္ကော သင်္ခါရေသု နုပ္ပဇ္ဇတိ။ သင်္ခါရော[1] ဟိ ဒုက္ခာပေတဗ္ဗော နာမ နတ္ထိ။ ဣမေ သတ္တာ ဟညန္တု ဝါ ဥစ္ဆိဇ္ဇန္တု ဝါ ဝိနဿန္တု ဝါ မာ ဝါ အဟေသုန္တိ စိန္တနကာလေ ပန သတ္တေသု ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ (၅)

နေက္ခမ္မပဋိသံယုတ္တော ဝိတက္ကော **နေက္ခမ္မဝိတက္ကော**။ သော အသုဘပုဗ္ဗဘာဂေ ကာမာဝစရော ဟောတိ။ အသုဘဇ္ဈာနေ ရူပါဝစရော။ တံ ဈာနံ ပါဒကံ ကတွာ ဥပ္ပန္နမဂ္ဂဖလကာလေ လောကုတ္တရော။ အဗျာပါဒပဋိသံယုတ္တော ဝိတက္ကော **အဗျာပါဒဝိတက္ကော**။ သော မေတ္တာပုဗ္ဗဘာဂေ ကာမာဝစရော ဟောတိ။ မေတ္တာဈာနေ ရူပါဝစရော။ တံ ဈာနံ ပါဒကံ ကတွာ ဥပ္ပန္နမဂ္ဂဖလကာလေ လောကုတ္တရော။ အဝိဟိံသာပဋိသံယုတ္တော ဝိတက္ကော **အဝိဟိံသာဝိတက္ကော**။ သော ကရုဏာပုဗ္ဗဘာဂေ ကာမာဝစရော။ ကရုဏာဈာနေ ရူပါဝစရော။ တံ ဈာနံ ပါဒကံ ကတွာ ဥပ္ပန္နမဂ္ဂဖလကာလေ လောကုတ္တရော။ ယဒါ အလောဘော သီသံ ဟောတိ၊ တဒါ ဣတရေ ဒွေ တဒန္ဝါယိကာ ဘဝန္တိ။ ယဒါ မေတ္တာ သီသံ ဟောတိ၊ တဒါ ဣတရေ ဒွေ တဒန္ဝါယိကာ ဘဝန္တိ။ ယဒါ ကရုဏာ သီသံ ဟောတိ၊ တဒါ ဣတရေ ဒွေ တဒန္ဝါယိကာ ဘဝန္တီတိ။ ကာမသင်္ကပ္ပါဒယော ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဒေသနာမတ္တမေဝ ဟေတံ။ အတ္ထတော ပန ကာမဝိတက္ကာဒီနဉ္စ ကာမသင်္ကပ္ပါဒီနဉ္စ နာနာကရဏံ နတ္ထိ။ (၆။ ၈)

ကာမပဋိသံယုတ္တာ သညာ **ကာမသညာ**။ ဗျာပါဒပဋိသံယုတ္တာ သညာ **ဗျာပါဒသညာ**။ ဝိဟိံသာပဋိသံယုတ္တာ သညာ **ဝိဟိံသာသညာ**။ တာသမ္ပိ

၁-သင်္ခါရေသု (က)

kāmavitakkādīnaṁ viya uppajjanākāro veditabbo. Taṁsampayuttāyeva hi etā. **Nekkha mmasaññādayo**pi nekkhammavitakkādisampayuttāyeva. Tasmā tāsampi tatheva kāmā vacarādibhāvo veditabbo. (9-10)

Kāmadhātu-ādīsu "kāmapaṭisaṁyutto takko vitakko micchāsaṅkappo. Ayaṁ vuccati kāmadhātu. Sabbepi akusalā dhammā kāmadhātū"ti ayaṁ **kāmadhātu.** "Byāpādapaṭisaṁyutto takko vitakko micchāsaṅkappo. Ayaṁ vuccati byāpādadhātu. Dasasu āghātavatthūsu cittassa āghāto paṭighāto anattamanatā cittassā"ti ayaṁ **byāpāda dhātu.** "Vihiṁsāpaṭisaṁyutto takko vitakko micchāsaṅkappo. Ayaṁ vuccati vihiṁsā dhātu. Idhekacco pāṇinā vā leḍḍunā vā daṇḍena vā satthena vā rajjuyā vā aññatara ññatarena vā satte viheṭhetī"ti ayaṁ **vihiṁsādhātu.** Tattha dve kathā sabbasaṅgāhikā ca asambhinnā ca. Tattha kāmadhātuyā gahitāya itarā dve gahitāva honti, tato pana nīharitvā ayaṁ byāpādadhātu ayaṁ vihiṁsādhātūti dassetīti ayaṁ sabbasaṅgāhikakathā nāma. Kāmadhātuṁ kathento pana Bhagavā byāpādadhātuṁ byāpādadhātuṭṭhāne, vihiṁsādhātuṁ vihiṁsādhātuṭṭhāne ṭhapetvā avasesaṁ kāmadhātu nāmāti kathesīti ayaṁ asambhinnakathā nāma. (11)

Nekkhammadhātu-ādīsu "nekkhammapaṭisaṁyutto takko vitakko sammā saṅkappo. Ayaṁ vuccati nekkhammadhātu. Sabbepi kusalā dhammā nekkhamma dhātū"ti ayaṁ **nekkhammadhātu.** Abyāpādapaṭisaṁyutto takko -pa-. Ayaṁ vuccati abyāpādadhātu. Yā sattesu metti -pa- mettācetovimuttī"ti ayaṁ **abyāpādadhātu**. "Avihiṁsāpaṭisaṁyutto takko -pa-. Ayaṁ vuccati avihiṁsādhātu. Yā sattesu karuṇā -pa- karuṇācetovimuttī"ti ayaṁ **avihiṁsādhātu**. Idhāpi vuttanayeneva dve kathā veditabbā. (12)

Aparāpi tisso dhātuyoti aññāpi suññataṭṭhena tisso dhātuyo. Tāsu "tattha katamā kāmadhātu. Heṭṭhato Avīcinirayaṁ pariyantaṁ karitvā"ti evaṁ vitthārito kāmabhavo **kāmadhātu** nāma. "Heṭṭhato brahmalokaṁ pariyantaṁ karitvā ākāsānañcāyatanupage deve pariyantaṁ karitvā"ti evaṁ vitthāritā pana rūpārūpabhavā itarā dve dhātuyo. Dhātuyā āgataṭṭhānamhi hi bhavena paricchinditabbā. Bhavassa āgataṭṭhāne dhātuyā paricchinditabbā. Idha bhavena paricchedo kathito.

ကာမဝိတက္ကာဒီနံ ဝိယ ဥပ္ပဇ္ဇနာကာရော ဝေဒိတဗ္ဗော။ တံသမ္ပယုတ္တာယေဝ ဟိ ဧတာ။ **နေက္ခမ္မသညာဒယော**ပိ နေက္ခမ္မဝိတက္ကာဒိသမ္ပယုတ္တာယေဝ။ တသ္မာ တာသမ္ပိ တထေဝ ကာမာဝစရာဒိဘာဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ (၉။၁၀)

ကာမဓာတုအာဒီသု "ကာမပဋိသံယုတ္တော တက္ကော ဝိတက္ကော မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပေါ။ အယံ ဝုစ္စတိ ကာမဓာတု။ သဗ္ဗေပိ အကုသလာ ဓမ္မာ ကာမဓာတူ"တိ အယံ **ကာမဓာတု**။ "ဗျာပါဒပဋိသံယုတ္တော တက္ကော ဝိတက္ကော မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပေါ။ အယံ ဝုစ္စတိ ဗျာပါဒဓာတု။ ဒသသု အာဃာတဝတ္ထူသု စိတ္တဿ အာဃာတော ပဋိဃာတော အနတ္တမနတာ စိတ္တဿာ"တိ အယံ **ဗျာပါဒဓာတု**။ "ဝိဟိံသာပဋိသံယုတ္တော တက္ကော ဝိတက္ကော မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပေါ။ အယံ ဝုစ္စတိ ဝိဟိံသာဓာတု။ ဣဓေကစ္စော ပါဏိနာ ဝါ လေဍ္ဍုနာ ဝါ ဒဏ္ဍေန ဝါ သတ္ထေန ဝါ ရဇ္ဇုယာ ဝါ အညတရညတရေန ဝါ သတ္တေ ဝိဟေဌေတီ"တိ အယံ **ဝိဟိံသာဓာတု**။ တတ္ထ ဒွေ ကထာ သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကာ စ အသမ္ဘိန္နာ စ။ တတ္ထ ကာမဓာတုယာ ဂဟိတာယ ဣတရာ ဒွေ ဂဟိတာဝ ဟောန္တိ၊ တတော ပန နီဟရိတွာ အယံ ဗျာပါဒဓာတု အယံ ဝိဟိံသာဓာတူတိ ဒဿေတီတိ အယံ သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကကထာ နာမ။ ကာမဓာတုံ ကထေန္တော ပန ဘဂဝါ ဗျာပါဒဓာတုံ ဗျာပါဒဓာတုဋ္ဌာနေ, ဝိဟိံသာဓာတုံ ဝိဟိံသာဓာတုဋ္ဌာနေ ဌပေတွာ အဝသေသံ ကာမဓာတု နာမာတိ ကထေသီတိ အယံ အသမ္ဘိန္နကထာ နာမ။ (၁၁)

နေက္ခမ္မဓာတုအာဒီသု "နေက္ခမ္မပဋိသံယုတ္တော တက္ကော ဝိတက္ကော သမ္မာသင်္ကပ္ပေါ။ အယံ ဝုစ္စတိ နေက္ခမ္မဓာတု။ သဗ္ဗေပိ ကုသလာ ဓမ္မာ နေက္ခမ္မဓာတူ"တိ အယံ **နေက္ခမ္မဓာတု**။ "အဗျာပါဒပဋိသံယုတ္တော တက္ကော။ပ။ အယံ ဝုစ္စတိ အဗျာပါဒဓာတု။ ယာ သတ္တေသု မေတ္တိ။ပ။ မေတ္တာစေတောဝိမုတ္တီ"တိ အယံ **အဗျာပါဒဓာတု**။ "အဝိဟိံသာပဋိသံယုတ္တော တက္ကော။ပ။ အယံ ဝုစ္စတိ အဝိဟိံသာဓာတု။ ယာ သတ္တေသု ကရုဏာ။ပ။ ကရုဏာစေတောဝိမုတ္တီ"တိ အယံ **အဝိဟိံသာဓာတု**။ ဣဓာပိ ဝုတ္တနယေနေဝ ဒွေ ကထာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ (၁၂)

အပရာပိ တိဿော ဓာတုယောတိ အညာပိ သုညတဋ္ဌေန တိဿော ဓာတုယော။ တာသု "တတ္ထ ကတမာ ကာမဓာတု။ ဟေဋ္ဌတော အဝီစိနိရယံ ပရိယန္တံ ကရိတွာ"တိ ဧဝံ ဝိတ္ထာရိတော ကာမဘဝေါ **ကာမဓာတု** နာမ။ "ဟေဋ္ဌတော ဗြဟ္မလောကံ ပရိယန္တံ ကရိတွာ အာကာသာနဉ္စာယတနုပဂေ ဒေဝေ ပရိယန္တံ ကရိတွာ"တိ ဧဝံ ဝိတ္ထာရိတာ ပန ရူပါရူပဘဝါ ဣတရာ ဒွေ ဓာတုယော။ ဓာတုယာ အာဂတဋ္ဌာနမှိ ဟိ ဘဝေန ပရိစ္ဆိန္ဒိတဗ္ဗာ။ ဘဝဿ အာဂတဋ္ဌာနေ ဓာတုယာ ပရိစ္ဆိန္ဒိတဗ္ဗာ။ ဣဓ ဘဝေန ပရိစ္ဆေဒေါ ကထိတော။

rūpadhātu-ādīsu rūpārūpadhātuyo rūpārūpabhavāyeva. Nirodhadhātuyā nibbānaṁ kathitaṁ. (13-14)

Hīnādīsu hīnā dhātūti dvādasa akusalacittuppādā. Avasesā tebhūmakadhammā **majjhimadhātu.** Nava lokuttaradhammā **paṇītadhātu.** (15)

Kāmataṇhāti pañcakāmaguṇiko rāgo. Rūpārūpabhavesu pana rāgo jhānanikanti sassatadiṭṭhisahagato rāgo bhavavasena patthanā **bhavataṇhā.** Ucchedadiṭṭhisahagato rāgo **vibhavataṇhā.** Apica ṭhapetvā pacchimaṁ taṇhādvayaṁ sesataṇhā kāmataṇhā nāma. Yathāha "tattha katamā bhavataṇhā. Bhavadiṭṭhisahagato rāgo sārāgo cittassa sārāgo, ayaṁ vuccati bhavataṇhā. Tattha katamā vibhavataṇhā. Ucchedadiṭṭhisahagato rāgo sārāgo cittassa sārāgo, ayaṁ vuccati vibhavataṇhā. Avasesā taṇhā kāmataṇhā"ti. Puna kāmataṇhādīsu pañcakāmaguṇiko rāgo kāmataṇhā. Rūpārūpabhavesu chandarāgo itarā dve taṇhā. Abhidhamme panetā "kāmadhātupaṭisaṁyutto -pa- arūpadhātupaṭisaṁyutto"ti evaṁ vitthāritā. Iminā vārena kiṁ dasseti, sabbepi tebhūmakā dhammā rajanīyaṭṭhena taṇhāvatthukāti sabbataṇhā kāmataṇhāya pariyādiyitvā tato nīharitvā itarā dve taṇhā dasseti. Rūpataṇhādīsu rūpabhave chandarāgo **rūpataṇhā**. Arūpabhave chandarāgo **arūpataṇhā**. Ucchedadiṭṭhisahagato rāgo **nirodhataṇhā**. (16-17-18)

Saṁyojanattike vaṭṭasmiṁ saṁyojayanti bandhantīti **saṁyojanāni.** Sati rūpādibhede kāye diṭṭhi, vijjamānā vā kāye diṭṭhīti **sakkāyadiṭṭhi.** Vicinanto etāya kicchati, na sakkoti sanniṭṭhānaṁ kātunti **vicikicchā.** Sīlañca vatañca parāmasatīti **sīlabbataparāmāso.** Atthato pana "rūpaṁ attato samanupassatī"ti-ādinā nayena āgatā vīsativatthukā diṭṭhi **sakkāyadiṭṭhi** nāma. "Satthari kaṅkhatī"ti-ādinā nayena āgatā aṭṭhavatthukā vimati **vicikicchā** nāma. "Idhekacco sīlena suddhi vatena suddhi sīlabbatena suddhīti sīlaṁ parāmasati, vataṁ paramasati, sīlabbataṁ parāmasati. Yā evarūpā diṭṭhi diṭṭhigatan"ti-ādinā nayena āgato vipariyesaggāho **sīlabbataparāmāso** nāma. (19)

ရူပဓာတုအာဒီသု ရူပါရူပဓာတုယော ရူပါရူပဘဝါယေဝ။ နိရောဓဓာတုယာ နိဗ္ဗာနံ ကထိတံ။ (၁၃။၁၄)

ဟီနာဒီသု ဟီနာ ဓာတူတိ ဒွါဒသ အကုသလစိတ္တုပ္ပါဒါ။ အဝသေသာ တေဘူမကဓမ္မာ **မဇ္ဈိမဓာတု။** နဝ လောကုတ္တရဓမ္မာ **ပဏီတဓာတု။** (၁၅)

ကာမတဏှာတိ ပဉ္စကာမဂုဏိကော ရာဂေါ။ ရူပါရူပဘဝေသု ပန ရာဂေါ ဈာနနိကန္တိသဿတဒိဋ္ဌိသဟဂတော ရာဂေါ ဘဝဝသေန ပတ္ထနာ **ဘဝတဏှာ။** ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိသဟဂတော ရာဂေါ **ဝိဘဝတဏှာ။** အပိစ ဌပေတွာ ပစ္ဆိမံ တဏှာဒွယံ သေသတဏှာ ကာမတဏှာ နာမ။ ယထာဟ "တတ္ထ ကတမာ ဘဝတဏှာ။ ဘဝဒိဋ္ဌိသဟဂတော ရာဂေါ သာရာဂေါ စိတ္တဿ သာရာဂေါ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ဘဝတဏှာ။ တတ္ထ ကတမာ ဝိဘဝတဏှာ။ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိသဟဂတော ရာဂေါ သာရာဂေါ စိတ္တဿ သာရာဂေါ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ဝိဘဝတဏှာ။ အဝသေသာ တဏှာ ကာမတဏှာ"တိ။ ပုန ကာမတဏှာဒီသု ပဉ္စကာမဂုဏိကော ရာဂေါ ကာမတဏှာ။ ရူပါရူပဘဝေသု ဆန္ဒရာဂေါ ဣတရာ ဒွေ တဏှာ။ အဘိဓမ္မေ ပနေတာ "ကာမဓာတုပဋိသံယုတ္တော။ပ။ အရူပဓာတုပဋိသံယုတ္တော"တိ ဧဝံ ဝိတ္ထာရိတာ။ ဣမိနာ ဝါရေန ကိံ ဒဿေတိ၊ သဗ္ဗေပိ တေဘူမကာ ဓမ္မာ ရဇနီယဋ္ဌေန တဏှာဝတ္ထုကာတိ သဗ္ဗတဏှာ ကာမတဏှာယ ပရိယာဒိယိတွာ တတော နီဟရိတွာ ဣတရာ ဒွေ တဏှာ ဒဿေတိ။ ရူပတဏှာဒီသု ရူပဘဝေ ဆန္ဒရာဂေါ **ရူပတဏှာ။** အရူပဘဝေ ဆန္ဒရာဂေါ **အရူပတဏှာ။** ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိသဟဂတော ရာဂေါ **နိရောဓတဏှာ။** (၁၆။၁၇။၁၈)

သံယောဇနတ္တိကေ ဝဋ္ဋသ္မိံ သံယောဇယန္တိ ဗန္ဓန္တီတိ **သံယောဇနာနိ။** သတိ ရူပါဒိဘေဒေ ကာယေ ဒိဋ္ဌိ, ဝိဇ္ဇမာနာ ဝါ ကာယေ ဒိဋ္ဌီတိ **သက္ကာယဒိဋ္ဌိ။** ဝိစိနန္တော ဧတာယ ကိစ္ဆတိ, န သက္ကောတိ သန္နိဋ္ဌာနံ ကာတုန္တိ **ဝိစိကိစ္ဆာ။** သီလဉ္စ ဝတဉ္စ ပရာမသတီတိ **သီလဗ္ဗတပရာမာသော။** အတ္ထတော ပန "ရူပံ အတ္တတော သမနုပဿတီ"တိအာဒိနာ နယေန အာဂတာ ဝီသတိဝတ္ထုကာ ဒိဋ္ဌိ **သက္ကာယဒိဋ္ဌိ** နာမ။ "သတ္ထရိ ကင်္ခတီ"တိအာဒိနာ နယေန အာဂတာ အဋ္ဌဝတ္ထုကာ ဝိမတိ **ဝိစိကိစ္ဆာ** နာမ။ "ဣဓေကစ္စော သီလေန သုဒ္ဓိ ဝတေန သုဒ္ဓိ သီလဗ္ဗတေန သုဒ္ဓီတိ သီလံ ပရာမသတိ၊ ဝတံ ပရာမသတိ၊ သီလဗ္ဗတံ ပရာမသတိ။ ယာ ဧဝရူပါ ဒိဋ္ဌိ ဒိဋ္ဌိဂတ"န္တိအာဒိနာ နယေန အာဂတော ဝိပရိယေသဂ္ဂါဟော **သီလဗ္ဗတပရာမာသော** နာမ။ (၁၉)

Tayo āsavāti ettha cirapārivāsiyaṭṭhena vā āsavanaṭṭhena[1] vā **āsavā**. Tattha “purimā bhikkhave koṭi na paññāyati avijjāya, ito pubbe avijjā nāhosi, atha pacchā samabhavī”ti, “purimā bhikkhave koṭi na paññāyati bhavataṇhāya bhavadiṭṭhiyā, ito pubbe bhavadiṭṭhi nāhosi, atha pacchā samabhavī”ti evaṁ tāva cirapārivāsiyaṭṭhena āsavā veditabbā. Cakkhuto rūpe savati āsavati sandati pavattati. Sotato sadde. Ghānato gandhe. Jivhāto rase. Kāyato phoṭṭhabbe. Manato dhamme savati āsavati sandati pavattatīti evaṁ āsavanaṭṭhena āsavāti veditabbā.

Pāḷiyaṁ pana katthaci dve āsavā āgatā “diṭṭhadhammikā ca āsavā samparāyikā ca āsavā”ti, katthaci “tayome bhikkhave āsavā. Kāmāsavo bhavāsavo avijjāsavo”ti tayo. Abhidhamme teyeva diṭṭhāsavena saddhiṁ cattāro. Nibbedhikapariyāye “atthi bhikkhave āsavā nirayagāminiyā, atthi āsavā tiracchānayonigāminiyā, atthi āsavā pettivisayagāminiyā, atthi āsavā manussalokagāminiyā, atthi āsavā devalokagāminiyā”ti evaṁ pañca. Chakkanipāte āhuneyyasutte “atthi bhikkhave āsavā saṁvarā pahātabbā, atthi āsavā paṭisevanā pahātabbā, atthi āsavā parivajjanā pahātabbā, atthi āsavā adhivāsanā pahātabbā, atthi āsavā vinodanā pahātabbā, atthi āsavā bhāvanā pahātabbā”ti evaṁ cha. Sabbāsavapariyāye teyeva dassanāpahātabbehi saddhiṁ satta. Imasmiṁ pana Saṅgītisutte tayo. Tattha “yo kāmesu kāmacchando”ti evaṁ vutto pañcakāmaguṇiko rāgo **kāmāsavo** nāma. “Yo bhavesu bhavacchando”ti evaṁ vutto sassatadiṭṭhisahagato rāgo, bhavavasena vā patthanā **bhavāsavo** nāma. “Dukkhe aññāṇan”ti-ādinā nayena āgatā avijjā **avijjāsavo** nāmāti. Kāmabhavādayo kāmadhātu-ādivasena vuttāyeva. (20-21)

Kāmesanādīsu “tattha katamā kāmesanā, yo kāmesu kāmacchando kāmajjho sānaṁ, ayaṁ vuccati kāmesanā”ti evaṁ vutto kāmagavesanarāgo **kāmesanā** nāma. “Tattha katamā bhavesanā, yo

1. Assavanaṭṭhena (Sī)

တယော အာသဝါတိ ဧတ္ထ စိရပါရိဝါသိယဋ္ဌေန ဝါ အာသဝနဋ္ဌေန[၁] ဝါ **အာသဝါ**။ တတ္ထ “ပုရိမာ ဘိက္ခဝေ ကောဋိ န ပညာယတိ အဝိဇ္ဇာယ၊ ဣတော ပုဗ္ဗေ အဝိဇ္ဇာ နာဟောသိ၊ အထ ပစ္ဆာ သမဘဝီ”တိ, “ပုရိမာ ဘိက္ခဝေ ကောဋိ န ပညာယတိ ဘဝတဏှာယ ဘဝဒိဋ္ဌိယာ၊ ဣတော ပုဗ္ဗေ ဘဝဒိဋ္ဌိ နာဟောသိ၊ အထ ပစ္ဆာ သမဘဝီ”တိ ဧဝံ တာဝ စိရပါရိဝါသိယဋ္ဌေန အာသဝါ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ စက္ခုတော ရူပေ သဝတိ အာသဝတိ သန္ဒတိ ပဝတ္တတိ။ သောတတော သဒ္ဒေ။ ဃာနတော ဂန္ဓေ။ ဇိဝှါတော ရသေ။ ကာယတော ဖောဋ္ဌဗ္ဗေ။ မနတော ဓမ္မေ သဝတိ အာသဝတိ သန္ဒတိ ပဝတ္တတီတိ ဧဝံ အာသဝနဋ္ဌေန အာသဝါတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

ပါဠိယံ ပန ကတ္ထစိ ဒွေ အာသဝါ အာဂတာ “ဒိဋ္ဌဓမ္မိကာ စ အာသဝါ သမ္ပရာယိကာ စ အာသဝါ”တိ၊ ကတ္ထစိ “တယောမေ ဘိက္ခဝေ အာသဝါ။ ကာမာသဝေါ ဘဝါသဝေါ အဝိဇ္ဇာသဝေါ”တိ တယော။ အဘိဓမ္မေ တေယေဝ ဒိဋ္ဌာသဝေန သဒ္ဓိံ စတ္တာရော။ နိဗ္ဗေဓိကပရိယာယေ “အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ အာသဝါ နိရယဂါမိနိယာ, အတ္ထိ အာသဝါ တိရစ္ဆာနယောနိဂါမိနိယာ, အတ္ထိ အာသဝါ ပေတ္တိဝိသယဂါမိနိယာ, အတ္ထိ အာသဝါ မနုဿလောကဂါမိနိယာ, အတ္ထိ အာသဝါ ဒေဝလောကဂါမိနိယာ”တိ ဧဝံ ပဉ္စ။ ဆက္ကနိပါတေ အာဟုနေယျသုတ္တေ “အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ အာသဝါ သံဝရာ ပဟာတဗ္ဗာ, အတ္ထိ အာသဝါ ပဋိသေဝနာ ပဟာတဗ္ဗာ, အတ္ထိ အာသဝါ ပရိဝဇ္ဇနာ ပဟာတဗ္ဗာ, အတ္ထိ အာသဝါ အဓိဝါသနာ ပဟာတဗ္ဗာ, အတ္ထိ အာသဝါ ဝိနောဒနာ ပဟာတဗ္ဗာ, အတ္ထိ အာသဝါ ဘာဝနာ ပဟာတဗ္ဗာ”တိ ဧဝံ ဆ။ သဗ္ဗာသဝပရိယာယေ တေယေဝ ဒဿနာပဟာတဗ္ဗေဟိ သဒ္ဓိံ သတ္တ။ ဣမသ္မိံ ပန သင်္ဂီတိသုတ္တေ တယော။ တတ္ထ “ယော ကာမေသု ကာမစ္ဆန္ဒော”တိ ဧဝံ ဝုတ္တော ပဉ္စကာမဂုဏိကော ရာဂေါ **ကာမာသဝေါ** နာမ။ “ယော ဘဝေသု ဘဝစ္ဆန္ဒော”တိ ဧဝံ ဝုတ္တော သဿတဒိဋ္ဌိသဟဂတော ရာဂေါ, ဘဝဝသေန ဝါ ပတ္ထနာ **ဘဝါသဝေါ** နာမ။ “ဒုက္ခေ အညာဏ”န္တိအာဒိနာ နယေန အာဂတာ အဝိဇ္ဇာ **အဝိဇ္ဇာသဝေါ** နာမာတိ။ ကာမဘဝါဒယော ကာမဓာတုအာဒိဝသေန ဝုတ္တာယေဝ။ (၂၀။ ၂၁)

ကာမေသနာဒီသု “တတ္ထ ကတမာ ကာမေသနာ၊ ယော ကာမေသု ကာမစ္ဆန္ဒော ကာမဇ္ဈောသာနံ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ကာမေသနာ”တိ ဧဝံ ဝုတ္တော ကာမဂဝေသနရာဂေါ **ကာမေသနာ** နာမ။ “တတ္ထ ကတမာ ဘဝေသနာ၊ ယော

၁-အသဝနဋ္ဌေန (သီ)

bhavesu bhavacchando bhavajjhosānaṁ, ayaṁ vuccati bhavesanā"ti evaṁ vutto bhavagavesanarāgo **bhavesanā** nāma. "Tattha katamā brahmacariyesanā, sassato lokoti vā -pa- neva hoti na nahoti Tathāgato parammaraṇāti vā, yā evarūpā diṭṭhi diṭṭhigataṁ vipariyesaggāho, ayaṁ vuccati brahmacariyesanā"ti evaṁ vuttā diṭṭhigatikasammatassa brahmacariyassa gavesanadiṭṭhi **brahmacariyesanā** nāma. Na kevalañca bhavarāga diṭṭhiyova, tadekaṭṭhaṁ kammampi esanāyeva. Vuttañhetaṁ "tattha katamā kāmesanā. Kāmarāgo tadekaṭṭhaṁ akusalaṁ kāyakammaṁ vacīkammaṁ manokammaṁ, ayaṁ vuccati kāmesanā. Tattha katamā bhavesanā. Bhavarāgo tadekaṭṭhaṁ akusalaṁ kāyakammaṁ vacīkammaṁ manokammaṁ, ayaṁ vuccati bhavesanā. Tattha katamā brahmacariyesanā. Antaggāhikā diṭṭhi tadekaṭṭhaṁ akusalaṁ kāyakammaṁ vacī kammaṁ manokammaṁ, ayaṁ vuccati brahmacariyesanā"ti. (22)

Vidhāsu "kathaṁvidhaṁ sīlavantaṁ vadanti, kathaṁvidhaṁ paññavantaṁ vadantī"ti-ādīsu[1] ākārasaṇṭhānaṁ vidhā nāma. "Ekavidhena ñāṇavatthu duvidhena ñāṇavatthū"ti-ādīsu[2] koṭṭhāso. "Seyyohamasmīti vidhā"ti-ādīsu[3] māno vidhā nāma. Idha so adhippeto. Māno hi seyyādivasena vidahanato **vidhā**ti vuccati. **Seyyohamasmī**ti iminā seyyasadisahīnānaṁ vasena tayo mānā vuttā. Sadisahīnesupi eseva nayo.

Ayañhi **māno** nāma seyyassa tividho, sadisassa tividho, hīnassa tividhoti **navavidho** hoti. Tattha "seyyassa seyyohamasmī"ti māno rājūnañceva pabbajitānañca uppajjati.

Rājā hi raṭṭhena vā dhanavāhanehi vā[4] "ko mayā sadiso atthī"ti etaṁ mānaṁ karoti. Pabbajitopi sīladhutaṅgādīhi "ko mayā sadiso atthī"ti etaṁ mānaṁ karoti. "Seyyassa sadisohamasmī"ti mānopi etesaṁyeva uppajjati. Rājā hi raṭṭhena vā dhana vāhanehi vā aññarājūhi saddhiṁ mayhaṁ kiṁ nānākaraṇanti etaṁ mānaṁ karoti. Pabbajitopi sīladhutaṅgādīhipi aññena bhikkhunā mayhaṁ kiṁ nānākaraṇanti etaṁ mānaṁ karoti. "Seyyassa hīnohamasmī"ti mānopi etesaṁyeva uppajjati.

---

1. Saṁ 1. 51 piṭṭhe.
2. Abhi 2. 323 piṭṭhe.
3. Abhi 2. 381 piṭṭhe.
4. Dhanena vā vāhanena vā (Sī)

ဘဝေသု ဘဝစ္ဆန္ဒော ဘဝဇ္ဈောသာနံ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ဘဝေသနာ”တိ ဧဝံ ဝုတ္တော ဘဝဂဝေသနရာဂေါ **ဘဝေသနာ** နာမ။ “တတ္ထ ကတမာ ဗြဟ္မစရိယေသနာ၊ သဿတော လောကောတိ ဝါ။ ပ ။ နေဝ ဟောတိ န နဟောတိ တထာဂတော ပရမ္မရဏာတိ ဝါ၊ ယာ ဧဝရူပါ ဒိဋ္ဌိ ဒိဋ္ဌိဂတံ ဝိပရိယေသဂ္ဂါဟော၊ အယံ ဝုစ္စတိ ဗြဟ္မစရိယေသနာ”တိ ဧဝံ ဝုတ္တာ ဒိဋ္ဌိဂတိကသမ္မတဿ ဗြဟ္မစရိယဿ ဂဝေသနဒိဋ္ဌိ **ဗြဟ္မစရိယေသနာ** နာမ။ န ကေဝလဉ္စ ဘဝရာဂဒိဋ္ဌိယောဝ၊ တဒေကဋ္ဌံ ကမ္မမ္ပိ ဧသနာယေဝ။ ဝုတ္တဉ္ဟေတံ “တတ္ထ ကတမာ ကာမေသနာ။ ကာမရာဂေါ တဒေကဋ္ဌံ အကုသလံ ကာယကမ္မံ ဝစီကမ္မံ မနောကမ္မံ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ကာမေသနာ။ တတ္ထ ကတမာ ဘဝေသနာ။ ဘဝရာဂေါ တဒေကဋ္ဌံ အကုသလံ ကာယကမ္မံ ဝစီကမ္မံ မနောကမ္မံ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ဘဝေသနာ။ တတ္ထ ကတမာ ဗြဟ္မစရိယေသနာ။ အန္တဂ္ဂါဟိကာ ဒိဋ္ဌိ တဒေကဋ္ဌံ အကုသလံ ကာယကမ္မံ ဝစီကမ္မံ မနောကမ္မံ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ဗြဟ္မစရိယေသနာ”တိ။ (၂၂)

ဝိဓာသု “ကထံဝိဓံ သီလဝန္တံ ဝဒန္တိ၊ ကထံဝိဓံ ပညဝန္တံ ဝဒန္တိ”တိအာဒီသု[၁] အာကာရသဏ္ဌာနံ ဝိဓာ နာမ။ “ဧကဝိဓေန ဉာဏဝတ္ထု၊ ဒုဝိဓေန ဉာဏဝတ္ထူ”တိအာဒီသု[၂] ကောဋ္ဌာသော။ “သေယျောဟမသ္မီတိ ဝိဓာ”တိအာဒီသု[၃] မာနော ဝိဓာ နာမ။ ဣဓ သော အဓိပ္ပေတော။ မာနော ဟိ သေယျာဒိဝသေန ဝိဒဟနတော **ဝိဓာ**တိ ဝုစ္စတိ။ **သေယျောဟမသ္မီ**တိ ဣမိနာ သေယျသဒိသဟီနာနံ ဝသေန တယော မာနာ ဝုတ္တာ။ သဒိသဟီနေသုပိ ဧသေဝ နယော။

အယဉှိ **မာနော** နာမ သေယျဿ တိဝိဓော, သဒိသဿ တိဝိဓော, ဟီနဿ တိဝိဓောတိ **နဝဝိဓော** ဟောတိ။ တတ္ထ “သေယျဿ သေယျောဟမသ္မီ”တိ မာနော ရာဇူနဉ္စေဝ ပဗ္ဗဇိတာနဉ္စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။

ရာဇာ ဟိ ရဋ္ဌေန ဝါ ဓနဝါဟနေဟိ ဝါ[၄] “ကော မယာ သဒိသော အတ္ထီ”တိ ဧတံ မာနံ ကရောတိ။ ပဗ္ဗဇိတောပိ သီလဓုတင်္ဂါဒီဟိ “ကော မယာ သဒိသော အတ္ထီ”တိ ဧတံ မာနံ ကရောတိ။ “သေယျဿ သဒိသောဟမသ္မီ”တိ မာနောပိ ဧတေသံယေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ရာဇာ ဟိ ရဋ္ဌေန ဝါ ဓနဝါဟနေဟိ ဝါ အညရာဇူဟိ သဒ္ဓိံ မယှံ ကိံ နာနာကရဏန္တိ ဧတံ မာနံ ကရောတိ။ ပဗ္ဗဇိတောပိ သီလဓုတင်္ဂါဒီဟိပိ အညေန ဘိက္ခုနာ မယှံ ကိံ နာနာကရဏန္တိ ဧတံ မာနံ ကရောတိ။ “သေယျဿ ဟီနောဟမသ္မီ”တိ မာနောပိ ဧတေသံယေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။

၁-သံ ၁-၅၁-ပိဋ္ဌေ။
၂-အဘိ ၂-၃၂၃-ပိဋ္ဌေ။
၃-အဘိ ၂-၃၈၁-ပိဋ္ဌေ။
၄-ဓနေန ဝါ ဝါဟနေန ဝါ (သီ)

Yassa hi rañño raṭṭhaṁ vā dhanavāhanādīni vā nātisampannāni honti, so mayhaṁ rājāti vohāramukhamattameva, kiṁ rājā nāma ahanti etaṁ mānaṁ karoti. Pabbajitopi appalābhasakkāro ahaṁ dhammakathiko bahussuto mahātheroti kathāmattakameva, kiṁ dhammakathiko nāmāhaṁ kiṁ bahussuto kiṁ mahāthero yassa me lābhasakkāro natthīti etaṁ mānaṁ karoti.

"Sadisassa seyyohamasmī"ti mānādayo amaccādīnaṁ uppajjanti. Amacco vā hi raṭṭhiyo vā bhogayānavāhanādīhi ko mayā sadiso añño rājapuriso atthīti vā mayhaṁ aññehi saddhiṁ kiṁ nānākaraṇanti vā amaccoti nāmameva mayhaṁ, ghāsacchādana mattampi me natthi, kiṁ amacco nāmāhanti vā ete māne karoti.

"Hīnassa seyyohamasmī"ti mānādayo dāsādīnaṁ uppajjanti. Dāso hi mātito vā pitito vā ko mayā sadiso añño dāso nāma atthi, aññe jīvituṁ asakkontā kucchihetu dāsā jātā, ahaṁ pana paveṇī-āgatattā seyyoti vā paveṇī-āgatabhāvena ubhatosuddhikadāsattena asukadāsena nāma saddhiṁ kiṁ mayhaṁ nānākaraṇanti vā kucchivasenāhaṁ dāsabya upagato, mātāpitukoṭiyā pana me dāsaṭṭhānaṁ natthi, kiṁ dāso nāma ahanti vā ete māne karoti. Yathā ca dāso, evaṁ pukkusacaṇḍālādayopi ete māne karontiyeva.

Ettha ca seyyassa seyyohamasmīti ca, sadisassa sadisohamasmīti ca, hīnassa hīnohamasmīti ca ime tayo mānā yāthāvamānā nāma arahattamaggavajjhā. Sesā cha mānā ayāthāvamānā nāma paṭhamamaggavajjhā. (23)

Tayo addhāti tayo kālā. **Atīto addhā**ti-ādīsu dvepariyāyā suttantapariyāyo ca abhidhammapariyāyo ca. Suttantapariyāyena paṭisandhito pubbe **atīto addhā** nāma. Cutito pacchā **anāgato addhā** nāma. Saha cutipaṭisandhīhi tadantaraṁ **paccuppanno addhā** nāma. Abhidhammapariyāyena tīsu khaṇesu bhaṅgato uddhaṁ **atīto addhā** nāma. Uppādato pubbe **anāgato addhā** nāma. Khaṇattaye **paccuppanno addhā** nāma. Atītādi bhedo ca nāma ayaṁ dhammānaṁ hoti, na kālassa.

ယဿ ဟိ ရညော ရဋ္ဌံ ဝါ ဓနဝါဟနာဒီနိ ဝါ နာတိသမ္ပန္နာနိ ဟောန္တိ၊ သော မယှံ ရာဇာတိ ဝေါဟာရမုခမတ္တမေဝ၊ ကိံ ရာဇာ နာမ အဟန္တိ ဧတံ မာနံ ကရောတိ။ ပဗ္ဗဇိတောပိ အပ္ပလာဘသက္ကာရော အဟံ ဓမ္မကထိကော ဗဟုဿုတော မဟာထေရောတိ ကထာမတ္တကမေဝ၊ ကိံ ဓမ္မကထိကော နာမာဟံ ကိံ ဗဟုဿုတော ကိံ မဟာထေရော ယဿ မေ လာဘသက္ကာရော နတ္ထီတိ ဧတံ မာနံ ကရောတိ။

“သဒိသဿ သေယျောဟမသ္မီ”တိ မာနာဒယော အမစ္စာဒီနံ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ အမစ္စော ဝါ ဟိ ရဋ္ဌိယော ဝါ ဘောဂယာနဝါဟနာဒီဟိ ကော မယာ သဒိသော အညော ရာဇပုရိသော အတ္ထီတိ ဝါ မယှံ အညေဟိ သဒ္ဓိံ ကိံ နာနာကရဏန္တိ ဝါ အမစ္စောတိ နာမမေဝ မယှံ၊ ဃာသစ္ဆာဒနမတ္တမ္ပိ မေ နတ္ထိ၊ ကိံ အမစ္စော နာမာဟန္တိ ဝါ ဧတေ မာနေ ကရောတိ။

“ဟီနဿ သေယျောဟမသ္မီ”တိ မာနာဒယော ဒါသာဒီနံ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ ဒါသော ဟိ မာတိတော ဝါ ပိတိတော ဝါ ကော မယာ သဒိသော အညော ဒါသော နာမ အတ္ထိ၊ အညေ ဇီဝိတုံ အသက္ကောန္တာ ကုစ္ဆိဟေတု ဒါသာ ဇာတာ၊ အဟံ ပန ပဝေဏီအာဂတတ္တာ သေယျောတိ ဝါ ပဝေဏီအာဂတဘာဝေန ဥဘတောသုဒ္ဓိကဒါသတ္တေန အသုကဒါသေန နာမ သဒ္ဓိံ ကိံ မယှံ နာနာကရဏန္တိ ဝါ ကုစ္ဆိဝသေနာဟံ ဒါသဗျံ ဥပဂတော၊ မာတာပိတုကောဋိယာ ပန မေ ဒါသဋ္ဌာနံ နတ္ထိ၊ ကိံ ဒါသော နာမ အဟန္တိ ဝါ ဧတေ မာနေ ကရောတိ။ ယထာ စ ဒါသော၊ ဧဝံ ပုက္ကုသစဏ္ဍာလာဒယောပိ ဧတေ မာနေ ကရောန္တိယေဝ။

ဧတ္ထ စ သေယျဿ သေယျောဟမသ္မီတိ စ, သဒိသဿ သဒိသောဟမသ္မီတိ စ, ဟီနဿ ဟီနောဟမသ္မီတိ စ ဣမေ တယော မာနာ ယာထာဝမာနာ နာမ အရဟတ္တမဂ္ဂဝဇ္ဈာ။ သေသာ ဆ မာနာ အယာထာဝမာနာ နာမ ပဌမမဂ္ဂဝဇ္ဈာ။ (၂၃)

တယော အဒ္ဓါတိ တယော ကာလာ။ **အတီတော အဒ္ဓါ**တိအာဒီသု ဒွေပရိယာယာ သုတ္တန္တပရိယာယော စ အဘိဓမ္မပရိယာယော စ။ သုတ္တန္တပရိယာယေန ပဋိသန္ဓိတော ပုဗ္ဗေ **အတီတော အဒ္ဓါ** နာမ။ စုတိတော ပစ္ဆာ **အနာဂတော အဒ္ဓါ** နာမ။ သဟ စုတိပဋိသန္ဓီဟိ တဒန္တရံ **ပစ္စုပ္ပန္နော အဒ္ဓါ** နာမ။ အဘိဓမ္မပရိယာယေန တီသု ခဏေသု ဘင်္ဂတော ဥဒ္ဓံ **အတီတော အဒ္ဓါ** နာမ။ ဥပ္ပါဒတော ပုဗ္ဗေ **အနာဂတော အဒ္ဓါ** နာမ။ ခဏတ္တယေ **ပစ္စုပ္ပန္နော အဒ္ဓါ** နာမ။ အတီတာဒိဘေဒေါ စ နာမ အယံ ဓမ္မာနံ ဟောတိ, န ကာလဿ။

Atītādibhede pana dhamme upādāya idhe paramatthato avijjamānopi kālo teneva vohārena vuttoti veditabbo. (24)

Tayo antāti tayo koṭṭhāsā. “Kāyabandhanassa anto jīratī”ti-ādīsu[1] hi antoyeva anto. “Esevanto dukkhassā”ti-ādīsu[2] parabhāgo anto. “Antamidaṁ bhikkhave jīvi kānan”ti[3] ettha lāmakabhāvo anto. “Sakkāyo kho āvuso paṭhamo anto”ti-ādīsu[4] koṭṭhāso anto. Idha koṭṭhāso adhippeto. **Sakkāyo**ti pañcupādānakkhandhā. **Sakkāyasamudayo**ti tesaṁ nibbattikā purimataṇhā. **Sakkāyanirodho**ti ubhinnaṁ appavattibhūtaṁ nibbānaṁ. Maggo pana nirodhādhigamassa upāyattā nirodhe gahite gahitovāti veditabbo. (25)

Dukkhadukkhatāti dukkhabhūtā dukkhatā. Dukkhavedanāyetaṁ nāmaṁ. **Saṅkhāradukkhatā**ti saṅkhārabhāvena dukkhatā. Adukkhamasukhāvedanāyetaṁ nāmaṁ. Sā hi saṅkhatattā uppādajarābhaṅgapīḷitā, tasmā aññadukkhasabhāvavirahato saṅkhāradukkhatāti vuttā. **Vipariṇāmadukkhatā**ti vipariṇāme dukkhatā. Sukhavedanā yetaṁ nāmaṁ, sukhassa hi vipariṇāme dukkhaṁ uppajjati, tasmā sukhaṁ vipariṇāma dukkhatāti vuttaṁ. Apica ṭhapetvā dukkhavedanaṁ sukhavedanañca sabbepi tebhūmakā dhammā “sabbe saṅkhārā dukkhā”ti vacanato saṅkhāradukkhatāti veditabbā. (27)

Micchattaniyatoti micchāsabhāvo hutvā niyato. Niyatamicchādiṭṭhiyā saddhiṁ ānantariyakammassetaṁ nāmaṁ. Sammāsabhāve niyato **sammattaniyato**. Catunnaṁ ariyamaggānametaṁ nāmaṁ. Na niyatoti **aniyato**. Avasesānaṁ dhammānametaṁ nāmaṁ. (28)

Tayo tamāti “tamandhakāro sammoho avijjogho mahābhayo”ti vacanato avijjā tamo nāma. Idha pana avijjāsīsena vicikicchā vuttā. **Ārabbhā**ti āgamma. **Kaṅkhatī**ti kaṅkhaṁ uppādeti. **Vicikicchatī**ti vicinanto kicchaṁ āpajjati, sanniṭṭhātuṁ na sakkoti. **Nādhimucchatī**ti tattha adhimucchituṁ na sakkoti. **Na sampasīdatī**ti taṁ ārabbha pasādaṁ āropetuṁ na sakkoti. (29)

---

1. Vi 4. 277 piṭṭhe. 2. Saṁ 1. 311 piṭṭhe.
3. Saṁ 2. 76 piṭṭhe. 4. Aṁ 2. 351 piṭṭhe.

အတီတာဒိဘေဒေ ပန ဓမ္မေ ဥပါဒါယ ဣဓ ပရမတ္ထတော အဝိဇ္ဇမာနောပိ ကာလော တေနေဝ ဝေါဟာရေန ဝုတ္တောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ (၂၄)

တယော အန္တာတိ တယော ကောဋ္ဌာသာ။ “ကာယဗန္ဓနဿ အန္တော ဇီရတီ”တိအာဒီသု[1] ဟိ အန္တောယေဝ အန္တော။ “ဧသေဝန္တော ဒုက္ခဿာ”တိအာဒီသု[2] ပရဘာဂေါ အန္တော။ “အန္တမိဒံ ဘိက္ခဝေ ဇီဝိကာန”န္တိ[3] ဧတ္ထ လာမကဘာဝေါ အန္တော။ “သက္ကာယော ခေါ အာဝုသော ပဌမော အန္တော”တိအာဒီသု[4] ကောဋ္ဌာသော အန္တော။ ဣဓ ကောဋ္ဌာသော အဓိပ္ပေတော။ **သက္ကာယော**တိ ပဉ္စုပါဒါနက္ခန္ဓာ။ **သက္ကာယသမုဒယော**တိ တေသံ နိဗ္ဗတ္တိကာ ပုရိမတဏှာ။ **သက္ကာယနိရောဓော**တိ ဥဘိန္နံ အပ္ပဝတ္တိဘူတံ နိဗ္ဗာနံ။ မဂ္ဂေါ ပန နိရောဓာဓိဂမဿ ဥပါယတ္တာ နိရောဓေ ဂဟိတေ ဂဟိတောဝါတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ (၂၅)

ဒုက္ခဒုက္ခတာတိ ဒုက္ခဘူတာ ဒုက္ခတာ။ ဒုက္ခဝေဒနာယေတံ နာမံ။ **သင်္ခါရဒုက္ခတာ**တိ သင်္ခါရဘာဝေန ဒုက္ခတာ။ အဒုက္ခမသုခါဝေဒနာယေတံ နာမံ။ သာ ဟိ သင်္ခတတ္တာ ဥပ္ပါဒဇရာဘင်္ဂပီဠိတာ၊ တသ္မာ အညဒုက္ခသဘာဝဝိရဟတော သင်္ခါရဒုက္ခတာတိ ဝုတ္တာ။ **ဝိပရိဏာမဒုက္ခတာ**တိ ဝိပရိဏာမေ ဒုက္ခတာ။ သုခဝေဒနာယေတံ နာမံ၊ သုခဿ ဟိ ဝိပရိဏာမေ ဒုက္ခံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တသ္မာ သုခံ ဝိပရိဏာမဒုက္ခတာတိ ဝုတ္တံ။ အပိစ ဌပေတွာ ဒုက္ခဝေဒနံ သုခဝေဒနဉ္စ သဗ္ဗေပိ တေဘူမကာ ဓမ္မာ “သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ ဒုက္ခာ”တိ ဝစနတော သင်္ခါရဒုက္ခတာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ (၂၇)

မိစ္ဆတ္တနိယတောတိ မိစ္ဆာသဘာဝေါ ဟုတွာ နိယတော။ နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိယာ သဒ္ဓိံ အာနန္တရိယကမ္မဿေတံ နာမံ။ သမ္မာသဘာဝေ နိယတော **သမ္မတ္တနိယတော**။ စတုန္နံ အရိယမဂ္ဂါနမေတံ နာမံ။ န နိယတောတိ **အနိယတော**။ အဝသေသာနံ ဓမ္မာနမေတံ နာမံ။ (၂၈)

တယော တမာတိ “တမန္ဓကာရော သမ္မောဟော အဝိဇ္ဇောဃော မဟာဘယော”တိ ဝစနတော အဝိဇ္ဇာ တမော နာမ။ ဣဓ ပန အဝိဇ္ဇာသီသေန ဝိစိကိစ္ဆာ ဝုတ္တာ။ **အာရဗ္ဘာ**တိ အာဂမ္မ။ **ကင်္ခတီ**တိ ကင်္ခံ ဥပ္ပါဒေတိ။ **ဝိစိကိစ္ဆတီ**တိ ဝိစိနန္တော ကိစ္ဆံ အာပဇ္ဇတိ, သန္နိဋ္ဌာတုံ န သက္ကောတိ။ **နာဓိမုစ္စတီ**တိ တတ္ထ အဓိမုစ္စိတုံ န သက္ကောတိ။ **န သမ္ပသီဒတီ**တိ တံ အာရဗ္ဘ ပသာဒံ အာရောပေတုံ န သက္ကောတိ။ (၂၉)

၁-ဝိ ၄-၂၇၇-ပိဋ္ဌေ။ ၂-သံ ၁-၃၁၁-ပိဋ္ဌေ။
၃-သံ ၂-၇၆-ပိဋ္ဌေ။ ၄-အံ ၂-၃၅၁-ပိဋ္ဌေ။

Arakkheyyānīti na rakkhitabbāni. Tīsu dvāresu paccekaṁ rakkhaṇakiccaṁ natthi, sabbāni satiyā eva rakkhitānīti dīpeti. **Natthi Tathāgatassāti** "idaṁ nāma me sahasā uppannaṁ kāyaduccaritaṁ, imāhaṁ yathā me paro na jānāti, tathā rakkhāmi, paṭicchādemī"ti evaṁ rakkhitabbaṁ natthi Tathāgatassa kāyaduccaritaṁ. Sesesupi eseva nayo. Kiṁ pana sesakhīṇāsavānaṁ kāyasamācārādayo aparisuddhāti. No aparisuddhā. Na pana Tathāgatassa viya parisuddhā. Appassutakhīṇāsavo hi kiñcāpi lokavajjaṁ nāpajjati, paṇṇattiyaṁ pana akovidattā vihārakāraṁ kuṭikāraṁ sahagāraṁ sahasseyyanti evarūpā kāyadvāre āpattiyo āpajjati. Sañcarittaṁ padaso dhammaṁ uttarichappañca vācaṁ bhūtārocananti evarūpā vacīdvāre āpattiyo āpajjati. Upanikkhittasādiyanavasena manodvāre rūpiyappaṭiggāhaṇāpattiṁ āpajjati, dhammasenāpatisadisassāpi hi khīṇā savassa manodvāre sa-upārambhavasena manoduccaritaṁ uppajjati eva.

Catumavatthusmiñhi[1] pañcahi bhikkhusatehi saddhiṁ Sāriputtamoggallānānaṁ paṇāmitakāle tesaṁ atthāya cātumeyyakehi Sakyehi Bhagavati khamāpite thero Bhagavatā "kinti te Sāriputta ahosi mayā bhikkhusaṁghe paṇāmite"ti puṭṭho ahaṁ parisāya abyatta bhāvena Satthārā paṇāmito. Ito dāni paṭṭhāya paraṁ na ovadissāmīti cittaṁ uppādetvā āha "evaṁ kho me bhante ahosi Bhagavatā bhikkhusaṁgho paṇāmito, appossukko dāni Bhagavā diṭṭhadhammasukhavihāraṁ anuyutto viharissati, mayampi dāni appossukkā diṭṭhadhammasukhavihāraṁ anuyuttā viharissāmā"ti.

Athassa tasmiṁ manoduccarite upārambhaṁ āropento Satthā āha "āgamehi tvaṁ Sāriputta, na kho te Sāriputta punapi evarūpaṁ cittaṁ uppādetabban"ti. Evaṁ paraṁ na ovadissāmi nānussasissāmīti vitakkitamattampi therassa manoduccaritaṁ nāma jātaṁ. Bhagavato pana ettakaṁ nāma natthi, anacchariyañcetaṁ. Sabbaññutaṁ pattassa duccaritaṁ na bhaveyya. bodhisattabhūmiyaṁ ṭhitassa chabbassāni padhānaṁ anuyuñjantassāpi panassa nāhosi. Udaracchaviyā piṭṭhikaṇṭakaṁ allīnāya "kālaṁkato samaṇo Gotamo"ti devatānaṁ vimatiyā uppajjamānāyapi "Siddhattha kasmā kilamasi, sakkā

1. Pātumavatthusmiṁ hi (Syā)

အရက္ခေယျာနီတိ န ရက္ခိတဗ္ဗာနိ။ တီသု ဒွါရေသု ပစ္စေကံ ရက္ခဏကိစ္စံ နတ္ထိ၊ သဗ္ဗာနိ သတိယာ ဧဝ ရက္ခိတာနီတိ ဒီပေတိ။ **နတ္ထိ တထာဂတဿာ**တိ "ဣဒံ နာမ မေ သဟသာ ဥပ္ပန္နံ ကာယဒုစ္စရိတံ၊ ဣမာဟံ ယထာ မေ ပရော န ဇာနာတိ၊ တထာ ရက္ခာမိ၊ ပဋိစ္ဆာဒေမီ"တိ ဧဝံ ရက္ခိတဗ္ဗံ နတ္ထိ တထာဂတဿ ကာယဒုစ္စရိတံ။ သေသေသုပိ ဧသေဝ နယော။ ကိံ ပန သေသခီဏာသဝါနံ ကာယသမာစာရာဒယော အပရိသုဒ္ဓါတိ။ နော အပရိသုဒ္ဓါ။ န ပန တထာဂတဿ ဝိယ ပရိသုဒ္ဓါ။ အပ္ပဿုတခီဏာသဝေါ ဟိ ကိဉ္စာပိ လောကဝဇ္ဇံ နာပဇ္ဇတိ၊ ပဏ္ဏတ္တိယံ ပန အကောဝိဒတ္တာ ဝိဟာရကာရံ ကုဋိကာရံ သဟာဂါရံ သဟသေယျန္တိ ဧဝရူပါ ကာယဒွါရေ အာပတ္တိယော အာပဇ္ဇတိ။ သဉ္စရိတ္တံ ပဒသော ဓမ္မံ ဥတ္တရိဆပ္ပဉ္စဝါစံ ဘူတာရောစနန္တိ ဧဝရူပါ ဝစီဒွါရေ အာပတ္တိယော အာပဇ္ဇတိ။ ဥပနိက္ခိတ္တသာဒိယနဝသေန မနောဒွါရေ ရူပိယပ္ပဋိဂ္ဂါဟဏာပတ္တိံ အာပဇ္ဇတိ၊ ဓမ္မသေနာပတိသဒိသဿာပိ ဟိ ခီဏာသဝဿ မနောဒွါရေ သဥပါရမ္ဘဝသေန မနောဒုစ္စရိတံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဧဝ။

စာတုမဝတ္ထုသ္မိဉှိ[၁] ပဉ္စဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ သဒ္ဓိံ သာရိပုတ္တမောဂ္ဂလ္လာနာနံ ပဏာမိတကာလေ တေသံ အတ္ထာယ စာတုမေယျကေဟိ သကျေဟိ ဘဂဝတိ ခမာပိတေ ထေရော ဘဂဝတာ "ကိန္တိ တေ သာရိပုတ္တ အဟောသိ မယာ ဘိက္ခုသံဃေ ပဏာမိတေ"တိ ပုဋ္ဌော အဟံ ပရိသာယ အဗျတ္တဘာဝေန သတ္ထာရာ ပဏာမိတော။ ဣတော ဒါနိ ပဋ္ဌာယ ပရံ န ဩဝဒိဿာမီတိ စိတ္တံ ဥပ္ပါဒေတွာ အာဟ "ဧဝံ ခေါ မေ ဘန္တေ အဟောသိ ဘဂဝတာ ဘိက္ခုသံဃော ပဏာမိတော၊ အပ္ပေါဿုက္ကော ဒါနိ ဘဂဝါ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရံ အနုယုတ္တော ဝိဟရိဿတိ၊ မယမ္ပိ ဒါနိ အပ္ပေါဿုက္ကာ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရံ အနုယုတ္တာ ဝိဟရိဿာမာ"တိ။

အထဿ တသ္မိံ မနောဒုစ္စရိတေ ဥပါရမ္ဘံ အာရောပေန္တော သတ္ထာ အာဟ "အာဂမေဟိ တွံ သာရိပုတ္တ၊ န ခေါ တေ သာရိပုတ္တ ပုနပိ ဧဝရူပံ စိတ္တံ ဥပ္ပါဒေတဗ္ဗ"န္တိ။ ဧဝံ ပရံ န ဩဝဒိဿာမိ နာနုသာသိဿာမီတိ ဝိတက္ကိတမတ္တမ္ပိ ထေရဿ မနောဒုစ္စရိတံ နာမ ဇာတံ။ ဘဂဝတော ပန ဧတ္တကံ နာမ နတ္ထိ၊ အနစ္ဆရိယဉ္စေတံ။ သဗ္ဗညုတံ ပတ္တဿ ဒုစ္စရိတံ န ဘဝေယျ။ ဗောဓိသတ္တဘူမိယံ ဌိတဿ ဆဗ္ဗဿာနိ ပဓာနံ အနုယုဉ္ဇန္တဿာပိ ပနဿ နာဟောသိ။ ဥဒရစ္ဆဝိယာ ပိဋ္ဌိကဏ္ဋကံ အလ္လီနာယ "ကာလံကတော သမဏော ဂေါတမော"တိ ဒေဝတာနံ ဝိမတိယာ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာယပိ "သိဒ္ဓတ္ထ ကသ္မာ ကိလမသိ၊ သက္ကာ

၁-ပါတုမဝတ္ထုသ္မိံ ဟိ (သျာ)

bhoge ca bhuñjituṁ puññāni ca kātun"ti mārena pāpimatā vuccamānassa "bhoge bhuñjissāmī"ti vitakkamattampi nuppajjati. Atha naṁ māro bodhisattakāle chabbassāni Buddhakāle ekaṁ vassaṁ anubandhitvā kiñci vajjaṁ apassitvā idaṁ vatvā pakkāmi—

"Sattavassāni Bhagavantaṁ, anubandhiṁ padāpadaṁ.
Otāraṁ nādhigacchissaṁ, Sambuddhassa satīmato"ti[1].

Apica aṭṭhārasannaṁ Buddhadhammānaṁ vasenāpi Bhagavato duccaritābhāvo veditabbo. **Aṭṭhārasa Buddhadhammā** nāma natthi Tathāgatassa kāyaduccaritaṁ, natthi vacīduccaritaṁ, natthi manoduccaritaṁ, atīte Buddhassa appaṭihatañāṇaṁ, anāgate, paccuppanne Buddhassa appaṭihatañāṇaṁ, sabbaṁ kāyakammaṁ Buddhassa Bhagavato ñāṇānuparivatti, sabbaṁ vacīkammaṁ, sabbaṁ manokammaṁ Buddhassa Bhagavato ñāṇānuparivatti, natthi chandassa hāni, natthi vīriyassa hāni, natthi satiyā hāni, natthi davā, natthi ravā, natthi calitaṁ, natthi sahasā, natthi abyāvaṭo mano, natthi akusala cittanti. (30)

Kiñcanāti palibodhā. **Rāgo kiñcanan**ti rāgo uppajjamāno satte bandhati palibundhati[2], tasmā kiñcananti vuccati. Itaresupi dvīsu eseva nayo. (31)

Aggīti anudahanaṭṭhena **aggi. Rāgaggī**ti rāgo uppajjamāno satte anudahati jhāpeti, tasmā aggīti vuccati. Itaresupi eseva nayo. Tattha vatthūni—ekā dahara bhikkhunī Cittalapabbatavihāre uposathāgāraṁ gantvā dvārapālarūpakaṁ olokayamānā ṭhitā. Athassā anto rāgo uppanno, sā teneva jhāyitvā kālamakāsi. Bhikkhuniyo gacchamānā "ayaṁ daharā ṭhitā, pakkosatha nan"ti āhaṁsu. Ekā gantvā kasmā ṭhitāsīti hatthe gaṇhi. Gahitamattā parivattitvā papatā. Idaṁ tāva rāgassa anudahanatāya vatthu. Dosassa pana anudahanatāya **manopadosikā** devā. Mohassa anudahanatāya **khiḍḍāpado sikā** devā daṭṭhabbā. Mohavasena hi tāsaṁ satisammoso hoti. Tasmā khiḍḍāvasena āhārakālaṁ ativattitvā kālaṁkaronti. (32)

1. Khu 1. 343 piṭṭhe. 2. Palibandhati (Sī, Syā)

ဘောဂေ စ ဘုဉ္ဇိတုံ ပုညာနိ စ ကာတု”န္တိ မာရေန ပါပိမတာ ဝုစ္စမာနဿ “ဘောဂေ ဘုဉ္ဇိဿာမီ”တိ ဝိတက္ကမတ္တမ္ပိ နုပ္ပဇ္ဇတိ။ အထ နံ မာရော ဗောဓိသတ္တကာလေ ဆဗ္ဗဿာနိ ဗုဒ္ဓကာလေ ဧကံ ဝဿံ အနုဗန္ဓိတွာ ကိဉ္စိ ဝဇ္ဇံ အပဿိတွာ ဣဒံ ဝတွာ ပက္ကာမိ—

“သတ္တဝဿာနိ ဘဂဝန္တံ၊ အနုဗန္ဓိံ ပဒါပဒံ။
ဩတာရံ နာဓိဂစ္ဆိဿံ၊ သမ္ဗုဒ္ဓဿ သတီမတော”တိ[၁]။

အပိစ အဋ္ဌာရသန္နံ ဗုဒ္ဓဓမ္မာနံ ဝသေနာပိ ဘဂဝတော ဒုစ္စရိတာဘာဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ **အဋ္ဌာရသ ဗုဒ္ဓဓမ္မာ** နာမ နတ္ထိ တထာဂတဿ ကာယဒုစ္စရိတံ၊ နတ္ထိ ဝစီဒုစ္စရိတံ၊ နတ္ထိ မနောဒုစ္စရိတံ၊ အတီတေ ဗုဒ္ဓဿ အပ္ပဋိဟတဉာဏံ၊ အနာဂတေ၊ ပစ္စုပ္ပန္နေ ဗုဒ္ဓဿ အပ္ပဋိဟတဉာဏံ၊ သဗ္ဗံ ကာယကမ္မံ ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော ဉာဏာနုပရိဝတ္တိ၊ သဗ္ဗံ ဝစီကမ္မံ၊ သဗ္ဗံ မနောကမ္မံ ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော ဉာဏာနုပရိဝတ္တိ၊ နတ္ထိ ဆန္ဒဿ ဟာနိ၊ နတ္ထိ ဝီရိယဿ ဟာနိ၊ နတ္ထိ သတိယာ ဟာနိ၊ နတ္ထိ ဒဝါ၊ နတ္ထိ ရဝါ၊ နတ္ထိ စလိတံ၊ နတ္ထိ သဟသာ၊ နတ္ထိ အဗျာဝဋော မနော၊ နတ္ထိ အကုသလစိတ္တန္တိ။ (၃၀)

ကိဉ္စနာတိ ပလိဗောဓာ။ **ရာဂေါ ကိဉ္စန**န္တိ ရာဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇမာနော သတ္တေ ဗန္ဓတိ ပလိဗုန္ဓတိ[၂]၊ တသ္မာ ကိဉ္စနန္တိ ဝုစ္စတိ။ ဣတရေသုပိ ဒွီသု ဧသေဝ နယော။ (၃၁)

အဂ္ဂီတိ အနုဒဟနဋ္ဌေန **အဂ္ဂိ။ ရာဂဂ္ဂီ**တိ ရာဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇမာနော သတ္တေ အနုဒဟတိ ဈာပေတိ၊ တသ္မာ အဂ္ဂီတိ ဝုစ္စတိ။ ဣတရေသုပိ ဧသေဝ နယော။ တတ္ထ ဝတ္ထူနိ—ဧကာ ဒဟရဘိက္ခုနီ စိတ္တလပဗ္ဗတဝိဟာရေ ဥပေါသထာဂါရံ ဂန္တွာ ဒွါရပါလရူပကံ ဩလောကယမာနာ ဌိတာ။ အထဿာ အန္တော ရာဂေါ ဥပ္ပန္နော၊ သာ တေနေဝ ဈာယိတွာ ကာလမကာသိ။ ဘိက္ခုနိယော ဂစ္ဆမာနာ “အယံ ဒဟရာ ဌိတာ၊ ပက္ကောသထ န”န္တိ အာဟံသု။ ဧကာ ဂန္တွာ ကသ္မာ ဌိတာသီတိ ဟတ္ထေ ဂဏှိ။ ဂဟိတမတ္တာ ပရိဝတ္တိတွာ ပပတာ။ ဣဒံ တာဝ ရာဂဿ အနုဒဟနတာယ ဝတ္ထု။ ဒေါသဿ ပန အနုဒဟနတာယ **မနောပဒေါသိကာ** ဒေဝါ။ မောဟဿ အနုဒဟနတာယ **ခိဍ္ဍာပဒေါသိကာ** ဒေဝါ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ မောဟဝသေန ဟိ တာသံ သတိသမ္မောသော ဟောတိ။ တသ္မာ ခိဍ္ဍာဝသေန အာဟာရကာလံ အတိဝတ္တိတွာ ကာလံကရောန္တိ။ (၃၂)

၁-ခု ၁-၃၄၃-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ပလိဗန္ဓတိ (သီ၊ သျာ)

Āhuneyyaggīti-ādīsu āhunaṁ vuccati sakkāro, āhunaṁ arahantīti **āhuneyyā**. Mātāpitaro hi puttānaṁ bahūpakāratāya āhunaṁ arahanti. Tesu vippaṭipajjamānā puttā nirayādīsu nibbattanti. Tasmā kiñcāpi mātāpitaro nānudahanti, anudahanassa pana paccayā honti. Iti anudahanaṭṭhena āhuneyyaggīti vuccanti. Svāyamattho Mittavindakavatthunā dīpetabbo—

Mittavindako hi mātarā "tāta ajja uposathiko hutvā vihāre sabbarattiṁ dhamma ssavanaṁ suṇa, sahassaṁ te dassāmī"ti vutto dhanalobhena uposathaṁ samādāya vihāraṁ gantvā idaṁ ṭhānaṁ akutobhayanti sallakkhetvā dhammāsanassa heṭṭhā nipanno sabbarattiṁ niddāyitvā gharaṁ agamāsi. Mātā pātova yāguṁ pacitvā upanāmesi. So sahassaṁ gahetvāva pivi. Athassa etadahosi "dhanaṁ saṁharissāmī"ti. So nāvāya samuddaṁ pakkhanditukāmo ahosi. Atha naṁ mātā "tāta imasmiṁ kule cattālīsakoṭi dhanaṁ atthi, alaṁ gamanenā"ti nivāresi. So tassā vacanaṁ anādiyitvā gacchati eva. Mātā purato aṭṭhāsi. Atha naṁ kujjhitvā "ayaṁ mayhaṁ purato tiṭṭhatī"ti pādena paharitvā patitaṁ antaraṁ katvā agamāsi.

Mātā uṭṭhahitvā "mādisāya mātari evarūpaṁ kammaṁ katvā gatassa te gataṭṭhāne sukhaṁ bhavissatīti evaṁsaññī nāma tvaṁ puttā"ti āha. Tassa nāvaṁ āruyha gacchato sattame divase nāvā aṭṭhāsi. Atha te manussā "addhā ettha pāpapuriso atthi, salākaṁ dethā"ti āhaṁsu. Salākā diyyamānā tasseva tikkhattuṁ pāpuṇāti. Te tassa uḷumpaṁ datvā taṁ samudde pakkhipiṁsu. So ekaṁ dīpaṁ gantvā vimānapetīhi saddhiṁ sampattiṁ anubhavanto tāhi "purato purato[1] mā agamāsī"ti vuccamānopi taddiguṇaṁ taddiguṇaṁ sampattiṁ passanto anupubbena khuracakkadharaṁ ekaṁ addasa. Tassa taṁ cakkaṁ padumapupphaṁ viya upaṭṭhāsi. So taṁ āha "abbho idaṁ tayā piḷandhitaṁ padumaṁ mayhaṁ dehī"ti. "Na idaṁ sāmi padumaṁ, khuracakkaṁ etan"ti. So "vañcesi maṁ, tvaṁ kiṁ mayā padumaṁ adiṭṭhapubban"ti vatvā tvaṁ lohitacandanaṁ vilimpitvā piḷandhanaṁ padumapupphaṁ mayhaṁ na dātukāmoti āha. So cintesi "ayampi mayā katasadisaṁ kammaṁ katvā tassa

1. Parato parato (Ka)

အာဟုနေယျဂ္ဂီတိအာဒီသု အာဟုနံ ဝုစ္စတိ သက္ကာရော၊ အာဟုနံ အရဟန္တီတိ **အာဟုနေယျာ**။ မာတာပိတရော ဟိ ပုတ္တာနံ ဗဟူပကာရတာယ အာဟုနံ အရဟန္တိ။ တေသု ဝိပ္ပဋိပဇ္ဇမာနာ ပုတ္တာ နိရယာဒီသု နိဗ္ဗတ္တန္တိ။ တသ္မာ ကိဉ္စာပိ မာတာပိတရော နာနုဒဟန္တိ၊ အနုဒဟနဿ ပန ပစ္စယာ ဟောန္တိ။ ဣတိ အနုဒဟနဋ္ဌေန အာဟုနေယျဂ္ဂီတိ ဝုစ္စန္တိ။ သွာယမတ္ထော မိတ္တဝိန္ဒကဝတ္ထုနာ ဒီပေတဗ္ဗော—

မိတ္တဝိန္ဒကော ဟိ မာတရာ "တာတ အဇ္ဇ ဥပေါသထိကော ဟုတွာ ဝိဟာရေ သဗ္ဗရတ္တိံ ဓမ္မဿဝနံ သုဏ၊ သဟဿံ တေ ဒဿာမီ"တိ ဝုတ္တော ဓနလောဘေန ဥပေါသထံ သမာဒါယ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ဣဒံ ဌာနံ အကုတောဘယန္တိ သလ္လက္ခေတွာ ဓမ္မာသနဿ ဟေဋ္ဌာ နိပန္နော သဗ္ဗရတ္တိံ နိဒ္ဒါယိတွာ ဃရံ အဂမာသိ။ မာတာ ပါတောဝ ယာဂုံ ပစိတွာ ဥပနာမေသိ။ သော သဟဿံ ဂဟေတွာဝ ပိဝိ။ အထဿ ဧတဒဟောသိ "ဓနံ သံဟရိဿာမီ"တိ။ သော နာဝါယ သမုဒ္ဒံ ပက္ခန္ဒိတုကာမော အဟောသိ။ အထ နံ မာတာ ''တာတ ဣမသ္မိံ ကုလေ စတ္တာလီသကောဋိဓနံ အတ္ထိ၊ အလံ ဂမနေနာ''တိ နိဝါရေသိ။ သော တဿာ ဝစနံ အနာဒိယိတွာ ဂစ္ဆတိ ဧဝ။ မာတာ ပုရတော အဋ္ဌာသိ။ အထ နံ ကုဇ္ဈိတွာ "အယံ မယှံ ပုရတော တိဋ္ဌတီ''တိ ပါဒေန ပဟရိတွာ ပတိတံ အန္တရံ ကတွာ အဂမာသိ။

မာတာ ဥဋ္ဌဟိတွာ "မာဒိသာယ မာတရိ ဧဝရူပံ ကမ္မံ ကတွာ ဂတဿ တေ ဂတဋ္ဌာနေ သုခံ ဘဝိဿတီတိ ဧဝံသညီ နာမ တွံ ပုတ္တာ"တိ အာဟ။ တဿ နာဝံ အာရုယှ ဂစ္ဆတော သတ္တမေ ဒိဝသေ နာဝါ အဋ္ဌာသိ။ အထ တေ မနုဿာ "အဒ္ဓါ ဧတ္ထ ပါပပုရိသော အတ္ထိ၊ သလာကံ ဒေထာ"တိ အာဟံသု။ သလာကာ ဒိယျမာနာ တဿေဝ တိက္ခတ္တုံ ပါပုဏာတိ။ တေ တဿ ဥဠုမ္ပံ ဒတွာ တံ သမုဒ္ဒေ ပက္ခိပိံသု။ သော ဧကံ ဒီပံ ဂန္တွာ ဝိမာနပေတီဟိ သဒ္ဓိံ သမ္ပတ္တိံ အနုဘဝန္တော တာဟိ "ပုရတော ပုရတော[၁] မာ အဂမာသီ"တိ ဝုစ္စမာနောပိ တဒ္ဒိဂုဏံ တဒ္ဒိဂုဏံ သမ္ပတ္တိံ ပဿန္တော အနုပုဗ္ဗေန ခုရစက္ကဓရံ ဧကံ အဒ္ဒသ။ တဿ တံ စက္ကံ ပဒုမပုပ္ဖံ ဝိယ ဥပဋ္ဌာသိ။ သော တံ အာဟ "အမ္ဘော ဣဒံ တယာ ပိဠန္ဓိတံ ပဒုမံ မယှံ ဒေဟီ"တိ။ "န ဣဒံ သာမိ ပဒုမံ၊ ခုရစက္ကံ ဧတ"န္တိ။ သော "ဝဉ္စေသိ မံ၊ တွံ ကိံ မယာ ပဒုမံ အဒိဋ္ဌပုဗ္ဗ"န္တိ ဝတွာ တွံ လောဟိတစန္ဒနံ ဝိလိမ္ပိတွာ ပိဠန္ဓနံ ပဒုမပုပ္ဖံ မယှံ န ဒါတုကာမောတိ အာဟ။ သော စိန္တေသိ ''အယမ္ပိ မယာ ကတသဒိသံ ကမ္မံ ကတွာ တဿ

၁-ပရတော ပရတော (က)

phalaṁ anubhavitukāmo”ti. Atha naṁ “handa re”ti vatvā tassa matthake cakkaṁ pakkhipi. Tena vuttaṁ—

“Catubbhi aṭṭhajjhagamā, aṭṭhāhipi ca soḷasa.
Soḷasāhi ca bāttiṁsa, atricchaṁ cakkamāsado.
Icchāhatassa posassa, cakkaṁ bhamati matthake”ti[1].

Gahapatīti pana gehasāmiko vuccati. So mātugāmassa sayanavatthālaṅkārādi anuppadānena bahūpakāro. Taṁ aticaranto mātugāmo nirayādīsu nibbattati, tasmā sopi purimanayeneva anudahanaṭṭhena gahapataggīti vutto.

Tattha vatthu—Kassapabuddhassa kāle sotāpannassa upāsakassa bhariyā aticārinī ahosi. So taṁ paccakkhato disvā “kasmā tvaṁ evaṁ karosī”ti āha. Sā “sacāhaṁ evarūpaṁ karomi, ayaṁ me sunakho viluppamāno khādatū”ti vatvā kālaṁ katvā Kaṇṇamuṇḍakadahe vemānikapetī hutvā nibbattā. Divā sampattiṁ anubhavati, rattiṁ dukkhaṁ. Tadā Bārāṇasīrājā migavaṁ caranto araññaṁ pavisitvā anupubbena Kaṇṇamuṇḍakadahaṁ sampatto tāya saddhiṁ sampattiṁ anubhavati. Sā taṁ vañcetvā rattiṁ dukkhaṁ anubhavati. So ñatvā “kattha nu kho gacchatī”ti piṭṭhito piṭṭhito gantvā avidūre ṭhito Kaṇṇamuṇḍakadahato nikkhamitvā taṁ “paṭapaṭan”ti khādamānaṁ ekaṁ sunakhaṁ disvā asinā dvidhā chindi. Dve ahesuṁ. Puna chinne cattāro. Puna chinne aṭṭha. Puna chinne soḷasa ahesuṁ. Sā “kiṁ karosi sāmī”ti āha. So “kiṁ idan”ti āha. Sā “evaṁ akatvā kheḷapiṇḍaṁ bhūmiyaṁ niṭṭhubhitvā pādena ghaṁsāhī”ti āha. So tathā akāsi. Sunakhā antaradhāyiṁsu. Taṁ divasaṁ tassā kammaṁ khīṇaṁ. Rājā vippaṭisārī hutvā gantuṁ āraddho. Sā “mayhaṁ sāmi kammaṁ khīṇaṁ mā agamā”ti āha. Rājā asutvāva gato.

Dakkhiṇeyyaggīti ettha pana **dakkhiṇā**ti cattāro paccayā, bhikkhusaṁgho dakkhiṇeyyo. So gihīnaṁ tīsu saraṇesu pañcasu sīlesu dasasu sīlesu mātāpitu-upaṭṭhāne dhammikasamabrāhmaṇa-upaṭṭhāneti evamādīsu kalyāṇadhammesu niyojanena bahūpa kāro, tasmiṁ micchāpaṭipannā gihī

1. Khu 5. 24 piṭṭhe.

ဖလံ အနုဘဝိတုကာမော”တိ။ အထ နံ “ဟန္ဒ ရေ”တိ ဝတွာ တဿ မတ္ထကေ စက္ကံ ပက္ခိပိ။ တေန ဝုတ္တံ—

“စတုဗ္ဘိ အဋ္ဌဇ္ဈဂမာ၊ အဋ္ဌာဟိပိ စ သောဠသ။
သောဠသာဟိ စ ဗာတ္တိံသ၊ အတြိစ္ဆံ စက္ကမာသဒေါ။
ဣစ္ဆာဟတဿ ပေါသဿ၊ စက္ကံ ဘမတိ မတ္ထကေ”တိ[1]။

ဂဟပတီတိ ပန ဂေဟသာမိကော ဝုစ္စတိ။ သော မာတုဂါမဿ သယနဝတ္ထာလင်္ကာရာဒိအနုပ္ပဒါနေန ဗဟူပကာရော။ တံ အတိစရန္တော မာတုဂါမော နိရယာဒီသု နိဗ္ဗတ္တတိ၊ တသ္မာ သောပိ ပုရိမနယေနေဝ အနုဒဟနဋ္ဌေန ဂဟပတဂ္ဂီတိ ဝုတ္တော။

တတ္ထ ဝတ္ထု—ကဿပဗုဒ္ဓဿ ကာလေ သောတာပန္နဿ ဥပါသကဿ ဘရိယာ အတိစာရိနီ အဟောသိ။ သော တံ ပစ္စက္ခတော ဒိသွာ “ကသ္မာ တွံ ဧဝံ ကရောသီ”တိ အာဟ။ သာ “သစာဟံ ဧဝရူပံ ကရောမိ၊ အယံ မေ သုနခေါ ဝိလုပ္ပမာနော ခါဒတူ”တိ ဝတွာ ကာလံ ကတွာ ကဏ္ဏမုဏ္ဍကဒဟေ ဝေမာနိကပေတီ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တာ။ ဒိဝါ သမ္ပတ္တိံ အနုဘဝတိ၊ ရတ္တိံ ဒုက္ခံ။ တဒါ ဗာရာဏသီရာဇာ မိဂဝံ စရန္တော အရညံ ပဝိသိတွာ အနုပုဗ္ဗေန ကဏ္ဏမုဏ္ဍကဒဟံ သမ္ပတ္တော တာယ သဒ္ဓိံ သမ္ပတ္တိံ အနုဘဝတိ။ သာ တံ ဝဉ္စေတွာ ရတ္တိံ ဒုက္ခံ အနုဘဝတိ။ သော ဉတွာ “ကတ္ထ နု ခေါ ဂစ္ဆတီ”တိ ပိဋ္ဌိတော ပိဋ္ဌိတော ဂန္တွာ အဝိဒူရေ ဌိတော ကဏ္ဏမုဏ္ဍကဒဟတော နိက္ခမိတွာ တံ “ပဋပဋ”န္တိ ခါဒမာနံ ဧကံ သုနခံ ဒိသွာ အသိနာ ဒွိဓာ ဆိန္ဒိ။ ဒွေ အဟေသုံ။ ပုန ဆိန္နေ စတ္တာရော။ ပုန ဆိန္နေ အဋ္ဌ။ ပုန ဆိန္နေ သောဠသ အဟေသုံ။ သာ “ကိံ ကရောသိ သာမီ”တိ အာဟ။ သော “ကိံ ဣဒ”န္တိ အာဟ။ သာ “ဧဝံ အကတွာ ခေဠပိဏ္ဍံ ဘူမိယံ နိဋ္ဌုဘိတွာ ပါဒေန ဃံသာဟီ”တိ အာဟ။ သော တထာ အကာသိ။ သုနခါ အန္တရဓာယိံသု။ တံ ဒိဝသံ တဿာ ကမ္မံ ခီဏံ။ ရာဇာ ဝိပ္ပဋိသာရီ ဟုတွာ ဂန္တုံ အာရဒ္ဓေါ။ သာ “မယှံ သာမိ ကမ္မံ ခီဏံ မာ အဂမာ”တိ အာဟ။ ရာဇာ အသုတွာဝ ဂတော။

ဒက္ခိဏေယျဂ္ဂီတိ ဧတ္ထ ပန **ဒက္ခိဏာ**တိ စတ္တာရော ပစ္စယာ၊ ဘိက္ခုသံဃော ဒက္ခိဏေယျော။ သော ဂိဟီနံ တီသု သရဏေသု ပဉ္စသု သီလေသု ဒသသု သီလေသု မာတာပိတုဥပဋ္ဌာနေ ဓမ္မိကသမဏဗြာဟ္မဏဥပဋ္ဌာနေတိ ဧဝမာဒီသု ကလျာဏဓမ္မေသု နိယောဇနေန ဗဟူပကာရော၊ တသ္မိံ မိစ္ဆာပဋိပန္နာ ဂိဟီ

၁-ခု ၅-၂၄-ပိဋ္ဌေ။

bhikkhusaṁghaṁ akkositvā paribhāsitvā nirayādīsu nibbattanti, tasmā sopi purimanayeneva anudahanaṭṭhena dakkhiṇeyyaggīti vutto. Imassa panatthassa vibhāvanatthaṁ Vimānavatthusmiṁ Revatīvatthu vitthāretabbaṁ. (33)

“Tividhena rūpasaṅgaho”ti ettha **tividhenā**ti tīhi koṭṭhāsehi. **Saṅgaho**ti jātisañjātikiriyagaṇanavasena catubbidho saṅgaho. Tattha sabbe khattiyā āgacchantūti-ādiko[1] jātisaṅgaho. Sabbe kosalakāti-ādiko[1] sañjātisaṅgaho. Sabbe hatthārohāti-ādiko[1] kiriyasaṅgaho. Cakkhāyatanaṁ katamaṁ khandhagaṇanaṁ gacchatīti. Cakkhāyatanaṁ rūpakkhandhagaṇanaṁ gacchatīti. Hañci cakkhāyatanaṁ[2] rūpakkhandhena saṅgahitanti ayaṁ gaṇanasaṅgaho, so idha adhippeto. Tasmā tividhena rūpasaṅgahoti tīhi koṭṭhāsehi rūpagaṇanāti attho.

Sanidassanādīsu attānaṁ ārabbha pavattena cakkhuviññāṇasaṅkhātena saha nidassanenāti **sanidassanaṁ.** Cakkhupaṭihananasamatthato saha paṭighenāti **sappa ṭighaṁ**. Taṁ atthato rūpāyatanameva. Cakkhuviññāṇasaṅkhātaṁ nāssa nidassananti **anidassanaṁ.** Sotādipaṭihananasamatthato saha paṭighenāti **sappaṭighaṁ.** Taṁ atthato cakkhāyatanādīni nava āyatanāni. Vuttappakāraṁ nāssa nidassananti **anidassanaṁ.** Nāssa paṭighoti **appaṭighaṁ.** Taṁ atthato ṭhapetvā dasāyatanāni avasesaṁ sukhuma rūpaṁ. (34)

Tayo saṅkhārāti sahajātadhamme ceva samparāye phaladhamme ca saṅkharonti rāsī karontīti saṅkhārā. Abhisaṅkharotīti abhisaṅkhāro. Puñño abhisaṅkhāro **puññābhi saṅkhāro.**

“Tattha katamo puññābhisaṅkhāro. Kusalā cetanā kāmāvacarā rūpāvacarā dānamayā sīlamayā bhāvanāmayā”ti evaṁ vuttānaṁ aṭṭhannaṁ kāmāvacarakusala mahācittacetanānaṁ, pañcannaṁ rūpāvacarakusalacetanānañcetaṁ adhivacanaṁ. Ettha ca dānasīlamayā aṭṭheva cetanā honti. Bhāvanāmayā terasāpi. Yathā hi paguṇaṁ dhammaṁ sajjhāyamāno ekaṁ dve anusandhiṁ gatopi na jānāti, pacchā āvajjanto jānāti, evameva

1. Ma 1. 375 piṭṭhe.
2. Rūpakkhandhagaṇanaṁ gacchati, tena vata re vattabbe acakkhāyatanaṁ (Syā, Abhi 4. 250; Abhi-Ṭṭha 1. 325)

ဘိက္ခုသံဃံ အက္ကောသိတွာ ပရိဘာသိတွာ နိရယာဒီသု နိဗ္ဗတ္တန္တိ၊ တသ္မာ သောပိ ပုရိမနယေနေဝ အနုဒဟနဋ္ဌေန ဒက္ခိဏေယျဂ္ဂီတိ ဝုတ္တော။ ဣမဿ ပနတ္ထဿ ဝိဘာဝနတ္ထံ ဝိမာနဝတ္ထုသ္မိံ ရေဝတီဝတ္ထု ဝိတ္ထာရေတဗ္ဗံ။ (၃၃)

“တိဝိဓေန ရူပသင်္ဂဟော”တိ ဧတ္ထ **တိဝိဓေနာ**တိ တီဟိ ကောဋ္ဌာသေဟိ။ **သင်္ဂဟော**တိ ဇာတိသဉ္ဇာတိကိရိယဂဏနဝသေန စတုဗ္ဗိဓော သင်္ဂဟော။ တတ္ထ သဗ္ဗေ ခတ္တိယာ အာဂစ္ဆန္တူတိအာဒိကော[1] ဇာတိသင်္ဂဟော။ သဗ္ဗေ ကောသလကာတိအာဒိကော[1] သဉ္ဇာတိသင်္ဂဟော။ သဗ္ဗေ ဟတ္ထာရောဟာတိ-အာဒိကော[1] ကိရိယသင်္ဂဟော။ စက္ခာယတနံ ကတမံ ခန္ဓဂဏနံ ဂစ္ဆတီတိ။ စက္ခာယတနံ ရူပက္ခန္ဓဂဏနံ ဂစ္ဆတီတိ။ ဟဉ္စိ စက္ခာယတနံ[2] ရူပက္ခန္ဓေန သင်္ဂဟိတန္တိ အယံ ဂဏနသင်္ဂဟော၊ သော ဣဓ အဓိပ္ပေတော။ တသ္မာ တိဝိဓေန ရူပသင်္ဂဟောတိ တီဟိ ကောဋ္ဌာသေဟိ ရူပဂဏနာတိ အတ္ထော။

သနိဒဿနာဒီသု အတ္တာနံ အာရဗ္ဘ ပဝတ္တေန စက္ခုဝိညာဏသင်္ခါတေန သဟ နိဒဿနေနာတိ **သနိဒဿနံ။** စက္ခုပဋိဟနနသမတ္ထတော သဟ ပဋိဃေနာတိ **သပ္ပဋိဃံ။** တံ အတ္ထတော ရူပါယတနမေဝ။ စက္ခုဝိညာဏသင်္ခါတံ နာဿ နိဒဿနန္တိ **အနိဒဿနံ။** သောတာဒိပဋိဟနနသမတ္ထတော သဟ ပဋိဃေနာတိ **သပ္ပဋိဃံ။** တံ အတ္ထတော စက္ခာယတနာဒီနိ နဝ အာယတနာနိ။ ဝုတ္တပ္ပကာရံ နာဿ နိဒဿနန္တိ **အနိဒဿနံ။** နာဿ ပဋိဃောတိ **အပ္ပဋိဃံ။** တံ အတ္ထတော ဌပေတွာ ဒသာယတနာနိ အဝသေသံ သုခုမရူပံ။ (၃၄)

တယော သင်္ခါရာတိ သဟဇာတဓမ္မေ စေဝ သမ္ပရာယေ ဖလဓမ္မေ စ သင်္ခရောန္တိ ရာသီ ကရောန္တီတိ သင်္ခါရာ။ အဘိသင်္ခရောတီတိ အဘိသင်္ခါရော။ ပုညော အဘိသင်္ခါရော **ပုညာဘိသင်္ခါရော။**

“တတ္ထ ကတမော ပုညာဘိသင်္ခါရော။ ကုသလာ စေတနာ ကာမာဝစရာ ရူပါဝစရာ ဒါနမယာ သီလမယာ ဘာဝနာမယာ”တိ ဧဝံ ဝုတ္တာနံ အဋ္ဌန္နံ ကာမာဝစရကုသလမဟာစိတ္တစေတနာနံ, ပဉ္စန္နံ ရူပါဝစရကုသလစေတနာနဉ္စေတံ အဓိဝစနံ။ ဧတ္ထ စ ဒါနသီလမယာ အဋ္ဌေဝ စေတနာ ဟောန္တိ။ ဘာဝနာမယာ တေရသာပိ။ ယထာ ဟိ ပဂုဏံ ဓမ္မံ သဇ္ဈာယမာနော ဧကံ ဒွေ အနုသန္ဓိံ ဂတောပိ န ဇာနာတိ၊ ပစ္ဆာ အာဝဇ္ဇန္တော ဇာနာတိ၊ ဧဝမေဝ

၁-မ ၁-၃၇၅-ပိဋ္ဌေ။
၂-ရူပက္ခန္ဓဂဏနံ ဂစ္ဆတိ၊ တေန ဝတ ရေ ဝတ္တဗ္ဗေ အစက္ခာယတနံ (သျာ၊ အဘိ ၄-၂၅၀၊ အဘိ-ဋ္ဌ ၁-၃၂၅)

kasiṇaparikammaṁ karontassa paguṇajjhānaṁ paccavekkhantassa ñāṇavippayuttāpi bhāvanā hoti. Tena vuttaṁ “bhāvanāmayā terasāpī”ti.

Tattha dānamayādīsu “dānaṁ ārabbha dānamadhikicca yā uppajjati cetanā sañcetanā cetayitattaṁ, ayaṁ vuccati dānamayo puññābhisaṅkhāro. Sīlaṁ ārabbha, bhāvanaṁ ārabbha bhāvanamadhikicca yā uppajjati cetanā sañcetanā cetayitattaṁ, ayaṁ vuccati bhāvanāmayo puññābhisaṅkhāro”ti ayaṁ saṅkhepadesanā.

Cīvarādīsu pana catūsu paccayesu rūpādīsu vā chasu ārammaṇesu annādīsu vā dasasu dānavatthūsu taṁ taṁ dentassa tesaṁ uppādanato paṭṭhāya pubbabhāge, pariccāga kāle, pacchā somanassacittena anussaraṇe cāti tīsu kālesu pavattā cetanā dānamayā nāma. Sīlapūraṇatthāya pana pabbajissāmīti vihāraṁ gacchantassa, pabbajantassa manorathaṁ matthakaṁ pāpetvā pabbajito vatamhi sādhu sādhūti āvajjantassa, pātimokkhaṁ saṁvarantassa, cīvarādayo paccaye paccavekkhantassa, āpāthagatesu rūpādīsu cakkhudvārādīni saṁvarantassa, ājīvaṁ sodhentassa ca pavattā cetanā sīlamayā nāma.

Paṭisambhidāyaṁ vuttena vipassanāmaggena “cakkhuṁ aniccato dukkhato anattato bhāventassa -pa- manaṁ. Rūpe. Dhamme. Cakkhuviññāṇaṁ -pa- manoviññāṇaṁ. Cakkhusamphassaṁ -pa- manosamphassaṁ. Cakkhusamphassajaṁ vedanaṁ -pa- manosamphassajaṁ vedanaṁ. Rūpasaññaṁ. Jarāmaraṇaṁ aniccato dukkhato anattato bhāventassa pavattā cetanā bhāvanāmayā nāmā”ti ayaṁ vitthārakathā.

Apuñño ca so abhisaṅkhāro cāti **apuññābhisaṅkhāro.** Dvādasa-akusalacitta sampayuttānaṁ cetanānaṁ etaṁ adhivacanaṁ. Vuttampi cetaṁ “tattha katamo apuññābhisaṅkhāro. Akusalacetanā kāmāvacarā, ayaṁ vuccati apuññābhisaṅkhāro”ti. Āneñjaṁ niccalaṁ santaṁ vipākabhūtaṁ arūpameva abhisaṅkharotīti **āneñjābhi saṅkhāro.** Catunnaṁ arūpāvacarakusalacetanānaṁ etaṁ adhivacanaṁ. Yathāha “tattha katamo āneñjābhisaṅkhāro. Kusalacetanā arūpāvacarā, ayaṁ vuccati āneñjābhi saṅkhāro”ti. (35)

ကသိဏပရိကမ္မံ ကရောန္တဿ ပဂုဏဇ္ဈာနံ ပစ္စဝေက္ခန္တဿ ဉာဏဝိပ္ပယုတ္တာပိ ဘာဝနာ ဟောတိ။ တေန ဝုတ္တံ “ဘာဝနာမယာ တေရသာပီ”တိ။

တတ္ထ ဒါနမယာဒီသု “ဒါနံ အာရဗ္ဘ ဒါနမဓိကိစ္စ ယာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ စေတနာ သဉ္စေတနာ စေတယိတတ္တံ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ဒါနမယော ပုညာဘိသင်္ခါရော။ သီလံ အာရဗ္ဘ, ဘာဝနံ အာရဗ္ဘ ဘာဝနမဓိကိစ္စ ယာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ စေတနာ သဉ္စေတနာ စေတယိတတ္တံ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ဘာဝနာမယော ပုညာဘိသင်္ခါရော”တိ အယံ သင်္ခေပဒေသနာ။

စီဝရာဒီသု ပန စတူသု ပစ္စယေသု ရူပါဒီသု ဝါ ဆသု အာရမ္မဏေသု အန္နာဒီသု ဝါ ဒသသု ဒါနဝတ္ထူသု တံ တံ ဒေန္တဿ တေသံ ဥပ္ပါဒနတော ပဋ္ဌာယ ပုဗ္ဗဘာဂေ, ပရိစ္စာဂကာလေ, ပစ္ဆာ သောမနဿစိတ္တေန အနုဿရဏေ စာတိ တီသု ကာလေသု ပဝတ္တာ စေတနာ ဒါနမယာ နာမ။ သီလပူရဏတ္ထာယ ပန ပဗ္ဗဇိဿာမီတိ ဝိဟာရံ ဂစ္ဆန္တဿ, ပဗ္ဗဇန္တဿ မနောရထံ မတ္ထကံ ပါပေတွာ ပဗ္ဗဇိတော ဝတမှိ သာဓု သာဓူတိ အာဝဇ္ဇန္တဿ, ပါတိမောက္ခံ သံဝရန္တဿ, စီဝရာဒယော ပစ္စယေ ပစ္စဝေက္ခန္တဿ, အာပါထဂတေသု ရူပါဒီသု စက္ခုဒွါရာဒီနိ သံဝရန္တဿ, အာဇီဝံ သောဓေန္တဿ စ ပဝတ္တာ စေတနာ သီလမယာ နာမ။

ပဋိသမ္ဘိဒါယံ ဝုတ္တေန ဝိပဿနာမဂ္ဂေန “စက္ခုံ အနိစ္စတော ဒုက္ခတော အနတ္တတော ဘာဝေန္တဿ။ပ။ မနံ။ ရူပေ။ ဓမ္မေ။ စက္ခုဝိညာဏံ။ပ။ မနောဝိညာဏံ။ စက္ခုသမ္ဖဿံ။ပ။ မနောသမ္ဖဿံ။ စက္ခုသမ္ဖဿဇံ ဝေဒနံ။ပ။ မနောသမ္ဖဿဇံ ဝေဒနံ။ ရူပသညံ။ ဇရာမရဏံ အနိစ္စတော ဒုက္ခတော အနတ္တတော ဘာဝေန္တဿ ပဝတ္တာ စေတနာ ဘာဝနာမယာ နာမာ”တိ အယံ ဝိတ္ထာရကထာ။

အပုညော စ သော အဘိသင်္ခါရော စာတိ **အပုညာဘိသင်္ခါရော။** ဒွါဒသ-အကုသလစိတ္တသမ္ပယုတ္တာနံ စေတနာနံ ဧတံ အဓိဝစနံ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ “တတ္ထ ကတမော အပုညာဘိသင်္ခါရော။ အကုသလစေတနာ ကာမာဝစရာ၊ အယံ ဝုစ္စတိ အပုညာဘိသင်္ခါရော”တိ။ အာနေဉ္ဇံ နိစ္စလံ သန္တံ ဝိပါကဘူတံ အရူပမေဝ အဘိသင်္ခရောတီတိ **အာနေဉ္ဇာဘိသင်္ခါရော။** စတုန္နံ အရူပါဝစရကုသလစေတနာနံ ဧတံ အဓိဝစနံ။ ယထာဟ “တတ္ထ ကတမော အာနေဉ္ဇာဘိသင်္ခါရော။ ကုသလစေတနာ အရူပါဝစရာ၊ အယံ ဝုစ္စတိ အာနေဉ္ဇာဘိသင်္ခါရော”တိ။ (၃၅)

Puggalattike sattavidho purisapuggalo, tisso sikkhā sikkhatīti **sekkho.** Khīṇā savo sikkhitasikkhattā puna na sikkhissatīti **asekkho.** Puthujjano sikkhāhi paribāhiyattā **nevasekkho nāsekkho.** (36)

Therattike jātimahallako gihī **jātitthero** nāma. “Cattārome bhikkhave thera karaṇā[1] dhammā. Idha bhikkhave thero sīlavā hoti. Bahussuto hoti, catunnaṁ jhānānaṁ lābhī hoti, āsavānaṁ khayā -pa- upasampajja viharati. Ime kho bhikkhave cattāro therakaraṇā dhammā”ti[2] evaṁ vuttesu dhammesu ekena vā anekehi vā samannāgato **dhammathero** nāma. Aññataro theranāmako bhikkhūti evaṁ theranāmako vā, yaṁ vā pana mahallakakāle pabbajitaṁ sāmaṇerādayo disvā thero theroti vadanti, ayaṁ **sammutithero** nāma. (37)

Puññakiriyavatthūsu dānameva **dānamayaṁ.** Puññakiriyā ca sā tesaṁ tesaṁ ānisaṁsānaṁ vatthu cāti **puññakiriyavatthu.** Itaresupi dvīsu eseva nayo. Atthato pana pubbe vuttadānamayacetanādivaseneva saddhiṁ pubbabhāga-aparabhāgacetanāhi imāni tīṇi puññakiriyavatthūni veditabbāni. Ekamekañcettha pubbabhāgato paṭṭhāya kāyena karontassa kāyakammaṁ hoti. Tadatthaṁ vācaṁ nicchārentassa vacīkammaṁ. Kāyaṅgavācaṅgaṁ acopetvā manasā cintentassa manokammaṁ. Annādīni dentassa cāpi annadānādīni demīti vā dānapāramiṁ āvajjetvā vā dānakāle dānamayaṁ puññakiriya vatthu hoti. Vattasīse ṭhatvā dadato sīlamayaṁ. Khayato vayato sammasanaṁ paṭṭhapetvā dadato bhāvanāmayaṁ puññakiriyavatthu hoti.

Aparānipi satta puññakiriyavatthūni apacitisahagataṁ puññakiriyavatthu, veyyāvaccasahagataṁ, pattānuppadānaṁ, pattabbhanumodanaṁ, desanāmayaṁ, savanamayaṁ, diṭṭhijugataṁ puññakiriyavatthūti. Tattha mahallakaṁ disvā paccugga mana pattacīvarappaṭiggahaṇa abhivādana maggasampadānādivasena apacitisahagataṁ veditabbaṁ. Vuḍḍhatarānaṁ vattappaṭipattikaraṇavasena, gāmaṁ piṇḍāya paviṭṭhaṁ bhikkhuṁ disvā pattaṁ gahetvā gāme bhikkhaṁ samādapetvā upasaṁharaṇavasena, “gaccha bhikkhūnaṁ pattaṁ āharā”ti sutvā vegena gantvā pattāharaṇādivasena ca

1. Therakaraṇīyā (Sī, Ka) 2. Aṁ 1. 331 piṭṭhe.

ပုဂ္ဂလတ္တိကေ သတ္တဝိဓော ပုရိသပုဂ္ဂလော၊ တိဿော သိက္ခာ သိက္ခတီတိ **သေက္ခော**။ ခီဏာသဝေါ သိက္ခိတသိက္ခတ္တာ ပုန န သိက္ခိဿတီတိ **အသေက္ခော**။ ပုထုဇ္ဇနော သိက္ခာဟိ ပရိဗာဟိယတ္တာ **နေဝသေက္ခော နာသေက္ခော**။ (၃၆)

ထေရတ္တိကေ ဇာတိမဟလ္လကော ဂိဟီ **ဇာတိတ္ထေရော** နာမ။ “စတ္တာရောမေ ဘိက္ခဝေ ထေရကရဏာ[၁] ဓမ္မာ။ ဣဓ ဘိက္ခဝေ ထေရော သီလဝါ ဟောတိ။ ဗဟုဿုတော ဟောတိ၊ စတုန္နံ ဈာနာနံ လာဘီ ဟောတိ၊ အာသဝါနံ ခယာ။ပ။ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတိ။ ဣမေ ခေါ ဘိက္ခဝေ စတ္တာရော ထေရကရဏာ ဓမ္မာ”တိ[၂] ဧဝံ ဝုတ္တေသု ဓမ္မေသု ဧကေန ဝါ အနေကေဟိ ဝါ သမန္နာဂတော **ဓမ္မထေရော** နာမ။ အညတရော ထေရနာမကော ဘိက္ခူတိ ဧဝံ ထေရနာမကော ဝါ၊ ယံ ဝါ ပန မဟလ္လကကာလေ ပဗ္ဗဇိတံ သာမဏေရာဒယော ဒိသွာ ထေရော ထေရောတိ ဝဒန္တိ၊ အယံ **သမ္မုတိထေရော** နာမ။ (၃၇)

ပုညကိရိယဝတ္ထူသု ဒါနမေဝ **ဒါနမယံ**။ ပုညကိရိယာ စ သာ တေသံ တေသံ အာနိသံသာနံ ဝတ္ထု စာတိ **ပုညကိရိယဝတ္ထု**။ ဣတရေသုပိ ဒွီသု ဧသေဝ နယော။ အတ္ထတော ပန ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တဒါနမယစေတနာဒိဝသေနေဝ သဒ္ဓိံ ပုဗ္ဗဘာဂအပရဘာဂစေတနာဟိ ဣမာနိ တီဏိ ပုညကိရိယဝတ္ထူနိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ ဧကမေကဉ္စေတ္ထ ပုဗ္ဗဘာဂတော ပဋ္ဌာယ ကာယေန ကရောန္တဿ ကာယကမ္မံ ဟောတိ။ တဒတ္ထံ ဝါစံ နိစ္ဆာရေန္တဿ ဝစီကမ္မံ။ ကာယင်္ဂဝါစင်္ဂံ အစောပေတွာ မနသာ စိန္တေန္တဿ မနောကမ္မံ။ အန္နာဒီနိ ဒေန္တဿ စာပိ အန္နဒါနာဒီနိ ဒေမီတိ ဝါ ဒါနပါရမိံ အာဝဇ္ဇေတွာ ဝါ ဒါနကာလေ ဒါနမယံ ပုညကိရိယဝတ္ထု ဟောတိ။ ဝတ္တသီသေ ဌတွာ ဒဒတော သီလမယံ။ ခယတော ဝယတော သမ္မသနံ ပဋ္ဌပေတွာ ဒဒတော ဘာဝနာမယံ ပုညကိရိယဝတ္ထု ဟောတိ။

အပရာနိပိ သတ္တ ပုညကိရိယဝတ္ထူနိ အပစိတိသဟဂတံ ပုညကိရိယဝတ္ထု, ဝေယျာဝစ္စသဟဂတံ, ပတ္တာနုပ္ပဒါနံ, ပတ္တဗ္ဘနုမောဒနံ, ဒေသနာမယံ, သဝနမယံ, ဒိဋ္ဌိဇုဂတံ ပုညကိရိယဝတ္ထူတိ။ တတ္ထ မဟလ္လကံ ဒိသွာ ပစ္စုဂ္ဂမန ပတ္တစီဝရပ္ပဋိဂ္ဂဟဏ အဘိဝါဒန မဂ္ဂသမ္ပဒါနာဒိဝသေန အပစိတိသဟဂတံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝုဍ္ဎတရာနံ ဝတ္တပ္ပဋိပတ္တိကရဏဝသေန, ဂါမံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိဋ္ဌံ ဘိက္ခုံ ဒိသွာ ပတ္တံ ဂဟေတွာ ဂါမေ ဘိက္ခံ သမာဒပေတွာ ဥပသံဟရဏဝသေန, “ဂစ္ဆ ဘိက္ခူနံ ပတ္တံ အာဟရာ”တိ သုတွာ ဝေဂေန ဂန္တွာ ပတ္တာဟရဏာဒိဝသေန စ

၁-ထေရကရဏီယာ (သီ၊ က) ၂-အံ ၁-၃၃၁-ပိဋ္ဌေ။

veyyāvaccasahagataṁ veditabbaṁ. Cattāro paccaye datvā sabbasattānaṁ patti hotūti pavattanavasena pattānuppadānaṁ veditabbaṁ. Parehi dinnāya pattiyā sādhu suṭṭhūti anumodanāvasena pattabbhanumodanaṁ veditabbaṁ. Eko "evaṁ maṁ 'dhammakathiko'ti jānissantī"ti icchāya ṭhatvā lābhagaruko hutvā deseti, taṁ na mahapphalaṁ. Eko attano paguṇadhammaṁ apaccāsīsamāno paresaṁ deseti, idaṁ desanāmayaṁ puññakiriyavatthu nāma. Eko suṇanto 'iti maṁ 'saddho'ti jānissantī"ti suṇāti, taṁ na mahapphalaṁ. Eko "evaṁ me mahapphalaṁ bhavissatī"ti hitappharaṇena muducittena dhammaṁ suṇāti, idaṁ savanamayaṁ puññakiriyavatthu. Diṭṭhijugataṁ pana sabbesaṁ niyamalakkhaṇaṁ. Yaṁkiñci puññaṁ karontassa hi diṭṭhiyā ujubhāveneva mahapphalaṁ hoti.

Iti imesaṁ sattannaṁ puññakiriyavatthūnaṁ purimeheva tīhi saṅgaho veditabbo. Ettha hi apacitiveyyāvaccāni sīlamaye. Pattidānapattabbhanumodanāni dānamaye. Desanāsavanāni bhāvanāmaye. Diṭṭhijugataṁ tīsupi saṅgahaṁ gacchati. (38)

Codanāvatthūnīti codanākāraṇāni. **Diṭṭhenā**ti maṁsacakkhunā vā dibba cakkhunā vā vītikkamaṁ disvā codeti. **Sutenā**ti pakatisotena vā dibbasotena vā parassa saddaṁ sutvā codeti. **Parisaṅkāya vā**ti diṭṭhaparisaṅkitena vā sutaparisaṅkitena vā mutaparisaṅkitena vā codeti. Ayamettha saṅkhepo, vitthāro pana samantapāsādikāyaṁ vuttanayeneva veditabbo. (39)

Kāmūpapattiyoti kāmūpasevanā kāmappaṭilābhā vā. **Paccupaṭṭhitakāmā**ti nibaddhakāmā nibaddhārammaṇā. **Seyyathāpi manussā**ti yathā manussā. Manussā hi nibaddheyeva vatthusmiṁ vasaṁ vattenti. Yattha paṭibaddhacittā honti, satampi sahassampi datvā mātugāmaṁ ānetvā nibaddhabhogaṁ bhuñjanti. **Ekacce devā** nāma catudevalokavāsino. Tepi nibaddhavatthusmiṁyeva vasaṁ vattenti. **Ekacce vinipātikā** nāma nerayike ṭhapetvā avasesā macchakacchapādayopi hi nibaddhavatthusmiṁyeva vasaṁ vattenti. Maccho attano macchiyā[1] kacchapo

1. Macchiniyā (Sī, Syā)

ဝေယျာဝစ္စသဟဂတံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ စတ္တာရော ပစ္စယေ ဒတွာ သဗ္ဗသတ္တာနံ ပတ္တိ ဟောတူတိ ပဝတ္တနဝသေန ပတ္တာနုပ္ပဒါနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ပရေဟိ ဒိန္နာယ ပတ္တိယာ သာဓု သုဋ္ဌုတိ အနုမောဒနာဝသေန ပတ္တဗ္ဘနုမောဒနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဧကော "ဧဝံ မံ 'ဓမ္မကထိကော'တိ ဇာနိဿန္တီ"တိ ဣစ္ဆာယ ဌတွာ လာဘဂရုကော ဟုတွာ ဒေသေတိ၊ တံ န မဟပ္ဖလံ။ ဧကော အတ္တနော ပဂုဏဓမ္မံ အပစ္စာသီသမာနော ပရေသံ ဒေသေတိ၊ ဣဒံ ဒေသနာမယံ ပုညကိရိယဝတ္ထု နာမ။ ဧကော သုဏန္တော "ဣတိ မံ 'သဒ္ဓေါ'တိ ဇာနိဿန္တီ"တိ သုဏာတိ၊ တံ န မဟပ္ဖလံ။ ဧကော "ဧဝံ မေ မဟပ္ဖလံ ဘဝိဿတီ"တိ ဟိတပ္ဖရဏေန မုဒုစိတ္တေန ဓမ္မံ သုဏာတိ၊ ဣဒံ သဝနမယံ ပုညကိရိယဝတ္ထု။ ဒိဋ္ဌိဇုဂတံ ပန သဗ္ဗေသံ နိယမလက္ခဏံ။ ယံကိဉ္စိ ပုညံ ကရောန္တဿ ဟိ ဒိဋ္ဌိယာ ဥဇုဘာဝေနေဝ မဟပ္ဖလံ ဟောတိ။

ဣတိ ဣမေသံ သတ္တန္နံ ပုညကိရိယဝတ္ထူနံ ပုရိမေဟေဝ တီဟိ သင်္ဂဟော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဧတ္ထ ဟိ အပစိတိဝေယျာဝစ္စာနိ သီလမယေ။ ပတ္တိဒါန-ပတ္တဗ္ဘနုမောဒနာနိ ဒါနမယေ။ ဒေသနာသဝနာနိ ဘာဝနာမယေ။ ဒိဋ္ဌိဇုဂတံ တီသုပိ သင်္ဂဟံ ဂစ္ဆတိ။ (၃၈)

စောဒနာဝတ္ထူနီတိ စောဒနာကာရဏာနိ။ **ဒိဋ္ဌေနာ**တိ မံသစက္ခုနာ ဝါ ဒိဗ္ဗစက္ခုနာ ဝါ ဝီတိက္ကမံ ဒိသွာ စောဒေတိ။ **သုတေနာ**တိ ပကတိသောတေန ဝါ ဒိဗ္ဗသောတေန ဝါ ပရဿ သဒ္ဒံ သုတွာ စောဒေတိ။ **ပရိသင်္ကာယ ဝါ**တိ ဒိဋ္ဌပရိသင်္ကိတေန ဝါ သုတပရိသင်္ကိတေန ဝါ မုတပရိသင်္ကိတေန ဝါ စောဒေတိ။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ၊ ဝိတ္ထာရော ပန သမန္တပါသာဒိကာယံ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။ (၃၉)

ကာမူပပတ္တိယောတိ ကာမူပသေဝနာ ကာမပ္ပဋိလာဘာ ဝါ။ **ပစ္စုပဋ္ဌိတကာမာ**တိ နိဗဒ္ဓကာမာ နိဗဒ္ဓါရမ္မဏာ။ **သေယျထာပိ မနုဿာ**တိ ယထာ မနုဿာ။ မနုဿာ ဟိ နိဗဒ္ဓေယေဝ ဝတ္ထုသ္မိံ ဝသံ ဝတ္တေန္တိ။ ယတ္ထ ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တာ ဟောန္တိ၊ သတမ္ပိ သဟဿမ္ပိ ဒတွာ မာတုဂါမံ အာနေတွာ နိဗဒ္ဓဘောဂံ ဘုဉ္ဇန္တိ။ **ဧကစ္စေ ဒေဝါ** နာမ စတုဒေဝလောကဝါသိနော။ တေပိ နိဗဒ္ဓဝတ္ထုသ္မိံယေဝ ဝသံ ဝတ္တေန္တိ။ **ဧကစ္စေ ဝိနိပါတိကာ** နာမ နေရယိကေ ဌပေတွာ အဝသေသာ မစ္ဆကစ္ဆပါဒယောပိ ဟိ နိဗဒ္ဓဝတ္ထုသ္မိံယေဝ ဝသံ ဝတ္တေန္တိ။ မစ္ဆော အတ္တနော မစ္ဆိယာ[၁] ကစ္ဆပေါ

၁-မစ္ဆိနိယာ (သီ၊ သျာ)

kacchapiyāti[1]. **Nimminitvā nimminitvā**ti nīlapītādivasena yādisaṁ yādisaṁ attano rūpaṁ icchanti, tādisaṁ tādisaṁ nimminitvā āyasmato Anuruddhassa purato manāpa kāyikā devatā viya. **Nimmānaratī**ti evaṁ sayaṁ nimmite nimmite nimmāne rati etesanti nimmānaratī. **Paranimmitakāmā**ti parehi nimmitakāmā. Tesañhi manaṁ ñatvā pare yathārucitaṁ kāmabhogaṁ nimminanti, te tattha vasaṁ vattenti. Kathaṁ parassa manaṁ jānantīti. Pakatisevanavasena. Yathā hi kusalo sūdo rañño bhuñjantassa yaṁ yaṁ so bahuṁ gaṇhāti, taṁ taṁ tassa ruccatīti jānāti, evaṁ pakatiyā abhirucitā rammaṇaṁ ñatvā tādisakaṁyeva nimminanti. Te tattha vasaṁ vattenti, methunaṁ sevanti. Keci pana therā "hasitamattena olokitamattena āliṅgitamattena ca tesaṁ kāma kiccaṁ ijjhatī"ti vadanti, taṁ aṭṭhakathāyaṁ "etaṁ pana natthī"ti paṭikkhittaṁ. Na hi kāyena aphusantassa phoṭṭhabbaṁ kāmakiccaṁ sādheti. Channampi hi kāmāvacarānaṁ kāmā pākatikā eva. Vuttampi cetaṁ—

"Cha ete kāmāvacarā, sabbakāmasamiddhino.
Sabbesaṁ ekasaṅkhātaṁ[2], āyu bhavati kittakan"ti[3]. (40)

Sukhūpapattiyoti sukhappaṭilābhā. **Uppādetvā uppādetvā sukhaṁ viharantī**ti te heṭṭhā paṭhamajjhānasukhaṁ nibbattetvā upari vipākajjhānasukhaṁ anubhavantīti attho. **Sukhena abhisannā**ti dutiyajjhānasukhena tintā. **Parisannā**ti samantato tintā. **Paripūrā**ti paripuṇṇā. **Paripphuṭā**ti tasseva vevacanaṁ. Idampi vipākajjhānasukhameva sandhāya vuttaṁ. **Ahosukhaṁ ahosukhan**ti tesaṁ kira bhavalobho mahā uppajjati. Tasmā kadāci karahaci evaṁ udānaṁ udānenti. **Santamevā**ti paṇītameva. **Tusitā**ti tato uttariṁ sukhassa[4] apatthanato santuṭṭhā hutvā. **Sukhaṁ paṭivedentī**ti tatiyajjhānasukhaṁ anubhavanti. (41)

Sekkhā paññāti satta ariyapaññā. Arahato paññā **asekkhā.** Avasesā paññā **nevasekkhānāsekkhā.** (42)

1. Kacchapiniyāti (Sī, Syā)
2. Ekasaṅkhāto (Abhi 2. 439 piṭṭhe)
3. Kittakoti (Abhi 2. 439 piṭṭhe)
4. Tato sukhassa (Ka)

ကစ္ဆပိယာတိ[၁]။ **နိမ္မိနိတွာ နိမ္မိနိတွာ**တိ နီလပီတာဒိဝသေန ယာဒိသံ ယာဒိသံ အတ္တနော ရူပံ ဣစ္ဆန္တိ၊ တာဒိသံ တာဒိသံ နိမ္မိနိတွာ အာယသ္မတော အနုရုဒ္ဓဿ ပုရတော မနာပကာယိကာ ဒေဝတာ ဝိယ။ **နိမ္မာနရတီ**တိ ဧဝံ သယံ နိမ္မိတေ နိမ္မိတေ နိမ္မာနေ ရတိ ဧတေသန္တိ နိမ္မာနရတီ။ **ပရနိမ္မိတကာမာ**တိ ပရေဟိ နိမ္မိတကာမာ။ တေသညှိ မနံ ဉတွာ ပရေ ယထာရုစိတံ ကာမဘောဂံ နိမ္မိနန္တိ၊ တေ တတ္ထ ဝသံ ဝတ္တေန္တိ။ ကထံ ပရဿ မနံ ဇာနန္တီတိ။ ပကတိသေဝနဝသေန။ ယထာ ဟိ ကုသလော သူဒေါ ရညော ဘုဉ္ဇန္တဿ ယံ ယံ သော ဗဟုံ ဂဏှာတိ၊ တံ တံ တဿ ရုစ္စတီတိ ဇာနာတိ၊ ဧဝံ ပကတိယာ အဘိရုစိတာရမ္မဏံ ဉတွာ တာဒိသကံယေဝ နိမ္မိနန္တိ။ တေ တတ္ထ ဝသံ ဝတ္တေန္တိ၊ မေထုနံ သေဝန္တိ။ ကေစိ ပန ထေရာ "ဟသိတမတ္တေန ဩလောကိတမတ္တေန အာလိင်္ဂိတမတ္တေန စ တေသံ ကာမကိစ္စံ ဣဇ္ဈတီ"တိ ဝဒန္တိ၊ တံ အဋ္ဌကထာယံ "ဧတံ ပန နတ္ထီ"တိ ပဋိက္ခိတ္တံ။ န ဟိ ကာယေန အဖုသန္တဿ ဖောဋ္ဌဗ္ဗံ ကာမကိစ္စံ သာဓေတိ။ ဆန္နမ္ပိ ဟိ ကာမာဝစရာနံ ကာမာ ပါကတိကာ ဧဝ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ—

"ဆ ဧတေ ကာမာဝစရာ၊ သဗ္ဗကာမသမိဒ္ဓိနော။
သဗ္ဗေသံ ဧကသင်္ခါတံ[၂]၊ အာယု ဘဝတိ ကိတ္တက"န္တိ[၃]။ (၄၀)

သုခူပပတ္တိယောတိ သုခပ္ပဋိလာဘာ။ **ဥပ္ပါဒေတွာ ဥပ္ပါဒေတွာ သုခံ ဝိဟရန္တီ**တိ တေ ဟေဋ္ဌာ ပဌမဇ္ဈာနသုခံ နိဗ္ဗတ္တေတွာ ဥပရိ ဝိပါကဇ္ဈာနသုခံ အနုဘဝန္တီတိ အတ္ထော။ **သုခေန အဘိသန္နာ**တိ ဒုတိယဇ္ဈာနသုခေန တိန္တာ။ **ပရိသန္နာ**တိ သမန္တတော တိန္တာ။ **ပရိပူရာ**တိ ပရိပုဏ္ဏာ။ **ပရိပ္ဖုဋာ**တိ တဿေဝ ဝေဝစနံ။ ဣဒမ္ပိ ဝိပါကဇ္ဈာနသုခမေဝ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ **အဟောသုခံ အဟောသုခ**န္တိ တေသံ ကိရ ဘဝလောဘော မဟာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ တသ္မာ ကဒါစိ ကရဟစိ ဧဝံ ဥဒါနံ ဥဒါနေန္တိ။ **သန္တမေဝါ**တိ ပဏီတမေဝ။ **တုသိတာ**တိ တတော ဥတ္တရိံ သုခဿ[၄] အပတ္ထနတော သန္တုဋ္ဌာ ဟုတွာ။ **သုခံ ပဋိဝေဒေန္တီ**တိ တတိယဇ္ဈာနသုခံ အနုဘဝန္တိ။

သေက္ခာ ပညာတိ သတ္တ အရိယပညာ။ အရဟတော ပညာ **အသေက္ခာ**။ အဝသေသာ ပညာ **နေဝသေက္ခာနာသေက္ခာ**။ (၄၂)

၁-ကစ္ဆပိနိယာတိ (သီ၊ သျာ)
၂-ဧကသင်္ခါတော (အဘိ ၂-၄၃၉-ပိဋ္ဌေ)
၃-ကိတ္တကောတိ (အဘိ ၂-၄၃၉-ပိဋ္ဌေ)
၄-တတော သုခဿ (က)

Cintāmayādīsu ayaṁ vitthāro—"tattha katamā cintāmayā paññā, yogavihitesu vā kammāyatanesu yogavihitesu vā sippāyatanesu yogavihitesu vā vijjāṭṭhānesu kamma ssakataṁ vā saccānulomikaṁ vā rūpaṁ aniccanti vā -pa- viññāṇaṁ aniccanti vā yaṁ evarūpaṁ anulomikaṁ khantiṁ diṭṭhiṁ ruciṁ mutiṁ pekkhaṁ dhammanijjhāna kkhantiṁ parato asutvā paṭilabhati, ayaṁ vuccati **cintāmayā paññā**. Tattha katamā sutamayā paññā, yogavihitesu vā kammāyatanesu -pa- dhammanijjhānakkhantiṁ parato sutvā paṭilabhati, ayaṁ vuccati **sutamayā paññā**. Sabbāpi samāpannassa paññā **bhāvanāmayā paññā"ti**[1]. (43)

Sutāvudhanti sutameva āvudhaṁ. Taṁ atthato Tepiṭakaṁ Buddhavacanaṁ. Tañhi nissāya bhikkhu paññāvudhaṁ nissāya sūro yodho avikampamāno mahākantāraṁ viya saṁsārakantāraṁ atikkamati avihaññamāno. Teneva vuttaṁ "sutāvudho bhikkhave ariyasāvako akusalaṁ pajahati, kusalaṁ bhāveti, sāvajjaṁ pajahati, anavajjaṁ bhāveti, suddhamattānaṁ pariharatī"ti[2].

Pavivekāvudhanti "kāyaviveko cittaviveko upadhiviveko"ti ayaṁ tividhopi vivekova āvudhaṁ. Tassa nānākaraṇaṁ kāyaviveko vivekaṭṭhakāyānaṁ nekkhammā bhiratānaṁ. Cittaviveko ca parisuddhacittānaṁ paramavodānappattānaṁ. Upadhi viveko ca nirupadhīnaṁ puggalānaṁ. Imasmiñhi tividhe viveke abhirato, na kutoci bhāyati. Tasmā ayampi avassayaṭṭhena āvudhanti vutto. Lokiyalokuttarapaññāva āvudhaṁ **paññāvudhaṁ,** yassa sā atthi, so na kutoci bhāyati, na cassa koci bhāyati. Tasmā sāpi avassayaṭṭheneva āvudhanti vuttā. (44)

Anaññātaññassāmītindriyanti ito pubbe anaññātaṁ aviditaṁ dhammaṁ jānissā mīti paṭipannassa uppannaṁ indriyaṁ. Sotāpattimaggañāṇassetaṁ adhivacanaṁ. **Aññindriyan**ti aññābhūtaṁ ājānanabhūtaṁ indriyaṁ. Sotāpattiphalato paṭṭhāya chasu ṭhānesu ñāṇassetaṁ adhivacanaṁ. **Aññātāvindriyan**ti aññātāvīsu jānanakiccapariyo sānappattesu dhammesu indriyaṁ. Arahattaphalañāṇassetaṁ adhivacanaṁ. (45)

1. Abhi 2. 337 piṭṭhe.
2. Aṁ 2. 480 piṭṭhe.

စိန္တာမယာတိသု အယံ ဝိတ္ထာရော—"တတ္ထ ကတမာ စိန္တာမယာ ပညာ၊ ယောဂဝိဟိတေသု ဝါ ကမ္မာယတနေသု ယောဂဝိဟိတေသု ဝါ သိပ္ပါယတနေသု ယောဂဝိဟိတေသု ဝါ ဝိဇ္ဇာဋ္ဌာနေသု ကမ္မဿကတံ ဝါ သစ္စာနုလောမိကံ ဝါ ရူပံ အနိစ္စန္တိ ဝါ။ပ။ ဝိညာဏံ အနိစ္စန္တိ ဝါ ယံ ဧဝရူပံ အနုလောမိကံ ခန္တိံ ဒိဋ္ဌိံ ရုစိံ မုတိံ ပေက္ခံ ဓမ္မနိဇ္ဈာနက္ခန္တိံ ပရတော အသုတွာ ပဋိလဘတိ၊ အယံ ဝုစ္စတိ **စိန္တာမယာ ပညာ**။ တတ္ထ ကတမာ သုတမယာ ပညာ၊ ယောဂဝိဟိတေသု ဝါ ကမ္မာယတနေသု။ပ။ ဓမ္မနိဇ္ဈာနက္ခန္တိံ ပရတော သုတွာ ပဋိလဘတိ၊ အယံ ဝုစ္စတိ **သုတမယာ ပညာ**။ သဗ္ဗာပိ သမာပန္နဿ ပညာ **ဘာဝနာမယာ ပညာ**"တိ[၁]။ (၄၃)

သုတာဝုဓန္တိ သုတမေဝ အာဝုဓံ။ တံ အတ္ထတော တေပိဋကံ ဗုဒ္ဓဝစနံ။ တဉှိ နိဿာယ ဘိက္ခု ပညာဝုဓံ နိဿာယ သူရော ယောဓော အဝိကမ္ပမာနော မဟာကန္တာရံ ဝိယ သံသာရကန္တာရံ အတိက္ကမတိ အဝိဟညမာနော။ တေနေဝ ဝုတ္တံ "သုတာဝုဓော ဘိက္ခဝေ အရိယသာဝကော အကုသလံ ပဇဟတိ၊ ကုသလံ ဘာဝေတိ၊ သာဝဇ္ဇံ ပဇဟတိ၊ အနဝဇ္ဇံ ဘာဝေတိ၊ သုဒ္ဓမတ္တာနံ ပရိဟရတီ"တိ[၂]။

ပဝိဝေကာဝုဓန္တိ "ကာယဝိဝေကော စိတ္တဝိဝေကော ဥပဓိဝိဝေကော"တိ အယံ တိဝိဓောပိ ဝိဝေကောဝ အာဝုဓံ။ တဿ နာနာကရဏံ ကာယဝိဝေကော ဝိဝေကဋ္ဌကာယာနံ နေက္ခမ္မာဘိရတာနံ။ စိတ္တဝိဝေကော စ ပရိသုဒ္ဓစိတ္တာနံ ပရမဝေါဒါနပ္ပတ္တာနံ။ ဥပဓိဝိဝေကော စ နိရုပဓီနံ ပုဂ္ဂလာနံ။ ဣမသ္မိဉှိ တိဝိဓေ ဝိဝေကေ အဘိရတော, န ကုတောစိ ဘာယတိ။ တသ္မာ အယမ္ပိ အဝဿယဋ္ဌေန အာဝုဓန္တိ ဝုတ္တော။ လောကိယလောကုတ္တရပညာဝ အာဝုဓံ **ပညာဝုဓံ၊** ယဿ သာ အတ္ထိ၊ သော န ကုတောစိ ဘာယတိ၊ န စဿ ကောစိ ဘာယတိ။ တသ္မာ သာပိ အဝဿယဋ္ဌေနေဝ အာဝုဓန္တိ ဝုတ္တာ။ (၄၄)

အနညာတညဿာမီတိန္ဒြိယန္တိ ဣတော ပုဗ္ဗေ အနညာတံ အဝိဒိတံ ဓမ္မံ ဇာနိဿာမီတိ ပဋိပန္နဿ ဥပ္ပန္နံ ဣန္ဒြိယံ။ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဉာဏဿေတံ အဓိဝစနံ။ **အညိန္ဒြိယ**န္တိ အညာဘူတံ အာဇာနနဘူတံ ဣန္ဒြိယံ။ သောတာပတ္တိဖလတော ပဋ္ဌာယ ဆသု ဌာနေသု ဉာဏဿေတံ အဓိဝစနံ။ **အညာတာဝိန္ဒြိယ**န္တိ အညာတာဝီသု ဇာနနကိစ္စပရိယောသာနပ္ပတ္တေသု ဓမ္မေသု ဣန္ဒြိယံ။ အရဟတ္တဖလဉာဏဿေတံ အဓိဝစနံ။ (၄၅)

၁-အဘိ ၂-၃၃၇-ပိဋ္ဌေ။
၂-အံ ၂-၄၈၀-ပိဋ္ဌေ။

Maṁsacakkhu cakkhupasādo. **Dibbacakkhu** ālokanissitaṁ ñāṇaṁ. **Paññācakkhu** lokiyalokuttarapaññā. (46)

Adhisīlasikkhādīsu adhisīlañca taṁ sikkhitabbato sikkhā cāti **adhisīlasikkhā**. Itarasmiṁ dvayepi eseva nayo. Tattha sīlaṁ adhisīlaṁ, cittaṁ adhicittaṁ, paññā adhipaññāti ayaṁ pabhedo veditabbo—

Sīlaṁ nāma pañcasīladasasīlāni, pātimokkhasaṁvaro **adhisīlaṁ** nāma. Aṭṭha samāpattiyo cittaṁ, vipassanāpādakajjhānaṁ **adhicittaṁ.** Kammassakatañāṇaṁ paññā, vipassanāpaññā **adhipaññā.** Anuppannepi hi Buddhuppāde pavattatīti pañcasīladasasīlāni sīlameva, pātimokkhasaṁvarasīlaṁ Buddhuppādeyeva pavattatīti adhisīlaṁ. Cittapaññā supi eseva nayo. Apica nibbānaṁ patthayantena samādinnaṁ pañcasīlampi dasasīlampi adhisīlameva. Samāpannā aṭṭha samāpattiyopi adhicittameva. Sabbaṁ vā lokiyaṁ sīlameva, lokuttaraṁ adhisīlaṁ. Cittapaññāsupi eseva nayo. (47)

Bhāvanāsu khīṇāsavassa pañcadvārikakāyo **kāyabhāvanā** nāma. Aṭṭha samāpattiyo **cittabhāvanā** nāma. Arahattaphalapaññā **paññābhāvanā** nāma. Khīṇāsavassa hi ekanteneva pañcadvārikakāyo subhavito hoti. Aṭṭha samāpattiyo cassa na aññesaṁ viya dubbalā, tasseva ca paññā bhāvitā nāma hoti paññāvepullapattiyā. Tasmā evaṁ vuttaṁ. (48)

Anuttariyesu vipassanā **dassanānuttariyaṁ.** Maggo **paṭipadānussariyaṁ.** Phalaṁ **vimuttānuttariyaṁ.** Phalaṁ vā dassanānuttariyaṁ. Maggo paṭipadānuttariyaṁ. Nibbānaṁ vimuttānuttariyaṁ. Nibbānaṁ vā dassanānuttariyaṁ, tato uttariñhi daṭṭhabbaṁ nāma natthi. Maggo paṭipadānuttariyaṁ. Phalaṁ vimuttānuttariyaṁ. **Anuttariyan**ti uttamaṁ jeṭṭhakaṁ. (49)

Samādhīsu paṭhamajjhānasamādhi savitakkasavicāro. Pañcakanayena dutiya jjhānasamādhi avitakkavicāramatto. Seso avitakka-avicāro. (50)

Suññatādīsu tividhā kathā āgamanato saguṇato ārammaṇatoti. Āgamanato nāma eko bhikkhu anattato abhinivisitvā anattato disvā anattato vuṭṭhāti, tassa vipassanā **suññatā** nāma hoti. Kasmā? Asuññatattakārakānaṁ kilesānaṁ abhāvā.

မံသစက္ခု စက္ခုပသာဒေါ။ **ဒိဗ္ဗစက္ခု** အာလောကနိဿိတံ ဉာဏံ။ **ပညာစက္ခု** လောကိယလောကုတ္တရပညာ။ (၄၆)

အဓိသီလသိက္ခာဒီသု အဓိသီလဉ္စ တံ သိက္ခိတဗ္ဗတော သိက္ခာ စာတိ **အဓိသီလသိက္ခာ**။ ဣတရသ္မိံ ဒွယေပိ ဧသေဝ နယော။ တတ္ထ သီလံ အဓိသီလံ၊ စိတ္တံ အဓိစိတ္တံ၊ ပညာ အဓိပညာတိ အယံ ပဘေဒေါ ဝေဒိတဗ္ဗော—

သီလံ နာမ ပဉ္စသီလဒသသီလာနိ၊ ပါတိမောက္ခသံဝရော **အဓိသီလံ** နာမ။ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော စိတ္တံ၊ ဝိပဿနာပါဒကဇ္ဈာနံ **အဓိစိတ္တံ**။ ကမ္မဿကတဉာဏံ ပညာ၊ ဝိပဿနာပညာ **အဓိပညာ**။ အနုပ္ပန္နေပိ ဟိ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ပဝတ္တတီတိ ပဉ္စသီလဒသသီလာနိ သီလမေဝ၊ ပါတိမောက္ခသံဝရသီလံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေယေဝ ပဝတ္တတီတိ အဓိသီလံ။ စိတ္တပညာသုပိ ဧသေဝ နယော။ အပိစ နိဗ္ဗာနံ ပတ္ထယန္တေန သမာဒိန္နံ ပဉ္စသီလမ္ပိ ဒသသီလမ္ပိ အဓိသီလမေဝ။ သမာပန္နာ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယောပိ အဓိစိတ္တမေဝ။ သဗ္ဗံ ဝါ လောကိယံ သီလမေဝ၊ လောကုတ္တရံ အဓိသီလံ။ စိတ္တပညာသုပိ ဧသေဝ နယော။ (၄၇)

ဘာဝနာသု ခီဏာသဝဿ ပဉ္စဒွါရိကကာယော **ကာယဘာဝနာ** နာမ။ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော **စိတ္တဘာဝနာ** နာမ။ အရဟတ္တဖလပညာ **ပညာဘာဝနာ** နာမ။ ခီဏာသဝဿ ဟိ ဧကန္တေနေဝ ပဉ္စဒွါရိကကာယော သုဘာဝိတော ဟောတိ။ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော စဿ န အညေသံ ဝိယ ဒုဗ္ဗလာ၊ တဿေဝ စ ပညာ ဘာဝိတာ နာမ ဟောတိ ပညာဝေပုလ္လပတ္တိယာ။ တသ္မာ ဧဝံ ဝုတ္တံ။ (၄၈)

အနုတ္တရိယေသု ဝိပဿနာ **ဒဿနာနုတ္တရိယံ**။ မဂ္ဂေါ **ပဋိပဒါနုဿရိယံ**။ ဖလံ **ဝိမုတ္တာနုတ္တရိယံ**။ ဖလံ ဝါ ဒဿနာနုတ္တရိယံ။ မဂ္ဂေါ ပဋိပဒါနုတ္တရိယံ။ နိဗ္ဗာနံ ဝိမုတ္တာနုတ္တရိယံ။ နိဗ္ဗာနံ ဝါ ဒဿနာနုတ္တရိယံ၊ တတော ဥတ္တရိဉှိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ နာမ နတ္ထိ။ မဂ္ဂေါ ပဋိပဒါနုတ္တရိယံ။ ဖလံ ဝိမုတ္တာနုတ္တရိယံ။ **အနုတ္တရိယ**န္တိ ဥတ္တမံ ဇေဋ္ဌကံ။ (၄၉)

သမာဓီသု ပဌမဇ္ဈာနသမာဓိ **သဝိတက္ကသဝိစာရော**။ ပဉ္စကနယေန ဒုတိယဇ္ဈာနသမာဓိ **အဝိတက္ကဝိစာရမတ္တော**။ သေသော **အဝိတက္ကအဝိစာရော**။ (၅၀)

သုညတာဒီသု တိဝိဓာ ကထာ အာဂမနတော သဂုဏတော အာရမ္မဏတောတိ။ အာဂမနတော နာမ ဧကော ဘိက္ခု အနတ္တတော အဘိနိဝိသိတွာ အနတ္တတော ဒိသွာ အနတ္တတော ဝုဋ္ဌာတိ၊ တဿ ဝိပဿနာ **သုညတာ** နာမ ဟောတိ။ ကသ္မာ? အသုညတတ္တကာရကာနံ ကိလေသာနံ အဘာဝါ။

Vipassanāgamanena maggasamādhi suññato nāma hoti. Maggāgamanena phalasamādhi suññato nāma. Aparo aniccato abhinivisitvā aniccato disvā aniccato vuṭṭhāti. Tassa vipassanā animittā nāma hoti. Kasmā? Nimittakārakakilesābhāvā. Vipassanāgamanena maggasamādhi **animitto** nāma hoti. Maggāgamanena phalaṁ animittaṁ nāma. Aparo dukkhato abhinivisitvā dukkhato disvā dukkhato vuṭṭhāti, tassa vipassanā **appaṇihitā** nāma hoti. Kasmā? Paṇidhikārakakilesābhāvā. Vipassanāgamanena maggasamādhi appaṇihito nāma. Maggāgamanena phalaṁ appaṇihitaṁ nāmāti ayaṁ **āgamanato** kathā. Maggasamādhi pana rāgādīhi suññatattā suññato, rāganimittādīnaṁ abhāvā animitto, rāgapaṇidhi-ādīnaṁ abhāvā appaṇihitoti ayaṁ **saguṇato** yathā. Nibbānaṁ rāgādīhi suññatattā rāgādinimittapaṇidhīnañca abhāvā suññatañceva animittañca appaṇihitañca. Tadārammaṇo maggasamādhi suññato animitto appaṇihito. Ayaṁ **ārammaṇato** kathā. (51)

Soceyyānīti sucibhāvakarā soceyyappaṭipadā dhammā. Vitthāro panettha “tattha katamaṁ **kāyasoceyyaṁ.** Pāṇātipātā veramaṇī”ti-ādinā nayena vuttānaṁ tiṇṇaṁ sucari tānaṁ vasena veditabbo. (52)

Moneyyānīti munibhāvakarā moneyyappaṭipadā dhammā. Tesaṁ vitthāro “tattha katamaṁ **kāyamoneyyaṁ.** Tividhakāyaduccaritassa pahānaṁ kāyamoneyyaṁ, tividhaṁ kāyasucaritaṁ kāyamoneyyaṁ, kāyārammaṇe ñāṇaṁ kāyamoneyyaṁ, kāya pariññā kāyamoneyyaṁ, kāyapariññāsahagato maggo kāyamoneyyaṁ, kāyasmiṁ chandarāgappahānaṁ kāyamoneyyaṁ, kāyasaṅkhāranirodhā catutthajjhānasamāpatti kāyamoneyyaṁ. Tattha katamaṁ **vacīmoneyyaṁ**, catubbidhavacīduccaritassa pahānaṁ vacīmoneyyaṁ, catubbidhaṁ vacīsucaritaṁ vacīmoneyyaṁ, vācārammaṇe ñāṇaṁ vacīmoneyyaṁ, vācāpariññā vacīmoneyyaṁ, pariññāsahagato maggo, vācāya chanda rāgappahānaṁ, vacīsaṅkhāranirodhā dutiyajjhānasamāpatti vacīmoneyyaṁ. Tattha katamaṁ **manomoneyyaṁ**, tividhamanoduccaritassa pahānaṁ manomoneyyaṁ, tividhaṁ manosucaritaṁ manomoneyyaṁ, manārammaṇe ñāṇaṁ manomoneyyaṁ, manopariññā manomoneyyaṁ. Pariññāsahagato maggo, manasmiṁ

ဝိပဿနာဂမနေန မဂ္ဂသမာဓိ သုညတော နာမ ဟောတိ။ မဂ္ဂါဂမနေန ဖလသမာဓိ သုညတော နာမ။ အပရော အနိစ္စတော အဘိနိဝိသိတွာ အနိစ္စတော ဒိသွာ အနိစ္စတော ဝုဋ္ဌာတိ။ တဿ ဝိပဿနာ အနိမိတ္တာ နာမ ဟောတိ။ ကသ္မာ? နိမိတ္တကာရကကိလေသာဘာဝါ။ ဝိပဿနာဂမနေန မဂ္ဂသမာဓိ **အနိမိတ္တော** နာမ ဟောတိ။ မဂ္ဂါဂမနေန ဖလံ အနိမိတ္တံ နာမ။ အပရော ဒုက္ခတော အဘိနိဝိသိတွာ ဒုက္ခတော ဒိသွာ ဒုက္ခတော ဝုဋ္ဌာတိ၊ တဿ ဝိပဿနာ **အပ္ပဏိဟိတာ** နာမ ဟောတိ။ ကသ္မာ? ပဏိဓိကာရက-ကိလေသာဘာဝါ။ ဝိပဿနာဂမနေန မဂ္ဂသမာဓိ အပ္ပဏိဟိတော နာမ။ မဂ္ဂါ-ဂမနေန ဖလံ အပ္ပဏိဟိတံ နာမာတိ အယံ **အာဂမနတော** ကထာ။ မဂ္ဂသမာဓိ ပန ရာဂါဒီဟိ သုညတတ္တာ သုညတော၊ ရာဂနိမိတ္တာဒီနံ အဘာဝါ အနိမိတ္တော၊ ရာဂပဏိဓိအာဒီနံ အဘာဝါ အပ္ပဏိဟိတောတိ အယံ **သဂုဏတော** ကထာ။ နိဗ္ဗာနံ ရာဂါဒီဟိ သုညတတ္တာ ရာဂါဒိနိမိတ္တပဏိဓီနဉ္စ အဘာဝါ သုညတဉ္စေဝ အနိမိတ္တဉ္စ အပ္ပဏိဟိတဉ္စ။ တဒါရမ္မဏော မဂ္ဂသမာဓိ သုညတော အနိမိတ္တော အပ္ပဏိဟိတော။ အယံ **အာရမ္မဏတော** ကထာ။ (၅၁)

သောစေယျာနီတိ သုစိဘာဝကရာ သောစေယျပ္ပဋိပဒါ ဓမ္မာ။ ဝိတ္ထာရော ပနေတ္ထ “တတ္ထ ကတမံ **ကာယသောစေယျံ**။ ပါဏာတိပါတာ ဝေရမဏီ”တိ-အာဒိနာ နယေန ဝုတ္တာနံ တိဏ္ဏံ သုစရိတာနံ ဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗော။ (၅၂)

မောနေယျာနီတိ မုနိဘာဝကရာ မောနေယျပ္ပဋိပဒါ ဓမ္မာ။ တေသံ ဝိတ္ထာရော “တတ္ထ ကတမံ **ကာယမောနေယျံ**။ တိဝိဓကာယဒုစ္စရိတဿ ပဟာနံ ကာယမောနေယျံ၊ တိဝိဓံ ကာယသုစရိတံ ကာယမောနေယျံ၊ ကာယာရမ္မဏေ ဉာဏံ ကာယမောနေယျံ၊ ကာယပရိညာ ကာယမောနေယျံ၊ ကာယပရိညာ-သဟဂတော မဂ္ဂေါ ကာယမောနေယျံ၊ ကာယသ္မိံ ဆန္ဒရာဂပ္ပဟာနံ ကာယ-မောနေယျံ၊ ကာယသင်္ခါရနိရောဓာ စတုတ္ထဇ္ဈာနသမာပတ္တိ ကာယမောနေယျံ။ တတ္ထ ကတမံ **ဝစီမောနေယျံ**၊ စတုဗ္ဗိဓဝစီဒုစ္စရိတဿ ပဟာနံ ဝစီမောနေယျံ၊ စတုဗ္ဗိဓံ ဝစီသုစရိတံ ဝစီမောနေယျံ၊ ဝါစာရမ္မဏေ ဉာဏံ ဝစီမောနေယျံ၊ ဝါစာပရိညာ ဝစီမောနေယျံ၊ ပရိညာသဟဂတော မဂ္ဂေါ၊ ဝါစာယ ဆန္ဒရာဂပ္ပ-ဟာနံ၊ ဝစီသင်္ခါရနိရောဓာ ဒုတိယဇ္ဈာနသမာပတ္တိ ဝစီမောနေယျံ။ တတ္ထ ကတမံ **မနောမောနေယျံ**၊ တိဝိဓမနောဒုစ္စရိတဿ ပဟာနံ မနောမောနေယျံ၊ တိဝိဓံ မနောသုစရိတံ မနောမောနေယျံ၊ မနာရမ္မဏေ ဉာဏံ မနောမောနေယျံ၊ မနောပရိညာ မနောမောနေယျံ။ ပရိညာသဟဂတော မဂ္ဂေါ၊ မနသ္မိံ

chandarāgappahānaṁ, cittasaṅkhāranirodhā saññāvedayitanirodhasamāpatti manomoneyyan”ti[1]. (53)

Kosallesu **āyo**ti vuḍḍhi. **Apāyo**ti avuḍḍhi. Tassa tassa kāraṇaṁ **upāyo.** Tesaṁ pajānanā kosallaṁ. Vitthāro pana vibhaṅge vuttoyeva.

Vuttañhetaṁ—“tattha katamaṁ āyakosallaṁ, ime dhamme manasikaroto anuppannā ceva akusalā dhammā nuppajjanti, uppannā ca akusalā dhammā nirujjhanti. Ime vā pana me dhamme manasikaroto anuppannā ceva kusalā dhammā uppajjanti, uppannā ca kusalā dhammā bhiyyobhāvāya vepullāya bhāvanāya pāripūriyā saṁvatta ntīti, yā tattha paññā pajānanā -pa- samādiṭṭhi. Idaṁ vuccati āyakosallaṁ. Tattha katamaṁ apāyakosallaṁ. Ime dhamme manasikaroto anuppannā ceva kusalā dhammā na uppajjanti, uppannā ca kusalā dhammā nirujjhanti. Ime vā pana me dhamme manasi karoto anuppannā ceva akusalā dhammā uppajjanti, uppannā ca akusalā dhammā bhiyyo bhāvāya vepullāya bhāvanāya pāripūriyā saṁvattantīti, yā tattha paññā pajānanā -pa- sammādiṭṭhi. Idaṁ vuccati apāyakosallaṁ. Sabbāpi tatrupāyā paññā upāyakosallan”ti[2]. Idaṁ pana accāyikakicce vā bhaye vā uppanne tassa tikicchanatthaṁ ṭhānuppattiyā kāraṇajānanavaseneva veditabbaṁ. (54)

Madāti majjanākāravasena pavattamānā. Tesu “ahaṁ nirogo saṭṭhi vā sattati vā vassāni atikkantāni, na me harītakīkhaṇḍampi khāditapubbaṁ, ime panaññe asukaṁ nāma ṭhānaṁ rujjati, bhesajjaṁ khādāmāti vicaranti, ko añño mādiso nirogo nāmā”ti evaṁ mānakaraṇaṁ **ārogyamado**. “Mahallakakāle puññaṁ karissāma, daharamha tāvā”ti yobbane ṭhatvā mānakaraṇaṁ **yobbanamado**. “Ciraṁ jīviṁ ciraṁ jīvāmi ciraṁ jīvissāmi, sukhaṁ jīviṁ sukhaṁ jīvāmi sukhaṁ jīvissāmī”ti evaṁ mānakaraṇaṁ **jīvita mado**. (55)

Ādhipateyyesu adhipatito āgataṁ ādhipateyyaṁ. “Ettakomhi sīlena samādhinā paññāya vimuttiyā, na me etaṁ patirūpan”ti evaṁ attānaṁ

1. Khu 7. 44 piṭṭhe. 2. Abhi 2. 338 piṭṭhe.

ဆန္ဒရာဂပ္ပဟာနံ၊ စိတ္တသင်္ခါရနိရောဓာ သညာဝေဒယိတနိရောဓသမာပတ္တိ မနောမောနေယျ”န္တိ[၁]။ (၅၃)

ကောသလ္လေသု **အာယော**တိ ဝုဍ္ဎိ။ **အပါယော**တိ အဝုဍ္ဎိ။ တဿ တဿ ကာရဏံ **ဥပါယော။** တေသံ ပဇာနနာ ကောသလ္လံ။ ဝိတ္ထာရော ပန ဝိဘင်္ဂေ ဝုတ္တောယေဝ။

ဝုတ္တဉှေတံ—“တတ္ထ ကတမံ အာယကောသလ္လံ၊ ဣမေ ဓမ္မေ မနသိကရောတော အနုပ္ပန္နာ စေဝ အကုသလာ ဓမ္မာ နုပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ ဥပ္ပန္နာ စ အကုသလာ ဓမ္မာ နိရုဇ္ဈန္တိ။ ဣမေ ဝါ ပန မေ ဓမ္မေ မနသိကရောတော အနုပ္ပန္နာ စေဝ ကုသလာ ဓမ္မာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ ဥပ္ပန္နာ စ ကုသလာ ဓမ္မာ ဘိယျောဘာဝါယ ဝေပုလ္လာယ ဘာဝနာယ ပါရိပူရိယာ သံဝတ္တန္တီတိ၊ ယာ တတ္ထ ပညာ ပဇာနနာ။ပ။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ။ ဣဒံ ဝုစ္စတိ အာယကောသလ္လံ။ တတ္ထ ကတမံ အပါယကောသလ္လံ။ ဣမေ ဓမ္မေ မနသိကရောတော အနုပ္ပန္နာ စေဝ ကုသလာ ဓမ္မာ န ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ ဥပ္ပန္နာ စ ကုသလာ ဓမ္မာ နိရုဇ္ဈန္တိ။ ဣမေ ဝါ ပန မေ ဓမ္မေ မနသိကရောတော အနုပ္ပန္နာ စေဝ အကုသလာ ဓမ္မာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ ဥပ္ပန္နာ စ အကုသလာ ဓမ္မာ ဘိယျောဘာဝါယ ဝေပုလ္လာယ ဘာဝနာယ ပါရိပူရိယာ သံဝတ္တန္တီတိ၊ ယာ တတ္ထ ပညာ ပဇာနနာ။ပ။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ။ ဣဒံ ဝုစ္စတိ အပါယကောသလ္လံ။ သဗ္ဗာပိ တတြုပါယာ ပညာ ဥပါယကောသလ္လ”န္တိ[၂]။ ဣဒံ ပန အစ္စာယိကကိစ္စေ ဝါ ဘယေ ဝါ ဥပ္ပန္နေ တဿ တိကိစ္ဆနတ္ထံ ဌာနုပ္ပတ္တိယာ ကာရဏဇာနနဝသေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ (၅၄)

မဒါတိ မဇ္ဇနာကာရဝသေန ပဝတ္တမာနာ။ တေသု “အဟံ နိရောဂေါ သဋ္ဌိ ဝါ သတ္တတိ ဝါ ဝဿာနိ အတိက္ကန္တာနိ၊ န မေ ဟရီတကီခဏ္ဍမ္ပိ ခါဒိတပုဗ္ဗံ၊ ဣမေ ပနညေ အသုကံ နာမ ဌာနံ ရုဇ္ဇတိ၊ ဘေသဇ္ဇံ ခါဒါမာတိ ဝိစရန္တိ၊ ကော အညော မာဒိသော နိရောဂေါ နာမာ”တိ ဧဝံ မာနကရဏံ **အာရောဂျမဒေါ။** “မဟလ္လကကာလေ ပုညံ ကရိဿာမ၊ ဒဟရမှ တာဝါ”တိ ယောဗ္ဗနေ ဌတွာ မာနကရဏံ **ယောဗ္ဗနမဒေါ။** “စိရံ ဇီဝိံ စိရံ ဇီဝါမိ စိရံ ဇီဝိဿာမိ၊ သုခံ ဇီဝိံ သုခံ ဇီဝါမိ သုခံ ဇီဝိဿာမီ”တိ ဧဝံ မာနကရဏံ **ဇီဝိတမဒေါ။** (၅၅)

အာဓိပတေယျေသု အဓိပတိတော အာဂတံ အာဓိပတေယျံ။ “ဧတ္တကောမှိ သီလေန သမာဓိနာ ပညာယ ဝိမုတ္တိယာ၊ န မေ ဧတံ ပတိရူပ”န္တိ ဧဝံ အတ္တာနံ

၁-ခု ၇-၄၄-ပိဋ္ဌေ။ ၂-အဘိ ၂-၃၃၈-ပိဋ္ဌေ။

adhipatiṁ jeṭṭhakaṁ katvā pāpassa akaraṇaṁ **attādhipateyyaṁ** nāma. Lokaṁ adhipatiṁ katvā akaraṇaṁ **lokādhipateyyaṁ** nāma. Lokuttaradhammaṁ adhipatiṁ katvā akaraṇaṁ **dhammādhipateyyaṁ** nāma. (56)

Kathāvatthūnīti kathākāraṇāni. **Atītaṁ vā addhānan**ti atītaṁ dhammaṁ, atīta kkhandheti attho. Apica "yaṁ bhikkhave rūpaṁ atītaṁ niruddhaṁ vipariṇataṁ, 'ahosī'ti tassa saṅkhā, 'ahosī'ti tassa paññatti 'ahosī'ti tassa samaññā, na tassa saṅkhā 'atthī'ti, na tassa saṅkhā 'bhavissatī'ti[1] evaṁ āgatena niruttipathasuttenapettha attho dīpetabbo. (57)

Vijjāti tamavijjhanaṭṭhena vijjā. Viditakaraṇaṭṭhenāpi vijjā. Pubbenivāsānussati ñāṇañhi uppajjamānaṁ pubbenivāsaṁ chādetvā ṭhitaṁ tamaṁ vijjhati, pubbenivāsañca viditaṁ karotīti vijjā. Cutūpapātañāṇaṁ cutipaṭisandhicchādakaṁ tamaṁ vijjhati, tañca viditaṁ karotīti vijjā. Āsavānaṁ khaye ñāṇaṁ catusaccacchādakaṁ tamaṁ vijjhati, catusaccadhammañca viditaṁ karotīti vijjā. (58)

Vihāresu aṭṭha samāpattiyo **dibbovihāro.** Catasso appamaññā **brahmā vihāro**. Phalasamāpatti **ariyo vihāro**. (59)

Pāṭihāriyāni Kevaṭṭasutte[2] vitthāritāneva. (60)

"Ime kho āvuso"ti-ādīsu vuttanayeneva yojetabbaṁ. Iti samasaṭṭhiyā tikānaṁ vasena asītisatapañhe kathento thero sāmaggirasaṁ dassesīti.

Tikavaṇṇanā niṭṭhitā.

Catukkavaṇṇanā

306. Iti tikavasena sāmaggirasaṁ dassetvā idāni catukkavasena dassetuṁ puna desanaṁ ārabhi. Tattha "satipaṭṭhānacatukkaṁ" pubbe vitthāritameva. (1)

1. Saṁ 2. 59 piṭṭhe.
2. Dī-Ṭṭha 1. 321 piṭṭhe.

အဓိပတိံ ဇေဋ္ဌကံ ကတွာ ပါပဿ အကရဏံ **အတ္တာဓိပတေယျံ** နာမ။ လောကံ အဓိပတိံ ကတွာ အကရဏံ **လောကာဓိပတေယျံ** နာမ။ လောကုတ္တရဓမ္မံ အဓိပတိံ ကတွာ အကရဏံ **ဓမ္မာဓိပတေယျံ** နာမ။ (၅၆)

ကထာဝတ္ထူနီတိ ကထာကာရဏာနိ။ **အတီတံ ဝါ အဒ္ဓါန**န္တိ အတီတံ ဓမ္မံ၊ အတီတက္ခန္ဓေတိ အတ္ထော။ အပိစ “ယံ ဘိက္ခဝေ ရူပံ အတီတံ နိရုဒ္ဓံ ဝိပရိဏတံ၊ ‘အဟောသီ’တိ တဿ သင်္ခါ, ‘အဟောသီ’တိ တဿ ပညတ္တိ ‘အဟောသီ’တိ တဿ သမညာ၊ န တဿ သင်္ခါ ‘အတ္ထီ’တိ, န တဿ သင်္ခါ ‘ဘဝိဿတီ’တိ”[1] ဧဝံ အာဂတေန နိရုတ္တိပထသုတ္တေနပေတ္ထ အတ္ထော ဒီပေတဗ္ဗော။ (၅၇)

ဝိဇ္ဇာတိ တမဝိဇ္ဈနဋ္ဌေန ဝိဇ္ဇာ။ ဝိဒိတကရဏဋ္ဌေနာပိ ဝိဇ္ဇာ။ ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိဉာဏဉှိ ဥပ္ပဇ္ဇမာနံ ပုဗ္ဗေနိဝါသံ ဆာဒေတွာ ဌိတံ တမံ ဝိဇ္ဈတိ၊ ပုဗ္ဗေနိဝါသဉ္စ ဝိဒိတံ ကရောတီတိ ဝိဇ္ဇာ။ စုတူပပါတဉာဏံ စုတိပဋိသန္ဓိစ္ဆာဒကံ တမံ ဝိဇ္ဈတိ၊ တဉ္စ ဝိဒိတံ ကရောတီတိ ဝိဇ္ဇာ။ အာသဝါနံ ခယေ ဉာဏံ စတုသစ္စစ္ဆာဒကံ တမံ ဝိဇ္ဈတိ၊ စတုသစ္စဓမ္မဉ္စ ဝိဒိတံ ကရောတီတိ ဝိဇ္ဇာ။ (၅၈)

ဝိဟာရေသု အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော **ဒိဗ္ဗော ဝိဟာရော**။ စတဿော အပ္ပမညာ **ဗြဟ္မာ ဝိဟာရော**။ ဖလသမာပတ္တိ **အရိယော ဝိဟာရော**။ (၅၉)

ပါဋိဟာရိယာနိ ကေဝဋ္ဋသုတ္တေ[2] ဝိတ္ထာရိတာနေဝ။ (၆၀)

“ဣမေ ခေါ အာဝုသော”တိအာဒီသု ဝုတ္တနယေနေဝ ယောဇေတဗ္ဗံ။ ဣတိ သမသဋ္ဌိယာ တိကာနံ ဝသေန အသီတိသတပဉှေ ကထေန္တော ထေရော သာမဂ္ဂိရသံ ဒဿေသီတိ။

တိကဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

စတုက္ကဝဏ္ဏနာ

၃၀၆။ ဣတိ တိကဝသေန သာမဂ္ဂိရသံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ စတုက္ကဝသေန ဒဿေတုံ ပုန ဒေသနံ အာရဘိ။ တတ္ထ “သတိပဋ္ဌာနစတုက္ကံ” ပုဗ္ဗေ ဝိတ္ထာရိတမေဝ။ (၁)

၁-သံ ၂-၅၉-ပိဋ္ဌေ။
၂-ဒီ-ဋ္ဌ ၁-၃၂၁-ပိဋ္ဌေ။

Sammappadhānacatukke **chandaṁ janetīti** “yo chando chandikatā kattukamyatā kusalo dhammacchando”ti evaṁ vuttaṁ kattukamyataṁ janeti. **Vāyamatīti** vāyāmaṁ karoti. **Vīriyaṁ ārabhatīti** vīriyaṁ janeti. **Cittaṁ paggaṇhātīti** cittaṁ upatthambheti. Ayamettha saṅkhepo, vitthāro pana sammappadhānavibhaṅge āgatoyeva. (2)

Iddhipādesu chandaṁ nissāya pavatto samādhi **chandasamādhi.** Padhānabhūtā saṅkhārā **padhānasaṅkhārā. Samannāgatan**ti tehi dhammehi upetaṁ. Iddhiyā pādaṁ, iddhibhūtaṁ vā pādanti **iddhipādaṁ.** Sesesupi eseva nayo. Ayamettha saṅkhepo, vitthāro pana iddhipādavibhaṅge āgato eva. Visuddhimagge panassa attho dīpito. Jhānakathāpi Visuddhimagge vitthāritāva. (3-4)

307. **Diṭṭhadhammasukhavihārāyā**ti imasmiṁyeva attabhāve sukhavihāratthāya. Idha Phalasamāpattijhānāni, khīṇāsavassa aparabhāge nibbattitajhānāni ca kathitāni. (5-1)

Ālokasaññaṁ manasikarotīti divā vā rattiṁ vā sūriyacandapajjotamaṇi-ādīnaṁ ālokaṁ ālokoti manasikaroti. **Divāsaññaṁ adhiṭṭhātīti** evaṁ namasi katvā divātisaññaṁ ṭhapeti. **Yathā divā tathā rattin**ti yathā divā diṭṭho āloko, tatheva taṁ rattiṁ manasi karoti. **Yathā rattiṁ tathā divā**ti yathā rattiṁ āloko diṭṭho, evameva divā manasikaroti. **Iti vivaṭena cetasā**ti evaṁ apihitena cittena. **Apariyonaddhenā**ti samantato anaddhena. **Sappabhāsan**ti sa-obhāsaṁ. **Ñāṇadassanapaṭilābhāyā**ti ñāṇadassanapaṭilābhatthāya. Iminā kiṁ kathitaṁ? Middhavinodana-ālāko kathito parikamma-āloko vā. Iminā kiṁ kathitaṁ hoti? Khīṇāsavassa dibbacakkhuñāṇaṁ, tasmiṁ vā āgatepi anāgatepi pādakajjhānasamāpattimeva sandhāya “sappabhāsaṁ cittaṁ bhāvetī”ti vuttaṁ. (5-2)

Satisampajaññāyāti sattaṭṭhānikassa satisampajaññassa atthāya. **Viditā vedanā uppajjantīti**-ādīsu khīṇāsavassa vatthu viditaṁ hoti ārammaṇaṁ viditaṁ vatthā rammaṇaṁ viditaṁ. Vatthārammaṇaviditatāya evaṁ vedanā uppajjanti, evaṁ tiṭṭhanti, evaṁ nirujjhanti. Na kevalañca vedanā eva idha vuttā,

သမ္မပ္ပဓာနစတုက္ကေ **ဆန္ဒံ ဇနေတီ**တိ “ယော ဆန္ဒော ဆန္ဒိကတာ ကတ္တုကမျတာ ကုသလော ဓမ္မစ္ဆန္ဒော”တိ ဧဝံ ဝုတ္တံ ကတ္တုကမျတံ ဇနေတိ။ **ဝါယမတီ**တိ ဝါယာမံ ကရောတိ။ **ဝီရိယံ အာရဘတီ**တိ ဝီရိယံ ဇနေတိ။ **စိတ္တံ ပဂ္ဂဏှာတီ**တိ စိတ္တံ ဥပတ္ထမ္ဘေတိ။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ၊ ဝိတ္ထာရော ပန သမ္မပ္ပဓာနဝိဘင်္ဂေ အာဂတောယေဝ။ (၂)

ဣဒ္ဓိပါဒေသု ဆန္ဒံ နိဿာယ ပဝတ္တော သမာဓိ **ဆန္ဒသမာဓိ။** ပဓာနဘူတာ သင်္ခါရာ **ပဓာနသင်္ခါရာ။ သမန္နာဂတ**န္တိ တေဟိ ဓမ္မေဟိ ဥပေတံ။ ဣဒ္ဓိယာ ပါဒံ, ဣဒ္ဓိဘူတံ ဝါ ပါဒန္တိ **ဣဒ္ဓိပါဒံ။** သေသေသုပိ ဧသေဝ နယော။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ၊ ဝိတ္ထာရော ပန ဣဒ္ဓိပါဒဝိဘင်္ဂေ အာဂတော ဧဝ။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ပနဿ အတ္ထော ဒီပိတော။ ဈာနကထာပိ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝိတ္ထာရိတာဝ။ (၃-၄)

၃၀၇။ **ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရာယာ**တိ ဣမသ္မိံယေဝ အတ္တဘာဝေ သုခဝိဟာရတ္ထာယ။ ဣဓ ဖလသမာပတ္တိဈာနာနိ, ခီဏာသဝဿ အပရဘာဂေ နိဗ္ဗတ္တိတဈာနာနိ စ ကထိတာနိ။ (၅-၁)

အာလောကသညံ မနသိကရောတီတိ ဒိဝါ ဝါ ရတ္တိံ ဝါ သူရိယစန္ဒပဇ္ဇောတမဏိအာဒီနံ အာလောကံ အာလောကေတိ မနသိကရောတိ။ **ဒိဝါသညံ အဓိဋ္ဌာတီ**တိ ဧဝံ မနသိ ကတွာ ဒိဝါတိသညံ ဌပေတိ။ **ယထာ ဒိဝါ တထာ ရတ္တိ**န္တိ ယထာ ဒိဝါ ဒိဋ္ဌော အာလောကော၊ တထေဝ တံ ရတ္တိံ မနသိကရောတိ။ **ယထာ ရတ္တိံ တထာ ဒိဝါ**တိ ယထာ ရတ္တိံ အာလောကော ဒိဋ္ဌော၊ ဧဝမေဝ ဒိဝါ မနသိကရောတိ။ **ဣတိ ဝိဝဋေန စေတသာ**တိ ဧဝံ အပိဟိတေန စိတ္တေန။ **အပရိယောနဒ္ဓေနာ**တိ သမန္တတော အနဒ္ဓေန။ **သပ္ပဘာသ**န္တိ သဩဘာသံ။ **ဉာဏဒဿနပဋိလာဘာယာ**တိ ဉာဏဒဿနပဋိလာဘတ္ထာယ။ ဣမိနာ ကိံ ကထိတံ? မိဒ္ဓဝိနောဒနအာလာကော ကထိတော ပရိကမ္မအာလောကော ဝါ။ ဣမိနာ ကိံ ကထိတံ ဟောတိ? ခီဏာသဝဿ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏံ၊ တသ္မိံ ဝါ အာဂတေပိ အနာဂတေပိ ပါဒကဇ္ဈာနသမာပတ္တိမေဝ သန္ဓာယ “သပ္ပဘာသံ စိတ္တံ ဘာဝေတီ”တိ ဝုတ္တံ။ (၅-၂)

သတိသမ္ပဇညာယာတိ သတ္တဋ္ဌာနိကဿ သတိသမ္ပဇညဿ အတ္ထာယ။ **ဝိဒိတာ ဝေဒနာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တီ**တိအာဒီသု ခီဏာသဝဿ ဝတ္ထု ဝိဒိတံ ဟောတိ အာရမ္မဏံ ဝိဒိတံ ဝတ္ထာရမ္မဏံ ဝိဒိတံ။ ဝတ္ထာရမ္မဏဝိဒိတတာယ ဧဝံ ဝေဒနာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ, ဧဝံ တိဋ္ဌန္တိ, ဧဝံ နိရုဇ္ဈန္တိ။ န ကေဝလဉ္စ ဝေဒနာ ဧဝ ဣဓ ဝုတ္တာ၊

saññādayopi, avuttā cetanādayopi, viditā ca uppajjanti ceva tiṭṭhanti ca nirujjhanti ca. Api ca vedanāya uppādo vidito hoti, upaṭṭhānaṁ viditaṁ hoti. Avijjāsamudayā vedanā samudayo. Taṇhāsamudayā kammasamudayo. Phassasamudayā vedanāsamudayo. Nibbattilakkhaṇaṁ passantopi vedanākkhandhassa samudayaṁ passati. Evaṁ vedanāya uppādo vidito hoti. Kathaṁ vedanāya upaṭṭhānaṁ viditaṁ hoti? Aniccato manisikaroto khayatūpaṭṭhānaṁ viditaṁ hoti. Dukkhato manasikaroto bhayatūpaṭṭhānaṁ viditaṁ hoti. Anattato manasikaroto suññatūpaṭṭhānaṁ viditaṁ hoti. Evaṁ vedanāya upaṭṭhānaṁ viditaṁ hoti, khayato bhayato suññato jānāti. Kathaṁ vedanāya atthaṅgamo vidito hoti? Avijjānirodhā vedanānirodho -pa-. Evaṁ vedanāya atthaṅgamo vidito hoti. Imināpi nayenettha attho veditabbo. (5-3)

Iti rūpanti-ādi vuttanayameva. **Ayaṁ āvuso samādhibhāvanā**ti ayaṁ āsavānaṁ khayañāṇassa pādakajjhānasamādhibhāvanā. (5-4)

308. **Appamaññā**ti pamāṇaṁ agahetvā anavasesapharaṇavasena appamaññāva. Anupadavaṇṇanā pana bhāvanāsamādhividhānañca etāsaṁ Visuddhimagge vitthārita meva. Arūpakathāpi Visuddhimagge vitthāritāva. (6-7)

Apassenānīti apassayāni. **Saṅkhāyā**ti ñāṇena ñatvā. **Paṭisevatī**ti ñaṇena ñatvā sevitabbayuttakameva sevati. Tassa ca vitthāro "paṭisaṅkhā yoniso cīvaraṁ paribhuñjatī"ti-ādinā nayena veditabbo. **Saṅkhāyekaṁ adhivāsetī**ti ñāṇena ñatvā adhivāsetabbayuttakameva adhivāseti. Vitthāro panettha "paṭisaṅkhā yoniso khamo hoti sītassā"ti-ādinā nayena veditabbo. **Parivajjetī**ti ñāṇena ñatvā parivajjetuṁ yuttameva parivajjeti. Tassa vitthāro "paṭisaṅkhā yoniso caṇḍaṁ hatthiṁ parivajjetī"ti-ādinā nayena veditabbo. **Vinodetī**ti ñāṇena ñatvā vinodetabbameva vinodeti, nudati nīharati anto pavisituṁ na deti. Tassa vitthāro "uppannaṁ kāmavitakkaṁ nādhivāsetī"ti-ādinā nayena veditabbo. (8)

သညာဒယောပိ, အဝုတ္တာ စေတနာဒယောပိ, ဝိဒိတာ စ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ စေဝ တိဋ္ဌန္တိ စ နိရုဇ္ဈန္တိ စ။ အပိ စ ဝေဒနာယ ဥပ္ပါဒေါ ဝိဒိတော ဟောတိ၊ ဥပဋ္ဌာနံ ဝိဒိတံ ဟောတိ။ အဝိဇ္ဇာသမုဒယာ ဝေဒနာသမုဒယော။ တဏှာသမုဒယာ ကမ္မသမုဒယော။ ဖဿသမုဒယာ ဝေဒနာသမုဒယော။ နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏံ ပဿန္တောပိ ဝေဒနာက္ခန္ဓဿ သမုဒယံ ပဿတိ။ ဧဝံ ဝေဒနာယ ဥပ္ပါဒေါ ဝိဒိတော ဟောတိ။ ကထံ ဝေဒနာယ ဥပဋ္ဌာနံ ဝိဒိတံ ဟောတိ? အနိစ္စတော မနသိကရောတော ခယတူပဋ္ဌာနံ ဝိဒိတံ ဟောတိ။ ဒုက္ခတော မနသိကရောတော ဘယတူပဋ္ဌာနံ ဝိဒိတံ ဟောတိ။ အနတ္တတော မနသိကရောတော သုညတူပဋ္ဌာနံ ဝိဒိတံ ဟောတိ။ ဧဝံ ဝေဒနာယ ဥပဋ္ဌာနံ ဝိဒိတံ ဟောတိ၊ ခယတော ဘယတော သုညတော ဇာနာတိ။ ကထံ ဝေဒနာယ အတ္ထင်္ဂမော ဝိဒိတော ဟောတိ? အဝိဇ္ဇာနိရောဓာ ဝေဒနာနိရောဓော။ပ။ ဧဝံ ဝေဒနာယ အတ္ထင်္ဂမော ဝိဒိတော ဟောတိ။ ဣမိနာပိ နယေနေတ္ထ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ (၅-၃)

ဣတိ ရူပန္တိအာဒိ ဝုတ္တနယမေဝ။ **အယံ အာဝုသော သမာဓိဘာဝနာ**တိ အယံ အာသဝါနံ ခယဉာဏဿ ပါဒကဇ္ဈာနသမာဓိဘာဝနာ။ (၅-၄)

၃၀၈။ **အပ္ပမညာ**တိ ပမာဏံ အဂဟေတွာ အနဝသေသဖရဏဝသေန အပ္ပမညာဝ။ အနုပဒဝဏ္ဏနာ ပန ဘာဝနာသမာဓိဝိဓာနဉ္စ ဧတာသံ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝိတ္ထာရိတမေဝ။ အရူပကထာပိ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝိတ္ထာရိတာဝ။ (၆။၇)

အပဿေနာနီတိ အပဿယာနိ။ **သင်္ခါယာ**တိ ဉာဏေန ဉတွာ။ **ပဋိသေဝတီ**တိ ဉာဏေန ဉတွာ သေဝိတဗ္ဗယုတ္တကမေဝ သေဝတိ။ တဿ စ ဝိတ္ထာရော "ပဋိသင်္ခါ ယောနိသော စီဝရံ ပရိဘုဉ္ဇတီ"တိအာဒိနာ နယေန ဝေဒိတဗ္ဗော။ **သင်္ခါယေကံ အဓိဝါသေတီ**တိ ဉာဏေန ဉတွာ အဓိဝါသေတဗ္ဗယုတ္တကမေဝ အဓိဝါသေတိ။ ဝိတ္ထာရော ပနေတ္ထ "ပဋိသင်္ခါ ယောနိသော ခမော ဟောတိ သီတဿာ"တိအာဒိနာ နယေန ဝေဒိတဗ္ဗော။ **ပရိဝဇ္ဇေတီ**တိ ဉာဏေန ဉတွာ ပရိဝဇ္ဇေတုံ ယုတ္တမေဝ ပရိဝဇ္ဇေတိ။ တဿ ဝိတ္ထာရော "ပဋိသင်္ခါ ယောနိသော စဏ္ဍံ ဟတ္ထိံ ပရိဝဇ္ဇေတီ"တိအာဒိနာ နယေန ဝေဒိတဗ္ဗော။ **ဝိနောဒေတီ**တိ ဉာဏေန ဉတွာ ဝိနောဒေတဗ္ဗမေဝ ဝိနောဒေတိ၊ နုဒတိ နီဟရတိ အန္တော ပဝိသိတုံ န ဒေတိ။ တဿ ဝိတ္ထာရော "ဥပ္ပန္နံ ကာမဝိတက္ကံ နာဓိဝါသေတီ"တိအာဒိနာ နယေန ဝေဒိတဗ္ဗော။ (၈)

Ariyavaṁsacatukkavaṇṇanā

309. **Ariyavaṁsā**ti ariyānaṁ vaṁsā. Yathā hi khattiyavaṁso brāhmaṇavaṁso vessavaṁso suddavaṁso samaṇavaṁso kulavaṁso rājavaṁso, evaṁ ayampi aṭṭhamo ariyavaṁso ariyatanti ariyapaveṇī nāma hoti. So kho panāyaṁ ariyavaṁso imesaṁ vaṁsānaṁ mūlagandhādīnaṁ kāḷānusāritagandhādayo viya aggamakkhāyati. Ke pana te ariyā yesaṁ ete vaṁsāti? Ariyā vuccanti Buddhā ca Paccekabuddhā ca Tathāgatasāvakāca, etesaṁ ariyānaṁ vaṁsāti **ariyavaṁsā**. Ito pubbe hi satasahassakappādhikānaṁ catunnaṁ asaṅkhyeyyānaṁ matthake Taṇhaṅkaro Medhaṅkaro Saraṇaṅkaro Dīpaṅkaroti cattāro Buddhā uppannā, te ariyā, tesaṁ ariyānaṁ vaṁsāti ariyavaṁsā. Tesaṁ Buddhānaṁ parinibbānato aparabhāge asaṅkhyeyyaṁ atikkamitvā Koṇḍañño nāma Buddho uppanno -pa-. Imasmiṁ kappe Kakusandho Koṇāgamano Kassapo, amhākaṁ Bhagavā Gotamoti cattāro Buddhā uppannā, tesaṁ ariyānaṁ vaṁsāti ariyavaṁsā. Apica atītānāgatapaccuppannānaṁ sabbabuddhapaccekabuddhabuddhasāvakānaṁ ariyānaṁ vaṁsāti ariyavaṁsā. Te kho panete **aggaññā** aggāti jānitabbā. **Rattaññā** dīgharattaṁ pavattāti jānitabbā. **Vaṁsaññā** vaṁsāti jānitabbā.

Porāṇāti na adhunuppattiyā, **asaṁkiṇṇā** avikiṇṇā anapanītā. **Asaṁkiṇṇapubbā** atītabuddhehi na saṁkiṇṇapubbā, "kiṁ imehī"ti na apanītapubbā. **Na saṅkīyantī**ti idānipi na apanīyanti. **Na saṅkīyissantī**ti anāgatabuddhehipi na apanīyissanti, ye loke viññū samaṇabrāhmaṇā, tehi appaṭikuṭṭhā, samaṇehi brāhmaṇehi viññūhi aninditā agarahitā.

Santuṭṭho hotīti paccayasantosavasena santuṭṭho hoti. **Itarītarena cīvarenā**ti thūlasukhumalūkhapaṇītathirajiṇṇānaṁ yena kenaci, atha kho yathāladdhādīnaṁ itarītarena yena kenaci santuṭṭho hotīti attho. Cīvarasmiñhi tayo santosā yathālābha santoso yathābalasantoso yathāsāruppasantosoti. Piṇḍapātādīsupi eseva nayo. Tesaṁ vitthārakathā Sāmaññaphale vuttanayeneva veditabbā. Ime tayo santose sandhāya "santuṭṭho hoti, itarītarena yathāladdhādīsu yena kenaci cīvarena santuṭṭho hotī"ti vuttaṁ.

အရိယဝံသစတုက္ကဝဏ္ဏနာ

၃၀၉။ **အရိယဝံသာ**တိ အရိယာနံ ဝံသာ။ ယထာ ဟိ ခတ္တိယဝံသော ဗြာဟ္မဏဝံသော ဝေဿဝံသော သုဒ္ဒဝံသော သမဏဝံသော ကုလဝံသော ရာဇဝံသော၊ ဧဝံ အယမ္ပိ အဋ္ဌမော အရိယဝံသော အရိယတန္တိ အရိယပဝေဏီ နာမ ဟောတိ။ သော ခေါ ပနာယံ အရိယဝံသော ဣမေသံ ဝံသာနံ မူလဂန္ဓာဒီနံ ကာဠာနုသာရိတဂန္ဓာဒယော ဝိယ အဂ္ဂမက္ခာယတိ။ ကေ ပန တေ အရိယာ ယေသံ ဧတေ ဝံသာတိ? အရိယာ ဝုစ္စန္တိ ဗုဒ္ဓါ စ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ စ တထာဂတသာဝကာ စ၊ ဧတေသံ အရိယာနံ ဝံသာတိ **အရိယဝံသာ**။ ဣတော ပုဗ္ဗေ ဟိ သတသဟဿကပ္ပါဓိကာနံ စတုန္နံ အသင်္ချေယျာနံ မတ္ထကေ တဏှင်္ကရော မေဓင်္ကရော သရဏင်္ကရော ဒီပင်္ကရောတိ စတ္တာရော ဗုဒ္ဓါ ဥပ္ပန္နာ၊ တေ အရိယာ၊ တေသံ အရိယာနံ ဝံသာတိ အရိယဝံသာ။ တေသံ ဗုဒ္ဓါနံ ပရိနိဗ္ဗာနတော အပရဘာဂေ အသင်္ချေယျံ အတိက္ကမိတွာ ကောဏ္ဍညော နာမ ဗုဒ္ဓေါ ဥပ္ပန္နော။ပ။ ဣမသ္မိံ ကပ္ပေ ကကုသန္ဓော ကောဏာဂမနော ကဿပေါ, အမှာကံ ဘဂဝါ ဂေါတမောတိ စတ္တာရော ဗုဒ္ဓါ ဥပ္ပန္နာ၊ တေသံ အရိယာနံ ဝံသာတိ အရိယဝံသာ။ အပိစ အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နာနံ သဗ္ဗဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓဗုဒ္ဓသာဝကာနံ အရိယာနံ ဝံသာတိ အရိယဝံသာ။ တေ ခေါ ပနေတေ **အဂ္ဂညာ** အဂ္ဂါတိ ဇာနိတဗ္ဗာ။ **ရတ္တညာ** ဒီဃရတ္တံ ပဝတ္တာတိ ဇာနိတဗ္ဗာ။ **ဝံသညာ** ဝံသာတိ ဇာနိတဗ္ဗာ။

ပေါရာဏာတိ န အဓုနုပ္ပတ္တိကာ၊ **အသံကိဏ္ဏာ** အဝိကိဏ္ဏာ အနပနီတာ။ **အသံကိဏ္ဏပုဗ္ဗာ** အတီတဗုဒ္ဓေဟိ န သံကိဏ္ဏပုဗ္ဗာ၊ "ကိံ ဣမေဟီ"တိ န အပနီတပုဗ္ဗာ။ **န သင်္ကီယန္တီ**တိ ဣဒါနိပိ န အပနီယန္တိ။ **န သင်္ကီယိဿန္တီ**တိ အနာဂတဗုဒ္ဓေဟိပိ န အပနီယိဿန္တိ၊ ယေ လောကေ ဝိညူ သမဏဗြာဟ္မဏာ၊ တေဟိ အပ္ပဋိကုဋ္ဌာ၊ သမဏေဟိ ဗြာဟ္မဏေဟိ ဝိညူဟိ အနိန္ဒိတာ အဂရဟိတာ။

သန္တုဋ္ဌော ဟောတီတိ ပစ္စယသန္တောသဝသေန သန္တုဋ္ဌော ဟောတိ။ **ဣတရီတရေန စီဝရေနာ**တိ ထူလသုခုမလူခပဏီတထိရဇိဏ္ဏာနံ ယေန ကေနစိ၊ အထ ခေါ ယထာလဒ္ဓါဒီနံ ဣတရီတရေန ယေန ကေနစိ သန္တုဋ္ဌော ဟောတီတိ အတ္ထော။ စီဝရသ္မိဉှိ တယော သန္တောသာ ယထာလာဘသန္တောသော ယထာဗလသန္တောသော ယထာသာရုပ္ပသန္တောသောတိ။ ပိဏ္ဍပါတာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။ တေသံ ဝိတ္ထာရကထာ သာမညဖလေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဣမေ တယော သန္တောသေ သန္ဓာယ "သန္တုဋ္ဌော ဟောတိ၊ ဣတရီတရေန ယထာလဒ္ဓါဒီသု ယေန ကေနစိ စီဝရေန သန္တုဋ္ဌော ဟောတီ"တိ ဝုတ္တံ။

Ettha ca cīvaraṁ jānitabbaṁ, cīvarakkhettaṁ jānitabbaṁ, paṁsukūlaṁ jānitabbaṁ, cīvarasantoso jānitabbo, cīvarapaṭisaṁyuttāni dhutaṅgāni jānitabbāni. Tattha **cīvaraṁ jānitabban**ti khomādīni cha cīvarāni dukūlādīni cha anulomacīvarāni jānitabbāni. Imāni dvādasa kappiyacīvarāni. Kusacīraṁ vākacīraṁ phalakacīraṁ kesakambalaṁ vāḷakambalaṁ potthako cammaṁ ulūkapakkhaṁ rukkhadussaṁ latādussaṁ erakadussaṁ kadalidussaṁ veḷudussanti evamādīni pana akappiyacīvarāni. **Cīvarakkhettan**ti "saṁghato vā gaṇato vā ñātito vā mittato vā attano vā danena paṁsukūlaṁ vā"ti evaṁ uppajjanato cha khettāni, aṭṭhannañca mātikānaṁ vasena **aṭṭha khettāni** jānitabbāni. **Paṁsukūlan**ti sosānikaṁ, pāpaṇikaṁ, rathiyaṁ, saṅkārakūṭakaṁ, sotthiyaṁ, sinānaṁ, titthaṁ, gatapaccāgataṁ, aggidaḍḍhaṁ, gokhāyitaṁ, upacika khāyitaṁ, undūrakhāyitaṁ, antacchinnaṁ, dasācchinnaṁ, dhajāhaṭaṁ, thūpaṁ, samaṇa cīvaraṁ, sāmuddiyaṁ, ābhisekiyaṁ, panthikaṁ, vātāhaṭaṁ, iddhimayaṁ, devadattiyanti tevīsati paṁsukūlāni veditabbāni.

Ettha ca **sotthiyan**ti gabbhamalaharaṇaṁ. **Gatapaccāgatan**ti matakasarīraṁ pārupitvā susānaṁ netvā ānītacīvaraṁ. **Dhajāhaṭan**ti dhajaṁ ussāpetvā tato ānītaṁ. **Thūpan**ti vammike pūjitacīvaraṁ. **Sāmuddiyan**ti samuddavīcīhi thalaṁ pāpitaṁ. **Panthikan**ti panthaṁ gacchantehi corabhayena pāsāṇehi koṭṭetvā pārutacīvaraṁ. **Iddhimayan**ti ehibhikkhucīvaraṁ. Sesaṁ pākaṭameva.

Cīvarasantosoti vīsati cīvarasantosā ( )[1] vitakkasantoso, gamanasantoso, pariye sanasantoso, paṭilābhasantoso, mattappaṭiggahaṇasantoso, loluppavivajjanasantoso, yathālābhasantoso, yathābalasantoso, yathāsāruppasantoso, udakasantoso, dhovana santoso, karaṇasantoso, parimāṇasantoso, suttasantoso, sibbanasantoso, rajanasantoso, kappasantoso, paribhogasantoso, sannidhiparivajjanasantoso, vissajjanasantosoti.

Tattha sādakabhikkhunā[2] temāsaṁ nibaddhavāsaṁ vasitvā ekamāsamattaṁ vitakketuṁ vaṭṭati. So hi pavāretvā cīvaramāse cīvaraṁ karoti.

---

1. (Cīvare hi) natthi (Ka)
2. Sāṭakatthinā bhikkhunā (Sī)

ဧတ္ထ စ စီဝရံ ဇာနိတဗ္ဗံ၊ စီဝရက္ခေတ္တံ ဇာနိတဗ္ဗံ၊ ပံသုကူလံ ဇာနိတဗ္ဗံ၊ စီဝရသန္တောသော ဇာနိတဗ္ဗော၊ စီဝရပဋိသံယုတ္တာနိ ဓုတင်္ဂါနိ ဇာနိတဗ္ဗာနိ။ တတ္ထ **စီဝရံ ဇာနိတဗ္ဗ**န္တိ ခေါမာဒီနိ ဆ စီဝရာနိ ဒုကူလာဒီနိ ဆ အနုလောမစီဝရာနိ ဇာနိတဗ္ဗာနိ။ ဣမာနိ ဒွါဒသ ကပ္ပိယစီဝရာနိ။ ကုသစီရံ ဝါကစီရံ ဖလကစီရံ ကေသကမ္ဗလံ ဝါဠကမ္ဗလံ ပေါတ္ထကော စမ္မံ ဥလူကပက္ခံ ရုက္ခဒုဿံ လတာဒုဿံ ဧရကဒုဿံ ကဒလိဒုဿံ ဝေဠုဒုဿန္တိ ဧဝမာဒီနိ ပန အကပ္ပိယစီဝရာနိ။ **စီဝရက္ခေတ္တ**န္တိ "သံဃတော ဝါ ဂဏတော ဝါ ဉာတိတော ဝါ မိတ္တတော ဝါ အတ္တနော ဝါ ဓနေန ပံသုကူလံ ဝါ"တိ ဧဝံ ဥပ္ပဇ္ဇနတော ဆ ခေတ္တာနိ၊ အဋ္ဌန္နဉ္စ မာတိကာနံ ဝသေန **အဋ္ဌ ခေတ္တာနိ** ဇာနိတဗ္ဗာနိ။ **ပံသုကူလ**န္တိ သောသာနိကံ, ပါပဏိကံ, ရထိယံ, သင်္ကာရကူဋကံ, သောတ္ထိယံ, သိနာနံ, တိတ္ထံ, ဂတပစ္စာဂတံ, အဂ္ဂိဍဍ္ဎံ, ဂေါခါယိတံ, ဥပစိကခါယိတံ, ဥန္ဒူရခါယိတံ, အန္တစ္ဆိန္နံ, ဒသာစ္ဆိန္နံ, ဓဇာဟဋံ, ထူပံ, သမဏစီဝရံ, သာမုဒ္ဒိယံ, အာဘိသေကိယံ, ပန္ထိကံ, ဝါတာဟဋံ, ဣဒ္ဓိမယံ, ဒေဝဒတ္တိယန္တိ တေဝီသတိ ပံသုကူလာနိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။

ဧတ္ထ စ **သောတ္ထိယ**န္တိ ဂဗ္ဘမလဟရဏံ။ **ဂတပစ္စာဂတ**န္တိ မတကသရီရံ ပါရုပိတွာ သုသာနံ နေတွာ အာနီတစီဝရံ။ **ဓဇာဟဋ**န္တိ ဓဇံ ဥဿာပေတွာ တတော အာနီတံ။ **ထူပ**န္တိ ဝမ္မိကေ ပူဇိတစီဝရံ။ **သာမုဒ္ဒိယ**န္တိ သမုဒ္ဒဝီစီဟိ ထလံ ပါပိတံ။ **ပန္ထိက**န္တိ ပန္ထံ ဂစ္ဆန္တေဟိ စောရဘယေန ပါသာဏေဟိ ကောဋ္ဋေတွာ ပါရုတစီဝရံ။ **ဣဒ္ဓိမယ**န္တိ ဧဟိဘိက္ခုစီဝရံ။ သေသံ ပါကဋမေဝ။

စီဝရသန္တောသောတိ ဝီသတိ စီဝရသန္တောသာ ( )[၁] ဝိတက္ကသန္တောသော, ဂမနသန္တောသော, ပရိယေသနသန္တောသော, ပဋိလာဘသန္တောသော, မတ္တပ္ပဋိဂ္ဂဟဏသန္တောသော, လောလုပ္ပဝိဝဇ္ဇနသန္တောသော, ယထာလာဘသန္တောသော, ယထာဗလသန္တောသော, ယထာသာရုပ္ပသန္တောသော, ဥဒကသန္တောသော, ဓောဝနသန္တောသော, ကရဏသန္တောသော, ပရိမာဏသန္တောသော, သုတ္တသန္တောသော, သိဗ္ဗနသန္တောသော, ရဇနသန္တောသော, ကပ္ပသန္တောသော, ပရိဘောဂသန္တောသော, သန္နိဓိပရိဝဇ္ဇနသန္တောသော, ဝိဿဇ္ဇနသန္တောသောတိ။

တတ္ထ သာဒကဘိက္ခုနာ[၂] တေမာသံ နိဗဒ္ဓဝါသံ ဝသိတွာ ဧကမာသမတ္တံ ဝိတက္ကေတုံ ဝဋ္ဋတိ။ သော ဟိ ပဝါရေတွာ စီဝရမာသေ စီဝရံ ကရောတိ။

၁-(စီဝရေ ဟိ) နတ္ထိ (က)
၂-သာဋကတ္ထိနာ ဘိက္ခုနာ (သီ)

Paṁsukūliko aḍḍhamāseneva karoti. Iti māsaḍḍhamāsamattaṁ vitakkanaṁ vitakka santoso. Vitakkasantosena pana santuṭṭhena bhikkhunā pācīnakkhaṇḍarājivāsikapaṁsukūlikattherasadisena bhavitabbaṁ.

Thero kira Cetiyapabbatavihāre cetiyaṁ vandissāmīti āgato cetiyaṁ vanditvā cintesi "mayhaṁ cīvaraṁ jiṇṇaṁ bahūnaṁ vasanaṭṭhāne labhissāmī"ti. So mahāvihāraṁ gantvā saṁghattheraṁ disvā vasanaṭṭhānaṁ pucchitvā tattha vuttho punadivase cīvaraṁ ādāya āgantvā theraṁ vandi. Thero kiṁ āvusoti āha. Gāmadvāraṁ bhante gamissāmīti. Ahampāvuso gamissāmīti. Sādhu bhanteti gacchanto mahābodhidvārakoṭṭhake ṭhatvā puññavantānaṁ vasanaṭṭhāne manāpaṁ labhissāmīti cintetvā aparisuddho me vitakkoti tatova paṭinivatti. Punadivase ambaṅgaṇasamīpato, punadivase mahācetiyassa uttaradvārato, tatheva paṭinivattitvā catutthadivase therassa santikaṁ agamāsi. Thero imassa bhikkhuno vitakko na parisuddho bhavissatīti cīvaraṁ gahetvā tena saddhiṁyeva pañhaṁ pucchamāno gāmaṁ pāvisi. Tañca rattiṁ eko manusso uccārapalibuddho sāṭakeyeva vaccaṁ katvā taṁ saṅkāraṭṭhāne chaḍḍesi. **Paṁsukūlikatthero** taṁ nīlamakkhikāhi samparikiṇṇaṁ disvā añjaliṁ paggahesi. Mahāthero "kiṁ āvuso saṅkāra ṭṭhānassa añjaliṁ paggaṇhāsī"ti. "Nāhaṁ bhante saṅkāraṭṭhānassa añjaliṁ paggaṇhāmi, mayhaṁ pitu Dasabalassa paggaṇhāmi, puṇṇadāsiyā sarīraṁ pārupitvā chaḍḍitaṁ paṁsu kūlaṁ tumbamatte pāṇake vidhunitvā susānato gaṇhantena dukkaraṁ kataṁ bhante"ti. Mahāthero "parisuddho vitakko paṁsukūlikassā"ti cintesi. Paṁsukūlikattheropi tasmiṁ yeva ṭhāne ṭhito vipassanaṁ vaḍḍhetvā tīṇi phalāni patto taṁ sāṭakaṁ gahetvā cīvaraṁ katvā pārupitvā pācīnakkhaṇḍarājiṁ gantvā aggaphalaṁ arahattaṁ pāpuṇi.

Cīvaratthāya gacchantassa pana "kattha labhissāmī"ti acintetvā kammaṭṭhāna sīseneva gamanaṁ **gamanasantoso** nāma.

Pariyesantassa pana yena vā tena vā saddhiṁ apariyesitvā lajjiṁ pesalaṁ bhikkhuṁ gahetvā pariyesanaṁ **pariyesanasantoso** nāma.

ပံသုကူလိကော အဍ္ဎမာသေနေဝ ကရောတိ။ ဣတိ မာသဍ္ဎမာသမတ္တံ ဝိတက္ကနံ ဝိတက္ကသန္တောသော။ ဝိတက္ကသန္တောသေန ပန သန္တုဋ္ဌေန ဘိက္ခုနာ ပါစီနက္ခဏ္ဍရာဇိဝါသိကပံသုကူလိကတ္ထေရသဒိသေန ဘဝိတဗ္ဗံ။

ထေရော ကိရ စေတိယပဗ္ဗတဝိဟာရေ စေတိယံ ဝန္ဒိဿာမီတိ အာဂတော စေတိယံ ဝန္ဒိတွာ စိန္တေသိ "မယှံ စီဝရံ ဇိဏ္ဏံ ဗဟူနံ ဝသနဋ္ဌာနေ လဘိဿာမီ"တိ။ သော မဟာဝိဟာရံ ဂန္တွာ သံဃတ္ထေရံ ဒိသွာ ဝသနဋ္ဌာနံ ပုစ္ဆိတွာ တတ္ထ ဝုတ္ထော ပုနဒိဝသေ စီဝရံ အာဒါယ အာဂန္တွာ ထေရံ ဝန္ဒိ။ ထေရော ကိံ အာဝုသောတိ အာဟ။ ဂါမဒွါရံ ဘန္တေ ဂမိဿာမီတိ။ အဟမ္ပါဝုသော ဂမိဿာမီတိ။ သာဓု ဘန္တေတိ ဂစ္ဆန္တော မဟာဗောဓိဒွါရကောဋ္ဌကေ ဌတွာ ပုညဝန္တာနံ ဝသနဋ္ဌာနေ မနာပံ လဘိဿာမီတိ စိန္တေတွာ အပရိသုဒ္ဓေါ မေ ဝိတက္ကောတိ တတောဝ ပဋိနိဝတ္တိ။ ပုနဒိဝသေ အမ္ဗင်္ဂဏသမီပတော, ပုနဒိဝသေ မဟာစေတိယဿ ဥတ္တရဒွါရတော, တထေဝ ပဋိနိဝတ္တိတွာ စတုတ္ထဒိဝသေ ထေရဿ သန္တိကံ အဂမာသိ။ ထေရော ဣမဿ ဘိက္ခုနော ဝိတက္ကော န ပရိသုဒ္ဓေါ ဘဝိဿတီတိ စီဝရံ ဂဟေတွာ တေန သဒ္ဓိံယေဝ ပဉှံ ပုစ္ဆမာနော ဂါမံ ပါဝိသိ။ တဉ္စ ရတ္တိံ ဧကော မနုဿော ဥစ္စာရပလိဗုဒ္ဓေါ သာဋကေယေဝ ဝစ္စံ ကတွာ တံ သင်္ကာရဋ္ဌာနေ ဆဍ္ဍေသိ။ **ပံသုကူလိကတ္ထေရော** တံ နီလမက္ခိကာဟိ သမ္ပရိကိဏ္ဏံ ဒိသွာ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂဟေသိ။ မဟာထေရော "ကိံ အာဝုသော သင်္ကာရဋ္ဌာနဿ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂဏှာသီ"တိ။ "နာဟံ ဘန္တေ သင်္ကာရဋ္ဌာနဿ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂဏှာမိ၊ မယှံ ပိတု ဒသဗလဿ ပဂ္ဂဏှာမိ၊ ပုဏ္ဏဒါသိယာ သရီရံ ပါရုပိတွာ ဆဍ္ဍိတံ ပံသုကူလံ တုမ္ဗမတ္တေ ပါဏကေ ဝိဓုနိတွာ သုသာနတော ဂဏှန္တေန ဒုက္ကရံ ကတံ ဘန္တေ"တိ။ မဟာထေရော "ပရိသုဒ္ဓေါ ဝိတက္ကော ပံသုကူလိကဿာ"တိ စိန္တေသိ။ ပံသုကူလိကတ္ထေရောပိ တသ္မိံယေဝ ဌာနေ ဌိတော ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ တီဏိ ဖလာနိ ပတ္တော တံ သာဋကံ ဂဟေတွာ စီဝရံ ကတွာ ပါရုပိတွာ ပါစီနက္ခဏ္ဍရာဇိံ ဂန္တွာ အဂ္ဂဖလံ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။

စီဝရတ္ထာယ ဂစ္ဆန္တဿ ပန "ကတ္ထ လဘိဿာမီ"တိ အစိန္တေတွာ ကမ္မဋ္ဌာနသီသေနေဝ ဂမနံ **ဂမနသန္တောသော** နာမ။

ပရိယေသန္တဿ ပန ယေန ဝါ တေန ဝါ သဒ္ဓိံ အပရိယေသိတွာ လဇ္ဇိံ ပေသလံ ဘိက္ခုံ ဂဟေတွာ ပရိယေသနံ **ပရိယေသနသန္တောသော** နာမ။

Evaṁ pariyesantassa āhariyamānaṁ cīvaraṁ dūrato disvā “etaṁ manāpaṁ bhavissati, etaṁ amanāpan”ti evaṁ avitakketvā thūlasukhumādīsu yathāladdheneva santussanaṁ **paṭilābhasantoso** nāma.

Evaṁ laddhaṁ gaṇhantassāpi “ettakaṁ dupaṭṭassa bhavissati, ettakaṁ ekapaṭṭassā”ti attano pahonakamatteneva santussanaṁ **mattappaṭiggahaṇasantoso** nāma.

Cīvaraṁ pariyesantassa pana “asukassa gharadvāre manāpaṁ labhissāmī”ti acintetvā dvārapaṭipāṭiyā caraṇaṁ **loluppavivajjanasantoso** nāma.

Lūkhapaṇītesu yena kenaci yāpetuṁ sakkontassa yathāladdheneva yāpanaṁ **yathālābhasantoso** nāma.

Attano thāmaṁ jānitvā yena yāpetuṁ sakkoti, tena yāpanaṁ **yathābalasantoso** nāma.

Manāpaṁ aññassa datvā attano yena kenaci yāpanaṁ **yathāsāruppasantoso** nāma.

“Kattha udakaṁ manāpaṁ, kattha amanāpan”ti avicāretvā yena kenaci dhovanu pagena udakena dhovanaṁ **udakasantoso** nāma. Paṇḍumattikagerukapūtipaṇṇarasa kiliṭṭhāni pana udakāni vajjetuṁ vaṭṭati.

Dhovantassa pana muggarādīhi apaharitvā hattheti madditvā dhovanaṁ **dhovanasantoso** nāma. Tathā asujjhantaṁ paṇṇāni pakkhipitvā tāpita-udakenāpi dhovituṁ vaṭṭati.

Evaṁ dhovitvā karontassa idaṁ thūlaṁ, idaṁ sukhumanti akopetvā pahonaka nīhāreneva karaṇaṁ **karaṇasantoso** nāma.

Timaṇḍalappaṭicchādanamattasseva karaṇaṁ **parimāṇasantoso** nāma.

Cīvarakaraṇatthāya pana manāpasuttaṁ pariyesissāmīti avicāretvā rathikādīsu vā devaṭṭhāne vā āharitvā pādamūle vā ṭhapitaṁ yaṁkiñcideva suttaṁ gahetvā karaṇaṁ **suttasantoso** nāma.

ဧဝံ ပရိယေသန္တဿ အာဟရိယမာနံ စီဝရံ ဒူရတော ဒိသွာ “ဧတံ မနာပံ ဘဝိဿတိ၊ ဧတံ အမနာပ”န္တိ ဧဝံ အဝိတက္ကေတွာ ထူလသုခုမာဒီသု ယထာလဒ္ဓေနေဝ သန္တုဿနံ **ပဋိလာဘသန္တောသော** နာမ။

ဧဝံ လဒ္ဓံ ဂဏှန္တဿာပိ “ဧတ္တကံ ဒုပဋ္ဋဿ ဘဝိဿတိ၊ ဧတ္တကံ ဧကပဋ္ဋဿာ”တိ အတ္တနော ပဟောနကမတ္တေနေဝ သန္တုဿနံ **မတ္တပ္ပဋိဂ္ဂဟဏသန္တောသော** နာမ။

စီဝရံ ပရိယေသန္တဿ ပန “အသုကဿ ဃရဒွါရေ မနာပံ လဘိဿာမီ”တိ အစိန္တေတွာ ဒွါရပဋိပါဋိယာ စရဏံ **လောလုပ္ပဝိဝဇ္ဇနသန္တောသော** နာမ။

လူခပဏီတေသု ယေန ကေနစိ ယာပေတုံ သက္ကောန္တဿ ယထာလဒ္ဓေနေဝ ယာပနံ **ယထာလာဘသန္တောသော** နာမ။

အတ္တနော ထာမံ ဇာနိတွာ ယေန ယာပေတုံ သက္ကောတိ၊ တေန ယာပနံ **ယထာဗလသန္တောသော** နာမ။

မနာပံ အညဿ ဒတွာ အတ္တနော ယေန ကေနစိ ယာပနံ **ယထာသာရုပ္ပသန္တောသော** နာမ။

“ကတ္ထ ဥဒကံ မနာပံ၊ ကတ္ထ အမနာပ”န္တိ အဝိစာရေတွာ ယေန ကေနစိ ဓောဝနုပဂေန ဥဒကေန ဓောဝနံ **ဥဒကသန္တောသော** နာမ။ ပဏ္ဍုမတ္တိကဂေရုကပူတိပဏ္ဏရသကိလိဋ္ဌာနိ ပန ဥဒကာနိ ဝဇ္ဇေတုံ ဝဋ္ဋတိ။

ဓောဝန္တဿ ပန မုဂ္ဂရာဒီဟိ အပဟရိတွာ ဟတ္ထေဟိ မဒ္ဒိတွာ ဓောဝနံ **ဓောဝနသန္တောသော** နာမ။ တထာ အသုဇ္ဈန္တံ ပဏ္ဏာနိ ပက္ခိပိတွာ တာပိတဥဒကေနာပိ ဓောဝိတုံ ဝဋ္ဋတိ။

ဧဝံ ဓောဝိတွာ ကရောန္တဿ ဣဒံ ထူလံ, ဣဒံ သုခုမန္တိ အကောပေတွာ ပဟောနကနီဟာရေနေဝ ကရဏံ **ကရဏသန္တောသော** နာမ။

တိမဏ္ဍလပ္ပဋိစ္ဆာဒနမတ္တဿေဝ ကရဏံ **ပရိမာဏသန္တောသော** နာမ။

စီဝရကရဏတ္ထာယ ပန မနာပသုတ္တံ ပရိယေသိဿာမီတိ အဝိစာရေတွာ ရထိကာဒီသု ဝါ ဒေဝဋ္ဌာနေ ဝါ အာဟရိတွာ ပါဒမူလေ ဝါ ဌပိတံ ယံကိဉ္စိဒေဝ သုတ္တံ ဂဟေတွာ ကရဏံ **သုတ္တသန္တောသော** နာမ။

Kusibandhanakāle pana aṅgulamatte sattavāre na vijjhitabbaṁ, evaṁ karontassa hi yo bhikkhu sahāyo na hoti, tassa vattabhedopi natthi. Tivaṅgulamatte[1] pana sattavāre vijjhitabbaṁ, evaṁ karontassa maggapaṭipannenāpi sahāyena bhavitabbaṁ. Yo na hoti, tassa vattabhedo. Ayaṁ **sibbanasantoso** nāma.

Rajantena pana kāḷakacchakādīni pariyesantena na rajitabbaṁ. Somavakkalādīsu yaṁ labhati, tena rajitabbaṁ. Alabhantena pana manussehi araññe vākaṁ gahetvā chaḍḍitarajanaṁ vā bhikkhūhi pacitvā chaḍḍitakasaṭaṁ vā gahetvā rajitabbaṁ, ayaṁ **rajanasantoso** nāma.

Nīlakaddamakāḷasāmesu yaṁkiñci gahetvā hatthipiṭṭhe nisinnassa paññāyamāna kapakaraṇaṁ **kappasantoso** nāma.

Hirikopīnapaṭicchādanamattavasena paribhuñjanaṁ **paribhogasantoso** nāma.

Dussaṁ pana labhitvā suttaṁ vā sūciṁ vā kārakaṁ vā alabhantena ṭhapetuṁ vaṭṭati, labhantena na vaṭṭati. Katampi sace antevāsikādīnaṁ dātukāmo hoti, te ca asannihitā yāva āgamanā ṭhapetuṁ vaṭṭati. Āgatamattesu dātabbaṁ. Dātuṁ asakkontena adhiṭṭhātabbaṁ. Aññasmiṁ cīvare sati paccattharaṇampi adhiṭṭhātuṁ vaṭṭati. Anadhiṭṭhi tameva hi sannimi hoti. Adhiṭṭhitaṁ na hotīti **Mahāsīvatthero** āha. Ayaṁ **sannidhiparivajjanasantoso** nāma.

Vissajjantena pana na mukhaṁ oloketvā dātabbaṁ. Sāraṇīyadhamme ṭhatvā vissajjitabbanti ayaṁ **vissajjanasantoso** nāma.

Cīvarapaṭisaṁyuttāni dhutaṅgāni nāma paṁsukūlikaṅgañceva tecīvarikaṅgañca. Tesaṁ vitthārakathā **Visuddhimaggato** veditabbā. Iti cīvarasantosamahā-ariyavaṁsaṁ pūrayamāno bhikkhu imāni dve dhutaṅgāni gopeti. Imāni gopento cīvarasantosamahā ariyavaṁsena santuṭṭho hoti.

Vaṇṇavādīti eko santuṭṭho hoti, santosassa vaṇṇaṁ na katheti, eko na santuṭṭho hoti, santosassa vaṇṇaṁ katheti,

1. Dvaṅgulamatte (Sī)

ကုသိဗန္ဓနကာလေ ပန အင်္ဂုလမတ္တေ သတ္တဝါရေ န ဝိဇ္ဈိတဗ္ဗံ၊ ဧဝံ ကရောန္တဿ ဟိ ယော ဘိက္ခု သဟာယော န ဟောတိ၊ တဿ ဝတ္တဘေဒေါပိ နတ္ထိ။ တိဝင်္ဂုလမတ္တေ[1] ပန သတ္တဝါရေ ဝိဇ္ဈိတဗ္ဗံ၊ ဧဝံ ကရောန္တဿ မဂ္ဂပဋိပန္နေနာပိ သဟာယေန ဘဝိတဗ္ဗံ။ ယော န ဟောတိ၊ တဿ ဝတ္တဘေဒေါ။ အယံ **သိဗ္ဗနသန္တောသော** နာမ။

ရဇန္တေန ပန ကာဠကစ္ဆကာဒီနိ ပရိယေသန္တေန န ရဇိတဗ္ဗံ။ သောမဝက္ကလာဒီသု ယံ လဘတိ၊ တေန ရဇိတဗ္ဗံ။ အလဘန္တေန ပန မနုဿေဟိ အရညေ ဝါကံ ဂဟေတွာ ဆဍ္ဍိတရဇနံ ဝါ ဘိက္ခူဟိ ပစိတွာ ဆဍ္ဍိတကသဋံ ဝါ ဂဟေတွာ ရဇိတဗ္ဗံ၊ အယံ **ရဇနသန္တောသော** နာမ။

နီလကဒ္ဒမကာဠသာမေသု ယံကိဉ္စိ ဂဟေတွာ ဟတ္ထိပိဋ္ဌေ နိသိန္နဿ ပညာယမာနကပကရဏံ **ကပ္ပသန္တောသော** နာမ။

ဟိရိကောပီနပဋိစ္ဆာဒနမတ္တဝသေန ပရိဘုဉ္ဇနံ **ပရိဘောဂသန္တောသော** နာမ။

ဒုဿံ ပန လဘိတွာ သုတ္တံ ဝါ သူစိံ ဝါ ကာရကံ ဝါ အလဘန္တေန ဌပေတုံ ဝဋ္ဋတိ၊ လဘန္တေန န ဝဋ္ဋတိ။ ကတမ္ပိ သစေ အန္တေဝါသိကာဒီနံ ဒါတုကာမော ဟောတိ၊ တေ စ အသန္နိဟိတာ ယာဝ အာဂမနာ ဌပေတုံ ဝဋ္ဋတိ။ အာဂတမတ္တေသု ဒါတဗ္ဗံ။ ဒါတုံ အသက္ကောန္တေန အဓိဋ္ဌာတဗ္ဗံ။ အညသ္မိံ စီဝရေ သတိ ပစ္စတ္ထရဏမ္ပိ အဓိဋ္ဌာတုံ ဝဋ္ဋတိ။ အနဓိဋ္ဌိတမေဝ ဟိ သန္နိဓိ ဟောတိ။ အဓိဋ္ဌိတံ န ဟောတီတိ **မဟာသီဝတ္ထေရော** အာဟ။ အယံ **သန္နိဓိပရိဝဇ္ဇနသန္တောသော** နာမ။

ဝိဿဇ္ဇန္တေန ပန န မုခံ ဩလောကေတွာ ဒါတဗ္ဗံ။ သာရဏီယဓမ္မေ ဌတွာ ဝိဿဇ္ဇိတဗ္ဗန္တိ အယံ **ဝိဿဇ္ဇနသန္တောသော** နာမ။

စီဝရပဋိသံယုတ္တာနိ ဓုတင်္ဂါနိ နာမ ပံသုကူလိကင်္ဂဉ္စေဝ တေစီဝရိကင်္ဂဉ္စ။ တေသံ ဝိတ္ထာရကထာ **ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂတော** ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဣတိ စီဝရသန္တောသမဟာအရိယဝံသံ ပူရယမာနော ဘိက္ခု ဣမာနိ ဒွေ ဓုတင်္ဂါနိ ဂေါပေတိ။ ဣမာနိ ဂေါပေန္တော စီဝရသန္တောသမဟာအရိယဝံသေန သန္တုဋ္ဌော ဟောတိ။

ဝဏ္ဏဝါဒီတိ ဧကော သန္တုဋ္ဌော ဟောတိ၊ သန္တောသဿ ဝဏ္ဏံ န ကထေတိ၊ ဧကော န သန္တုဋ္ဌော ဟောတိ၊ သန္တောသဿ ဝဏ္ဏံ ကထေတိ၊

၁-ဒွင်္ဂုလမတ္တေ (သီ)

eko neva santuṭṭho hoti, na santosassa vaṇṇaṁ katheti, eko santuṭṭho ceva hoti, santosassa ca vaṇṇaṁ katheti, taṁ dassetuṁ “itarītaracīvarasantuṭṭhiyā ca vaṇṇavādī”ti vuttaṁ.

Anesananti dūteyyapahinagamanānuyogappabhedaṁ nānappakāraṁ anesanaṁ. **Appatirūpan**ti ayuttaṁ. **Aladdhā cā**ti alabhitvā. Yathā ekacco “kathaṁ nu kho cīvaraṁ labhissāmī”ti puññavantehi bhikkhūhi saddhiṁ ekato hutvā kohaññaṁ karonto uttasati paritasati, santuṭṭho bhikkhu evaṁ aladdhā cīvaraṁ na paritasati. **Laddhā cā**ti dhammena samena labhitvā. **Agadhito**ti vigatalobhagiddho. **Amucchito**ti adhimatta taṇhāya mucchaṁ anāpanno. **Anajjhāpanno**ti taṇhāya anotthato apariyonaddho. **Ādīnavadassāvī**ti anesanāpattiyañca gedhitaparibhoge ca ādīnavaṁ passamāno. **Nissaraṇapañño**ti “yāvadeva sītassa paṭighātāyā”ti vuttaṁ nissaraṇameva pajānanto.

Itarītaracīvarasantuṭṭhiyāti yena kenaci cīvarena santuṭṭhiyā. **Nevattānukkaṁ setī**ti “ahaṁ paṁsukūliko, mayā upasampadamāḷeyeva paṁsukūlikaṅgaṁ gahitaṁ, ko mayā sadiso atthī”ti attukkaṁsanaṁ na karoti. **Na paraṁ vambhetī**ti “ime panaññe bhikkhū na paṁsukūlikā”ti vā “paṁsukūlikaṅgamattampi etesaṁ natthī”ti vā evaṁ paraṁ na vambheti. **Yo hi tattha dakkho**ti yo tasmiṁ cīvarasantose, vaṇṇavādādīsu vā dakkho cheko byatto. **Analaso**ti sātaccakiriyāya ālasiyavirahito. **Sampajāno paṭissato**ti sampajānapaññāya ceva satiyā ca yutto. **Ariyavaṁse ṭhito**ti ariyavaṁse patiṭṭhito. (9-1)

Itarītarena piṇḍapātenāti yena kenaci piṇḍapātena. Etthāpi piṇḍapāto jānitabbo, piṇḍapātakkhettaṁ jānitabbaṁ, piṇḍapātasantoso jānitabbo, piṇḍapātapaṭisaṁyuttaṁ dhutaṅgaṁ jānitabbaṁ. Tattha **piṇḍapāto**ti “odano kummāso sattu maccho maṁsaṁ khīraṁ dadhi sappi navanītaṁ telaṁ madhu phāṇitaṁ yāgu khādanīyaṁ sāyanīyaṁ lehanīyan”ti soḷasa piṇḍapātā.

ဧကော နေဝ သန္တုဋ္ဌော ဟောတိ၊ န သန္တောသဿ ဝဏ္ဏံ ကထေတိ၊ ဧကော သန္တုဋ္ဌော စေဝ ဟောတိ၊ သန္တောသဿ စ ဝဏ္ဏံ ကထေတိ၊ တံ ဒဿေတုံ “ဣတရီတရစီဝရသန္တုဋ္ဌိယာ စ ဝဏ္ဏဝါဒီ”တိ ဝုတ္တံ။

အနေသနန္တိ ဒူတေယျပဟိနဂမနာနုယောဂပ္ပဘေဒံ နာနပ္ပကာရံ အနေသနံ။ **အပ္ပတိရူပ**န္တိ အယုတ္တံ။ **အလဒ္ဓါ စာ**တိ အလဘိတွာ။ ယထာ ဧကစ္စော “ကထံ နု ခေါ စီဝရံ လဘိဿာမီ”တိ ပုညဝန္တေဟိ ဘိက္ခူဟိ သဒ္ဓိံ ဧကတော ဟုတွာ ကောဟညံ ကရောန္တော ဥတ္တသတိ ပရိတဿတိ၊ သန္တုဋ္ဌော ဘိက္ခု ဧဝံ အလဒ္ဓါ စီဝရံ န ပရိတဿတိ။ **လဒ္ဓါ စာ**တိ ဓမ္မေန သမေန လဘိတွာ။ **အဂဓိတော**တိ ဝိဂတလောဘဂိဒ္ဓေါ။ **အမုစ္ဆိတော**တိ အဓိမတ္တတဏှာယ မုစ္ဆံ အနာပန္နော။ **အနဇ္ဈာပန္နော**တိ တဏှာယ အနောတ္ထတော အပရိယောနဒ္ဓေါ။ **အာဒီနဝဒဿာဝီ**တိ အနေသနာပတ္တိယဉ္စ ဂေဓိတပရိဘောဂေ စ အာဒီနဝံ ပဿမာနော။ **နိဿရဏပညော**တိ “ယာဝဒေဝ သီတဿ ပဋိဃာတာယာ”တိ ဝုတ္တံ နိဿရဏမေဝ ပဇာနန္တော။

ဣတရီတရစီဝရသန္တုဋ္ဌိယာတိ ယေန ကေနစိ စီဝရေန သန္တုဋ္ဌိယာ။ **နေဝတ္တာနုက္ကံသေတီ**တိ “အဟံ ပံသုကူလိကော၊ မယာ ဥပသမ္ပဒမာဠေယေဝ ပံသုကူလိကင်္ဂံ ဂဟိတံ၊ ကော မယာ သဒိသော အတ္ထီ”တိ အတ္တုက္ကံသနံ န ကရောတိ။ **န ပရံ ဝမ္ဘေတီ**တိ “ဣမေ ပနညေ ဘိက္ခူ န ပံသုကူလိကာ”တိ ဝါ “ပံသုကူလိကင်္ဂမတ္တမ္ပိ ဧတေသံ နတ္ထီ”တိ ဝါ ဧဝံ ပရံ န ဝမ္ဘေတိ။ **ယော ဟိ တတ္ထ ဒက္ခော**တိ ယော တသ္မိံ စီဝရသန္တောသေ, ဝဏ္ဏဝါဒါဒီသု ဝါ ဒက္ခော ဆေကော ဗျတ္တော။ **အနလသော**တိ သာတစ္စကိရိယာယ အာလသိယဝိရဟိတော။ **သမ္ပဇာနော ပဋိဿတော**တိ သမ္ပဇာနပညာယ စေဝ သတိယာ စ ယုတ္တော။ **အရိယဝံသေ ဌိတော**တိ အရိယဝံသေ ပတိဋ္ဌိတော။ (၉-၁)

ဣတရီတရေန ပိဏ္ဍပါတေနာတိ ယေန ကေနစိ ပိဏ္ဍပါတေန။ ဧတ္ထာပိ ပိဏ္ဍပါတော ဇာနိတဗ္ဗော၊ ပိဏ္ဍပါတက္ခေတ္တံ ဇာနိတဗ္ဗံ၊ ပိဏ္ဍပါတသန္တောသော ဇာနိတဗ္ဗော၊ ပိဏ္ဍပါတပဋိသံယုတ္တံ ဓုတင်္ဂံ ဇာနိတဗ္ဗံ။ တတ္ထ **ပိဏ္ဍပါတော**တိ “ဩဒနော ကုမ္မာသော သတ္တု မစ္ဆော မံသံ ခီရံ ဒဓိ သပ္ပိ နဝနီတံ တေလံ မဓု ဖာဏိတံ ယာဂု ခါဒနီယံ သာယနီယံ လေဟနီယ”န္တိ သောဠသ ပိဏ္ဍပါတာ။

Piṇḍapātakkhettanti saṁghabhattaṁ, uddesabhattaṁ, nimantanaṁ, salāka bhattaṁ, pakkhikaṁ, uposathikaṁ, pāṭipadikaṁ, āgantukabhattaṁ, gamikabhattaṁ, gilānabhattaṁ, gilānupaṭṭhākabhattaṁ, dhurabhattaṁ, kuṭibhattaṁ, vārabhattaṁ, vihāra bhattanti pannarasa piṇḍapātakkhettāni.

Piṇḍapātasantosoti piṇḍapāte vitakkasantoso, gamanasantoso, pariyesanasantoso, paṭilābhasantoso, paṭiggahaṇasantoso, mattappaṭiggahaṇasantoso, loluppavivajjana santoso, yathālābhasantoso, yathābalasantoso, yathāsāruppasantoso, upakārasantoso, parimāṇasantoso, paribhogasantoso, sannidhiparivajjanasantoso, vissajjanasantosoti pannarasa santosā.

Tattha sādako bhikkhu mukhaṁ dhovitvā vitakketi. Piṇḍapātikena pana gaṇena saddhiṁ caratā sāyaṁ therūpaṭṭhānakāle “sve kattha piṇḍāya carissāmāti asukagāme bhante”ti ettakaṁ cintetvā tato paṭṭhāya na vitakketabbaṁ. Ekacārikena vitakkamāḷake ṭhatvā vitakketabbaṁ. Tato paraṁ vitakkento ariyavaṁsā cuto hoti paribāhiro. Ayaṁ **vitakkasantoso** nāma.

Piṇḍāya pavisantena “kuhiṁ labhissāmī”ti acintetvā kammaṭṭhānasīsena gantabbaṁ. Ayaṁ **gamanasantoso** nāma.

Pariyesantena yaṁ vā taṁ vā agahetvā lajjiṁ pesalameva gahetvā pariyesi tabbaṁ. Ayaṁ **pariyesanasantoso** nāma.

Dūratova āhariyamānaṁ disvā “etaṁ manāpaṁ, etaṁ amanāpan”ti cittaṁ na uppādetabbaṁ. Ayaṁ **paṭilābhasantoso** nāma.

“Imaṁ manāpaṁ gaṇhissāmi, imaṁ amanāpaṁ na gaṇhissāmī”ti acintetvā yaṁkiñci yāpanamattaṁ gahetabbameva, ayaṁ **paṭiggahaṇasantoso** nāma.

Ettha pana deyyadhammo bahu, dāyako appaṁ dātukāmo, appaṁ gahetabbaṁ. Deyyadhammo bahu, dāyakopi bahuṁ dātukāmo, pamāṇeneva gahetabbaṁ. Deyya dhammo na bahu, dāyakopi appaṁ dātukāmo, appaṁ gahetabbaṁ. Deyyadhammo na bahu, dāyako pana bahuṁ dātukāmo, pamāṇena gahetabbaṁ.

ပိဏ္ဍပါတက္ခေတ္တန္တိ သံဃဘတ္တံ, ဥဒ္ဒေသဘတ္တံ, နိမန္တနံ, သလာကဘတ္တံ, ပက္ခိကံ, ဥပေါသထိကံ, ပါဋိပဒိကံ, အာဂန္တုကဘတ္တံ, ဂမိကဘတ္တံ, ဂိလာနဘတ္တံ, ဂိလာနုပဋ္ဌာကဘတ္တံ, ဓုရဘတ္တံ, ကုဋိဘတ္တံ, ဝါရဘတ္တံ, ဝိဟာရဘတ္တန္တိ ပန္နရသ ပိဏ္ဍပါတက္ခေတ္တာနိ။

ပိဏ္ဍပါတသန္တောသောတိ ပိဏ္ဍပါတေ ဝိတက္ကသန္တောသော, ဂမနသန္တောသော, ပရိယေသနသန္တောသော, ပဋိလာဘသန္တောသော, ပဋိဂ္ဂဟဏသန္တောသော, မတ္တပ္ပဋိဂ္ဂဟဏသန္တောသော, လောလုပ္ပဝိဝဇ္ဇနသန္တောသော, ယထာလာဘသန္တောသော, ယထာဗလသန္တောသော, ယထာသာရုပ္ပသန္တောသော, ဥပကာရသန္တောသော, ပရိမာဏသန္တောသော, ပရိဘောဂသန္တောသော, သန္နိဓိပရိဝဇ္ဇနသန္တောသော, ဝိဿဇ္ဇနသန္တောသောတိ ပန္နရသ **သန္တောသာ**။

တတ္ထ သာဒကော ဘိက္ခု မုခံ ဓောဝိတွာ ဝိတက္ကေတိ။ ပိဏ္ဍပါတိကေန ပန ဂဏေန သဒ္ဓိံ စရတာ သာယံ ထေရူပဋ္ဌာနကာလေ “သွေ ကတ္ထ ပိဏ္ဍာယ စရိဿာမာတိ အသုကဂါမေ ဘန္တေ”တိ ဧတ္တကံ စိန္တေတွာ တတော ပဋ္ဌာယ န ဝိတက္ကေတဗ္ဗံ။ ဧကစာရိကေန ဝိတက္ကမာဠကေ ဌတွာ ဝိတက္ကေတဗ္ဗံ။ တတော ပရံ ဝိတက္ကေန္တော အရိယဝံသာ စုတော ဟောတိ ပရိဗာဟိရော။ အယံ **ဝိတက္ကသန္တောသော** နာမ။

ပိဏ္ဍာယ ပဝိသန္တေန “ကုဟိံ လဘိဿာမီ”တိ အစိန္တေတွာ ကမ္မဋ္ဌာနသီသေန ဂန္တဗ္ဗံ။ အယံ **ဂမနသန္တောသော** နာမ။

ပရိယေသန္တေန ယံ ဝါ တံ ဝါ အဂဟေတွာ လဇ္ဇိံ ပေသလမေဝ ဂဟေတွာ ပရိယေသိတဗ္ဗံ။ အယံ **ပရိယေသနသန္တောသော** နာမ။

ဒူရတောဝ အာဟရိယမာနံ ဒိသွာ “ဧတံ မနာပံ, ဧတံ အမနာပ”န္တိ စိတ္တံ န ဥပ္ပါဒေတဗ္ဗံ။ အယံ **ပဋိလာဘသန္တောသော** နာမ။

“ဣမံ မနာပံ ဂဏှိဿာမိ၊ ဣမံ အမနာပံ န ဂဏှိဿာမီ”တိ အစိန္တေတွာ ယံကိဉ္စိ ယာပနမတ္တံ ဂဟေတဗ္ဗမေဝ၊ အယံ **ပဋိဂ္ဂဟဏသန္တောသော** နာမ။

ဧတ္ထ ပန ဒေယျဓမ္မော ဗဟု, ဒါယကော အပ္ပံ ဒါတုကာမော၊ အပ္ပံ ဂဟေတဗ္ဗံ။ ဒေယျဓမ္မော ဗဟု, ဒါယကောပိ ဗဟုံ ဒါတုကာမော၊ ပမာဏေနေဝ ဂဟေတဗ္ဗံ။ ဒေယျဓမ္မော န ဗဟု, ဒါယကောပိ အပ္ပံ ဒါတုကာမော၊ အပ္ပံ ဂဟေတဗ္ဗံ။ ဒေယျဓမ္မော န ဗဟု, ဒါယကော ပန ဗဟုံ ဒါတုကာမော၊ ပမာဏေန ဂဟေတဗ္ဗံ။

Paṭiggahaṇasmiñhi mattaṁ ajānanto manussānaṁ pasādaṁ makkheti, saddhādeyyaṁ vinipāteti, sāsanaṁ na karoti, vijātamātuyāpi cittaṁ gahetuṁ na sakkoti. Iti mattaṁ jānitvāva paṭiggahetabbanti ayaṁ **mattappaṭiggahaṇasantoso** nāma.

Saddhakulāniyeva[1] agantvā dvārappaṭipāṭiyā gantabbaṁ. Ayaṁ **loluppa vivajjanasantoso** nāma. **Yathālābhasantosā**dayo cīvare vuttanayā eva.

Piṇḍapātaṁ paribhuñjitvā samaṇadhammaṁ anupālessāmīti evaṁ upakāraṁ ñatvā paribhuñjanaṁ **upakārasantoso** nāma.

Pattaṁ pūretvā ānītaṁ na paṭiggahetabbaṁ, anupasampanne sati tena gāhāpe tabbaṁ, asati harāpetvā paṭiggahaṇamattaṁ gahetabbaṁ. Ayaṁ **parimāṇasantoso** nāma.

"Jighacchāya paṭivinodanaṁ idamettha nissaraṇan"ti evaṁ paribhuñjanaṁ **paribhogasantoso** nāma.

Nidahitvā na paribhuñjitabbanti ayaṁ **sannidhiparivajjanasantoso** nāma.

Mukhaṁ anoloketvā sāraṇīyadhamme ṭhitena vissajjetabbaṁ. Ayaṁ **vissajjana santoso** nāma.

Piṇḍapātapaṭisaṁyuttāni pana pañca dhutaṅgāni piṇḍapātikaṅgaṁ sapadāna cārikaṅgaṁ ekāsanikaṅgaṁ pattapiṇḍikaṅgaṁ khalupacchābhattikaṅganti. Tesaṁ vitthārakathā Visuddhimagge vuttā. Iti piṇḍapātasantosamahā-ariyavaṁsaṁ pūrayamāno bhikkhu imāni pañca dhutaṅgāni gopeti. Imāni gopento piṇḍapātasanto samahā-ariyavaṁsena santuṭṭho hoti. "Vaṇṇavādī"ti-ādīni vuttanayeneva veditabbāni. (9-2)

Senāsanenāti idha senāsanaṁ jānitabbaṁ, senāsanakkhettaṁ jānitabbaṁ, senāsanasantoso jānitabbo, senāsanapaṭisaṁyuttaṁ dhutaṅgaṁ jānitabbaṁ. Tattha **senā sanan**ti mañco, pīṭhaṁ, bhisi, bimbohanaṁ, vihāro, aḍḍhayogo, pāsādo, hammiyaṁ, guhā, leṇaṁ, aṭṭo,

1. Aḍḍhakulāniyeva (Sī, Syā)

ပဋိဂ္ဂဟဏသ္မိဉှိ မတ္တံ အဇာနန္တော မနုဿာနံ ပသာဒံ မက္ခေတိ၊ သဒ္ဓါဒေယျံ ဝိနိပါတေတိ၊ သာသနံ န ကရောတိ၊ ဝိဇာတမာတုယာပိ စိတ္တံ ဂဟေတုံ န သက္ကောတိ။ ဣတိ မတ္တံ ဇာနိတွာဝ ပဋိဂ္ဂဟေတဗ္ဗန္တိ အယံ **မတ္တပ္ပဋိဂ္ဂဟဏသန္တောသော** နာမ။

သဒ္ဓကုလာနိယေဝ[1] အဂန္တွာ ဒွါရပ္ပဋိပါဋိယာ ဂန္တဗ္ဗံ။ အယံ **လောလုပ္ပဝိဝဇ္ဇနသန္တောသော** နာမ။ **ယထာလာဘသန္တောသာ**ဒယော စီဝရေ ဝုတ္တနယာ ဧဝ။

ပိဏ္ဍပါတံ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ သမဏဓမ္မံ အနုပါလေဿာမီတိ ဧဝံ ဥပကာရံ ဉတွာ ပရိဘုဉ္ဇနံ **ဥပကာရသန္တောသော** နာမ။

ပတ္တံ ပူရေတွာ အာနီတံ န ပဋိဂ္ဂဟေတဗ္ဗံ၊ အနုပသမ္ပန္နေ သတိ တေန ဂါဟာပေတဗ္ဗံ၊ အသတိ ဟရာပေတွာ ပဋိဂ္ဂဟဏမတ္တံ ဂဟေတဗ္ဗံ။ အယံ **ပရိမာဏသန္တောသော** နာမ။

"ဇိဃစ္ဆာယ ပဋိဝိနောဒနံ ဣဒမေတ္ထ နိဿရဏ"န္တိ ဧဝံ ပရိဘုဉ္ဇနံ **ပရိဘောဂသန္တောသော** နာမ။

နိဒဟိတွာ န ပရိဘုဉ္ဇိတဗ္ဗန္တိ အယံ **သန္နိဓိပရိဝဇ္ဇနသန္တောသော** နာမ။

မုခံ အနောလောကေတွာ သာရဏီယဓမ္မေ ဌိတေန ဝိဿဇ္ဇေတဗ္ဗံ။ အယံ **ဝိဿဇ္ဇနသန္တောသော** နာမ။

ပိဏ္ဍပါတပဋိသံယုတ္တာနိ ပန ပဉ္စ ဓုတင်္ဂါနိ ပိဏ္ဍပါတိကင်္ဂံ သပဒါန-စာရိကင်္ဂံ ဧကာသနိကင်္ဂံ ပတ္တပိဏ္ဍိကင်္ဂံ ခလုပစ္ဆာဘတ္တိကင်္ဂန္တိ။ တေသံ ဝိတ္ထာရကထာ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝုတ္တာ။ ဣတိ ပိဏ္ဍပါတသန္တောသမဟာအရိယဝံသံ ပူရယမာနော ဘိက္ခု ဣမာနိ ပဉ္စ ဓုတင်္ဂါနိ ဂေါပေတိ။ ဣမာနိ ဂေါပေန္တော ပိဏ္ဍပါတသန္တောသမဟာအရိယဝံသေန သန္တုဋ္ဌော ဟောတိ။ "ဝဏ္ဏဝါဒီ"တိ-အာဒီနိ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ (၉-၂)

သေနာသနေနာတိ ဣဓ သေနာသနံ ဇာနိတဗ္ဗံ၊ သေနာသနက္ခေတ္တံ ဇာနိတဗ္ဗံ၊ သေနာသနသန္တောသော ဇာနိတဗ္ဗော၊ သေနာသနပဋိသံယုတ္တံ ဓုတင်္ဂံ ဇာနိတဗ္ဗံ။ တတ္ထ **သေနာသန**န္တိ မဉ္စော, ပီဌံ, ဘိသိ, ဗိမ္ဗောဟနံ, ဝိဟာရော, အဍ္ဍယောဂေါ, ပါသာဒေါ, ဟမ္မိယံ, ဂုဟာ, လေဏံ, အဋ္ဋော,

၁-အဍ္ဍကုလာနိယေဝ (သီ၊ သျာ)

māḷo, veḷugumbo, rukkhamūlaṁ, yattha vā pana bhikkhū paṭikkamantīti imāni pannarasa senāsanāni.

Senāsanakkhettanti “saṁghato vā gaṇato vā ñātito vā mittato vā attano vā dhanena paṁsukūlaṁ vā”ti cha khettāni.

Senāsanasantosoti senāsane vitakkasantosādayo pannarasa santosā. Te piṇḍapāte vuttanayeneva veditabbā. **Senāsanapaṭisaṁyuttāni** pana pañca dhutaṅgāni āraññi kaṅgaṁ, rukkhamūlikaṅgaṁ, abbhokāsikaṅgaṁ, sosānikaṅgaṁ, yathāsantatikaṅganti. Tesaṁ vitthārakathā Visuddhimagge vuttā. Iti senāsanasantosamahā-ariyavaṁsaṁ pūrayamāno bhikkhu imāni pañca dhutaṅgāni gopeti. Imāni gopento senāsanasanto samahā-ariyavaṁsena santuṭṭho hoti. (9-3)

Gilānapaccayo pana piṇḍapāteyeva paviṭṭho. Tattha yathālābhayathābala yathāsāruppasantoseneva santussitabbaṁ. Nesajjikaṅgaṁ bhāvanārāma-ariyavaṁsaṁ bhajati. Vuttampi cetaṁ—

“Pañca senāsane vuttā, pañca āhāranissitā.
Eko vīriyasaṁyutto, dve ca cīvaranissitā”ti.

Iti āyasmā Dhammasenāpati Sāriputtatthero pathaviṁ[1] pattharamāno viya sāgara kucchiṁ pūrayamāno viya ākāsaṁ vitthārayamāno viya ca paṭhamaṁ cīvarasantosaṁ ariyavaṁsaṁ kathetvā candaṁ uṭṭhāpento viya sūriyaṁ ullaṅghento viya ca dutiyaṁ piṇḍapātasantosaṁ kathetvā Sineruṁ ukkhipento viya tatiyaṁ senāsanasantosaṁ ariya vaṁsaṁ kathetvā idāni sahassanayappaṭimaṇḍitaṁ catutthaṁ bhāvanārāmaṁ ariya vaṁsaṁ kathetuṁ **puna caparaṁ āvuso bhikkhu pahānārāmo hotī**ti desanaṁ ārabhi.

Tattha āramanaṁ ārāmo, abhiratīti attho. Pañcavidhe pahāne ārāmo assāti **pahānārāmo**. Kāmacchandaṁ pajahanto ramati, nekkhammaṁ bhāvento ramati, byāpādaṁ pajahanto ramati -pa- sabbakilese pajahanto ramati, arahattamaggaṁ bhāvento ramatīti evaṁ pahāne ratoti

1. Mahāpaṭhaviṁ (Syā)

မာဠော, ဝေဠုဂုမ္ဗော, ရုက္ခမူလံ, ယတ္ထ ဝါ ပန ဘိက္ခူ ပဋိက္ကမန္တီတိ ဣမာနိ ပန္နရသ သေနာသနာနိ။

သေနာသနက္ခေတ္တန္တိ “သံဃတော ဝါ ဂဏတော ဝါ ဉာတိတော ဝါ မိတ္တတော ဝါ အတ္တနော ဝါ ဓနေန ပံသုကူလံ ဝါ”တိ ဆ ခေတ္တာနိ။

သေနာသနသန္တောသောတိ သေနာသနေ ဝိတက္ကသန္တောသာဒယော ပန္နရသ သန္တောသာ။ တေ ပိဏ္ဍပါတေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ **သေနာသနပဋိသံယုတ္တာနိ** ပန ပဉ္စ ဓုတင်္ဂါနိ အာရညိကင်္ဂံ, ရုက္ခမူလိကင်္ဂံ, အဗ္ဘောကာသိကင်္ဂံ, သောသာနိကင်္ဂံ, ယထာသန္တတိကင်္ဂန္တိ။ တေသံ ဝိတ္ထာရကထာ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝုတ္တာ။ ဣတိ သေနာသနသန္တောသမဟာအရိယဝံသံ ပူရယမာနော ဘိက္ခု ဣမာနိ ပဉ္စ ဓုတင်္ဂါနိ ဂေါပေတိ။ ဣမာနိ ဂေါပေန္တော သေနာသနသန္တောသမဟာအရိယဝံသေန သန္တုဋ္ဌော ဟောတိ။ (၉-၃)

ဂိလာနပစ္စယော ပန ပိဏ္ဍပါတေယေဝ ပဝိဋ္ဌော။ တတ္ထ ယထာလာဘယထာဗလယထာသာရုပ္ပသန္တောသေနေဝ သန္တုဿိတဗ္ဗံ။ နေသဇ္ဇိကင်္ဂံ ဘာဝနာရာမအရိယဝံသံ ဘဇတိ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ—

“ပဉ္စ သေနာသနေ ဝုတ္တာ၊ ပဉ္စ အာဟာရနိဿိတာ။
ဧကော ဝီရိယသံယုတ္တော၊ ဒွေ စ စီဝရနိဿိတာ”တိ။

ဣတိ အာယသ္မာ ဓမ္မသေနာပတိ သာရိပုတ္တတ္ထေရော ပထဝိံ[၁] ပတ္ထရမာနော ဝိယ သာဂရကုစ္ဆိံ ပူရယမာနော ဝိယ အာကာသံ ဝိတ္ထာရယမာနော ဝိယ စ ပဌမံ စီဝရသန္တောသံ အရိယဝံသံ ကထေတွာ စန္ဒံ ဥဋ္ဌာပေန္တော ဝိယ သူရိယံ ဥလ္လင်္ဃေန္တော ဝိယ စ ဒုတိယံ ပိဏ္ဍပါတသန္တောသံ ကထေတွာ သိနေရုံ ဥက္ခိပေန္တော ဝိယ တတိယံ သေနာသနသန္တောသံ အရိယဝံသံ ကထေတွာ ဣဒါနိ သဟဿနယပ္ပဋိမဏ္ဍိတံ စတုတ္ထံ ဘာဝနာရာမံ အရိယဝံသံ ကထေတုံ **ပုန စပရံ အာဝုသော ဘိက္ခု ပဟာနာရာမော ဟောတီ**တိ ဒေသနံ အာရဘိ။

တတ္ထ အာရမနံ အာရာမော၊ အဘိရတီတိ အတ္ထော။ ပဉ္စဝိဓေ ပဟာနေ အာရာမော အဿာတိ **ပဟာနာရာမော။** ကာမစ္ဆန္ဒံ ပဇဟန္တော ရမတိ၊ နေက္ခမ္မံ ဘာဝေန္တော ရမတိ၊ ဗျာပါဒံ ပဇဟန္တော ရမတိ။ပ။ သဗ္ဗကိလေသေ ပဇဟန္တော ရမတိ၊ အရဟတ္တမဂ္ဂံ ဘာဝေန္တော ရမတီတိ ဧဝံ ပဟာနေ ရတောတိ

၁-မဟာပထဝိံ (သျာ)

pahānarato. Vuttanayeneva bhāvanāya ārāmo assāti **bhāvanārāmo**. Bhāvanāya ratoti **bhāvanārato.**

Imesu pana catūsu ariyavaṁsesu purimehi tīhi terasannaṁ dhutaṅgānaṁ catupaccayasantosassa ca vasena sakalaṁ Vinayapiṭakaṁ kathitaṁ hoti. Bhāvanārāmena avasesaṁ piṭakadvayaṁ. Imaṁ pana bhāvanārāmataṁ ariyavaṁsaṁ kathentena bhikkhunā Paṭisambhidāmagge nekkhammapāḷiyā kathetabbo. Dīghanikāye Dasuttarasuttantapariyāyena kathetabbo. Majjhimanikāye Satipaṭṭhānasuttantapariyāyena kathe tabbo. Abhidhamme Niddesapariyāyena kathetabbo.

Tattha **Paṭisambhidāmagge nekkhammapāḷiyā**ti so nekkhammaṁ bhāvento ramati, kāmacchandaṁ pajahanto ramati. Abyāpādaṁ, byāpādaṁ. Ālokasaññaṁ, thinamiddhaṁ. Avikkhepaṁ, uddhaccaṁ. Dhammavavatthānaṁ, vicikicchaṁ. Ñāṇaṁ. avijjaṁ. Pāmojjaṁ, aratiṁ. Paṭhamaṁ jhānaṁ, pañca nīvaraṇe. Dutiyaṁ jhānaṁ, vitakkavicāre. Tatiyaṁ jhānaṁ, pītiṁ. Catutthaṁ jhānaṁ, sukhadukkhe. Ākāsānañcāya tanasamāpattiṁ bhāvento ramati, rūpasaññaṁ paṭighasaññaṁ nānattasaññaṁ pajahanto ramati. Viññāṇañcāyatanasamāpattiṁ -pa- nevasaññānāsaññāyatanasamāpattiṁ bhāvento ramati, ākiñcaññāyatanasaññaṁ pajahanto ramati.

Aniccānupassanaṁ bhāvento ramati, niccasaññaṁ pajahanto ramati. Dukkhā nupassanaṁ, sukhasaññaṁ. Anattānupassanaṁ, attasaññaṁ. Nibbidānupassanaṁ, nandiṁ. Virāgānupassanaṁ, rāgaṁ. Nirodhānupassanaṁ, samudayaṁ. Paṭinissaggānu passanaṁ, ādānaṁ. Khayānupassanaṁ, ghanasaññaṁ. Vayānupassanaṁ, āyūhanaṁ. Vipariṇāmānupassanaṁ, dhuvasaññaṁ. Animittānupassanaṁ, nimittaṁ. Apaṇihitānupa ssanaṁ, paṇidhiṁ. Suññatānupassanaṁ, abhinivesaṁ. Adhipaññādhammavipassanaṁ, sārādānābhinivesaṁ. Yathābhūtañāṇadassanaṁ, sammohābhinivesaṁ. Ādīnavānu passanaṁ, ālayābhinivesaṁ. Paṭisaṅkhānupassanaṁ, appaṭisaṅkhaṁ. Vivaṭṭānu passanaṁ, saṁyogābhinivesaṁ. Sotāpattimaggaṁ, diṭṭhekaṭṭhe kilese. Sakadāgāmi maggaṁ, oḷārike kilese. Anāgāmimaggaṁ, aṇusahagate kilese. Arahattamaggaṁ bhāvento ramati, sabbakilese pajahanto ramatīti evaṁ **Paṭisambhidāmagge** nekkhamma pāḷiyā kathetabbo.

ပဟာနရတော။ ဝုတ္တနယေနေဝ ဘာဝနာယ အာရာမော အဿာတိ **ဘာဝနာရာမော**။ ဘာဝနာယ ရတောတိ **ဘာဝနာရတော**။

ဣမေသု ပန စတူသု အရိယဝံသေသု ပုရိမေဟိ တီဟိ တေရသန္နံ ဓုတင်္ဂါနံ စတုပစ္စယသန္တောသဿ စ ဝသေန သကလံ ဝိနယပိဋကံ ကထိတံ ဟောတိ။ ဘာဝနာရာမေန အဝသေသံ ပိဋကဒ္ဒယံ။ ဣမံ ပန ဘာဝနာရာမတံ အရိယဝံသံ ကထေန္တေန ဘိက္ခုနာ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂေ နေက္ခမ္မပါဠိယာ ကထေတဗ္ဗော။ ဒီဃနိကာယေ ဒသုတ္တရသုတ္တန္တပရိယာယေန ကထေတဗ္ဗော။ မဇ္ဈိမနိကာယေ သတိပဋ္ဌာနသုတ္တန္တပရိယာယေန ကထေတဗ္ဗော။ အဘိဓမ္မေ နိဒ္ဒေသပရိယာယေန ကထေတဗ္ဗော။

တတ္ထ **ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂေ နေက္ခမ္မပါဠိယာ**တိ သော နေက္ခမ္မံ ဘာဝေန္တော ရမတိ၊ ကာမစ္ဆန္ဒံ ပဇဟန္တော ရမတိ။ အဗျာပါဒံ၊ ဗျာပါဒံ။ အာလောကသညံ၊ ထိနမိဒ္ဓံ။ အဝိက္ခေပံ၊ ဥဒ္ဓစ္စံ။ ဓမ္မဝဝတ္ထာနံ၊ ဝိစိကိစ္ဆံ။ ဉာဏံ၊ အဝိဇ္ဇံ။ ပါမောဇ္ဇံ၊ အရတိံ။ ပဌမံ ဈာနံ၊ ပဉ္စ နီဝရဏေ။ ဒုတိယံ ဈာနံ၊ ဝိတက္ကဝိစာရေ။ တတိယံ ဈာနံ၊ ပီတိံ။ စတုတ္ထံ ဈာနံ၊ သုခဒုက္ခေ။ အာကာသာနဉ္စာယတနသမာပတ္တိံ ဘာဝေန္တော ရမတိ၊ ရူပသညံ ပဋိဃသညံ နာနတ္တသညံ ပဇဟန္တော ရမတိ။ ဝိညာဏဉ္စာယတနသမာပတ္တိံ။ပ။ နေဝသညာနာသညာယတနသမာပတ္တိံ ဘာဝေန္တော ရမတိ၊ အာကိဉ္စညာယတနသညံ ပဇဟန္တော ရမတိ။

အနိစ္စာနုပဿနံ ဘာဝေန္တော ရမတိ၊ နိစ္စသညံ ပဇဟန္တော ရမတိ။ ဒုက္ခာနုပဿနံ၊ သုခသညံ။ အနတ္တာနုပဿနံ၊ အတ္တသညံ။ နိဗ္ဗိဒါနုပဿနံ၊ နန္ဒိံ။ ဝိရာဂါနုပဿနံ၊ ရာဂံ။ နိရောဓာနုပဿနံ၊ သမုဒယံ။ ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿနံ၊ အာဒါနံ။ ခယာနုပဿနံ၊ ဃနသညံ။ ဝယာနုပဿနံ၊ အာယူဟနံ။ ဝိပရိဏာမာနုပဿနံ၊ ဓုဝသညံ။ အနိမိတ္တာနုပဿနံ၊ နိမိတ္တံ။ အပဏိဟိတာနုပဿနံ၊ ပဏိဓိံ။ သုညတာနုပဿနံ၊ အဘိနိဝေသံ။ အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနံ၊ သာရာဒါနာဘိနိဝေသံ။ ယထာဘူတဉာဏဒဿနံ၊ သမ္မောဟာဘိနိဝေသံ။ အာဒီနဝါနုပဿနံ၊ အာလယာဘိနိဝေသံ။ ပဋိသင်္ခါနုပဿနံ၊ အပ္ပဋိသင်္ခံ။ ဝိဝဋ္ဋာနုပဿနံ၊ သံယောဂါဘိနိဝေသံ။ သောတာပတ္တိမဂ္ဂံ၊ ဒိဋ္ဌေကဋ္ဌေ ကိလေသေ။ သကဒါဂါမိမဂ္ဂံ၊ ဩဠာရိကေ ကိလေသေ။ အနာဂါမိမဂ္ဂံ၊ အဏုသဟဂတေ ကိလေသေ။ အရဟတ္တမဂ္ဂံ ဘာဝေန္တော ရမတိ၊ သဗ္ဗကိလေသေ ပဇဟန္တော ရမတီတိ ဧဝံ **ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂေ** နေက္ခမ္မပါဠိယာ ကထေတဗ္ဗော။

Dīghanikāye Dasuttarasuttantapariyāyenāti ekaṁ dhammaṁ bhāvento ramati, ekaṁ dhammaṁ pajahanto ramati -pa- dasa dhamme bhāvento ramati, dasa dhamme pajahanto ramati. Katamaṁ ekaṁ dhammaṁ bhāvento ramati. Kāyagatāsatiṁ sātasaha gataṁ. Imaṁ ekaṁ dhammaṁ bhāvento ramati. Katamaṁ ekaṁ dhammaṁ pajahanto ramati. Asmimānaṁ. Imaṁ ekaṁ dhammaṁ pajahanto ramati. Katame dve dhamme -pa-. Katame dasa dhamme bhāvento ramati. Dasa kasiṇāyatanāni. Ime dasa dhamme bhāvento ramati. Katame dasa dhamme pajahanto ramati. Dasa micchatte. Ime dasa dhamme pajahanto ramati. Evaṁ kho bhikkhave bhikkhu bhāvanārāmo hotīti evaṁ dīghanikāye dasuttarasuttantapariyāyena kathetabbo.

Majjhimanikāye Satipaṭṭhānasuttantapariyāyenāti ekāyano bhikkhave maggo -pa- yāvadeva ñāṇamattāya paṭissatimattāya anissito ca viharati na ca kiñci loke upādi yati. Evampi bhikkhave bhikkhu bhāvanārāmo hoti bhāvanārato, pahānārāmo hoti pahānarato. Puna caparaṁ bhikkhave bhikkhu gacchanto vā gacchāmīti pajānāti -pa-. Puna caparaṁ bhikkhave bhikkhu seyyathāpi passeyya sarīraṁ sivathikāya chaḍḍitaṁ -pa- pūtīni cuṇṇakajātāni. So imameva kāyaṁ upasaṁharati, ayampi kho kāyo evaṁ dhammo evaṁbhāvī evaṁanatītoti. Iti ajjhattaṁ vā kāye kāyānupassī viharati -pa-. Evampi kho bhikkhave bhikkhu bhāvanārāmo hotīti evaṁ Majjhimanikāye Satipaṭṭhānasuttantapariyāyena kathetabbo.

Abhidhamme Niddesapariyāyenāti sabbepi saṅkhate aniccato dukkhato rogato gaṇḍato -pa- saṁkilesikadhammato passanto ramati. Ayaṁ bhikkhave bhikkhu bhāva nārāmo hotīti evaṁ niddesapariyāyena kathetabbo.

Neva attānukkaṁsetīti ajja me saṭṭhi vā sattati vā vassāni aniccaṁ dukkhaṁ anattāti vipassanāya kammaṁ karontassa, ko mayā sadiso atthīti evaṁ attukkaṁsanaṁ na karoti. **Na paraṁ vambhetī**ti aniccaṁ dukkhanti vipassanāmattakampi natthi, kiṁ ime vissaṭṭhakammaṭṭhānā carantīti evaṁ paraṁ vambhanaṁ na karoti. Sesaṁ vuttanaya meva. (9-4)

ဒီဃနိကာယေ ဒသုတ္တရသုတ္တန္တပရိယာယေနာတိ ဧကံ ဓမ္မံ ဘာဝေန္တော ရမတိ၊ ဧကံ ဓမ္မံ ပဇဟန္တော ရမတိ။ပ။ ဒသ ဓမ္မေ ဘာဝေန္တော ရမတိ၊ ဒသ ဓမ္မေ ပဇဟန္တော ရမတိ။ ကတမံ ဧကံ ဓမ္မံ ဘာဝေန္တော ရမတိ။ ကာယဂတာသတိံ သာတသဟဂတံ။ ဣမံ ဧကံ ဓမ္မံ ဘာဝေန္တော ရမတိ။ ကတမံ ဧကံ ဓမ္မံ ပဇဟန္တော ရမတိ။ အသ္မိမာနံ။ ဣမံ ဧကံ ဓမ္မံ ပဇဟန္တော ရမတိ။ ကတမေ ဒွေ ဓမ္မေ။ပ။ ကတမေ ဒသ ဓမ္မေ ဘာဝေန္တော ရမတိ။ ဒသ ကသိဏာယတနာနိ။ ဣမေ ဒသ ဓမ္မေ ဘာဝေန္တော ရမတိ။ ကတမေ ဒသ ဓမ္မေ ပဇဟန္တော ရမတိ။ ဒသ မိစ္ဆတ္တေ။ ဣမေ ဒသ ဓမ္မေ ပဇဟန္တော ရမတိ။ ဧဝံ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဘာဝနာရာမော ဟောတီတိ ဧဝံ ဒီဃနိကာယေ ဒသုတ္တရသုတ္တန္တပရိယာယေန ကထေတဗ္ဗော။

မဇ္ဈိမနိကာယေ သတိပဋ္ဌာနသုတ္တန္တပရိယာယေနာတိ ဧကာယနော ဘိက္ခဝေ မဂ္ဂေါ။ပ။ ယာဝဒေဝ ဉာဏမတ္တာယ ပဋိဿတိမတ္တာယ အနိဿိတော စ ဝိဟရတိ န စ ကိဉ္စိ လောကေ ဥပါဒိယတိ။ ဧဝမ္ပိ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဘာဝနာရာမော ဟောတိ ဘာဝနာရတော၊ ပဟာနာရာမော ဟောတိ ပဟာနရတော။ ပုန စပရံ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဂစ္ဆန္တော ဝါ ဂစ္ဆာမီတိ ပဇာနာတိ။ပ။ ပုန စပရံ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု သေယျထာပိ ပဿေယျ သရီရံ သိဝထိကာယ ဆဍ္ဍိတံ။ပ။ ပူတီနိ စုဏ္ဏကဇာတာနိ။ သော ဣမမေဝ ကာယံ ဥပသံဟရတိ၊ အယမ္ပိ ခေါ ကာယော ဧဝံဓမ္မော ဧဝံဘာဝီ ဧဝံအနတီတောတိ။ ဣတိ အဇ္ဈတ္တံ ဝါ ကာယေ ကာယာနုပဿီ ဝိဟရတိ။ပ။ ဧဝမ္ပိ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဘာဝနာရာမော ဟောတီတိ ဧဝံ မဇ္ဈိမနိကာယေ သတိပဋ္ဌာနသုတ္တန္တပရိယာယေန ကထေတဗ္ဗော။

အဘိဓမ္မေ နိဒ္ဒေသပရိယာယေနာတိ သဗ္ဗေပိ သင်္ခတေ အနိစ္စတော ဒုက္ခတော ရောဂတော ဂဏ္ဍတော။ပ။ သံကိလေသိကဓမ္မတော ပဿန္တော ရမတိ။ အယံ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဘာဝနာရာမော ဟောတီတိ ဧဝံ နိဒ္ဒေသပရိယာယေန ကထေတဗ္ဗော။

နေဝ အတ္တာနုက္ကံသေတီတိ အဇ္ဇ မေ သဋ္ဌိ ဝါ သတ္တတိ ဝါ ဝဿာနိ အနိစ္စံ ဒုက္ခံ အနတ္တာတိ ဝိပဿနာယ ကမ္မံ ကရောန္တဿ၊ ကော မယာ သဒိသော အတ္ထီတိ ဧဝံ အတ္တုက္ကံသနံ န ကရောတိ။ **န ပရံ ဝမ္ဘေတီ**တိ အနိစ္စံ ဒုက္ခန္တိ ဝိပဿနာမတ္တကမ္ပိ နတ္ထိ၊ ကိံ ဣမေ ဝိဿဋ္ဌကမ္မဋ္ဌာနာ စရန္တီတိ ဧဝံ ပရံ ဝမ္ဘနံ န ကရောတိ။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။ (၉-၄)

310. **Padhānānī**ti uttamavīriyāni. **Saṁvarapadhānan**ti cakkhādīni saṁvarantassa uppannavīriyaṁ. **Pahānapadhānan**ti kāmavitakkādayo pajahantassa uppannavīriyaṁ. **Bhāvanāpadhānan**ti bojjhaṅge bhāventassa uppannavīriyaṁ. **Anurakkhaṇāpadhānan**ti samādhinimittaṁ anurakkhantassa uppannavīriyaṁ. (10-1)

Vivekanissitanti-ādīsu viveko virāgo nirodhoti tīṇipi nibbānassa nāmāni. Nibbānañhi upadhivivekattā **viveko**. Taṁ āgamma rāgādayo virajjantīti **virāgo**. Nirujjhantīti **nirodho.** Tasmā "vivekanissitan"ti-ādīsu ārammaṇavasena adhigantabba vasena vā nibbānanissitanti attho. **Vossaggapariṇāmin**ti ettha dve vossaggā pariccāgavo ssaggo ca pakkhandanavossaggo ca. Tattha vipassanā tadaṅgavasena kilese ca khandhe ca pariccajatīti pariccāgavossaggo. Maggo ārammaṇavasena nibbānaṁ pakkhandatīti pakkhandanavossaggo. Tasmā vossaggapariṇāminti yathā bhāviyamāno satisambo jjhaṅgo vossaggatthāya pariṇamati, vipassanābhāvañca maggabhāvañca pāpuṇāti, evaṁ bhāvetīti ayamettha attho. Sesapadesupi eseva nayo. (10-3)

Bhadrakanti bhaddakaṁ[1]. **Samādhinimittaṁ** vuccati aṭṭhikasaññādivasena adhigato samādhiyeva. **Anurakkhatī**ti samādhiparibandhakadhamme[2] rāgadosamohe sodhento rakkhati. Ettha ca aṭṭhikasaññādikā pañceva saññā vuttā. Imasmiṁ pana ṭhāne dasapi asubhāni vitthāretvā kathetabbāni. Tesaṁ vitthāro Visuddhimagge vuttoyeva. (10-4)

Dhamme ñāṇanti ekapaṭivedhavasena catusaccadhamme ñāṇaṁ catusaccabbha ntare nirodhasacce dhamme ñāṇañca. Yathāha "tattha katamaṁ dhamme ñāṇaṁ, catūsu maggesu catūsu phalesu ñāṇan"ti[3]. **Anvaye ñāṇan**ti cattāri saccāni paccakkhato disvā yathā idāni, evaṁ atītepi anāgatepi imeva pañcakkhandhā dukkhasaccaṁ, ayameva taṇhā samudayasaccaṁ, ayameva nirodho nirodhasaccaṁ, ayameva maggo maggasaccanti evaṁ tassa ñāṇassa anugatiyaṁ ñāṇaṁ. Tenāha "so iminā dhammena ñātena diṭṭhena pattena viditena pariyogāḷhena atītānāgatena nayaṁ netī"ti[3]. **Pariye ñāṇan**ti paresaṁ

1. Bhaddikanti laddhakaṁ (Sī)
2. Samādhipāripakkhikadhamme (Sī) samādhiparipanthikadhamme (Syā)
3. Abhi 2. 341 piṭṭhe.

၃၁၀။ **ပဓာနာနီ**တိ ဥတ္တမဝီရိယာနိ။ **သံဝရပဓာန**န္တိ စက္ခာဒီနိ သံဝရန္တဿ ဥပ္ပန္နဝီရိယံ။ **ပဟာနပဓာန**န္တိ ကာမဝိတက္ကာဒယော ပဇဟန္တဿ ဥပ္ပန္နဝီရိယံ။ **ဘာဝနာပဓာန**န္တိ ဗောဇ္ဈင်္ဂေ ဘာဝေန္တဿ ဥပ္ပန္နဝီရိယံ။ **အနုရက္ခဏာပဓာန**န္တိ သမာဓိနိမိတ္တံ အနုရက္ခန္တဿ ဥပ္ပန္နဝီရိယံ။ (၁၀-၁)

ဝိဝေကနိဿိတန္တိအာဒီသု ဝိဝေကော ဝိရာဂေါ နိရောဓောတိ တီဏိပိ နိဗ္ဗာနဿ နာမာနိ။ နိဗ္ဗာနဉှိ ဥပဓိဝိဝေကတ္တာ **ဝိဝေကော**။ တံ အာဂမ္မ ရာဂါဒယော ဝိရဇ္ဇန္တီတိ **ဝိရာဂေါ**။ နိရုဇ္ဈန္တီတိ **နိရောဓော**။ တသ္မာ “ဝိဝေကနိဿိတ”န္တိအာဒီသု အာရမ္မဏဝသေန အဓိဂန္တဗ္ဗဝသေန ဝါ နိဗ္ဗာနနိဿိတန္တိ အတ္ထော။ **ဝေါဿဂ္ဂပရိဏာမိ**န္တိ ဧတ္ထ ဒွေ ဝေါဿဂ္ဂါ ပရိစ္စာဂဝေါဿဂ္ဂေါ စ ပက္ခန္ဒနဝေါဿဂ္ဂေါ စ။ တတ္ထ ဝိပဿနာ တဒင်္ဂဝသေန ကိလေသေ စ ခန္ဓေ စ ပရိစ္စဇတီတိ ပရိစ္စာဂဝေါဿဂ္ဂေါ။ မဂ္ဂေါ အာရမ္မဏဝသေန နိဗ္ဗာနံ ပက္ခန္ဒတီတိ ပက္ခန္ဒနဝေါဿဂ္ဂေါ။ တသ္မာ ဝေါဿဂ္ဂပရိဏာမိန္တိ ယထာ ဘာဝိယမာနော သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ ဝေါဿဂ္ဂတ္ထာယ ပရိဏမတိ၊ ဝိပဿနာဘာဝဉ္စ မဂ္ဂဘာဝဉ္စ ပါပုဏာတိ၊ ဧဝံ ဘာဝေတီတိ အယမေတ္ထ အတ္ထော။ သေသပဒေသုပိ ဧသေဝ နယော။ (၁၀-၃)

ဘဒြကန္တိ ဘဒ္ဒကံ[1]။ **သမာဓိနိမိတ္တံ** ဝုစ္စတိ အဋ္ဌိကသညာဒိဝသေန အဓိဂတော သမာဓိယေဝ။ **အနုရက္ခတီ**တိ သမာဓိပရိဗန္ဓကဓမ္မေ[2] ရာဂဒေါသမောဟေ သောဓေန္တော ရက္ခတိ။ ဧတ္ထ စ အဋ္ဌိကသညာဒိကာ ပဉ္စေဝ သညာ ဝုတ္တာ။ ဣမသ္မိံ ပန ဌာနေ ဒသပိ အသုဘာနိ ဝိတ္ထာရေတွာ ကထေတဗ္ဗာနိ။ တေသံ ဝိတ္ထာရော ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝုတ္တောယေဝ။ (၁၀-၄)

ဓမ္မေ ဉာဏန္တိ ဧကပဋိဝေဓဝသေန စတုသစ္စဓမ္မေ ဉာဏံ စတုသစ္စဗ္ဘန္တရေ နိရောဓသစ္စေ ဓမ္မေ ဉာဏဉ္စ။ ယထာဟ “တတ္ထ ကတမံ ဓမ္မေ ဉာဏံ၊ စတူသု မဂ္ဂေသု စတူသု ဖလေသု ဉာဏ”န္တိ[3]။ **အန္ဝယေ ဉာဏ**န္တိ စတ္တာရိ သစ္စာနိ ပစ္စက္ခတော ဒိသွာ ယထာ ဣဒါနိ၊ ဧဝံ အတီတေပိ အနာဂတေပိ ဣမေဝ ပဉ္စက္ခန္ဓာ ဒုက္ခသစ္စံ၊ အယမေဝ တဏှာ သမုဒယသစ္စံ၊ အယမေဝ နိရောဓော နိရောဓသစ္စံ၊ အယမေဝ မဂ္ဂေါ မဂ္ဂသစ္စန္တိ ဧဝံ တဿ ဉာဏဿ အနုဂတိယံ ဉာဏံ။ တေနာဟ “သော ဣမိနာ ဓမ္မေန ဉာတေန ဒိဋ္ဌေန ပတ္တေန ဝိဒိတေန ပရိယောဂါဠ္ဟေန အတီတာနာဂတေန နယံ နေတီ”တိ[3]။ **ပရိယေ ဉာဏ**န္တိ ပရေသံ

၁-ဘဒ္ဒိကန္တိ လဒ္ဓကံ (သီ)
၂-သမာဓိပါရိပက္ခိကဓမ္မေ (သီ) သမာဓိပရိပန္ထိကဓမ္မေ (သျာ)
၃-အဘိ ၂-၃၄၁-ပိဋ္ဌေ။

cittaparicchede ñāṇaṁ. Yathāha “tattha katamaṁ pariye ñāṇaṁ, idha bhikkhu para sattānaṁ parapuggalānaṁ cetasā ceto paricca jānātī”ti[1] vitthāretabbaṁ. Ṭhapetvā pana imāni tīṇi ñāṇāni avasesaṁ **sammutiñāṇaṁ** nāma. Yathāha “tattha katamaṁ sammuti ñāṇaṁ, ṭhapetvā dhamme ñāṇaṁ ṭhapetvā anvaye ñāṇaṁ ṭhapetvā paricchede ñāṇaṁ avasesaṁ sammutiñāṇan”ti[1]. (11)

Dukkhe ñāṇādīhi arahattaṁ pāpetvā ekassa bhikkhuno niggamanaṁ catusacca kammaṭṭhānaṁ kathitaṁ. Tattha dve saccāni vaṭṭaṁ, dve vivaṭṭaṁ, vaṭṭe abhiniveso hoti, no vivaṭṭe. Dvīsu saccesu ācariyasantike pariyattiṁ uggahetvā kammaṁ karoti, dvīsu saccesu “nirodhasaccaṁ nāma iṭṭhaṁ kantaṁ manāpaṁ, maggasaccaṁ nāma iṭṭhaṁ kantaṁ manāpan”ti savanavasena kammaṁ karoti. Dvīsu saccesu uggahapari pucchāsavanadhāraṇasammasanapaṭivedho vaṭṭati, dvīsu savanapaṭivedho vaṭṭati. Tīṇi kiccavasena paṭivijjhati, ekaṁ ārammaṇavasena. Dve saccāni duddasattā gambhīrāni, dve gambhīrattā duddasāni. (12)

Sotāpattiyaṅgādicatukkavaṇṇanā

311. **Sotāpattiyaṅgānī**ti sotāpattiyā aṅgāni, sotāpattimaggassa paṭilābha kāraṇānīti attho. **Sappurisasaṁsevo**ti Buddhādīnaṁ sappurisānaṁ upasaṅkamitvā sevanaṁ. **Saddhammassavanan**ti sappāyassa Tepiṭakadhammassa savanaṁ. **Yoni somanasikāro**ti aniccādivasena manasikāro. **Dhammānudhammappaṭipattī**ti lokuttara dhammassa anudhammabhūtāya pubbabhāgapaṭipattiyā paṭipajjanaṁ. (13)

Aveccappasādenāti acalappasādena. “Itipi so Bhagavā”ti-ādīni Visuddhimagge vitthāritāni. Phaladhātu-āhāracatukkāni uttānatthāneva. Apicettha lūkhapaṇītavatthu vasena oḷārikasukhumatā veditabbā. (14-17)

Viññāṇaṭṭhitiyoti viññāṇaṁ etāsu tiṭṭhatīti viññāṇaṭṭhitiyo. Ārammaṇaṭṭhiti vasenetaṁ vuttaṁ. **Rūpūpāyan**ti rūpaṁ upagataṁ hutvā. Pañcavokārabhavasmiñhi abhisaṅkhāraviññāṇaṁ rūpakkhandhaṁ nissāya tiṭṭhati. Taṁ sandhāyetaṁ vuttaṁ. **Rūpārammaṇan**ti rūpakkhandhagocaraṁ rūpapatiṭṭhitaṁ hutvā.

---

1. Abhi 2. 342 piṭṭhe.

စိတ္တပရိစ္ဆေဒေ ဉာဏံ။ ယထာဟ “တတ္ထ ကတမံ ပရိယေ ဉာဏံ၊ ဣဓ ဘိက္ခု ပရသတ္တာနံ ပရပုဂ္ဂလာနံ စေတသာ စေတော ပရိစ္စ ဇာနာတီ”တိ[၁] ဝိတ္ထာရေတဗ္ဗံ။ ဌပေတွာ ပန ဣမာနိ တီဏိ ဉာဏာနိ အဝသေသံ **သမ္မုတိဉာဏံ** နာမ။ ယထာဟ “တတ္ထ ကတမံ သမ္မုတိဉာဏံ၊ ဌပေတွာ ဓမ္မေ ဉာဏံ ဌပေတွာ အန္ဝယေ ဉာဏံ ဌပေတွာ ပရိစ္ဆေဒေ ဉာဏံ အဝသေသံ သမ္မုတိဉာဏ”န္တိ[၁]။ (၁၁)

ဒုက္ခေ ဉာဏာဒီဟိ အရဟတ္တံ ပါပေတွာ ဧကဿ ဘိက္ခုနော နိဂ္ဂမနံ စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာနံ ကထိတံ။ တတ္ထ ဒွေ သစ္စာနိ ဝဋ္ဋံ၊ ဒွေ ဝိဝဋ္ဋံ၊ ဝဋ္ဋေ အဘိနိဝေသော ဟောတိ၊ နော ဝိဝဋ္ဋေ။ ဒွီသု သစ္စေသု အာစရိယသန္တိကေ ပရိယတ္တိံ ဥဂ္ဂဟေတွာ ကမ္မံ ကရောတိ၊ ဒွီသု သစ္စေသု “နိရောဓသစ္စံ နာမ ဣဋ္ဌံ ကန္တံ မနာပံ၊ မဂ္ဂသစ္စံ နာမ ဣဋ္ဌံ ကန္တံ မနာပ”န္တိ သဝနဝသေန ကမ္မံ ကရောတိ။ ဒွီသု သစ္စေသု ဥဂ္ဂဟပရိပုစ္ဆာသဝနဓာရဏသမ္မသနပဋိဝေဓော ဝဋ္ဋတိ၊ ဒွီသု သဝနပဋိဝေဓော ဝဋ္ဋတိ။ တီဏိ ကိစ္စဝသေန ပဋိဝိဇ္ဈတိ၊ ဧကံ အာရမ္မဏဝသေန။ ဒွေ သစ္စာနိ ဒုဒ္ဒသတ္တာ ဂမ္ဘီရာနိ၊ ဒွေ ဂမ္ဘီရတ္တာ ဒုဒ္ဒသာနိ။ (၁၂)

သောတာပတ္တိယင်္ဂါဒိစတုက္ကဝဏ္ဏနာ

၃၁၁။ **သောတာပတ္တိယင်္ဂါနီ**တိ သောတာပတ္တိယာ အင်္ဂါနိ၊ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဿ ပဋိလာဘကာရဏာနီတိ အတ္ထော။ **သပ္ပုရိသသံသေဝေါ**တိ ဗုဒ္ဓါဒီနံ သပ္ပုရိသာနံ ဥပသင်္ကမိတွာ သေဝနံ။ **သဒ္ဓမ္မဿဝန**န္တိ သပ္ပါယဿ တေပိဋကဓမ္မဿ သဝနံ။ **ယောနိသောမနသိကာရော**တိ အနိစ္စာဒိဝသေန မနသိကာရော။ **ဓမ္မာနုဓမ္မပ္ပဋိပတ္တီ**တိ လောကုတ္တရဓမ္မဿ အနုဓမ္မဘူတာယ ပုဗ္ဗဘာဂပဋိပတ္တိယာ ပဋိပဇ္ဇနံ။ (၁၃)

အဝေစ္စပ္ပသာဒေနာတိ အစလပ္ပသာဒေန။ “ဣတိပိ သော ဘဂဝါ”တိအာဒီနိ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝိတ္ထာရိတာနိ။ ဖလဓာတုအာဟာရစတုက္ကာနိ ဥတ္တာနတ္ထာနေဝ။ အပိစေတ္ထ လူခပဏီတဝတ္ထုဝသေန ဩဠာရိကသုခုမတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ (၁၄။၁၇)

ဝိညာဏဋ္ဌိတိယောတိ ဝိညာဏံ ဧတာသု တိဋ္ဌတီတိ ဝိညာဏဋ္ဌိတိယော။ အာရမ္မဏဋ္ဌိတိဝသေနေတံ ဝုတ္တံ။ **ရူပူပါယ**န္တိ ရူပံ ဥပဂတံ ဟုတွာ။ ပဉ္စဝေါကာရဘဝသ္မိဉှိ အဘိသင်္ခါရဝိညာဏံ ရူပက္ခန္ဓံ နိဿာယ တိဋ္ဌတိ။ တံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။ **ရူပါရမ္မဏ**န္တိ ရူပက္ခန္ဓဂေါစရံ ရူပပတိဋ္ဌိတံ ဟုတွာ။

၁-အဘိ ၂-၃၄၂-ပိဋ္ဌေ။

Nandūpasecananti lobhasahagataṁ sampayuttanandiyāva upasittaṁ hutvā. Itaraṁ upanissayakoṭiyā. **Vuddhiṁ virūḷiṁ vepullaṁ āpajjatī**ti saṭṭhipi sattatipi vassāni evaṁ pavattamānaṁ vuddhiṁ virūḷhiṁ vepullaṁ āpajjati. **Vedanūpāyādīsupi** eseva nayo. Imehi pana tīhi padehi catuvokārabhave abhisaṅkhāraviññāṇaṁ vuttaṁ. Tassa yāvatā yukaṁ pavattanavasena vuddhiṁ virūḷhiṁ vepullaṁ āpajjanā veditabbā. Catukkavasena pana desanāya āgatattā viññāṇūpāyanti na vuttaṁ. Evaṁ vuccamāne ca "katamaṁ nu kho ettha kammaviññāṇaṁ, katamaṁ vipākaviññāṇan"ti sammoho bhaveyya, tasmāpi na vuttaṁ. **Agatigamanāni** vitthāritāneva. (18-19)

Cīvarahetūti kattha manāpaṁ cīvaraṁ labhissāmīti cīvarakāraṇā uppajjati. **Iti bhavābhavahetū**ti ettha **itī**ti nidassanatthe nipāto. Yathā cīvarādihetu, evaṁ bhavābhava hetūpīti attho. **Bhavābhavo**ti cettha paṇītapaṇītatarāni telamadhuphāṇitādīni adhippe tāni. Imesaṁ pana catunnaṁ taṇhuppādānaṁ pahānatthāya paṭipāṭiyāva cattāro ariya vaṁsā desitāti veditabbā. **Paṭipadācatukkaṁ** heṭṭhā vuttameva. Akkhamādīsu padhāna karaṇakāle sītādīni na khamatīti **akkhamā**. Khamatīti **khamā**. Indriyadamanaṁ **damā**. "Uppannaṁ kāmavitakkaṁ nādhivāsetī"ti-ādinā nayena vitakkasamanaṁ **samā**. (20-22)

Dhammapadānīti dhammakoṭṭhāsāni. Anabhijjhā dhammapadaṁ nāma alobho vā alobhasīsena adhigatajjhānavipassanāmaggaphalanibbānāni vā. Abyāpādo dhamma padaṁ nāma akopo vā mettāsīsena adhigatajjhānādīni vā. Sammāsati dhammapadaṁ nāma suppaṭṭhitasati vā satisīsena adhigatajjhānādīni vā. Sammāsamādhi dhammapadaṁ nāma samāpatti vā aṭṭhasamāpattivasena adhigatajjhānavipassanāmaggaphalanibbānāni vā. Dasāsubhavasena vā adhigatajjhānādīni anabhijjhā dhammapadaṁ. Catubrahma vihāravasena adhigatāni abyāpādo dhammapadaṁ. Dasānussati-āhāre paṭikūlasaññā vasena adhigatāni sammāsati dhammapadaṁ. Dasakasiṇa-ānāpānavasena adhigatāni sammāsamādhi dhammapadanti. (23)

Dhammasamādānesu paṭhamaṁ acelakapaṭipadā. Dutiyaṁ tibbakilesassa arahattaṁ gahetuṁ asakkontassa assumukhassāpi rudato parisuddhabrahmacariya caraṇaṁ. Tatiyaṁ kāmesu pātabyatā. Catutthaṁ cattāro paccaye

နန္ဒူပသေစနန္တိ လောဘသဟဂတံ သမ္ပယုတ္တနန္ဒိယာဝ ဥပသိတ္တံ ဟုတွာ။ ဣတရံ ဥပနိဿယကောဋိယာ။ **ဝုဍ္ဎိံ ဝိရူဠှိံ ဝေပုလ္လံ အာပဇ္ဇတီ**တိ သဋ္ဌိပိ သတ္တတိပိ ဝဿာနိ ဧဝံ ပဝတ္တမာနံ ဝုဍ္ဎိံ ဝိရူဠှိံ ဝေပုလ္လံ အာပဇ္ဇတိ။ **ဝေဒနူပါယာဒီသုပိ** ဧသေဝ နယော။ ဣမေဟိ ပန တီဟိ ပဒေဟိ စတုဝေါကာရဘဝေ အဘိသင်္ခါရဝိညာဏံ ဝုတ္တံ။ တဿ ယာဝတာ ယုကံ ပဝတ္တနဝသေန ဝုဍ္ဎိံ ဝိရူဠှိံ ဝေပုလ္လံ အာပဇ္ဇနာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ စတုက္ကဝသေန ပန ဒေသနာယ အာဂတတ္တာ ဝိညာဏူပါယန္တိ န ဝုတ္တံ။ ဧဝံ ဝုစ္စမာနေ စ "ကတမံ နု ခေါ ဧတ္ထ ကမ္မဝိညာဏံ၊ ကတမံ ဝိပါကဝိညာဏ"န္တိ သမ္မောဟော ဘဝေယျ၊ တသ္မာပိ န ဝုတ္တံ။ **အဂတိဂမနာနိ** ဝိတ္ထာရိတာနေဝ။ (၁၈။၁၉)

စီဝရဟေတူတိ ကတ္ထ မနာပံ စီဝရံ လဘိဿာမီတိ စီဝရကာရဏာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ **ဣတိ ဘဝါဘဝဟေတူ**တိ ဧတ္ထ **ဣတီ**တိ နိဒဿနတ္ထေ နိပါတော။ ယထာ စီဝရာဒိဟေတု၊ ဧဝံ ဘဝါဘဝဟေတူပီတိ အတ္ထော။ **ဘဝါဘဝေါ**တိ စေတ္ထ ပဏီတပဏီတတရာနိ တေလမဓုဖာဏိတာဒီနိ အဓိပ္ပေတာနိ။ ဣမေသံ ပန စတုန္နံ တဏှုပ္ပါဒါနံ ပဟာနတ္ထာယ ပဋိပါဋိယာဝ စတ္တာရော အရိယဝံသာ ဒေသိတာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ **ပဋိပဒါစတုက္ကံ** ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တမေဝ။ အက္ခမာဒီသု ပဓာနကရဏကာလေ သီတာဒီနိ န ခမတီတိ **အက္ခမာ**။ ခမတီတိ **ခမာ**။ ဣန္ဒြိယဒမနံ **ဒမာ**။ "ဥပ္ပန္နံ ကာမဝိတက္ကံ နာဓိဝါသေတီ"တိအာဒိနာ နယေန ဝိတက္ကသမနံ **သမာ**။ (၂၀။၂၂)

ဓမ္မပဒါနီတိ ဓမ္မကောဋ္ဌာသာနိ။ အနဘိဇ္ဈာ ဓမ္မပဒံ နာမ အလောဘော ဝါ အလောဘသီသေန အဓိဂတဈာနဝိပဿနာမဂ္ဂဖလနိဗ္ဗာနာနိ ဝါ။ အဗျာပါဒေါ ဓမ္မပဒံ နာမ အကောပေါ ဝါ မေတ္တာသီသေန အဓိဂတဈာနာဒီနိ ဝါ။ သမ္မာသတိ ဓမ္မပဒံ နာမ သုပ္ပဋ္ဌိတသတိ ဝါ သတိသီသေန အဓိဂတဈာနာဒီနိ ဝါ။ သမ္မာသမာဓိ ဓမ္မပဒံ နာမ သမာပတ္တိ ဝါ အဋ္ဌသမာပတ္တိဝသေန အဓိဂတဈာနဝိပဿနာမဂ္ဂဖလနိဗ္ဗာနာနိ ဝါ။ ဒသာသုဘဝသေန ဝါ အဓိဂတဈာနာဒီနိ အနဘိဇ္ဈာ ဓမ္မပဒံ။ စတုဗြဟ္မဝိဟာရဝသေန အဓိဂတာနိ အဗျာပါဒေါ ဓမ္မပဒံ။ ဒသာနုဿတိအာဟာရေပဋိကူလသညာဝသေန အဓိဂတာနိ သမ္မာသတိ ဓမ္မပဒံ။ ဒသကသိဏအာနာပါနဝသေန အဓိဂတာနိ သမ္မာသမာဓိ ဓမ္မပဒန္တိ။ (၂၃)

ဓမ္မသမာဒါနေသု ပဌမံ အစေလကပဋိပဒါ။ ဒုတိယံ တိဗ္ဗကိလေသဿ အရဟတ္တံ ဂဟေတုံ အသက္ကောန္တဿ အဿုမုခဿာပိ ရုဒတော ပရိသုဒ္ဓဗြဟ္မစရိယစရဏံ။ တတိယံ ကာမေသု ပါတဗျတာ။ စတုတ္ထံ စတ္တာရော ပစ္စယေ

alabhamānassāpi jhānavipassanāvasena sukhasamaṅgino sāsanabrahmacariyaṁ. (24)

Dhammakkhandhāti ettha guṇaṭṭho khandhaṭṭho. **Sīlakkhandho**ti sīlaguṇo. Ettha ca phalasīlaṁ adhippetaṁ. Sesapadesupi eseva nayo. Iti catūsupi ṭhānesu phala meva vuttaṁ. (25)

Balānīti upatthambhanaṭṭhena akampiyaṭṭhena ca balāni. Tesaṁ paṭipakkhehi kosajjādīhi akampaniyatā veditabbā. Sabbānipi samathavipassanāmaggavasena lokiya lokuttarāneva kathitāni. (26)

Adhiṭṭhānānīti ettha **adhī**ti upasaggamattaṁ. Atthato pana tena vā tiṭṭhanti, tattha vā tiṭṭhanti, ṭhānameva vā taṁtaṁguṇādhikānaṁ purisānaṁ adhiṭṭhānaṁ, paññāva adhiṭṭhānaṁ **paññādhiṭṭhānaṁ**. Ettha ca paṭhamena aggaphalapaññā. Dutiyena vacī saccaṁ. Tatiyena āmisapariccāgo. Catutthena kilesūpasamo kathitoti veditabbo. Paṭhamena ca kammassakatapaññaṁ vipassanāpaññaṁ vā ādiṁ katvā phalapaññā kathitā. Dutiyena vacīsaccaṁ ādiṁ katvā paramatthasaccaṁ nibbānaṁ. Tatiyena āmisapariccāgaṁ ādiṁ katvā aggamaggena kilesapariccāgo. Catutthena samāpattivikkhambhite kilese ādiṁ katvā aggamaggena kilesavūpasamo. Paññādhiṭṭhānena vā ekena arahattaphalapaññā kathitā. Sesehi paramatthasaccaṁ. Saccādhiṭṭhānena vā ekena paramattha saccaṁ kathitaṁ. Sesehi arahattapaññāti **Mūsikābhayatthero** āha. (27)

Pañhabyākaraṇādicatukkavaṇṇanā.

312. **Pañhabyākaraṇāni** Mahāpadesakathāya vitthāritāneva. (28)

Kaṇhanti kāḷakaṁ dasa-akusalakammapathakammaṁ. **Kaṇhavipākan**ti apāye nibbattanato kāḷakavipākaṁ. **Sukkan**ti paṇḍaraṁ kusalakammapathakammaṁ. **Sukka vipākan**ti sagge nibbattanato paṇḍaravipākaṁ. **Kaṇhasukkan**ti missakakammaṁ. **Kaṇhasukkavipākan**ti sukhadukkhavipākaṁ. Missakakammañhi katvā akusalena tiracchānayoniyaṁ maṅgalahatthiṭṭhānādīsu uppanno kusalena pavatte sukhaṁ vedayati. Kusalena rājakulepi nibbatto akusalena pavatte dukkhaṁ vedayati. **Akaṇha-asukkan**ti kammakkhayakaraṁ catumaggañāṇaṁ adhippetaṁ.

အလဘမာနဿာပိ ဈာနဝိပဿနာဝသေန သုခသမင်္ဂိနော သာသန-ဗြဟ္မစရိယံ။ (၂၄)

ဓမ္မက္ခန္ဓာတိ ဧတ္ထ ဂုဏဋ္ဌော ခန္ဓဋ္ဌော။ **သီလက္ခန္ဓော**တိ သီလဂုဏော။ ဧတ္ထ စ ဖလသီလံ အဓိပ္ပေတံ။ သေသပဒေသုပိ ဧသေဝ နယော။ ဣတိ စတူသုပိ ဌာနေသု ဖလမေဝ ဝုတ္တံ။ (၂၅)

ဗလာနီတိ ဥပတ္ထမ္ဘနဋ္ဌေန အကမ္ပိယဋ္ဌေန စ ဗလာနိ။ တေသံ ပဋိပက္ခေဟိ ကောသဇ္ဇာဒီဟိ အကမ္ပနိယတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သဗ္ဗာနိပိ သမထဝိပဿနာ-မဂ္ဂဝသေန လောကိယလောကုတ္တရာနေဝ ကထိတာနိ။ (၂၆)

အဓိဋ္ဌာနာနီတိ ဧတ္ထ **အဓီ**တိ ဥပသဂ္ဂမတ္တံ။ အတ္ထတော ပန တေန ဝါ တိဋ္ဌန္တိ, တတ္ထ ဝါ တိဋ္ဌန္တိ, ဌာနမေဝ ဝါ တံတံဂုဏာဓိကာနံ ပုရိသာနံ အဓိဋ္ဌာနံ၊ ပညာဝ အဓိဋ္ဌာနံ **ပညာဓိဋ္ဌာနံ**။ ဧတ္ထ စ ပဌမေန အဂ္ဂဖလပညာ။ ဒုတိယေန ဝစီသစ္စံ။ တတိယေန အာမိသပရိစ္စာဂေါ။ စတုတ္ထေန ကိလေသူပ-သမော ကထိတောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ပဌမေန စ ကမ္မဿကတပညံ ဝိပဿနာပညံ ဝါ အာဒိံ ကတွာ ဖလပညာ ကထိတာ။ ဒုတိယေန ဝစီသစ္စံ အာဒိံ ကတွာ ပရမတ္ထသစ္စံ နိဗ္ဗာနံ။ တတိယေန အာမိသပရိစ္စာဂံ အာဒိံ ကတွာ အဂ္ဂမဂ္ဂေန ကိလေသပရိစ္စာဂေါ။ စတုတ္ထေန သမာပတ္တိဝိက္ခမ္ဘိတေ ကိလေသေ အာဒိံ ကတွာ အဂ္ဂမဂ္ဂေန ကိလေသဝူပသမော။ ပညာဓိဋ္ဌာနေန ဝါ ဧကေန အရဟတ္တဖလပညာ ကထိတာ။ သေသေဟိ ပရမတ္ထသစ္စံ။ သစ္စာ-ဓိဋ္ဌာနေန ဝါ ဧကေန ပရမတ္ထသစ္စံ ကထိတံ။ သေသေဟိ အရဟတ္တပညာတိ **မူသိကာဘယတ္ထေရော** အာဟ။ (၂၇)

ပဉ္ဟဗျာကရဏာဒိစတုက္ကဝဏ္ဏနာ

၃၁၂။ **ပဉ္ဟဗျာကရဏာနိ** မဟာပဒေသကထာယ ဝိတ္ထာရိတာနေဝ။ (၂၈)

ကဏှန္တိ ကာဠကံ ဒသအကုသလကမ္မပထကမ္မံ။ **ကဏှဝိပါက**န္တိ အပါယေ နိဗ္ဗတ္တနတော ကာဠကဝိပါကံ။ **သုက္က**န္တိ ပဏ္ဍရံ ကုသလကမ္မပထကမ္မံ။ **သုက္က-ဝိပါက**န္တိ သဂ္ဂေ နိဗ္ဗတ္တနတော ပဏ္ဍရဝိပါကံ။ **ကဏှသုက္က**န္တိ မိဿကကမ္မံ။ **ကဏှသုက္ကဝိပါက**န္တိ သုခဒုက္ခဝိပါကံ။ မိဿကကမ္မဉှိ ကတွာ အကုသလေန တိရစ္ဆာနယောနိယံ မင်္ဂလဟတ္ထိဋ္ဌာနာဒီသု ဥပ္ပန္နော ကုသလေန ပဝတ္တေ သုခံ ဝေဒယတိ။ ကုသလေန ရာဇကုလေပိ နိဗ္ဗတ္တော အကုသလေန ပဝတ္တေ ဒုက္ခံ ဝေဒယတိ။ **အကဏှအသုက္က**န္တိ ကမ္မက္ခယကရံ စတုမဂ္ဂဉာဏံ အဓိပ္ပေတံ။

Tañhi yadi kaṇhaṁ bhaveyya, kaṇhavipākaṁ dadeyya. Yadi sukkaṁ bhaveyya, sukka vipākaṁ dadeyya. Ubhayavipākassa pana adānato akaṇhāsukkavipākattā akaṇhaṁ asukkanti ayamettha attho. (29)

Sacchikaraṇīyāti paccakkhakaraṇena ceva paṭilābhena ca sacchikātabbā. **Cakkhunā**ti dibbacakkhunā. **Kāyenā**ti sahajātanāmakāyena. **Paññāyā**ti arahattaphala ñāṇena. (30)

Oghāti vaṭṭasmiṁ satte ohananti osīdāpentīti oghā. Tattha pañcakāmaguṇiko rāgo **kāmogho.** Rūpārūpabhavesu chandarāgo **bhavogho**. Tathā jhānanikanti sassata diṭṭhisahagato ca rāgo. Dvāsaṭṭhi diṭṭhiyo **diṭṭhogho**. (31)

Vaṭṭasmiṁ yojentīti **yogā**. Te oghā viya veditabbā. (32)

Visaṁyojentīti **visaññogā**. Tattha asubhajjhānaṁ kāmayogavisaṁyogo. Taṁ pādakaṁ katvā adhigato anāgāmimaggo ekanteneva **kāmayogavisaññogo** nāma. arahattamaggo **bhavayogavisaññogo** nāma. Sotāpattimaggo **diṭṭhiyogavisaññogo** nāma. Arahattamaggo **avijjāyogavisaññogo** nāma. (33)

Ganthanavasena **ganthā**. Vaṭṭasmiṁ nāmakāyañceva rūpakāyañca ganthati bandhati palibundhatīti **kāyagantho. Idaṁsaccābhiniveso**ti idameva saccaṁ, moghamaññanti evaṁ pavatto diṭṭhābhiniveso. (34)

Upādānānīti ādānaggahaṇāni. Kāmoti rāgo, soyeva gahaṇaṭṭhena upādānanti **kāmupādānaṁ.** Diṭṭhīti micchādiṭṭhi, sāpi gahaṇaṭṭhena upādānanti **diṭṭhupādānaṁ**. Iminā suddhīti evaṁ sīlavatānaṁ gahaṇaṁ **sīlabbatupādānaṁ.** Attāti etena vadati ceva upādiyati cāti **attavādupādānaṁ.** (35)

Yoniyoti koṭṭhāsā. Aṇḍe jātāti **aṇḍajā**. Jalābumhi jātāti **jalābujā**. Saṁsede jātāti **saṁsedajā**. Sayanasmiṁ[1] pūtimacchādīsu ca nibbattānametaṁ adhivacanaṁ. Vegena āgantvā upapatitā viyāti **opapātikā.** Tattha devamanussesu saṁsedaja-opapātikānaṁ

---

1. Saṁsedasmiṁ (Sī)

တဉှိ ယဒိ ကဏှံ ဘဝေယျ၊ ကဏှဝိပါကံ ဒဒေယျ။ ယဒိ သုက္ကံ ဘဝေယျ၊ သုက္ကဝိပါကံ ဒဒေယျ။ ဥဘယဝိပါကဿ ပန အဒါနတော အကဏှာသုက္ကဝိပါကတ္တာ အကဏှံ အသုက္ကန္တိ အယမေတ္ထ အတ္ထော။ (၂၉)

သစ္ဆိကရဏီယာတိ ပစ္စက္ခကရဏေန စေဝ ပဋိလာဘေန စ သစ္ဆိကာတဗ္ဗာ။ **စက္ခုနာ**တိ ဒိဗ္ဗစက္ခုနာ။ **ကာယေနာ**တိ သဟဇာတနာမကာယေန။ **ပညာယာ**တိ အရဟတ္တဖလဉာဏေန။ (၃၀)

ဩဃာတိ ဝဋ္ဋသ္မိံ သတ္တေ ဩဟနန္တိ ဩသီဒါပေန္တီတိ ဩဃာ။ တတ္ထ ပဉ္စကာမဂုဏိကော ရာဂေါ **ကာမောဃော**။ ရူပါရူပဘဝေသု ဆန္ဒရာဂေါ **ဘဝေါဃော**။ တထာ ဈာနနိကန္တိ သဿတဒိဋ္ဌိသဟဂတော စ ရာဂေါ။ ဒွါသဋ္ဌိ ဒိဋ္ဌိယော **ဒိဋ္ဌောဃော**။ (၃၁)

ဝဋ္ဋသ္မိံ ယောဇေန္တီတိ **ယောဂါ**။ တေ ဩဃာ ဝိယ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ (၃၂)

ဝိသံယောဇေန္တီတိ **ဝိသညောဂါ**။ တတ္ထ အသုဘဈာနံ ကာမယောဂဝိသံယောဂေါ။ တံ ပါဒကံ ကတွာ အဓိဂတော အနာဂါမိမဂ္ဂေါ ဧကန္တေနေဝ **ကာမယောဂဝိသညောဂေါ** နာမ။ အရဟတ္တမဂ္ဂေါ **ဘဝယောဂဝိသညောဂေါ** နာမ။ သောတာပတ္တိမဂ္ဂေါ **ဒိဋ္ဌိယောဂဝိသညောဂေါ** နာမ။ အရဟတ္တမဂ္ဂေါ **အဝိဇ္ဇာယောဂဝိသညောဂေါ** နာမ။ (၃၃)

ဂန္ထနဝသေန **ဂန္ထာ**။ ဝဋ္ဋသ္မိံ နာမကာယဉ္စေဝ ရူပကာယဉ္စ ဂန္ထတိ ဗန္ဓတိ ပလိဗုန္ဓတီတိ **ကာယဂန္ထော**။ **ဣဒံသစ္စာဘိနိဝေသော**တိ ဣဒမေဝ သစ္စံ၊ မောဃမညန္တိ ဧဝံ ပဝတ္တော ဒိဋ္ဌာဘိနိဝေသော။ (၃၄)

ဥပါဒါနာနီတိ အာဒါနဂ္ဂဟဏာနိ။ ကာမောတိ ရာဂေါ၊ သောယေဝ ဂဟဏဋ္ဌေန ဥပါဒါနန္တိ **ကာမုပါဒါနံ**။ ဒိဋ္ဌီတိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၊ သာပိ ဂဟဏဋ္ဌေန ဥပါဒါနန္တိ **ဒိဋ္ဌုပါဒါနံ**။ ဣမိနာ သုဒ္ဓီတိ ဧဝံ သီလဝတာနံ ဂဟဏံ **သီလဗ္ဗတုပါဒါနံ**။ အတ္တာတိ ဧတေန ဝဒတိ စေဝ ဥပါဒိယတိ စာတိ **အတ္တဝါဒုပါဒါနံ**။ (၃၅)

ယောနိယောတိ ကောဋ္ဌာသာ။ အဏ္ဍေ ဇာတာတိ **အဏ္ဍဇာ**။ ဇလာဗုမှိ ဇာတာတိ **ဇလာဗုဇာ**။ သံသေဒေ ဇာတာတိ **သံသေဒဇာ**။ သယနသ္မိံ[၁] ပူတိမစ္ဆာဒီသု စ နိဗ္ဗတ္တာနမေတံ အဓိဝစနံ။ ဝေဂေန အာဂန္တွာ ဥပပတိတာ ဝိယာတိ **ဩပပါတိကာ**။ တတ္ထ ဒေဝမနုဿေသု သံသေဒဇဩပပါတိကာနံ

၁-သံသေဒသ္မိံ (သီ)

ayaṁ viseso. Saṁsedajā mandā daharā hutvā nibbattanti. Opapātikā soḷasavassuddesikā hutvā. Manussesu hi bhummadevesu ca imā catassopi yoniyo labbhanti. Tathā tiracchānesu supaṇṇanāgādīsu. Vuttañhetaṁ "tattha bhikkhave aṇḍajā supaṇṇā aṇḍajeva nāge haranti, na jalābuje na saṁsedaje na opapātike"ti[1]. Cātumahārājikato paṭṭhāya uparidevā opapātikāyeva. Tathā nerayikā. Petesu catassopi labbhanti. **Gabbhāvakka ntiyo** sampasādanīye kathitā eva. (36-37)

Attabhāvapaṭilābhesu paṭhamo khiḍḍāpadosikavasena veditabbo. Dutiyo orabbhikādīhi ghātiyamāna-urabbhādivasena. Tatiyo manopadosikāvasena. Catuttho cātumahārājike upādāya uparisesadevatāvasena. Te hi devā neva attasañcetanāya maranti, na parasañcetanāya. (38)

Dakkhiṇāvisuddhādicatukkavaṇṇanā

313. **Dakkhiṇāvisuddhiyo**ti dānasaṅkhātā dakkhiṇā visujjhanti mahapphalā honti etāhīti **dakkhiṇāvisuddhiyo.**

Dāyakato visujjhati, no paṭiggāhakatoti yattha dāyako sīlavā hoti, dhamme nuppannaṁ deyyadhammaṁ deti, paṭiggāhako dussīlo. Ayaṁ dakkhiṇā Vessantaramahārājassa dakkhiṇāsadisā. **Paṭiggāhakato visujjhati, no dāyakato**ti yattha paṭiggā hako sīlavā hoti, dāyako dussīlo, adhammenuppannaṁ deti, ayaṁ dakkhiṇā coraghā takassa dakkhiṇāsadisā. **Neva dāyakato visujjhati, no paṭiggāhakato**ti yattha ubhopi dussīlā, deyyadhammopi adhammena nibbatto. Vipariyāyena catutthā veditabbā. (39)

Saṅgahavatthūnīti saṅgahakāraṇāni. Tāni heṭṭhā vibhattāneva. (40)

Anariyavohārāti anariyānaṁ lāmakānaṁ vohārā. (41)

Ariyavohārāti ariyānaṁ sappurisānaṁ vohārā. (42)

1. Saṁ 2. 207 piṭṭhe.

အယံ ဝိသေသော။ သံသေဒဇာ မန္ဒာ ဒဟရာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တန္တိ။ ဩပပါတိကာ သောဠသဝဿုဒ္ဒေသိကာ ဟုတွာ။ မနုဿေသု ဟိ ဘုမ္မဒေဝေသု စ ဣမာ စတဿောပိ ယောနိယော လဗ္ဘန္တိ။ တထာ တိရစ္ဆာနေသု သုပဏ္ဏနာဂါဒီသု။ ဝုတ္တဉှေတံ “တတ္ထ ဘိက္ခဝေ အဏ္ဍဇာ သုပဏ္ဏာ အဏ္ဍဇေဝ နာဂေ ဟရန္တိ၊ န ဇလာဗုဇေ န သံသေဒဇေ န ဩပပါတိကေ”တိ[၁]။ စာတုမဟာရာဇိကတော ပဋ္ဌာယ ဥပရိဒေဝါ ဩပပါတိကာယေဝ။ တထာ နေရယိကာ။ ပေတေသု စတဿောပိ လဗ္ဘန္တိ။ **ဂဗ္ဘာဝက္ကန္တိယော** သမ္ပသာဒနီယေ ကထိတာ ဧဝ။ (၃၆။၃၇)

အတ္တဘာဝပဋိလာဘေသု ပဌမော ခိဍ္ဍာပဒေါသိကဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဒုတိယော ဩရဗ္ဘိကာဒီဟိ ဃာတိယမာနဥရဗ္ဘာဒိဝသေန။ တတိယော မနောပဒေါသိကာဝသေန။ စတုတ္ထော စာတုမဟာရာဇိကေ ဥပါဒါယ ဥပရိသေသဒေဝတာဝသေန။ တေ ဟိ ဒေဝါ နေဝ အတ္တသဉ္စေတနာယ မရန္တိ၊ န ပရသဉ္စေတနာယ။ (၃၈)

ဒက္ခိဏာဝိသုဒ္ဓါဒိစတုက္ကဝဏ္ဏနာ

၃၁၃။ **ဒက္ခိဏာဝိသုဒ္ဓိယော**တိ ဒါနသင်္ခါတာ ဒက္ခိဏာ ဝိသုဇ္ဈန္တိ မဟပ္ဖလာ ဟောန္တိ ဧတာဟီတိ **ဒက္ခိဏာဝိသုဒ္ဓိယော**။

ဒါယကတော ဝိသုဇ္ဈတိ၊ နော ပဋိဂ္ဂါဟကတောတိ ယတ္ထ ဒါယကော သီလဝါ ဟောတိ၊ ဓမ္မေနုပ္ပန္နံ ဒေယျဓမ္မံ ဒေတိ၊ ပဋိဂ္ဂါဟကော ဒုဿီလော။ အယံ ဒက္ခိဏာ ဝေဿန္တရမဟာရာဇဿ ဒက္ခိဏာသဒိသာ။ **ပဋိဂ္ဂါဟကတော ဝိသုဇ္ဈတိ၊ နော ဒါယကတော**တိ ယတ္ထ ပဋိဂ္ဂါဟကော သီလဝါ ဟောတိ၊ ဒါယကော ဒုဿီလော၊ အဓမ္မေနုပ္ပန္နံ ဒေတိ၊ အယံ ဒက္ခိဏာ စောရဃာတကဿ ဒက္ခိဏာသဒိသာ။ **နေဝ ဒါယကတော ဝိသုဇ္ဈတိ၊ နော ပဋိဂ္ဂါဟကတော**တိ ယတ္ထ ဥဘောပိ ဒုဿီလာ၊ ဒေယျဓမ္မောပိ အဓမ္မေန နိဗ္ဗတ္တော။ ဝိပရိယာယေန စတုတ္ထာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ (၃၉)

သင်္ဂဟဝတ္ထူနီတိ သင်္ဂဟကာရဏာနိ။ တာနိ ဟေဋ္ဌာ ဝိဘတ္တာနေဝ။ (၄၀)

အနရိယဝေါဟာရာတိ အနရိယာနံ လာမကာနံ ဝေါဟာရာ။ (၄၁)

အရိယဝေါဟာရာတိ အရိယာနံ သပ္ပုရိသာနံ ဝေါဟာရာ။ (၄၂)

၁-သံ ၂-၂၀၇-ပိဋ္ဌေ။

Diṭṭhavāditāti diṭṭhaṁ mayāti evaṁ vāditā. Ettha ca taṁtaṁsamuṭṭhāpaka cetanāvasena attho veditabbo. (43-46)

Attantapādicatukkavaṇṇanā

314. **Attantapā**dīsu paṭhamo acelako. Dutiyo orabbhikādīsu aññataro. Tatiyo yaññayājako. Catuttho sāsane sammāpaṭipanno. (47)

Attahitāya paṭipannādīsu paṭhamo yo sayaṁ sīlādisampanno, paraṁ sīlādīsu na samādapeti āyasmā Vakkalitthero viya. Dutiyo yo attanā na sīlādisampanno, paraṁ sīlādīsu samādapeti āyasmā Upanando viya. Tatiyo yo nevattanā sīlādisampanno, paraṁ sīlādīsu na samādapeti Devadatto viya. Catuttho yo attanā ca sīlādisampanno, parañca sīlādīsu samādapeti āyasmā Mahākassapo viya. (48)

Tamādīsu **tamo**ti andhakārabhūto. **Tamaparāyaṇo**ti tamameva paraṁ ayanaṁ gati assāti tamaparāyaṇo. Evaṁ sabbapadesu attho veditabbo. Ettha ca paṭhamo nīce caṇḍālādikule dujjīvite hīnattabhāve nibbattitvā tīṇi duccaritāni paripūreti. Dutiyo tathāvidho hutvā tīṇi sucaritāni paripūreti. Tatiyo uḷāre khattiyakule bahu-annapāne sampannattabhāve nibbattitvā tīṇi duccaritāni paripūreti. Catuttho tādisova hutvā tīṇi sucaritāni paripūreti. (49)

Samaṇamacaloti samaṇa-acalo. Ma-kāro padasandhimattaṁ. So Sotāpanno veditabbo. Sotāpanno hi catūhi vātehi indakhīlo viya parappavādehi akampiyo. Acala saddhāya samannāgatoti **samaṇamacalo**. Vuttampi cetaṁ "katamo ca puggalo samaṇa macalo, idhekacco puggalo tiṇṇaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā"ti[1] vitthāro. Rāgado sānaṁ pana tanubhūtattā sakadāgāmī **samaṇapadumo** nāma. Tenāha "katamo pana puggalo samaṇapadumo, idhekacco puggalo sakideva imaṁ lokaṁ āgantvā dukkha ssantaṁ karoti, ayaṁ vuccati

1. Abhi 3. 173 piṭṭhe.

ဒိဋ္ဌဝါဒိတာတိ ဒိဋ္ဌံ မယာတိ ဧဝံ ဝါဒိတာ။ ဧတ္ထ စ တံတံသမုဋ္ဌာပက-စေတနာဝသေန အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ (၄၃။၄၆)

အတ္တန္တပါဒိစတုက္ကဝဏ္ဏနာ

၃၁၄။ **အတ္တန္တပါ**ဒီသု ပဌမော အစေလကော။ ဒုတိယော ဩရဗ္ဘိကာဒီသု အညတရော။ တတိယော ယညယာဇကော။ စတုတ္ထော သာသနေ သမ္မာ-ပဋိပန္နော။ (၄၇)

အတ္တဟိတာယ ပဋိပန္နာဒီသု ပဌမော ယော သယံ သီလာဒိသမ္ပန္နော၊ ပရံ သီလာဒီသု န သမာဒပေတိ အာယသ္မာ ဝက္ကလိတ္ထေရော ဝိယ။ ဒုတိယော ယော အတ္တနာ န သီလာဒိသမ္ပန္နော၊ ပရံ သီလာဒီသု သမာဒပေတိ အာယသ္မာ ဥပနန္ဒော ဝိယ။ တတိယော ယော နေဝတ္တနာ သီလာဒိသမ္ပန္နော၊ ပရံ သီလာဒီသု န သမာဒပေတိ ဒေဝဒတ္တော ဝိယ။ စတုတ္ထော ယော အတ္တနာ စ သီလာဒိသမ္ပန္နော၊ ပရဉ္စ သီလာဒီသု သမာဒပေတိ အာယသ္မာ မဟာ-ကဿပေါ ဝိယ။ (၄၈)

တမာဒီသု **တမော**တိ အန္ဓကာရဘူတော။ **တမပရာယဏော**တိ တမမေဝ ပရံ အယနံ ဂတိ အဿာတိ တမပရာယဏော။ ဧဝံ သဗ္ဗပဒေသု အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဧတ္ထ စ ပဌမော နီစေ စဏ္ဍာလာဒိကုလေ ဒုဇ္ဇီဝိတေ ဟီနတ္တ-ဘာဝေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ တီဏိ ဒုစ္စရိတာနိ ပရိပူရေတိ။ ဒုတိယော တထာဝိဓော ဟုတွာ တီဏိ သုစရိတာနိ ပရိပူရေတိ။ တတိယော ဥဠာရေ ခတ္တိယကုလေ ဗဟုအန္နပါနေ သမ္ပန္နတ္တဘာဝေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ တီဏိ ဒုစ္စရိတာနိ ပရိပူရေတိ။ စတုတ္ထော တာဒိသောဝ ဟုတွာ တီဏိ သုစရိတာနိ ပရိပူရေတိ။ (၄၉)

သမဏမစလောတိ သမဏအစလော။ မ-ကာရော ပဒသန္ဓိမတ္တံ။ သော သောတာပန္နော ဝေဒိတဗ္ဗော။ သောတာပန္နော ဟိ စတူဟိ ဝါတေဟိ ဣန္ဒခီလော ဝိယ ပရပ္ပဝါဒေဟိ အကမ္ပိယော။ အစလသဒ္ဓါယ သမန္နာဂတောတိ **သမဏမစလော**။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ "ကတမော စ ပုဂ္ဂလော သမဏမစလော၊ ဣဓေကစ္စော ပုဂ္ဂလော တိဏ္ဏံ သံယောဇနာနံ ပရိက္ခယာ"တိ[၁] ဝိတ္ထာရော။ ရာဂဒေါသာနံ ပန တနုဘူတတ္တာ သကဒါဂါမီ **သမဏပဒုမော** နာမ။ တေနာဟ "ကတမော ပန ပုဂ္ဂလော သမဏပဒုမော၊ ဣဓေကစ္စော ပုဂ္ဂလော သကိဒေဝ ဣမံ လောကံ အာဂန္တွာ ဒုက္ခဿန္တံ ကရောတိ၊ အယံ ဝုစ္စတိ

၁-အဘိ ၃-၁၇၃-ပိဋ္ဌေ။

puggalo samaṇapadumo"ti[1]. Rāgadosānaṁ abhāvā khippameva pupphissatīti anāgāmī **samaṇapuṇḍarīko** nāma. Tenāha "katamo ca puggalo samaṇapuṇḍarīko, idhekacco puggalo pañcannaṁ orambhāgiyānaṁ -pa-. Ayaṁ vuccati puggalo samaṇapuṇḍarīko"ti[1]. arahā pana sabbesampi ganthakārakilesānaṁ abhāvā samaṇesu **samaṇasukhumālo** nāma. Tenāha "katamo ca puggalo samaṇesu samaṇasukhumālo, idhekacco āsavānaṁ khayā -pa- upasampajja viharati. Ayaṁ vuccati puggalo samaṇesu samaṇasukhu mālo"ti[2]. (50)

"Ime kho āvuso"ti-ādi vuttanayeneva yojetabbaṁ. Iti samapaññāsāya catukkānaṁ vasena dvepañhasatāni kathento thero sāmaggirasaṁ dassesīti.

Catukkavaṇṇanā niṭṭhitā.

Pañcakavaṇṇanā

315. Iti catukkavasena sāmaggirasaṁ dassetvā idāni pañcakavasena dassetuṁ puna desanaṁ ārabhi. Tattha pañcasu khandhesu **rūpakkhandho** lokiyo. Sesā **lokiya lokuttarā. Upādānakkhandhā** lokiyāva. Vitthārato pana khandhakathā Visuddhimagge vuttā. **Kāmaguṇā** heṭṭhā vitthāritāva. (1-3)

Sukatadukkaṭādīhi gantabbāti **gatiyo. Nirayo**ti nirassādo. Sahokāsena khandhā kathitā. Tato paresu tīsu nibbattā khandhāva vuttā. Catutthe okāsopi. (4)

Āvāse macchariyaṁ **āvāsamacchariyaṁ**. Tena samannāgato bhikkhu āgantukaṁ disvā "ettha cetiyassa vā saṁghassa vā parikkhāro ṭhapito"ti-ādīni vatvā saṁghikampi āvāsaṁ nivāreti. So kālaṁ katvā peto vā ajagaro vā hutvā nibbattati. Kule macchariyaṁ **kulamacchariyaṁ**. Tena samannāgato bhikkhu tehi kāraṇehi attano upaṭṭhākakule

---

1. Abhi 3. 173 piṭṭhe. 2. Abhi 3. 173 piṭṭhe.

ပုဂ္ဂလော သမဏပဒုမော"တိ[၁]။ ရာဂဒေါသာနံ အဘာဝါ ခိပ္ပမေဝ ပုပ္ဖိဿတီတိ အနာဂါမီ **သမဏပုဏ္ဍရီကော** နာမ။ တေနာဟ "ကတမော စ ပုဂ္ဂလော သမဏပုဏ္ဍရီကော၊ ဣဓေကစ္စော ပုဂ္ဂလော ပဉ္စန္နံ ဩရမ္ဘာဂိယာနံ။ပ။ အယံ ဝုစ္စတိ ပုဂ္ဂလော သမဏပုဏ္ဍရီကော"တိ[၁]။ အရဟာ ပန သဗ္ဗေသမ္ပိ ဂန္ထကာရကိလေသာနံ အဘာဝါ သမဏေသု **သမဏသုခုမာလော** နာမ။ တေနာဟ "ကတမော စ ပုဂ္ဂလော သမဏေသု သမဏသုခုမာလော၊ ဣဓေကစ္စော အာသဝါနံ ခယာ။ပ။ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတိ။ အယံ ဝုစ္စတိ ပုဂ္ဂလော သမဏေသု သမဏသုခုမာလော"တိ[၁]။ (၅၀)

"ဣမေ ခေါ အာဝုသော"တိအာဒိ ဝုတ္တနယေနေဝ ယောဇေတဗ္ဗံ။ ဣတိ သမပညာသာယ စတုက္ကာနံ ဝသေန ဒွေပဉှသတာနိ ကထေန္တော ထေရော သာမဂ္ဂိရသံ ဒဿေသီတိ။

စတုက္ကဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

ပဉ္စကဝဏ္ဏနာ

၃၁၅။ ဣတိ စတုက္ကဝသေန သာမဂ္ဂိရသံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ ပဉ္စကဝသေန ဒဿေတုံ ပုန ဒေသနံ အာရဘိ။ တတ္ထ ပဉ္စသု ခန္ဓေသု **ရူပက္ခန္ဓော** လောကိယော။ သေသာ **လောကိယလောကုတ္တရာ။ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ** လောကိယာဝ။ ဝိတ္ထာရတော ပန ခန္ဓကထာ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝုတ္တာ။ **ကာမဂုဏာ** ဟေဋ္ဌာ ဝိတ္ထာရိတာဝ။ (၁။၃)

သုကတဒုက္ကဋာဒီဟိ ဂန္တဗ္ဗာတိ **ဂတိယော။ နိရယော**တိ နိရဿာဒေါ။ သဟောကာသေန ခန္ဓာ ကထိတာ။ တတော ပရေသု တီသု နိဗ္ဗတ္တာ ခန္ဓာဝ ဝုတ္တာ။ စတုတ္ထေ ဩကာသောပိ။ (၄)

အာဝါသေ မစ္ဆရိယံ **အာဝါသမစ္ဆရိယံ။** တေန သမန္နာဂတော ဘိက္ခု အာဂန္တုကံ ဒိသွာ "ဧတ္ထ စေတိယဿ ဝါ သံဃဿ ဝါ ပရိက္ခာရော ဌပိတော"တိ-အာဒီနိ ဝတွာ သံဃိကမ္ပိ အာဝါသံ နိဝါရေတိ။ သော ကာလံ ကတွာ ပေတော ဝါ အဇဂရော ဝါ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တတိ။ ကုလေ မစ္ဆရိယံ **ကုလမစ္ဆရိယံ။** တေန သမန္နာဂတော ဘိက္ခု တေဟိ ကာရဏေဟိ အတ္တနော ဥပဋ္ဌာကကုလေ

၁-အဘိ ၃-၁၇၃-ပိဋ္ဌေ။

aññesaṁ pavesanampi nivāreti. Lābhe macchariyaṁ **lābhamacchariyaṁ**. Tena samannāgato bhikkhu saṁghikampi lābhaṁ maccharāyanto yathā aññe na labhanti, evaṁ karoti. Vaṇṇe macchariyaṁ **vaṇṇamacchariyaṁ**. **Vaṇṇo**ti cettha sarīravaṇṇopi guṇa vaṇṇopi veditabbo. Pariyattidhamme macchariyaṁ **dhammamacchariyaṁ**. Tena samannāgato bhikkhu "imaṁ dhammaṁ pariyāpuṇitvā eso maṁ abhibhavissatī"ti aññassa na deti. Yo pana dhammānuggahena vā puggalānuggahena vā na deti, na taṁ macchariyaṁ. (5)

Cittaṁ nivārenti pariyonandhantīti **nīvaraṇāni**. Kāmacchando nīvaraṇapatto arahattamaggavajjho. Kāmarāgānusayo kāmarāgasaṁyojanapatto anāgāmimaggavajjho. Thinaṁ cittagelaññaṁ. Middhaṁ khandhattayagelaññaṁ. Ubhayampi arahatta maggavajjhaṁ. Tathā uddhaccaṁ. Kukkuccaṁ anāgāmimaggavajjhaṁ. Vicikicchā paṭhamamaggavajjhā. (6)

Saṁyojanānīti bandhanāni. Tehi pana baddhesu puggalesu rūpārūpabhave nibbattā sotāpannasakadāgāmino antobaddhā bahisayitā nāma. Tesañhi kāmabhave bandhanaṁ. Kāmabhave anāgāmino bahibaddhā antosayitā nāma. Tesañhi rūpārūpa bhave bandhanaṁ. Kāmabhave sotāpannasakadāgāmino antobaddhā antosayitā nāma. Rūpārūpabhave anāgāmino bahibaddhā bahisayitā nāma. Khīṇāsavo sabbattha abandhano. (7-8)

Sikkhitabbaṁ padaṁ **sikkhāpadaṁ**, sikkhākoṭṭhāsoti attho. Sikkhāya vā padaṁ sikkhāpadaṁ, adhicitta-adhipaññāsikkhāya adhigamupāyoti attho. Ayamettha saṅkhepo. Vitthārato pana sikkhāpadakathā vibhaṅgappakaraṇe sikkhāpadavibhaṅge āgatā eva. (9)

Abhabbaṭṭhānādipañcakavaṇṇanā

316. "Abhabbo āvuso khīṇāsavo bhikkhu sañcicca pāṇan"ti-ādi desanāsīsameva, sotāpannādayopi pana abhabbā. Puthujjanakhīṇāsavānaṁ nindāpasaṁsatthampi evaṁ vuttaṁ. Puthujjano nāma gārayho, mātughātādīnipi

အညေသံ ပဝေသနမ္ပိ နိဝါရေတိ။ လာဘေ မစ္ဆရိယံ **လာဘမစ္ဆရိယံ**။ တေန သမန္နာဂတော ဘိက္ခု သံဃိကမ္ပိ လာဘံ မစ္ဆရာယန္တော ယထာ အညေ န လဘန္တိ၊ ဧဝံ ကရောတိ။ ဝဏ္ဏေ မစ္ဆရိယံ **ဝဏ္ဏမစ္ဆရိယံ**။ **ဝဏ္ဏော**တိ စေတ္ထ သရီရဝဏ္ဏောပိ ဂုဏဝဏ္ဏောပိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ပရိယတ္တိဓမ္မေ မစ္ဆရိယံ **ဓမ္မမစ္ဆရိယံ**။ တေန သမန္နာဂတော ဘိက္ခု "ဣမံ ဓမ္မံ ပရိယာပုဏိတွာ ဧသော မံ အဘိဘဝိဿတီ"တိ အညဿ န ဒေတိ။ ယော ပန ဓမ္မာနုဂ္ဂဟေန ဝါ ပုဂ္ဂလာနုဂ္ဂဟေန ဝါ န ဒေတိ၊ န တံ မစ္ဆရိယံ။ (၅)

စိတ္တံ နိဝါရေန္တိ ပရိယောနန္ဓန္တီတိ **နီဝရဏာနိ**။ ကာမစ္ဆန္ဒော နီဝရဏပတ္တော အရဟတ္တမဂ္ဂဝဇ္ဈော။ ကာမရာဂါနုသယော ကာမရာဂသံယောဇနပတ္တော အနာဂါမိမဂ္ဂဝဇ္ဈော။ ထိနံ စိတ္တဂေလညံ။ မိဒ္ဓံ ခန္ဓတ္တယဂေလညံ။ ဥဘယမ္ပိ အရဟတ္တမဂ္ဂဝဇ္ဈံ။ တထာ ဥဒ္ဓစ္စံ။ ကုက္ကုစ္စံ အနာဂါမိမဂ္ဂဝဇ္ဈံ။ ဝိစိကိစ္ဆာ ပဌမမဂ္ဂဝဇ္ဈာ။ (၆)

သံယောဇနာနီတိ ဗန္ဓနာနိ။ တေဟိ ပန ဗဒ္ဓေသု ပုဂ္ဂလေသု ရူပါရူပဘဝေ နိဗ္ဗတ္တာ သောတာပန္နသကဒါဂါမိနော အန္တောဗဒ္ဓါ ဗဟိသယိတာ နာမ။ တေသဉှိ ကာမဘဝေ ဗန္ဓနံ။ ကာမဘဝေ အနာဂါမိနော ဗဟိဗဒ္ဓါ အန္တောသယိတာ နာမ။ တေသဉှိ ရူပါရူပဘဝေ ဗန္ဓနံ။ ကာမဘဝေ သောတာပန္နသကဒါဂါမိနော အန္တောဗဒ္ဓါ အန္တောသယိတာ နာမ။ ရူပါရူပဘဝေ အနာဂါမိနော ဗဟိဗဒ္ဓါ ဗဟိသယိတာ နာမ။ ခီဏာသဝေါ သဗ္ဗတ္ထ အဗန္ဓနော။ (၇။၈)

သိက္ခိတဗ္ဗံ ပဒံ **သိက္ခာပဒံ**၊ သိက္ခာကောဋ္ဌာသောတိ အတ္ထော။ သိက္ခာယ ဝါ ပဒံ သိက္ခာပဒံ၊ အဓိစိတ္တအဓိပညာသိက္ခာယ အဓိဂမုပါယောတိ အတ္ထော။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ။ ဝိတ္ထာရတော ပန သိက္ခာပဒကထာ ဝိဘင်္ဂပ္ပကရဏေ သိက္ခာပဒဝိဘင်္ဂေ အာဂတာ ဧဝ။ (၉)

အဘဗ္ဗဋ္ဌာနာဒိပဉ္စကဝဏ္ဏနာ

၃၁၆။ "အဘဗ္ဗော အာဝုသော ခီဏာသဝေါ ဘိက္ခု သဉ္စိစ္စ ပါဏ"န္တိအာဒိ ဒေသနာသီသမေဝ၊ သောတာပန္နာဒယောပိ ပန အဘဗ္ဗာ။ ပုထုဇ္ဇနခီဏာသဝါနံ နိန္ဒာပသံသတ္ထမ္ပိ ဧဝံ ဝုတ္တံ။ ပုထုဇ္ဇနော နာမ ဂါရယှော၊ မာတုဃာတာဒီနိပိ

karoti. Khīṇāsavo pana pāsaṁso, kunthakipillikaghātādīnipi na karotīti. (10)

Byasanesu viyassatīti byasanaṁ, hitasukhaṁ khipati viddhaṁsetīti attho. Ñātīnaṁ byasanaṁ **ñātibyasanaṁ**, corarogabhayādīhi ñātivināsoti attho. Bhogānaṁ byasanaṁ **bhogabyasanaṁ**, rājacorādivasena bhogavināsoti attho. Rogo eva byasanaṁ **rogabyasanaṁ**. Rogo hi ārogyaṁ byasati vināsetīti byasanaṁ, sīlassa byasanaṁ **sīlabyasanaṁ.** Dussīlyassetaṁ nāmaṁ. Sammādiṭṭhiṁ vināsayamānā uppannā diṭṭhi eva byasanaṁ **diṭṭhibyasanaṁ**. Ettha ca ñātibyasanādīni tīṇi neva akusalāni na tilakkhaṇāhatāni. Sīladiṭṭhibyasanadvayaṁ akusalaṁ tilakkhaṇāhataṁ. Teneva “nāvuso sattā ñātibyasanahetu vā”ti-ādimāha. (11)

Ñātisampadāti ñātīnaṁ sampadā pāripūrī bahubhāvo. **Bhogasampadāyapi** eseva nayo. Ārogyassa sampadā **ārogyasampadā.** Pāripūrī dīgharattaṁ arogatā. **Sīladiṭṭhi sampadāsupi** eseva nayo. Idhāpi ñātisampadādayo no kusalā, na tilakkhaṇāhatā. Sīladiṭṭhisampadā kusalā, tilakkhaṇāhatā. Teneva “nāvuso sattā ñātisampadā hetuvā”ti-ādimāha. (12)

Sīlavipattisīlasampattikathā Mahāparinibbāne vitthāritāva. (13-14)

Codakenāti vatthusaṁsandassanā, āpattisaṁsandassanā, saṁvāsappaṭikkhepo, sāmīcippaṭikkhepoti catūhi codanāvatthūhi codayamānena. **Kālena vakkhāmi no akālenā**ti ettha cuditakassa kālo kathito, na codakassa. Paraṁ codentena hi parisamajjhe vā uposathapavāraṇagge vā āsanasālābhojanasālādīsu vā na codetabbaṁ. Divāṭṭhāne nisinnakāle “karotāyasmā okāsaṁ, ahaṁ āyasmantaṁ vattukāmo”ti evaṁ okāsaṁ kāretvā codetabbaṁ. Puggalaṁ pana upaparikkhitvā yo lolapuggalo abhūtaṁ vatvā bhikkhūnaṁ ayasaṁ āropeti, so okāsakammaṁ vināpi codetabbo. **Bhūtenā**ti tacchena sabhāvena. **Saṇhenā**ti maṭṭhena mudukena. **Atthasañhitenā**ti atthakāmatāya hitakāmatāya upetena. (15)

ကရောတိ။ ခီဏာသဝေါ ပန ပါသံသော၊ ကုန္ထကိပိလ္လိကဃာတာဒီနိပိ န ကရောတီတိ။ (၁၀)

ဗျသနေသု ဝိယဿတီတိ ဗျသနံ၊ ဟိတသုခံ ခိပတိ ဝိဒ္ဓံသေတီတိ အတ္ထော။ ဉာတီနံ ဗျသနံ **ဉာတိဗျသနံ၊** စောရရောဂဘယာဒီဟိ ဉာတိဝိနာသောတိ အတ္ထော။ ဘောဂါနံ ဗျသနံ **ဘောဂဗျသနံ၊** ရာဇစောရာဒိဝသေန ဘောဂဝိနာသောတိ အတ္ထော။ ရောဂေါ ဧဝ ဗျသနံ **ရောဂဗျသနံ။** ရောဂေါ ဟိ အာရောဂျံ ဗျသတိ ဝိနာသေတီတိ ဗျသနံ၊ သီလဿ ဗျသနံ **သီလဗျသနံ။** ဒုဿီလျဿေတံ နာမံ။ သမ္မာဒိဋ္ဌိံ ဝိနာသယမာနာ ဥပ္ပန္နာ ဒိဋ္ဌိ ဧဝ ဗျသနံ **ဒိဋ္ဌိဗျသနံ။** ဧတ္ထ စ ဉာတိဗျသနာဒီနိ တီဏိ နေဝ အကုသလာနိ န တိလက္ခဏာဟတာနိ။ သီလဒိဋ္ဌိဗျသနဒွယံ အကုသလံ တိလက္ခဏာဟတံ။ တေနေဝ “နာဝုသော သတ္တာ ဉာတိဗျသနဟေတု ဝါ”တိအာဒိမာဟ။ (၁၁)

ဉာတိသမ္ပဒါတိ ဉာတီနံ သမ္ပဒါ ပါရိပူရီ ဗဟုဘာဝေါ။ **ဘောဂသမ္ပဒါယပိ** ဧသေဝ နယော။ အာရောဂျဿ သမ္ပဒါ **အာရောဂျသမ္ပဒါ။** ပါရိပူရီ ဒီဃရတ္တံ အရောဂတာ။ **သီလဒိဋ္ဌိသမ္ပဒါသုပိ** ဧသေဝ နယော။ ဣဓာပိ ဉာတိသမ္ပဒါဒယော နော ကုသလာ၊ န တိလက္ခဏာဟတာ။ သီလဒိဋ္ဌိသမ္ပဒါ ကုသလာ၊ တိလက္ခဏာဟတာ။ တေနေဝ “နာဝုသော သတ္တာ ဉာတိသမ္ပဒါဟေတု ဝါ”တိအာဒိမာဟ။ (၁၂)

သီလဝိပတ္တိသီလသမ္ပတ္တိကထာ မဟာပရိနိဗ္ဗာနေ ဝိတ္ထာရိတာဝ။ (၁၃။၁၄)

စောဒကေနာတိ ဝတ္ထုသံသန္ဒဿနာ, အာပတ္တိသံသန္ဒဿနာ, သံဝါသပ္ပဋိက္ခေပေါ, သာမီစိပ္ပဋိက္ခေပေါတိ စတူဟိ စောဒနာဝတ္ထူဟိ စောဒယမာနေန။ **ကာလေန ဝက္ခာမိ နော အကာလေနာ**တိ ဧတ္ထ စုဒိတကဿ ကာလော ကထိတော, န စောဒကဿ။ ပရံ စောဒေန္တေန ဟိ ပရိသမဇ္ဈေ ဝါ ဥပေါသထပဝါရဏဂ္ဂေ ဝါ အာသနသာလာဘောဇနသာလာဒီသု ဝါ န စောဒေတဗ္ဗံ။ ဒိဝါဋ္ဌာနေ နိသိန္နကာလေ “ကရောတာယသ္မာ ဩကာသံ၊ အဟံ အာယသ္မန္တံ ဝတ္တုကာမော”တိ ဧဝံ ဩကာသံ ကာရေတွာ စောဒေတဗ္ဗံ။ ပုဂ္ဂလံ ပန ဥပပရိက္ခိတွာ ယော လောလပုဂ္ဂလော အဘူတံ ဝတွာ ဘိက္ခူနံ အယသံ အာရောပေတိ၊ သော ဩကာသကမ္မံ ဝိနာပိ စောဒေတဗ္ဗော။ **ဘူတေနာ**တိ တစ္ဆေန သဘာဝေန။ **သဏှေနာ**တိ မဋ္ဌေန မုဒုကေန။ **အတ္ထသံဟိတေနာ**တိ အတ္ထကာမတာယ ဟိတကာမတာယ ဥပေတေန။ (၁၅)

Padhāniyaṅgapañcakavaṇṇanā

317. **Padhāniyaṅgānī**ti padhānaṁ vuccati padahanaṁ[1], padhānamassa atthīti padhāniyo, padhāniyassa bhikkhuno aṅgāni **padhāniyaṅgāni. Saddho**ti saddhāya samannāgato. Saddhā panesā āgamanasaddhā, adhigamanasaddhā, okappanasaddhā, pasādasaddhāti catubbidhā. Tattha sabbaññubodhisattānaṁ saddhā abhinīhārato āgatattā **āgamanasaddhā** nāma. Ariyasāvakānaṁ paṭivedhena adhigatattā **adhigamanasaddhā** nāma. Buddho dhammo saṁghoti vutte acalabhāvena okappanaṁ **okappanasaddhā** nāma. Pasāduppatti **pasādasaddhā** nāma. Idha okappanasaddhā adhippetā. **Bodhin**ti catutthamaggañāṇaṁ. Taṁ suppaṭividdhaṁ Tathāgatenāti saddahati. Desanāsīsameva cetaṁ, iminā pana aṅgena tīsupi ratanesu saddhā adhippetā. Yassa hi Buddhādīsu pasādo balavā, tassa padhānavīriyaṁ ijjhati. **Appābādho**ti arogo. **Appātaṅko**ti niddukkho. **Samavepākiniyā**ti samavipācanīyā. **Gahaṇiyā**ti kammajatejodhātuyā. **Nātisītāya nāccuṇhāyā**ti atisītagahaṇiko sītabhīrū hoti, accuṇhagahaṇiko uṇhabhīrū hoti, tesaṁ padhānaṁ na ijjhati. Majjhimagahaṇikassa ijjhati. Tenāha "majjhimāya padhānakkha māyā"ti. **Yathābhūtaṁ attānaṁ āvikattā**ti yathābhūtaṁ attano aguṇaṁ pakāsetā. **Udayatthagāminiyā**ti udayañca atthaṅgamañca gantuṁ paricchindituṁ samatthāya, etena paññāsalakkhaṇapariggāhakaṁ udayabbayañāṇaṁ vuttaṁ. **Ariyāyā**ti parisu ddhāya. **Nibbedhikāyā**ti anibbiddhapubbe lobhakkhandhādayo nibbijjhituṁ samatthāya. **Sammā dukkhakkhayagāminiyā**ti tadaṅgavasena kilesānaṁ pahīnattā yaṁ yaṁ dukkhaṁ khīyati, tassa tassa dukkhassa khayagāminiyā. Iti sabbehi imehi padehi vipassanāpaññāva kathitā. Duppaññassa hi padhānaṁ na ijjhati. (16)

Suddhāvāsādipañcakavaṇṇanā

318. **Suddhāvāsā**ti suddhā idha āvasiṁsu āvasanti āvasissanti vāti suddhāvāsā. Suddhāti kilesamalarahitā anāgāmikhīṇāsavā. **Avihā**ti-ādīsu yaṁ vattabbaṁ, taṁ Mahāpadāne vuttameva. (17)

1. Padahanabhāvo (Syā, Ka)

ပဓာနိယင်္ဂပဉ္စကဝဏ္ဏနာ

၃၁၇။ **ပဓာနိယင်္ဂါနီ**တိ ပဓာနံ ဝုစ္စတိ ပဒဟနံ[၁]၊ ပဓာနမဿ အတ္ထီတိ ပဓာနိယော၊ ပဓာနိယဿ ဘိက္ခုနော အင်္ဂါနိ **ပဓာနိယင်္ဂါနိ။ သဒ္ဓေါ**တိ သဒ္ဓါယ သမန္နာဂတော။ သဒ္ဓါ ပနေသာ အာဂမနသဒ္ဓါ, အဓိဂမနသဒ္ဓါ, ဩကပ္ပနသဒ္ဓါ, ပသာဒသဒ္ဓါတိ စတုဗ္ဗိဓာ။ တတ္ထ သဗ္ဗညုဗောဓိသတ္တာနံ သဒ္ဓါ အဘိနီဟာရတော အာဂတတ္တာ **အာဂမနသဒ္ဓါ** နာမ။ အရိယသာဝကာနံ ပဋိဝေဓေန အဓိဂတတ္တာ **အဓိဂမနသဒ္ဓါ** နာမ။ ဗုဒ္ဓေါ ဓမ္မော သံဃောတိ ဝုတ္တေ အစလဘာဝေန ဩကပ္ပနံ **ဩကပ္ပနသဒ္ဓါ** နာမ။ ပသာဒုပ္ပတ္တိ **ပသာဒသဒ္ဓါ** နာမ။ ဣဓ ဩကပ္ပနသဒ္ဓါ အဓိပ္ပေတာ။ **ဗောဓိ**န္တိ စတုတ္ထမဂ္ဂဉာဏံ။ တံ သုပ္ပဋိဝိဒ္ဓံ တထာဂတေနာတိ သဒ္ဒဟတိ။ ဒေသနာသီသမေဝ စေတံ၊ ဣမိနာ ပန အင်္ဂေန တီသုပိ ရတနေသု သဒ္ဓါ အဓိပ္ပေတာ။ ယဿ ဟိ ဗုဒ္ဓါဒီသု ပသာဒေါ ဗလဝါ၊ တဿ ပဓာနဝီရိယံ ဣဇ္ဈတိ။ **အပ္ပါဗာဓော**တိ အရောဂေါ။ **အပ္ပါတင်္ကော**တိ နိဒ္ဒုက္ခော။ **သမဝေပါကိနိယာ**တိ သမဝိပါစနီယာ။ **ဂဟဏိယာ**တိ ကမ္မဇတေဇောဓာတုယာ။ **နာတိသီတာယ နာစ္စုဏှာယာ**တိ အတိသီတဂဟဏိကော သီတဘီရူ ဟောတိ၊ အစ္စုဏှဂဟဏိကော ဥဏှဘီရူ ဟောတိ၊ တေသံ ပဓာနံ န ဣဇ္ဈတိ။ မဇ္ဈိမဂဟဏိကဿ ဣဇ္ဈတိ။ တေနာဟ "မဇ္ဈိမာယ ပဓာနက္ခမာယာ"တိ။ **ယထာဘူတံ အတ္တာနံ အာဝိကတ္တာ**တိ ယထာဘူတံ အတ္တနော အဂုဏံ ပကာသေတာ။ **ဥဒယတ္ထဂါမိနိယာ**တိ ဥဒယဉ္စ အတ္ထင်္ဂမဉ္စ ဂန္တုံ ပရိစ္ဆိန္ဒိတုံ သမတ္ထာယ၊ ဧတေန ပညာသလက္ခဏပရိဂ္ဂါဟကံ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏံ ဝုတ္တံ။ **အရိယာယာ**တိ ပရိသုဒ္ဓါယ။ **နိဗ္ဗေဓိကာယာ**တိ အနိဗ္ဗိဒ္ဓပုဗ္ဗေ လောဘက္ခန္ဓာဒယော နိဗ္ဗိဇ္ဈိတုံ သမတ္ထာယ။ **သမ္မာ ဒုက္ခက္ခယဂါမိနိယာ**တိ တဒင်္ဂဝသေန ကိလေသာနံ ပဟီနတ္တာ ယံ ယံ ဒုက္ခံ ခီယတိ၊ တဿ တဿ ဒုက္ခဿ ခယဂါမိနိယာ။ ဣတိ သဗ္ဗေဟိ ဣမေဟိ ပဒေဟိ ဝိပဿနာပညာဝ ကထိတာ။ ဒုပ္ပညဿ ဟိ ပဓာနံ န ဣဇ္ဈတိ။ (၁၆)

သုဒ္ဓါဝါသာဒိပဉ္စကဝဏ္ဏနာ

၃၁၈။ **သုဒ္ဓါဝါသာ**တိ သုဒ္ဓါ ဣဓ အာဝသိံသု အာဝသန္တိ အာဝသိဿန္တိ ဝါတိ သုဒ္ဓါဝါသာ။ သုဒ္ဓါတိ ကိလေသမလရဟိတာ အနာဂါမိခီဏာသဝါ။ **အဝိဟာ**တိအာဒီသု ယံ ဝတ္တဗ္ဗံ၊ တံ မဟာပဒါနေ ဝုတ္တမေဝ။ (၁၇)

၁-ပဒဟနဘာဝေါ (သျာ၊ က)

Anāgāmīsu āyuno majjhaṁ anatikkamitvā antarāva kilesaparinibbānaṁ arahattaṁ patto **antarāparinibbāyī** nāma. Majjhaṁ upahacca atikkamitvā patto **upahaccaparinibbāyī** nāma. Asaṅkhārena appayogena akilamanto sukhena patto **asaṅkhāraparinibbāyī** nāma. Sasaṅkhārena sappayogena kilamanto dukkhena patto **sasaṅkhāraparinibbāyī** nāma. Ime cattāro pañcasupi suddhāvāsesu labbhanti. **Uddhaṁsoto-akaniṭṭhagāmī**ti ettha pana catukkaṁ veditabbaṁ. Yo hi avihāto paṭṭhāya cattāro devaloke sodhetvā akaniṭṭhaṁ gantvā parinibbāyati, ayaṁ uddhaṁsoto akaniṭṭhagāmī nāma. Yo avihāto dutiyaṁ vā tatiyaṁ vā catutthaṁ vā devalokaṁ gantvā parinibbāyati, ayaṁ uddhaṁsoto na akaniṭṭhagāmī nāma. Yo kāmabhavato akaniṭṭhesu nibbattitvā parinibbāyati, ayaṁ na uddhaṁsoto akaniṭṭhagāmī nāma. Yo heṭṭhā catūsu devalokesu tattha tattheva nibbattitvā parinibbāyati, ayaṁ na uddhaṁsoto na akaniṭṭha gāmī nāmāti. (18)

Cetokhilapañcakavaṇṇanā

319. **Cetokhilā**ti cittassa thaddhabhāvā. **Satthari kaṅkhatī**ti Satthu sarīre vā guṇe vā kaṅkhati. Sarīre kaṅkhamāno "dvattiṁsamahāpurisavaralakkhaṇapaṭimaṇḍitaṁ nāma sarīraṁ atthi nu kho natthī"ti kaṅkhati. Guṇe kaṅkhamāno "atītānāgatapaccuppannajānanasamatthaṁ sabbaññutaññāṇaṁ atthi nu kho natthī"ti kaṅkhati. **Ātappāyā**ti vīriyakaraṇatthāya. **Anuyogāyā**ti punappunaṁ yogāya. Sātaccāyāti **satatakiriyāya. Padhānāyā**ti padahanatthāya. **Ayaṁ paṭhamo cetokhilo**ti ayaṁ Satthari vicikicchā saṅkhāto paṭhamo cittassa thaddhabhāvo. **Dhamme**ti pariyattidhamme ca paṭivedhadhamme ca. Pariyattidhamme kaṅkhamāno "Tepiṭakaṁ Buddhavacanaṁ caturāsīti Dhammakkhandhasahassānīti vadanti, atthi nu kho etaṁ natthī"ti kaṅkhati. Paṭivedhadhamme kaṅkhamāno "vipassanānissando maggo nāma, magganissando phalaṁ nāma, sabbasaṅkhārapaṭinissaggo nibbānaṁ nāmāti vadanti, taṁ atthi nu kho natthī"ti kaṅkhati. **Saṁghe kaṅkhatī**ti "Ujuppaṭipannoti-ādīnaṁ padānaṁ vasena evarūpaṁ paṭipadaṁ paṭipanno cattāro maggaṭṭhā cattāro phalaṭṭhāti aṭṭhannaṁ puggalānaṁ samūhabhūto saṁgho nāma atthi nu kho natthī"ti kaṅkhati. **Sikkhāya kaṅkhamāno** "adhisīlasikkhā nāma, adhicitta-adhipaññāsikkhā nāmāti

အနာဂါမီသု အာယုနော မဇ္ဈံ အနတိက္ကမိတွာ အန္တရာဝ ကိလေသပရိနိဗ္ဗာနံ အရဟတ္တံ ပတ္တော **အန္တရာပရိနိဗ္ဗာယီ** နာမ။ မဇ္ဈံ ဥပဟစ္စ အတိက္ကမိတွာ ပတ္တော **ဥပဟစ္စပရိနိဗ္ဗာယီ** နာမ။ အသင်္ခါရေန အပ္ပယောဂေန အကိလမန္တော သုခေန ပတ္တော **အသင်္ခါရပရိနိဗ္ဗာယီ** နာမ။ သသင်္ခါရေန သပ္ပယောဂေန ကိလမန္တော ဒုက္ခေန ပတ္တော **သသင်္ခါရပရိနိဗ္ဗာယီ** နာမ။ ဣမေ စတ္တာရော ပဉ္စသုပိ သုဒ္ဓါဝါသေသု လဗ္ဘန္တိ။ **ဥဒ္ဓံသောတောအကနိဋ္ဌဂါမီ**တိ ဧတ္ထ ပန စတုက္ကံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ယော ဟိ အဝိဟာတော ပဋ္ဌာယ စတ္တာရော ဒေဝလောကေ သောဓေတွာ အကနိဋ္ဌံ ဂန္တွာ ပရိနိဗ္ဗာယတိ၊ အယံ ဥဒ္ဓံသောတော အကနိဋ္ဌဂါမီ နာမ။ ယော အဝိဟာတော ဒုတိယံ ဝါ တတိယံ ဝါ စတုတ္ထံ ဝါ ဒေဝလောကံ ဂန္တွာ ပရိနိဗ္ဗာယတိ၊ အယံ ဥဒ္ဓံသောတော န အကနိဋ္ဌဂါမီ နာမ။ ယော ကာမဘဝတော အကနိဋ္ဌေသု နိဗ္ဗတ္တိတွာ ပရိနိဗ္ဗာယတိ၊ အယံ န ဥဒ္ဓံသောတော အကနိဋ္ဌဂါမီ နာမ။ ယော ဟေဋ္ဌာ စတူသု ဒေဝလောကေသု တတ္ထ တတ္ထေဝ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ပရိနိဗ္ဗာယတိ၊ အယံ န ဥဒ္ဓံသောတော န အကနိဋ္ဌဂါမီ နာမာတိ။ (၁၈)

စေတောခိလပဉ္စကဝဏ္ဏနာ

၃၁၉။ **စေတောခိလာ**တိ စိတ္တဿ ထဒ္ဓဘာဝါ။ **သတ္ထရိ ကင်္ခတီ**တိ သတ္ထု သရီရေ ဝါ ဂုဏေ ဝါ ကင်္ခတိ။ သရီရေ ကင်္ခမာနော "ဒွတ္တိံသမဟာပုရိသဝရလက္ခဏပဋိမဏ္ဍိတံ နာမ သရီရံ အတ္ထိ နု ခေါ နတ္ထီ"တိ ကင်္ခတိ။ ဂုဏေ ကင်္ခမာနော "အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နဇာနနသမတ္ထံ သဗ္ဗညုတညာဏံ အတ္ထိ နု ခေါ နတ္ထီ"တိ ကင်္ခတိ။ **အာတပ္ပါယာ**တိ ဝီရိယကရဏတ္ထာယ။ **အနုယောဂါယာ**တိ ပုနပ္ပုနံ ယောဂါယ။ သာတစ္စာယာတိ **သတတကိရိယာယ။ ပဓာနာယာ**တိ ပဒဟနတ္ထာယ။ **အယံ ပဌမော စေတောခိလော**တိ အယံ သတ္ထရိ ဝိစိကိစ္ဆာသင်္ခါတော ပဌမော စိတ္တဿ ထဒ္ဓဘာဝေါ။ **ဓမ္မေ**တိ ပရိယတ္တိဓမ္မေ စ ပဋိဝေဓဓမ္မေ စ။ ပရိယတ္တိဓမ္မေ ကင်္ခမာနော "တေပိဋကံ ဗုဒ္ဓဝစနံ စတုရာသီတိဓမ္မက္ခန္ဓသဟဿာနီတိ ဝဒန္တိ၊ အတ္ထိ နု ခေါ ဧတံ နတ္ထီ"တိ ကင်္ခတိ။ ပဋိဝေဓဓမ္မေ ကင်္ခမာနော "ဝိပဿနာနိဿန္ဒော မဂ္ဂေါ နာမ၊ မဂ္ဂနိဿန္ဒော ဖလံ နာမ၊ သဗ္ဗသင်္ခါရပဋိနိဿဂ္ဂေါ နိဗ္ဗာနံ နာမာတိ ဝဒန္တိ၊ တံ အတ္ထိ နု ခေါ နတ္ထီ"တိ ကင်္ခတိ။ **သံဃေ ကင်္ခတီ**တိ "ဥဇုပ္ပဋိပန္နောတိအာဒီနံ ပဒါနံ ဝသေန ဧဝရူပံ ပဋိပဒံ ပဋိပန္နော စတ္တာရော မဂ္ဂဋ္ဌာ စတ္တာရော ဖလဋ္ဌာတိ အဋ္ဌန္နံ ပုဂ္ဂလာနံ သမူဟဘူတော သံဃော နာမ အတ္ထိ နု ခေါ နတ္ထီ"တိ ကင်္ခတိ။ **သိက္ခာယ ကင်္ခမာနော** "အဓိသီလသိက္ခာ နာမ, အဓိစိတ္တအဓိပညာသိက္ခာ နာမာတိ

vadanti, sā atthi nu kho natthī”ti kaṅkhati. **Ayaṁ pañcamo**ti ayaṁ sabrahmacārīsu kopasaṅkhāto pañcamo cittassa thaddhabhāvo kacavarabhāvo khāṇukabhāvo. (19)

Cetasovinibandhādipañcakavaṇṇanā

320. **Cetasovinibandhā**ti cittaṁ bandhitvā muṭṭhiyaṁ katvā viya gaṇhantīti cetasovinibandhā. **Kāme**ti vatthukāmepi kilesakāmepi. **Kāye**ti attano kāye. **Rūpe**ti bahiddhārūpe. **Yāvadatthan**ti yattakaṁ icchati, tattakaṁ. **Udarāvadehakan**ti udara pūraṁ. Tañhi udaraṁ avadehanato “udarāvadehakan”ti vuccati. **Seyyasukhan**ti mañcapīṭhasukhaṁ. **Passasukhan**ti yathā samparivattakaṁ sayantassa dakkhiṇapassa vāmapassānaṁ sukhaṁ hoti, evaṁ uppannaṁ sukhaṁ. **Middhasukhan**ti niddāsukhaṁ. **Anuyutto**ti yuttappayutto viharati. **Paṇidhāyā**ti patthayitvā. **Brāhmacariyenā**ti methuna viratibrahmacariyena. **Devo vā bhavissāmī**ti mahesakkhadevo vā bhavissāmi. **Devaññataro vā**ti appesakkhadevesu vā aññataro. (20)

Indriyesu paṭhamapañcake lokiyāneva kathitāni. Dutiyapañcake paṭhamadutiya catutthāni lokiyāni, tatiyapañcamāni lokiyalokuttarāni. Tatiyapañcake samathavipassanā maggavasena lokiyalokuttarāni. (21-23)

Nissaraṇiyapañcakavaṇṇanā

321. **Nissaraṇiyā**ti nissaṭā visaññuttā. **Dhātuyo**ti attasuññasabhāvā. **Kāme[1] manasikaroto**ti kāme[1] manasikarontassa, asubhajjhānato vuṭṭhāya agadaṁ gahetvā visaṁ vīmaṁsanto viya vīmaṁsanatthaṁ kāmābhimukhaṁ cittaṁ pesentassāti attho. **Na pakkhandatī**ti na pavisati. Na **pasīdatī**ti pasādaṁ nāpajjati. **Na santiṭṭhatī**ti na patiṭṭhati. **Na vimuccatī**ti nādhimuccati. Yathā pana kukkuṭapattaṁ vā nhārudaddulaṁ vā aggimhi pakkhittaṁ patilīyati patikuṭati pativattati na sampasāriyati, evaṁ patilīyati na pasāriyati. **Nekkhammaṁ kho panā**ti idha nekkhammaṁ nāma dasasu asubhesu paṭhamajjhānaṁ, tadassa manasikaroto cittaṁ pakkhandati. **Tassa taṁ cittan**ti tassa

1. Kāmaṁ (Ka)

ဝဒန္တိ၊ သာ အတ္ထိ နု ခေါ နတ္ထီ”တိ ကင်္ခတိ။ **အယံ ပဉ္စမော**တိ အယံ သဗြဟ္မစာရီသု ကောပသင်္ခါတော ပဉ္စမော စိတ္တဿ ထဒ္ဓဘာဝေါ ကစဝရဘာဝေါ ခါဏုကဘာဝေါ။ (၁၉)

စေတောဝိနိဗန္ဓာဒိပဉ္စကဝဏ္ဏနာ

၃၂၀။ **စေတောဝိနိဗန္ဓာ**တိ စိတ္တံ ဗန္ဓိတွာ မုဋ္ဌိယံ ကတွာ ဝိယ ဂဏှန္တီတိ စေတောဝိနိဗန္ဓာ။ **ကာမေ**တိ ဝတ္ထုကာမေပိ ကိလေသကာမေပိ။ **ကာယေ**တိ အတ္တနော ကာယေ။ **ရူပေ**တိ ဗဟိဒ္ဓါရူပေ။ **ယာဝဒတ္ထ**န္တိ ယတ္တကံ ဣစ္ဆတိ၊ တတ္တကံ။ **ဥဒရာဝဒေဟက**န္တိ ဥဒရပူရံ။ တဉှိ ဥဒရံ အဝဒေဟနတော “ဥဒရာဝဒေဟက”န္တိ ဝုစ္စတိ။ **သေယျသုခ**န္တိ မဉ္စပီဌသုခံ။ **ပဿသုခ**န္တိ ယထာ သမ္ပရိဝတ္တကံ သယန္တဿ ဒက္ခိဏပဿဝါမပဿာနံ သုခံ ဟောတိ၊ ဧဝံ ဥပ္ပန္နံ သုခံ။ **မိဒ္ဓသုခ**န္တိ နိဒ္ဒါသုခံ။ **အနုယုတ္တော**တိ ယုတ္တပ္ပယုတ္တော ဝိဟရတိ။ **ပဏိဓာယာ**တိ ပတ္ထယိတွာ။ **ဗြဟ္မစရိယေနာ**တိ မေထုနဝိရတိဗြဟ္မစရိယေန။ **ဒေဝေါ ဝါ ဘဝိဿာမီ**တိ မဟေသက္ခဒေဝေါ ဝါ ဘဝိဿာမိ။ **ဒေဝညတရော ဝါ**တိ အပ္ပေသက္ခဒေဝေသု ဝါ အညတရော။ (၂၀)

ဣန္ဒြိယေသု ပဌမပဉ္စကေ လောကိယာနေဝ ကထိတာနိ။ ဒုတိယပဉ္စကေ ပဌမဒုတိယစတုတ္ထာနိ လောကိယာနိ၊ တတိယပဉ္စမာနိ လောကိယလောကုတ္တရာနိ။ တတိယပဉ္စကေ သမထဝိပဿနာမဂ္ဂဝသေန လောကိယလောကုတ္တရာနိ။ (၂၁။ ၂၃)

နိဿရဏိယပဉ္စကဝဏ္ဏနာ

၃၂၁။ **နိဿရဏိယာ**တိ နိဿဋာ ဝိသညုတ္တာ။ **ဓာတုယော**တိ အတ္တသုညသဘာဝါ။ **ကာမေ[၁] မနသိကရောတော**တိ ကာမေ[၁] မနသိကရောန္တဿ၊ အသုဘဇ္ဈာနတော ဝုဋ္ဌာယ အဂဒံ ဂဟေတွာ ဝိသံ ဝီမံသန္တော ဝိယ ဝီမံသနတ္ထံ ကာမာဘိမုခံ စိတ္တံ ပေသေန္တဿာတိ အတ္ထော။ **န ပက္ခန္ဒတီ**တိ န ပဝိသတိ။ န **ပသီဒတီ**တိ ပသာဒံ နာပဇ္ဇတိ။ **န သန္တိဋ္ဌတီ**တိ န ပတိဋ္ဌတိ။ **န ဝိမုစ္စတီ**တိ နာဓိမုစ္စတိ။ ယထာ ပန ကုက္ကုဋပတ္တံ ဝါ နှာရုဒဒ္ဒုလံ ဝါ အဂ္ဂိမှိ ပက္ခိတ္တံ ပတိလီယတိ ပတိကုဋတိ ပတိဝတ္တတိ န သမ္ပသာရိယတိ၊ ဧဝံ ပတိလီယတိ န ပသာရိယတိ။ **နေက္ခမ္မံ ခေါ ပနာ**တိ ဣဓ နေက္ခမ္မံ နာမ ဒသသု အသုဘေသု ပဌမဇ္ဈာနံ၊ တဒဿ မနသိကရောတော စိတ္တံ ပက္ခန္ဒတိ။ **တဿ တံ စိတ္တ**န္တိ တဿ

၁-ကာမံ (က)

taṁ asubhajjhānacittaṁ. **Sugatan**ti gocare gatattā suṭṭhu gataṁ. **Subhāvitan**ti ahānabhā giyattā suṭṭhu bhāvitaṁ. **Suvuṭṭhitan**ti kāmato suṭṭhu vuṭṭhitaṁ. **Suvimuttan**ti kāmehi suṭṭhu vimuttaṁ. Kāmapaccayā āsavā nāma kāmahetukā cattāro āsavā. **Vighātā**ti dukkhā. **Pariḷāhā**ti kāmarāgapariḷāhā. **Na so taṁ vedanaṁ vedetī**ti so taṁ kāma vedanaṁ vighātapariḷāhavedanañca na vedayati. **Idamakkhātaṁ kāmānaṁ nissaraṇan**ti idaṁ asubhajjhānaṁ kāmehi nissaṭattā kāmānaṁ nissaraṇanti akkhātaṁ. Yo pana taṁ jhānaṁ pādakaṁ katvā saṅkhāre sammasanto tatiyaṁ maggaṁ patvā anāgāmiphalena nibbānaṁ disvā puna kāmā nāma natthīti jānāti, tassa cittaṁ accantanissaraṇameva. Sesapadesupi eseva nayo. (24-1)

Ayaṁ pana viseso, dutiyavāre mettājhānāni byāpādassa nissaraṇaṁ nāma. Tatiya vāre karuṇājhānāni vihiṁsāya nissaraṇaṁ nāma. Catutthavāre arūpajjhānāni rūpānaṁ nissaraṇaṁ nāma. Accantanissaraṇe cettha arahattaphalaṁ yojetabbaṁ. (24-2-4)

Pañcamavāre **sakkāyaṁ manasikaroto**ti suddhasaṅkhāre pariggaṇhitvā arahattaṁ pattassa sukkhavipassakassa phalasamāpattito vuṭṭhāya vīmaṁsanatthaṁ pañcupādāna kkhandhābhimukhaṁ cittaṁ pesentassa. **Idamakkhātaṁ sakkāyanissaraṇan**ti idaṁ arahattamaggena ca phalena ca nibbānaṁ disvā ṭhitassa bhikkhuno puna sakkāyo natthīti uppannaṁ arahattaphalasamāpatticittaṁ sakkāyassa nissaraṇanti akkhātaṁ. (24-5)

Vimuttāyatanapañcakavaṇṇanā

322. **Vimuttāyatanānī**ti vimuccanakāraṇāni. **Atthapaṭisaṁvedino**ti pāḷi-atthaṁ jānantassa. **Dhammapaṭisaṁvedino**ti pāḷiṁ jānantassa. **Pāmojjan**ti taruṇapīti. **Pītī**ti tuṭṭhākārabhūtā balavapīti. **Kāyo**ti nāmakāyo paṭipassambhati. **Sukhaṁ vedayatī**ti sukhaṁ paṭilabhati. **Cittaṁ samādhiyatī**ti arahattaphalasamādhinā samādhiyati. Ayañhi taṁ dhammaṁ suṇanto āgatāgataṭṭhāne jhānavipassanāmaggaphalāni jānāti, tassa evaṁ jānato pīti uppajjati. So tassā pītiyā antarā osakkituṁ na dento upacārakammaṭṭhāniko hutvā vipassanaṁ vaḍḍhetvā arahattaṁ pāpuṇāti. Taṁ sandhāya vuttaṁ "cittaṁ samādhiyatī"ti. Sesesupi eseva

တံ အသုဘဇ္ဈာနစိတ္တံ။ **သုဂတန္တိ** ဂေါစရေ ဂတတ္တာ သုဋ္ဌု ဂတံ။ **သုဘာဝိတန္တိ** အဟာနဘာဂိယတ္တာ သုဋ္ဌု ဘာဝိတံ။ **သုဝုဋ္ဌိတန္တိ** ကာမတော သုဋ္ဌု ဝုဋ္ဌိတံ။ **သုဝိမုတ္တန္တိ** ကာမေဟိ သုဋ္ဌု ဝိမုတ္တံ။ ကာမပစ္စယာ အာသဝါ နာမ ကာမဟေတုကာ စတ္တာရော အာသဝါ။ **ဝိဃာတာ**တိ ဒုက္ခာ။ **ပရိဠာဟာ**တိ ကာမရာဂပရိဠာဟာ။ **န သော တံ ဝေဒနံ ဝေဒေတီ**တိ သော တံ ကာမဝေဒနံ ဝိဃာတပရိဠာဟဝေဒနဉ္စ န ဝေဒယတိ။ **ဣဒမက္ခာတံ ကာမာနံ နိဿရဏန္တိ** ဣဒံ အသုဘဇ္ဈာနံ ကာမေဟိ နိဿဋတ္တာ ကာမာနံ နိဿရဏန္တိ အက္ခာတံ။ ယော ပန တံ ဈာနံ ပါဒကံ ကတွာ သင်္ခါရေ သမ္မသန္တော တတိယံ မဂ္ဂံ ပတွာ အနာဂါမိဖလေန နိဗ္ဗာနံ ဒိသွာ ပုန ကာမာ နာမ နတ္ထီတိ ဇာနာတိ၊ တဿ စိတ္တံ အစ္စန္တနိဿရဏမေဝ။ သေသပဒေသုပိ ဧသေဝ နယော။ (၂၄-၁)

အယံ ပန ဝိသေသော၊ ဒုတိယဝါရေ မေတ္တာဈာနာနိ ဗျာပါဒဿ နိဿရဏံ နာမ။ တတိယဝါရေ ကရုဏာဈာနာနိ ဝိဟိံသာယ နိဿရဏံ နာမ။ စတုတ္ထဝါရေ အရူပဇ္ဈာနာနိ ရူပါနံ နိဿရဏံ နာမ။ အစ္စန္တနိဿရဏေ စေတ္ထ အရဟတ္တဖလံ ယောဇေတဗ္ဗံ။ (၂၄-၂-၄)

ပဉ္စမဝါရေ **သက္ကာယံ မနသိကရောတော**တိ သုဒ္ဓသင်္ခါရေ ပရိဂ္ဂဏှိတွာ အရဟတ္တံ ပတ္တဿ သုက္ခဝိပဿကဿ ဖလသမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာယ ဝီမံသနတ္ထံ ပဉ္စုပါဒါနက္ခန္ဓာဘိမုခံ စိတ္တံ ပေသေန္တဿ။ **ဣဒမက္ခာတံ သက္ကာယနိဿရဏန္တိ** ဣဒံ အရဟတ္တမဂ္ဂေန စ ဖလေန စ နိဗ္ဗာနံ ဒိသွာ ဌိတဿ ဘိက္ခုနော ပုန သက္ကာယော နတ္ထီတိ ဥပ္ပန္နံ အရဟတ္တဖလသမာပတ္တိစိတ္တံ သက္ကာယဿ နိဿရဏန္တိ အက္ခာတံ။ (၂၄-၅)

ဝိမုတ္တာယတနပဉ္စကဝဏ္ဏနာ

၃၂၂။ **ဝိမုတ္တာယတနာနီ**တိ ဝိမုစ္စနကာရဏာနိ။ **အတ္ထပဋိသံဝေဒိနော**တိ ပါဠိအတ္ထံ ဇာနန္တဿ။ **ဓမ္မပဋိသံဝေဒိနော**တိ ပါဠိံ ဇာနန္တဿ။ **ပါမောဇ္ဇန္တိ** တရုဏပီတိ။ **ပီတီ**တိ တုဋ္ဌာကာရဘူတာ ဗလဝပီတိ။ **ကာယော**တိ နာမကာယော ပဋိပဿမ္ဘတိ။ **သုခံ ဝေဒယတီ**တိ သုခံ ပဋိလဘတိ။ **စိတ္တံ သမာဓိယတီ**တိ အရဟတ္တဖလသမာဓိနာ သမာဓိယတိ။ အယဉှိ တံ ဓမ္မံ သုဏန္တော အာဂတာဂတဋ္ဌာနေ ဈာနဝိပဿနာမဂ္ဂဖလာနိ ဇာနာတိ၊ တဿ ဧဝံ ဇာနတော ပီတိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ သော တဿာ ပီတိယာ အန္တရာ ဩသက္ကိတုံ န ဒေန္တော ဥပစာရကမ္မဋ္ဌာနိကော ဟုတွာ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏာတိ။ တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ "စိတ္တံ သမာဓိယတီ"တိ။ သေသေသုပိ ဧသေဝ

nayo. Ayaṁ pana viseso, **samādhinimittan**ti aṭṭhatiṁsāya ārammaṇesu aññataro samādhiyeva samādhinimittaṁ. **Suggahitaṁ hotī**ti-ādīsu ācariyasantike kammaṭṭhānaṁ uggaṇhantena suṭṭhu gahitaṁ hoti. **Suṭṭhu manasikatan**ti suṭṭhu upadhāritaṁ. **Suppaṭi viddhaṁ paññāyā**ti paññāya suṭṭhu paccakkhaṁ kataṁ. **Tasmiṁ dhamme**ti tasmiṁ kammaṭṭhānapāḷidhamme. (25)

Vimuttiparipācanīyāti vimutti vuccati arahattaṁ, taṁ paripācentīti **vimutti paripācanīyā.** **Aniccasaññā**ti aniccānupassanāñāṇe uppannasaññā. **Anicce dukkha saññā**ti dukkhānupassanāñāṇe uppannasaññā. **Dukkhe anattasaññā**ti anattānupassanā ñāṇe uppannasaññā. **Pahānasaññā**ti pahānānupassanāñāṇe uppannasaññā. **Virāga saññā**ti virāgānupassanāñāṇe uppannasaññā. (26)

“Ime kho āvuso”ti-ādi vuttanayeneva yojetabbaṁ. Iti chabbīsatiyā pañcakānaṁ vasena tiṁsasatapañhe kathento thero sāmaggirasaṁ dassesīti.

Pañcakavaṇṇanā niṭṭhitā.

Chakkavaṇṇanā

323. Iti pañcakavasena sāmaggirasaṁ dassetvā idāni chakkavasena dassetuṁ puna desanaṁ ārabhi. Tattha **ajjhattikānī**ti ajjhattajjhattikāni. **Bāhirānī**ti tato ajjhatta jjhattato bahibhūtāni. Vitthārato pana āyatanakathā **Visuddhimagge** kathitāva. **Viññāṇa kāyā**ti viññāṇasamūhā. **Cakkhuviññāṇan**ti cakkhupasādanissitaṁ kusalākusalavipāka viññāṇaṁ. Esa nayo sabbattha. **Cakkhusamphasso**ti cakkhunissito samphasso. **Sota samphassā**dīsupi eseva nayo. **Manosamphasso**ti ime dasa samphasse ṭhapetvā seso sabbo manosamphasso nāma. Vedanāchakkampi eteneva nayena veditabbaṁ. **Rūpa saññā**ti rūpaṁ ārammaṇaṁ katvā uppannā saññā. Etenupāyena sesāpi veditabbā. Cetanāchakkepi eseva nayo. Tathā taṇhāchakke. (1-8)

နယော။ အယံ ပန ဝိသေသော၊ **သမာဓိနိမိတ္တန္တိ** အဋ္ဌတိံသာယ အာရမ္မဏေသု အညတရော သမာဓိယေဝ သမာဓိနိမိတ္တံ။ **သုဂ္ဂဟိတံ ဟောတီ**တိအာဒီသု အာစရိယသန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဥဂ္ဂဏှန္တေန သုဋ္ဌု ဂဟိတံ ဟောတိ။ **သုဋ္ဌု မနသိကတန္တိ** သုဋ္ဌု ဥပဓာရိတံ။ **သုပ္ပဋိဝိဒ္ဓံ ပညာယာ**တိ ပညာယ သုဋ္ဌု ပစ္စက္ခံ ကတံ။ **တသ္မိံ ဓမ္မေ**တိ တသ္မိံ ကမ္မဋ္ဌာနပါဠိဓမ္မေ။ (၂၅)

ဝိမုတ္တိပရိပါစနီယာတိ ဝိမုတ္တိ ဝုစ္စတိ အရဟတ္တံ၊ တံ ပရိပါစေန္တီတိ **ဝိမုတ္တိပရိပါစနီယာ။** **အနိစ္စသညာ**တိ အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏေ ဥပ္ပန္နသညာ။ **အနိစ္စေ ဒုက္ခသညာ**တိ ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏေ ဥပ္ပန္နသညာ။ **ဒုက္ခေ အနတ္တသညာ**တိ အနတ္တာနုပဿနာဉာဏေ ဥပ္ပန္နသညာ။ **ပဟာနသညာ**တိ ပဟာနာနုပဿနာဉာဏေ ဥပ္ပန္နသညာ။ **ဝိရာဂသညာ**တိ ဝိရာဂါနုပဿနာဉာဏေ ဥပ္ပန္နသညာ။ (၂၆)

“ဣမေ ခေါ အာဝုသော”တိအာဒိ ဝုတ္တနယေနေဝ ယောဇေတဗ္ဗံ။ ဣတိ ဆဗ္ဗီသတိယာ ပဉ္စကာနံ ဝသေန တိံသသတပဉှေ ကထေန္တော ထေရော သာမဂ္ဂိရသံ ဒဿေသီတိ။

ပဉ္စကဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

ဆက္ကဝဏ္ဏနာ

၃၂၃။ ဣတိ ပဉ္စကဝသေန သာမဂ္ဂိရသံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ ဆက္ကဝသေန ဒဿေတုံ ပုန ဒေသနံ အာရဘိ။ တတ္ထ **အဇ္ဈတ္တိကာနီ**တိ အဇ္ဈတ္တဇ္ဈတ္တိကာနိ။ **ဗာဟိရာနီ**တိ တတော အဇ္ဈတ္တဇ္ဈတ္တတော ဗဟိဘူတာနိ။ ဝိတ္ထာရတော ပန အာယတနကထာ **ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ** ကထိတာဝ။ **ဝိညာဏကာယာ**တိ ဝိညာဏသမူဟာ။ **စက္ခုဝိညာဏန္တိ** စက္ခုပသာဒနိဿိတံ ကုသလာကုသလဝိပါကဝိညာဏံ။ ဧသ နယော သဗ္ဗတ္ထ။ **စက္ခုသမ္ဖဿော**တိ စက္ခုနိဿိတော သမ္ဖဿော။ **သောတသမ္ဖဿာ**ဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။ **မနောသမ္ဖဿော**တိ ဣမေ ဒသ သမ္ဖဿေ ဌပေတွာ သေသော သဗ္ဗော မနောသမ္ဖဿော နာမ။ ဝေဒနာဆက္ကမ္ပိ ဧတေနေဝ နယေန ဝေဒိတဗ္ဗံ။ **ရူပသညာ**တိ ရူပံ အာရမ္မဏံ ကတွာ ဥပ္ပန္နာ သညာ။ ဧတေနုပါယေန သေသာပိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ စေတနာဆက္ကေပိ ဧသေဝ နယော။ တထာ တဏှာဆက္ကေ။ (၁။၈)

Agāravoti gāravavirahito. **Appatisso**ti appatissayo anīcavutti. Ettha pana yo bhikkhu Satthari dharamāne tīsu kālesu upaṭṭhānaṁ na yāti. Satthari anupāhane caṅkamante sa-upāhano caṅkamati, nīce caṅkamante ucce caṅkamati, heṭṭhā vasante upari vasati, Satthudassanaṭṭhāne ubho aṁse pārupati, chattaṁ dhāreti, upāhanaṁ dhāreti, nahāyati, uccāraṁ vā passāvaṁ vā karoti. Parinibbute pana cetiyaṁ vandituṁ na gacchati, cetiyassa paññāyanaṭṭhāne Satthudassanaṭṭhāne vuttaṁ sabbaṁ karoti, ayaṁ **Satthari agāravo** nāma. Yo pana dhammassavane saṁghuṭṭhe sakkaccaṁ na gacchati, sakkaccaṁ dhammaṁ na suṇāti, samullapanto nisīdati, sakkaccaṁ na gaṇhāti, na vāceti, ayaṁ **dhamme agāravo** nāma. Yo pana therena bhikkhunā anajjhiṭṭho dhammaṁ deseti, nisīdati, pañhaṁ katheti, vuḍḍhe bhikkhū ghaṭṭento gacchati, tiṭṭhati, nisīdati, dussapalla tthikaṁ vā hatthapallatthikaṁ vā karoti, saṁghamajjhe ubho aṁse pārupati, chattupā hanaṁ dhāreti, ayaṁ **saṁghe agāravo** nāma. Ekabhikkhusmimpi hi agārave kate saṁghe agāravo katova hoti. Tisso sikkhā pana apūrayamānova **sikkhāya agāravo** nāma. Appamādalakkhaṇaṁ ananubrūhayamāno **appamāde agāravo** nāma. Duvi dhampi **paṭisanthāraṁ** akaronto **paṭisanthāre agāravo** nāma. Cha gāravā vuttappaṭi pakkhavasena veditabbā. (9-10)

Somanassūpavicārāti somanassasampayuttā vicārā. **Somanassaṭṭhāniyan**ti somanassakāraṇabhūtaṁ. **Upavicaratī**ti vitakkena vitakketvā vicārena paricchindati. Esa nayo sabbattha. **Domanassūpavicārāpi** evameva veditabbā. Tathā **upekkhūpa vicārā. Sāraṇīyadhammā** heṭṭhā vitthāritā. **Diṭṭhisāmaññagato**ti iminā pana padena Kosambakasutte paṭhamamaggo kathito. Idha cattāropi maggā. (11-14)

Vivādamūlachakkavaṇṇanā

325. **Vivādamūlānī**ti vivādassa mūlāni. **Kodhano**ti kujjhanalakkhaṇena kodhena samannāgato. **Upanāhī**ti vera-appaṭinissaggalakkhaṇena upanāhena samannā gato. **Ahitāya dukkhāya devamanussānan**ti dvinnaṁ bhikkhūnaṁ vivādo kathaṁ devamanussānaṁ ahitāya dukkhāya saṁvattati. Kosambakakkhandhake viya dvīsu bhikkhūsu vivādaṁ āpannesu tasmiṁ

အဂါရဝေါတိ ဂါရဝဝိရဟိတော။ **အပ္ပတိဿော**တိ အပ္ပတိဿယော အနီစဝုတ္တိ။ ဧတ္ထ ပန ယော ဘိက္ခု သတ္ထရိ ဓရမာနေ တီသု ကာလေသု ဥပဋ္ဌာနံ န ယာတိ။ သတ္ထရိ အနုပါဟနေ စင်္ကမန္တေ သဥပါဟနော စင်္ကမတိ၊ နီစေ စင်္ကမန္တေ ဥစ္စေ စင်္ကမတိ၊ ဟေဋ္ဌာ ဝသန္တေ ဥပရိ ဝသတိ၊ သတ္ထုဒဿနဋ္ဌာနေ ဥဘော အံသေ ပါရုပတိ, ဆတ္တံ ဓာရေတိ, ဥပါဟနံ ဓာရေတိ, နဟာယတိ၊ ဥစ္စာရံ ဝါ ပဿာဝံ ဝါ ကရောတိ။ ပရိနိဗ္ဗုတေ ပန စေတိယံ ဝန္ဒိတုံ န ဂစ္ဆတိ၊ စေတိယဿ ပညာယနဋ္ဌာနေ သတ္ထုဒဿနဋ္ဌာနေ ဝုတ္တံ သဗ္ဗံ ကရောတိ၊ အယံ **သတ္ထရိ အဂါရဝေါ** နာမ။ ယော ပန ဓမ္မဿဝနေ သံဃုဋ္ဌေ သက္ကစ္စံ န ဂစ္ဆတိ၊ သက္ကစ္စံ ဓမ္မံ န သုဏာတိ၊ သမုလ္လပန္တော နိသီဒတိ၊ သက္ကစ္စံ န ဂဏှာတိ၊ န ဝါစေတိ၊ အယံ **ဓမ္မေ အဂါရဝေါ** နာမ။ ယော ပန ထေရေန ဘိက္ခုနာ အနဇ္ဈိဋ္ဌော ဓမ္မံ ဒေသေတိ၊ နိသီဒတိ၊ ပဉှံ ကထေတိ၊ ဝုဍ္ဎေ ဘိက္ခူ ဃဋ္ဋေန္တော ဂစ္ဆတိ၊ တိဋ္ဌတိ၊ နိသီဒတိ၊ ဒုဿပလ္လတ္ထိကံ ဝါ ဟတ္ထပလ္လတ္ထိကံ ဝါ ကရောတိ၊ သံဃမဇ္ဈေ ဥဘော အံသေ ပါရုပတိ၊ ဆတ္တုပါဟနံ ဓာရေတိ၊ အယံ **သံဃေ အဂါရဝေါ** နာမ။ ဧကဘိက္ခုသ္မိမ္ပိ ဟိ အဂါရဝေ ကတေ သံဃေ အဂါရဝေါ ကတောဝ ဟောတိ။ တိဿော သိက္ခာ ပန အပူရယမာနောဝ **သိက္ခာယ အဂါရဝေါ** နာမ။ အပ္ပမာဒလက္ခဏံ အနနုဗြူဟယမာနော **အပ္ပမာဒေ အဂါရဝေါ** နာမ။ ဒုဝိဓမ္ပိ **ပဋိသန္ထာရံ** အကရောန္တော **ပဋိသန္ထာရေ အဂါရဝေါ** နာမ။ ဆ ဂါရဝါ ဝုတ္တပ္ပဋိပက္ခဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗာ။ (၉။ ၁၀)

သောမနဿူပဝိစာရာတိ သောမနဿသမ္ပယုတ္တာ ဝိစာရာ။ **သောမနဿဋ္ဌာနိယန္တိ** သောမနဿကာရဏဘူတံ။ **ဥပဝိစရတီ**တိ ဝိတက္ကေန ဝိတက္ကေတွာ ဝိစာရေန ပရိစ္ဆိန္ဒတိ။ ဧသ နယော သဗ္ဗတ္ထ။ **ဒေါမနဿူပဝိစာရာပိ** ဧဝမေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ တထာ **ဥပေက္ခူပဝိစာရာ။ သာရဏီယဓမ္မာ** ဟေဋ္ဌာ ဝိတ္ထာရိတာ။ **ဒိဋ္ဌိသာမညဂတော**တိ ဣမိနာ ပန ပဒေန ကောသမ္ဗကသုတ္တေ ပဌမမဂ္ဂေါ ကထိတော။ ဣဓ စတ္တာရောပိ မဂ္ဂါ။ (၁၁။ ၁၄)

ဝိဝါဒမူလဆက္ကဝဏ္ဏနာ

၃၂၅။ **ဝိဝါဒမူလာနီ**တိ ဝိဝါဒဿ မူလာနိ။ **ကောဓနော**တိ ကုဇ္ဈနလက္ခဏေန ကောဓေန သမန္နာဂတော။ **ဥပနာဟီ**တိ ဝေရအပ္ပဋိနိဿဂ္ဂလက္ခဏေန ဥပနာဟေန သမန္နာဂတော။ **အဟိတာယ ဒုက္ခာယ ဒေဝမနုဿာနန္တိ** ဒွိန္နံ ဘိက္ခူနံ ဝိဝါဒေါ ကထံ ဒေဝမနုဿာနံ အဟိတာယ ဒုက္ခာယ သံဝတ္တတိ။ ကောသမ္ဗကက္ခန္ဓကေ ဝိယ ဒွီသု ဘိက္ခူသု ဝိဝါဒံ အာပန္နေသု တသ္မိံ

vihāre tesaṁ antevāsikā vivadanti. Tesaṁ ovādaṁ gaṇhanto bhikkhunisaṁgho vivadati. Tato tesaṁ upaṭṭhākā vivadanti. Atha manussānaṁ ārakkhadevatā dve koṭṭhāsā honti. Tattha dhammavādīnaṁ ārakkhadevatā dhammavādiniyo honti adhammavādīnaṁ adhammavādiniyo. Tato ārakkhadevatānaṁ mittā bhummā devatā bhijjanti. Evaṁ paramparā yāva brahmalokā ṭhapetvā ariyasāvake sabbe devamanussā dve koṭṭhāsā honti. Dhammavādīhi pana adhammavādinova bahutarā honti. Tato “yaṁ bahukehi gahitaṁ, taṁ tacchan”ti dhammaṁ vissajjetvā bahutarāva adhammaṁ gaṇhanti. Te adhammaṁ purakkhatvā vadantā apāyesu nibbattanti. Evaṁ dvinnaṁ bhikkhūnaṁ vivādo devamanussānaṁ ahitāya dukkhāya hoti.

Ajjhattaṁ vāti tumhākaṁ abbhantaraparisāya. **Bahiddhā vā**ti paresaṁ parisāya.

Makkhīti paresaṁ guṇamakkhanalakkhaṇena makkhena samannāgato. **Paḷāsī**ti yugaggāhalakkhaṇena paḷāsena samannāgato. **Issukī**ti parasakkārādīni issāyana lakkhaṇāya issāya samannāgato. **Maccharī**ti āvāsamacchariyādīhi samannāgato. **Saṭho**ti kerāṭiko. **Māyāvī**ti katapāpapaṭicchādako. **Pāpiccho**ti asantasambhāvanicchako[1] dussīlo. **Micchādiṭṭhī**ti natthikavādī ahetukavādī akiriyavādī. **Sandiṭṭhiparāmāsī**ti sayaṁ diṭṭhimeva parāmasati. **Ādhānaggāhī**ti daḷhaggāhī. **Duppaṭinissaggī**ti na sakkā hoti gahitaṁ vissajjāpetuṁ. (15)

Pathavīdhātūti patiṭṭhādhātu. **Āpodhātū**ti ābandhanadhātu. **Tejodhātū**ti paripācanadhātu. **Vāyodhātū**ti vitthambhanadhātu. **Ākāsadhātū**ti asamphuṭṭhadhātu. **Viññāṇadhātū**ti vijānanadhātu. (16)

Nissaraṇiyachakkavaṇṇanā

326. **Nissaraṇiyā dhātuyo**ti nissaṭadhātuyova. **Pariyādāya tiṭṭhatī**ti pariyā diyitvā hāpetvā tiṭṭhati. **Mā hevantissa vacanīyo**ti yasmā abhūtaṁ byākaraṇaṁ byākaroti, tasmā mā evaṁ

1. Asantasambhāvanicchāyako (Syā, Ka)

ဝိဟာရေ တေသံ အန္တေဝါသိကာ ဝိဝဒန္တိ။ တေသံ ဩဝါဒံ ဂဏှန္တော ဘိက္ခုနိသံဃော ဝိဝဒတိ။ တတော တေသံ ဥပဋ္ဌာကာ ဝိဝဒန္တိ။ အထ မနုဿာနံ အာရက္ခဒေဝတာ ဒွေ ကောဋ္ဌာသာ ဟောန္တိ။ တတ္ထ ဓမ္မဝါဒီနံ အာရက္ခဒေဝတာ ဓမ္မဝါဒိနိယော ဟောန္တိ အဓမ္မဝါဒီနံ အဓမ္မဝါဒိနိယော။ တတော အာရက္ခဒေဝတာနံ မိတ္တာ ဘုမ္မာ ဒေဝတာ ဘိဇ္ဇန္တိ။ ဧဝံ ပရမ္ပရာ ယာဝ ဗြဟ္မလောကာ ဌပေတွာ အရိယသာဝကေ သဗ္ဗေ ဒေဝမနုဿာ ဒွေ ကောဋ္ဌာသာ ဟောန္တိ။ ဓမ္မဝါဒီဟိ ပန အဓမ္မဝါဒိနောဝ ဗဟုတရာ ဟောန္တိ။ တတော “ယံ ဗဟုကေဟိ ဂဟိတံ၊ တံ တစ္ဆ”န္တိ ဓမ္မံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ဗဟုတရာဝ အဓမ္မံ ဂဏှန္တိ။ တေ အဓမ္မံ ပုရက္ခတွာ ဝဒန္တာ အပါယေသု နိဗ္ဗတ္တန္တိ။ ဧဝံ ဒွိန္နံ ဘိက္ခူနံ ဝိဝါဒေါ ဒေဝမနုဿာနံ အဟိတာယ ဒုက္ခာယ ဟောတိ။

အဇ္ဈတ္တံ ဝါတိ တုမှာကံ အဗ္ဘန္တရပရိသာယ။ **ဗဟိဒ္ဓါ ဝါ**တိ ပရေသံ ပရိသာယ။

မက္ခီတိ ပရေသံ ဂုဏမက္ခနလက္ခဏေန မက္ခေန သမန္နာဂတော။ **ပဠာသီ**တိ ယုဂဂ္ဂါဟလက္ခဏေန ပဠာသေန သမန္နာဂတော။ **ဣဿုကီ**တိ ပရသက္ကာရာဒီနိ ဣဿာယနလက္ခဏာယ ဣဿာယ သမန္နာဂတော။ **မစ္ဆရီ**တိ အာဝါသမစ္ဆရိယာဒီဟိ သမန္နာဂတော။ **သဌော**တိ ကေရာဋိကော။ **မာယာဝီ**တိ ကတပါပပဋိစ္ဆာဒကော။ **ပါပိစ္ဆော**တိ အသန္တသမ္ဘာဝနိစ္ဆကော[1] ဒုဿီလော။ **မိစ္ဆာဒိဋ္ဌီ**တိ နတ္ထိကဝါဒီ အဟေတုကဝါဒီ အကိရိယဝါဒီ။ **သန္ဒိဋ္ဌိပရာမာသီ**တိ သယံ ဒိဋ္ဌိမေဝ ပရာမသတိ။ **အာဓာနဂ္ဂါဟီ**တိ ဒဠှဂ္ဂါဟီ။ **ဒုပ္ပဋိနိဿဂ္ဂီ**တိ န သက္ကာ ဟောတိ ဂဟိတံ ဝိဿဇ္ဇာပေတုံ။ (၁၅)

ပထဝီဓာတူတိ ပတိဋ္ဌာဓာတု။ **အာပေါဓာတူ**တိ အာဗန္ဓနဓာတု။ **တေဇောဓာတူ**တိ ပရိပါစနဓာတု။ **ဝါယောဓာတူ**တိ ဝိတ္ထမ္ဘနဓာတု။ **အာကာသဓာတူ**တိ အသမ္ဖုဋ္ဌဓာတု။ **ဝိညာဏဓာတူ**တိ ဝိဇာနနဓာတု။ (၁၆)

နိဿရဏိယဆက္ကဝဏ္ဏနာ

၃၂၆။ **နိဿရဏိယာ ဓာတုယော**တိ နိဿဋဓာတုယောဝ။ **ပရိယာဒါယ တိဋ္ဌတီ**တိ ပရိယာဒိယိတွာ ဟာပေတွာ တိဋ္ဌတိ။ **မာ ဟေဝန္တိဿ ဝစနီယော**တိ ယသ္မာ အဘူတံ ဗျာကရဏံ ဗျာကရောတိ၊ တသ္မာ မာ ဧဝံ

၁-အသန္တသမ္ဘာဝနိစ္ဆာယကော (သျာ၊ က)

bhaṇīti vattabbo. **Yadidaṁ mettācetovimuttī**ti yā ayaṁ mettācetovimutti, idaṁ issaraṇaṁ byāpādassa, byāpādato nissaṭāti attho. Yo pana mettāya tikacatukkajjhānato vuṭṭhito saṅkhāre sammasitvā tatiyamaggaṁ patvā “puna byāpādo natthī”ti tatiyaphalena nibbānaṁ passati, tassa cittaṁ accantaṁ nissaraṇaṁ byāpādassa. Etenupāyena sabbattha attho veditabbo. (17-1-4)

Animittā cetovimuttīti arahattaphalasamāpatti. Sā hi rāganimittādīnañceva rūpanimittādīnañca niccanimittādīnañca abhāvā “animittā”ti vuttā. **Nimittānusārī**ti vuttappabhedaṁ nimittaṁ anusaratīti nimittānusārī. (17-5)

Asmīti asmimāno. **Ayamahamasmī**ti pañcasu khandhesu ayaṁ nāma ahaṁ asmīti ettāvatā arahattaṁ byākataṁ hoti. **Vicikicchākathaṁkathāsallan**ti vicikicchā bhūtaṁ kathaṁkathāsallaṁ. **Mā hevantissa vacanīyo**ti sace te paṭhamamaggavajjhā vicikicchā uppajjati, arahattabyākaraṇaṁ micchā hoti, tasmā mā abhūtaṁ bhaṇīti vāretabbo. **Asmimānasamugghāto**ti arahattamaggo. Arahattamaggaphalavasena hi nibbāne diṭṭhe puna asmimāno natthīti arahattamaggo asmimānasamugghātoti vutto. (17-6)

Anuttariyādichakkavaṇṇanā

327. **Anuttariyānī**ti anuttarāni jeṭṭhakāni. Dassanesu anuttariyaṁ **dassanā nuttariyaṁ**. Sesapadesupi eseva nayo. Tattha hatthiratanādīnaṁ dassanaṁ na dassanā nuttariyaṁ, niviṭṭhasaddhassa pana niviṭṭhapemavasena Dasabalassa vā bhikkhusaṁghassa vā kasiṇāsubhanimittādīnaṁ vā aññatarassa dassanaṁ **dassanānuttariyaṁ** nāma. Khattiyādīnaṁ guṇakathāsavanaṁ na savanānuttariyaṁ, niviṭṭhasaddhassa pana niviṭṭhapemavasena tiṇṇaṁ vā ratanānaṁ guṇakathāsavanaṁ Tepiṭakabuddhavacana savanaṁ vā **savanānuttariyaṁ** nāma. Maṇiratanādilābho na lābhānuttariyaṁ, sattavidha-ariyadhanalābho pana **lābhānuttariyaṁ** nāma. Hatthisippādisikkhanaṁ na sikkhānuttariyaṁ, sikkhattayapūraṇaṁ pana **sikkhānuttariyaṁ** nāma. Khattiyādīnaṁ pāricariyā na pāricariyānuttariyaṁ, tiṇṇaṁ pana ratanānaṁ pāricariyā **pāricariyānutta riyaṁ** nāma. Khattiyādīnaṁ guṇānussaraṇaṁ nānussatānuttariyaṁ, tiṇṇaṁ pana ratanānaṁ guṇānussaraṇaṁ **anussatānuttariyaṁ** nāma. (18)

ဘဏီတိ ဝတ္တဗ္ဗော။ **ယဒိဒံ မေတ္တာစေတောဝိမုတ္တီ**တိ ယာ အယံ မေတ္တာစေတောဝိမုတ္တိ၊ ဣဒံ နိဿရဏံ ဗျာပါဒဿ၊ ဗျာပါဒတော နိဿဋာတိ အတ္ထော။ ယော ပန မေတ္တာယ တိကစတုက္ကဇ္ဈာနတော ဝုဋ္ဌိတော သင်္ခါရေ သမ္မသိတွာ တတိယမဂ္ဂံ ပတွာ “ပုန ဗျာပါဒေါ နတ္ထီ”တိ တတိယဖလေန နိဗ္ဗာနံ ပဿတိ၊ တဿ စိတ္တံ အစ္စန္တံ နိဿရဏံ ဗျာပါဒဿ။ ဧတေနုပါယေန သဗ္ဗတ္ထ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ (၁၇-၁-၄)

အနိမိတ္တာ စေတောဝိမုတ္တီတိ အရဟတ္တဖလသမာပတ္တိ။ သာ ဟိ ရာဂနိမိတ္တာဒီနဉ္စေဝ ရူပနိမိတ္တာဒီနဉ္စ နိစ္စနိမိတ္တာဒီနဉ္စ အဘာဝါ “အနိမိတ္တာ”တိ ဝုတ္တာ။ **နိမိတ္တာနုသာရီ**တိ ဝုတ္တပ္ပဘေဒံ နိမိတ္တံ အနုသရတီတိ နိမိတ္တာနုသာရီ။ (၁၇-၅)

အသ္မီတိ အသ္မိမာနော။ **အယမဟမသ္မီ**တိ ပဉ္စသု ခန္ဓေသု အယံ နာမ အဟံ အသ္မီတိ ဧတ္တာဝတာ အရဟတ္တံ ဗျာကတံ ဟောတိ။ **ဝိစိကိစ္ဆာကထံကထာသလ္လ**န္တိ ဝိစိကိစ္ဆာဘူတံ ကထံကထာသလ္လံ။ **မာ ဟေဝန္တိဿ ဝစနီယော**တိ သစေ တေ ပဌမမဂ္ဂဝဇ္ဈာ ဝိစိကိစ္ဆာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ အရဟတ္တဗျာကရဏံ မိစ္ဆာ ဟောတိ၊ တသ္မာ မာ အဘူတံ ဘဏီတိ ဝါရေတဗ္ဗော။ **အသ္မိမာနသမုဂ္ဃာတော**တိ အရဟတ္တမဂ္ဂေါ။ အရဟတ္တမဂ္ဂဖလဝသေန ဟိ နိဗ္ဗာနေ ဒိဋ္ဌေ ပုန အသ္မိမာနော နတ္ထီတိ အရဟတ္တမဂ္ဂေါ အသ္မိမာနသမုဂ္ဃာတောတိ ဝုတ္တော။ (၁၇-၆)

အနုတ္တရိယာဒိဆက္ကဝဏ္ဏနာ

၃၂၇။ **အနုတ္တရိယာနီ**တိ အနုတ္တရာနိ ဇေဋ္ဌကာနိ။ ဒဿနေသု အနုတ္တရိယံ **ဒဿနာနုတ္တရိယံ**။ သေသပဒေသုပိ ဧသေဝ နယော။ တတ္ထ ဟတ္ထိရတနာဒီနံ ဒဿနံ န ဒဿနာနုတ္တရိယံ၊ နိဝိဋ္ဌသဒ္ဓဿ ပန နိဝိဋ္ဌပေမဝသေန ဒသဗလဿ ဝါ ဘိက္ခုသံဃဿ ဝါ ကသိဏာသုဘနိမိတ္တာဒီနံ ဝါ အညတရဿ ဒဿနံ **ဒဿနာနုတ္တရိယံ** နာမ။ ခတ္တိယာဒီနံ ဂုဏကထာသဝနံ န သဝနာနုတ္တရိယံ၊ နိဝိဋ္ဌသဒ္ဓဿ ပန နိဝိဋ္ဌပေမဝသေန တိဏ္ဏံ ဝါ ရတနာနံ ဂုဏကထာသဝနံ တေပိဋကဗုဒ္ဓဝစနသဝနံ ဝါ **သဝနာနုတ္တရိယံ** နာမ။ မဏိရတနာဒိလာဘော န လာဘာနုတ္တရိယံ၊ သတ္တဝိဓအရိယဓနလာဘော ပန **လာဘာနုတ္တရိယံ** နာမ။ ဟတ္ထိသိပ္ပါဒိသိက္ခနံ န သိက္ခာနုတ္တရိယံ၊ သိက္ခတ္တယပူရဏံ ပန **သိက္ခာနုတ္တရိယံ** နာမ။ ခတ္တိယာဒီနံ ပါရိစရိယာ န ပါရိစရိယာနုတ္တရိယံ၊ တိဏ္ဏံ ပန ရတနာနံ ပါရိစရိယာ **ပါရိစရိယာနုတ္တရိယံ** နာမ။ ခတ္တိယာဒီနံ ဂုဏာနုဿရဏံ နာနုဿတာနုတ္တရိယံ၊ တိဏ္ဏံ ပန ရတနာနံ ဂုဏာနုဿရဏံ **အနုဿတာနုတ္တရိယံ** နာမ။ (၁၈)

Anussatiyova **anussatiṭṭhānāni** nāma. **Buddhānussatī**ti Buddhassa guṇānussaraṇaṁ. Evaṁ anussarato hi pīti uppajjati. So taṁ pītiṁ khayato vayato paṭṭhapetvā arahattaṁ pāpuṇāti. Upacārakammaṭṭhānaṁ nāmetaṁ gihīnampi labbhati, esa nayo sabbattha. Vitthārakathā panettha Visuddhimagge vuttanayeneva veditabbā. (19)

Satatavihārachakkavaṇṇanā

328. **Satatavihārā**ti khīṇāsavassa niccavihārā. **Cakkhunā rūpaṁ disvā**ti cakkhudvārārammaṇe āpāthagate taṁ rūpaṁ cakkhuviññāṇena disvā javanakkhaṇe iṭṭhe arajjanto **neva sumano hoti,** aniṭṭhe adussanto **na dummano**. Asamapekkhane mohaṁ anuppādento **upekkhako viharati** majjhatto, satiyā yuttattā **sato**, sampajaññena yuttattā **sampajāno**. Sesapadesupi eseva nayo. Iti chasupi dvāresu upekkhako viharatīti iminā chaḷaṅgupekkhā kathitā. **Sampajāno**ti vacanato pana cattāri ñāṇasampayuttacittāni labbhanti. **Satatavihārā**ti vacanato aṭṭhapi mahācittāni labbhanti. **Arajjanto adussanto**ti vacanato dasapi cittāni labbhanti. Somanassaṁ kathaṁ labbhatīti ce. Āsevanato labbhati. (20)

Abhijātichakkavaṇṇanā

329. **Abhijātiyo**ti jātiyo. **Kaṇhābhijātiko samāno**ti kaṇhe nīcakule jāto hutvā. **Kaṇhaṁ dhammaṁ abhijāyatī**ti kaḷakaṁ dasadussīlyadhammaṁ pasavati karoti. So taṁ abhijāyitvā niraye nibbattati. **Sukkaṁ dhamman**ti ahaṁ pubbepi puññānaṁ akatattā nīcakule nibbatto. Idāni puññaṁ karomīti puññasaṅkhātaṁ paṇḍaraṁ dhammaṁ abhijāyati. So tena sagge nibbattati. **Akaṇhaṁ asukkaṁ nibbānan**ti nibbānañhi sace kaṇhaṁ bhaveyya, kaṇhavipākaṁ dadeyya. Sace sukkaṁ, sukkavipākaṁ dadeyya. Dvinnampi appadānato pana "akaṇhaṁ asukkan"ti vuttaṁ. nibbānañca nāma imasmiṁ atthe arahattaṁ adhippetaṁ. Tañhi kilesanibbānante jātattā nibbānaṁ nāma. Taṁ esa abhijāyati pasavati karoti. **Sukkābhijātiko samāno**ti sukke uccakule jāto hutvā. Sesaṁ vuttanayeneva veditabbaṁ. (21)

အနုဿတိယောဝ **အနုဿတိဋ္ဌာနာနိ** နာမ။ **ဗုဒ္ဓါနုဿတီ**တိ ဗုဒ္ဓဿ ဂုဏာနုဿရဏံ။ ဧဝံ အနုဿရတော ဟိ ပီတိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ သော တံ ပီတိံ ခယတော ဝယတော ပဋ္ဌပေတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏာတိ။ ဥပစာရကမ္မဋ္ဌာနံ နာမေတံ ဂိဟီနမ္ပိ လဗ္ဘတိ၊ ဧသ နယော သဗ္ဗတ္ထ။ ဝိတ္ထာရကထာ ပနေတ္ထ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ (၁၉)

သတတဝိဟာရဆက္ကဝဏ္ဏနာ

၃၂၈။ **သတတဝိဟာရာ**တိ ခီဏာသဝဿ နိစ္စဝိဟာရာ။ **စက္ခုနာ ရူပံ ဒိသွာ**တိ စက္ခုဒွါရာရမ္မဏေ အာပါထဂတေ တံ ရူပံ စက္ခုဝိညာဏေန ဒိသွာ ဇဝနက္ခဏေ ဣဋ္ဌေ အရဇ္ဇန္တော **နေဝ သုမနော ဟောတိ၊** အနိဋ္ဌေ အဒုဿန္တော **န ဒုမ္မနော။** အသမပေက္ခနေ မောဟံ အနုပ္ပါဒေန္တော **ဥပေက္ခကော ဝိဟရတိ** မဇ္ဈတ္တော၊ သတိယာ ယုတ္တတ္တာ **သတော၊** သမ္ပဇညေန ယုတ္တတ္တာ **သမ္ပဇာနော။** သေသပဒေသုပိ ဧသေဝ နယော။ ဣတိ ဆသုပိ ဒွါရေသု ဥပေက္ခကော ဝိဟရတီတိ ဣမိနာ ဆဠင်္ဂုပေက္ခာ ကထိတာ။ **သမ္ပဇာနော**တိ ဝစနတော ပန စတ္တာရိ ဉာဏသမ္ပယုတ္တစိတ္တာနိ လဗ္ဘန္တိ။ **သတတဝိဟာရာ**တိ ဝစနတော အဋ္ဌပိ မဟာစိတ္တာနိ လဗ္ဘန္တိ။ **အရဇ္ဇန္တော အဒုဿန္တော**တိ ဝစနတော ဒသပိ စိတ္တာနိ လဗ္ဘန္တိ။ သောမနဿံ ကထံ လဗ္ဘတီတိ စေ။ အာသေဝနတော လဗ္ဘတိ။ (၂၀)

အဘိဇာတိဆက္ကဝဏ္ဏနာ

၃၂၉။ **အဘိဇာတိယော**တိ ဇာတိယော။ **ကဏှာဘိဇာတိကော သမာနော**တိ ကဏှေ နီစကုလေ ဇာတော ဟုတွာ။ **ကဏှံ ဓမ္မံ အဘိဇာယတီ**တိ ကာဠကံ ဒသဒုဿီလျဓမ္မံ ပသဝတိ ကရောတိ။ သော တံ အဘိဇာယိတွာ နိရယေ နိဗ္ဗတ္တတိ။ **သုက္ကံ ဓမ္မန္တိ** အဟံ ပုဗ္ဗေပိ ပုညာနံ အကတတ္တာ နီစကုလေ နိဗ္ဗတ္တော။ ဣဒါနိ ပုညံ ကရောမီတိ ပုညသင်္ခါတံ ပဏ္ဍရံ ဓမ္မံ အဘိဇာယတိ။ သော တေန သဂ္ဂေ နိဗ္ဗတ္တတိ။ **အကဏှံ အသုက္ကံ နိဗ္ဗာနန္တိ** နိဗ္ဗာနဉှိ သစေ ကဏှံ ဘဝေယျ၊ ကဏှဝိပါကံ ဒဒေယျ။ သစေ သုက္ကံ၊ သုက္ကဝိပါကံ ဒဒေယျ။ ဒွိန္နမ္ပိ အပ္ပဒါနတော ပန "အကဏှံ အသုက္က"န္တိ ဝုတ္တံ။ နိဗ္ဗာနဉ္စ နာမ ဣမသ္မိံ အတ္ထေ အရဟတ္တံ အဓိပ္ပေတံ။ တဉှိ ကိလေသနိဗ္ဗာနန္တေ ဇာတတ္တာ နိဗ္ဗာနံ နာမ။ တံ ဧသ အဘိဇာယတိ ပသဝတိ ကရောတိ။ **သုက္ကာဘိဇာတိကော သမာနော**တိ သုက္ကေ ဥစ္စကုလေ ဇာတော ဟုတွာ။ သေသံ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ (၂၁)

Nibbedhabhāgiyachakkavaṇṇanā

Nibbedhabhāgiyāti nibbedho vuccati nibbānaṁ, taṁ bhajanti upagacchantīti **nibbedhabhāgiyā**. Aniccasaññādayo pañcake vuttā. Nirodhānupassanāñāṇe saññā **nirodhasaññā** nāma. (22)

"Ime kho āvuso"ti-ādi vuttanayeneva yojetabbaṁ. Iti dvāvīsatiyā chakkānaṁ vasena bāttiṁsasatapañhe kathento thero sāmaggirasaṁ dassesīti.

Chakkavaṇṇanā niṭṭhitā.

Sattakavaṇṇanā

330. Iti chakkavasena sāmaggirasaṁ dassetvā idāni sattakavasena dassetuṁ puna desanaṁ ārabhi.

Tattha sampattipaṭilābhaṭṭhena saddhāva dhanaṁ **saddhādhanaṁ**. Esa nayo sabbattha. **Paññādhanaṁ** panettha sabbaseṭṭhaṁ. Paññāya hi ṭhatvā tīṇi sucaritāni pañcasīlāni dasasīlāni pūretvā saggūpagā honti, sāvakapāmīñāṇaṁ, paccekabodhiñāṇaṁ, sabbaññutaññāṇañca paṭivijjhanti. Imāsaṁ sampattīnaṁ paṭilābhakāraṇato paññā "dhanan"ti vuttā. Sattapi cetāni lokiyalokuttaramissakāneva kathitāni. **Bojjhaṅga**kathā kathitāva. (1-2)

Samādhiparikkhārāti samādhiparivārā. Sammādiṭṭhādīni vuttatthāneva. Imepi satta parikkhārā lokiyalokuttarāva kathitā. (3)

Asataṁ dhammā asantā vā dhammā lāmakā dhammāti **asaddhammā**. Vipari yāyena **saddhammā** veditabbā. Sesamettha uttānatthameva. **Saddhammesu** pana saddhādayo sabbepi vipassakasseva kathitā. Tesupi paññā lokiyalokuttarā. Ayaṁ viseso. (4-5)

Sappurisānaṁ dhammāti **sappurisadhammā**. Tattha Suttageyyādikaṁ dhammaṁ jānātīti **dhammaññū**. Tassa tasseva bhāsitassa atthaṁ jānātīti **atthaññū**. "Ettakomhi sīlena samādhinā paññāyā"ti evaṁ attānaṁ jānātīti **attaññū.** Paṭiggahaṇaparibhogesu mattaṁ jānātīti **mattaññū.**

နိဗ္ဗေဓဘာဂိယဆက္ကဝဏ္ဏနာ

နိဗ္ဗေဓဘာဂိယာတိ နိဗ္ဗေဓော ဝုစ္စတိ နိဗ္ဗာနံ၊ တံ ဘဇန္တိ ဥပဂစ္ဆန္တီတိ **နိဗ္ဗေဓဘာဂိယာ**။ အနိစ္စသညာဒယော ပဉ္စကေ ဝုတ္တာ။ နိရောဓာနုပဿနာဉာဏေ သညာ **နိရောဓသညာ** နာမ။ (၂၂)

"ဣမေ ခေါ အာဝုသော"တိအာဒိ ဝုတ္တနယေနေဝ ယောဇေတဗ္ဗံ။ ဣတိ ဒွါဝီသတိယာ ဆက္ကာနံ ဝသေန ဗာတ္တိံသသတပဉှေ ကထေန္တော ထေရော သာမဂ္ဂိရသံ ဒဿေသီတိ။

ဆက္ကဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

သတ္တကဝဏ္ဏနာ

၃၃၀။ ဣတိ ဆက္ကဝသေန သာမဂ္ဂိရသံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ သတ္တကဝသေန ဒဿေတုံ ပုန ဒေသနံ အာရဘိ။

တတ္ထ သမ္ပတ္တိပဋိလာဘဋ္ဌေန သဒ္ဓါဝ ဓနံ **သဒ္ဓါဓနံ**။ ဧသ နယော သဗ္ဗတ္ထ။ **ပညာဓနံ** ပနေတ္ထ သဗ္ဗသေဋ္ဌံ။ ပညာယ ဟိ ဌတွာ တီဏိ သုစရိတာနိ ပဉ္စသီလာနိ ဒသသီလာနိ ပူရေတွာ သဂ္ဂူပဂါ ဟောန္တိ၊ သာဝကပါမီဉာဏံ, ပစ္စေကဗောဓိဉာဏံ,သဗ္ဗညုတညာဏဉ္စ ပဋိဝိဇ္ဈန္တိ။ ဣမာသံ သမ္ပတ္တီနံ ပဋိလာဘကာရဏတော ပညာ "ဓန"န္တိ ဝုတ္တာ။ သတ္တပိ စေတာနိ လောကိယလောကုတ္တရမိဿကာနေဝ ကထိတာနိ။ **ဗောဇ္ဈင်္ဂ**ကထာ ကထိတာဝ။ (၁-၂)

သမာဓိပရိက္ခာရာတိ သမာဓိပရိဝါရာ။ သမ္မာဒိဋ္ဌာဒီနိ ဝုတ္တတ္ထာနေဝ။ ဣမေပိ သတ္တ ပရိက္ခာရာ လောကိယလောကုတ္တရာဝ ကထိတာ။ (၃)

အသတံ ဓမ္မာ အသန္တာ ဝါ ဓမ္မာ လာမကာ ဓမ္မာတိ **အသဒ္ဓမ္မာ**။ ဝိပရိယာယေန **သဒ္ဓမ္မာ** ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သေသမေတ္ထ ဥတ္တာနတ္ထမေဝ။ **သဒ္ဓမ္မေသု** ပန သဒ္ဓါဒယော သဗ္ဗေပိ ဝိပဿကဿေဝ ကထိတာ။ တေသုပိ ပညာ လောကိယလောကုတ္တရာ။ အယံ ဝိသေသော။ (၄-၅)

သပ္ပုရိသာနံ ဓမ္မာတိ **သပ္ပုရိသဓမ္မာ**။ တတ္ထ သုတ္တဂေယျာဒိကံ ဓမ္မံ ဇာနာတီတိ **ဓမ္မညူ**။ တဿ တဿေဝ ဘာသိတဿ အတ္ထံ ဇာနာတီတိ **အတ္ထညူ**။ "ဧတ္တကောမှိ သီလေန သမာဓိနာ ပညာယာ"တိ ဧဝံ အတ္တာနံ ဇာနာတီတိ **အတ္တညူ**။ ပဋိဂ္ဂဟဏပရိဘောဂေသု မတ္တံ ဇာနာတီတိ **မတ္တညူ**။

Ayaṁ kālo uddesassa, ayaṁ kālo paripucchāya, ayaṁ kālo yogassa adhigamāyāti evaṁ kālaṁ jānātīti **kālaññū**. Ettha ca pañca vassāni uddesassa kāle. Dasa paripucchāya. Idaṁ atisambādhaṁ. Dasa vassāni pana uddesassa kālo. Vīsati paripucchāya. Tato paraṁ yoge kammaṁ kātabbaṁ. Aṭṭhavidhaṁ parisaṁ jānātīti **parisaññū**. Sevitabbāsevitabbaṁ puggalaṁ jānātīti **puggalaññū**. (6)

331. **Niddasavatthūnī**ti niddasādivatthūni. Niddaso bhikkhu, nibbīso, nittiṁso, niccattālīso, nippaññāso bhikkhūti evaṁ vacanakāraṇāni. Ayaṁ kira pañho titthiya samaye uppanno. Titthiyā hi dasavassakāle mataṁ nigaṇṭhaṁ niddasoti vadanti. So kira puna dasavasso na hoti. Na kevalañca dasavassova. Nava vassopi -pa- ekavassopi na hoti. Eteneva nayena vīsativassādikālepi mataṁ nibbīso nittiṁso niccattālīso nippaññā soti vadanti. Āyasmā Ānando gāme vicaranto taṁ kathaṁ sutvā vihāraṁ gantvā Bhagavato ārocesi. Bhagavā āha—

> "Na idaṁ Ānanda titthiyānaṁ adhivacanaṁ mama sāsane khīṇāsavassetaṁ adhivacanaṁ. Khīṇāsavo hi dasavassakāle parinibbuto puna dasavasso na hoti. Na kevalañca dasavassova, navavassopi -pa- ekavassopi. Na kevalañca ekavassova, dasamāsikopi -pa- ekamāsikopi. Ekadivasikopi. Ekamuhuttopi na hoti eva. Kasmā? Puna paṭisandhiyā abhāvā. Nibbīsādīsupi eseva nayo. Iti Bhagavā mama sāsane khīṇāsava ssetaṁ adhivacanan"ti[1]—

Vatvā yehi kāraṇehi so niddaso hoti, tāni dassetuṁ satta niddasavatthūni deseti. Theropi tameva desanaṁ uddharitvā satta niddasavatthūni **idhāvuso bhikkhu sikkhā samādāne**ti-ādimāha. Tattha **idhā**ti imasmiṁ sāsane. **Sikkhāsamādāne tibbacchando hotī**ti sikkhattayapūraṇe bahalacchando hoti. **Āyatiñca sikkhāsamādāne**

1. Aṁ 2. 424 piṭṭhe idannissayapāḷi.

အယံ ကာလော ဥဒ္ဒေသဿ, အယံ ကာလော ပရိပုစ္ဆာယ, အယံ ကာလော ယောဂဿ အဓိဂမာယာတိ ဧဝံ ကာလံ ဇာနာတီတိ **ကာလညူ**။ ဧတ္ထ စ ပဉ္စ ဝဿာနိ ဥဒ္ဒေသဿ ကာလော။ ဒသ ပရိပုစ္ဆာယ။ ဣဒံ အတိသမ္ဗာဓံ။ ဒသ ဝဿာနိ ပန ဥဒ္ဒေသဿ ကာလော။ ဝီသတိ ပရိပုစ္ဆာယ။ တတော ပရံ ယောဂေ ကမ္မံ ကာတဗ္ဗံ။ အဋ္ဌဝိဓံ ပရိသံ ဇာနာတီတိ **ပရိသညူ**။ သေဝိတဗ္ဗာသေဝိတဗ္ဗံ ပုဂ္ဂလံ ဇာနာတီတိ **ပုဂ္ဂလညူ**။ (၆)

၃၃၁။ **နိဒ္ဒသဝတ္ထူနီ**တိ နိဒ္ဒသာဒိဝတ္ထူနိ။ နိဒ္ဒသော ဘိက္ခု, နိဗ္ဗီသော, နိတ္တိံသော, နိစ္စတ္တာလီသော, နိပ္ပညာသော ဘိက္ခူတိ ဧဝံ ဝစနကာရဏာနိ။ အယံ ကိရ ပဉှော တိတ္ထိယသမယေ ဥပ္ပန္နော။ တိတ္ထိယာ ဟိ ဒသဝဿကာလေ မတံ နိဂဏ္ဌံ နိဒ္ဒသောတိ ဝဒန္တိ။ သော ကိရ ပုန ဒသဝဿော န ဟောတိ။ န ကေဝလဉ္စ ဒသဝဿောဝ။ နဝဝဿောပိ။ပ။ ဧကဝဿောပိ န ဟောတိ။ ဧတေနေဝ နယေန ဝီသတိဝဿာဒိကာလေပိ မတံ နိဗ္ဗီသော နိတ္တိံသော နိစ္စတ္တာလီသော နိပ္ပညာသောတိ ဝဒန္တိ။ အာယသ္မာ အာနန္ဒော ဂါမေ ဝိစရန္တော တံ ကထံ သုတွာ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ဘဂဝတော အာရောစေသိ။ ဘဂဝါ အာဟ—

> "န ဣဒံ အာနန္ဒ တိတ္ထိယာနံ အဓိဝစနံ မမ သာသနေ ခီဏာသဝဿေတံ အဓိဝစနံ။ ခီဏာသဝေါ ဟိ ဒသဝဿကာလေ ပရိနိဗ္ဗုတော ပုန ဒသဝဿော န ဟောတိ။ န ကေဝလဉ္စ ဒသဝဿော၊ နဝဝဿောပိ။ပ။ ဧကဝဿောပိ။ န ကေဝလဉ္စ ဧကဝဿော၊ ဒသမာသိကောပိ။ပ။ ဧကမာသိကောပိ။ ဧကဒိဝသိကောပိ။ ဧကမုဟုတ္တောပိ န ဟောတိ ဧဝ။ ကသ္မာ? ပုန ပဋိသန္ဓိယာ အဘာဝါ။ နိဗ္ဗီသာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။ ဣတိ ဘဂဝါ မမ သာသနေ ခီဏာသဝဿေတံ အဓိဝစန"န္တိ[၁]—

ဝတွာ ယေဟိ ကာရဏေဟိ သော နိဒ္ဒသော ဟောတိ၊ တာနိ ဒဿေတုံ သတ္တ နိဒ္ဒသဝတ္ထူနိ ဒေသေတိ။ ထေရောပိ တမေဝ ဒေသနံ ဥဒ္ဓရိတွာ သတ္တ နိဒ္ဒသဝတ္ထူနိ **ဣဓာဝုသော ဘိက္ခု သိက္ခာသမာဒါနေ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဣဓာ**တိ ဣမသ္မိံ သာသနေ။ **သိက္ခာသမာဒါနေ တိဗ္ဗစ္ဆန္ဒော ဟောတီ**တိ သိက္ခတ္တယပူရဏေ ဗဟလစ္ဆန္ဒော ဟောတိ။ **အာယတိဉ္စ သိက္ခာသမာဒါနေ**

၁-အံ ၂-၄၂၄-ပိဋ္ဌေ ဣဒန္နိဿယပါဠိ။

avigatapemoti anāgate punadivasādīsupi sikkhāpūraṇe avigatapemena samannāgato hoti. **Dhammanisantiyā**ti dhammanisāmanāya. Vipassanāyetaṁ adhivacanaṁ. **Icchāvinaye**ti taṇhāvinayane. **Paṭisallāne**ti ekībhāve. **Vīriyārambhe**ti kāyikacetasikassa vīriyassa pūraṇe. **Satinepakke**ti satiyañceva nepakkabhāve ca. **Diṭṭhipaṭivedhe**ti maggadassane. Sesaṁ sabbattha vuttanayeneva veditabbaṁ. (7)

Saññāsu asubhānupassanāñāṇe saññā **asubhasaññā.** Ādīnavānupassanāñāṇe saññā **ādīnavasaññā** nāma. Sesā heṭṭhā vuttā eva. Balasattakaviññāṇaṭṭhitisattaka puggalasattakāni vuttanayāneva. Appahīnaṭṭhena anusayantīti **anusayā.** Thāmagato kāmarāgo kāmarāgānusayo. Esa nayo sabbattha. Saṁyojanasattakaṁ uttānatthameva. (8-13)

Adhikaraṇasamathasattakavaṇṇanā

Adhikaraṇasamathesu adhikaraṇāti samenti vūpasamentīti **adhikaraṇasamathā. Uppannuppannānan**ti uppannānaṁ uppannānaṁ. **Adhikaraṇānan**ti vivādādhikaraṇaṁ anuvādādhikaraṇaṁ āpattādhikaraṇaṁ kiccādhikaraṇanti imesaṁ catunnaṁ. **Samathāya vūpasamāyā**ti samathatthañceva vūpasamanatthañca. **Sammukhāvinayo dātabbo -pa- tiṇavatthārako**ti ime satta samathā dātabbā.

Tatrāyaṁ vinicchayanayo. Adhikaraṇesu tāva dhammoti vā adhammoti vā aṭṭhā rasahi vatthūhi vivadantānaṁ bhikkhūnaṁ yo vivādo, idaṁ **vivādādhikaraṇaṁ** nāma. Sīlavipattiyā vā ācāradiṭṭhi-ājīvavipattiyā vā anuvadantānaṁ anuvādo upavadanā ceva codanā ca, idaṁ **anuvādādhikaraṇaṁ** nāma. Mātikāya āgatā pañca, vibhaṅge dveti sattapi āpattikkhandhā, idaṁ **āpattādhikaraṇaṁ** nāma. Saṁghassa apalokanādīnaṁ catunnaṁ kammānaṁ karaṇaṁ, idaṁ **kiccādhikaraṇaṁ** nāma.

Tattha vivādādhikaraṇaṁ dvīhi samathehi sammati sammukhāvinayena ca yebhuyyasikāya ca. Sammukhāvinayeneva sammamānaṁ yasmiṁ vihāre uppannaṁ tasmiṁyeva vā aññattha vūpasametuṁ gacchantānaṁ antarāmagge vā yattha gantvā saṁghassa niyyātikaṁ tattha saṁghena vā saṁghe vūpasametuṁ asakkonte

အဝိဂတပေမောတိ အနာဂတေ ပုနဒိဝသာဒီသုပိ သိက္ခာပူရဏေ အဝိဂတပေမေန သမန္နာဂတော ဟောတိ။ **ဓမ္မနိသန္တိယာ**တိ ဓမ္မနိသာမနာယ။ ဝိပဿနာယေတံ အဓိဝစနံ။ **ဣစ္ဆာဝိနယေ**တိ တဏှာဝိနယနေ။ **ပဋိသလ္လာနေ**တိ ဧကီဘာဝေ။ **ဝီရိယာရမ္ဘေ**တိ ကာယိကစေတသိကဿ ဝီရိယဿ ပူရဏေ။ **သတိနေပက္ကေ**တိ သတိယဉ္စေဝ နေပက္ကဘာဝေ စ။ **ဒိဋ္ဌိပဋိဝေဓေ**တိ မဂ္ဂဒဿနေ။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ (၇)

သညာသု အသုဘာနုပဿနာဉာဏေ သညာ **အသုဘသညာ**။ အာဒီနဝါနုပဿနာဉာဏေ သညာ **အာဒီနဝသညာ** နာမ။ သေသာ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တာ ဧဝ။ ဗလသတ္တကဝိညာဏဋ္ဌိတိသတ္တကပုဂ္ဂလသတ္တကာနိ ဝုတ္တနယာနေဝ။ အပ္ပဟီနဋ္ဌေန အနုသယန္တီတိ **အနုသယာ**။ ထာမဂတော ကာမရာဂေါ ကာမရာဂါနုသယော။ ဧသ နယော သဗ္ဗတ္ထ။ သံယောဇနသတ္တကံ ဥတ္တာနတ္ထမေဝ။ (၈။၁၃)

အဓိကရဏသမထသတ္တကဝဏ္ဏနာ

အဓိကရဏသမထေသု အဓိကရဏာနိ သမေန္တိ ဝူပသမေန္တီတိ **အဓိကရဏသမထာ**။ **ဥပ္ပန္နုပ္ပန္နာန**န္တိ ဥပ္ပန္နာနံ ဥပ္ပန္နာနံ။ **အဓိကရဏာန**န္တိ ဝိဝါဒါဓိကရဏံ အနုဝါဒါဓိကရဏံ အာပတ္တာဓိကရဏံ ကိစ္စာဓိကရဏန္တိ ဣမေသံ စတုန္နံ။ **သမထာယ ဝူပသမာယာ**တိ သမထတ္ထဉ္စေဝ ဝူပသမနတ္ထဉ္စ။ **သမ္မုခါဝိနယော ဒါတဗ္ဗော။ပ။ တိဏဝတ္ထာရကော**တိ ဣမေ သတ္တ သမထာ ဒါတဗ္ဗာ။

တတြာယံ ဝိနိစ္ဆယနယော။ အဓိကရဏေသု တာဝ ဓမ္မောတိ ဝါ အဓမ္မောတိ ဝါ အဋ္ဌာရသဟိ ဝတ္ထူဟိ ဝိဝဒန္တာနံ ဘိက္ခူနံ ယော ဝိဝါဒေါ၊ ဣဒံ **ဝိဝါဒါဓိကရဏံ** နာမ။ သီလဝိပတ္တိယာ ဝါ အာစာရဒိဋ္ဌိအာဇီဝဝိပတ္တိယာ ဝါ အနုဝဒန္တာနံ အနုဝါဒေါ ဥပဝဒနာ စေဝ စောဒနာ စ၊ ဣဒံ **အနုဝါဒါဓိကရဏံ** နာမ။ မာတိကာယ အာဂတာ ပဉ္စ, ဝိဘင်္ဂေ ဒွေတိ သတ္တပိ အာပတ္တိက္ခန္ဓာ၊ ဣဒံ **အာပတ္တာဓိကရဏံ** နာမ။ သံဃဿ အပလောကနာဒီနံ စတုန္နံ ကမ္မာနံ ကရဏံ၊ ဣဒံ **ကိစ္စာဓိကရဏံ** နာမ။

တတ္ထ ဝိဝါဒါဓိကရဏံ ဒွီဟိ သမထေဟိ သမ္မတိ သမ္မုခါဝိနယေန စ ယေဘုယျသိကာယ စ။ သမ္မုခါဝိနယေနေဝ သမ္မမာနံ ယသ္မိံ ဝိဟာရေ ဥပ္ပန္နံ တသ္မိံယေဝ ဝါ အညတ္ထ ဝူပသမေတုံ ဂစ္ဆန္တာနံ အန္တရာမဂ္ဂေ ဝါ ယတ္ထ ဂန္တွာ သံဃဿ နိယျာတိတံ တတ္ထ သံဃေန ဝါ သံဃေ ဝူပသမေတုံ အသက္ကောန္တေ

tattheva ubbāhikāya sammatapuggalehi vā vinicchitaṁ sammati. Evaṁ sammamāne ca panetasmiṁ yā saṁghasammukhatā dhammasammukhatā vinayasammukhatā puggala sammukhatā, ayaṁ **sammukhāvinayo** nāma.

Tattha ca kārakasaṁghassa saṁghasāmaggivasena sammukhībhāvo **saṁgha sammukhatā**. Sametabbassa vatthuno bhūtatā **dhammasammukhatā**. Yathā taṁ same tabbaṁ, tatheva sammanaṁ **vinayasammukhatā**. Yo ca vivadati, yena ca vivadati, tesaṁ ubhinnaṁ atthapaccatthikānaṁ sammukhībhāvo **puggalasammukhatā**. Ubbāhi kāya vūpasame panettha saṁghasammukhatā parihāyati. Evaṁ tāva sammukhāvinaye neva sammati.

Sace panevampi na sammati, atha naṁ ubbāhikāya sammatā bhikkhū "na mayaṁ sakkoma vūpasametun"ti saṁghasseva niyyātenti, tato saṁgho pañcaṅgasamannāgataṁ bhikkhuṁ salākaggāhāpakaṁ sammannati. Tena guḷhakavivaṭakasakaṇṇajappakesu tīsu salākaggāhesu aññataravasena salākaṁ gāhāpetvā sannipatitaparisāya dhammavādīnaṁ yebhuyyatāya yathā te dhammavādino vadanti, evaṁ vūpasantaṁ adhikaraṇaṁ sammukhāvinayena ca yebhuyyasikāya ca vūpasantaṁ hoti.

Tattha sammukhāvinayo vuttanayo eva. Yaṁ pana yebhuyyasikākammassa karaṇaṁ, ayaṁ **yebhuyyasikā** nāma. Evaṁ vivādādhikaraṇaṁ dvīhi samathehi sammati. **Anuvādādhikaraṇaṁ** catūhi samathehi sammati sammukhāvinayena ca sativinayena ca amūḷhavinayena ca tassapāpiyasikāya ca. **Sammukhāvinayeneva** sammamānaṁ yo ca anuvadati, yañca anuvadati, tesaṁ vacanaṁ sutvā sace kāci āpatti natthi, ubho khamāpetvā, sace atthi, ayaṁ nāmettha āpattīti evaṁ vinicchitaṁ vūpasammati. Tattha sammukhāvinayalakkhaṇaṁ vuttanayameva. Yadā pana khīṇā savassa bhikkhuno amūlikāya sīlavipattiyā anuddhaṁsitassa sativinayaṁ yācamānassa saṁgho ñatticatutthena kammena sativinayaṁ deti, tadā sammukhāvinayena ca sativi nayena ca vūpasantaṁ hoti. Dinne pana sativinaye puna tasmiṁ puggale kassaci anuvādo na ruhati.

Yadā ummattako bhikkhu ummādavasena assāmaṇake ajjhācāre "saratāyasmā evarūpiṁ āpattin"ti bhikkhūhi codiyamāno "ummattakena

တတ္ထေဝ ဥဗ္ဗာဟိကာယ သမ္မတပုဂ္ဂလေဟိ ဝါ ဝိနိစ္ဆိတံ သမ္မတိ။ ဧဝံ သမ္မမာနေ စ ပနေတသ္မိံ ယာ သံဃသမ္မုခတာ ဓမ္မသမ္မုခတာ ဝိနယသမ္မုခတာ ပုဂ္ဂလသမ္မုခတာ၊ အယံ **သမ္မုခါဝိနယော** နာမ။

တတ္ထ စ ကာရကသံဃဿ သံဃသာမဂ္ဂိဝသေန သမ္မုခီဘာဝေါ **သံဃသမ္မုခတာ**။ သမေတဗ္ဗဿ ဝတ္ထုနော ဘူတတာ **ဓမ္မသမ္မုခတာ**။ ယထာ တံ သမေတဗ္ဗံ၊ တထေဝ သမ္မနံ **ဝိနယသမ္မုခတာ**။ ယော စ ဝိဝဒတိ, ယေန စ ဝိဝဒတိ၊ တေသံ ဥဘိန္နံ အတ္ထပစ္စတ္ထိကာနံ သမ္မုခီဘာဝေါ **ပုဂ္ဂလသမ္မုခတာ**။ ဥဗ္ဗာဟိကာယ ဝူပသမေ ပနေတ္ထ သံဃသမ္မုခတာ ပရိဟာယတိ။ ဧဝံ တာဝ သမ္မုခါဝိနယေနေဝ သမ္မတိ။

သစေ ပနေဝမ္ပိ န သမ္မတိ၊ အထ နံ ဥဗ္ဗာဟိကာယ သမ္မတာ ဘိက္ခူ "န မယံ သက္ကောမ ဝူပသမေတု"န္တိ သံဃဿေဝ နိယျာတေန္တိ၊ တတော သံဃော ပဉ္စင်္ဂသမန္နာဂတံ ဘိက္ခုံ သလာကဂ္ဂါဟာပကံ သမ္မန္နတိ။ တေန ဂုဠှကဝိဝဋကသကဏ္ဏဇပ္ပကေသု တီသု သလာကဂ္ဂါဟေသု အညတရဝသေန သလာကံ ဂါဟာပေတွာ သန္နိပတိတပရိသာယ ဓမ္မဝါဒီနံ ယေဘုယျတာယ ယထာ တေ ဓမ္မဝါဒိနော ဝဒန္တိ၊ ဧဝံ ဝူပသန္တံ အဓိကရဏံ သမ္မုခါဝိနယေန စ ယေဘုယျသိကာယ စ ဝူပသန္တံ ဟောတိ။

တတ္ထ သမ္မုခါဝိနယော ဝုတ္တနယော ဧဝ။ ယံ ပန ယေဘုယျသိကာကမ္မဿ ကရဏံ၊ အယံ **ယေဘုယျသိကာ** နာမ။ ဧဝံ ဝိဝါဒါဓိကရဏံ ဒွီဟိ သမထေဟိ သမ္မတိ။ **အနုဝါဒါဓိကရဏံ** စတူဟိ သမထေဟိ သမ္မတိ သမ္မုခါဝိနယေန စ သတိဝိနယေန စ အမူဠှဝိနယေန စ တဿပါပိယသိကာယ စ။ **သမ္မုခါဝိနယေနေဝ** သမ္မမာနံ ယော စ အနုဝဒတိ, ယဉ္စ အနုဝဒတိ၊ တေသံ ဝစနံ သုတွာ သစေ ကာစိ အာပတ္တိ နတ္ထိ၊ ဥဘော ခမာပေတွာ, သစေ အတ္ထိ၊ အယံ နာမေတ္ထ အာပတ္တီတိ ဧဝံ ဝိနိစ္ဆိတံ ဝူပသမ္မတိ။ တတ္ထ သမ္မုခါဝိနယလက္ခဏံ ဝုတ္တနယမေဝ။ ယဒါ ပန ခီဏာသဝဿ ဘိက္ခုနော အမူလိကာယ သီလဝိပတ္တိယာ အနုဒ္ဓံသိတဿ သတိဝိနယံ ယာစမာနဿ သံဃော ဉတ္တိစတုတ္ထေန ကမ္မေန သတိဝိနယံ ဒေတိ၊ တဒါ သမ္မုခါဝိနယေန စ သတိဝိနယေန စ ဝူပသန္တံ ဟောတိ။ ဒိန္နေ ပန သတိဝိနယေ ပုန တသ္မိံ ပုဂ္ဂလေ ကဿစိ အနုဝါဒေါ န ရုဟတိ။

ယဒါ ဥမ္မတ္တကော ဘိက္ခု ဥမ္မာဒဝသေန အဿာမဏကေ အဇ္ဈာစာရေ "သရတာယသ္မာ ဧဝရူပိံ အာပတ္တိ"န္တိ ဘိက္ခူဟိ စောဒိယမာနော "ဥမ္မတ္တကေန

me āvuso etaṁ kataṁ, nāhaṁ taṁ sarāmī"ti bhaṇantopi bhikkhūhi codiyamānova puna acodanatthāya amūḷhavinayaṁ yācati, saṁgho cassa ñatticatutthena kammena amūḷha vinayaṁ deti, tadā sammukhāvinayena ca amūḷhavinayena ca vūpasantaṁ hoti. Dinne pana amūḷhavinaye puna tasmiṁ puggale kassaci tappaccayā anuvādo na ruhati.

Yadā pana pārājikena vā pārājikasāmantena vā codiyamānassa aññenaññaṁ paṭicarato pāpussannatāya pāpiyassa puggalassa "sacāyaṁ acchinnamūlo bhavissati, sammā vattitvā osāraṇaṁ labhissati. Sace chinnamūlo ayamevassa nāsanā bhavissatī"ti maññamāno saṁgho ñatticatutthena kammena tassapāpiyasikaṁ karoti, tadā sammukhā vinayena ca tassapāpiyasikāya ca vūpasantaṁ hotīti. Evaṁ anuvādādhikaraṇaṁ catūhi samathehi sammati. **Āpattādhikaraṇaṁ** tīhi samathehi sammati sammukhāvinayena ca paṭiññātakaraṇena ca tiṇavatthārakena ca. Tassa sammukhāvinayeneva vūpasamo natthi. Yadā pana ekassa vā bhikkhuno santike saṁghagaṇamajjhesu vā bhikkhu lahukaṁ āpattiṁ deseti, tadā **āpattādhikaraṇaṁ** sammukhāvinayena ca paṭiññātakaraṇena ca vūpasammati.

Tattha sammukhāvinaye tāva yo ca deseti, yassa ca deseti, tesaṁ sammukhībhāvo puggalasammukhatā. Sesaṁ vuttanayameva.

Puggalassa gaṇassa ca desanākāle saṁghasammukhatā parihāyati. Yā panettha ahaṁ bhante itthannāmaṁ āpattiṁ āpannoti ca āma passāmīti ca paṭiññā, tāya paṭiññāya "āyatiṁ saṁvareyyāsī"ti karaṇaṁ, taṁ **paṭiññātakaraṇaṁ** nāma. Saṁghādisese hi parivāsādiyācanā paṭiññā. Parivāsādīnaṁ dānaṁ paṭiññātakaraṇaṁ nāma. Dve pakkha jātā pana bhaṇḍanakārakā bhikkhū bahuṁ assāmaṇakaṁ ajjhācaritvā puna lajjidhamme uppanne sace mayaṁ imāhi āpattīhi aññamaññaṁ kāressāma, siyāpi taṁ adhikaraṇaṁ kakkhaḷattāya saṁvatteyyāti aññamaññaṁ āpattiyā kārāpane dosaṁ disvā yadā tiṇavatthārakakammaṁ karonti, tadā āpattādhikaraṇaṁ sammukhāvinayena ca tiṇavatthārakena ca sammati.

Tattha hi yattakā hatthapāsūpagatā "na metaṁ khamatī"ti evaṁ diṭṭhāvikammaṁ akatvā niddampi okkantā honti, sabbesaṁ ṭhapetvā thullavajjañca

မေ အာဝုသော ဧတံ ကတံ၊ နာဟံ တံ သရာမီ”တိ ဘဏန္တောပိ ဘိက္ခူဟိ စောဒိယမာနောဝ ပုန အစောဒနတ္ထာယ အမူဠှဝိနယံ ယာစတိ၊ သံဃော စဿ ဉတ္တိစတုတ္ထေန ကမ္မေန အမူဠှဝိနယံ ဒေတိ၊ တဒါ သမ္မုခါဝိနယေန စ အမူဠှဝိနယေန စ ဝူပသန္တံ ဟောတိ။ ဒိန္နေ ပန အမူဠှဝိနယေ ပုန တသ္မိံ ပုဂ္ဂလေ ကဿစိ တပ္ပစ္စယာ အနုဝါဒေါ န ရုဟတိ။

ယဒါ ပန ပါရာဇိကေန ဝါ ပါရာဇိကသာမန္တေန ဝါ စောဒိယမာနဿ အညေနညံ ပဋိစရတော ပါပုဿန္နတာယ ပါပိယဿ ပုဂ္ဂလဿ “သစာယံ အစ္ဆိန္နမူလော ဘဝိဿတိ၊ သမ္မာ ဝတ္တိတွာ ဩသာရဏံ လဘိဿတိ။ သစေ ဆိန္နမူလော အယမေဝဿ နာသနာ ဘဝိဿတီ”တိ မညမာနော သံဃော ဉတ္တိစတုတ္ထေန ကမ္မေန တဿပါပိယသိကံ ကရောတိ၊ တဒါ သမ္မုခါဝိနယေန စ တဿပါပိယသိကာယ စ ဝူပသန္တံ ဟောတီတိ။ ဧဝံ အနုဝါဒါဓိကရဏံ စတူဟိ သမထေဟိ သမ္မတိ။ **အာပတ္တာဓိကရဏံ** တီဟိ သမထေဟိ သမ္မတိ သမ္မုခါဝိနယေန စ ပဋိညာတကရဏေန စ တိဏဝတ္ထာရကေန စ။ တဿ သမ္မုခါဝိနယေနေဝ ဝူပသမော နတ္ထိ။ ယဒါ ပန ဧကဿ ဝါ ဘိက္ခုနော သန္တိကေ သံဃဂဏမဇ္ဈေသု ဝါ ဘိက္ခု လဟုကံ အာပတ္တိံ ဒေသေတိ၊ တဒါ **အာပတ္တာဓိကရဏံ** သမ္မုခါဝိနယေန စ ပဋိညာတကရဏေန စ ဝူပသမ္မတိ။

တတ္ထ သမ္မုခါဝိနယေ တာဝ ယော စ ဒေသေတိ, ယဿ စ ဒေသေတိ၊ တေသံ သမ္မုခီဘာဝေါ ပုဂ္ဂလသမ္မုခတာ။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

ပုဂ္ဂလဿ ဂဏဿ စ ဒေသနာကာလေ သံဃသမ္မုခတာ ပရိဟာယတိ။ ယာ ပနေတ္ထ အဟံ ဘန္တေ ဣတ္ထန္နာမံ အာပတ္တိံ အာပန္နောတိ စ အာမ ပဿာမီတိ စ ပဋိညာ၊ တာယ ပဋိညာယ “အာယတိံ သံဝရေယျာသီ”တိ ကရဏံ၊ တံ **ပဋိညာတကရဏံ** နာမ။ သံဃာဒိသေသေ ဟိ ပရိဝါသာဒိယာစနာ ပဋိညာ။ ပရိဝါသာဒီနံ ဒါနံ ပဋိညာတကရဏံ နာမ။ ဒွေ ပက္ခဇာတာ ပန ဘဏ္ဍနကာရကာ ဘိက္ခူ ဗဟုံ အဿာမဏကံ အဇ္ဈာစရိတွာ ပုန လဇ္ဇိဓမ္မေ ဥပ္ပန္နေ သစေ မယံ ဣမာဟိ အာပတ္တီဟိ အညမညံ ကာရေဿာမ၊ သိယာပိ တံ အဓိကရဏံ ကက္ခဠတ္တာယ သံဝတ္တေယျာတိ အညမညံ အာပတ္တိယာ ကာရာပနေ ဒေါသံ ဒိသွာ ယဒါ တိဏဝတ္ထာရကကမ္မံ ကရောန္တိ၊ တဒါ အာပတ္တာဓိကရဏံ သမ္မုခါဝိနယေန စ တိဏဝတ္ထာရကေန စ သမ္မတိ။

တတ္ထ ဟိ ယတ္တကာ ဟတ္ထပါသူပဂတာ “န မေတံ ခမတီ”တိ ဧဝံ ဒိဋ္ဌာဝိကမ္မံ အကတွာ နိဒ္ဒမ္ပိ ဩက္ကန္တာ ဟောန္တိ၊ သဗ္ဗေသံ ဌပေတွာ ထုလ္လဝဇ္ဇဉ္စ

gihipaṭisaṁyuttañca sabbāpattiyo vuṭṭhahanti, evaṁ āpattādhikaraṇaṁ tīhi samathehi sammati. **Kiccādhikaraṇaṁ** ekena samathena sammati sammukhāvinayeneva. Imāni cattāri adhikaraṇāni yathānurūpaṁ imehi sattahi samathehi sammanti. Tena vuttaṁ "uppannuppannānaṁ adhikaraṇānaṁ samathāya vūpasamāya sammukhāvinayo dātabbo -pa- tiṇavatthārakoti. Ayamettha vinicchayanayo. Vitthāro pana Samathakkhandhake āgatoyeva. Vinicchayopissa samantapāsādikāyaṁ vutto. (14)

"Ime kho āvuso"ti-ādi vuttanayeneva yojetabbaṁ. Iti cuddasannaṁ sattakānaṁ vasena aṭṭhanavuti pañhe kathento thero sāmaggirasaṁ dassesīti.

Sattakavaṇṇanā niṭṭhitā.

Aṭṭhakavaṇṇanā

333. Iti sattakavasena sāmaggirasaṁ dassetvā idāni aṭṭhakavasena dassetuṁ puna desanaṁ ārabhi. Tattha **micchattā**ti ayāthāvā micchāsabhāvā. **Sammattā**ti yāthāvā sammāsabhāvā. (1-2)

334. **Kusītavatthūnī**ti kusītassa alasassa vatthūni, patiṭṭhā kosajjakāraṇānīti attho. **Kammaṁ kattabbaṁ hotī**ti cīvaravicāraṇādikammaṁ kātabbaṁ hoti. **Na vīriyaṁ ārabhatī**ti duvidhampi vīriyaṁ nārabhati. **Appattassā**ti jhānavipassanāmagga phaladhammassa appattassa pattiyā. **Anadhigatassā**ti tasseva anadhigatassa adhigama tthāya. **Asacchikatassā**ti tasseva apaccakkhakatassa sacchikaraṇatthāya. **Idaṁ paṭhaman**ti idaṁ handāhaṁ nipajjāmīti evaṁ osīdanaṁ paṭhamaṁ kusītavatthu. Iminā nayena sabbattha attho veditabbo. "Māsācitaṁ maññe"ti ettha pana **māsācitaṁ** nāma tintamāso. Yathā tintamāso garuko hoti, evaṁ garukoti adhippāyo. **Gilānā vuṭṭhito hotī**ti gilāno hutvā pacchā vuṭṭhito hoti. (4)

335. **Ārambhavatthūnī**ti vīriyakāraṇāni. Tesampi imināva nayena attho veditabbo. (5)

ဂိဟိပဋိသံယုတ္တဉ္စ သဗ္ဗာပတ္တိယော ဝုဋ္ဌဟန္တိ၊ ဧဝံ အာပတ္တာဓိကရဏံ တီဟိ သမထေဟိ သမ္မတိ။ **ကိစ္စာဓိကရဏံ** ဧကေန သမထေန သမ္မတိ သမ္မုခါဝိနယေနေဝ။ ဣမာနိ စတ္တာရိ အဓိကရဏာနိ ယထာနုရူပံ ဣမေဟိ သတ္တဟိ သမထေဟိ သမ္မန္တိ။ တေန ဝုတ္တံ “ဥပ္ပန္နုပ္ပန္နာနံ အဓိကရဏာနံ သမထာယ ဝူပသမာယ သမ္မုခါဝိနယော ဒါတဗ္ဗော။ပ။ တိဏဝတ္ထာရကောတိ။ အယမေတ္ထ ဝိနိစ္ဆယနယော။ ဝိတ္ထာရော ပန သမထက္ခန္ဓကေ အာဂတောယေဝ။ ဝိနိစ္ဆယောပိဿ သမန္တပါသာဒိကာယံ ဝုတ္တော။ (၁၄)

“ဣမေ ခေါ အာဝုသော”တိအာဒိ ဝုတ္တနယေနေဝ ယောဇေတဗ္ဗံ။ ဣတိ စုဒ္ဒသန္နံ သတ္တကာနံ ဝသေန အဋ္ဌနဝုတိ ပဉှေ ကထေန္တော ထေရော သာမဂ္ဂိရသံ ဒဿေသီတိ။

သတ္တကဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

အဋ္ဌကဝဏ္ဏနာ

၃၃၃။ ဣတိ သတ္တကဝသေန သာမဂ္ဂိရသံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ အဋ္ဌကဝသေန ဒဿေတုံ ပုန ဒေသနံ အာရဘိ။ တတ္ထ **မိစ္ဆတ္တာ**တိ အယာထာဝါ မိစ္ဆာသဘာဝါ။ **သမ္မတ္တာ**တိ ယာထာဝါ သမ္မာသဘာဝါ။ (၁။၂)

၃၃၄။ **ကုသီတဝတ္ထူနီ**တိ ကုသီတဿ အလသဿ ဝတ္ထူနိ၊ ပတိဋ္ဌာ ကောသဇ္ဇကာရဏာနီတိ အတ္ထော။ **ကမ္မံ ကတ္တဗ္ဗံ ဟောတီ**တိ စီဝရဝိစာရဏာဒိကမ္မံ ကာတဗ္ဗံ ဟောတိ။ **န ဝီရိယံ အာရဘတီ**တိ ဒုဝိဓမ္ပိ ဝီရိယံ နာရဘတိ။ **အပ္ပတ္တဿာ**တိ ဈာနဝိပဿနာမဂ္ဂဖလဓမ္မဿ အပ္ပတ္တဿ ပတ္တိယာ။ **အနဓိဂတဿာ**တိ တဿေဝ အနဓိဂတဿ အဓိဂမတ္ထာယ။ **အသစ္ဆိကတဿာ**တိ တဿေဝ အပစ္စက္ခကတဿ သစ္ဆိကရဏတ္ထာယ။ **ဣဒံ ပဌမန္**တိ ဣဒံ ဟန္ဒာဟံ နိပဇ္ဇာမီတိ ဧဝံ ဩသီဒနံ ပဌမံ ကုသီတဝတ္ထု။ ဣမိနာ နယေန သဗ္ဗတ္ထ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ “မာသာစိတံ မညေ”တိ ဧတ္ထ ပန **မာသာစိတံ** နာမ တိန္တမာသော။ ယထာ တိန္တမာသော ဂရုကော ဟောတိ၊ ဧဝံ ဂရုကောတိ အဓိပ္ပါယော။ **ဂိလာနာ ဝုဋ္ဌိတော ဟောတီ**တိ ဂိလာနော ဟုတွာ ပစ္ဆာ ဝုဋ္ဌိတော ဟောတိ။ (၄)

၃၃၅။ **အာရမ္ဘဝတ္ထူနီ**တိ ဝီရိယကာရဏာနိ။ တေသမ္ပိ ဣမိနာဝ နယေန အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ (၅)

336. **Dānavatthūnī**ti dānakāraṇāni. **Āsajja dānaṁ detī**ti patvā dānaṁ deti. Āgataṁ disvāva muhuttaṁyeva nisīdāpetvā sakkāraṁ katvā dānaṁ deti, dassāmi dassāmīti na kilameti. Iti ettha āsādanaṁ dānakāraṇaṁ nāma hoti. **Bhayā dānaṁ detī**ti-ādīsupi bhayādīni dānakāraṇānīti veditabbāni. Tattha **bhayaṁ** nāma ayaṁ adāyako akārakoti garahābhayaṁ vā apāyabhayaṁ vā. **Adāsi me**ti mayhaṁ pubbe esa idaṁ nāma adāsīti deti. **Dassati me**ti anāgate idaṁ nāma dassatīti deti. **Sāhu dānan**ti dānaṁ nāma sādhu sundaraṁ, Buddhādīhi paṇḍitehi pasatthanti deti. **Cittālaṅkāracitta parikkhāratthaṁ dānaṁ detī**ti samathavipassanācittassa alaṅkāratthañceva parivā ratthañca deti. Dānañhi cittaṁ mudukaṁ karoti. Yena laddhaṁ hoti, sopi laddhaṁ meti muducitto hoti, yena dinnaṁ, sopi dinnaṁ mayāti muducitto hoti, iti ubhinnampi cittaṁ mudukaṁ karoti, teneva "adantadamanaṁ dānan"ti vuccati. Yathāha—

"Adantadamanaṁ dānaṁ, adānaṁ dantadūsakaṁ[1].
Dānena piyavācāya, unnamanti namanti cā"ti.

Imesu pana aṭṭhasu dānesu cittālaṅkāradānameva uttamaṁ. (6)

337. **Dānūpapattiyo**ti dānapaccayā upapattiyo. **Dahatī**ti ṭhapeti. **Adhiṭṭhātī**ti tasseva vevacanaṁ. **Bhāvetī**ti vaḍḍheti. **Hīne vimuttan**ti hīnesu pañcakāmaguṇesu vimuttaṁ. **Uttari abhāvitan**ti tato uttari maggaphalatthāya abhāvitaṁ. **Tatrūpapattiyā saṁvattatī**ti yaṁ patthetvā kusalaṁ kataṁ, tattha tattha nibbattanatthāya saṁvattati.

Vītarāgassāti maggena vā samucchinnarāgassa samāpattiyā vā vikkhambhita rāgassa. Dānamatteneva hi brahmaloke nibbattituṁ na sakkā. Dānaṁ pana samādhi vipassanācittassa alaṅkāro parivāro hoti. Tato dānena muducitto brahmavihāre bhāvetvā brahmaloke nibbattati. Tena vuttaṁ "vītarāgassa no sarāgassā"ti. (7)

Khattiyānaṁ parisā **khattiyaparisā**, samūhoti attho. Esa nayo sabbattha. (8)

1. Dānaṁ sabbattha sādhakaṁ (Ka) Ṭīkā passitabbā.

၃၃၆။ **ဒါနဝတ္ထူနီ**တိ ဒါနကာရဏာနိ။ **အာသဇ္ဇ ဒါနံ ဒေတီ**တိ ပတွာ ဒါနံ ဒေတိ။ အာဂတံ ဒိသွာဝ မုဟုတ္တံယေဝ နိသီဒါပေတွာ သက္ကာရံ ကတွာ ဒါနံ ဒေတိ၊ ဒဿာမိ ဒဿာမီတိ န ကိလမေတိ။ ဣတိ ဧတ္ထ အာသာဒနံ ဒါနကာရဏံ နာမ ဟောတိ။ **ဘယာ ဒါနံ ဒေတီ**တိအာဒီသုပိ ဘယာဒီနိ ဒါနကာရဏာနီတိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ တတ္ထ **ဘယံ** နာမ အယံ အဒါယကော အကာရကောတိ ဂရဟာဘယံ ဝါ အပါယဘယံ ဝါ။ **အဒါသိ မေ**တိ မယှံ ပုဗ္ဗေ ဧသ ဣဒံ နာမ အဒါသီတိ ဒေတိ။ **ဒဿတိ မေ**တိ အနာဂတေ ဣဒံ နာမ ဒဿတီတိ ဒေတိ။ **သာဟု ဒါန**န္တိ ဒါနံ နာမ သာဓု သုန္ဒရံ, ဗုဒ္ဓါဒီဟိ ပဏ္ဍိတေဟိ ပသတ္ထန္တိ ဒေတိ။ **စိတ္တာလင်္ကာရစိတ္တပရိက္ခာရတ္ထံ ဒါနံ ဒေတီ**တိ သမထဝိပဿနာစိတ္တဿ အလင်္ကာရတ္ထဉ္စေဝ ပရိဝါရတ္ထဉ္စ ဒေတိ။ ဒါနဉှိ စိတ္တံ မုဒုကံ ကရောတိ။ ယေန လဒ္ဓံ ဟောတိ၊ သောပိ လဒ္ဓံ မေတိ မုဒုစိတ္တော ဟောတိ၊ ယေန ဒိန္နံ, သောပိ ဒိန္နံ မယာတိ မုဒုစိတ္တော ဟောတိ၊ ဣတိ ဥဘိန္နမ္ပိ စိတ္တံ မုဒုကံ ကရောတိ၊ တေနေဝ "အဒန္တဒမနံ ဒါန"န္တိ ဝုစ္စတိ။ ယထာဟ—

"အဒန္တဒမနံ ဒါနံ၊ အဒါနံ ဒန္တဒူသကံ[၁]။
ဒါနေန ပိယဝါစာယ၊ ဥန္နမန္တိ နမန္တိ စာ"တိ။

ဣမေသု ပန အဋ္ဌသု ဒါနေသု စိတ္တာလင်္ကာရဒါနမေဝ ဥတ္တမံ။ (၆)

၃၃၇။ **ဒါနူပပတ္တိယော**တိ ဒါနပစ္စယာ ဥပပတ္တိယော။ **ဒဟတီ**တိ ဌပေတိ။ **အဓိဋ္ဌာတီ**တိ တဿေဝ ဝေဝစနံ။ **ဘာဝေတီ**တိ ဝဍ္ဎေတိ။ **ဟီနေ ဝိမုတ္တ**န္တိ ဟီနေသု ပဉ္စကာမဂုဏေသု ဝိမုတ္တံ။ **ဥတ္တရိ အဘာဝိတ**န္တိ တတော ဥတ္တရိ မဂ္ဂဖလတ္ထာယ အဘာဝိတံ။ **တတြူပပတ္တိယာ သံဝတ္တတီ**တိ ယံ ပတ္ထေတွာ ကုသလံ ကတံ၊ တတ္ထ တတ္ထ နိဗ္ဗတ္တနတ္ထာယ သံဝတ္တတိ။

ဝီတရာဂဿာတိ မဂ္ဂေန ဝါ သမုစ္ဆိန္နရာဂဿ သမာပတ္တိယာ ဝါ ဝိက္ခမ္ဘိတရာဂဿ။ ဒါနမတ္တေနေဝ ဟိ ဗြဟ္မလောကေ နိဗ္ဗတ္တိတုံ န သက္ကာ။ ဒါနံ ပန သမာဓိဝိပဿနာစိတ္တဿ အလင်္ကာရော ပရိဝါရော ဟောတိ။ တတော ဒါနေန မုဒုစိတ္တော ဗြဟ္မဝိဟာရေ ဘာဝေတွာ ဗြဟ္မလောကေ နိဗ္ဗတ္တတိ။ တေန ဝုတ္တံ "ဝီတရာဂဿ နော သရာဂဿာ"တိ။ (၇)

ခတ္တိယာနံ ပရိသာ **ခတ္တိယပရိသာ**၊ သမူဟောတိ အတ္ထော။ ဧသ နယော သဗ္ဗတ္ထ။ (၈)

၁-ဒါနံ သဗ္ဗတ္ထ သာဓကံ (က) ဋီကာ ပဿိတဗ္ဗာ။

Lokassa dhammā **lokadhammā**. Etehi mutto nāma natthi, Buddhānampi hontiyeva. Vuttampi cetaṁ “aṭṭhime bhikkhave lokadhammā lokaṁ anuparivattanti, loko ca aṭṭha lokadhamme anuparivattatī”ti[1]. **Lābho alābho**ti lābhe āgate alābho āgato evāti veditabbo. **Yasā**dīsupi eseva nayo. (9)

338. Abhibhāyatanavimokkhakathā heṭṭhā kathitā eva. (10-11)

“Ime kho āvuso”ti-ādi vuttanayeneva yojetabbaṁ. Iti ekādasannaṁ aṭṭhakānaṁ vasena aṭṭhāsīti pañhe kathento thero sāmaggirasaṁ dassesīti.

Aṭṭhakavaṇṇanā niṭṭhitā.

Navakavaṇṇanā

340. Iti aṭṭhakavasena sāmaggirasaṁ dassetvā idāni navakavasena dassetuṁ puna desanaṁ ārabhi. Tattha **āghātavatthūnī**ti āghātakāraṇāni. **Āghātaṁ bandhatī**ti kopaṁ bandhati karoti uppādeti. (1)

Taṁ kutettha labbhāti taṁ anatthacaraṇaṁ mā ahosīti etasmiṁ puggale kuto labbhā kena kāraṇena sakkā laddhuṁ. Paro nāma parassa attano cittaruciyā anatthaṁ karotīti evaṁ cintetvā āghātaṁ paṭivinodeti. Atha vā sacāhaṁ paṭikopaṁ kareyyaṁ, taṁ kopakaraṇaṁ ettha puggale kuto labbhā, kena kāraṇena laddhabbanti attho. Kuto lābhā tipi pāṭho, sacāhaṁ ettha kopaṁ kareyyaṁ, tasmiṁ me kopakaraṇe kuto lābhā, lābhā nāma ke siyunti attho. Imasmiñca atthe **ta**nti nipātamattameva hoti. (2)

341. **Sattāvāsā**ti sattānaṁ āvāsā, vasanaṭṭhānānīti attho. Tattha suddhāvāsāpi sattāvāsova, asabbakālikattā pana na gahitā. Suddhāvāsā hi Buddhānaṁ khandhāvāra sadisā. Asaṅkhyeyyakappe Buddhesu

1. Aṁ 3. 7 piṭṭhe.

လောကဿ ဓမ္မာ **လောကဓမ္မာ**။ ဧတေဟိ မုတ္တော နာမ နတ္ထိ၊ ဗုဒ္ဓါနမ္ပိ ဟောန္တိယေဝ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ “အဋ္ဌိမေ ဘိက္ခဝေ လောကဓမ္မာ လောကံ အနုပရိဝတ္တန္တိ၊ လောကော စ အဋ္ဌ လောကဓမ္မေ အနုပရိဝတ္တတီ”တိ[1]။ **လာဘော အလာဘော**တိ လာဘေ အာဂတေ အလာဘော အာဂတော ဧဝါတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ **ယသာ**ဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။ (၉)

၃၃၈။ အဘိဘာယတနဝိမောက္ခကထာ ဟေဋ္ဌာ ကထိတာ ဧဝ။(၁၀။၁၁)

“ဣမေ ခေါ အာဝုသော”တိအာဒိ ဝုတ္တနယေနေဝ ယောဇေတဗ္ဗံ။ ဣတိ ဧကာဒသန္နံ အဋ္ဌကာနံ ဝသေန အဋ္ဌာသီတိ ပဉှေ ကထေန္တော ထေရော သာမဂ္ဂိရသံ ဒဿေသီတိ။

အဋ္ဌကဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

နဝကဝဏ္ဏနာ

၃၄၀။ ဣတိ အဋ္ဌကဝသေန သာမဂ္ဂိရသံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ နဝကဝသေန ဒဿေတုံ ပုန ဒေသနံ အာရဘိ။ တတ္ထ **အာဃာတဝတ္ထူနီ**တိ အာဃာတကာရဏာနိ။ **အာဃာတံ ဗန္ဓတီ**တိ ကောပံ ဗန္ဓတိ ကရောတိ ဥပ္ပါဒေတိ။ (၁)

တံ ကုတေတ္ထ လဗ္ဘာတိ တံ အနတ္ထစရဏံ မာ အဟောသီတိ ဧတသ္မိံ ပုဂ္ဂလေ ကုတော လဗ္ဘာ ကေန ကာရဏေန သက္ကာ လဒ္ဓုံ။ ပရော နာမ ပရဿ အတ္တနော စိတ္တရုစိယာ အနတ္ထံ ကရောတီတိ ဧဝံ စိန္တေတွာ အာဃာတံ ပဋိဝိနောဒေတိ။ အထ ဝါ သစာဟံ ပဋိကောပံ ကရေယျံ၊ တံ ကောပကရဏံ ဧတ္ထ ပုဂ္ဂလေ ကုတော လဗ္ဘာ၊ ကေန ကာရဏေန လဒ္ဓဗ္ဗန္တိ အတ္ထော။ ကုတော လာဘာတိပိ ပါဌော၊ သစာဟံ ဧတ္ထ ကောပံ ကရေယျံ၊ တသ္မိံ မေ ကောပကရဏေ ကုတော လာဘာ၊ လာဘာ နာမ ကေ သိယုန္တိ အတ္ထော။ ဣမသ္မိဉ္စ အတ္ထေ **တ**န္တိ နိပါတမတ္တမေဝ ဟောတိ။ (၂)

၃၄၁။ **သတ္တာဝါသာ**တိ သတ္တာနံ အာဝါသာ၊ ဝသနဋ္ဌာနာနီတိ အတ္ထော။ တတ္ထ သုဒ္ဓါဝါသာပိ သတ္တာဝါသောဝ၊ အသဗ္ဗကာလိကတ္တာ ပန န ဂဟိတာ။ သုဒ္ဓါဝါသာ ဟိ ဗုဒ္ဓါနံ ခန္ဓာဝါရသဒိသာ။ အသင်္ခေယျကပ္ပေ ဗုဒ္ဓေသု

၁-အံ ၃-၇-ပိဋ္ဌေ။

anibbattantesu taṁ ṭhānaṁ suññaṁ hotīti asabbakālikattā na gahitā. Sesamettha yaṁ vattabbaṁ, taṁ heṭṭhā vuttameva. (3)

342. Akkhaṇesu **dhammo ca desiyatī**ti catusaccadhammo desiyati. **Opasami ko**ti kilesūpasamakaro. **Parinibbāniko**ti kilesaparinibbānena parinibbānāvaho. **Sambodhagāmī**ti catumaggañāṇapaṭivedhagāmī. **Aññataran**ti asaññabhavaṁ vā arūpabhavaṁ vā. (4)

343. **Anupubbavihārā**ti anupaṭipāṭiyā samāpajjitabbavihārā. (5)

344. **Anupubbanirodhā**ti anupaṭipāṭiyā nirodhā. (6)

"Ime kho āvuso"ti-ādi vuttanayeneva yojetabbaṁ. Iti channaṁ navakānaṁ vasena catupaṇṇāsa pañhe kathento thero sāmaggirasaṁ dassesīti.

Navakavaṇṇanā niṭṭhitā.

Dasakavaṇṇanā

345. Iti navakavasena sāmaggirasaṁ dassetvā idāni dasakavasena dassetuṁ puna desanaṁ ārabhi. Tattha **nāthakaraṇā**ti "sanāthā bhikkhave viharatha mā anāthā, dasa ime bhikkhave dhammā nāthakaraṇā"ti[1] evaṁ akkhātā attano patiṭṭhākarā dhammā.

Kalyāṇamittoti-ādīsu sīladiguṇasampannā kalyāṇā assa mittāti **kalyāṇamitto**. Te cassa ṭhānanisajjādīsu saha ayanato sahāyāti **kalyāṇasahāyo**. Cittena ceva kāyena ca kalyāṇamittesu eva sampavaṅko onatoti **kalyāṇasampavaṅko. Suvaco hotī**ti sukhena vattabbo hoti sukhena anusāsitabbo. **Khamo**ti gāḷhena pharusena kakkhaḷena vucca māno khamati, na kuppati. **Padakkhiṇaggāhī anusāsanin**ti yathā ekacco ovadiyamāno vāmato gaṇhāti, paṭippharati vā asuṇanto vā gacchati, evaṁ akatvā "ovadatha

1. Aṁ 3. 277 piṭṭhe.

အနိဗ္ဗတ္တန္တေသု တံ ဌာနံ သုညံ ဟောတီတိ အသဗ္ဗကာလိကတ္တာ န ဂဟိတာ။ သေသမေတ္ထ ယံ ဝတ္တဗ္ဗံ၊ တံ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တမေဝ။ (၃)

၃၄၂။ အက္ခဏေသု **ဓမ္မော စ ဒေသိယတီ**တိ စတုသစ္စဓမ္မော ဒေသိယတိ။ **ဩပသမိကော**တိ ကိလေသူပသမကရော။ **ပရိနိဗ္ဗာနိကော**တိ ကိလေသပရိနိဗ္ဗာနေန ပရိနိဗ္ဗာနာဝဟော။ **သမ္ဗောဓဂါမီ**တိ စတုမဂ္ဂဉာဏပဋိဝေဓဂါမီ။ **အညတရ**န္တိ အသညဘဝံ ဝါ အရူပဘဝံ ဝါ။ (၄)

၃၄၃။ **အနုပုဗ္ဗဝိဟာရာ**တိ အနုပဋိပါဋိယာ သမာပဇ္ဇိတဗ္ဗဝိဟာရာ။ (၅)

၃၄၄။ **အနုပုဗ္ဗနိရောဓာ**တိ အနုပဋိပါဋိယာ နိရောဓာ။ (၆)

“ဣမေ ခေါ အာဝုသော”တိအာဒိ ဝုတ္တနယေနေဝ ယောဇေတဗ္ဗံ။ ဣတိ ဆန္နံ နဝကာနံ ဝသေန စတုပဏ္ဏာသ ပဉ္ဟေ ကထေန္တော ထေရော သာမဂ္ဂိရသံ ဒဿေသီတိ။

နဝကဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

ဒသကဝဏ္ဏနာ

၃၄၅။ ဣတိ နဝကဝသေန သာမဂ္ဂိရသံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ ဒသကဝသေန ဒဿေတုံ ပုန ဒေသနံ အာရဘိ။ တတ္ထ **နာထကရဏာ**တိ “သနာထာ ဘိက္ခဝေ ဝိဟရထ မာ အနာထာ၊ ဒသ ဣမေ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မာ နာထကရဏာ”တိ[၁] ဧဝံ အက္ခာတာ အတ္တနော ပတိဋ္ဌာကရာ ဓမ္မာ။

ကလျာဏမိတ္တောတိအာဒီသု သီလာဒိဂုဏသမ္ပန္နာ ကလျာဏာ အဿ မိတ္တာတိ **ကလျာဏမိတ္တော**။ တေ စဿ ဌာနနိသဇ္ဇာဒီသု သဟ အယနတော သဟာယာတိ **ကလျာဏသဟာယော**။ စိတ္တေန စေဝ ကာယေန စ ကလျာဏမိတ္တေသု ဧဝ သမ္ပဝင်္ကော ဩနတောတိ **ကလျာဏသမ္ပဝင်္ကော**။ **သုဝစော ဟောတီ**တိ သုခေန ဝတ္တဗ္ဗော ဟောတိ သုခေန အနုသာသိတဗ္ဗော။ **ခမော**တိ ဂါဠှေန ဖရုသေန ကက္ခဠေန ဝုစ္စမာနော ခမတိ၊ န ကုပ္ပတိ။ **ပဒက္ခိဏဂ္ဂါဟီ အနုသာသနိ**န္တိ ယထာ ဧကစ္စော ဩဝဒိယမာနော ဝါမတော ဂဏှာတိ၊ ပဋိပ္ဖရတိ ဝါ အသုဏန္တော ဝါ ဂစ္ဆတိ၊ ဧဝံ အကတွာ “ဩဝဒထ

၁-အံ ၃-၂၇၇-ပိဋ္ဌေ။

bhante anusāsatha, tumhesu anovadantesu ko añño ovadissatī"ti padakkhiṇaṁ gaṇhāti.

Uccāvacānīti uccāni ca avacāni ca. **Kiṁ karaṇīyānī**ti kiṁ karomīti evaṁ vatvā kattabbakammāni. Tattha **uccakammāni** nāma cīvarassa karaṇaṁ rajanaṁ cetiye sudhā kammaṁ uposathāgāracetiyagharabodhiyagharesu kattabbanti evamādi. **Avacakammaṁ** nāma pādadhovanamakkhanādikhuddakakammaṁ. **Tatrupāyāyā**ti tatrupagamanīyā. **Alaṁ kātun**ti kātuṁ samattho hoti. **Alaṁ saṁvidhātun**ti vicāretuṁ samattho ( )[1].

Dhamme assa kāmo sinehoti **dhammakāmo**, Tepiṭakaṁ Buddhavacanaṁ piyāyatīti attho. **Piyasamudāhāro**ti parasmiṁ kathente sakkaccaṁ suṇāti, sayañca paresaṁ dasetu kāmo hotīti attho. "Abhidhamme abhivinaye"ti ettha dhammo abhidhammo, vinayo abhivinayoti catukkaṁ veditabbaṁ. Tattha **dhammo**ti Suttantapitakaṁ. **Abhidhammo**ti sattapakaraṇāni. **Vinayo**ti ubhatovibhaṅgā. **Abhivinayo**ti khandhakaparivārā. Atha vā Suttantapiṭakampi Abhidhammapiṭakampi **dhammo** eva. Maggaphalāni **abhidhammo**. Sakalaṁ Vinayapiṭakaṁ **vinayo**. Kilesavūpasamakāraṇaṁ **abhivinayo**. Iti sabbasmimpi ettha dhamme abhidhamme vinaye abhivinaye ca. **Uḷārapāmojjo**ti bahulapāmojjo hotīti attho.

Kusalesu dhammesūti kāraṇatthe bhummaṁ, catubhūmaka[2] kusaladhamma kāraṇā, tesaṁ adhigamatthāya anikkhittadhuro hotīti attho.

346. Kasiṇadasake sakalaṭṭhena **kasiṇāni**. Tadārammaṇānaṁ dhammānaṁ khettaṭṭhena vā adhiṭṭhānaṭṭhena vā **āyatanāni. Uddhan**ti upari gaganatalābhimukhaṁ. **Adho**ti heṭṭhā bhūmitalābhimukaṁ. **Tiriyan**ti khettamaṇḍalamiva samantā paricchi ndityā. Ekacco hi uddhameva kasiṇaṁ vaḍḍheti, ekacco adho, ekacco samantato. Tena tena vā kāraṇena evaṁ pasāreti ālokamiva rūpadassanakāmo. Tena vuttaṁ "pathavīka siṇameko sañjānāti uddhaṁ adho tiriyan"ti. **Advayan**ti idaṁ pana ekassa aññabhāvā nupagamanatthaṁ vuttaṁ. Yathā hi udakaṁ paviṭṭhassa sabbadisāsu udakameva hoti, na aññaṁ, evameva pathavīkasiṇaṁ pathavīkasiṇameva

1. (Paresaṁ dassetukāmo hotīti attho) (Syā) 2. Catubhūmika (Syā)

ဘန္တေ အနုသာသထ၊ တုမှေသု အနောဝဒန္တေသု ကော အညော ဩဝဒိဿတီ"တိ ပဒက္ခိဏံ ဂဏှာတိ။

ဥစ္စာဝစာနီတိ ဥစ္စာနိ စ အဝစာနိ စ။ **ကိံ ကရဏီယာနီ**တိ ကိံ ကရောမီတိ ဧဝံ ဝတွာ ကတ္တဗ္ဗကမ္မာနိ။ တတ္ထ **ဥစ္စကမ္မာနိ** နာမ စီဝရဿ ကရဏံ ရဇနံ စေတိယေ သုဓာကမ္မံ ဥပေါသထာဂါရစေတိယဃရဗောဓိယဃရေသု ကတ္တဗ္ဗန္တိ ဧဝမာဒိ။ **အဝစကမ္မံ** နာမ ပါဒဓောဝနမက္ခနာဒိခုဒ္ဒကကမ္မံ။ **တတြုပါယာယာ**တိ တတြုပဂမနီယာ။ **အလံ ကာတု**န္တိ ကာတုံ သမတ္ထော ဟောတိ။ **အလံ သံဝိဓာတု**န္တိ ဝိစာရေတုံ သမတ္ထော ( )[၁]။

ဓမ္မေ အဿ ကာမော သိနေဟောတိ **ဓမ္မကာမော၊** တေပိဋကံ ဗုဒ္ဓဝစနံ ပိယာယတီတိ အတ္ထော။ **ပိယသမုဒါဟာရော**တိ ပရသ္မိံ ကထေန္တေ သက္ကစ္စံ သုဏာတိ၊ သယဉ္စ ပရေသံ ဒေသေတုကာမော ဟောတီတိ အတ္ထော။ "အဘိဓမ္မေ အဘိဝိနယေ"တိ ဧတ္ထ ဓမ္မော အဘိဓမ္မော, ဝိနယော အဘိဝိနယောတိ စတုက္ကံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ တတ္ထ **ဓမ္မော**တိ သုတ္တန္တပိဋကံ။ **အဘိဓမ္မော**တိ သတ္တပကရဏာနိ။ **ဝိနယော**တိ ဥဘတောဝိဘင်္ဂါ။ **အဘိဝိနယော**တိ ခန္ဓကပရိဝါရာ။ အထ ဝါ သုတ္တန္တပိဋကမ္ပိ အဘိဓမ္မပိဋကမ္ပိ **ဓမ္မော** ဧဝ။ မဂ္ဂဖလာနိ **အဘိဓမ္မော။** သကလံ ဝိနယပိဋကံ **ဝိနယော။** ကိလေသဝူပသမကာရဏံ **အဘိဝိနယော။** ဣတိ သဗ္ဗသ္မိမ္ပိ ဧတ္ထ ဓမ္မေ အဘိဓမ္မေ ဝိနယေ အဘိဝိနယေ စ။ **ဥဠာရပါမောဇ္ဇော**တိ ဗဟုလပါမောဇ္ဇော ဟောတီတိ အတ္ထော။

ကုသလေသု ဓမ္မေသူတိ ကာရဏတ္ထေ ဘုမ္မံ၊ စတုဘူမက[၂] ကုသလဓမ္မကာရဏာ၊ တေသံ အဓိဂမတ္ထာယ အနိက္ခိတ္တဓုရော ဟောတီတိ အတ္ထော။

၃၄၆။ ကသိဏဒသကေ သကလဋ္ဌေန **ကသိဏာနိ။** တဒါရမ္မဏာနံ ဓမ္မာနံ ခေတ္တဋ္ဌေန ဝါ အဓိဋ္ဌာနဋ္ဌေန ဝါ **အာယတနာနိ။ ဥဒ္ဓ**န္တိ ဥပရိ ဂဂနတလာဘိမုခံ။ **အဓော**တိ ဟေဋ္ဌာ ဘူမိတလာဘိမုခံ။ **တိရိယ**န္တိ ခေတ္တမဏ္ဍလမိဝ သမန္တာ ပရိစ္ဆိန္ဒိတွာ။ ဧကစ္စော ဟိ ဥဒ္ဓမေဝ ကသိဏံ ဝဍ္ဎေတိ၊ ဧကစ္စော အဓော, ဧကစ္စော သမန္တတော။ တေန တေန ဝါ ကာရဏေန ဧဝံ ပသာရေတိ အာလောကမိဝ ရူပဒဿနကာမော။ တေန ဝုတ္တံ "ပထဝီကသိဏမေကော သဉ္ဇာနာတိ ဥဒ္ဓံ အဓော တိရိယ"န္တိ။ **အဒ္ဝယ**န္တိ ဣဒံ ပန ဧကဿ အညဘာဝါနုပဂမနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ ယထာ ဟိ ဥဒကံ ပဝိဋ္ဌဿ သဗ္ဗဒိသာသု ဥဒကမေဝ ဟောတိ, န အညံ၊ ဧဝမေဝ ပထဝီကသိဏံ ပထဝီကသိဏမေဝ

၁-(ပရေသံ ဒဿေတုကာမော ဟောတီတိ အတ္ထော) (သျာ) ၂-စတုဘူမိက (သျာ)

hoti, natthi tassa añño kasiṇasambhedoti. Esa nayo sabbattha. **Appamāṇanti** idaṁ tassa tassa pharaṇa-appamāṇavasena vuttaṁ. Tañhi cetasā pharanto sakalameva pharati, na “ayamassa ādi, idaṁ majjhan”ti pamāṇaṁ gaṇhātīti. **Viññāṇakasiṇanti** cettha kasiṇu gghāṭimākāse pavattaviññāṇaṁ. Tattha kasiṇavasena kasiṇugghāṭimākāse kasiṇugghāṭi mākāsavasena tattha pavattaviññāṇe uddhaṁ adho tiriyatā veditabbā. Ayamettha saṅkhepo. Kammaṭṭhānabhāvanānayena panetāni pathavīkasiṇādīni vitthārato Visuddhimagge vuttāneva.

Akusalakammapathadasakavaṇṇanā

347. Kammapathesu kammāneva sugatiduggatīnaṁ pathabhūtattā **kammapathā** nāma. Tesu pāṇātipāto adinnādānaṁ musāvādādayo ca cattāro Brahmajāle vitthāritā eva. **Kāmesumicchācāro**ti ettha pana **kāmesū**ti methunasamācāresu methunavatthūsu vā. **Micchācāro**ti ekantanindito lāmakācāro. Lakkhaṇato pana asaddhammādhippāyena kāyadvārappavattā agamanīyaṭṭhānavītikkamacetanā **kāmesumicchācāro.**

Tattha **agamanīyaṭṭhānaṁ** nāma purisānaṁ tāva māturakkhitā, piturakkhitā, mātāpiturakkhitā, bhāturakkhitā, bhaginirakkhitā, ñātirakkhitā, gottarakkhitā, dhamma rakkhitā, sārakkhā, saparidaṇḍāti māturakkhitādayo dasa. Dhanakkītā, chandavāsinī, bhogavāsinī, paṭavāsinī, odapattakinī, obhatacumbaṭā, dāsī ca bhariyā ca, kammakārī ca bhariyā ca, dhajāhaṭā, muhuttikāti etā dhanakkītādayo dasāti vīsati. Itthīsu pana dvinnaṁ sārakkhasaparidaṇḍānaṁ dasannañca dhanakkītādīnanti dvādasannaṁ itthīnaṁ aññe purisā. Idaṁ agamanīyaṭṭhānaṁ nāma. So panesa micchācāro sīlādiguṇarahite agamanīyaṭṭhāne appasāvajjo. Sīlādiguṇasampanne mahāsāvajjo. Tassa cattāro sambhārā agamanīyavatthu, tasmiṁ sevanacittaṁ, sevanappayogo, maggenamaggappaṭi patti-adhivāsananti. Eko payogo sāhatthiko eva.

Abhijjhāyatīti **abhijjhā,** parabhaṇḍābhimukhī hutvā tanninnatāya pavattatīti attho. Sā “aho vata idaṁ mamassā”ti evaṁ parabhaṇḍābhijjhāyanalakkhaṇā. Adinnādānaṁ viya appasāvajjā mahāsāvajjā ca. Tassā dve sambhārā parabhaṇḍaṁ, attano pariṇāma nañca. Parabhaṇḍavatthuke

ဟောတိ၊ နတ္ထိ တဿ အညော ကသိဏသမ္ဘေဒေါတိ။ ဧသ နယော သဗ္ဗတ္ထ။ **အပ္ပမာဏန္တိ** ဣဒံ တဿ တဿ ဖရဏအပ္ပမာဏဝသေန ဝုတ္တံ။ တဉှိ စေတသာ ဖရန္တော သကလမေဝ ဖရတိ၊ န “အယမဿ အာဒိ၊ ဣဒံ မဇ္ဈန္”တိ ပမာဏံ ဂဏှာတီတိ။ **ဝိညာဏကသိဏန္တိ** စေတ္ထ ကသိဏုဂ္ဃာဋိမာကာသေ ပဝတ္တဝိညာဏံ။ တတ္ထ ကသိဏဝသေန ကသိဏုဂ္ဃာဋိမာကာသေ ကသိဏုဂ္ဃာဋိမာကာသဝသေန တတ္ထ ပဝတ္တဝိညာဏေ ဥဒ္ဓံ အဓော တိရိယတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ။ ကမ္မဋ္ဌာနဘာဝနာနယေန ပနေတာနိ ပထဝီကသိဏာဒီနိ ဝိတ္ထာရတော ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝုတ္တာနေဝ။

အကုသလကမ္မပထဒသကဝဏ္ဏနာ

၃၄၇။ ကမ္မပထေသု ကမ္မာနေဝ သုဂတိဒုဂ္ဂတီနံ ပထဘူတတ္တာ **ကမ္မပထာ** နာမ။ တေသု ပါဏာတိပါတော အဒိန္နာဒါနံ မုသာဝါဒါဒယော စ စတ္တာရော ဗြဟ္မဇာလေ ဝိတ္ထာရိတာ ဧဝ။ **ကာမေသုမိစ္ဆာစာရော**တိ ဧတ္ထ ပန **ကာမေသူ**တိ မေထုနသမာစာရေသု မေထုနဝတ္ထူသု ဝါ။ **မိစ္ဆာစာရော**တိ ဧကန္တနိန္ဒိတော လာမကာစာရော။ လက္ခဏတော ပန အသဒ္ဓမ္မာဓိပ္ပါယေန ကာယဒွါရပ္ပဝတ္တာ အဂမနီယဋ္ဌာနဝီတိက္ကမစေတနာ **ကာမေသုမိစ္ဆာစာရော**။

တတ္ထ **အဂမနီယဋ္ဌာနံ** နာမ ပုရိသာနံ တာဝ မာတုရက္ခိတာ, ပိတုရက္ခိတာ, မာတာပိတုရက္ခိတာ, ဘာတုရက္ခိတာ, ဘဂိနိရက္ခိတာ, ဉာတိရက္ခိတာ, ဂေါတ္တရက္ခိတာ, ဓမ္မရက္ခိတာ, သာရက္ခာ, သပရိဒဏ္ဍာတိ မာတုရက္ခိတာဒယော ဒသ။ ဓနက္ကီတာ, ဆန္ဒဝါသိနီ, ဘောဂဝါသိနီ, ပဋဝါသိနီ, ဩဒပတ္တကိနီ, ဩဘတစုမ္ဗဋာ, ဒါသီ စ ဘရိယာ စ, ကမ္မကာရီ စ ဘရိယာ စ, ဓဇာဟဋာ, မုဟုတ္တိကာတိ ဧတာ ဓနက္ကီတာဒယော ဒသာတိ ဝီသတိ။ ဣတ္ထီသု ပန ဒွိန္နံ သာရက္ခသပရိဒဏ္ဍာနံ ဒသန္နဉ္စ ဓနက္ကီတာဒီနန္တိ ဒွါဒသန္နံ ဣတ္ထီနံ အညေ ပုရိသာ။ ဣဒံ အဂမနီယဋ္ဌာနံ နာမ။ သော ပနေသ မိစ္ဆာစာရော သီလာဒိဂုဏရဟိတေ အဂမနီယဋ္ဌာနေ အပ္ပသာဝဇ္ဇော။ သီလာဒိဂုဏသမ္ပန္နေ မဟာသာဝဇ္ဇော။ တဿ စတ္တာရော သမ္ဘာရာ အဂမနီယဝတ္ထု, တသ္မိံ သေဝနစိတ္တံ, သေဝနပ္ပယောဂေါ, မဂ္ဂေနမဂ္ဂပ္ပဋိပတ္တိအဓိဝါသနန္တိ။ ဧကော ပယောဂေါ သာဟတ္ထိကော ဧဝ။

အဘိဇ္ဈာယတီတိ **အဘိဇ္ဈာ၊** ပရဘဏ္ဍာဘိမုခီ ဟုတွာ တန္နိန္နတာယ ပဝတ္တတီတိ အတ္ထော။ သာ “အဟော ဝတ ဣဒံ မမဿာ”တိ ဧဝံ ပရဘဏ္ဍာဘိဇ္ဈာယနလက္ခဏာ။ အဒိန္နာဒါနံ ဝိယ အပ္ပသာဝဇ္ဇာ မဟာသာဝဇ္ဇာ စ။ တဿာ ဒွေ သမ္ဘာရာ ပရဘဏ္ဍံ, အတ္တနော ပရိဏာမနဉ္စ။ ပရဘဏ္ဍဝတ္ထုကေ

hi lobhe uppannepi na tāva kammapathabhedo hoti, yāva "aho vatīdaṁ mamassā"ti[1] attano na pariṇāmeti.

Hitasukhaṁ byāpādayatīti **byāpādo.** So paraṁ vināsāya manopadosalakkhaṇo. Pharusāvācā viya appasāvajjo mahāsāvajjo ca. Tassa dve sambhārā parasatto ca, tassa vināsacintā ca. Parasattavatthuke hi kodhe uppannepi na tāva kammapathabhedo hoti, yāva "aho vatāyaṁ ucchijjheyya vinasseyyā"ti tassa vināsaṁ na cinteti.

Yathābhuccagahaṇābhāvena micchā passatīti **micchādiṭṭhi.** Sā "natthi dinnan"ti-ādinā nayena viparītadassanalakkhaṇā. Samphappalāpo viya appasāvajjā mahāsāvajjā ca. Apica aniyatā appasāvajjā, niyatā mahāsāvajjā. Tassā dve sambhārā vatthuno ca gahitā kāraviparītatā, yathā ca taṁ gaṇhāti, tathābhāvena tassūpaṭṭhānanti.

Imesaṁ pana dasannaṁ akusalakammapathānaṁ dhammato koṭṭhāsato ārammaṇato vedanāto mūlatoti pañcahākārehi vinicchayo veditabbo.

Tattha **dhammato**ti etesu hi paṭipāṭiyā satta cetanādhammāva honti. Abhijjhā dayo tayo cetanāsampayuttā.

Koṭṭhāsatoti paṭipāṭiyā satta, micchādiṭṭhi cāti ime aṭṭha kammapathā eva honti, no mūlāni. Abhijjhābyāpādā kammapathā ceva mūlāni ca. Abhijjhā hi mūlaṁ patvā lobho akusalamūlaṁ hoti. Byāpādo doso akusalamūlaṁ hoti.

Ārammaṇatoti pāṇātipāto jīvitindriyārammaṇato saṅkhārārammaṇo hoti. Adinnā dānaṁ sattārammaṇaṁ vā saṅkhārārammaṇaṁ vā, micchācāro phoṭṭhabbavasena saṅkhārārammaṇo. "Sattārammaṇo"tipi eke. Musāvādo sattārammaṇo vā saṅkhārā rammaṇo vā. Tathā pisuṇavācā. Pharusavācā sattārammaṇāva. Samphappalāpo diṭṭhasutamutaviññātavasena sattārammaṇo vā saṅkhārārammaṇo vā. Tathā abhijjhā. Byāpādo sattārammaṇova. Micchādiṭṭhi tebhūmakadhammavasena saṅkhārārammaṇā.

1. Aho vata yaṁ parassa mamassāti (Ka)

ဟိ လောဘေ ဥပ္ပန္နေပိ န တာဝ ကမ္မပထဘေဒေါ ဟောတိ၊ ယာဝ "အဟော ဝတီဒံ မမဿာ"တိ[၁] အတ္တနော န ပရိဏာမေတိ။

ဟိတသုခံ ဗျာပါဒယတီတိ **ဗျာပါဒေါ**။ သော ပရံ ဝိနာသာယ မနောပဒေါသလက္ခဏော။ ဖရုသာဝါစာ ဝိယ အပ္ပသာဝဇ္ဇော မဟာသာဝဇ္ဇော စ။ တဿ ဒွေ သမ္ဘာရာ ပရသတ္တော စ, တဿ ဝိနာသစိန္တာ စ။ ပရသတ္တဝတ္ထုကေ ဟိ ကောဓေ ဥပ္ပန္နေပိ န တာဝ ကမ္မပထဘေဒေါ ဟောတိ၊ ယာဝ "အဟော ဝတာယံ ဥစ္ဆိဇ္ဇေယျ ဝိနဿေယျာ"တိ တဿ ဝိနာသံ န စိန္တေတိ။

ယထာဘုစ္စဂဟဏာဘာဝေန မိစ္ဆာ ပဿတီတိ **မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ**။ သာ "နတ္ထိ ဒိန္န"န္တိအာဒိနာ နယေန ဝိပရီတဒဿနလက္ခဏာ။ သမ္ဖပ္ပလာပေါ ဝိယ အပ္ပသာဝဇ္ဇာ မဟာသာဝဇ္ဇာ စ။ အပိစ အနိယတာ အပ္ပသာဝဇ္ဇာ၊ နိယတာ မဟာသာဝဇ္ဇာ။ တဿာ ဒွေ သမ္ဘာရာ ဝတ္ထုနော စ ဂဟိတာကာရဝိပရီတတာ, ယထာ စ တံ ဂဏှာတိ၊ တထာဘာဝေန တဿုပဋ္ဌာနန္တိ။

ဣမေသံ ပန ဒသန္နံ အကုသလကမ္မပထာနံ ဓမ္မတော ကောဋ္ဌာသတော အာရမ္မဏတော ဝေဒနာတော မူလတောတိ ပဉ္စဟာကာရေဟိ ဝိနိစ္ဆယော ဝေဒိတဗ္ဗော။

တတ္ထ **ဓမ္မတော**တိ ဧတေသု ဟိ ပဋိပါဋိယာ သတ္တ စေတနာဓမ္မာဝ ဟောန္တိ။ အဘိဇ္ဈာဒယော တယော စေတနာသမ္ပယုတ္တာ။

ကောဋ္ဌာသတောတိ ပဋိပါဋိယာ သတ္တ, မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ စာတိ ဣမေ အဋ္ဌ ကမ္မပထာ ဧဝ ဟောန္တိ၊ နော မူလာနိ။ အဘိဇ္ဈာဗျာပါဒါ ကမ္မပထာ စေဝ မူလာနိ စ။ အဘိဇ္ဈာ ဟိ မူလံ ပတွာ လောဘော အကုသလမူလံ ဟောတိ။ ဗျာပါဒေါ ဒေါသော အကုသလမူလံ ဟောတိ။

အာရမ္မဏတောတိ ပါဏာတိပါတော ဇီဝိတိန္ဒြိယာရမ္မဏတော သင်္ခါရာရမ္မဏော ဟောတိ။ အဒိန္နာဒါနံ သတ္တာရမ္မဏံ ဝါ သင်္ခါရာရမ္မဏံ ဝါ၊ မိစ္ဆာစာရော ဖောဋ္ဌဗ္ဗဝသေန သင်္ခါရာရမ္မဏော။ "သတ္တာရမ္မဏော"တိပိ ဧကေ။ မုသာဝါဒေါ သတ္တာရမ္မဏော ဝါ သင်္ခါရာရမ္မဏော ဝါ။ တထာ ပိသုဏဝါစာ။ ဖရုသဝါစာ သတ္တာရမ္မဏာဝ။ သမ္ဖပ္ပလာပေါ ဒိဋ္ဌသုတမုတဝိညာတဝသေန သတ္တာရမ္မဏော ဝါ သင်္ခါရာရမ္မဏော ဝါ။ တထာ အဘိဇ္ဈာ။ ဗျာပါဒေါ သတ္တာရမ္မဏောဝ။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ တေဘူမကဓမ္မဝသေန သင်္ခါရာရမ္မဏာ။

၁-အဟော ဝတ ယံ ပရဿ မမဿာတိ (က)

Vedanātoti pāṇātipāto dukkhavedanā hoti. Kiñcāpi hi rājāno coraṁ disvā hasamānāpi “gacchatha naṁ ghātethā”ti vadanti, sanniṭṭhāpakacetanā pana dukkha sampayuttāva hoti. Adinnādānaṁ tivedanaṁ. Micchācāro sukhamajjhattavasena dvivedano. Sanniṭṭhāpakacitte pana majjhattavedano na hoti. Musāvādo tivedano. Tathā pisuṇavācā. Pharusavācā dukkhavedanā. Samphappalāpo tivedano. Abhijjhā sukhamajjhattavasena dvivedanā. Tathā micchādiṭṭhi. Byāpādo dukkhavedano.

Mūlatoti pāṇātipāto dosamohavasena dvimūlako hoti. Adinnādānaṁ dosamoha vasena vā lobhamohavasena vā. Micchācāro lobhamohavasena. Musāvādo dosamoha vasena vā lobhamohavasena vā. Tathā pisuṇavācā samphappalāpo ca. Pharusavācā dosamohavasena. Abhijjhā mohavasena ekamūlā. Tathā byāpādo. Micchādiṭṭhi lobha mohavasena dvimūlāti.

Kusalakammapathadasakavaṇṇanā

Pāṇātipātā veramaṇi-ādīni samādānasampattasamucchedavirativasena veditabbāni.

Dhammato pana etesupi paṭipāṭiyā satta cetanāpi vattanti viratiyopi. Ante tayo cetanāsampayuttāva.

Koṭṭhāsatoti paṭipāṭiyā satta kammapathā eva, no mūlāni. Ante tayo kamma pathā ceva mūlāni ca. Anabhijjhā hi mūlaṁ patvā alobho kusalamūlaṁ hoti. Abyāpādo adoso kusalamūlaṁ. Sammādiṭṭhi amoho kusalamūlaṁ.

Ārammaṇatoti pāṇātipātādīnaṁ ārammaṇāneva etesaṁ ārammaṇāni. Vītikkami tabbatoyeva hi veramaṇī nāma[1] hoti. Yathā pana nibbānārammaṇo ariyamaggo kilese pajahati, evaṁ jīvitindriyādi-ārammaṇāpete kammapathā pāṇātipātādīni dussīlyāni pajahantīti veditabbā.

1. Sā veramaṇī nāma (Syā) virati veramaṇī nāma (?)

ဝေဒနာတောတိ ပါဏာတိပါတော ဒုက္ခဝေဒနော ဟောတိ။ ကိဉ္စာပိ ဟိ ရာဇာနော စောရံ ဒိသွာ ဟသမာနာပိ “ဂစ္ဆထ နံ ဃာတေထာ”တိ ဝဒန္တိ၊ သန္နိဋ္ဌာပကစေတနာ ပန ဒုက္ခသမ္ပယုတ္တာဝ ဟောတိ။ အဒိန္နာဒါနံ တိဝေဒနံ။ မိစ္ဆာစာရော သုခမဇ္ဈတ္တဝသေန ဒွိဝေဒနော။ သန္နိဋ္ဌာပကစိတ္တေ ပန မဇ္ဈတ္တဝေဒနော န ဟောတိ။ မုသာဝါဒေါ တိဝေဒနော။ တထာ ပိသုဏဝါစာ။ ဖရုသဝါစာ ဒုက္ခဝေဒနာ။ သမ္ဖပ္ပလာပေါ တိဝေဒနော။ အဘိဇ္ဈာ သုခမဇ္ဈတ္တဝသေန ဒွိဝေဒနာ။ တထာ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ။ ဗျာပါဒေါ ဒုက္ခဝေဒနော။

မူလတောတိ ပါဏာတိပါတော ဒေါသမောဟဝသေန ဒွိမူလကော ဟောတိ။ အဒိန္နာဒါနံ ဒေါသမောဟဝသေန ဝါ လောဘမောဟဝသေန ဝါ။ မိစ္ဆာစာရော လောဘမောဟဝသေန။ မုသာဝါဒေါ ဒေါသမောဟဝသေန ဝါ လောဘမောဟဝသေန ဝါ။ တထာ ပိသုဏဝါစာ သမ္ဖပ္ပလာပေါ စ။ ဖရုသဝါစာ ဒေါသမောဟဝသေန။ အဘိဇ္ဈာ မောဟဝသေန ဧကမူလာ။ တထာ ဗျာပါဒေါ။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ လောဘမောဟဝသေန ဒွိမူလာတိ။

ကုသလကမ္မပထဒသကဝဏ္ဏနာ

ပါဏာတိပါတာ ဝေရမဏီအာဒီနိ သမာဒါနသမ္ပတ္တသမုစ္ဆေဒဝိရတိဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။

ဓမ္မတော ပန ဧတေသုပိ ပဋိပါဋိယာ သတ္တ စေတနာပိ ဝတ္တန္တိ ဝိရတိယောပိ။ အန္တေ တယော စေတနာသမ္ပယုတ္တာဝ။

ကောဋ္ဌာသတောတိ ပဋိပါဋိယာ သတ္တ ကမ္မပထာ ဧဝ၊ နော မူလာနိ။ အန္တေ တယော ကမ္မပထာ စေဝ မူလာနိ စ။ အနဘိဇ္ဈာ ဟိ မူလံ ပတွာ အလောဘော ကုသလမူလံ ဟောတိ။ အဗျာပါဒေါ အဒေါသော ကုသလမူလံ။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ အမောဟော ကုသလမူလံ။

အာရမ္မဏတောတိ ပါဏာတိပါတာဒီနံ အာရမ္မဏာနေဝ ဧတေသံ အာရမ္မဏာနိ။ ဝီတိက္ကမိတဗ္ဗတောယေဝ ဟိ ဝေရမဏီ နာမ[၁] ဟောတိ။ ယထာ ပန နိဗ္ဗာနာရမ္မဏော အရိယမဂ္ဂေါ ကိလေသေ ပဇဟတိ၊ ဧဝံ ဇီဝိတိန္ဒြိယာဒိ-အာရမ္မဏာပေတေ ကမ္မပထာ ပါဏာတိပါတာဒီနိ ဒုဿီလျာနိ ပဇဟန္တီတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

၁-သာ ဝေရမဏီ နာမ (သျာ) ဝိရတိ ဝေရမဏီ နာမ (?)

Vedanātoti sabbe sukhavedanā honti majjhattavedanā vā. Kusalaṁ patvā hi dukkhavedanā nāma natthi.

Mūlatoti paṭipāṭiyā satta ñāṇasampayuttacittena viramantassa alobha-adosa-amohavasena timūlāni honti, ñāṇavippayuttacittena viramantassa dvimūlāni. Anabhijjhā ñāṇasampayuttacittena viramantassa dvimūlā, ñāṇavippayuttacittena ekamūlā. Alobho pana attanāva attano mūlaṁ na hoti. Abyāpādepi eseva nayo. Sammādiṭṭhi alobhādosa vasena dvimūlā evāti.

Ariyavāsadasakavaṇṇanā

348. **Ariyavāsā**ti ariyā eva vasiṁsu vasanti vasissanti etesūti ariyavāsā. **Pañca ṅgavippahīno**ti pañcahi aṅgehi vippayuttova hutvā khīṇāsavo avasi vasati vasissatīti tasmā ayaṁ pañcaṅgavippahīnatā, ariyassa vāsattā ariyavāsoti vutto. Esa nayo sabbattha.

Evaṁ kho āvuso bhikkhu chaḷaṅgasamannāgato hotīti chaḷaṅgupekkhāya samannāgato hoti. Chaḷaṅgupekkhā nāma keti? Ñāṇādayo. “Ñāṇan”ti vutte kiriyato cattāri ñāṇasampayuttacittāni labbhanti. “Satatavihāro”ti vutte aṭṭha mahācittāni. “Rajjanadussanaṁ natthī”ti vutte dasa cittāni labbhanti. Somanassaṁ āsevanavasena labbhati.

Satārakkhena cetasāti khīṇāsavassa hi tīsu dvāresu sabbakālaṁ sati ārakkha kiccaṁ sādheti. Tenevassa “carato ca tiṭṭhato ca suttassa ca jāgarassa ca satataṁ samitaṁ ñāṇadassanaṁ paccupaṭṭhitaṁ hotī”ti vuccati.

Puthusamaṇabrāhmaṇānanti bahūnaṁ samaṇabrāhmaṇānaṁ. Ettha ca **samaṇā**ti pabbajjupagatā. **Brāhmaṇā**ti bhovādino. **Puthupaccekasaccānī**ti bahūni pāṭekkasaccāni, idameva dassanaṁ saccaṁ, idameva dassanaṁ saccanti evaṁ pāṭiyekkaṁ gahitāni bahūni saccānīti attho. **Nunnānī**ti nihatāni. **Paṇunnānī**ti suṭṭhu nihatāni. **Cattānī**ti vissaṭṭhāni. **Vantānī**ti vamitāni. **Muttānī**ti

ဝေဒနာတောတိ သဗ္ဗေ သုခဝေဒနာ ဟောန္တိ မဇ္ဈတ္တဝေဒနာ ဝါ။ ကုသလံ ပတွာ ဟိ ဒုက္ခဝေဒနာ နာမ နတ္ထိ။

မူလတောတိ ပဋိပါဋိယာ သတ္တ ဉာဏသမ္ပယုတ္တစိတ္တေန ဝိရမန္တဿ အလောဘအဒောသအမောဟဝသေန တိမူလာနိ ဟောန္တိ၊ ဉာဏဝိပ္ပယုတ္တစိတ္တေန ဝိရမန္တဿ ဒွိမူလာနိ။ အနဘိဇ္ဈာ ဉာဏသမ္ပယုတ္တစိတ္တေန ဝိရမန္တဿ ဒွိမူလာ၊ ဉာဏဝိပ္ပယုတ္တစိတ္တေန ဧကမူလာ။ အလောဘော ပန အတ္တနာဝ အတ္တနော မူလံ န ဟောတိ။ အဗျာပါဒေပိ ဧသေဝ နယော။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ အလောဘာဒောသဝသေန ဒွိမူလာ ဧဝါတိ။

အရိယဝါသဒသကဝဏ္ဏနာ

၃၄၈။ **အရိယဝါသာ**တိ အရိယာ ဧဝ ဝသိံသု ဝသန္တိ ဝသိဿန္တိ ဧတေသူတိ အရိယဝါသာ။ **ပဉ္စင်္ဂဝိပ္ပဟီနော**တိ ပဉ္စဟိ အင်္ဂေဟိ ဝိပ္ပယုတ္တောဝ ဟုတွာ ခီဏာသဝေါ အဝသိ ဝသတိ ဝသိဿတီတိ တသ္မာ အယံ ပဉ္စင်္ဂဝိပ္ပဟီနတာ၊ အရိယဿ ဝါသတ္တာ အရိယဝါသောတိ ဝုတ္တော။ ဧသ နယော သဗ္ဗတ္ထ။

ဧဝံ ခေါ အာဝုသော ဘိက္ခု ဆဠင်္ဂသမန္နာဂတော ဟောတီတိ ဆဠင်္ဂုပေက္ခာယ သမန္နာဂတော ဟောတိ။ ဆဠင်္ဂုပေက္ခာ နာမ ကေတိ? ဉာဏာဒယော။ “ဉာဏ”န္တိ ဝုတ္တေ ကိရိယတော စတ္တာရိ ဉာဏသမ္ပယုတ္တစိတ္တာနိ လဗ္ဘန္တိ။ “သတတဝိဟာရော”တိ ဝုတ္တေ အဋ္ဌ မဟာစိတ္တာနိ။ “ရဇ္ဇနဒုဿနံ နတ္ထီ”တိ ဝုတ္တေ ဒသ စိတ္တာနိ လဗ္ဘန္တိ။ သောမနဿံ အာသေဝနဝသေန လဗ္ဘတိ။

သတာရက္ခေန စေတသာတိ ခီဏာသဝဿ ဟိ တီသု ဒွါရေသု သဗ္ဗကာလံ သတိ အာရက္ခကိစ္စံ သာဓေတိ။ တေနေဝဿ “စရတော စ တိဋ္ဌတော စ သုတ္တဿ စ ဇာဂရဿ စ သတတံ သမိတံ ဉာဏဒဿနံ ပစ္စုပဋ္ဌိတံ ဟောတီ”တိ ဝုစ္စတိ။

ပုထုသမဏဗြာဟ္မဏာနန္တိ ဗဟူနံ သမဏဗြာဟ္မဏာနံ။ ဧတ္ထ စ **သမဏာ**တိ ပဗ္ဗဇ္ဇုပဂတာ။ **ဗြာဟ္မဏာ**တိ ဘောဝါဒိနော။ **ပုထုပစ္စေကသစ္စာနီ**တိ ဗဟူနိ ပါဋေက္ကသစ္စာနိ၊ ဣဒမေဝ ဒဿနံ သစ္စံ, ဣဒမေဝ ဒဿနံ သစ္စန္တိ ဧဝံ ပါဋိယေက္ကံ ဂဟိတာနိ ဗဟူနိ သစ္စာနီတိ အတ္ထော။ **နုန္နာနီ**တိ နိဟတာနိ။ **ပဏုန္နာနီ**တိ သုဋ္ဌု နိဟတာနိ။ **စတ္တာနီ**တိ ဝိဿဋ္ဌာနိ။ **ဝန္တာနီ**တိ ဝမိတာနိ။ **မုတ္တာနီ**တိ

chinnabandhanāni katāni. **Pahīnānī**ti pajahitāni. **Paṭinissaṭṭhānī**ti yathā na puna cittaṁ āruhanti, evaṁ paṭinissajjitāni. Sabbāneva tāni gahitaggahaṇassa vissaṭṭhabhāva vevacanāni.

Samavayasaṭṭhesanoti ettha **avayā**ti anūnā, **saṭṭhā**ti vissaṭṭhā, sammā avayā saṭṭhā esanā assāti **samavayasaṭṭhesano,** sammā vissaṭṭhasabba-esanoti attho. **Rāgā cittaṁ vimuttan**ti-ādīhi maggassa kiccanipphatti kathitā.

Rāgo me pahīnoti-ādīhi paccavekkhaṇāya phalaṁ kathitaṁ.

Asekkhadhammadasakavaṇṇanā

Asekkhā sammādiṭṭhīti-ādayo sabbepi phalasampayuttadhammā eva. Ettha ca sammādiṭṭhi, sammāñāṇanti dvīsu ṭhānesu paññāva kathitā. **Sammāvimuttī**ti iminā padena vuttāvasesā phalasamāpattidhammā saṅgahitāti veditabbā.

“Ime kho āvuso”ti-ādi vuttanayeneva yojetabbaṁ. Iti channaṁ dasakānaṁ vasena samasaṭṭhi pañhe kathento thero sāmaggirasaṁ dassesīti.

Dasakavaṇṇanā niṭṭhitā.

Pañhasamodhānavaṇṇanā

349. Idha pana ṭhatvā pañhā samodhānetabbā. Imasmiṁ hi sutte ekakavasena dve pañhā kathitā. Dukavasena sattati. Tikavasena asītisataṁ. Catukkavasena dvesa tāni. Pañcakavasena tiṁsasataṁ. Chakkavasena bāttiṁsasataṁ. Sattakavasena aṭṭhana vuti. Aṭṭhakavasena aṭṭhāsīti. Navakavasena catupaṇṇāsa. Dasakavasena samasaṭṭhīti evaṁ sahassaṁ cuddasa pañhā kathitā.

Imañhi suttantaṁ ṭhapetvā Tepiṭake Buddhavacane añño suttanto evaṁ bahupañha paṭimaṇḍito natthi. Bhagavā imaṁ suttantaṁ ādito paṭṭhāya

ဆိန္နဗန္ဓနာနိ ကတာနိ။ **ပဟီနာနီ**တိ ပဇဟိတာနိ။ **ပဋိနိဿဋ္ဌာနီ**တိ ယထာ န ပုန စိတ္တံ အာရုဟန္တိ၊ ဧဝံ ပဋိနိဿဇ္ဇိတာနိ။ သဗ္ဗာနေဝ တာနိ ဂဟိတဂ္ဂဟဏဿ ဝိဿဋ္ဌဘာဝဝေဝစနာနိ။

သမဝယသဋ္ဌေသနောတိ ဧတ္ထ **အဝယာ**တိ အနူနာ၊ **သဋ္ဌာ**တိ ဝိဿဋ္ဌာ၊ သမ္မာ အဝယာ သဋ္ဌာ ဧသနာ အဿာတိ **သမဝယသဋ္ဌေသနော၊** သမ္မာ ဝိဿဋ္ဌသဗ္ဗဧသနောတိ အတ္ထော။ **ရာဂါ စိတ္တံ ဝိမုတ္တ**န္တိအာဒီဟိ မဂ္ဂဿ ကိစ္စနိပ္ဖတ္တိ ကထိတာ။

ရာဂေါ မေ ပဟီနောတိအာဒီဟိ ပစ္စဝေက္ခဏာယ ဖလံ ကထိတံ။

အသေက္ခဓမ္မဒသကဝဏ္ဏနာ

အသေက္ခာ သမ္မာဒိဋ္ဌီတိအာဒယော သဗ္ဗေပိ ဖလသမ္ပယုတ္တဓမ္မာ ဧဝ။ ဧတ္ထ စ သမ္မာဒိဋ္ဌိ, သမ္မာဉာဏန္တိ ဒွီသု ဌာနေသု ပညာဝ ကထိတာ။ **သမ္မာဝိမုတ္တီ**တိ ဣမိနာ ပဒေန ဝုတ္တာဝသေသာ ဖလသမာပတ္တိဓမ္မာ သင်္ဂဟိတာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

“ဣမေ ခေါ အာဝုသော”တိအာဒိ ဝုတ္တနယေနေဝ ယောဇေတဗ္ဗံ။ ဣတိ ဆန္နံ ဒသကာနံ ဝသေန သမသဋ္ဌိ ပဉှေ ကထေန္တော ထေရော သာမဂ္ဂိရသံ ဒဿေသီတိ။

ဒသကဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

ပဉှသမောဓာနဝဏ္ဏနာ

၃၄၉။ ဣဓ ပန ဌတွာ ပဉှာ သမောဓာနေတဗ္ဗာ။ ဣမသ္မိံ ဟိ သုတ္တေ ဧကကဝသေန ဒွေ ပဉှာ ကထိတာ။ ဒုကဝသေန သတ္တတိ။ တိကဝသေန အသီတိသတံ။ စတုက္ကဝသေန ဒွေသတာနိ။ ပဉ္စကဝသေန တိံသသတံ။ ဆက္ကဝသေန ဗာတ္တိံသသတံ။ သတ္တကဝသေန အဋ္ဌနဝုတိ။ အဋ္ဌကဝသေန အဋ္ဌာသီတိ။ နဝကဝသေန စတုပဏ္ဏာသ။ ဒသကဝသေန သမသဋ္ဌီတိ ဧဝံ သဟဿံ စုဒ္ဒသ ပဉှာ ကထိတာ။

ဣမညှိ သုတ္တန္တံ ဌပေတွာ တေပိဋကေ ဗုဒ္ဓဝစနေ အညော·သုတ္တန္တော ဧဝံ ဗဟုပဉှပဋိမဏ္ဍိတော နတ္ထိ။ ဘဂဝါ ဣမံ သုတ္တန္တံ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ

sakalaṁ sutvā cintesi “Dhammasenāpati Sāriputto Buddhabalaṁ dīpetvā appaṭivattiyaṁ sīhanādaṁ nadati. Sāvakabhāsitoti vutte okappanā na hoti, Jinabhāsitoti vutte hoti, tasmā Jinabhāsitaṁ katvā devamanussānaṁ okappanaṁ imasmiṁ suttante uppādessāmī”ti. Tato vuṭṭhāya sādhukāraṁ adāsi. Tena vuttaṁ “atha kho Bhagavā vuṭṭhahitvā āyasmantaṁ Sāriputtaṁ āmantesi, sādhu sādhu Sāriputta, sādhu kho tvaṁ Sāriputta bhikkhūnaṁ saṅgītipariyāyaṁ abhāsī”ti.

Tattha **saṅgītipariyāyan**ti sāmaggiyā kāraṇaṁ. Idaṁ vuttaṁ hoti “sādhu kho tvaṁ Sāriputta mama sabbaññutaññāṇena saṁsanditvā bhikkhūnaṁ sāmaggirasaṁ[1] abhāsī”ti. **Samanuñño Satthā ahosī**ti anumodanena samanuñño ahosi. Ettakena ayaṁ suttanto Jinabhāsito nāma jāto. Desanāpariyosāne imaṁ suttantaṁ manasikarontā te bhikkhū arahattaṁ pāpuṇiṁsūti.

Sumaṅgalavilāsiniyā Dīghanikāyaṭṭhakathāya

Saṅgītisuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Sāmaggikāraṇaṁ (Sī)

သကလံ သုတွာ စိန္တေသိ “ဓမ္မသေနာပတိ သာရိပုတ္တော ဗုဒ္ဓဗလံ ဒီပေတွာ အပ္ပဋိဝတ္တိယံ သီဟနာဒံ နဒတိ။ သာဝကဘာသိတောတိ ဝုတ္တေ ဩကပ္ပနာ န ဟောတိ၊ ဇိနဘာသိတောတိ ဝုတ္တေ ဟောတိ၊ တသ္မာ ဇိနဘာသိတံ ကတွာ ဒေဝမနုဿာနံ ဩကပ္ပနံ ဣမသ္မိံ သုတ္တန္တေ ဥပ္ပါဒေဿာမီ”တိ။ တတော ဝုဋ္ဌာယ သာဓုကာရံ အဒါသိ။ တေန ဝုတ္တံ “အထ ခေါ ဘဂဝါ ဝုဋ္ဌဟိတွာ အာယသ္မန္တံ သာရိပုတ္တံ အာမန္တေသိ၊ သာဓု သာဓု သာရိပုတ္တ၊ သာဓု ခေါ တွံ သာရိပုတ္တ ဘိက္ခူနံ သင်္ဂီတိပရိယာယံ အဘာသီ”တိ။

တတ္ထ **သင်္ဂီတိပရိယာယ**န္တိ သာမဂ္ဂိယာ ကာရဏံ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ “သာဓု ခေါ တွံ သာရိပုတ္တ မမ သဗ္ဗညုတညာဏေန သံသန္ဒိတွာ ဘိက္ခူနံ သာမဂ္ဂိရသံ[၁] အဘာသီ”တိ။ **သမနုညော သတ္ထာ အဟောသီ**တိ အနုမောဒနေန သမနုညော အဟောသိ။ ဧတ္တကေန အယံ သုတ္တန္တော ဇိနဘာသိတော နာမ ဇာတော။ ဒေသနာပရိယောသာနေ ဣမံ သုတ္တန္တံ မနသိကရောန္တာ တေ ဘိက္ခူ အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသူတိ။

သုမင်္ဂလဝိလာသိနိယာ ဒီဃနိကာယဋ္ဌကထာယ

သင်္ဂီတိသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-သာမဂ္ဂိကာရဏံ (သီ)

11. Dasuttarasutta

350. **Evaṁ me sutan**ti Dasuttarasuttaṁ. Tatrāyaṁ apubbapadavaṇṇanā—**āvuso bhikkhave**ti sāvakānaṁ ālapanametaṁ. Buddhā hi parisaṁ āmantayamānā bhikkhaveti vadanti. Sāvakā Satthāraṁ uccaṭṭhāne ṭhapessāmāti Satthu ālapanena anālapitvā āvusoti ālapanti. **Te bhikkhū**ti te Dhammasenāpatiṁ parivāretvā nisinnā bhikkhū. Ke pana te bhikkhūti. Anibaddhavāsā disāgamanīyā bhikkhū. Buddhakāle dve vāre bhikkhū sanni patanti upakaṭṭhavassūpanāyikakāle ca pavāraṇakāle ca. Upakaṭṭhavassūpanāyikāya dasapi vīsatipi tiṁsampi cattālīsampi paññāsampi bhikkhū vaggā vaggā kammaṭṭhā natthāya āgacchanti. Bhagavā tehi saddhiṁ sammoditvā kasmā bhikkhave upakaṭṭhāya vassūpanāyikāya vicarathāti pucchati. Atha te “Bhagavā kammaṭṭhānatthaṁ āgatamha, kammaṭṭhānaṁ no dethā”ti yācanti.

Satthā tesaṁ cariyavasena rāgacaritassa asubhakammaṭṭhānaṁ deti. Dosacari tassa mettākammaṭṭhānaṁ. Mohacaritassa uddeso paripucchā kālena dhammassavanaṁ kālena dhammasākacchā idaṁ tuyhaṁ sappāyanti ācikkhati. Vitakkacaritassa ānāpāna ssatikammaṭṭhānaṁ deti. Saddhācaritassa Pasādanīyasuttante Buddhasubodhiṁ[1] dhammasudhammataṁ saṁghasuppaṭipattiñca pakāseti. Ñāṇacaritassa aniccatādipaṭisaṁyutte gambhīre suttante katheti. Te kammaṭṭhānaṁ gahetvā sace sappāyaṁ hoti, tattheva vasanti. No ca hoti, sappāyaṁ senāsanaṁ pucchitvā gacchanti. Te tattha vasantā temā sikaṁ paṭipadaṁ gahetvā ghaṭetvā vāyamantā sotāpannāpi honti sakadāgāminopi anāgāminopi arahantopi.

Tato vutthavassā pavāretvā Satthu santikaṁ gantvā “Bhagavā ahaṁ tumhākaṁ santike kammaṭṭhānaṁ gahetvā sotāpattiphalaṁ patto -pa- ahaṁ aggaphalaṁ arahattan”ti paṭiladdhaguṇaṁ ārocenti. Tattha ime bhikkhū upakaṭṭhāya vassūpanā yikāya āgatā. Evaṁ āgantvā gacchante pana

1. Buddhasubodhitaṁ (Syā)

၁၁-ဒသုတ္တရသုတ္တ

၃၅၀။ **ဧဝံ မေ သုတ**န္တိ ဒသုတ္တရသုတ္တံ။ တတြာယံ အပုဗ္ဗပဒဝဏ္ဏနာ—**အာဝုသော ဘိက္ခဝေ**တိ သာဝကာနံ အာလပနမေတံ။ ဗုဒ္ဓါ ဟိ ပရိသံ အာမန္တယမာနာ ဘိက္ခဝေတိ ဝဒန္တိ။ သာဝကာ သတ္ထာရံ ဥစ္စဋ္ဌာနေ ဌပေဿာမာတိ သတ္ထု အာလပနေန အနာလပိတွာ အာဝုသောတိ အာလပန္တိ။ **တေ ဘိက္ခူ**တိ တေ ဓမ္မသေနာပတိံ ပရိဝါရေတွာ နိသိန္နာ ဘိက္ခူ။ ကေ ပန တေ ဘိက္ခူတိ။ အနိဗဒ္ဓဝါသာ ဒိသာဂမနီယာ ဘိက္ခူ။ ဗုဒ္ဓကာလေ ဒွေ ဝါရေ ဘိက္ခူ သန္နိပတန္တိ ဥပကဋ္ဌဝဿူပနာယိကကာလေ စ ပဝါရဏကာလေ စ။ ဥပကဋ္ဌဝဿူပနာယိကာယ ဒသပိ ဝီသတိပိ တိံသမ္ပိ စတ္တာလီသမ္ပိ ပညာသမ္ပိ ဘိက္ခူ ဝဂ္ဂါ ဝဂ္ဂါ ကမ္မဋ္ဌာနတ္ထာယ အာဂစ္ဆန္တိ။ ဘဂဝါ တေဟိ သဒ္ဓိံ သမ္မောဒိတွာ ကသ္မာ ဘိက္ခဝေ ဥပကဋ္ဌာယ ဝဿူပနာယိကာယ ဝိစရထာတိ ပုစ္ဆတိ။ အထ တေ “ဘဂဝါ ကမ္မဋ္ဌာနတ္ထံ အာဂတမှ၊ ကမ္မဋ္ဌာနံ နော ဒေထာ”တိ ယာစန္တိ။

သတ္ထာ တေသံ စရိယဝသေန ရာဂစရိတဿ အသုဘကမ္မဋ္ဌာနံ ဒေတိ။ ဒေါသစရိတဿ မေတ္တာကမ္မဋ္ဌာနံ။ မောဟစရိတဿ ဥဒ္ဒေသော ပရိပုစ္ဆာ ကာလေန ဓမ္မဿဝနံ ကာလေန ဓမ္မသာကစ္ဆာ ဣဒံ တုယှံ သပ္ပာယန္တိ အာစိက္ခတိ။ ဝိတက္ကစရိတဿ အာနာပါနဿတိကမ္မဋ္ဌာနံ ဒေတိ။ သဒ္ဓါစရိတဿ ပသာဒနီယသုတ္တန္တေ ဗုဒ္ဓသုဗောဓိံ[1] ဓမ္မသုဓမ္မတံ သံဃသုပ္ပဋိပတ္တိဉ္စ ပကာသေတိ။ ဉာဏစရိတဿ အနိစ္စတာဒိပဋိသံယုတ္တေ ဂမ္ဘီရေ သုတ္တန္တေ ကထေတိ။ တေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ သစေ သပ္ပါယံ ဟောတိ၊ တတ္ထေဝ ဝသန္တိ။ နော စေ ဟောတိ၊ သပ္ပါယံ သေနာသနံ ပုစ္ဆိတွာ ဂစ္ဆန္တိ။ တေ တတ္ထ ဝသန္တာ တေမာသိကံ ပဋိပဒံ ဂဟေတွာ ဃဋေတွာ ဝါယမန္တာ သောတာပန္နာပိ ဟောန္တိ သကဒါဂါမိနောပိ အနာဂါမိနောပိ အရဟန္တောပိ။

တတော ဝုတ္ထဝဿာ ပဝါရေတွာ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ “ဘဂဝါ အဟံ တုမှာကံ သန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ သောတာပတ္တိဖလံ ပတ္တော။ပ။ အဟံ အဂ္ဂဖလံ အရဟတ္တ”န္တိ ပဋိလဒ္ဓဂုဏံ အာရောစေန္တိ။ တတ္ထ ဣမေ ဘိက္ခူ ဥပကဋ္ဌာယ ဝဿူပနာယိကာယ အာဂတာ။ ဧဝံ အာဂန္တွာ ဂစ္ဆန္တေ ပန

၁-ဗုဒ္ဓသုဗောဓိတံ (သျာ)

bhikkhū Bhagavā aggasāvakānaṁ santikaṁ peseti, yathāha “apaloketha pana bhikkhave Sāriputtamoggallāne”ti. Bhikkhū ca vadanti “kiṁ nu kho mayaṁ bhante apalokema Sāriputtamoggallāne”ti[1]. Atha ne Bhagavā tesaṁ dassane uyyojesi. “Sevatha bhikkhave Sāriputtamoggallāne, bhajatha bhikkhave Sāriputtamoggallāne. Paṇḍitā bhikkhū anuggāhakā sabrahmacārīnaṁ. Seyyathāpi bhikkhave janetā evaṁ Sāriputto. Seyyathāpi jātassa āpādetā evaṁ Moggallāno. Sāriputto bhikkhave sotāpattiphale vineti, Moggallāno uttamatthe”ti[2].

Tadāpi Bhagavā imehi bhikkhūhi saddhiṁ paṭisanthāraṁ katvā tesaṁ bhikkhūnaṁ āsayaṁ upaparikkhanto “ime bhikkhū sāvakavineyyā”ti addasa. **Sāvakavineyyā** nāma ye Buddhānampi dhammadesanāya bujjhanti sāvakānampi. **Buddhavineyyā** pana sāvakā bodhetuṁ na sakkonti. Sāvakavineyyabhāvaṁ pana etesaṁ ñatvā katarassa bhikkhuno desanāya bujjhissantīti olokento Sāriputtassāti disvā therassa santikaṁ pesesi. Thero te bhikkhū pucchi “Satthu santikaṁ gatattha āvuso”ti. “Āma gatamha Satthārā pana amhe tumhākaṁ santikaṁ pesitā”ti. Tato Thero “ime bhikkhū mayhaṁ desanāya bujjhissanti, kīdisī nu kho tesaṁ desanā vaṭṭatī”ti cintento “ime bhikkhū samaggārāmā, sāmaggirasassa dīpikā nesaṁ desanā vaṭṭatī”ti sanniṭṭhānaṁ katvā tathārūpaṁ desanaṁ desetukāmo **Dasuttaraṁ pavakkhāmī**ti-ādimāha. Tattha dasadhā mātikaṁ[3] ṭhapetvā vibhattoti Dasuttaro, ekakato paṭṭhāya yāva dasakā gatotipi Dasuttaro, ekekasmiṁ pabbe dasa dasa pañhā visesitātipi Dasuttaro, taṁ **Dasuttaraṁ. Pavakkhāmī**ti kathessāmi. **Dhammanti** suttaṁ. **Nibbānapattiyā**ti nibbānapaṭilābha tthāya. **Dukkhassantakiriyāyā**ti sakalassa vaṭṭadukkhassa pariyantakaraṇatthaṁ. **Sabbaganthappamocananti** abhijjhākāyaganthādīnaṁ sabbaganthānaṁ pamocanaṁ.

Iti thero desanaṁ uccaṁ karonto bhikkhūnaṁ tattha pemaṁ janento evametaṁ uggahetabbaṁ pariyāpuṇitabbaṁ dhāretabbaṁ vācetabbaṁ maññissantīti catūhi padehi vaṇṇaṁ kathesi, “ekāyano ayaṁ bhikkhave maggo”ti-ādinā nayena tesaṁ tesaṁ suttānaṁ Bhagavā viya.

1. Saṁ 2. 5 piṭṭhe. 2. Ma 3. 291 piṭṭhe. 3. Dasa dasa mātikā (Sī, Syā)

ဘိက္ခူ ဘဂဝါ အဂ္ဂသာဝကာနံ သန္တိကံ ပေသေတိ၊ ယထာဟ “အပလောကေထ ပန ဘိက္ခဝေ သာရိပုတ္တမောဂ္ဂလ္လာနေ”တိ။ ဘိက္ခူ စ ဝဒန္တိ “ကိံ နု ခေါ မယံ ဘန္တေ အပလောကေမ သာရိပုတ္တမောဂ္ဂလ္လာနေ”တိ[၁]။ အထ နေ ဘဂဝါ တေသံ ဒဿနေ ဥယျောဇေသိ။ “သေဝထ ဘိက္ခဝေ သာရိပုတ္တမောဂ္ဂလ္လာနေ, ဘဇထ ဘိက္ခဝေ သာရိပုတ္တမောဂ္ဂလ္လာနေ။ ပဏ္ဍိတာ ဘိက္ခူ အနုဂ္ဂါဟကာ သဗြဟ္မစာရီနံ။ သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ဇနေတာ ဧဝံ သာရိပုတ္တော။ သေယျထာပိ ဇာတဿ အာပါဒေတာ ဧဝံ မောဂ္ဂလ္လာနော။ သာရိပုတ္တော ဘိက္ခဝေ သောတာပတ္တိဖလေ ဝိနေတိ၊ မောဂ္ဂလ္လာနော ဥတ္တမတ္ထေ”တိ[၂]။

တဒါပိ ဘဂဝါ ဣမေဟိ ဘိက္ခူဟိ သဒ္ဓိံ ပဋိသန္ထာရံ ကတွာ တေသံ ဘိက္ခူနံ အာသယံ ဥပပရိက္ခန္တော “ဣမေ ဘိက္ခူ သာဝကဝိနေယျာ”တိ အဒ္ဒသ။ **သာဝကဝိနေယျာ** နာမ ယေ ဗုဒ္ဓါနမ္ပိ ဓမ္မဒေသနာယ ဗုဇ္ဈန္တိ သာဝကာနမ္ပိ။ **ဗုဒ္ဓဝိနေယျာ** ပန သာဝကာ ဗောဓေတုံ န သက္ကောန္တိ။ သာဝကဝိနေယျဘာဝံ ပန ဧတေသံ ဉတွာ ကတရဿ ဘိက္ခုနော ဒေသနာယ ဗုဇ္ဈိဿန္တီတိ ဩလောကေန္တော သာရိပုတ္တဿာတိ ဒိသွာ ထေရဿ သန္တိကံ ပေသေသိ။ ထေရော တေ ဘိက္ခူ ပုစ္ဆိ “သတ္ထု သန္တိကံ ဂတတ္ထ အာဝုသော”တိ။ “အာမ ဂတမှ သတ္ထာရာ ပန အမှေ တုမှာကံ သန္တိကံ ပေသိတာ”တိ။ တတော ထေရော “ဣမေ ဘိက္ခူ မယှံ ဒေသနာယ ဗုဇ္ဈိဿန္တိ၊ ကီဒိသီ နု ခေါ တေသံ ဒေသနာ ဝဋ္ဋတီ”တိ စိန္တေန္တော “ဣမေ ဘိက္ခူ သမဂ္ဂါရာမာ၊ သာမဂ္ဂိရသဿ ဒီပိကာ နေသံ ဒေသနာ ဝဋ္ဋတီ”တိ သန္နိဋ္ဌာနံ ကတွာ တထာရူပံ ဒေသနံ ဒေသေတုကာမော **ဒသုတ္တရံ ပဝက္ခာမီ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ ဒသဓာ မာတိကံ[၃] ဌပေတွာ ဝိဘတ္တောတိ ဒသုတ္တရော၊ ဧကကတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ ဒသကာ ဂတောတိပိ ဒသုတ္တရော၊ ဧကေကသ္မိံ ပဗ္ဗေ ဒသ ဒသ ပဉှာ ဝိသေသိတာတိပိ ဒသုတ္တရော၊ တံ **ဒသုတ္တရံ။ ပဝက္ခာမီ**တိ ကထေဿာမိ။ **ဓမ္မန္တိ** သုတ္တံ။ **နိဗ္ဗာနပတ္တိယာ**တိ နိဗ္ဗာနပဋိလာဘတ္ထာယ။ **ဒုက္ခဿန္တကိရိယာယာ**တိ သကလဿ ဝဋ္ဋဒုက္ခဿ ပရိယန္တကရဏတ္ထံ။ **သဗ္ဗဂန္ထပ္ပမောစနန္တိ** အဘိဇ္ဈာကာယဂန္ထာဒီနံ သဗ္ဗဂန္ထာနံ ပမောစနံ။

ဣတိ ထေရော ဒေသနံ ဥစ္စံ ကရောန္တော ဘိက္ခူနံ တတ္ထ ပေမံ ဇနေန္တော ဧဝမေတံ ဥဂ္ဂဟေတဗ္ဗံ ပရိယာပုဏိတဗ္ဗံ ဓာရေတဗ္ဗံ ဝါစေတဗ္ဗံ မညိဿန္တီတိ စတူဟိ ပဒေဟိ ဝဏ္ဏံ ကထေသိ၊ “ဧကာယနော အယံ ဘိက္ခဝေ မဂ္ဂေါ”တိ-အာဒိနာ နယေန တေသံ တေသံ သုတ္တာနံ ဘဂဝါ ဝိယ။

၁-သံ ၂-၅-ပိဋ္ဌေ။ ၂-မ ၃-၂၉၁-ပိဋ္ဌေ။ ၃-ဒသ ဒသ မာတိကာ (သီ၊ သျာ)

Ekadhammavaṇṇanā

351. (Ka) Tattha **bahukāro**ti bahūpakāro.

(Kha) **Bhāvetabbo**ti vaḍḍhetabbo.

(Ga) **Pariññeyyo**ti tīhi pariññāhi parijānitabbo.

(Gha) **Pahātabbo**ti pahānānupassanāya pajahitabbo.

(Ṅa) **Hānabhāgiyo**ti apāyagāmiparihānāya saṁvattanako.

(Ca) **Visesabhāgiyo**ti visesagāmivisesāya saṁvattanako.

(Cha) **Duppaṭivijjho**ti duppaccakkhakaro.

(Ja) **Uppādetabbo**ti nipphādetabbo.

(Jha) **Abhiññeyyo**ti ñatapariññāya abhijānitabbo.

(Ña) **Sacchikātabbo**ti paccakkhaṁ kātabbo.

Evaṁ sabbattha mātikāsu attho veditabbo. Iti āyasmā Sāriputto yathā nāma dakkho veḷukāro sammukhībhūtaṁ veḷuṁ chetvā nigganṭhiṁ katvā dasadhā khaṇḍe katvā[1] ekametaṁ khaṇḍaṁ hīraṁ hīraṁ[2] karonto phāleti, evameva tesaṁ bhikkhūnaṁ sappāyaṁ desanaṁ upaparikkhitvā dasadhā mātikaṁ ṭhapetvā ekekakoṭṭhāse ekeka padaṁ vibhajanto "katamo eko dhammo bahukāro appamādo kusalesu dhammesūti"ti-ādinā nayena desanaṁ vitthāretuṁ āraddho.

Tattha **appamādo kusalesu dhammesū**ti sabbatthakaṁ upakārakaṁ appamādaṁ kathesi. Ayañhi appamādo nāma sīlapūraṇe,[3] indriyasaṁvare, bhojane mattaññutāya, jāgariyānuyoge, sattasu saddhammesu, vipassanāgabbhaṁ gaṇhāpane, atthapaṭisambhi dādīsu, sīlakkhandhādipañcadhammakkhandhesu, ṭhānāṭṭhānesu, mahāvihārasamā pattiyaṁ, ariyasaccesu, satipaṭṭhānādīsu bodhipakkhiyesu, vipassanāñāṇādīsu aṭṭhasu vijjāsūti sabbesu anavajjaṭṭhena kusalesu dhammesu bahūpakāro.

1. Khaṇḍetvā (Syā, Ka) 2. Hiraṁ hiraṁ (Syā) hīrahīraṁ (Sī) 3. Sīlasaṁvare (Ka)

ဧကဓမ္မဝဏ္ဏနာ

၃၅၁။ (က) တတ္ထ **ဗဟုကာရော**တိ ဗဟူပကာရော။

(ခ) **ဘာဝေတဗ္ဗော**တိ ဝဍ္ဎေတဗ္ဗော။

(ဂ) **ပရိညေယျော**တိ တီဟိ ပရိညာဟိ ပရိဇာနိတဗ္ဗော။

(ဃ) **ပဟာတဗ္ဗော**တိ ပဟာနာနုပဿနာယ ပဇဟိတဗ္ဗော။

(င) **ဟာနဘာဂိယော**တိ အပါယဂါမိပရိဟာနာယ သံဝတ္တနကော။

(စ) **ဝိသေသဘာဂိယော**တိ ဝိသေသဂါမိဝိသေသာယ သံဝတ္တနကော။

(ဆ) **ဒုပ္ပဋိဝိဇ္ဈော**တိ ဒုပ္ပစ္စက္ခကရော။

(ဇ) **ဥပ္ပါဒေတဗ္ဗော**တိ နိပ္ဖါဒေတဗ္ဗော။

(ဈ) **အဘိညေယျော**တိ ဉာတပရိညာယ အဘိဇာနိတဗ္ဗော။

(ဉ) **သစ္ဆိကာတဗ္ဗော**တိ ပစ္စက္ခံ ကာတဗ္ဗော။

ဧဝံ သဗ္ဗတ္ထ မာတိကာသု အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဣတိ အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော ယထာ နာမ ဒက္ခော ဝေဠုကာရော သမ္မုခီဘူတံ ဝေဠုံ ဆေတွာ နိဂ္ဂဏ္ဌိံ ကတွာ ဒသဓာ ခဏ္ဍေ ကတွာ[1] ဧကမေကံ ခဏ္ဍံ ဟီရံ ဟီရံ[2] ကရောန္တော ဖာလေတိ၊ ဧဝမေဝ တေသံ ဘိက္ခူနံ သပ္ပါယံ ဒေသနံ ဥပပရိက္ခိတွာ ဒသဓာ မာတိကံ ဌပေတွာ ဧကေကကောဋ္ဌာသေ ဧကေကပဒံ ဝိဘဇန္တော "ကတမော ဧကော ဓမ္မော ဗဟုကာရော အပ္ပမာဒေါ ကုသလေသု ဓမ္မေသူတိ"တိအာဒိနာ နယေန ဒေသနံ ဝိတ္ထာရေတုံ အာရဒ္ဓေါ။

တတ္ထ **အပ္ပမာဒေါ ကုသလေသု ဓမ္မေသူ**တိ သဗ္ဗတ္ထကံ ဥပကာရကံ အပ္ပမာဒံ ကထေသိ။ အယဉှိ အပ္ပမာဒေါ နာမ သီလပူရဏေ,[3] ဣန္ဒြိယသံဝရေ, ဘောဇနေ မတ္တညုတာယ, ဇာဂရိယာနုယောဂေ, သတ္တသု သဒ္ဓမ္မေသု, ဝိပဿနာဂဗ္ဘံ ဂဏှာပနေ, အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒါဒီသု, သီလက္ခန္ဓာဒိပဉ္စဓမ္မက္ခန္ဓေသု, ဌာနာဋ္ဌာနေသု, မဟာဝိဟာရသမာပတ္တိယံ, အရိယသစ္စေသု, သတိပဋ္ဌာနာဒီသု ဗောဓိပက္ခိယေသု, ဝိပဿနာဉာဏာဒီသု အဋ္ဌသု ဝိဇ္ဇာသူတိ သဗ္ဗေသု အနဝဇ္ဇဋ္ဌေန ကုသလေသု ဓမ္မေသု ဗဟူပကာရော။

၁-ခဏ္ဍေတွာ (သျာ၊ က) ၂-ဟိရံ ဟိရံ (သျာ) ဟီရဟီရံ (သီ) ၃-သီလသံဝရေ (က)

Teneva naṁ Bhagavā “yāvatā bhikkhave sattā apadā vā -pa- Tathāgato tesaṁ aggamakkhāyati. Evameva kho bhikkhave ye keci kusalā dhammā, sabbete appamāda mūlakā appamādasamosaraṇā, appamādo tesaṁ dhammānaṁ aggamakkhāyatī”ti-ādinā[1] nayena hatthipadādīhi opammehi opamento **Saṁyuttanikāye Appamādavagge** nānappa kāraṁ thometi. Taṁ sabbaṁ ekapadeneva saṅgahetvā thero appamādo kusalesu dhammesūti āha. **Dhammapade** Appamādavaggenāpissa bahūpakāratā dīpetabbā. Asokavatthunāpi dīpetabbā—

(Ka) Asokarājā hi Nigrodhasāmaṇerassa “appamādo amatapadan”ti gāthaṁ sutvā eva “tiṭṭha tāta, mayhaṁ tayā Tepiṭakaṁ Buddhavacanaṁ kathitan”ti sāmaṇere pasīditvā caturāsītivihārasahassāni kāresi. Iti thāmasampannena bhikkhunā appamādassa bahūpakāratā tīhi piṭakehi dīpetvā kathetabbā. Yaṁkiñci suttaṁ vā gāthaṁ vā appamādadīpanatthaṁ āharanto “aṭṭhāne ṭhatvā āharasi, atitthena pakkhando”ti na vattabbo. Dhammakathikassevettha thāmo ca balañca pamāṇaṁ.

(Kha) **Kāyagatāsatī**ti ānāpānaṁ catu-iriyāpatho satisampajaññaṁ dvattiṁsākāro catudhātuvavatthānaṁ dasa asubhā nava sivathikā cuṇṇikamanasikāro kesādīsu cattāri rūpajjhānānīti ettha uppannasatiyā etaṁ adhivacanaṁ, **sātasahagatā**ti ṭhapetvā catuttha jjhānaṁ aññattha sātasahagatā hoti sukhasampayuttā, taṁ sandhāyetaṁ vuttaṁ.

(Ga) **Sāsavo upādāniyo**ti āsavānañceva upādānānañca paccayabhūto. Iti tebhūmakadhammameva niyameti.

(Gha) **Asmimāno**ti rūpādīsu asmīti māno.

(Ṅa) **Ayoniso manasikāro**ti anicce niccanti-ādinā nayena pavatto uppathamanasikāro.

(Ca) Vipariyāyena **yoniso manasikāro** veditabbo.

1. Saṁ 3. 38 piṭṭhe.

တေနေဝ နံ ဘဂဝါ “ယာဝတာ ဘိက္ခဝေ သတ္တာ အပဒါ ဝါ။ပ။ တထာဂတော တေသံ အဂ္ဂမက္ခာယတိ။ ဧဝမေဝ ခေါ ဘိက္ခဝေ ယေ ကေစိ ကုသလာ ဓမ္မာ၊ သဗ္ဗေတေ အပ္ပမာဒမူလကာ အပ္ပမာဒသမောသရဏာ၊ အပ္ပမာဒေါ တေသံ ဓမ္မာနံ အဂ္ဂမက္ခာယတီ”တိအာဒိနာ[1] နယေန ဟတ္ထိပဒါဒီဟိ ဩပမ္မေဟိ ဩပမေန္တော **သံယုတ္တနိကာယေ အပ္ပမာဒဝဂ္ဂေ** နာနပ္ပကာရံ ထောမေတိ။ တံ သဗ္ဗံ ဧကပဒေနေဝ သင်္ဂဟေတွာ ထေရော အပ္ပမာဒေါ ကုသလေသု ဓမ္မေသူတိ အာဟ။ **ဓမ္မပဒေ** အပ္ပမာဒဝဂ္ဂေနာပိဿ ဗဟူပကာရတာ ဒီပေတဗ္ဗာ။ အသောကဝတ္ထုနာပိ ဒီပေတဗ္ဗာ—

(က) အသောကရာဇာ ဟိ နိဂြောဓသာမဏေရဿ “အပ္ပမာဒေါ အမတပဒ”န္တိ ဂါထံ သုတွာ ဧဝ “တိဋ္ဌ တာတ, မယှံ တယာ တေပိဋကံ ဗုဒ္ဓဝစနံ ကထိတ”န္တိ သာမဏေရေ ပသီဒိတွာ စတုရာသီတိဝိဟာရသဟဿာနိ ကာရေသိ။ ဣတိ ထာမသမ္ပန္နေန ဘိက္ခုနာ အပ္ပမာဒဿ ဗဟူပကာရတာ တီဟိ ပိဋကေဟိ ဒီပေတွာ ကထေတဗ္ဗာ။ ယံကိဉ္စိ သုတ္တံ ဝါ ဂါထံ ဝါ အပ္ပမာဒဒီပနတ္ထံ အာဟရန္တော “အဋ္ဌာနေ ဌတွာ အာဟရသိ၊ အတိတ္ထေန ပက္ခန္ဒော”တိ န ဝတ္တဗ္ဗော။ ဓမ္မကထိကဿေဝေတ္ထ ထာမော စ ဗလဉ္စ ပမာဏံ။

(ခ) **ကာယဂတာသတီ**တိ အာနာပါနံ စတုဣရိယာပထော သတိသမ္ပဇညံ ဒွတ္တိံသာကာရော စတုဓာတုဝဝတ္ထာနံ ဒသ အသုဘာ နဝ သိဝထိကာ စုဏ္ဏိကမနသိကာရော ကေသာဒီသု စတ္တာရိ ရူပဇ္ဈာနာနီတိ ဧတ္ထ ဥပ္ပန္နသတိယာ ဧတံ အဓိဝစနံ၊ **သာတသဟဂတာ**တိ ဌပေတွာ စတုတ္ထဇ္ဈာနံ အညတ္ထ သာတသဟဂတာ ဟောတိ သုခသမ္ပယုတ္တာ၊ တံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။

(ဂ) **သာသဝေါ ဥပါဒါနိယော**တိ အာသဝါနဉ္စေဝ ဥပါဒါနာနဉ္စ ပစ္စယဘူတော။ ဣတိ တေဘူမကဓမ္မမေဝ နိယမေတိ။

(ဃ) **အသ္မိမာနော**တိ ရူပါဒီသု အသ္မီတိ မာနော။

(င) **အယောနိသော မနသိကာရော**တိ အနိစ္စေ နိစ္စန္တိအာဒိနာ နယေန ပဝတ္တော ဥပ္ပထမနသိကာရော။

(စ) ဝိပရိယာယေန **ယောနိသော မနသိကာရော** ဝေဒိတဗ္ဗော။

၁-သံ ၃-၃၈-ပိဋ္ဌေ။

(Cha) **Ānantariko cetosamādhī**ti aññattha maggānantaraṁ phalaṁ ānantariko cetosamādhi nāma. Idha pana vipassanānantaro maggo vipassanāya vā anantarattā attano vā anantaraṁ phaladayakattā ānantariko cetosamādhīti adhippeto.

(Ja) **Akuppaṁ ñāṇa**nti aññattha phalapaññā akuppañāṇaṁ nāma. Idha paccavekkhaṇapaññā adhippetā.

(Jha) **Āhāraṭṭhitikā**ti paccayaṭṭhitikā. **Ayaṁ eko dhammo**ti yena paccayena tiṭṭhanti, ayaṁ eko dhammo ñātapariññāya abhiññeyyo.

(Ña) **Akuppā cetovimuttī**ti arahattaphalavimutti.

Imasmiṁ vāre abhiññāya ñatapariññā kathitā. Pariññāya tīraṇapariññā. Pahā tabbasacchikātabbehi pahānapariññā. **Duppaṭivijjho**ti ettha pana maggo kathito. **Sacchikātabbo**ti phalaṁ kathitaṁ, maggo ekasmiṁyeva pade labbhati. Phalaṁ pana anekesupi labbhatiyeva.

Bhūtāti sabhāvato vijjamānā. **Tacchā**ti yāthāvā. **Tathā**ti yathā vuttā tathāsa bhāvā. **Avitathā**ti yathā vuttā na tathā na honti. **Anaññathā**ti vuttappakārato na aññathā. **Sammā Tathāgatena abhisambuddhā**ti Tathāgatena bodhipallaṅke nisīditvā hetunā kāraṇena sayameva abhisambuddhā ñātā viditā sacchikatā. Iminā thero “ime dhammā Tathāgatena abhisambuddhā, ahaṁ pana tumhākaṁ rañño lekhavācakasadiso’ti Jinasuttaṁ dassento okappanaṁ janesi.

Ekadhammavaṇṇanā niṭṭhitā.

Dvedhammavaṇṇanā

352. (Ka) **Ime dve dhammā bahukārā**ti ime dve satisampajaññā dhammā sīlapūraṇādīsu appamādo viya sabbattha upakārakā hitāvahā.

(ဆ) **အာနန္တရိကော စေတောသမာဓီ**တိ အညတ္ထ မဂ္ဂါနန္တရံ ဖလံ အာနန္တရိကော စေတောသမာဓိ နာမ။ ဣဓ ပန ဝိပဿနာနန္တရော မဂ္ဂေါ ဝိပဿနာယ ဝါ အနန္တရတ္တာ အတ္တနော ဝါ အနန္တရံ ဖလဒါယကတ္တာ အာနန္တရိကော စေတောသမာဓီတိ အဓိပ္ပေတော။

(ဇ) **အကုပ္ပံ ဉာဏ**န္တိ အညတ္ထ ဖလပညာ အကုပ္ပဉာဏံ နာမ။ ဣဓ ပစ္စဝေက္ခဏပညာ အဓိပ္ပေတာ။

(ဈ) **အာဟာရဋ္ဌိတိကာ**တိ ပစ္စယဋ္ဌိတိကာ။ **အယံ ဧကော ဓမ္မော**တိ ယေန ပစ္စယေန တိဋ္ဌန္တိ၊ အယံ ဧကော ဓမ္မော ဉာတပရိညာယ အဘိညေယျော။

(ဉ) **အကုပ္ပါ စေတောဝိမုတ္တီ**တိ အရဟတ္တဖလဝိမုတ္တိ။

ဣမသ္မိံ ဝါရေ အဘိညာယ ဉာတပရိညာ ကထိတာ။ ပရိညာယ တီရဏပရိညာ။ ပဟာတဗ္ဗသစ္ဆိကာတဗ္ဗေဟိ ပဟာနပရိညာ။ **ဒုပ္ပဋိဝိဇ္ဈော**တိ ဧတ္ထ ပန မဂ္ဂေါ ကထိတော။ **သစ္ဆိကာတဗ္ဗော**တိ ဖလံ ကထိတံ၊ မဂ္ဂေါ ဧကသ္မိံယေဝ ပဒေ လဗ္ဘတိ။ ဖလံ ပန အနေကေသုပိ လဗ္ဘတိယေဝ။

ဘူတာတိ သဘာဝတော ဝိဇ္ဇမာနာ။ **တစ္ဆာ**တိ ယာထာဝါ။ **တထာ**တိ ယထာ ဝုတ္တာ တထာသဘာဝါ။ **အဝိတထာ**တိ ယထာ ဝုတ္တာ န တထာ န ဟောန္တိ။ **အနညထာ**တိ ဝုတ္တပ္ပကာရတော န အညထာ။ **သမ္မာ တထာဂတေန အဘိသမ္ဗုဒ္ဓါ**တိ တထာဂတေန ဗောဓိပလ္လင်္ကေ နိသီဒိတွာ ဟေတုနာ ကာရဏေန သယမေဝ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓါ ဉာတာ ဝိဒိတာ သစ္ဆိကတာ။ ဣမိနာ ထေရော “ဣမေ ဓမ္မာ တထာဂတေန အဘိသမ္ဗုဒ္ဓါ၊ အဟံ ပန တုမှာကံ ရညော လေခဝါစကသဒိသော”တိ ဇိနသုတ္တံ ဒဿေန္တော ဩကပ္ပနံ ဇနေသိ။

ဧကဓမ္မဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

ဒွေဓမ္မဝဏ္ဏနာ

၃၅၂။ (က) **ဣမေ ဒွေ ဓမ္မာ ဗဟုကာရာ**တိ ဣမေ ဒွေ သတိသမ္ပဇညာ ဓမ္မာ သီလပူရဏာဒီသု အပ္ပမာဒေါ ဝိယ သဗ္ဗတ္ထ ဥပကာရကာ ဟိတာဝဟာ။

(Kha) **Samatho ca vipassanā cā**ti ime dve Saṅgītisutte lokiyalokuttarā kathitā. Imasmiṁ Dasuttarasutte pubbabhāgā kathitā.

(Cha) **Sattānaṁ saṁkilesāya sattānaṁ visuddhiyā**ti ayoniso manasikāro hetu ceva paccayo ca sattānaṁ saṁkilesāya, yoniso manasikāro visuddhiyā. Tathā dovacassatā pāpamittatā saṁkilesāya, sovacassatā kalyāṇamittatā visuddhiyā. Tathā tīṇi akusalamūlāni tīṇi kusalamūlāni. Cattāro yogā cattāro visaṁyogā. Pañca cetokhilā pañcindriyāni. Cha agāravā cha gāravā. Satta asaddhammā satta saddhammā. Aṭṭha kusītavatthūni aṭṭha ārambhavatthūni. Nava āghātavatthūni nava āghātappaṭivinayā. Dasa akusalakammapathā dasa kusalakammapathāti evaṁ pabhedā ime dve dhammā duppaṭivijjhātiveditabbā.

(Jha) **Saṅkhatā dhātū**ti paccayehi katvā pañcakkhandhā. **Asaṅkhatā dhātū**ti paccayehi akataṁ nibbānaṁ.

(Ña) **Vijjā ca vimutti cā**ti ettha **vijjā**ti tisso vijjā. **Vimuttī**ti arahattaphalaṁ.

Imasmiṁ vāre abhiññādīni ekakasadisāneva, uppādetabbapade pana maggo kathito, sacchikātabbapade phalaṁ.

Dvedhammavaṇṇanā niṭṭhitā.

Tayodhammavaṇṇanā

353. (Cha) **Kāmānametaṁ nissaraṇaṁ yadidaṁ nekkhamman**ti ettha **nekkhamman**ti anāgāmimaggo adhippeto. So hi sabbaso kāmānaṁ nissaraṇaṁ. **Rūpānaṁ nissaraṇaṁ yadidaṁ āruppan**ti ettha āruppepi arahattamaggopuna uppattinivāraṇato sabbaso rūpānaṁ nissaraṇaṁ nāma. **Nirodho tassa nissaraṇan**ti idha arahattaphalaṁ

(ခ) **သမထော စ ဝိပဿနာ စာ**တိ ဣမေ ဒွေ သင်္ဂီတိသုတ္တေ လောကိယလောကုတ္တရာ ကထိတာ။ ဣမသ္မိံ ဒသုတ္တရသုတ္တေ ပုဗ္ဗဘာဂါ ကထိတာ။

(ဆ) **သတ္တာနံ သံကိလေသာယ သတ္တာနံ ဝိသုဒ္ဓိယာ**တိ အယောနိသော မနသိကာရော ဟေတု စေဝ ပစ္စယော စ သတ္တာနံ သံကိလေသာယ၊ ယောနိသော မနသိကာရော ဝိသုဒ္ဓိယာ။ တထာ ဒေါဝစဿတာ ပါပမိတ္တတာ သံကိလေသာယ၊ သောဝစဿတာ ကလျာဏမိတ္တတာ ဝိသုဒ္ဓိယာ။ တထာ တီဏိ အကုသလမူလာနိ တီဏိ ကုသလမူလာနိ။ စတ္တာရော ယောဂါ စတ္တာရော ဝိသံယောဂါ။ ပဉ္စ စေတောခိလာ ပဉ္စိန္ဒြိယာနိ။ ဆ အဂါရဝါ ဆ ဂါရဝါ။ သတ္တ အသဒ္ဓမ္မာ သတ္တ သဒ္ဓမ္မာ။ အဋ္ဌ ကုသီတဝတ္ထူနိ အဋ္ဌ အာရမ္ဘဝတ္ထူနိ။ နဝ အာဃာတဝတ္ထူနိ နဝ အာဃာတပ္ပဋိဝိနယာ။ ဒသ အကုသလကမ္မပထာ ဒသ ကုသလကမ္မပထာတိ ဧဝံ ပဘေဒါ ဣမေ ဒွေ ဓမ္မာ ဒုပ္ပဋိဝိဇ္ဈာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

(ဈ) **သင်္ခတာ ဓာတူ**တိ ပစ္စယေဟိ ကတာ ပဉ္စက္ခန္ဓာ။ **အသင်္ခတာ ဓာတူ**တိ ပစ္စယေဟိ အကတံ နိဗ္ဗာနံ။

(ဉ) **ဝိဇ္ဇာ စ ဝိမုတ္တိ စာ**တိ ဧတ္ထ **ဝိဇ္ဇာ**တိ တိဿော ဝိဇ္ဇာ။ **ဝိမုတ္တီ**တိ အရဟတ္တဖလံ။

ဣမသ္မိံ ဝါရေ အဘိညာဒီနိ ဧကကသဒိသာနေဝ၊ ဥပ္ပါဒေတဗ္ဗပဒေ ပန မဂ္ဂေါ ကထိတော၊ သစ္ဆိကာတဗ္ဗပဒေ ဖလံ။

ဒွေဓမ္မဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

တယောဓမ္မဝဏ္ဏနာ

၃၅၃။ (ဆ) **ကာမာနမေတံ နိဿရဏံ ယဒိဒံ နေက္ခမ္မန္တိ** ဧတ္ထ **နေက္ခမ္မန္တိ** အနာဂါမိမဂ္ဂေါ အဓိပ္ပေတော။ သော ဟိ သဗ္ဗသော ကာမာနံ နိဿရဏံ။ **ရူပါနံ နိဿရဏံ ယဒိဒံ အာရုပ္ပန္တိ** ဧတ္ထ အာရုပ္ပေပိ အရဟတ္တမဂ္ဂေါ ပုန ဥပ္ပတ္တိနိဝါရဏတော သဗ္ဗသော ရူပါနံ နိဿရဏံ နာမ။ **နိရောဓော တဿ နိဿရဏန္တိ** ဣဓ အရဟတ္တဖလံ

nirodhoti adhippetaṁ. Arahattaphalena hi nibbāne diṭṭhe puna āyatiṁ sabbasaṅkhārā na hontīti arahattaṁ saṅkhatanirodhassa[1] paccayattā nirodhoti vuttaṁ.

(Ja) **Atītaṁse ñāṇan**ti atītaṁsārammaṇaṁ ñāṇaṁ, itaresupi esevanayo.

Imasmimpi vāre abhiññādayo ekakasadisāva. Duppaṭivijjhapade pana maggo kathito. Sacchikātabbe phalaṁ.

Tayodhammavaṇṇanā niṭṭhitā.

Cattārodhammavaṇṇanā

354. (Ka) **Cattāri cakkānī**ti ettha **cakkaṁ** nāma dārucakkaṁ, ratanacakkaṁ, dhammacakkaṁ, iriyāpathacakkaṁ, sampatticakkanti pañcavidhaṁ. Tattha "yaṁ panidaṁ samma rathakāra cakkaṁ chahi māsehi niṭṭhitaṁ, chārattūnehī"ti[2] idaṁ dārucakkaṁ. "Pitarā pavattitaṁ cakkaṁ anuppavattetī"ti[3] idaṁ ratanacakkaṁ. "Pavattitaṁ cakkan"ti[4] idaṁ dhammacakkaṁ. "Catucakkaṁ navadvāran"ti[5] idaṁ iriyāpathacakkaṁ. "Cattārimāni bhikkhave cakkāni, yehi samannāgatānaṁ devamanu ssānaṁ catucakkaṁ pavattatī"ti[6] idaṁ sampatticakkaṁ. Idhāpi etadeva adhippetaṁ.

Patirūpadesavāsoti yattha catasso parisā sandissanti, evarūpe anucchavike dese vāso. **Sappurisūpanissayo**ti Buddhādīnaṁ sappurisānaṁ avassayanaṁ[7] sevanaṁ bhajanaṁ[8]. **Attasammāpaṇidhī**ti attano sammā ṭhapanaṁ, sace pana pubbe assaddhādīhi samannāgato hoti, tāni pahāya saddhādīsu patiṭṭhāpanaṁ. **Pubbe ca katapuññatā**ti pubbe upacitakusalatā. Idamevettha pamāṇaṁ. Yena hi ñāṇasampayutta cittena kusalaṁ kataṁ hoti, tadeva kusalaṁ taṁ purisaṁ patirūpadese upaneti, sappurise

1. Sabbasaṅkhatanirodhassa (Sī), arahattasaṅkhātanirodhassa (Ṭīkā)
2. Aṁ 1. 109 piṭṭhe.
3. Aṁ 2. 131 piṭṭhe.
4. Ma 2. 352 piṭṭhe.
5. Saṁ 1. 15 piṭṭhe.
6. Aṁ 1. 341 piṭṭhe.
7. Apassayanaṁ (Sī, Ka)
8. Payirūpāsanaṁ (Syā)

နိရောဓောတိ အဓိပ္ပေတံ။ အရဟတ္တဖလေန ဟိ နိဗ္ဗာနေ ဒိဋ္ဌေ ပုန အာယတိံ သဗ္ဗသင်္ခါရာ န ဟောန္တီတိ အရဟတ္တံ သင်္ခတနိရောဓဿ[1] ပစ္စယတ္တာ နိရောဓောတိ ဝုတ္တံ။

(ဇ) **အတီတံသေ ဉာဏ**န္တိ အတီတံသာရမ္မဏံ ဉာဏံ၊ ဣတရေသုပိ ဧသေဝ နယော။

ဣမသ္မိမ္ပိ ဝါရေ အဘိညာဒယော ဧကကသဒိသာဝ။ ဒုပ္ပဋိဝိဇ္ဈပဒေ ပန မဂ္ဂေါ ကထိတော။ သစ္ဆိကာတဗ္ဗေ ဖလံ။

တယောဓမ္မဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

စတ္တာရောဓမ္မဝဏ္ဏနာ

၃၅၄။ (က) **စတ္တာရိ စက္ကာနီ**တိ ဧတ္ထ **စက္ကံ** နာမ ဒါရုစက္ကံ, ရတနစက္ကံ, ဓမ္မစက္ကံ, ဣရိယာပထစက္ကံ, သမ္ပတ္တိစက္ကန္တိ ပဉ္စဝိဓံ။ တတ္ထ "ယံ ပနိဒံ သမ္မ ရထကာရ စက္ကံ ဆဟိ မာသေဟိ နိဋ္ဌိတံ၊ ဆာရတ္တူနေဟီ"တိ[2] ဣဒံ ဒါရုစက္ကံ။ "ပိတရာ ပဝတ္တိတံ စက္ကံ အနုပ္ပဝတ္တေတီ"တိ[3] ဣဒံ ရတနစက္ကံ။ "ပဝတ္တိတံ စက္က"န္တိ[4] ဣဒံ ဓမ္မစက္ကံ။ "စတုစက္ကံ နဝဒွါရ"န္တိ[5] ဣဒံ ဣရိယာပထစက္ကံ။ "စတ္တာရိမာနိ ဘိက္ခဝေ စက္ကာနိ၊ ယေဟိ သမန္နာဂတာနံ ဒေဝမနုဿာနံ စတုစက္ကံ ပဝတ္တတီ"တိ[6] ဣဒံ သမ္ပတ္တိစက္ကံ။ ဣဓာပိ ဧတဒေဝ အဓိပ္ပေတံ။

ပတိရူပဒေသဝါသောတိ ယတ္ထ စတဿော ပရိသာ သန္ဒိဿန္တိ၊ ဧဝရူပေ အနုစ္ဆဝိကေ ဒေသေ ဝါသော။ **သပ္ပုရိသူပနိဿယော**တိ ဗုဒ္ဓါဒီနံ သပ္ပုရိသာနံ အဝဿယနံ[7] သေဝနံ ဘဇနံ[8]။ **အတ္တသမ္မာပဏိဓီ**တိ အတ္တနော သမ္မာ ဌပနံ၊ သစေ ပန ပုဗ္ဗေ အဿဒ္ဓါဒီဟိ သမန္နာဂတော ဟောတိ၊ တာနိ ပဟာယ သဒ္ဓါဒီသု ပတိဋ္ဌာပနံ။ **ပုဗ္ဗေ စ ကတပုညတာ**တိ ပုဗ္ဗေ ဥပစိတကုသလတာ။ ဣဒမေဝေတ္ထ ပမာဏံ။ ယေန ဟိ ဉာဏသမ္ပယုတ္တစိတ္တေန ကုသလံ ကတံ ဟောတိ၊ တဒေဝ ကုသလံ တံ ပုရိသံ ပတိရူပဒေသေ ဥပနေတိ၊ သပ္ပုရိသေ

၁-သဗ္ဗသင်္ခတနိရောဓဿ (သီ)၊ အရဟတ္တသင်္ခါတနိရောဓဿ (ဋီကာ)
၂-အံ ၁-၁၀၉-ပိဋ္ဌေ။ ၃-အံ ၂-၁၃၁-ပိဋ္ဌေ။ ၄-မ ၂-၃၅၂-ပိဋ္ဌေ။
၅-သံ ၁-၁၅-ပိဋ္ဌေ။ ၆-အံ ၁-၃၄၁-ပိဋ္ဌေ။ ၇-အပဿယနံ (သီ၊ က)
၈-ပယိရုပါသနံ (သျာ)

bhajāpesi. So eva ca puggalo attānaṁ sammā ṭhapeti. Catūsu āhāresu paṭhamo loki yova. Sesā pana tayo Saṅgītisutte lokiyalokuttaramissakā kathitā. Idha pubbabhāge lokiyā.

(Ca) **Kāmayogavisaṁyogā**dayo anāgāmimaggādivasena veditabbā.

(Cha) **Hānabhāgiyā**dīsu paṭhamassa jhānassa lābhī kāmasahagatā saññāmana sikārā samudācaranti **hānabhāgiyo** samādhi. Tadanudhammatā sati santiṭṭhati **ṭhitibhā giyo** samādhi. Vitakkasahagatā saññāmanasikārā samudācaranti **visesabhāgiyo** samādhi. Nibbidāsahagatā saññāmanasikārā samudācaranti virāgūpasañhito **nibbedha bhāgiyo** samādhīti iminā nayena sabbasamāpattiyo vitthāretvā attho veditabbo. Visuddhimagge panassa vinicchayakathā kathitāva.

Imasmimpi vāre abhiññādīni ekakasadisāneva. Abhiññāpade panettha maggo kathito. Sacchikātabbapade phalaṁ.

Cattārodhammavaṇṇanā niṭṭhitā.

Pañcadhammavaṇṇanā

355. (Kha) Pītipharaṇatādīsu pītiṁ pharamānā uppajjatīti dvīsu jhānesu paññā **pītipharaṇatā** nāma. Sukhaṁ pharamānaṁ uppajjatīti tīsu jhānesu paññā **sukhaphara ṇatā** nāma. Paresaṁ ceto pharamānā uppajjatīti cetopariyapaññā **cetopharaṇatā** nāma. Ālokapharaṇe uppajjatīti dibbacakkhupaññā **ālokapharaṇatā** nāma. Paccavekkhaṇa ñāṇaṁ **paccavekkhaṇanimittaṁ** nāma. Vuttampi cetaṁ "dvīsu jhānesu paññā pītiphara ṇatā, tīsu jhānesu paññā sukhapharaṇatā. Paracitte paññā cetopharaṇatā, dibbacakkhu ālokapharaṇatā. Tamhā tamhā samādhimhā vuṭṭhitassa paccavekkhaṇañāṇaṁ paccavekkhaṇanimittan"ti[1].

Tattha pītipharaṇatā sukhapharaṇatā dve pādā viya. Cetopharaṇatā āloka pharaṇatā dve hatthā viya. Abhiññāpādakajjhānaṁ majjhimakāyo

1. Abhi 2. 346 piṭṭhe.

ဘဇာပေသိ။ သော ဧဝ စ ပုဂ္ဂလော အတ္တာနံ သမ္မာ ဌပေတိ။ စတူသု အာဟာရေသု ပဌမော လောကိယောဝ။ သေသာ ပန တယော သင်္ဂီတိသုတ္တေ လောကိယလောကုတ္တရမိဿကာ ကထိတာ။ ဣဓ ပုဗ္ဗဘာဂေ လောကိယာ။

(စ) **ကာမယောဂဝိသံယောဂါ**ဒယော အနာဂါမိမဂ္ဂါဒိဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗာ။

(ဆ) **ဟာနဘာဂိယာ**ဒီသု ပဌမဿ ဈာနဿ လာဘီ ကာမသဟဂတာ သညာမနသိကာရာ သမုဒါစရန္တိ **ဟာနဘာဂိယော** သမာဓိ။ တဒနုဓမ္မတာ သတိ သန္တိဋ္ဌတိ **ဌိတိဘာဂိယော** သမာဓိ။ ဝိတက္ကသဟဂတာ သညာမနသိကာရာ သမုဒါစရန္တိ **ဝိသေသဘာဂိယော** သမာဓိ။ နိဗ္ဗိဒါသဟဂတာ သညာမနသိကာရာ သမုဒါစရန္တိ ဝိရာဂူပသဉှိတော **နိဗ္ဗေဓဘာဂိယော** သမာဓီတိ ဣမိနာ နယေန သဗ္ဗသမာပတ္တိယော ဝိတ္ထာရေတွာ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ပနဿ ဝိနိစ္ဆယကထာ ကထိတာဝ။

ဣမသ္မိမ္ပိ ဝါရေ အဘိညာဒီနိ ဧကကသဒိသာနေဝ။ အဘိညာပဒေ ပနေတ္ထ မဂ္ဂေါ ကထိတော။ သစ္ဆိကာတဗ္ဗပဒေ ဖလံ။

စတ္တာရောဓမ္မဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

ပဉ္စဓမ္မဝဏ္ဏနာ

၃၅၅။ (ခ) ပီတိဖရဏတာဒီသု ပီတိံ ဖရမာနာ ဥပ္ပဇ္ဇတီတိ ဒွီသု ဈာနေသု ပညာ **ပီတိဖရဏတာ** နာမ။ သုခံ ဖရမာနံ ဥပ္ပဇ္ဇတီတိ တီသု ဈာနေသု ပညာ **သုခဖရဏတာ** နာမ။ ပရေသံ စေတော ဖရမာနာ ဥပ္ပဇ္ဇတီတိ စေတောပရိယပညာ **စေတောဖရဏတာ** နာမ။ အာလောကဖရဏေ ဥပ္ပဇ္ဇတီတိ ဒိဗ္ဗစက္ခုပညာ **အာလောကဖရဏတာ** နာမ။ ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏံ **ပစ္စဝေက္ခဏနိမိတ္တံ** နာမ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ "ဒွီသု ဈာနေသု ပညာ ပီတိဖရဏတာ၊ တီသု ဈာနေသု ပညာ သုခဖရဏတာ။ ပရစိတ္တေ ပညာ စေတောဖရဏတာ၊ ဒိဗ္ဗစက္ခု အာလောကဖရဏတာ။ တမှာ တမှာ သမာဓိမှာ ဝုဋ္ဌိတဿ ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏံ ပစ္စဝေက္ခဏနိမိတ္တ"န္တိ[၁]။

တတ္ထ ပီတိဖရဏတာ သုခဖရဏတာ ဒွေ ပါဒါ ဝိယ။ စေတောဖရဏတာ အာလောကဖရဏတာ ဒွေ ဟတ္ထာ ဝိယ။ အဘိညာပါဒကဇ္ဈာနံ မဇ္ဈိမကာယော

၁-အဘိ ၂-၃၄၆-ပိဋ္ဌေ။

viya. Paccavekkhaṇanimittaṁ sīsaṁ viya. Iti āyasmā Sāriputtatthero pañcaṅgitaṁ sammāsamādhiṁ aṅgapaccaṅgasampannaṁ purisaṁ katvā dassesi.

(Ja) **Ayaṁ samādhi paccuppannasukho ce vā**ti-ādīsu arahattaphalasamādhi adhippeto. So hi appitappitakkhaṇe sukhattā **paccuppannasukho.** Purimo purimo pacchimassa pacchimassa samādhisukhassa paccayattā āyatiṁ **sukhavipāko.**

Kilesehi ārakattā **ariyo.** Kāmāmisavaṭṭāmisalokāmisānaṁ abhāvā **nirāmiso**. Buddhādīhi mahāpurisehi sevitattā **akāpurisasevito**. Aṅgasantatāya ārammaṇasantatāya sabbakilesadarathasantatāya ca **santo.** Atappanīyaṭṭhena **paṇīto**. Kilesapaṭippassaddhiyā laddhattā kilesapaṭippassaddhibhāvaṁ vā laddhattā **paṭippassaddhaladdho**. Paṭippa ssaddhaṁ paṭippassaddhīti hi idaṁ atthato ekaṁ. Paṭippassaddhakilesena vā arahatā laddhattā paṭippassaddhaladdho. Ekodibhāvena adhigatattā ekodibhāvameva vā adhigatattā **ekodibhāvādhigato**. Appaguṇasāsavasamādhi viya sasaṅkhārena sappayo gena cittena paccanīkadhamme niggayha kilese vāretvā anadhigatattā **nasasaṅkhāra niggayhavāritagato**. Tañca samādhiṁ samāpajjanto tato vā vuṭṭhahanto sativepulla pattattā **satova samāpajjati sato vuṭṭhahati**. Yathāparicchinnakālavasena vā sato samāpajjati sato vuṭṭhahati. Tasmā yadettha “ayaṁ samādhi paccuppannasukho ceva āyatiñca sukhavipāko”ti evaṁ paccavekkhamānassa paccattaṁyeva aparappaccayaṁ ñāṇaṁ uppajjati, taṁ ekamaṅgaṁ. Esa nayo sesesupi. Evamimehi pañcahi paccavekkha ṇañāṇehi ayaṁ samādhi “pañcañāṇiko sammāsamādhī”ti vutto.

Imasmiṁvāre visesabhāgiyapade maggo kathito. Sacchikātabbapade phalaṁ. Sesaṁ purimasadisameva.

Chadhammavaṇṇanā

356. Chakkesu sabbaṁ uttānatthameva. Duppaṭivijjhapade panettha maggo kathito. Sesaṁ purimasadisaṁ.

ဝိယ။ ပစ္စဝေက္ခဏနိမိတ္တံ သီသံ ဝိယ။ ဣတိ အာယသ္မာ သာရိပုတ္တတ္ထေရော ပဉ္စင်္ဂိကံ သမ္မာသမာဓိံ အင်္ဂပစ္စင်္ဂသမ္ပန္နံ ပုရိသံ ကတွာ ဒဿေသိ။

(ဇ) **အယံ သမာဓိ ပစ္စုပ္ပန္နသုခေါ စေ ဝါ**တိအာဒီသု အရဟတ္တဖလသမာဓိ အဓိပ္ပေတော။ သော ဟိ အပ္ပိတပ္ပိတက္ခဏေ သုခတ္တာ **ပစ္စုပ္ပန္နသုခေါ**။ ပုရိမော ပုရိမော ပစ္ဆိမဿ ပစ္ဆိမဿ သမာဓိသုခဿ ပစ္စယတ္တာ အာယတိံ **သုခဝိပါကော**။

ကိလေသေဟိ အာရကတ္တာ **အရိယော**။ ကာမာမိသဝဋ္ဋာမိသလောကာမိသာနံ အဘာဝါ **နိရာမိသော**။ ဗုဒ္ဓါဒီဟိ မဟာပုရိသေဟိ သေဝိတတ္တာ **အကာပုရိသသေဝိတော**။ အင်္ဂသန္တတာယ အာရမ္မဏသန္တတာယ သဗ္ဗကိလေသဒရထသန္တတာယ စ **သန္တော**။ အတပ္ပနီယဋ္ဌေန **ပဏီတော**။ ကိလေသပဋိပ္ပဿဒ္ဓိယာ လဒ္ဓတ္တာ ကိလေသပဋိပ္ပဿဒ္ဓိဘာဝံ ဝါ လဒ္ဓတ္တာ **ပဋိပ္ပဿဒ္ဓလဒ္ဓေါ**။ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓံ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓီတိ ဟိ ဣဒံ အတ္ထတော ဧကံ။ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓကိလေသေန ဝါ အရဟတာ လဒ္ဓတ္တာ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓလဒ္ဓေါ။ ဧကောဒိဘာဝေန အဓိဂတတ္တာ ဧကောဒိဘာဝမေဝ ဝါ အဓိဂတတ္တာ **ဧကောဒိဘာဝါဓိဂတော**။ အပ္ပဂုဏသာသဝသမာဓိ ဝိယ သသင်္ခါရေန သပ္ပယောဂေန စိတ္တေန ပစ္စနီကဓမ္မေ နိဂ္ဂယှ ကိလေသေ ဝါရေတွာ အနဓိဂတတ္တာ **နသသင်္ခါရနိဂ္ဂယှဝါရိတဂတော**။ တဉ္စ သမာဓိံ သမာပဇ္ဇန္တော တတော ဝါ ဝုဋ္ဌဟန္တော သတိဝေပုလ္လပတ္တတ္တာ **သတောဝ သမာပဇ္ဇတိ သတော ဝုဋ္ဌဟတိ**။ ယထာပရိစ္ဆိန္နကာလဝသေန ဝါ သတော သမာပဇ္ဇတိ သတော ဝုဋ္ဌဟတိ။ တသ္မာ ယဒေတ္ထ “အယံ သမာဓိ ပစ္စုပ္ပန္နသုခေါ စေဝ အာယတိဉ္စ သုခဝိပါကော”တိ ဧဝံ ပစ္စဝေက္ခမာနဿ ပစ္စတ္တံယေဝ အပရပ္ပစ္စယံ ဉာဏံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တံ ဧကမင်္ဂံ။ ဧသ နယော သေသေသုပိ။ ဧဝမိမေဟိ ပဉ္စဟိ ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏေဟိ အယံ သမာဓိ “ပဉ္စဉာဏိကော သမ္မာသမာဓီ”တိ ဝုတ္တော။

ဣမသ္မိံ ဝါရေ ဝိသေသဘာဂိယပဒေ မဂ္ဂေါ ကထိတော။ သစ္ဆိကာတဗ္ဗပဒေ ဖလံ။ သေသံ ပုရိမသဒိသမေဝ။

ဆဓမ္မဝဏ္ဏနာ

၃၅၆။ ဆက္ကေသု သဗ္ဗံ ဥတ္တာနတ္ထမေဝ။ ဒုပ္ပဋိဝိဇ္ဈပဒေ ပနေတ္ထ မဂ္ဂေါ ကထိတော။ သေသံ ပုရိမသဒိသံ။

Sattadhammavaṇṇanā

357. (Ña) **Sammappaññāya suditṭhā hontī**ti hetunā nayena vipassanāñāṇena sudiṭṭhā honti. **Kāmā**ti vatthukāmā ca kilesakāmā ca, dvepi sapariḷāhaṭṭhena aṅgārakāsu viya sudiṭṭhā honti. **Vivekaninnan**ti nibbānaninnaṁ. **Poṇaṁ pabbhāran**ti ninnassetaṁ vevacanaṁ. **Byantībhūtan**ti niyatibhūtaṁ[1]. Nittaṇhanti attho. Kuto? Sabbaso āsava ṭṭhānīyehi dhammehi tebhūmakadhammehīti attho. Idha bhāvetabbapade maggo kathito. Sesaṁ purimasadisameva.

Aṭṭhadhammavaṇṇanā

358. (Ka) **Ādibrahmacariyikāya paññāyā**ti sikkhattayasaṅgahassa magga brahmacariyassa ādibhūtāya pubbabhāge taruṇasamathavipassanāpaññāya. Aṭṭhaṅgi kassa vā maggassa ādibhūtāya sammādiṭṭhipaññāya. **Tibban**ti balavaṁ. **Hirottappan**ti hirī ca ottappañca. **Peman**ti gehassitapemaṁ. **Gāravo**ti garucittabhāvo. Garubhāva nīyañhi upanissāya viharato kilesā nuppajjanti ovādānusāsaniṁlabhati. Tasmā taṁ nissāya vihāro paññāpaṭilābhassa paccayo hoti.

(Cha) Akkhaṇesu yasmā petā asurānaṁ āvāhanaṁ gacchanti, vivāhanaṁ gacchanti, tasmā pettivisayeneva asurakāyo gahitoti veditabbo.

(Ja) **Appicchassā**ti ettha paccaya-appiccho, adhigama-appiccho, pariyatti-appiccho, dhutaṅga-appicchoti cattāro appicchā. Tattha paccaya-appiccho bahuṁ dente appaṁ gaṇhāti, appaṁ dente appataraṁ vā gaṇhāti, na vā gaṇhāti, na anavasesagāhī hoti. Adhigama-appiccho Majjhantikatthero viya attano adhigamaṁ aññesaṁ jānituṁ na deti. Pariyatti-appiccho tepiṭakopi samāno na bahussutabhāvaṁ jānāpetukāmo hoti Sāketatissatthero viya. Dhutaṅga-appiccho dhutaṅgapariharaṇabhāvaṁ aññesaṁ jānituṁ na deti Dvebhātikattheresu Jeṭṭhakatthero viya. Vatthu Visuddhimagge kathitaṁ. **Ayaṁ dhammo**ti evaṁ santaguṇanigūhanena ca

1. Vigataneyyantibhūtaṁ (Syā), vigatībhūtaṁ (?)

သတ္တဓမ္မဝဏ္ဏနာ

၃၅၇။ (ည) **သမ္မပ္ပညာယ သုဒိဋ္ဌာ ဟောန္တီ**တိ ဟေတုနာ နယေန ဝိပဿနာဉာဏေန သုဒိဋ္ဌာ ဟောန္တိ။ **ကာမာ**တိ ဝတ္ထုကာမာ စ ကိလေသကာမာ စ၊ ဒွေပိ သပရိဠာဟဋ္ဌေန အင်္ဂါရကာသု ဝိယ သုဒိဋ္ဌာ ဟောန္တိ။ **ဝိဝေကနိန္န**န္တိ နိဗ္ဗာနနိန္နံ။ **ပေါဏံ ပဗ္ဘာရ**န္တိ နိန္နဿေတံ ဝေဝစနံ။ **ဗျန္တီဘူတ**န္တိ နိယတိဘူတံ[1]။ နိတ္တဏှန္တိ အတ္ထော။ ကုတော? သဗ္ဗသော အာသဝဋ္ဌာနီယေဟိ ဓမ္မေဟိ တေဘူမကဓမ္မေဟီတိ အတ္ထော။ ဣဓ ဘာဝေတဗ္ဗပဒေ မဂ္ဂေါ ကထိတော။ သေသံ ပုရိမသဒိသမေဝ။

အဋ္ဌဓမ္မဝဏ္ဏနာ

၃၅၈။ (က) **အာဒိဗြဟ္မစရိယိကာယ ပညာယာ**တိ သိက္ခတ္တယသင်္ဂဟဿ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယဿ အာဒိဘူတာယ ပုဗ္ဗဘာဂေ တရုဏသမထဝိပဿနာပညာယ။ အဋ္ဌင်္ဂိကဿ ဝါ မဂ္ဂဿ အာဒိဘူတာယ သမ္မာဒိဋ္ဌိပညာယ။ **တိဗ္ဗ**န္တိ ဗလဝံ။ **ဟိရောတ္တပ္ပ**န္တိ ဟိရီ စ ဩတ္တပ္ပဉ္စ။ **ပေမ**န္တိ ဂေဟဿိတပေမံ။ **ဂါရဝေါ**တိ ဂရုစိတ္တဘာဝေါ။ ဂရုဘာဝနီယဉှိ ဥပနိဿာယ ဝိဟရတော ကိလေသာ နုပ္ပဇ္ဇန္တိ ဩဝါဒါနုသာသနိံ လဘတိ။ တသ္မာ တံ နိဿာယ ဝိဟာရော ပညာပဋိလာဘဿ ပစ္စယော ဟောတိ။

(ဆ) အက္ခဏေသု ယသ္မာ ပေတာ အသုရာနံ အာဝါဟနံ ဂစ္ဆန္တိ၊ ဝိဝါဟနံ ဂစ္ဆန္တိ၊ တသ္မာ ပေတ္တိဝိသယေနေဝ အသုရကာယော ဂဟိတောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

(ဇ) **အပ္ပိစ္ဆဿာ**တိ ဧတ္ထ ပစ္စယအပ္ပိစ္ဆော, အဓိဂမအပ္ပိစ္ဆော, ပရိယတ္တိအပ္ပိစ္ဆော, ဓုတင်္ဂအပ္ပိစ္ဆောတိ စတ္တာရော အပ္ပိစ္ဆာ။ တတ္ထ ပစ္စယအပ္ပိစ္ဆော ဗဟုံ ဒေန္တေ အပ္ပံ ဂဏှာတိ, အပ္ပံ ဒေန္တေ အပ္ပတရံ ဝါ ဂဏှာတိ, န ဝါ ဂဏှာတိ, န အနဝသေသဂါဟီ ဟောတိ။ အဓိဂမအပ္ပိစ္ဆော မဇ္ဈန္တိကတ္ထေရော ဝိယ အတ္တနော အဓိဂမံ အညေသံ ဇာနိတုံ န ဒေတိ။ ပရိယတ္တိအပ္ပိစ္ဆော တေပိဋကောပိ သမာနော န ဗဟုဿုတဘာဝံ ဇာနာပေတုကာမော ဟောတိ သာကေတတိဿတ္ထေရော ဝိယ။ ဓုတင်္ဂအပ္ပိစ္ဆော ဓုတင်္ဂပရိဟရဏဘာဝံ အညေသံ ဇာနိတုံ န ဒေတိ ဒွေဘာတိကတ္ထေရေသု ဇေဋ္ဌကတ္ထေရော ဝိယ။ ဝတ္ထု ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ကထိတံ။ **အယံ ဓမ္မော**တိ ဧဝံ သန္တဂုဏနိဂူဟနေန စ

၁-ဝိဂတနေယျန္တိဘူတံ (သျာ)၊ ဝိဂတီဘူတံ (?)

paccayapaṭiggahaṇe mattaññutāya ca appicchassa puggalassa ayaṁ navalokuttaradhammo sampajjati, no mahicchassa. Evaṁ sabbattha yojetabbaṁ.

Santuṭṭhassāti catūsu paccayesu tīhi santosehi santuṭṭhassa. **Pavivittassā**ti kāyacitta-upadhivivekehi vivittassa. Tattha **kāyaviveko** nāma gaṇasaṅgaṇikaṁ vinodetvā aṭṭha-ārambhavatthuvasena ekībhāvo. Ekībhāvamattena pana kammaṁ na nipphajjatīti kasiṇaparikammaṁ katvā aṭṭha samāpattiyo nibbatteti, ayaṁ **cittaviveko** nāma. Samāpattimatteneva kammaṁ na nipphajjatīti jhānaṁ pādakaṁ katvā saṅkhāre samma sitvā saha paṭisambhidāhi arahattaṁ pāpuṇāti, ayaṁ **upadhiviveko** nāma. Tenāha Bhagavā "kāyaviveko ca vivekaṭṭhakāyānaṁ nekkhammābhiratānaṁ. Cittaviveko ca parisuddhacittānaṁ paramavodānappattānaṁ. Upadhiviveko ca nirupadhīnaṁ pugga lānaṁ visaṅkhāragatānan"ti[1].

Saṅgaṇikārāmassāti gaṇasaṅgaṇikāya ceva kilesasaṅgaṇikāya ca ratassa. **Āraddhavīriyassā**ti kāyikacetasikavīriyavasena āraddhavīriyassa. **Upaṭṭhitasatissā**ti catusatipaṭṭhānavasena upaṭṭhitasatissa. **Samāhitassā**ti ekaggacittassa. **Paññavato**ti kammassakatapaññāya paññavato. **Nippapañcassā**ti vigatamānataṇhādiṭṭhipapañcassa.

Idha bhāvetabbapade maggo kathito. Sesaṁ purimasadisameva.

Navadhammavaṇṇanā

359. (Kha) **Sīlavisuddhī**ti visuddhiṁ pāpetuṁ samatthaṁ catupārisuddhisīlaṁ. **Pārisuddhipadhāniyaṅga**nti parisuddhabhāvassa padhānaṅgaṁ. **Cittavisuddhī**ti vipassa nāya padaṭṭhānabhūtā aṭṭha paguṇasamāpattiyo. **Diṭṭhivisuddhī**ti sapaccayanāmarūpa dassanaṁ. **Kaṅkhāvitaraṇavisuddhī**ti paccayākārañāṇaṁ. Addhattayepi hi paccayavase neva dhammā pavattantīti passato kaṅkhaṁ vitarati. **Maggāmaggañāṇadassanavi suddhī**ti obhāsādayo na maggo, vīthippaṭipannaṁ udayabbayañāṇaṁ maggoti evaṁ maggāmagge ñāṇaṁ. **Paṭipadāñāṇadassanavisuddhī**ti rathavinīte vuṭṭhānagāmini vipassanā kathitā, idha taruṇavipassanā. **Ñāṇadassanavisuddhī**ti rathavinīte maggo kathito, idha vuṭṭhānagāminivipassanā. Etā pana sattapi visuddhiyo

1. Khu 7. 109 piṭṭhe.

ပစ္စယပဋိဂ္ဂဟဏေ မတ္တညုတာယ စ အပ္ပိစ္ဆဿ ပုဂ္ဂလဿ အယံ နဝလောကုတ္တရဓမ္မော သမ္ပဇ္ဇတိ, နော မဟိစ္ဆဿ။ ဧဝံ သဗ္ဗတ္ထ ယောဇေတဗ္ဗံ။

သန္တုဋ္ဌဿာတိ စတူသု ပစ္စယေသု တီဟိ သန္တောသေဟိ သန္တုဋ္ဌဿ။ **ပဝိဝိတ္တဿာ**တိ ကာယစိတ္တဥပဓိဝိဝေကေဟိ ဝိဝိတ္တဿ။ တတ္ထ **ကာယဝိဝေကော** နာမ ဂဏသင်္ဂဏိကံ ဝိနောဒေတွာ အဋ္ဌအာရမ္ဘဝတ္ထုဝသေန ဧကီဘာဝေါ။ ဧကီဘာဝမတ္တေန ပန ကမ္မံ န နိပ္ဖဇ္ဇတီတိ ကသိဏပရိကမ္မံ ကတွာ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော နိဗ္ဗတ္တေတိ၊ အယံ **စိတ္တဝိဝေကော** နာမ။ သမာပတ္တိမတ္တေနေဝ ကမ္မံ န နိပ္ဖဇ္ဇတီတိ ဈာနံ ပါဒကံ ကတွာ သင်္ခါရေ သမ္မသိတွာ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏာတိ၊ အယံ **ဥပဓိဝိဝေကော** နာမ။ တေနာဟ ဘဂဝါ "ကာယဝိဝေကော စ ဝိဝေကဋ္ဌကာယာနံ နေက္ခမ္မာဘိရတာနံ။ စိတ္တဝိဝေကော စ ပရိသုဒ္ဓစိတ္တာနံ ပရမဝေါဒါနပ္ပတ္တာနံ။ ဥပဓိဝိဝေကော စ နိရုပဓီနံ ပုဂ္ဂလာနံ ဝိသင်္ခါရဂတာန"န္တိ[၁]။

သင်္ဂဏိကာရာမဿာတိ ဂဏသင်္ဂဏိကာယ စေဝ ကိလေသသင်္ဂဏိကာယ စ ရတဿ။ **အာရဒ္ဓဝီရိယဿာ**တိ ကာယိကစေတသိကဝီရိယဝသေန အာရဒ္ဓဝီရိယဿ။ **ဥပဋ္ဌိတဿတိဿာ**တိ စတုသတိပဋ္ဌာနဝသေန ဥပဋ္ဌိတဿတိဿ။ **သမာဟိတဿာ**တိ ဧကဂ္ဂစိတ္တဿ။ **ပညဝတော**တိ ကမ္မဿကတပညာယ ပညဝတော။ **နိပ္ပပဉ္စဿာ**တိ ဝိဂတမာနတဏှာဒိဋ္ဌိပပဉ္စဿ။

ဣဓ ဘာဝေတဗ္ဗပဒေ မဂ္ဂေါ ကထိတော။ သေသံ ပုရိမသဒိသမေဝ။

နဝဓမ္မဝဏ္ဏနာ

၃၅၉။ (ခ) **သီလဝိသုဒ္ဓီ**တိ ဝိသုဒ္ဓိံ ပါပေတုံ သမတ္ထံ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလံ။ **ပါရိသုဒ္ဓိပဓာနိယင်္ဂ**န္တိ ပရိသုဒ္ဓဘာဝဿ ပဓာနင်္ဂံ။ **စိတ္တဝိသုဒ္ဓီ**တိ ဝိပဿနာယ ပဒဋ္ဌာနဘူတာ အဋ္ဌ ပဂုဏသမာပတ္တိယော။ **ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓီ**တိ သပစ္စယနာမရူပဒဿနံ။ **ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓီ**တိ ပစ္စယာကာရဉာဏံ။ အဒ္ဓတ္တယေပိ ဟိ ပစ္စယဝသေနေဝ ဓမ္မာ ပဝတ္တန္တီတိ ပဿတော ကင်္ခံ ဝိတရတိ။ **မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓီ**တိ ဩဘာသာဒယော န မဂ္ဂေါ၊ ဝီထိပ္ပဋိပန္နံ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏံ မဂ္ဂေါတိ ဧဝံ မဂ္ဂါမဂ္ဂေ ဉာဏံ။ **ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓီ**တိ ရထဝိနီတေ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာ ကထိတာ၊ ဣဓ တရုဏဝိပဿနာ။ **ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓီ**တိ ရထဝိနီတေ မဂ္ဂေါ ကထိတော၊ ဣဓ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာ။ ဧတာ ပန သတ္တပိ ဝိသုဒ္ဓိယော

၁-ခု ၇-၁၀၉-ပိဋ္ဌေ။

vitthārena Visuddhimagge kathitā. **Paññā**ti arahattaphalapaññā. **Vimuttipi** arahattaphala vimuttiyeva.

(Cha) **Dhātunānattaṁ paṭicca uppajjati phassanānattan**ti cakkhādidhātunā nattaṁ paṭicca cakkhusamphassādinānattaṁ uppajjatīti attho. **Phassanānattaṁ paṭiccā**ti cakkhusamphassādinānattaṁ paṭicca. **Vedanānānattan**ti cakkhusamphassajādivedanā nānattaṁ. **Saññānānattaṁ paṭiccā**ti kāmasaññādinānattaṁ paṭicca. **Saṅkappanānattan**ti kāmasaṅkappādinānattaṁ. **Saṅkappanānattaṁ paṭicca uppajjati chandanānattan**ti saṅkappanānattatāya rūpe chando sadde chandoti evaṁ chandanānattaṁ uppajjati. **Pariḷāhanānattan**ti chandanānattatāya rūpapariḷāho saddapariḷāhoti evaṁ pariḷāhanā nattaṁ uppajjati. **Pariyesanānānattan**ti pariḷāhanānattatāya rūpapariyesanādinānattaṁ uppajjati. **Lābhanānattan**ti pariyesanānānattatāya rūpapaṭilābhādinānattaṁ uppajjati.

(Ja) Saññāsu **maraṇasaññā**ti maraṇānupassanāñāṇe saññā. **Āhārepaṭikūla saññā**ti āhāraṁ parigganhantassa uppannasaññā. **Sabbaloke-anabhiratisaññā**ti sabbasmiṁ vaṭṭe ukkaṇṭhantassa uppannasaññā. Sesā heṭṭhā kathitā eva. Idha bahukāra pade maggo kathito. Sesaṁ purimasadisameva.

Dasadhammavaṇṇanā

360. (Jha) **Nijjaravatthūnī**ti nijjarakāraṇāni. **Micchādiṭṭhi nijjiṇṇā hotī**ti ayaṁ heṭṭhā vipassanāyapi nijjiṇṇā eva pahīnā, kasmā puna gahitāti. Asamucchinnattā. Vipassanāya hi kiñcāpi jiṇṇā, na pana samucchinnā, maggo pana uppajjitvā taṁ samucchindati, na puna vuṭṭhātuṁ deti. Tasmā puna gahitā. Evaṁ sabbapadesu nayo netabbo.

Ettha ca sammādiṭṭhipaccayā catusaṭṭhi dhammā bhāvanāpāripūriṁ gacchanti. Katame catusaṭṭhi? sotāpattimaggakkhaṇe adhimokkhaṭṭhena saddhindriyaṁ paripūreti, paggahaṭṭhena vīriyindriyaṁ paripūreti, anussaraṇaṭṭhena satindriyaṁ paripūreti, avikkhepaṭṭhena samādhindriyaṁ paripūreti, dassanaṭṭhena paññindriyaṁ paripūreti,

ဝိတ္ထာရေန ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ကထိတာ။ **ပညာ**တိ အရဟတ္တဖလပညာ။ **ဝိမုတ္တိပိ** အရဟတ္တဖလဝိမုတ္တိယေဝ။

(ဆ) **ဓာတုနာနတ္တံ ပဋိစ္စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဖဿနာနတ္တ**န္တိ စက္ခာဒိဓာတုနာနတ္တံ ပဋိစ္စ စက္ခုသမ္ဖဿာဒိနာနတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတီတိ အတ္ထော။ **ဖဿနာနတ္တံ ပဋိစ္စာ**တိ စက္ခုသမ္ဖဿာဒိနာနတ္တံ ပဋိစ္စ။ **ဝေဒနာနာနတ္တ**န္တိ စက္ခုသမ္ဖဿဇာဒိဝေဒနာနာနတ္တံ။ **သညာနာနတ္တံ ပဋိစ္စာ**တိ ကာမသညာဒိနာနတ္တံ ပဋိစ္စ။ **သင်္ကပ္ပနာနတ္တ**န္တိ ကာမသင်္ကပ္ပါဒိနာနတ္တံ။ **သင်္ကပ္ပနာနတ္တံ ပဋိစ္စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဆန္ဒနာနတ္တ**န္တိ သင်္ကပ္ပနာနတ္တတာယ ရူပေ ဆန္ဒော သဒ္ဒေ ဆန္ဒောတိ ဧဝံ ဆန္ဒနာနတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ **ပရိဠာဟနာနတ္တ**န္တိ ဆန္ဒနာနတ္တတာယ ရူပပရိဠာဟော သဒ္ဒပရိဠာဟောတိ ဧဝံ ပရိဠာဟနာနတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ **ပရိယေသနာနာနတ္တ**န္တိ ပရိဠာဟနာနတ္တတာယ ရူပပရိယေသနာဒိနာနတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ **လာဘနာနတ္တ**န္တိ ပရိယေသနာနာနတ္တတာယ ရူပပဋိလာဘာဒိနာနတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။

(ဇ) သညာသု **မရဏသညာ**တိ မရဏာနုပဿနာဉာဏေ သညာ။ **အာဟာရေပဋိကူလသညာ**တိ အာဟာရံ ပရိဂ္ဂဏှန္တဿ ဥပ္ပန္နသညာ။ **သဗ္ဗလောကေအနဘိရတိသညာ**တိ သဗ္ဗသ္မိံ ဝဋ္ဋေ ဥက္ကဏ္ဌန္တဿ ဥပ္ပန္နသညာ။ သေသာ ဟေဋ္ဌာ ကထိတာ ဧဝ။ ဣဓ ဗဟုကာရပဒေ မဂ္ဂေါ ကထိတော။ သေသံ ပုရိမသဒိသမေဝ။

ဒသဓမ္မဝဏ္ဏနာ

၃၆၀။ (ဈ) **နိဇ္ဇရဝတ္ထူနီ**တိ နိဇ္ဇရကာရဏာနိ။ **မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ နိဇ္ဇိဏ္ဏာ ဟောတီ**တိ အယံ ဟေဋ္ဌာ ဝိပဿနာယပိ နိဇ္ဇိဏ္ဏာ ဧဝ ပဟီနာ၊ ကသ္မာ ပုန ဂဟိတာတိ။ အသမုစ္ဆိန္နတ္တာ။ ဝိပဿနာယ ဟိ ကိဉ္စာပိ ဇိဏ္ဏာ၊ န ပန သမုစ္ဆိန္နာ၊ မဂ္ဂေါ ပန ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ တံ သမုစ္ဆိန္ဒတိ၊ န ပုန ဝုဋ္ဌာတုံ ဒေတိ။ တသ္မာ ပုန ဂဟိတာ။ ဧဝံ သဗ္ဗပဒေသု နယော နေတဗ္ဗော။

ဧတ္ထ စ သမ္မာဒိဋ္ဌိပစ္စယာ စတုသဋ္ဌိ ဓမ္မာ ဘာဝနာပါရိပူရိံ ဂစ္ဆန္တိ။ ကတမေ စတုသဋ္ဌိ? သောတာပတ္တိမဂ္ဂက္ခဏေ အဓိမောက္ခဋ္ဌေန သဒ္ဓိန္ဒြိယံ ပရိပူရေတိ၊ ပဂ္ဂဟဋ္ဌေန ဝီရိယိန္ဒြိယံ ပရိပူရေတိ၊ အနုဿရဏဋ္ဌေန သတိန္ဒြိယံ ပရိပူရေတိ၊ အဝိက္ခေပဋ္ဌေန သမာဓိန္ဒြိယံ ပရိပူရေတိ၊ ဒဿနဋ္ဌေန ပညိန္ဒြိယံ ပရိပူရေတိ၊

vijānanaṭṭhena manindriyaṁ, abhinandanaṭṭhena somanassindriyaṁ, pavattasantati-adhipateyyaṭṭhena jīvitindriyaṁ paripūreti -pa- arahattaphalakkhaṇe adhimokkhaṭṭhena saddhindriyaṁ, pavattasantati-adhipateyyaṭṭhena jīvitindriyaṁ paripūretīti evaṁ catūsu maggesu catūsu phalesu aṭṭha aṭṭha hutvā catusaṭṭhi dhammā pāripūriṁ gacchanti. Idha abhiññeyyapade maggo kathito. Sesaṁ purimasadisameva.

Idha ṭhatvā pañhā samodhānetabbā. Dasake sataṁ pañhā kathitā. Ekake ca navake ca sataṁ, duke ca aṭṭhake ca sataṁ, tike ca sattake ca sataṁ, catukke ca chakke ca sataṁ, pañcake paññāsāti aḍḍhachaṭṭhāni pañhasatāni kathitāni honti.

“Idamavoca āyasmā Sāriputto, attamanā te bhikkhū āyasmato Sāriputtassa bhāsitaṁ abhinandun”ti sādhu sādhūti abhinandantā sirasā sampaṭicchiṁsu. Tāya ca pana attamanatāya imameva suttaṁ āvajjamānā pañcasatāpi te bhikkhū saha paṭisambhi dāhi aggaphale arahatte patiṭṭhahiṁsūti.

Sumaṅgalavilāsiniyā Dīghanikāyaṭṭhakathāya

Dasuttarasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

Niṭṭhitā ca Pāthikavaggassa vaṇṇanāti.

Pāthikavaggaṭṭhakathā niṭṭhitā.

ဝိဇာနနဋ္ဌေန မနိန္ဒြိယံ၊ အဘိနန္ဒနဋ္ဌေန သောမနဿိန္ဒြိယံ၊ ပဝတ္တသန္တတိ-အဓိပတေယျဋ္ဌေန ဇီဝိတိန္ဒြိယံ ပရိပူရေတိ။ပ။ အရဟတ္တဖလက္ခဏေ အဓိမောက္ခဋ္ဌေန သဒ္ဓိန္ဒြိယံ၊ ပဝတ္တသန္တတိအဓိပတေယျဋ္ဌေန ဇီဝိတိန္ဒြိယံ ပရိပူရေတီတိ ဧဝံ စတူသု မဂ္ဂေသု စတူသု ဖလေသု အဋ္ဌ အဋ္ဌ ဟုတွာ စတုသဋ္ဌိ ဓမ္မာ ပါရိပူရိံ ဂစ္ဆန္တိ။ ဣဓ အဘိညေယျပဒေ မဂ္ဂေါ ကထိတော။ သေသံ ပုရိမသဒိသမေဝ။

ဣဓ ဌတွာ ပဉှာ သမောဓာနေတဗ္ဗာ။ ဒသကေ သတံ ပဉှာ ကထိတာ။ ဧကကေ စ နဝကေ စ သတံ, ဒုကေ စ အဋ္ဌကေ စ သတံ, တိကေ စ သတ္တကေ စ သတံ, စတုက္ကေ စ ဆက္ကေ စ သတံ, ပဉ္စကေ ပညာသာတိ အဍ္ဎဆဋ္ဌာနိ ပဉှသတာနိ ကထိတာနိ ဟောန္တိ။

“ဣဒမဝေါစ အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော၊ အတ္တမနာ တေ ဘိက္ခူ အာယသ္မတော သာရိပုတ္တဿ ဘာသိတံ အဘိနန္ဒု”န္တိ သာဓု သာဓူတိ အဘိနန္ဒန္တာ သိရသာ သမ္ပဋိစ္ဆိံသု။ တာယ စ ပန အတ္တမနတာယ ဣမမေဝ သုတ္တံ အာဝဇ္ဇမာနာ ပဉ္စသတာပိ တေ ဘိက္ခူ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အဂ္ဂဖလေ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌဟိံသူတိ။

သုမင်္ဂလဝိလာသိနိယာ ဒီဃနိကာယဋ္ဌကထာယ

ဒသုတ္တရသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

နိဋ္ဌိတာ စ ပါထိကဝဂ္ဂဿ ဝဏ္ဏနာတိ။

ပါထိကဝဂ္ဂဋ္ဌကထာ နိဋ္ဌိတာ။

Nigamanakathā

Ettāvatā ca—

Āyācito **Sumaṅgala, pariveṇa**nivāsinā thiraguṇena.
Dāṭhānāgasaṁghattherena, theravaṁsanvayena[1].

Dīghāgamavarassa Dasabala, guṇagaṇaparidīpanassa aṭṭhakathaṁ.
Yaṁ ārabhiṁ **Sumaṅgala**, **vilāsiniṁ** nāma nāmena.

Sā hi mahāṭṭhakathāya, sāramādāya niṭṭhitā.
Esā ekāsītipamāṇāya, pāḷiyā bhāṇavārehi.

Ekūnasaṭṭhimatto, **Visuddhimaggopi** bhāṇavārehi.
Atthappakāsanatthāya, āgamānaṁ kato yasmā.

Tasmā tena sahā’yaṁ, aṭṭhakathā bhāṇavāragaṇanāya.
Suparimitaparicchinnaṁ, cattālīsasataṁ hoti.

Sabbaṁ cattālīsādhikasata, parimāṇaṁ bhāṇavārato evaṁ.
Samayaṁ pakāsayantiṁ[2], Mahāvihāre nivāsinaṁ.

Mūlakaṭṭhakathāsāra, mādāya mayā imaṁ karontena.
Yaṁ puññamupacitaṁ tena, hotu sabbo sukhī lokoti.

Paramavisuddhasaddhābuddhivīriyapaṭimaṇḍitena sīlācārajjavamaddavādiguṇa samudayasamuditena sakasamayasamayantaragahanajjhogāhaṇasamatthena paññā veyyattiyasamannāgatena tipiṭakapariyattippabhede sāṭṭhakathe Satthusāsane appaṭihata ñāṇappabhāvena mahāveyyākaraṇena karaṇasampattijanitasukhaviniggatamadhurodāra vacanalāvaṇṇayuttena yuttamuttavādinā vādīvarena mahākavinā pabhinnapaṭisambhidā parivāre chaḷabhiññādippabhedaguṇapaṭimaṇḍite uttarimanussadhamme suppatiṭṭhita Buddhīnaṁ theravaṁsappadīpānaṁ therānaṁ Mahāvihāravāsīnaṁ vaṁsālaṅkārabhūtena vipulavisuddhabuddhinā **Buddhaghoso**ti garūhi gahitanāmadheyyena therena katā ayaṁ **Sumaṅgalavilāsinī** nāma Dīghanikāyaṭṭhakathā—

1. Theravaṁsanvayenāhaṁ (Syā)
2. Pakāsayanti (Sī)

နိဂမနကထာ

ဧတ္တာဝတာ စ—

အာယာစိတော **သုမင်္ဂလ၊ ပရိဝေဏ**နိဝါသိနာ ထိရဂုဏေန။
ဒါဌာနာဂသံဃတ္ထေရေန၊ ထေရဝံသန္ဝယေန[1]။

ဒီဃာဂမဝရဿ ဒသဗလ၊ ဂုဏဂဏပရိဒီပနဿ အဋ္ဌကထံ။
ယံ အာရဘိံ **သုမင်္ဂလ၊ ဝိလာသိနိံ** နာမ နာမေန။

သာ ဟိ မဟာဋ္ဌကထာယ၊ သာရမာဒါယ နိဋ္ဌိတာ။
ဧသာ ဧကာသီတိပမာဏာယ၊ ပါဠိယာ ဘာဏဝါရေဟိ။

ဧကူနသဋ္ဌိမတ္တော၊ **ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေါပိ** ဘာဏဝါရေဟိ။
အတ္ထပ္ပကာသနတ္ထာယ၊ အာဂမာနံ ကတော ယသ္မာ။

တသ္မာ တေန သဟာ’ယံ၊ အဋ္ဌကထာ ဘာဏဝါရဂဏနာယ။
သုပရိမိတပရိစ္ဆိန္နံ၊ စတ္တာလီသသတံ ဟောတိ။

သဗ္ဗံ စတ္တာလီသာဓိကသတ၊ ပရိမာဏံ ဘာဏဝါရတော ဧဝံ။
သမယံ ပကာသယန္တိံ[2]၊ မဟာဝိဟာရေ နိဝါသိနံ။

မူလကဋ္ဌကထာသာရ၊ မာဒါယ မယာ ဣမံ ကရောန္တေန။
ယံ ပုညမုပစိတံ တေန၊ ဟောတု သဗ္ဗော သုခီ လောကောတိ။

ပရမဝိသုဒ္ဓသဒ္ဓါဗုဒ္ဓိဝီရိယပဋိမဏ္ဍိတေန သီလာစာရဇ္ဇဝမဒ္ဒဝါဒိဂုဏသမုဒယသမုဒိတေန သကသမယသမယန္တရဂဟနဇ္ဈောဂါဟဏသမတ္ထေန ပညာဝေယျတ္တိယသမန္နာဂတေန တိပိဋကပရိယတ္တိပ္ပဘေဒေ သာဋ္ဌကထေ သတ္ထုသာသနေ အပ္ပဋိဟတဉာဏပ္ပဘာဝေန မဟာဝေယျာကရဏေန ကရဏသမ္ပတ္တိဇနိတသုခဝိနိဂ္ဂတမဓုရောဒါရဝစနလာဝဏ္ဏယုတ္တေန ယုတ္တမုတ္တဝါဒိနာ ဝါဒီဝရေန မဟာကဝိနာ ပဘိန္နပဋိသမ္ဘိဒါပရိဝါရေ ဆဠဘိညာဒိပ္ပဘေဒဂုဏပဋိမဏ္ဍိတေ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မေ သုပ္ပတိဋ္ဌိတဗုဒ္ဓီနံ ထေရဝံသပ္ပဒီပါနံ ထေရာနံ မဟာဝိဟာရဝါသီနံ ဝံသာလင်္ကာရဘူတေန ဝိပုလဝိသုဒ္ဓဗုဒ္ဓိနာ **ဗုဒ္ဓဃောသော**တိ ဂရူဟိ ဂဟိတနာမဓေယျေန ထေရေန ကတာ အယံ **သုမင်္ဂလဝိလာသိနီ** နာမ ဒီဃနိကာယဋ္ဌကထာ—

၁-ထေရဝံသန္ဝယေနာဟံ (သျာ)
၂-ပကာသယန္တိ (သီ)

Tāva tiṭṭhatu lokasmiṁ, lokanittharaṇesinaṁ.
Dassentī kulaputtānaṁ, nayaṁ diṭṭhivisuddhiyā.

Yāva Buddhoti nāmampi, suddhacittassa tādino.
Lokamhi Lokajeṭṭhassa, pavattati Mahesinoti.

Sumaṅgalavilāsinī nāma

Dīghanikāyaṭṭhakathā niṭṭhitā.

တာဝ တိဋ္ဌတု လောကသ္မိံ၊ လောကနိတ္ထရဏေသိနံ။
ဒဿေန္တီ ကုလပုတ္တာနံ၊ နယံ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိယာ။

ယာဝ ဗုဒ္ဓေါတိ နာမမ္ပိ၊ သုဒ္ဓစိတ္တဿ တာဒိနော။
လောကမှိ လောကဇေဋ္ဌဿ၊ ပဝတ္တတိ မဟေသိနောတိ။

သုမင်္ဂလဝိလာသိနီ နာမ

ဒီဃနိကာယဋ္ဌကထာ နိဋ္ဌိတာ။

Pāthikavaggaṭṭhakathāya

Saṁvaṇṇitapadānaṁ anukkamaṇikā

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Akaṭṭhapākimaṁ	146
Akaṭṭhapāko	53
Akaṇo	53
Akaṇha-asukkaṁ	205
Akaṇhaṁ asukkaṁ	220
Akasiralābhī	81
Akāpurisasevito	245
Akicchalābhī	81
Akuppaṁ ñāṇaṁ	241
Akkhambhiyo	104
Akkhamā	204
Akkharaṁ upanibbattaṁ	54
Agadhito	196
Agamanīyaṭṭhānaṁ	231
Aggaññā	191
Aggaññaṁ	3, 14
Aggaññaṁ akkharaṁ	52
Aggaññena	54
Aggappattā sārappattā	23
Aggi	176
Acchanti	54
Acchādesi	50
Acchinnavutti	140
Acelako	7
Ajjhāpanno	21
Ajjhāvasitvā	41

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Ajjhāsayaṁ	19
Ajjhupeyyaṁ	12
Aññataraññataresu	103
Aññadatthuharo	131
Aññavihitakena ñāṇadassanena	97
Aññāṇatthampi	27
Aṭṭhārasa Buddhadhammā	176
Aṭṭhitadhammā	96
Aṇḍajā	206
Atippago kho	1
Atibyādippissanti	37
Atisāyamidaṁ ahu	131
Atīrakaṁ	97
Atītaṁ vā addhānaṁ	188
Atītaṁse ñāṇaṁ	243
Attakilamathānuyogaṁ	80
Attadīpā	30
Attantapā	208
Atthantaro	115
Attamano	20
Attarūpāya	45
Attasamāpaṇidhi	243
Attasaraṇā	30
Attahitāya paṭipannā	208
Atthacariyāya	110

ပါထိကဝဂ္ဂဋ္ဌကထာယ

သံဝဏ္ဏိတပဒါနံ အနုက္ကမဏိကာ

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အကဋ္ဌပါကိမံ	၁၄၆
အကဋ္ဌပါကော	၅၃
အကဏော	၅၃
အကဏှအသုက္ကံ	၂၀၅
အကဏှံ အသုက္ကံ	၂၂၀
အကသိရလာဘီ	၈၁
အကာပုရိသသေဝိတော	၂၄၅
အကိစ္ဆလာဘီ	၈၁
အကုပ္ပံ ဉာဏံ	၂၄၁
အက္ခမ္ဘိယော	၁၀၄
အက္ခမာ	၂၀၄
အက္ခရံ ဥပနိဗ္ဗတ္တံ	၅၄
အဂဓိတော	၁၉၆
အဂမနီယဋ္ဌာနံ	၂၃၁
အဂ္ဂညာ	၁၉၁
အဂ္ဂညံ	၃-၁၄
အဂ္ဂညံ အက္ခရံ	၅၂
အဂ္ဂညေန	၅၄
အဂ္ဂပ္ပတ္တာ သာရပ္ပတ္တာ	၂၃
အဂ္ဂိ	၁၇၆
အစ္ဆန္တိ	၅၄
အစ္ဆာဒေသိ	၅၀
အစ္ဆိန္နဝုတ္တိ	၁၄၀
အစေလကော	၇
အဇ္ဈာပန္နော	၂၁
အဇ္ဈာဝသိတွာ	၄၁

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အဇ္ဈာသယံ	၁၉
အဇ္ဈုပေယျံ	၁၂
အညတရညတရေသု	၁၀၃
အညဒတ္ထုဟရော	၁၃၁
အညဝိဟိတကေန ဉာဏဒဿနေန	၉၇
အညာဏတ္ထမ္ပိ	၂၇
အဋ္ဌာရသ ဗုဒ္ဓဓမ္မာ	၁၇၆
အဋ္ဌိတဓမ္မာ	၉၆
အဏ္ဍဇာ	၂၀၆
အတိပ္ပဂေါ ခေါ	၁
အတိဗျာဒိပ္ပိဿန္တိ	၃၇
အတိသာယမိဒံ အဟု	၁၃၁
အတီရကံ	၉၇
အတီတံ ဝါ အဒ္ဓါနံ	၁၈၈
အတီတံသေ ဉာဏံ	၂၄၃
အတ္တကိလမထာနုယောဂံ	၈၀
အတ္တဒီပါ	၃၀
အတ္တန္တပါ	၂၀၈
အတ္တန္တရော	၁၁၅
အတ္တမနော	၂၀
အတ္တရူပါယ	၄၅
အတ္တသမာပဏိဓိ	၂၄၃
အတ္တသရဏာ	၃၀
အတ္တဟိတာယ ပဋိပန္နာ	၂၀၈
အတ္တစရိယာယ	၁၁၀

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Atthaññū	221
Atthapaṭisaṁvedino	215
Atthasañhitena	211
Attānukkaṁseti	20
Attāhipi paripuṇṇāhi	150
Atthupetaṁ	95
Atthūpasaṁhitaṁ	112
Atha kiñcarahi	63
Athāparaṁ	126
Athuso	53
Adassayamāno	22
Aduṁ cassa	24
Advayaṁ	230
Adhammakāro	34
Adhammarāgo	36
Adhammasammataṁ	53
Adhi	205
Adhikaraṇasamathā	223
Adhikusalesu	103
Adhigamanasaddhā	212
Adhigaṇhāti	104
Adhiciṇṇaṁ te viparāvattaṁ	89
Adhicittaṁ	185
Adhijegucche	19
Adhiṭṭhāti	227
Adhiṭṭhānāni	205
Adhipaññā	185
Adhivacanaṁ	88
Adhisīlaṁ	185
Adhisīlasikkhā	185

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Adhunā kālaṅkato	89
Adho	230
Adhomukho	25
Anajjhāpanno	196
Anaññathā	241
Anaññasaraṇā	30
Anatthasañhitaṁ	80
Anatthasaṁhitaṁ	98
Anaticariyāya	138
Anaticārinī	138
Anabhisambhuṇamānā	54
Anariyaṁ	80
Anariyavohārā	207
Anavamānanāya	138
Anavamatena	111
Analasā	138, 140
Anasanaṁ	39
Anādīnavadassāvī	21
Anāvaṭadvāratāya	140
Anāvayhaṁ	150
Animitto	186
Animittā cetovimutti	219
Aniyato	174
Anissaraṇapañño	21
Anīkaṭṭhā	35
Anuññeyyaṁ	22
Anutappo	94
Anuttariyāni	219
Anuttariyaṁ	67

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အတ္ထညူ	၂၂၁
အတ္ထပဋိသံဝေဒိနော	၂၁၅
အတ္ထသဉှိတေန	၂၁၁
အတ္တာနုက္ကံသေတိ	၂၀
အတ္တာဟိပိ ပရိပုဏ္ဏာဟိ	၁၅၀
အတ္ထုပေတံ	၉၅
အတ္ထူပသံဟိတံ	၁၁၂
အထ ကိဉ္စရဟိ	၆၃
အထာပရံ	၁၂၆
အထုသော	၅၃
အဒဿယမာနော	၂၂
အဒုံ စဿ	၂၄
အဒွယံ	၂၃၀
အဓမ္မကာရော	၃၄
အဓမ္မရာဂေါ	၃၆
အဓမ္မသမ္မတံ	၅၃
အဓိ	၂၀၅
အဓိကရဏသမထာ	၂၂၃
အဓိကုသလေသု	၁၀၃
အဓိဂမနသဒ္ဓါ	၂၁၂
အဓိဂဏှာတိ	၁၀၄
အဓိစိဏ္ဏံ တေ ဝိပရာဝတ္တံ	၈၉
အဓိစိတ္တံ	၁၈၅
အဓိဇေဂုစ္ဆေ	၁၉
အဓိဋ္ဌာတိ	၂၂၇
အဓိဋ္ဌာနာနိ	၂၀၅
အဓိပညာ	၁၈၅
အဓိဝစနံ	၈၈
အဓိသီလံ	၁၈၅
အဓိသီလသိက္ခာ	၁၈၅

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အဓုနာ ကာလင်္ကတော	၈၉
အဓော	၂၃၀
အဓောမုခေါ	၂၅
အနဇ္ဈာပန္နော	၁၉၆
အနညထာ	၂၄၁
အနညသရဏာ	၃၀
အနတ္ထသဉှိတံ	၈၀
အနတ္ထသံဟိတံ	၉၈
အနတိစရိယာယ	၁၃၈
အနတိစာရိနီ	၁၃၈
အနဘိသမ္ဘုဏမာနာ	၅၄
အနရိယံ	၈၀
အနရိယဝေါဟာရာ	၂၀၇
အနဝမာနနာယ	၁၃၈
အနဝမတေန	၁၁၁
အနလသာ	၁၃၈-၁၄၀
အနသနံ	၃၉
အနာဒီနဝဒဿာဝီ	၂၁
အနာဝဋဒွါရတာယ	၁၄၀
အနာဝယှံ	၁၅၀
အနိမိတ္တော	၁၈၆
အနိမိတ္တာ စေတောဝိမုတ္တိ	၂၁၉
အနိယတော	၁၇၄
အနိဿရဏပညော	၂၁
အနီကဋ္ဌာ	၃၅
အနုညေယျံ	၂၂
အနုတပ္ပော	၉၄
အနုတ္တရိယာနိ	၂၁၉
အနုတ္တရိယံ	၆၇

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Anuttaraṁ sammāsambodhiṁ	64
Anutthuniṁsu	52
Anunetā	141
Anupariyāyapathaṁ	64
Anupasamasaṁvattanike	89
Anuppattasadattho	47
Anupiyaṁ	1
Anuppiyabhāṇī	131
Anupubbanirodhā	229
Anupubbavihārā	229
Anuyuttā	48
Anuyanti disodisaṁ	147
Anuyutto	214
Anuyogo	71
Anurakkhaṇāpadhānaṁ	202
Anurakkhati	202
Anuvicaritaṁ manasā	98
Anuviloketvā	155
Anusaranti	52
Anekapariyāyena	3
Anesanaṁ	196
Aneḷakaṁ	50
Anomanikkamo	112
Anottappaṁ	160
Anantarā	48
Antaggāhikāya	23
Antarā	107
Antarāparinibbāyī	213
Antāmantāneva	18

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Antevāsikamyatā	26
Andhakāratimisā	49
Andhakāro	49
Anvabhi	105
Anvaye ñāṇaṁ	202
Apatthito	130
Apadānaṁ paññāyittha	53
Apariggahā	146
Apariyonaddhena	189
Aparisāvacaro	18
Apassenāni	190
Apāyamukhāni	126
Apāyasahāyo	131
Apāyo	187
Apubbaṁ acarimaṁ	81
Apetteyyatā	37
Appaccayaṁ	116
Appaṭighaṁ	179
Appaṭikūlasaññī	79
Appaṭisaraṇe	89
Appaṇihitā	186
Appatirūpaṁ	196
Appattassa	226
Appatisso	217
Appadhaṁsiko	122
Appanigghosāni	17
Appamaññā	190
Appamādo	239
Appamāṇaṁ	231
Appamādaṁ	71

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အနုတ္တရံ သမ္မာသမ္ဗောဓိံ	၆၄
အနုတ္ထုနိံသု	၅၂
အနုနေတာ	၁၄၁
အနုပရိယာယပထံ	၆၄
အနုပသမသံဝတ္တနိကေ	၈၉
အနုပ္ပတ္တသဒတ္ထော	၄၇
အနုပိယံ	၁
အနုပ္ပိယဘာဏီ	၁၃၁
အနုပုဗ္ဗနိရောဓာ	၂၂၉
အနုပုဗ္ဗဝိဟာရာ	၂၂၉
အနုယုတ္တာ	၄၈
အနုယန္တိ ဒိသောဒိသံ	၁၄၇
အနုယုတ္တော	၂၁၄
အနုယောဂေါ	၇၁
အနုရက္ခဏာပဓာနံ	၂၀၂
အနုရက္ခတိ	၂၀၂
အနုဝိစရိတံ မနသာ	၉၈
အနုဝိလောကေတွာ	၁၅၅
အနုသရန္တိ	၅၂
အနေကပရိယာယေန	၃
အနေသနံ	၁၉၆
အနေဠကံ	၅၀
အနောမနိက္ကမော	၁၁၂
အနောတ္တပ္ပံ	၁၆၀
အနန္တရာ	၄၈
အန္တဂ္ဂါဟိကာယ	၂၃
အန္တရာ	၁၀၇
အန္တရာပရိနိဗ္ဗာယီ	၂၁၃
အန္တာမန္တာနေဝ	၁၈

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အန္တေဝါသိကမျတာ	၂၆
အန္ဓကာရတိမိသာ	၄၉
အန္ဓကာရော	၄၉
အန္ဝဘိ	၁၀၅
အန္ဝယေ ဉာဏံ	၂၀၂
အပတ္ထိတော	၁၃၀
အပဒါနံ ပညာယိတ္ထ	၅၃
အပရိဂ္ဂဟာ	၁၄၆
အပရိယောနဒ္ဓေန	၁၈၉
အပရိသာဝစရော	၁၈
အပဿေနာနိ	၁၉၀
အပါယမုခါနိ	၁၂၆
အပါယသဟာယော	၁၃၁
အပါယော	၁၈၇
အပုဗ္ဗံ အစရိမံ	၈၁
အပေတ္တေယျတာ	၃၇
အပ္ပစ္စယံ	၁၁၆
အပ္ပဋိဃံ	၁၇၉
အပ္ပဋိကူလသညီ	၇၉
အပ္ပဋိသရဏေ	၈၉
အပ္ပဏိဟိတာ	၁၈၆
အပ္ပတိရူပံ	၁၉၆
အပ္ပတ္တဿ	၂၂၆
အပ္ပတိဿော	၂၁၇
အပ္ပဓံသိကော	၁၂၂
အပ္ပနိဂ္ဃောသာနိ	၁၇
အပ္ပမညာ	၁၉၀
အပ္ပမာဒေါ	၂၃၉
အပ္ပမာဏံ	၂၃၁
အပ္ပမာဒံ	၇၁

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Appasaddāni	17
Appātaṅko	212
Appābādho	212
Appicchatā	87
Appicchassa	246
Abbhantarehi	104
Abbhācikkhanti	15
Abbhokāse	19, 44
Abhikkantavaṇṇā	142
Abhikkantāya rattiyā	142
Abhikkhaṇaṁ bhāseyyāsi	88
Abhijātiyo	220
Abhiññeyyo	239
Abhinivajjeyyāsi	35
Abhiyogino	120
Abhivinayo	230
Abhivissaji	116
Abhiharanti tadā	120
Abhūtena	15
Abhejjapariso	121
Amaccā pārisajjā	35
Amatteyyatā	37
Amamā	146
Amucchito	196
Ambho	50
Ayaṁ tesaṁ aññataro	17
Ayoniso manasikāro	240
Arakkheyyāni	175
Araññavanapatthāni	17
Arahaṁ	47
Ariyavāsā	234
Ariyavohārā	207
Ariyavaṁsā	191
Ariyavaṁse ṭhito	196
Ariyāya	212
Ariye	33
Ariyo aṭṭhaṅgiko maggo	68
Ariyo	245
Ariyo vihāro	188
Alamatto	140
Alamattho	134
Alasakena	5
Alaṁ kātuṁ	230
Alaṁ saṁvidhātuṁ	230
Avayā	235
Avaruddhā nāma	150
Avassaji	123
Avijjā	160
Avitathā	241
Avivayhaṁ	150
Avisaṁvādanatāya	139
Avihiṁsā	164, 169
Avīci maññe phuṭo	339
Avecca dakkhiti	115
Aveccappasādena	203
Asacchikatassa	226
Asatā	15
Asaddhammā	221
Asanivicakkaṁ	21
Asampajaññaṁ	164

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အပ္ပသဒ္ဒါနိ	၁၇
အပ္ပါတင်္ကော	၂၁၂
အပ္ပါဗာဓော	၂၁၂
အပ္ပိစ္ဆတာ	၈၇
အပ္ပိစ္ဆဿ	၂၄၆
အဗ္ဘန္တရေဟိ	၁၀၄
အဗ္ဘာစိက္ခန္တိ	၁၅
အဗ္ဘောကာသေ	၁၉-၄၄
အဘိက္ကန္တဝဏ္ဏာ	၁၄၂
အဘိက္ကန္တာယ ရတ္တိယာ	၁၄၂
အဘိက္ခဏံ ဘာသေယျာသိ	၈၈
အဘိဇာတိယော	၂၂၀
အဘိညေယျော	၂၃၉
အဘိနိဝဇ္ဇေယျာသိ	၃၅
အဘိယောဂိနော	၁၂၀
အဘိဝိနယော	၂၃၀
အဘိဝိဿဇ္ဇိ	၁၁၆
အဘိဟရန္တိ တဒါ	၁၂၀
အဘူတေန	၁၅
အဘေဇ္ဇပရိသော	၁၂၁
အမစ္စာ ပါရိသဇ္ဇာ	၃၅
အမတ္တေယျတာ	၃၇
အမမာ	၁၄၆
အမုစ္ဆိတော	၁၉၆
အမ္ဘော	၅၀
အယံ တေသံ အညတရော	၁၇
အယောနိသော မနသိကာရော	၂၄၀
အရက္ခေယျာနိ	၁၇၅
အရညဝနပတ္ထာနိ	၁၇
အရဟံ	၄၇
အရိယဝါသာ	၂၃၄
အရိယဝေါဟာရာ	၂၀၇
အရိယဝံသာ	၁၉၁
အရိယဝံသေ ဌိတော	၁၉၆
အရိယာယ	၂၁၂
အရိယေ	၃၃
အရိယော အဋ္ဌင်္ဂိကော မဂ္ဂေါ	၆၈
အရိယော	၂၄၅
အရိယော ဝိဟာရော	၁၈၈
အလမတ္တော	၁၄၀
အလမတ္ထော	၁၃၄
အလသကေန	၅
အလံ ကာတုံ	၂၃၀
အလံ သံဝိဓာတုံ	၂၃၀
အဝယာ	၂၃၅
အဝရုဒ္ဓါ နာမ	၁၅၀
အဝဿဇိ	၁၂၃
အဝိဇ္ဇာ	၁၆၀
အဝိတထာ	၂၄၁
အဝိဝယှံ	၁၅၀
အဝိသံဝါဒနတာယ	၁၃၉
အဝိဟိံသာ	၁၆၄-၁၆၉
အဝီစိ မညေ ဖုဋ္ဌော	၃၃၉
အဝေစ္စ ဒက္ခိတိ	၁၁၅
အဝေစ္စပ္ပသာဒေန	၂၀၃
အသစ္ဆိကတဿ	၂၂၆
အသတာ	၁၅
အသဒ္ဓမ္မာ	၂၂၁
အသနိဝိစက္ကံ	၂၁
အသမ္ပဇညံ	၁၆၄

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Asampajāno	69
Asampāyanto	8
Asayaṁkāro	100
Asahānadhammataṁ	119
Assāma	39
Assāsapattā	19
Asaṅkhāraparinibbāyī	213
Asaṅkhatā dhātu	242
Asaṁkiṇṇapubbā	191
Asaṁkiṇṇā	191
Asaṁhāriyā	48
Ahāyi vata no	52
Ahitāya dukkhāya devamanussānaṁ	217
Ahirikaṁ	160
Ahu kho	54
Ahu vata no	52
Aho rasaṁ	52
Aho sukhaṁ	183
[Ā]	
Ākoṭesi	7
Āgamanasaddhā	212
Āghātavatthūni	228
Āghāto	37
Āghātaṁ bandhati	228
Ācariyakaṁ	14
Ācariyabhariyā	37
Ājīvā	27
Ātappamanvāya	71

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ā]	
Ātappāya	213
Ātappaṁ	71
Ādhānaggāhī	218
Ādicco	145
Ādibrahmacariyaṁ	19
Ādīnavadassāvī	196
Ādīnavasaññā	223
Ādeyyavāco	121
Ādesanāvidhāsu	70
Āneñjābhisaṅkhāro	180
Ānantariko ceto-samādhi	241
Āpāthakanisādī	22
Āpāyiko	4
Ābhicetasikānaṁ	80
Āmisānuppadānena	140
Āyataṁ	38
Āyo	187
Āraddhavīriyo	76, 80, 247
Ārabbha	174
Ārambhavatthūni	226
Ālasyānuyogo	128
Āluppakārakaṁ	50
Ālokapharaṇatā	244
Ālokasaññaṁ	189
Āvasathaṁ	107
Āvāsamacchariyaṁ	209
Āvāhavivāhakānaṁ	130
Āviñcheyyāma	11
Āvisati	151

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အသမ္ပဇာနော	၆၉
အသမ္ပာယန္တော	၈
အသယံကာရော	၁၀၀
အသဟာနဓမ္မတံ	၁၁၉
အဿာမ	၃၉
အဿာသပတ္တာ	၁၉
အသင်္ခါရပရိနိဗ္ဗာယီ	၂၁၃
အသင်္ခတာ ဓာတု	၂၄၂
အသံကိဏ္ဏပုဗ္ဗာ	၁၉၁
အသံကိဏ္ဏာ	၁၉၁
အသံဟာရိယာ	၄၈
အဟာယိ ဝတ နော	၅၂
အဟိတာယ ဒုက္ခာယ ဒေဝမနုဿာနံ	၂၁၇
အဟိရိကံ	၁၆၀
အဟု ခေါ	၅၄
အဟု ဝတ နော	၅၂
အဟော ရသံ	၅၂
အဟော သုခံ	၁၈၃
[အာ]	
အာကောဋေသိ	၇
အာဂမနသဒ္ဓါ	၂၁၂
အာဃာတဝတ္ထူနိ	၂၂၈
အာဃာတော	၃၇
အာဃာတံ ဗန္ဓတိ	၂၂၈
အာစရိယကံ	၁၄
အာစရိယဘရိယာ	၃၇
အာဇီဝါ	၂၇
အာတပ္ပမန္ဝာယ	၇၁

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အာ]	
အာတပ္ပါယ	၂၁၃
အာတပ္ပံ	၇၁
အာဓာနဂ္ဂါဟီ	၂၁၈
အာဒိစ္စော	၁၄၅
အာဒိဗြဟ္မစရိယံ	၁၉
အာဒီနဝဒဿာဝီ	၁၉၆
အာဒီနဝသညာ	၂၂၃
အာဒေယျဝါစော	၁၂၁
အာဒေသနာဝိဓာသု	၇၀
အာနေဉ္ဇာဘိသင်္ခါရော	၁၈၀
အာနန္တရိကော စေတော-သမာဓိ	၂၄၁
အာပါထကနိသာဒီ	၂၂
အာပါယိကော	၄
အာဘိစေတသိကာနံ	၈၀
အာမိသာနုပ္ပဒါနေန	၁၄၀
အာယတံ	၃၈
အာယော	၁၈၇
အာရဒ္ဓဝီရိယော	၇၆-၈၀-၂၄၇
အာရဗ္ဘ	၁၇၄
အာရမ္ဘဝတ္ထူနိ	၂၂၆
အာလသျာနုယောဂေါ	၁၂၈
အာလုပ္ပကာရကံ	၅၀
အာလောကဖရဏတာ	၂၄၄
အာလောကသညံ	၁၈၉
အာဝသထံ	၁၀၇
အာဝါသမစ္ဆရိယံ	၂၀၉
အာဝါဟဝိဝါဟကာနံ	၁၃၀
အာဝိဉ္ဆေယျာမ	၁၁
အာဝိသတိ	၁၅၁

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ā]	
Āvuso bhikkhave	237
Āsabhī	62
Āsayaṁ	11
Āsavānaṁ khayā	68
Āsādanā	13
Āsādimhase	8
Āsādetabbaṁ	13
Āhāraṭṭhitikā	241
Āhāre paṭikūlasaññā	248
Āhuneyyaggi	177
[I]	
Iṅgha	18
Icchā	39
Icchāvinaye	223
Itarītaracīvarasantuṭṭhiyā	196
Itarītarena cīvarena	191
Itthattaṁ	49
Iti	204
Iti vissaṭṭhakammante	131
Vivaṭena cetasā	189
Itthiṁ vā vāhanaṁ katvā	147
Idameva saccaṁ	100
Idhāhaṁ bhante yena Bhagavā	65
Iddhipāṭihāriyaṁ	2
Iddhipādaṁ	189
Iddhimayaṁ	192
Idaṁ dukkhanti	99
Idaṁsaccābhiniveso	206
Iddhaṁ	104

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[I]	
Idampi me tapasmiṁ	22
Idha	65
Idha loke patiṭṭhitañca	72
Indriyesu aguttadvāratā	164
Ibbhe	46
Imassa veyyākaraṇassa	88
Imaṁ pariyāyaṁ	2
Issarakuttaṁ brahmakuttaṁ	14
Issariyavossaggena	138
Issāmacchariyaṁ	21
Issukī	22, 218
[U]	
Uccāvacāni	230
Ujujātiko	26
Ujjhāpetabbaṁ	150
Uṭṭhānako	140
Uṭṭhānena	137
Uttarakā	4
Uttari abhiññeyyaṁ	68, 79
Uttari manussadhammā	2
Uttaruttaraṁ paṇītapaṇītaṁ	66
Uttāsabhayaṁ	105
Udakāssudaṁ	94
Udayatthagāminiyā	212
Udarāvadehakaṁ	214
Uddesā no cāvetu-kāmo	26
Uddhaggikaṁ	36
Uddhaṁsoto-akaniṭṭhagāmī	213
Upakkamiṁsu	36

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အာ]	
အာဝုသော ဘိက္ခဝေ	၂၃၇
အာသဘိ	၆၂
အာသယံ	၁၁
အာသဝါနံ ခယာ	၆၈
အာသာဒနာ	၁၃
အာသာဒိမှသေ	၈
အာသာဒေတဗ္ဗံ	၁၃
အာဟာရဋ္ဌိတိကာ	၂၄၁
အာဟာရေ ပဋိကူလသညာ	၂၄၈
အာဟုနေယျဂ္ဂိ	၁၇၇
[ဣ]	
ဣင်္ဃ	၁၈
ဣစ္ဆာ	၃၉
ဣစ္ဆာဝိနယေ	၂၂၃
ဣတရီတရစီဝရသန္တုဋ္ဌိယာ	၁၉၆
ဣတရီတရေန စီဝရေန	၁၉၁
ဣတ္ထတ္တံ	၄၉
ဣတိ	၂၀၄
ဣတိ ဝိဿဋ္ဌကမ္မန္တေ	၁၃၁
ဝိဝဋ္ဋေန စေတသာ	၁၈၉
ဣတ္ထိံ ဝါ ဝါဟနံ ကတွာ	၁၄၇
ဣဒမေဝ သစ္စံ	၁၀၀
ဣဓာဟံ ဘန္တေ ယေန ဘဂဝါ	၆၅
ဣဒ္ဓိပါဋိဟာရိယံ	၂
ဣဒ္ဓိပါဒံ	၁၈၉
ဣဒ္ဓိမယံ	၁၉၂
ဣဒံ ဒုက္ခန္တိ	၉၉
ဣဒံသစ္စာဘိနိဝေသော	၂၀၆
ဣဒ္ဓံ	၁၀၄

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဣ]	
ဣဒမ္ပိ မေ တပသ္မိံ	၂၂
ဣဓ	၆၅
ဣဓ လောကေ ပတိဋ္ဌိတဉ္စ	၇၂
ဣန္ဒြိယေသု အဂုတ္တဒွါရတာ	၁၆၄
ဣဗ္ဘေ	၄၆
ဣမဿ ဝေယျာကရဏဿ	၈၈
ဣမံ ပရိယာယံ	၂
ဣဿရကုတ္တံ ဗြဟ္မကုတ္တံ	၁၄
ဣဿရိယဝေါဿဂ္ဂေန	၁၃၈
ဣဿာမစ္ဆရိယံ	၂၁
ဣဿုကီ	၂၂-၂၁၈
[ဥ]	
ဥစ္စာဝစာနိ	၂၃၀
ဥဇုဇာတိကော	၂၆
ဥဇ္ဈာပေတဗ္ဗံ	၁၅၀
ဥဋ္ဌာနကော	၁၄၀
ဥဋ္ဌာနေန	၁၃၇
ဥတ္တရကာ	၄
ဥတ္တရိ အဘိညေယျံ	၆၈-၇၉
ဥတ္တရိ မနုဿဓမ္မာ	၂
ဥတ္တရုတ္တရံ ပဏီတပဏီတံ	၆၆
ဥတ္တာသဘယံ	၁၀၅
ဥဒကာဿုဒံ	၉၄
ဥဒယတ္ထဂါမိနိယာ	၂၁၂
ဥဒရာဝဒေဟကံ	၂၁၄
ဥဒ္ဒေသာ နော စာဝေတု-ကာမော	၂၆
ဥဒ္ဓဂ္ဂိကံ	၃၆
ဥဒ္ဓံသောတောအကနိဋ္ဌဂါမီ	၂၁၃
ဥပက္ကမိံသု	၃၆

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[U]	
Upaṭṭhānena	137
Upaṭṭhitasatissa	247
Upaḍḍhapathaṁ	8
Upadhiviveko	247
Upanāhī	22, 217
Upanijjhāyataṁ	53
Uppannuppannānaṁ	223
Upavattati	120
Upavicarati	217
Upahaccaparinibbāyī	213
Uppādanimittakovidā	115
Upādānakkhandhā	209
Upādānāni	206
Uppādetabbo	239
Upāyo	187
Upekkhako	79
Uposathūpavāse	103
Uposatho	105
Ubbādhanāya	119
Ubbādhikaṁ	121
Ubbego	105
Ubbhatakaṁ	153
Ubhatobhāgavimutto	72
Ubhayavokiṇṇesu	47
Ubholokavijayāya	126
Ussannattā	103
Ussāpetvā	41
Ussuko	107
Uḷārapāmojjo	230
Uḷārā	62

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[E]	
Ekacce	47
Ekadvāraṁ	64
Ekadvīhikāya	6
Ekamattānaṁ	34
Ekamantaṁ nisīdiṁsu	144
Ekamidāhaṁ	4
Ekaṁsena	9
Ekaṁ so gahito	62
Ekidaṁ	36
Ekissā lokadhātuyā	81
Ekena bhoge bhuñjeyya	134
Ekodibhāvādhigato	245
Ekodakībhūtaṁ	49
Eko dhammo	156
Etadavoca	2, 4, 125
Etadānuttariyaṁ	68, 69, 76, 78, 79
Ettha mayaṁ anassāma	25
Erayaṁ	112
Evamidaṁ puññaṁ	31, 42
Evaṁ pasanno ahaṁ bhante	62
Evaṁ sīlā	63
Evaṁ hetaṁ Cunda hoti	92
Esā hi tassa dhammatā	105
[O]	
Okappanasaddhā	212
Oghā	206
Otāraṁ	30
Odanakummāsaṁ	8
Odhāritā	9

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဥ]	
ဥပဋ္ဌာနေန	၁၃၇
ဥပဋ္ဌိတသတိဿ	၂၄၇
ဥပဍ္ဎုပထံ	၈
ဥပဓိဝိဝေကော	၂၄၇
ဥပနာဟီ	၂၂-၂၁၇
ဥပနိဇ္ဈာယတံ	၅၃
ဥပ္ပန္နုပ္ပန္နာနံ	၂၂၃
ဥပဝတ္တတိ	၁၂၀
ဥပဝိစရတိ	၂၁၇
ဥပဟစ္စပရိနိဗ္ဗာယီ	၂၁၃
ဥပ္ပါဒနိမိတ္တကောဝိဒါ	၁၁၅
ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ	၂၀၉
ဥပါဒါနာနိ	၂၀၆
ဥပ္ပါဒေတဗ္ဗော	၂၃၉
ဥပါယော	၁၈၇
ဥပေက္ခကော	၇၉
ဥပေါသထူပဝါသေ	၁၀၃
ဥပေါသထော	၁၀၅
ဥဗ္ဗာဓနာယ	၁၁၉
ဥဗ္ဗာဓိကံ	၁၂၁
ဥဗ္ဗေဂေါ	၁၀၅
ဥဗ္ဘတကံ	၁၅၃
ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တော	၇၂
ဥဘယဝေါကိဏ္ဏေသု	၄၇
ဥဘောလောကဝိဇယာယ	၁၂၆
ဥဿန္နတ္တာ	၁၀၃
ဥဿာပေတွာ	၄၁
ဥဿုကော	၁၀၇
ဥဠာရပါမောဇ္ဇော	၂၃၀
ဥဠာရာ	၆၂

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဧ]	
ဧကစ္စေ	၄၇
ဧကဒွါရံ	၆၄
ဧကဒွီဟိကာယ	၆
ဧကမတ္တာနံ	၃၄
ဧကမန္တံ နိသီဒိံသု	၁၄၄
ဧကမိဒါဟံ	၄
ဧကံသေန	၉
ဧကံ သော ဂဟိတော	၆၂
ဧကိဒံ	၃၆
ဧကိဿာ လောကဓာတုယာ	၈၁
ဧကေန ဘောဂေ ဘုဉ္ဇေယျ	၁၃၄
ဧကောဒိဘာဝါဓိဂတော	၂၄၅
ဧကောဒကီဘူတံ	၄၉
ဧကော ဓမ္မော	၁၅၆
ဧတဒဝေါစ	၂-၄-၁၂၅
ဧတဒါနုတ္တရိယံ	၆၈-၇၈-၇၉
ဧတ္ထ မယံ အနဿာမ	၂၅
ဧရယံ	၁၁၂
ဧဝမိဒံ ပုညံ	၃၁-၄၂
ဧဝံ ပသန္နော အဟံ ဘန္တေ	၆၂
ဧဝံ သီလာ	၆၃
ဧဝံ ဟေတံ စုန္ဒ ဟောတိ	၉၂
ဧသာ ဟိ တဿ ဓမ္မတာ	၁၀၅
[ဩ]	
ဩကပ္ပနသဒ္ဓါ	၂၁၂
ဩဃာ	၂၀၆
ဩတာရံ	၃၀
ဩဒနကုမ္မာသံ	၈
ဩဓာရိတာ	၉

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[O]	
Opapātikā	206
Opasamiko	229
Opāyikatarāni	95
Orasā mukhato jātā	45, 49
Orodheyyāma	18
Osakkitaṁ	32
Ohitabhāro	47
[Ka]	
Kaṅkhati	174
Kaṅkhāvitaraṇavisuddhi	247
Kaṭattā upacitattā	103
Kaṭasīsu khittāni ca koṇapāni	13
Kaṇhavipākā	46
Kaṇhavipākaṁ	205
Kaṇhasukkaṁ	205
Kaṇhasukkavipākaṁ	205
Kaṇhasukkasappaṭibhāgaṁ	66
Kaṇṇasukhā	122
Kaṇhaṁ	205
Kaṇhā	46
Kaṇhābhijātiko	220
Katakaraṇīyo	47
Katamesaṁ yakkhānaṁ	151
Kathaṁ aparipuṇṇā	19
Kathaṁ santā	19
Kathaṁsu	97
Kathāpābhataṁ	92
Kathāvatthūni	188
Kammakilesā	126
Kammapathā	231

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ka]	
Kammasarikkhakaṁ	107
Kammaṁ	105, 107, 109, 112-113
Kariya	111
Kalandakā	124
Kalambukā	52
Kalahappavaḍḍhanī	128
Kalaho	89
Kalyāṇapaṭibhāno	77
Kalyāṇamitto	229
Kalyāṇasampavaṅko	229
Kalyāṇasahāyo	229
Kalyāṇe niveseti	133
Kasiṇāni	230
Kva naccaṁ	129
Kāmadhātu	169
Kāmabhogino	94
Kāmavitakko	168
Kāmasaññā	168
Kāmāsavo	171
Kāmupādānaṁ	206
Kāmūpapattiyo	182
Kāmesanā	171
Kāmesu kāmasukhallikānu-yogaṁ	80
Kāmesumicchācāro	231
Kāyagatāsati	240
Kāyabhāvanā	185
Kāyaviveko	247
Kāyasakkhi	73
Kālakañcikā	5

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဩ]	
ဩပပါတိကာ	၂၀၆
ဩပသမိကော	၂၂၉
ဩပါယိကတရာနိ	၉၅
ဩရသာ မုခတော ဇာတာ	၄၅-၄၉
ဩရောဓေယျာမ	၁၈
ဩသက္ကိတံ	၃၂
ဩဟိတဘာရော	၄၇
[က]	
ကင်္ခတိ	၁၇၄
ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ	၂၄၇
ကဋတ္တာ ဥပစိတတ္တာ	၁၀၃
ကဋသီသု ခိတ္တာနိ စ ကောဏပါနိ	၁၃
ကဏှဝိပါကာ	၄၆
ကဏှဝိပါကံ	၂၀၅
ကဏှသုက္ကံ	၂၀၅
ကဏှသုက္ကဝိပါကံ	၂၀၅
ကဏှသုက္ကသပ္ပဋိဘာဂံ	၆၆
ကဏ္ဏသုခါ	၁၂၂
ကဏှံ	၂၀၅
ကဏှာ	၄၆
ကဏှာဘိဇာတိကော	၂၂၀
ကတကရဏီယော	၄၇
ကတမေသံ ယက္ခာနံ	၁၅၁
ကထံ အပရိပုဏ္ဏာ	၁၉
ကထံ သန္တာ	၁၉
ကထံသု	၉၇
ကထာပါဘတံ	၉၂
ကထာဝတ္ထူနိ	၁၈၈
ကမ္မကိလေသာ	၁၂၆
ကမ္မပထာ	၂၃၁

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[က]	
ကမ္မသရိက္ခကံ	၁၀၇
ကမ္မံ	၁၀၅-၁၁၂
ကရိယ	၁၁၁
ကလန္ဒကာ	၁၂၄
ကလမ္ဗုကာ	၅၂
ကလဟပ္ပဝဍ္ဎနီ	၁၂၈
ကလဟော	၈၉
ကလျာဏပဋိဘာနော	၇၇
ကလျာဏမိတ္တော	၂၂၉
ကလျာဏသမ္ပဝင်္ကော	၂၂၉
ကလျာဏသဟာယော	၂၂၉
ကလျာဏေ နိဝေသေတိ	၁၃၃
ကသိဏာနိ	၂၃၀
ကွ နစ္စံ	၁၂၉
ကာမဓာတု	၁၆၉
ကာမဘောဂိနော	၉၄
ကာမဝိတက္ကော	၁၆၈
ကာမသညာ	၁၆၈
ကာမာသဝေါ	၁၇၁
ကာမုပါဒါနံ	၂၀၆
ကာမူပပတ္တိယော	၁၈၂
ကာမေသနာ	၁၇၁
ကာမေသု ကာမသုခလ္လိကာနု-ယောဂံ	၈၀
ကာမေသုမိစ္ဆာစာရော	၂၃၁
ကာယဂတာသတိ	၂၄၀
ကာယဘာဝနာ	၁၈၅
ကာယဝိဝေကော	၂၄၇
ကာယသက္ခိ	၇၃
ကာလကဉ္စိကာ	၅

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ka]	
Kālaṅkarissati	5
Kālaññū	98, 222
Kālena	76
Kālena kālaṁ	34
Kālena vakkhāmi	211
Kāsāyāni	33
Kiñcanā	176
Kiccādhikaraṇaṁ	223
Kiñcideva	22
Kittivaṇṇaharā	139
Kimevidaṁ	50
Kilissati	113
Kilisseyyuṁ	112
Kiṁ karaṇīyāni	230
Kiṁ karissati sattāho	27
Kukkuṭakā	149
Kukkuṭasampātikā	39
Kukkuravatiko	4
Kumbhaṇḍānaṁ	146
Kulamacchariyaṁ	209
Kulavaṁsaṁ saṇṭhapessāmi	135
Kusītavatthūni	226
Kuḷīrakā	149
Ke ca chave siṅgāle	13
Ke pana sīhanāde	13
Kevalakappaṁ	143
Kesamassuṁ	33
Ko cāhaṁ	12
Kotthu	13

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ka]	
Kodhano	22, 217
Kopañca dosañca appaccayañca	8
Kopīnanidaṁsanī	128
Kopo	116
Ko santo kaṁ paccācikkhasi	2
[Kha]	
Khattiyaparisā	227
Khanti	163
Khantisoracce niviṭṭhā	34
Khamati	21
Khamā	204
Khamo	229
Khaye ñāṇaṁ	167
Kharassarena	36
Khalamūsikāyo	13
Khādanīyāni	109
Khiḍḍāpadosikaṁ	14
Khīṇāsavo	47
Khīyitabbaṁ khīyeyya	53
Khuddamadhuṁ	50
Khemaṁ	104
[Ga]	
Gaṇakamahāmattā	35
Gaṇanāya vā	78
Gatapaccāgataṁ	192
Gatimā	77
Gatiyo	209
Ganthā	206

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[က]	
ကာလင်္ကရိဿတိ	၅
ကာလညူ	၉၈-၂၂၂
ကာလေန	၇၆
ကာလေန ကာလံ	၃၄
ကာလေန ဝက္ခာမိ	၂၁၁
ကာသာယာနိ	၃၃
ကိဉ္စနာ	၁၇၆
ကိစ္စာဓိကရဏံ	၂၂၃
ကိဉ္စိဒေဝ	၂၂
ကိတ္တိဝဏ္ဏဟရာ	၁၃၉
ကိမေဝိဒံ	၅၀
ကိလိဿတိ	၁၁၃
ကိလိဿေယျုံ	၁၁၂
ကိံ ကရဏီယာနိ	၂၃၀
ကိံ ကရိဿတိ သတ္တာဟော	၂၇
ကုက္ကုဋကာ	၁၄၉
ကုက္ကုဋသမ္ပာတိကာ	၃၉
ကုက္ကုရဝတိကော	၄
ကုမ္ဘဏ္ဍာနံ	၁၄၆
ကုလမစ္ဆရိယံ	၂၀၉
ကုလဝံသံ သဏ္ဌပေဿာမိ	၁၃၅
ကုသီတဝတ္ထူနိ	၂၂၆
ကုဠီရကာ	၁၄၉
ကေ စ ဆဝေ သိင်္ဂါလေ	၁၃
ကေ ပန သီဟနာဒေ	၁၃
ကေဝလကပ္ပံ	၁၄၃
ကေသမဿုံ	၃၃
ကော စာဟံ	၁၂
ကောတ္ထု	၁၃

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[က]	
ကောဓနော	၂၂-၂၁၇
ကောပဉ္စ ဒေါသဉ္စ အပ္ပစ္စယဉ္စ	၈
ကောပီနနိဒံသနီ	၁၂၈
ကောပေါ	၁၁၆
ကော သန္တော ကံ ပစ္စာစိက္ခသိ	၂
[ခ]	
ခတ္တိယပရိသာ	၂၂၇
ခန္တိ	၁၆၃
ခန္တိသောရစ္စေ နိဝိဋ္ဌာ	၃၄
ခမတိ	၂၁
ခမာ	၂၀၄
ခမော	၂၂၉
ခယေ ဉာဏံ	၁၆၇
ခရဿရေန	၃၆
ခလမူသိကာယော	၁၃
ခါဒနီယာနိ	၁၀၉
ခိဍ္ဍာပဒေါသိကံ	၁၄
ခီဏာသဝေါ	၄၇
ခီယိတဗ္ဗံ ခီယေယျ	၅၃
ခုဒ္ဒမဓုံ	၅၀
ခေမံ	၁၀၄
[ဂ]	
ဂဏကမဟာမတ္တာ	၃၅
ဂဏနာယ ဝါ	၇၈
ဂတပစ္စာဂတံ	၁၉၂
ဂတိမာ	၇၇
ဂတိယော	၂၀၉
ဂန္ထာ	၂၀၆

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ga]	
Ganthe karontā	54
Gandhasampannā	49
Gadhito	21
Vanagahanaṁ	38
Gabbhāvakkantīsu	69
Gabbhiniyo	46
Gambhīranemo	96
Gammaṁ	80
Garūnaṁ dārā	37
Gahaṇiyā	212
Gahapati	178
Gahapati necayikā	10
Gāravo	246
Gilānā vuṭṭhito	226
Gilānupaṭṭhānena	139
Gumbaṁ ṭhapetvā	142
Guyhamassa ācikkhati	133
Gokāṇā	18
Gocarāya pakkameyyaṁ	12
Gocare	30
Goyugehi	11
[Gha]	
Ghāsamesamānā	54
[Ca]	
Cakkavattivatte	33
Cakkhumantassa	144
Caṇḍā	150
Cattāni	234
Cattāri cakkāni	243

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ca]	
Catukkuṇḍiko	4
Caturo dasa	121
Candimasūriyā	50
Caraṇaṁ	112
Carataṁ	30
Cara vādappamokkhāya	89
Cariya	111
Caviya	111
Cārikaṁ caramāno	153
Cittabhāvanā	185
Cittaviveko	247
Cittavisuddhi	247
Cintāmayā paññā	184
Ciraṁ yapeti	109
Cīvarakkhettaṁ	192
Cīvarasantoso	192
Cīvarahetu	204
Cuddasapāpakāpagato	126
Cetaso upakkilese	64
Cetasovinibandhā	214
Cetiyaṁ	7
Cetokhilā	213
Cetopharaṇatā	244
Cetosamādhiṁ	71
Codakena	211
Codanāvatthūni	182
[Cha]	
Chandasamādhi	189
Chandaṁ janeti	189

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဂ]	
ဂန္ထေ ကရောန္တာ	၅၄
ဂန္ဓသမ္ပန္နာ	၄၉
ဂဓိတော	၂၁
ဝနဂဟနံ	၃၈
ဂဗ္ဘာဝက္ကန္တီသု	၆၉
ဂဗ္ဘိနိယော	၄၆
ဂမ္ဘီရနေမော	၉၆
ဂမ္မံ	၈၀
ဂရူနံ ဒါရာ	၃၇
ဂဟဏီယာ	၂၁၂
ဂဟပတိ	၁၇၈
ဂဟပတိ နေစယိကာ	၁၀
ဂါရဝေါ	၂၄၆
ဂိလာနာ ဝုဋ္ဌိတော	၂၂၆
ဂိလာနုပဋ္ဌာနေန	၁၃၉
ဂုမ္ဗံ ဌပေတွာ	၁၄၂
ဂုယှမဿ အာစိက္ခတိ	၁၃၃
ဂေါကာဏာ	၁၈
ဂေါစရာယ ပက္ကမေယျံ	၁၂
ဂေါစရေ	၃၀
ဂေါယုဂေဟိ	၁၁
[ဃ]	
ဃာသမေသမာနာ	၅၄
[စ]	
စက္ကဝတ္တိဝတ္တေ	၃၃
စက္ခုမန္တဿ	၁၄၄
စဏ္ဍာ	၁၅၀
စတ္တာနိ	၂၃၄
စတ္တာရိ စက္ကာနိ	၂၄၃

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[စ]	
စတုက္ကုဏ္ဍိကော	၄
စတုရော ဒသ	၁၂၁
စန္ဒိမသူရိယာ	၅၀
စရဏံ	၁၁၂
စရတံ	၃၀
စရ ဝါဒပ္ပမောက္ခာယ	၈၉
စရိယ	၁၁၁
စဝိယ	၁၁၁
စာရိကံ စရမာနော	၁၅၃
စိတ္တဘာဝနာ	၁၈၅
စိတ္တဝိဝေကော	၂၄၇
စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ	၂၄၇
စိန္တာမယာ ပညာ	၁၈၄
စိရံ ယပေတိ	၁၀၉
စီဝရက္ခေတ္တံ	၁၉၂
စီဝရသန္တောသော	၁၉၂
စီဝရဟေတု	၂၀၄
စုဒ္ဒသပါပကာပဂတော	၁၂၆
စေတသော ဥပက္ကိလေသေ	၆၄
စေတသောဝိနိဗန္ဓာ	၂၁၄
စေတိယံ	၇
စေတောခိလာ	၂၁၃
စေတောဖရဏတာ	၂၄၄
စေတောသမာဓိံ	၇၁
စောဒကေန	၂၁၁
စောဒနာဝတ္ထူနိ	၁၈၂
[ဆ]	
ဆန္ဒသမာဓိ	၁၈၉
ဆန္ဒံ ဇနေတိ	၁၈၉

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Cha]	
Chandāgatiṁ gacchanto	127
Chaddisāpaṭicchādi	126, 135
Chambhitattaṁ	10
Chamānikiṇṇaṁ	4
Chavimaṁsalohitaṁ	71
Chaḷaṅgasamannāgato	234
Chijjeyyuṁ	11
[Ja]	
Janapadā na pabbanti	35
Janetasmiṁ	47
Jayaṁ veraṁ	129
Jayāpekkho	75
Jalaṁ aggīva bhāsati	134
Jalābujā	206
Javanapaññā	114
Jāgariyānuyogamanuyutto	76
Jātijarāmaraṇiyā	27
Jātitthero	181
Jānatā	96
Jino	129
[Jha]	
Jhāyī	76
[Ña]	
Ñāṇadassanapaṭilābhāya	189
Ñāṇadassanavisuddhi	247
Ñāṇavādena	8
Ñātibyasanaṁ	211

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ña]	
Ñātisampadā	211
Ñāyappaṭipanno	93
Ñāyamārādhessati	93
[Ṭha]	
Ṭhānakusalatā	162
Ṭhānā cutaṁ	32
Ṭhānehi	126
Ṭhitibhāgiyo	244
[Ta]	
Taggha	45
Tacappattā	24
Tacotthatā	112
Tacchā	241
Taṇḍulapphalo	53, 146
Tatrupāyāya	230
Tatrūpapattiyā saṁvattati	227
Tathatto	122
Tathāgato	99
Tatthetaṁ vuccati	105, 107
Tatheva taṁ vipākaṁ	7
Tatheva taṁ hoti	71
Tadagge kho	53
Tadatthajotakaṁ	109
Tadassa Bhagavato musā	9
Taddiguṇaṁ taddiguṇāhaṁ	8
Taddiguṇaṁ bhogaṁ	133
Tadetarahi dhammasammataṁ	53
Tapassitāya	24

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဆ]	
ဆန္ဒာဂတိံ ဂစ္ဆန္တော	၁၂၇
ဆဒ္ဒိသာပဋိစ္ဆာဒိ	၁၂၆-၁၃၅
ဆမ္ဘိတတ္တံ	၁၀
ဆမာနိကိဏ္ဏံ	၄
ဆဝိမံသလောဟိတံ	၇၁
ဆဠင်္ဂသမန္နာဂတော	၂၃၄
ဆိဇ္ဇေယျုံ	၁၁
[ဇ]	
ဇနပဒါ န ပဗ္ဗန္တိ	၃၅
ဇနေတသ္မိံ	၄၇
ဇယံ ဝေရံ	၁၂၉
ဇယာပေက္ခော	၇၅
ဇလံ အဂ္ဂီဝ ဘာသတိ	၁၃၄
ဇလာဗုဇာ	၂၀၆
ဇဝနပညာ	၁၁၄
ဇာဂရိယာနုယောဂမနုယုတ္တော	၇၆
ဇာတိဇရာမရဏိယာ	၂၇
ဇာတိတ္ထေရော	၁၈၁
ဇာနတာ	၉၆
ဇိနော	၁၂၉
[ဈ]	
ဈာယီ	၇၆
[ဉ]	
ဉာဏဒဿနပဋိလာဘာယ	၁၈၉
ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ	၂၄၇
ဉာဏဝါဒေန	၈
ဉာတိဗျသနံ	၂၁၁

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဉ]	
ဉာတိသမ္ပဒါ	၂၁၁
ဉာယပ္ပဋိပန္နော	၉၃
ဉာယမာရာဓေဿတိ	၉၃
[ဌ]	
ဌာနကုသလတာ	၁၆၂
ဌာနာ စုတံ	၃၂
ဌာနေဟိ	၁၂၆
ဌိတိဘာဂိယော	၂၄၄
[တ]	
တဂ္ဃ	၄၅
တစပ္ပတ္တာ	၂၄
တစောတ္ထတာ	၁၁၂
တစ္ဆာ	၂၄၁
တဏ္ဍုလပ္ဖလော	၅၃-၁၄၆
တတြုပါယာယ	၂၃၀
တတြူပပတ္တိယာ သံဝတ္တတိ	၂၂၇
တထတ္တော	၁၂၂
တထာဂတော	၉၉
တတ္ထေတံ ဝုစ္စတိ	၁၀၅-၁၀၇
တထေဝ တံ ဝိပါကံ	၇
တထေဝ တံ ဟောတိ	၇၁
တဒဂ္ဂေ ခေါ	၅၃
တဒတ္ထဇောတကံ	၁၀၉
တဒဿ ဘဂဝတော မုသာ	၉
တဒ္ဒိဂုဏံ တဒ္ဒိဂုဏာဟံ	၈
တဒ္ဒိဂုဏံ ဘောဂံ	၁၃၃
တဒေတရဟိ ဓမ္မသမ္မတံ	၅၃
တပဿိတာယ	၂၄

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ta]	
Tapassino upakkileso	20
Tapassī	20
Tapaṁ samādiyati	20
Tapojigucchā	19
Tamaparāyaṇo	208
Tamo	208
Tayidaṁ kiṁsu	97
Tayo antā	174
Tayo addhā	173
Taraṇāya	26
Tassetaṁ kallaṁ vacanāya	48
Taṁ kutettha labbhā	228
Tāvadeva	28
Tyāssa mittā	130
Tikkhapaññā	115
Tiṇṇaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā	77
Tiṇhāni satthāni	38
Tiṇā bhiyyo	131
Tiṇṇo	26
Tibbaṁ	246
Tibbaṁ vadhakacittaṁ	37
Tiriyaṁ	230
Tīṇi antaradhānāni	82
Tīṇi parinibbānāni	83
Tībhi	108
Tucchakumbhīva	18
Tucchā	15
Tuṇḍikīre pacitvāna	146
Tuṇhībhūtaṁ tuṇhībhūtaṁ	155
Tuṇhībhūto	25

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ta]	
Tumhe khvattha	44
Tusitā	183
Tuliya	118
Tedha honti manomayā	49
[Tha]	
Thaddho hoti atimānī	23
Thāmavatā	80
Thūpaṁ	192
Thero	94
[Da]	
Dakkhā ca hoti	138
Dakkhiṇā visuddhiyo	207
Dakkhiṇeyyaggi	178
Dakkhiṇaṁ anuppadassāmi	136
Daṇḍamāṇavakāni	149
Damathāya	26
Damā	204
Dame	105
Dassanānuttariyaṁ	185
Dahati	227
Daharo susu kumāro	118
Daḷhapākāratoraṇaṁ	64
Daḷhasamādāno	102
Daḷhuddhāpaṁ	64
Dānamayaṁ	181
Dānavatthūni	227
Dānasaṁvibhāge	103
Dānūpapattiyo	227
Dāyajjaṁ paṭipajjāmi	136

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[တ]	
တပဿိနော ဥပက္ကိလေသော	၂၀
တပဿီ	၂၀
တပံ သမာဒိယတိ	၂၀
တပေါဇိဂုစ္ဆာ	၁၉
တမပရာယဏော	၂၀၈
တမော	၂၀၈
တယိဒံ ကိံသု	၉၇
တယော အန္တာ	၁၇၄
တယော အဒ္ဓါ	၁၇၃
တရဏာယ	၂၆
တဿေတံ ကလ္လံ ဝစနာယ	၄၈
တံ ကုတေတ္ထ လဗ္ဘာ	၂၂၈
တာဝဒေဝ	၂၈
တျာဿ မိတ္တာ	၁၃၀
တိက္ခပညာ	၁၁၅
တိဏ္ဏံ သံယောဇနာနံ ပရိက္ခယာ	၇၇
တိဏှာနိ သတ္ထာနိ	၃၈
တိဏာ ဘိယျော	၁၃၁
တိဏ္ဏော	၂၆
တိဗ္ဗံ	၂၄၆
တိဗ္ဗံ ဝဓကစိတ္တံ	၃၇
တိရိယံ	၂၃၀
တီဏိ အန္တရဓာနာနိ	၈၂
တီဏိ ပရိနိဗ္ဗာနာနိ	၈၃
တီဘိ	၁၀၈
တုစ္ဆကုမ္ဘီဝ	၁၈
တုစ္ဆာ	၁၅
တုဏ္ဍိကီရေ ပစိတွာန	၁၄၆
တုဏှီဘူတံ တုဏှီဘူတံ	၁၅၅
တုဏှီဘူတော	၂၅

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[တ]	
တုမှေ ခွတ္ထ	၄၄
တုသိတာ	၁၈၃
တုလိယ	၁၁၈
တေဓ ဟောန္တိ မနောမယာ	၄၉
[ထ]	
ထဒ္ဓေါ ဟောတိ အတိမာနီ	၂၃
ထာမဝတာ	၈၀
ထူပံ	၁၉၂
ထေရော	၉၄
[ဒ]	
ဒက္ခာ စ ဟောတိ	၁၃၈
ဒက္ခိဏာ ဝိသုဒ္ဓိယော	၂၀၇
ဒက္ခိဏေယျဂ္ဂိ	၁၇၈
ဒက္ခိဏံ အနုပ္ပဒဿာမိ	၁၃၆
ဒဏ္ဍမာဏဝကာနိ	၁၄၉
ဒမထာယ	၂၆
ဒမာ	၂၀၄
ဒမေ	၁၀၅
ဒဿနာနုတ္တရိယံ	၁၈၅
ဒဟတိ	၂၂၇
ဒဟရော သုသု ကုမာရော	၁၁၈
ဒဠှပါကာရတောရဏံ	၆၄
ဒဠှသမာဒါနော	၁၀၂
ဒဠှုဒ္ဓါပံ	၆၄
ဒါနမယံ	၁၈၁
ဒါနဝတ္ထူနိ	၂၂၇
ဒါနသံဝိဘာဂေ	၁၀၃
ဒါနူပပတ္တိယော	၂၂၇
ဒါယဇ္ဇံ ပဋိပဇ္ဇာမိ	၁၃၆

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Da]	
Dārupattikantevāsī	11
Dāliddiyaṁ	36
Diṭṭhadhammasukhavihārāya	189
Diṭṭhavāditā	208
Diṭṭhadhammasukhavihārānaṁ	80
Diṭṭhinissayā	100
Diṭṭhipaṭivedhe	223
Diṭṭhippatto	73
Diṭṭhibyasanaṁ	211
Diṭṭhivisuddhi	165, 247
Diṭṭhisampadā	165
Diṭṭhisāmaññagato	217
Diṭṭhupādānaṁ	206
Diṭṭhe ceva dhamme abhisamparāyañca	47
Ditto	12
Dinnādāyino	139
Dibbacakkhu	185
Dibbo vihāro	188
Dibbaṁ yānaṁ	147
Divā divassa	16
Divāsaññaṁ adhiṭṭhāti	189
Disāsu parittāṇaṁ karonti	137
Dīghapāsaṇhiko	108
Dukkaraṁ	15
Dukkhadukkhatā	174
Dukkhassantakiriyāya	238
Duccaritāni	167
Dujjānaṁ	19
Duppaṭinissaggī	23, 218
Duppaṭivijjho	239, 241

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Da]	
Duppavedite	89
Duvidhaṁ kusalaṁ	32
Durakkhāte	89
Devaññataro vā	214
Dovacassatā	161
Dovārikā	35
Dvayakārī	55
Dvayagāminī	10
Dvedhikajātā	89
[Dha]	
Dhajāhaṭaṁ	192
Dhanajāni	128
Dhammakāmo	230
Dhammakāyo	49
Dhammakkhandhā	205
Dhammajo dhammanimmito	49
Dhammaññū	221
Dhammathero	181
Dhammadāyādo	49
Dhammaddhajo dhammaketu	34
Dhammanvayo	63
Dhammanisantiyā	223
Dhammapaṭisaṁvedino	215
Dhammapadāni	204
Dhammamacchariyaṁ	210
Dhammabhūto	49
Dhammayāgaṁ	112
Dhammasammukhatā	224
Dhammādhipateyyo	34

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဒ]	
ဒါရုပတ္တိကန္တေဝါသီ	၁၁
ဒါလိဒ္ဒိယံ	၃၆
ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရာယ	၁၈၉
ဒိဋ္ဌဝါဒိတာ	၂၀၈
ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရာနံ	၈၀
ဒိဋ္ဌိနိဿယာ	၁၀၀
ဒိဋ္ဌိပဋိဝေဓေ	၂၂၃
ဒိဋ္ဌိပ္ပတ္တော	၇၃
ဒိဋ္ဌိဗျသနံ	၂၁၁
ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ	၁၆၅-၂၄၇
ဒိဋ္ဌိသမ္ပဒါ	၁၆၅
ဒိဋ္ဌိသာမညဂတော	၂၁၇
ဒိဋ္ဌုပါဒါနံ	၂၀၆
ဒိဋ္ဌေ စေဝ ဓမ္မေ အဘိသမ္ပရာယဉ္စ	၄၇
ဒိတ္တော	၁၂
ဒိန္နာဒါယိနော	၁၃၉
ဒိဗ္ဗစက္ခု	၁၈၅
ဒိဗ္ဗော ဝိဟာရော	၁၈၈
ဒိဗ္ဗံ ယာနံ	၁၄၇
ဒိဝါ ဒိဝဿ	၁၆
ဒိဝါသညံ အဓိဋ္ဌာတိ	၁၈၉
ဒိသာသု ပရိတ္တာဏံ ကရောန္တိ	၁၃၇
ဒီဃပါသဏိကော	၁၀၈
ဒုက္ကရံ	၁၅
ဒုက္ခဒုက္ခတာ	၁၇၄
ဒုက္ခဿန္တကိရိယာယ	၂၃၈
ဒုစ္စရိတာနိ	၁၆၇
ဒုဇ္ဇာနံ	၁၉
ဒုပ္ပဋိနိဿဂ္ဂီ	၂၃-၂၁၈
ဒုပ္ပဋိဝိဇ္ဈော	၂၃၉-၂၄၁

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဒ]	
ဒုပ္ပဝေဒိတေ	၈၉
ဒုဝိဓံ ကုသလံ	၃၂
ဒုရက္ခာတေ	၈၉
ဒေဝညတရော ဝါ	၂၁၄
ဒေါဝစဿတာ	၁၆၁
ဒေါဝါရိကာ	၃၅
ဒွယကာရီ	၅၅
ဒွယဂါမိနီ	၁၀
ဒွေဓိကဇာတာ	၈၉
[ဓ]	
ဓဇာဟဋံ	၁၉၂
ဓနဇာနိ	၁၂၈
ဓမ္မကာမော	၂၃၀
ဓမ္မကာယော	၄၉
ဓမ္မက္ခန္ဓာ	၂၀၅
ဓမ္မဇော ဓမ္မနိမ္မိတော	၄၉
ဓမ္မညူ	၂၂၁
ဓမ္မထေရော	၁၈၁
ဓမ္မဒါယာဒေါ	၄၉
ဓမ္မဒ္ဓဇော ဓမ္မကေတု	၃၄
ဓမ္မန္ဝယော	၆၃
ဓမ္မနိသန္တိယာ	၂၂၃
ဓမ္မပဋိသံဝေဒိနော	၂၁၅
ဓမ္မပဒါနိ	၂၀၄
ဓမ္မမစ္ဆရိယံ	၂၁၀
ဓမ္မဘူတော	၄၉
ဓမ္မယာဂံ	၁၁၂
ဓမ္မသမ္မုခတာ	၂၂၄
ဓမ္မာဓိပတေယျော	၃၄

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Dha]	
Dhammānudhammappaṭipatti	203
Dhammānudhammaṁ	111
Dhammānusārī	74
Dhammikaṁ rakkhāvaraṇaguttiṁ saṁvidahassu	34
Dhammikathā	155
Dhammūpasaṁhitaṁ	112
Dhamme	105, 213
Dhamme ñāṇaṁ	202
Dhammena	119
Dhammo	74, 230
Dhammaṁ apacayamāno	33
Dhātunānattaṁ	248
Dhātuyo	214
Dhitimā	77
[Na]	
Nakkhattāni tārakarūpāni	52
Na ca visaṭaṁ	119
Na ca visāci	119
Na ca vebhūtiyaṁ	75
Na ca sārambhajaṁ	75
Natthi dāni punabbhavo	98
Nadīviduggaṁ	38
Nandūpasecanaṁ	204
Na bhāvitamasīsati	24
Na lacchati	30
Na saṅkīyanti	191
Na sampāyāsi	7
Nasasaṅkhāraniggayhavārita-gato	245

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Na]	
Na hi deva	36
Na hetaṁ āvuso	99
Nāgehi	14
Nāṭaputtiyesu	89
Nātisītāya nāccuṇhāya	212
Nāthakaraṇā	229
Nānutappo	94
Nānuppadiyamāne	36
Nāpadānaṁ paññāyati	53
Nābhisajji	116
Nāmaṁ	159
Nālaṁ dārabharaṇāya	130
Nālaṁ sallāpāya	18
Nikāmalābhī	81
Nikkhamati	69
Nijjaravatthūni	248
Niddasavatthūni	222
Nidhānavatiṁ	76
Nipaccakāraṁ	48
Nippapañcassa	247
Nibbānapattiyā	238
Nibbinnarūpā	89
Nibbuyhamānāya	53
Nibbeṭhehi vā	89
Nibbedhabhāgiyā	221
Nibbedhikapaññā	115
Nibbedhikāya	212
Nibbedhabhāgiyo	244
Nimmānarati	183
Nimittānusārī	219

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဓ]	
ဓမ္မာနုဓမ္မပ္ပဋိပတ္တိ	၂၀၃
ဓမ္မာနုဓမ္မံ	၁၁၁
ဓမ္မာနုသာရီ	၇၄
ဓမ္မိကံ ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိံ သံဝိဒဟဿု	၃၄
ဓမ္မိကထာ	၁၅၅
ဓမ္မူပသံဟိတံ	၁၁၂
ဓမ္မေ	၁၀၅-၂၁၃
ဓမ္မေ ဉာဏံ	၂၀၂
ဓမ္မေန	၁၁၉
ဓမ္မော	၇၄-၂၃၀
ဓမ္မံ အပစယမာနော	၃၃
ဓာတုနာနတ္တံ	၂၄၈
ဓာတုယော	၂၁၄
ဓိတိမာ	၇၇
[န]	
နက္ခတ္တာနိ တာရကရူပါနိ	၅၂
န စ ဝိသဋံ	၁၁၉
န စ ဝိသာစိ	၁၁၉
န စ ဝေဘူတိယံ	၇၅
န စ သာရမ္ဘဇံ	၇၅
နတ္ထိ ဒါနိ ပုနဗ္ဘဝေါ	၉၈
နဒီဝိဒုဂ္ဂံ	၃၈
နန္ဒူပသေစနံ	၂၀၄
န ဘာဝိတမသီသတိ	၂၄
န လစ္ဆတိ	၃၀
န သင်္ခီယန္တိ	၁၉၁
န သမ္ပာယာသိ	၇
နသသင်္ခါရနိဂ္ဂယှဝါရိတဂတော	၂၄၅

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[န]	
န ဟိ ဒေဝ	၃၆
န ဟေတံ အာဝုသော	၉၉
နာဂေဟိ	၁၄
နာဋပုတ္တိယေသု	၈၉
နာတိသီတာယ နာစ္စုဏှာယ	၂၁၂
နာထကရဏာ	၂၂၉
နာနုတပ္ပေါ	၉၄
နာနုပ္ပဒိယမာနေ	၃၆
နာပဒါနံ ပညာယတိ	၅၃
နာဘိသဇ္ဇိ	၁၁၆
နာမံ	၁၅၉
နာလံ ဒါရဘရဏာယ	၁၃၀
နာလံ သလ္လာပါယ	၁၈
နိကာမလာဘီ	၈၁
နိက္ခမတိ	၆၉
နိဇ္ဇရဝတ္ထူနိ	၂၄၈
နိဒ္ဒသဝတ္ထူနိ	၂၂၂
နိဓာနဝတိံ	၇၆
နိပစ္စကာရံ	၄၈
နိပ္ပပဉ္စဿ	၂၄၇
နိဗ္ဗာနပတ္တိယာ	၂၃၈
နိဗ္ဗိန္နရူပါ	၈၉
နိဗ္ဗုယှမာနာယ	၅၃
နိဗ္ဗေဌေဟိ ဝါ	၈၉
နိဗ္ဗေဓဘာဂိယာ	၂၂၁
နိဗ္ဗေဓိကပညာ	၁၁၅
နိဗ္ဗေဓိကာယ	၂၁၂
နိဗ္ဗေဓဘာဂိယော	၂၄၄
နိမ္မာနရတိ	၁၈၃
နိမိတ္တာနုသာရီ	၂၁၉

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Na]	
Nimittena ādisati	70
Niyyāniko	93
Niratthakena	132
Nirabbudaṁ	104
Nirayo	209
Nirāmiso	245
Nirodhataṇhā	170
Nirodhasaññā	221
Niviṭṭhā	48
Nivātavutti	140
Nisantiyā	95
Nissaraṇapañño	196
Nissaraṇiyā	214, 218
Nihīyati yaso tassa	127
Nīvaraṇāni	210
Nunnāni	234
Nekatikā	130
Nekkhammadhātu	169
Nekkhammavitakko	168
Nekkhammaṁ	214, 242
Netā	141
Nevattānukkaṁseti	196, 201
Neva mahārājānaṁ ādiyanti	150
Nevasekkho nāsekkho	181, 183
No anayaṁ āpajjati	14
No hīnāyāvattati	24

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Pakkaṁ paṭivirūḷhaṁ	53
Paccakkhāto	2
Pañcaṅgavippahīno	234
Paccattaññeva nibbuti viditā	14
Paccattaṁ yoniso manasikārā	77
Paccatthikena	104
Pañcabalāni	67
Paccavekkhaṇanimittaṁ	244
Pacārā tassa rājino	147
Paccāmittena	104
Pañcindriyāni	67
Paccupaṭṭhāsi	28
Paccupaṭṭhitakāmā	182
Paccuppannasukho	245
Paccesanto pakāsenti	148
Paññattā	100
Paññattiyā	100
Paññavato	247
Paññā	248
Paññācakkhu	185
Paññādhanaṁ	221
Paññādhiṭṭhānaṁ	205
Paññāpāripūriṁ	27
Paññābhāvanā	185
Paññāya	118, 206
Paññāya dubbalikaraṇī	128
Paññāya dubbalīkaraṇe	64
Paññāvimutto	73
Paññāvudhaṁ	184
Paññāveyyattiyaṁ	18

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[န]	
နိမိတ္တေန အာဒိသတိ	၇၀
နိယျာနိကော	၉၃
နိရတ္ထကေန	၁၃၂
နိရဗ္ဗုဒံ	၁၀၄
နိရယော	၂၀၉
နိရာမိသော	၂၄၅
နိရောဓတဏှာ	၁၇၀
နိရောဓသညာ	၂၂၁
နိဝိဋ္ဌာ	၄၈
နိဝါတဝုတ္တိ	၁၄၀
နိသန္တိယာ	၉၅
နိဿရဏပညော	၁၉၆
နိဿရဏီယာ	၂၁၄-၂၁၈
နိဟီယတိ ယသော တဿ	၁၂၇
နီဝရဏာနိ	၂၁၀
နုန္နာနိ	၂၃၄
နေကတိကာ	၁၃၀
နေက္ခမ္မဓာတု	၁၆၉
နေက္ခမ္မဝိတက္ကော	၁၆၈
နေက္ခမ္မံ	၂၁၄-၂၄၂
နေတာ	၁၄၁
နေဝတ္တာနုက္ကံသေတိ	၁၉၆-၂၀၁
နေဝ မဟာရာဇာနံ အာဒိယန္တိ	၁၅၀
နေဝသေက္ခော နာသေက္ခော	၁၈၁-၁၈၃
နော အနယံ အာပဇ္ဇတိ	၁၄
နော ဟီနာယာဝတ္တတိ	၂၄

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ]	
ပက္ကံ ပဋိဝိရူဠှံ	၅၃
ပစ္စက္ခာတော	၂
ပဉ္စင်္ဂဝိပ္ပဟီနော	၂၃၄
ပစ္စတ္တညေဝ နိဗ္ဗုတိ ဝိဒိတာ	၁၄
ပစ္စတ္တံ ယောနိသော မနသိကာရာ	၇၇
ပစ္စတ္ထိကေန	၁၀၄
ပဉ္စဗလာနိ	၆၇
ပစ္စဝေက္ခဏနိမိတ္တံ	၂၄၄
ပစာရာ တဿ ရာဇိနော	၁၄၇
ပစ္စာမိတ္တေန	၁၀၄
ပဉ္စိန္ဒြိယာနိ	၆၇
ပစ္စုပဋ္ဌာသိ	၂၈
ပစ္စုပဋ္ဌိတကာမာ	၁၈၂
ပစ္စုပ္ပန္နသုခေါ	၂၄၅
ပစ္စေသန္တော ပကာသေန္တိ	၁၄၈
ပညတ္တာ	၁၀၀
ပညတ္တိယာ	၁၀၀
ပညဝတော	၂၄၇
ပညာ	၂၄၈
ပညာစက္ခု	၁၈၅
ပညာဓနံ	၂၂၁
ပညာဓိဋ္ဌာနံ	၂၀၅
ပညာပါရိပူရိံ	၂၇
ပညာဘာဝနာ	၁၈၅
ပညာယ	၁၁၈-၂၀၆
ပညာယ ဒုဗ္ဗလိကရဏီ	၁၂၈
ပညာယ ဒုဗ္ဗလီကရဏေ	၆၄
ပညာဝိမုတ္တော	၇၃
ပညာဝုဓံ	၁၈၄
ပညာဝေယျတ္တိယံ	၁၈

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Pañhaṁ apucchi	7
Paṭākaṁ parihareyyuṁ	88
Paṭikūlasaññī	79
Paṭighātāya	96
Paṭinissaṭṭhāni	235
Paṭipadāñāṇadassanavisuddhi	247
Paṭipadānussariyaṁ	185
Paṭipatti	82
Paṭippassaddhaladdho	245
Paṭibhānavā	140
Paṭibhogiyā	120
Paṭirūpadesavāso	243
Paṭilabhati	104
Paṭilābhagatena	115
Paṭivānarūpā	89
Paṭivedho	82
Paṭisaṅkhānabalaṁ	165
Paṭisanthāro	163
Paṭisallāne	223
Paṭisallānasāruppāni	17
Paṭisallīno	16
Paṭisevati	190
Paṭisaṁvedesi	33
Paṭihārakaṁ	120
Paṇḍito	64, 140
Paṇavena	36
Paṇidhāya	214
Paṇīto	245
Paṇunnāni	234
Pattayogakkhemā	94

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Pattakkhandho	25
Pantāni	17
Patirūpena	136
Patitthiyanā	116
Pattaṁ	98
Panthaduhanaṁ	36
Panthikaṁ	192
Padakkhiṇaggāhī anusāsaniṁ	229
Padālatā	52
Padīpeyyaṁ	107
Padhānasaṅkhārā	189
Padhānāni	202
Padhānāya	213
Padhāniyaṅgāni	212
Padhānesu	74
Pannamusalā	54
Panāso	116
Papaṭikappattā	23
Pabbaji	33
Pabbajitaṁ upāsitā	115
Pabbatavisamaṁ	38
Pamattassa sāpateyyaṁ	132
Pamādaṭṭhānaṁ	127
Payaso tattassa	49
Payirupāsanti	149
Paranimmitakāmā	183
Parapuggalavimuttiñāṇe	77
Parābhūtarūpo	11
Parāmasāmi	14
Parikkhīṇabhavasaṁyojano	47

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ]	
ပဉ္ဟံ အပုစ္ဆိ	၇
ပဋာကံ ပရိဟရေယျုံ	၈၈
ပဋိကူလသညီ	၇၉
ပဋိဃာတာယ	၉၆
ပဋိနိဿဋ္ဌာနိ	၂၃၅
ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ	၂၄၇
ပဋိပဒါနုဿရိယံ	၁၈၅
ပဋိပတ္တိ	၈၂
ပဋိပ္ပဿဒ္ဓလဒ္ဓေါ	၂၄၅
ပဋိဘာနဝါ	၁၄၀
ပဋိဘောဂိယာ	၁၂၀
ပဋိရူပဒေသဝါသော	၂၄၃
ပဋိလဘတိ	၁၀၄
ပဋိလာဘဂတေန	၁၁၅
ပဋိဝါနရူပါ	၈၉
ပဋိဝေဓော	၈၂
ပဋိသင်္ခါနဗလံ	၁၆၅
ပဋိသန္ထာရော	၁၆၃
ပဋိသလ္လာနေ	၂၂၃
ပဋိသလ္လာနသာရုပ္ပါနိ	၁၇
ပဋိသလ္လီနော	၁၆
ပဋိသေဝတိ	၁၉၀
ပဋိသံဝေဒေသိ	၃၃
ပဋိဟာရကံ	၁၂၀
ပဏ္ဍိတော	၆၄-၁၄၀
ပဏဝေန	၃၆
ပဏိဓာယ	၂၁၄
ပဏီတော	၂၄၅
ပဏုန္နာနိ	၂၃၄
ပတ္တယောဂက္ခေမာ	၉၄

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ]	
ပတ္တက္ခန္ဓော	၂၅
ပန္တာနိ	၁၇
ပတိရူပေန	၁၃၆
ပတိတ္ထိယနာ	၁၁၆
ပတ္တံ	၉၈
ပန္ထဒုဟနံ	၃၆
ပန္ထိကံ	၁၉၂
ပဒက္ခိဏဂ္ဂါဟီ အနုသာသနိံ	၂၂၉
ပဒါလတာ	၅၂
ပဒီပေယျံ	၁၀၇
ပဓာနသင်္ခါရာ	၁၈၉
ပဓာနာနိ	၂၀၂
ပဓာနာယ	၂၁၃
ပဓာနိယင်္ဂါနိ	၂၁၂
ပဓာနေသု	၇၄
ပန္နမုသလာ	၅၄
ပနာသော	၁၁၆
ပပဋိကပ္ပတ္တာ	၂၃
ပဗ္ဗဇိ	၃၃
ပဗ္ဗဇိတံ ဥပါသိတာ	၁၁၅
ပဗ္ဗတဝိသမံ	၃၈
ပမတ္တဿ သာပတေယျံ	၁၃၂
ပမာဒဋ္ဌာနံ	၁၂၇
ပယသော တတ္တဿ	၄၉
ပယိရုပါသန္တိ	၁၄၉
ပရနိမ္မိတကာမာ	၁၈၃
ပရပုဂ္ဂလဝိမုတ္တိဉာဏေ	၇၇
ပရာဘူတရူပေါ	၁၁
ပရာမသာမိ	၁၄
ပရိက္ခီဏဘဝသံယောဇနော	၄၇

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Parijanassavo	111
Pariññeyyo	239
Parinibbānāya	26
Parinibbāniko	229
Parinibbāyati	56
Paripuṇṇā	19, 45
Paripuṇṇasaṅkappo	20
Paripūrā	183
Paripphuṭā	183
Paribbājako	16
Pariyatti	82
Pariyādāya tiṭṭhati	218
Pariye ñāṇaṁ	202
Pariyesanānānattaṁ	248
Pariyesitaṁ	98
Parisaṅkāya	182
Parisaññū	222
Parisannā	183
Pariharissati	39
Parihito	8
Pariḷāhanānattaṁ	248
Pariḷāho	53, 215
Paraṁ vambheti	20
Pavakkhāmi	238
Pavaḍḍhissati	36
Pavivittassa	247
Pavivekāvudhaṁ	184
Pavedesi	88
Passasukhaṁ	214

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Pasādasaddhā	212
Pasāsati	35
Passaṁ na passati	94
Pasuṁ ekakhuraṁ katvā	147
Pahātabbo	239
Pahānapadhānaṁ	202
Pahānasaññā	216
Pahānāya	100
Pahīnāni	235
Pahoti	15
Paḷāsī	22, 218
Pākāravivaraṁ	64
Pākārasandhiṁ	64
Pāṇātipātā veramaṇi	233
Pāṇinā pahariṁsu	53
Pāṇīnaṁ	112
Pātabyataṁ	53
Pāturahesuṁ	50
Pādagaṇṭhirahu	112
Pādāpacce	46
Pānasakhā nāma	130
Pānāni	109
Pāpakaṁ diṭṭhigataṁ	5
Pāpamittatā	161
Pāpā nivārenti	133, 136
Pāpikānaṁ	23
Pāpiccho	23, 218
Pāmojjaṁ	215
Pāyamānā	46
Pāricariyāya	137

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ]	
ပရိဇနဿဝေါ	၁၁၁
ပရိညေယျော	၂၃၉
ပရိနိဗ္ဗာနာယ	၂၆
ပရိနိဗ္ဗာနိကော	၂၂၉
ပရိနိဗ္ဗာယတိ	၅၆
ပရိပုဏ္ဏာ	၁၉-၄၅
ပရိပုဏ္ဏသင်္ကပ္ပေါ	၂၀
ပရိပူရာ	၁၈၃
ပရိပ္ဖုဋာ	၁၈၃
ပရိဗ္ဗာဇကော	၁၆
ပရိယတ္တိ	၈၂
ပရိယာဒါယ တိဋ္ဌတိ	၂၁၈
ပရိယေ ဉာဏံ	၂၀၂
ပရိယေသနာနာနတ္တံ	၂၄၈
ပရိယေသိတံ	၉၈
ပရိသင်္ကာယ	၁၈၂
ပရိသညူ	၂၂၂
ပရိသန္နာ	၁၈၃
ပရိဟရိဿတိ	၃၉
ပရိဟိတော	၈
ပရိဠာဟနာနတ္တံ	၂၄၈
ပရိဠာဟော	၅၃-၂၁၅
ပရံ ဝမ္ဘေတိ	၂၀
ပဝက္ခာမိ	၂၃၈
ပဝဍ္ဎိဿတိ	၃၆
ပဝိဝိတ္တဿ	၂၄၇
ပဝိဝေကာဝုဓံ	၁၈၄
ပဝေဒေသိ	၈၈
ပဿသုခံ	၂၁၄

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ]	
ပသာဒသဒ္ဓါ	၂၁၂
ပသာသတိ	၃၅
ပဿံ န ပဿတိ	၉၄
ပသုံ ဧကခုရံ ကတွာ	၁၄၇
ပဟာတဗ္ဗော	၂၃၉
ပဟာနပဓာနံ	၂၀၂
ပဟာနသညာ	၂၁၆
ပဟာနာယ	၁၀၀
ပဟီနာနိ	၂၃၅
ပဟောတိ	၁၅
ပဠာသီ	၂၂-၂၁၈
ပါကာရဝိဝရံ	၆၄
ပါကာရသန္ဓိံ	၆၄
ပါဏာတိပါတာ ဝေရမဏီ	၂၃၃
ပါဏိနာ ပဟရိံသု	၅၃
ပါဏီနံ	၁၁၂
ပါတဗျတံ	၅၃
ပါတုရဟေသုံ	၅၀
ပါဒဂဏ္ဌိရဟု	၁၁၂
ပါဒါပစ္စေ	၄၆
ပါနသခါ နာမ	၁၃၀
ပါနာနိ	၁၀၉
ပါပကံ ဒိဋ္ဌိဂတံ	၅
ပါပမိတ္တတာ	၁၆၁
ပါပါ နိဝါရေန္တိ	၁၃၃-၁၃၆
ပါပိကာနံ	၂၃
ပါပိစ္ဆော	၂၃-၂၁၈
ပါမောဇ္ဇံ	၂၁၅
ပါယမာနာ	၄၆
ပါရိစရိယာယ	၁၃၇

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Pārisuddhipadhāniyaṅgaṁ	247
Pāvaḷā	11
Pāvārikambavane	57
Pāsaṁsā ca bhavanti	141
Piṇḍapātakkhettaṁ	197
Piṇḍapātapaṭisaṁyuttāni	198
Piṇḍapātasantoso	197
Pipāsā	130
Piyadassano	119
Piyasamudāhāro	230
Pisuṇā piṭṭhimaṁsikā	146
Pīṇeti	96
Pīti	215
Pītipharaṇatā	244
Pītibhakkhā	49
Pettike visaye	30
Pettikaṁ	33
Pemaṁ	246
Peyyavajjena	110
Puggalaññū	222
Puggalapaṇṇattīsu	72
Puggalasammukhatā	224
Pujjā ca bhavissanti pāsaṁsā ca	37
Puññakiriyavatthu	181
Puthudisā	125
Puthupaccekasaccāni	234
Puthupaññā	114
Puthusamaṇabrāhmaṇānaṁ	234
Pubbārāme Migāramātupāsāde	43
Pubbe ca katapuññatā	243

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Pubbenāparaṁ	35
Puratthimena vesāliṁ	7
Purimāsu jātīsu	107
Purimaṁ jātiṁ	102
Purisathāmena	80
Parisadhorayhena	80
Purisavisesakaro	118
Purisavisesaṁ jānāti	117
Purisakānaṁ	150
Purisaṁ jānāti	117
Pokkharasātakā	149
Poṇaṁ pabbhāraṁ	246
Pothujjanikaṁ	80
Porāṇā	191
Porāṇaṁ	46
Paṁsukūlaṁ	192
[Pha]	
Phassanānattaṁ	248
Phāsuvihārāya	144
Phītaṁ	104
Phuṭṭhā pāpimatā	27
Phegguppattā	24
[Ba]	
Bandhu	46
Balasmiṁ	42
Bahukāro	239
Bahujanappamaddanaṁ	121
Bahujanapubbaṅgamo	120

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ]	
ပါရိသုဒ္ဓိပဓာနိယင်္ဂံ	၂၄၇
ပါဝဠာ	၁၁
ပါဝါရိကမ္ဗဝနေ	၅၇
ပါသံသာ စ ဘဝန္တိ	၁၄၁
ပိဏ္ဍပါတက္ခေတ္တံ	၁၉၇
ပိဏ္ဍပါတပဋိသံယုတ္တာနိ	၁၉၈
ပိဏ္ဍပါတသန္တောသော	၁၉၇
ပိပါသာ	၁၃၀
ပိယဒဿနော	၁၁၉
ပိယသမုဒါဟာရော	၂၃၀
ပိသုဏာ ပိဋ္ဌိမံသိကာ	၁၄၆
ပီဏေတိ	၉၆
ပီတိ	၂၁၅
ပီတိဖရဏတာ	၂၄၄
ပီတိဘက္ခာ	၄၉
ပေတ္တိကေ ဝိသယေ	၃၀
ပေတ္တိကံ	၃၃
ပေမံ	၂၄၆
ပေယျဝဇ္ဇေန	၁၁၀
ပုဂ္ဂလညူ	၂၂၂
ပုဂ္ဂလပဏ္ဏတ္တီသု	၇၂
ပုဂ္ဂလသမ္မုခတာ	၂၂၄
ပုဇ္ဇာ စ ဘဝိဿန္တိ ပါသံသာ စ	၃၇
ပုညကိရိယဝတ္ထု	၁၈၁
ပုထုဒိသာ	၁၂၅
ပုထုပစ္စေကသစ္စာနိ	၂၃၄
ပုထုပညာ	၁၁၄
ပုထုသမဏဗြာဟ္မဏာနံ	၂၃၄
ပုဗ္ဗာရာမေ မိဂါရမာတုပါသာဒေ	၄၃
ပုဗ္ဗေ စ ကတပုညတာ	၂၄၃

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ]	
ပုဗ္ဗေနာပရံ	၃၅
ပုရတ္ထိမေန ဝေသာလိံ	၇
ပုရိမာသု ဇာတီသု	၁၀၇
ပုရိမံ ဇာတိံ	၁၀၂
ပုရိသထာမေန	၈၀
ပုရိသဓောရယှေန	၈၀
ပုရိသဝိသေသကရော	၁၁၈
ပုရိသဝိသေသံ ဇာနာတိ	၁၁၇
ပုရိသကာနံ	၁၅၀
ပုရိသံ ဇာနာတိ	၁၁၇
ပေါက္ခရသာတကာ	၁၄၉
ပေါဏံ ပဗ္ဘာရံ	၂၄၆
ပေါထုဇ္ဇနိကံ	၈၀
ပေါရာဏာ	၁၉၁
ပေါရာဏံ	၄၆
ပံသုကူလံ	၁၉၂
[ဖ]	
ဖဿနာနတ္တံ	၂၄၈
ဖာသုဝိဟာရာယ	၁၄၄
ဖီတံ	၁၀၄
ဖုဋ္ဌာ ပါပိမတာ	၂၇
ဖေဂ္ဂုပ္ပတ္တာ	၂၄
[ဗ]	
ဗန္ဓု	၄၆
ဗလသ္မိံ	၄၂
ဗဟုကာရော	၂၃၉
ဗဟုဇနပ္ပမဒ္ဒနံ	၁၂၁
ဗဟုဇနပုဗ္ဗင်္ဂမော	၁၂၀

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ba]	
Bahujanaṁ nidaṁsayi	112
Bahujanaṁ nidaṁsesi	112
Bahuno bahuṁ	122
Bāhirāni	216
Bāḷhaṁ	121
Bīraṇatthambake	5-6
Buddhavineyyā	238
Buddhānussati	220
Buddhiyā	118
Buddho so Bhagavā bodhāya	26
Buddhaṁ ādiccabandhunaṁ	145
Bodhijaṁ	97
Bodhiṁ	212
Byatto	64
Byantībhūtaṁ	246
Byagghoti maññati	13
Byañjanupetaṁ	95
Byāpādadhātu	169
Byāpādavitakko	168
Byāpādasaññā	168
Byāpādo	37, 116
Brahmakāyo	49
Brahmacariyena	214
Brahmacariyesanā	172
Brahmacārino	94
Brahmajā	45
Brāhmaṇakulīnā	44
Brāhmaṇakulā	44
Brāhmaṇajaccā	44
Brāhmaṇamaṇḍalassa	54

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ba]	
Brāhmaṇā	234
Brāhmaṇiyo	46
Brahmadāyādā	45
Brahmabhūto	49
Brahmassarattaṁ	122
Brahmanimmitā	45
Brahmā vihāro	188
Brahmuno puttā	45
[Bha]	
Bhakkhasaṁ	4
Bhagavato putto	49
Bhagavantaṁ uddissa	2
Bhaṇḍanā	89
Bhattavetanānuppadānena	139
Bhato ne bharissāmi	135
Bhadrakaṁ	202
Bhamarasseva irīyato	134
Bhayaṁ	10
Bhavataṇhā	170
Bhavadiṭṭhi	160
Bhavābhavo	204
Bhavāsavo	171
Bhavena	133
Bhavesanā	172
Bhāvanāpadhānaṁ	202
Bhāvanābalaṁ	165
Bhāvanamanvāya	56
Bhāvanāmayā paññā	184
Bhāvetabbo	239

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဗ]	
ဗဟုဇနံ နိဒံသယိ	၁၁၂
ဗဟုဇနံ နိဒံသေသိ	၁၁၂
ဗဟုနော ဗဟုံ	၁၂၂
ဗာဟိရာနိ	၂၁၆
ဗာဠှံ	၁၂၁
ဗီရဏတ္ထမ္ဘကေ	၅-၆
ဗုဒ္ဓဝိနေယျာ	၂၃၈
ဗုဒ္ဓါနုဿတိ	၂၂၀
ဗုဒ္ဓိယာ	၁၁၈
ဗုဒ္ဓေါ သော ဘဂဝါ ဗောဓာယ	၂၆
ဗုဒ္ဓံ အာဒိစ္စဗန္ဓုနံ	၁၄၅
ဗောဓိဇံ	၉၇
ဗောဓိံ	၂၁၂
ဗျတ္တော	၆၄
ဗျန္တီဘူတံ	၂၄၆
ဗျဂ္ဃောတိ မညတိ	၁၃
ဗျဉ္ဇနုပေတံ	၉၅
ဗျာပါဒဓာတု	၁၆၉
ဗျာပါဒဝိတက္ကော	၁၆၈
ဗျာပါဒသညာ	၁၆၈
ဗျာပါဒေါ	၃၇-၁၁၆
ဗြဟ္မကာယော	၄၉
ဗြဟ္မစရိယေန	၂၁၄
ဗြဟ္မစရိယေသနာ	၁၇၂
ဗြဟ္မစာရိနော	၉၄
ဗြဟ္မဇာ	၄၅
ဗြာဟ္မဏကုလီနာ	၄၄
ဗြာဟ္မဏကုလာ	၄၄
ဗြာဟ္မဏဇစ္စာ	၄၄
ဗြာဟ္မဏမဏ္ဍလဿ	၅၄

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဗ]	
ဗြာဟ္မဏာ	၂၃၄
ဗြာဟ္မဏိယော	၄၆
ဗြဟ္မဒါယာဒါ	၄၅
ဗြဟ္မဘူတော	၄၉
ဗြဟ္မဿရတ္တံ	၁၂၂
ဗြဟ္မနိမ္မိတာ	၄၅
ဗြဟ္မာ ဝိဟာရော	၁၈၈
ဗြဟ္မုနော ပုတ္တာ	၄၅
[ဘ]	
ဘက္ခသံ	၄
ဘဂဝတော ပုတ္တော	၄၉
ဘဂဝန္တံ ဥဒ္ဒိဿ	၂
ဘဏ္ဍနာ	၈၉
ဘတ္တဝေတနာနုပ္ပဒါနေန	၁၃၉
ဘတော နေ ဘရိဿာမိ	၁၃၅
ဘဒြကံ	၂၀၂
ဘမရဿေဝ ဣရီယတော	၁၃၄
ဘယံ	၁၀
ဘဝတဏှာ	၁၇၀
ဘဝဒိဋ္ဌိ	၁၆၀
ဘဝါဘဝေါ	၂၀၄
ဘဝါသဝေါ	၁၇၁
ဘဝေန	၁၃၃
ဘဝေသနာ	၁၇၂
ဘာဝနာပဓာနံ	၂၀၂
ဘာဝနာဗလံ	၁၆၅
ဘာဝနမန္ဝာယ	၅၆
ဘာဝနာမယာ ပညာ	၁၈၄
ဘာဝေတဗ္ဗော	၂၃၉

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Bha]	
Bhāveti	227
Bhikkhūsu parivasanti	44
Bhinnathūpe	89
Bhiyyobhiññataro	62
Bhītassa	133
Bhūtā	241
Bhūtaṁ tacchaṁ anatthasaṁhitaṁ	98
Bheraṇḍakaṁyeva	13
Bhogabyasanaṁ	211
Bhogasampadāya	211
Bhogasmiṁ	41
Bhogiyā	107
[Ma]	
Maṅkubhūto	25
Makkhī	22, 218
Maggāmaggañāṇadassana-visuddhi	247
Maccharāyati	5
Maccharī	22, 218
Majjati	20
Majjaṁ	127
Majjhimadhātu	170
Matimā	77
Mattaññū	221
Matteyyatāya	103
Mantassājīvino	35
Mantā mantā ca vācaṁ bhāsati	76
Mattaṁ mattaṁ	5
Madappamādā paṭiviratā	34
Madā	187
Manasikārakusalatā	162

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ma]	
Manujādhipati	122
Manussarāhasseyyakāni	17
Manopadoso	37
Manobhāvanīyānaṁ	16
Manosaṅkhārā paṇihitā	70
Manosamphasso	216
Maraṇavadhena	119
Maraṇasaññā	248
Mallesu	1
Mahattā	145
Mahatimahiṁ	116
Mahattaṁ	145
Mahājanasaṅgāhakaṁ	118
Mahāneru	146
Mahāpaññā	113
Mahāpurisalakkhaṇāni	101
Mahābandhanā	14
Mahārājānaṁ purisakānaṁ	150
Mahāvane	13
Mahāviduggā	14
Mahimaṁ	111
Mahīpatissa	118
Māgavikassa	38
Mā ca mayaṁ kañci	38
Mātarampi puttena samānetā	117
Mātukucchiṁ okkamati	69
Mātucchā	37
Mātulānī	37
Mānātimānajātikānaṁ	52
Mā pavattittha	34

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဘ]	
ဘာဝေတိ	၂၂၇
ဘိက္ခူသု ပရိဝသန္တိ	၄၄
ဘိန္နထူပေ	၈၉
ဘိယျောဘိညတရော	၆၂
ဘီတဿ	၁၃၃
ဘူတာ	၂၄၁
ဘူတံ တစ္ဆံ အနတ္ထသံဟိတံ	၉၈
ဘေရဏ္ဍကံယေဝ	၁၃
ဘောဂဗျသနံ	၂၁၁
ဘောဂသမ္ပဒါယ	၂၁၁
ဘောဂသ္မိံ	၄၁
ဘောဂိယာ	၁၀၇
[မ]	
မင်္ကုဘူတော	၂၅
မက္ခီ	၂၂-၂၁၈
မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ	၂၄၇
မစ္ဆရာယတိ	၅
မစ္ဆရီ	၂၂-၂၁၈
မဇ္ဇတိ	၂၀
မဇ္ဇံ	၁၂၇
မဇ္ဈိမဓာတု	၁၇၀
မတိမာ	၇၇
မတ္တညူ	၂၂၁
မတ္တေယျတာယ	၁၀၃
မန္တဿာဇီဝိနော	၃၅
မန္တာ မန္တာ စ ဝါစံ ဘာသတိ	၇၆
မတ္တံ မတ္တံ	၅
မဒပ္ပမာဒါ ပဋိဝိရတာ	၃၄
မဒါ	၁၈၇
မနသိကာရကုသလတာ	၁၆၂

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[မ]	
မနုဇာဓိပတိ	၁၂၂
မနုဿရာဟဿေယျကာနိ	၁၇
မနောပဒေါသော	၃၇
မနောဘာဝနီယာနံ	၁၆
မနောသင်္ခါရာ ပဏိဟိတာ	၇၀
မနောသမ္ဖဿော	၂၁၆
မရဏဝဓေန	၁၁၉
မရဏသညာ	၂၄၈
မလ္လေသု	၁
မဟတ္တာ	၁၄၅
မဟတိမဟိံ	၁၁၆
မဟတ္တံ	၁၄၅
မဟာဇနသင်္ဂါဟကံ	၁၁၈
မဟာနေရု	၁၄၆
မဟာပညာ	၁၁၃
မဟာပုရိသလက္ခဏာနိ	၁၀၁
မဟာဗန္ဓနာ	၁၄
မဟာရာဇာနံ ပုရိသကာနံ	၁၅၀
မဟာဝနေ	၁၃
မဟာဝိဒုဂ္ဂါ	၁၄
မဟိမံ	၁၁၁
မဟီပတိဿ	၁၁၈
မာဂဝိကဿ	၃၈
မာ စ မယံ ကဉ္စိ	၃၈
မာတရမ္ပိ ပုတ္တေန သမာနေတာ	၁၁၇
မာတုကုစ္ဆိံ ဩက္ကမတိ	၆၉
မာတုစ္ဆာ	၃၇
မာတုလာနီ	၃၇
မာနာတိမာနဇာတိကာနံ	၅၂
မာ ပဝတ္တိတ္ထ	၃၄

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ma]	
Māyāvī	218
Māro	30
Mā vata no ahosi	8
Māsācitaṁ	226
Mā hevantissa vacanīyo	218
Migaraññо	11
Migasaññaṁ	38
Micchattaniyato	174
Micchattā	226
Micchācāro	231
Micchādiṭṭhi	36, 218, 232
Micchādiṭṭhikamma-samādānahetu	55
Micchādiṭṭhiko	23
Micchādiṭṭhi nijjiṇṇā	248
Micchādhammo	36
Mittakaro	140
Mittāmaccānaṁ paribhūto	129
Mittāmaccesu paṭiyādenti	137
Middhasukhaṁ	214
Mucchati	20
Mucchito	21
Muṇḍake samaṇake	46
Muṭṭhassaccaṁ	164
Muttāni	234
Mutaṁ	98
Mudumaṁsāni	12
Musā	15
Mūlaghaccaṁ	36
Mūlato	233
Mettena kāyakammena	139

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ma]	
Metteyyo	39
Methunaṁ dhammaṁ samādāya	54
Medhāvī	64, 140
Merayaṁ	127
Moghapurisa	2
Moghamaññaṁ	100
Moneyyāni	186
Moranivāpo	19
Maṁsacakkhu	185
[Ya]	
Yakkhapacāro	150
Yagghe	17
Yatra hi	19
Yatra hi nāma	53, 88
Yathayidaṁ brahmacariyaṁ	95, 159
Yathā kathaṁ pana vo	45
Yathā taṁ	6
Yathā taṁ pubbakānaṁ	35
Yathā divā tathā rattiṁ	189
Yathānusiṭṭhaṁ tathā paṭipajjamāno	77
Yathābalaṁ kammantasaṁvidhānena	139
Yathābhūtaṁ attānaṁ āvikattā	212
Yadidaṁ	68
Yadidaṁ adhipaññatti	100
Yadidaṁ mettācetovimutti	219
Yadūpaghātāya	113

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[မ]	
မာယာဝီ	၂၁၈
မာရော	၃၀
မာ ဝတ နော အဟောသိ	၈
မာသာစိတံ	၂၂၆
မာ ဟေဝန္တိဿ ဝစနီယော	၂၁၈
မိဂရညော	၁၁
မိဂသညံ	၃၈
မိစ္ဆတ္တနိယတော	၁၇၄
မိစ္ဆတ္တာ	၂၂၆
မိစ္ဆာစာရော	၂၃၁
မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ	၃၆-၂၁၈-၂၃၂
မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကမ္မသမာဒါနဟေတု	၅၅
မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကော	၂၃
မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ နိဇ္ဇိဏ္ဏာ	၂၄၈
မိစ္ဆာဓမ္မော	၃၆
မိတ္တကရော	၁၄၀
မိတ္တာမစ္စာနံ ပရိဘူတော	၁၂၉
မိတ္တာမစ္စေသု ပဋိယာဒေန္တိ	၁၃၇
မိဒ္ဓသုခံ	၂၁၄
မုစ္ဆတိ	၂၀
မုစ္ဆိတော	၂၁
မုဏ္ဍကေ သမဏကေ	၄၆
မုဋ္ဌဿစ္စံ	၁၆၄
မုတ္တာနိ	၂၃၄
မုတံ	၉၈
မုဒုမံသာနိ	၁၂
မုသာ	၁၅
မူလဃစ္စံ	၃၆
မူလတော	၂၃၃
မေတ္တေန ကာယကမ္မေန	၁၃၉

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[မ]	
မေတ္တေယျော	၃၉
မေထုနံ ဓမ္မံ သမာဒါယ	၅၄
မေဓာဝီ	၆၄-၁၄၀
မေရယံ	၁၂၇
မောဃပုရိသ	၂
မောဃမညံ	၁၀၀
မောနေယျာနိ	၁၈၆
မောရနိဝါပေါ	၁၉
မံသစက္ခု	၁၈၅
[ယ]	
ယက္ခပစာရော	၁၅၀
ယဂ္ဃေ	၁၇
ယတြ ဟိ	၁၉
ယတြ ဟိ နာမ	၅၃-၈၈
ယထယိဒံ ဗြဟ္မစရိယံ	၉၅-၁၅၉
ယထာ ကထံ ပန ဝေါ	၄၅
ယထာ တံ	၆
ယထာ တံ ပုဗ္ဗကာနံ	၃၅
ယထာ ဒိဝါ တထာ ရတ္တိံ	၁၈၉
ယထာနုသိဋ္ဌံ တထာ ပဋိပဇ္ဇမာနော	၇၇
ယထာဗလံ ကမ္မန္တသံဝိဓာနေန	၁၃၉
ယထာဘူတံ အတ္တာနံ အာဝိကတ္တာ	၂၁၂
ယဒိဒံ	၆၈
ယဒိဒံ အဓိပညတ္တိ	၁၀၀
ယဒိဒံ မေတ္တာစေတောဝိမုတ္တိ	၂၁၉
ယဒူပဃာတာယ	၁၁၃

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ya]	
Yasaggappatto	7
Yasā nihīno	8
Yassatthāya	2
Yā ceva etāni	95
Yā ceva eso	95
Yāvatakaṁ ākaṅkhati	97
Yāvatā	17
Yāvadatthaṁ	214
Yāva devamanussehi	94
Yāvañca te idaṁ aparaddhaṁ	2
Yūpo	39
Yogakkhemakāmo	118
Yogā	206
Yo ca samādapito	93
Yo ca samādapeti	93
Yonijāva samānā	46
Yoniyo	206
Yonisomanasikāro	203, 240
Yaṁnūna mayaṁ	38
[Ra]	
Rakkhatetaṁ	9
Raññā Mahāpanādena kārāpito	39
Rañjeti	54
Rattaññā	191
Rattindivā	52
Rattinuṭṭhānadessinā	131
Rathassāṇīva yāyato	141

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ra]	
Rabhasā	150
Rasasampannā	50
Rasāya pathaviyā	52
Rasitānaṁ	109
Rahado	145
Rāgaggi	176
Rājaṅgāni	112
Rājānucchavikāni	113
Rājāno	107
Rājārahāni	112
Rājisimhi	33
Rājūpabhogāni	112
Rittampissa pattaṁ	150
Rukkhagahanaṁ	38
Ruddhā	150
Rūpūpāyaṁ	203
Rogabyasanaṁ	211
Rogānaṁ āyatanaṁ	128
[La]	
Lajjavaṁ	163
Laddhā ca	196
Lapanajaṁ	123
Lābhaggappatto	7
Lābhaggayasaggapattaṁ	94
Lābhanānattaṁ	248
Lābhamacchariyaṁ	210
Lābhasakkārasilokaṁ	21
Lābho alābho	228
Lūkhājīviṁ	21

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ယ]	
ယသဂ္ဂပ္ပတ္တော	၇
ယသာ နိဟီနော	၈
ယဿတ္ထာယ	၂
ယာ စေဝ ဧတာနိ	၉၅
ယာ စေဝ ဧသော	၉၅
ယာဝတကံ အာကင်္ခတိ	၉၇
ယာဝတာ	၁၇
ယာဝဒတ္ထံ	၂၁၄
ယာဝ ဒေဝမနုဿေဟိ	၉၄
ယာဝဉ္စ တေ ဣဒံ အပရဒ္ဓံ	၂
ယူပေါ	၃၉
ယောဂက္ခေမကာမော	၁၁၈
ယောဂါ	၂၀၆
ယော စ သမာဒပိတော	၉၃
ယော စ သမာဒပေတိ	၉၃
ယောနိဇာဝ သမာနာ	၄၆
ယောနိယော	၂၀၆
ယောနိသောမနသိ-ကာရော	၂၀၃-၂၄၀
ယံနူန မယံ	၃၈
[ရ]	
ရက္ခတေတံ	၉
ရညာ မဟာပနာဒေန ကာရာ-ပိတော	၃၉
ရဉ္ဇေတိ	၅၄
ရတ္တညာ	၁၉၁
ရတ္တိန္ဒိဝါ	၅၂
ရတ္တိနုဋ္ဌာနဒေဿိနာ	၁၃၁
ရထဿာဏီဝ ယာယတော	၁၄၁

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ရ]	
ရဘသာ	၁၅၀
ရသသမ္ပန္နာ	၅၀
ရသာယ ပထဝိယာ	၅၂
ရသိတာနံ	၁၀၉
ရဟဒေါ	၁၄၅
ရာဂဂ္ဂိ	၁၇၆
ရာဇင်္ဂါနိ	၁၁၂
ရာဇာနုစ္ဆဝိကာနိ	၁၁၃
ရာဇာနော	၁၀၇
ရာဇာရဟာနိ	၁၁၂
ရာဇိသိမှိ	၃၃
ရာဇူပဘောဂါနိ	၁၁၂
ရိတ္တမ္ပိဿ ပတ္တံ	၁၅၀
ရုက္ခဂဟနံ	၃၈
ရုဒ္ဓါ	၁၅၀
ရူပူပါယံ	၂၀၃
ရောဂဗျသနံ	၂၁၁
ရောဂါနံ အာယတနံ	၁၂၈
[လ]	
လဇ္ဇဝံ	၁၆၃
လဒ္ဓါ စ	၁၉၆
လပနဇံ	၁၂၃
လာဘဂ္ဂပ္ပတ္တော	၇
လာဘဂ္ဂယသဂ္ဂပတ္တံ	၉၄
လာဘနာနတ္တံ	၂၄၈
လာဘမစ္ဆရိယံ	၂၁၀
လာဘသက္ကာရသိလောကံ	၂၁
လာဘော အလာဘော	၂၂၈
လူခါဇီဝိံ	၂၁

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[La]	
Lehanīyāni	109
Lokadhammā	228
Lomahaṁso	10
Lolajātiko	50
[Va]	
Vacīparamo	131
Vatapadāni	7
Vadaññū	140
Varaṁ varaṁ	12
Vañcanikā	130
Vajjigāme	3
Vaṇṇavādī	195
Vaṇṇavevaṇṇatā	52
Vaṇṇasampannā	49
Vaṇṇasmiṁ	41
Vantāni	234
Vatthachādiyaṁ	117
Vatthuṁ vā	150
Vācā	122
Vādānuvādo	87
Vāyamati	189
Vāsaṁ vā	150
Vikkanditabbaṁ	151
Vigatadarathakilamatho	123
Vikālavisikhācariyā-nuyogo	128
Vighātā	215
Vighāsasaṁvaḍḍho	12
Vicikicchati	174
Vicikicchā	170
Vijanavātāni	17
Vijāyamānā	46
Vijjā	112, 188, 167
Vijjā ca vimutti ca	242
Vijite	34
Viññāṇakasiṇaṁ	231
Viññāṇakāyā	216
Viññāṇaṭṭhitiyā	203
Viññāṇadhātu	218
Viññāṇasotaṁ	72
Viññātaṁ	98
Vitakkavipphārasaddaṁ	70
Vitudantā	89
Viditā vedanā uppajjanti	189
Vidhā	172
Vidheyyo	111
Vinayo	230
Vinetā	141
Vinodeti	190
Vippakatā	19
Vipateyya	9
Vipariṇāmadukkhatā	174
Viparīto	15
Vipāpo	123
Vipulattā	103
Vibhavataṇhā	170
Vibhavadiṭṭhi	160
Vimuttānuttariyaṁ	185
Vimuttāyatanāni	215

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[လ]	
လေဟနီယာနိ	၁၀၉
လောကဓမ္မာ	၂၂၈
လောမဟံသော	၁၀
လောလဇာတိကော	၅၀
[ဝ]	
ဝစီပရမော	၁၃၁
ဝတပဒါနိ	၇
ဝဒညူ	၁၄၀
ဝရံ ဝရံ	၁၂
ဝဉ္စနိကာ	၁၃၀
ဝဇ္ဇိဂါမေ	၃
ဝဏ္ဏဝါဒီ	၁၉၅
ဝဏ္ဏဝေဝဏ္ဏတာ	၅၂
ဝဏ္ဏသမ္ပန္နာ	၄၉
ဝဏ္ဏသ္မိံ	၄၁
ဝန္တာနိ	၂၃၄
ဝတ္ထဆာဒိယံ	၁၁၇
ဝတ္ထုံ ဝါ	၁၅၀
ဝါစာ	၁၂၂
ဝါဒါနုဝါဒေါ	၈၇
ဝါယမတိ	၁၈၉
ဝါသံ ဝါ	၁၅၀
ဝိက္ကန္ဒိတဗ္ဗံ	၁၅၁
ဝိဂတဒရထကိလမထော	၁၂၃
ဝိကာလဝိသိခါစရိယာ-နုယောဂေါ	၁၂၈
ဝိဃာတာ	၂၁၅
ဝိဃာသသံဝဍ္ဎော	၁၂
ဝိစိကိစ္ဆတိ	၁၇၄
ဝိစိကိစ္ဆာ	၁၇၀
ဝိဇနဝါတာနိ	၁၇
ဝိဇာယမာနာ	၄၆
ဝိဇ္ဇာ	၁၁၂-၁၈၈-၁၆၇
ဝိဇ္ဇာ စ ဝိမုတ္တိ စ	၂၄၂
ဝိဇိတေ	၃၄
ဝိညာဏကသိဏံ	၂၃၁
ဝိညာဏကာယာ	၂၁၆
ဝိညာဏဋ္ဌိတိယော	၂၀၃
ဝိညာဏဓာတု	၂၁၈
ဝိညာဏသောတံ	၇၂
ဝိညာတံ	၉၈
ဝိတက္ကဝိပ္ဖါရသဒ္ဒံ	၇၀
ဝိတုဒန္တာ	၈၉
ဝိဒိတာ ဝေဒနာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ	၁၈၉
ဝိဓာ	၁၇၂
ဝိဓေယျော	၁၁၁
ဝိနယော	၂၃၀
ဝိနေတာ	၁၄၁
ဝိနောဒေတိ	၁၉၀
ဝိပ္ပကတာ	၁၉
ဝိပတေယျ	၉
ဝိပရိဏာမဒုက္ခတာ	၁၇၄
ဝိပရီတော	၁၅
ဝိပါပေါ	၁၂၃
ဝိပုလတ္တာ	၁၀၃
ဝိဘဝတဏှာ	၁၇၀
ဝိဘဝဒိဋ္ဌိ	၁၆၀
ဝိမုတ္တာနုတ္တရိယံ	၁၈၅
ဝိမုတ္တာယတနာနိ	၂၁၅

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Va]	
Vimutti	167
Vimuttiparipācanīyā	216
Virattarūpā	89
Viravitabbaṁ	151
Virāgasaññā	216
Virāgo	202
Virūparūpena	9
Vilepanaṁ	106
Vivaḍḍho	13
Vivādamūlāni	217
Vivādādhikaraṇaṁ	223
Vivādo	89
Vivekaninnaṁ	246
Vivekanissitaṁ	202
Viveko	202
Visaññogā	206
Visavī	120
Visamalobho	36
Visukammante payojesuṁ	54
Visesabhāgiyo	239, 244
Viheṭheti	151
Vihiṁsati	151
Vihiṁsādhātu	169
Vihiṁsāsaññā	168
Vihiṁsāvitakko	168
Vītaṅgārā vītadhūmā	54
Vītarāgassa	227
Vītasāradā	145
Vīriyārambhe	223
Vīriyaṁ ārabhati	93, 189
Vuddhiṁ virūḷhiṁ vepullaṁ āpajjati	204
Vusitavā	47
Vedanāto	233
Vedanānānattaṁ	248
Vedayatha	122
Vedhaññā nāma Sakyā	89
Vepullattañca	27
Veyyañjanikā	105
Verappasavo	130
Vessavaṇo	144
Vo	46
Vokkamma ca tamhā dhammā vattati	92
Vodāniyā	27
Vodāsaṁ	21
Vossaggapariṇāmiṁ	202
Vaṁsaññā	191
[Sa]	
Sakkaccaṁ sippapaṭiggahaṇena	137
Sakkāyadiṭṭhi	170
Sakkāyanirodho	174
Sakkāyasamudayo	174
Sakkāyo	174
Sakkāyaṁ manasikaroto	215
Sake	30
Sake ācariyake	19
Sakaṁ dhammaṁ garahamāno	55
Sakhilaṁ	122
Saṅkiyo	129
Saṅkhatā dhātu	242

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဝ]	
ဝိမုတ္တိ	၁၆၇
ဝိမုတ္တိပရိပါစနီယာ	၂၁၆
ဝိရတ္တရူပါ	၈၉
ဝိရဝိတဗ္ဗံ	၁၅၁
ဝိရာဂသညာ	၂၁၆
ဝိရာဂေါ	၂၀၂
ဝိရူပရူပေန	၉
ဝိလေပနံ	၁၀၆
ဝိဝဍ္ဎော	၁၃
ဝိဝါဒမူလာနိ	၂၁၇
ဝိဝါဒါဓိကရဏံ	၂၂၃
ဝိဝါဒေါ	၈၉
ဝိဝေကနိန္နံ	၂၄၆
ဝိဝေကနိဿိတံ	၂၀၂
ဝိဝေကော	၂၀၂
ဝိသညောဂါ	၂၀၆
ဝိသဝီ	၁၂၀
ဝိသမလောဘော	၃၆
ဝိသုကမ္မန္တေ ပယောဇေသုံ	၅၄
ဝိသေသဘာဂိယော	၂၃၉-၂၄၄
ဝိဟေဌေတိ	၁၅၁
ဝိဟိံသတိ	၁၅၁
ဝိဟိံသာဓာတု	၁၆၉
ဝိဟိံသာသညာ	၁၆၈
ဝိဟိံသာဝိတက္ကော	၁၆၈
ဝီတင်္ဂါရာ ဝီတဓူမာ	၅၄
ဝီတရာဂဿ	၂၂၇
ဝီတသာရဒါ	၁၄၅
ဝီရိယာရမ္ဘေ	၂၂၃
ဝီရိယံ အာရဘတိ	၉၃-၁၈၉
ဝုဍ္ဎိံ ဝိရူဠှိံ ဝေပုလ္လံ အာပဇ္ဇတိ	၂၀၄
ဝုသိတဝါ	၄၇
ဝေဒနာတော	၂၃၃
ဝေဒနာနာနတ္တံ	၂၄၈
ဝေဒယထ	၁၂၂
ဝေဓညာ နာမ သကျာ	၈၉
ဝေပုလ္လတ္တဉ္စ	၂၇
ဝေယျဉ္ဇနိကာ	၁၀၅
ဝေရပ္ပသဝေါ	၁၃၀
ဝေဿဝဏော	၁၄၄
ဝေါ	၄၆
ဝေါက္ကမ္မ စ တမှာ ဓမ္မာ ဝတ္တတိ	၉၂
ဝေါဒါနိယာ	၂၇
ဝေါဒါသံ	၂၁
ဝေါဿဂ္ဂပရိဏာမိံ	၂၀၂
ဝံသညာ	၁၉၁
[သ]	
သက္ကစ္စံ သိပ္ပပဋိဂ္ဂဟဏေန	၁၃၇
သက္ကာယဒိဋ္ဌိ	၁၇၀
သက္ကာယနိရောဓော	၁၇၄
သက္ကာယသမုဒယော	၁၇၄
သက္ကာယော	၁၇၄
သက္ကာယံ မနသိကရောတော	၂၁၅
သကေ	၃၀
သကေ အာစရိယကေ	၁၉
သကံ ဓမ္မံ ဂရဟမာနော	၅၅
သခိလံ	၁၂၂
သင်္ကိယော	၁၂၉
သင်္ခတာ ဓာတု	၂၄၂

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Saṅkhānena	78
Saṅkhāya	190
Saṅkhāyekaṁ adhivāseti	190
Saṅkhāradukkhatā	174
Saṅgaṇikārāmassa	247
Saṅgamma samāgamma	17, 95
Saṅgahavatthūni	207
Saṅgahā ete	141
Saṅgahitaparijanā	138
Saṅgaho	179
Saṅgāyitabbaṁ	95, 156
Saṅgāhako	140
Saṅghāṭiṁ paññāpetvā	156
Sace pahosi	89
Sacchikaraṇīyā	206
Sacchikātabbo	239, 241
Saññānānattaṁ	248
Saññāpetabbo	95
Saṭho	218
Saṭṭhā	235
Saṇḍasaṇḍā	53
Saṇhena	211
Satatakiriyāya	213
Sattannaṁ bodhipakkhiyānaṁ	55
Sattamaṁ divasaṁ	5-6
Satatavihārā	220
Sattāhaṁ	26
Sattubhi	105
Satthantarakappo	38
Satapuññalakkhaṇaṁ	107

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Satānusārī	97
Satārakkhena cetasā	234
Satinepakke	223
Satibalaṁ	165
Satimā	77
Satisampajaññāya	189
Sato ca nipako ca	77
Saddhammassavanaṁ	203
Saddhādhanaṁ	118, 221
Saddhāvimutto	74
Saddho	212
Sadarathā	27
Santuṭṭhassa	247
Santuṭṭho hoti	191
Santo	26, 245
Satthari kaṅkhati	213
Santameva	183
Santuṭṭhitā	87
Sandiṭṭhikā	128
Sandiṭṭhiparāmāsī	23, 218
Sandhāgāraṁ	153
Sandhāno	16
Sannidhikārakaṁ	53, 96
Sanidassanaṁ	179
Sappaṭighaṁ	179
Sappabhāsaṁ	189
Sappāṭihīrakataṁ	93
Sappurisadhammā	221
Sappurisasaṁsevo	203
Sappurisūpanissayo	243

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သင်္ခါနေန	၇၈
သင်္ခါယ	၁၉၀
သင်္ခါယေကံ အဓိဝါသေတိ	၁၉၀
သင်္ခါရဒုက္ခတာ	၁၇၄
သင်္ဂဏိကာရာမဿ	၂၄၇
သင်္ဂမ္မ သမာဂမ္မ	၁၇-၉၅
သင်္ဂဟဝတ္ထူနိ	၂၀၇
သင်္ဂဟာ ဧတေ	၁၄၁
သင်္ဂဟိတပရိဇနာ	၁၃၈
သင်္ဂဟော	၁၇၉
သင်္ဂါယိတဗ္ဗံ	၉၅-၁၅၆
သင်္ဂါဟကော	၁၄၀
သင်္ဃာဋိံ ပညာပေတွာ	၁၅၆
သစေ ပဟောသိ	၈၉
သစ္ဆိကရဏီယာ	၂၀၆
သစ္ဆိကာတဗ္ဗော	၂၃၉-၂၄၁
သညာနာနတ္တံ	၂၄၈
သညာပေတဗ္ဗော	၉၅
သဌော	၂၁၈
သဋ္ဌာ	၂၃၅
သဏ္ဍသဏ္ဍာ	၅၃
သဏှေန	၂၁၁
သတတကိရိယာယ	၂၁၃
သတ္တန္နံ ဗောဓိပက္ခိယာနံ	၅၅
သတ္တမံ ဒိဝသံ	၅-၆
သတတဝိဟာရာ	၂၂၀
သတ္တာဟံ	၂၆
သတ္တုဘိ	၁၀၅
သတ္ထန္တရကပ္ပေါ	၃၈
သတပုညလက္ခဏံ	၁၀၇

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သတာနုသာရီ	၉၇
သတာရက္ခေန စေတသာ	၂၃၄
သတိနေပက္ကေ	၂၂၃
သတိဗလံ	၁၆၅
သတိမာ	၇၇
သတိသမ္ပဇညာယ	၁၈၉
သတော စ နိပကော စ	၇၇
သဒ္ဓမ္မဿဝနံ	၂၀၃
သဒ္ဓါဓနံ	၁၁၈-၂၂၁
သဒ္ဓါဝိမုတ္တော	၇၄
သဒ္ဓေါ	၂၁၂
သဒရထာ	၂၇
သန္တုဋ္ဌဿ	၂၄၇
သန္တုဋ္ဌော ဟောတိ	၁၉၁
သန္တော	၂၆-၂၄၅
သတ္ထရိ ကင်္ခတိ	၂၁၃
သန္တမေဝ	၁၈၃
သန္တုဋ္ဌိတာ	၈၇
သန္ဒိဋ္ဌိကာ	၁၂၈
သန္ဒိဋ္ဌိပရာမာသီ	၂၃-၂၁၈
သန္ဓာဂါရံ	၁၅၃
သန္ဓာနော	၁၆
သန္နိဓိကာရကံ	၅၃-၉၆
သနိဒဿနံ	၁၇၉
သပ္ပဋိဃံ	၁၇၉
သပ္ပဘာသံ	၁၈၉
သပ္ပါဋိဟီရကတံ	၉၃
သပ္ပုရိသဓမ္မာ	၂၂၁
သပ္ပုရိသသံသေဝေါ	၂၀၃
သပ္ပုရိသူပနိဿယော	၂၄၃

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Sabbasaṅgāhapadakataṁ	93
Sabbasanthariṁ	154
Sabbākārasampannaṁ	94
Sabbāvantehi pādatalehi	104
Sabhāgatassa vacanaṁ na rūhati	129
Sabhāgāyissanti	38
Sabhāpi	149
Samakārī	76
Samajjābhicaraṇaṁ	128
Samaṇaṅgāni	113
Samaṇacalo	208
Samaṇapadumo	208
Samaṇapuṇḍarīko	209
Samaṇabrāhmaṇā	34
Samaṇasukhumālo	209
Samaṇā	234
Samaṇānucchavikāni	113
Samaṇārahāni	113
Samaṇūpabhogāni	113
Samattā pariyāputā	149
Samattāni	7
Samatikkamāya	100
Samatena	35
Samathāya	26
Samathāya vūpasamāya	223
Samatho ca vipassanā ca	242
Samatanī	49
Samannāgataṁ	189
Samanuñño Satthā ahosi	236
Sampajaññaṁ	164

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Sampajāno paṭissato	196
Sampajāno mātukucchiṁ okkamati	69
Sammattā	226
Sambodhagāmī	229
Sambodhiyaṁ	62
Sambhataṁ	138
Sammattaniyato	174
Sammadaññā	47
Sammappaññāya sudiṭṭhā	246
Sammāmanasikāraṁ	71
Sammapekkhanti	141
Sammā dukkhakkhayagāminiyā	212
Sammānanāya	138
Sammāvimutti	235
Sammiyasammiyo	130
Sammutithero	181
Samaye vossaggena	139
Samayaṁ	4
Samavayasaṭṭhesano	235
Samavepākiniyā	212
Samasamaṁ	100
Samā	204
Samādānahetu	31
Samādāya	35
Samādinnāni	7
Samādhinimittaṁ	202, 216
Samādhiparikkhārā	221
Samādhibalaṁ	165
Samānattatāya	110

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သဗ္ဗသင်္ဂါဟပဒကတံ	၉၃
သဗ္ဗသန္ထရိံ	၁၅၄
သဗ္ဗာကာရသမ္ပန္နံ	၉၄
သဗ္ဗာဝန္တေဟိ ပါဒတလေဟိ	၁၀၄
သဘာဂတဿ ဝစနံ န ရူဟတိ	၁၂၉
သဘာဂါယိဿန္တိ	၃၈
သဘာပိ	၁၄၉
သမကာရီ	၇၆
သမဇ္ဇာဘိစရဏံ	၁၂၈
သမဏင်္ဂါနိ	၁၁၃
သမဏစလော	၂၀၈
သမဏပဒုမော	၂၀၈
သမဏပုဏ္ဍရီကော	၂၀၉
သမဏဗြာဟ္မဏာ	၃၄
သမဏသုခုမာလော	၂၀၉
သမဏာ	၂၃၄
သမဏာနုစ္ဆဝိကာနိ	၁၁၃
သမဏာရဟာနိ	၁၁၃
သမဏူပဘောဂါနိ	၁၁၃
သမတ္တာ ပရိယာပုတာ	၁၄၉
သမတ္တာနိ	၇
သမတိက္ကမာယ	၁၀၀
သမတေန	၃၅
သမထာယ	၂၆
သမထာယ ဝူပသမာယ	၂၂၃
သမထော စ ဝိပဿနာ စ	၂၄၂
သမတနီ	၄၉
သမန္နာဂတံ	၁၈၉
သမနုညော သတ္ထာ အဟောသိ	၂၃၆
သမ္ပဇညံ	၁၆၄

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သမ္ပဇာနော ပဋိဿတော	၁၉၆
သမ္ပဇာနော မာတုကုစ္ဆိံ ဩက္ကမတိ	၆၉
သမ္မတ္တာ	၂၂၆
သမ္ဗောဓဂါမီ	၂၂၉
သမ္ဗောဓိယံ	၆၂
သမ္ဘတံ	၁၃၈
သမ္မတ္တနိယတော	၁၇၄
သမ္မဒညာ	၄၇
သမ္မပ္ပညာယ သုဒိဋ္ဌာ	၂၄၆
သမ္မာမနသိကာရံ	၇၁
သမ္မပေက္ခန္တိ	၁၄၁
သမ္မာ ဒုက္ခက္ခယဂါမိနိယာ	၂၁၂
သမ္မာနနာယ	၁၃၈
သမ္မာဝိမုတ္တိ	၂၃၅
သမ္မိယသမ္မိယော	၁၃၀
သမ္မုတိထေရော	၁၈၁
သမယေ ဝေါဿဂ္ဂေန	၁၃၉
သမယံ	၄
သမဝယသဋ္ဌေသနော	၂၃၅
သမဝေပါကိနိယာ	၂၁၂
သမသမံ	၁၀၀
သမာ	၂၀၄
သမာဒါနဟေတု	၃၁
သမာဒါယ	၃၅
သမာဒိန္နာနိ	၇
သမာဓိနိမိတ္တံ	၂၀၂-၂၁၆
သမာဓိပရိက္ခာရာ	၂၂၁
သမာဓိဗလံ	၁၆၅
သမာနတ္တတာယ	၁၁၀

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Samānetā	117
Samābhivāhiniyo	119
Samāhatvā	134
Samāhitassa	247
Samitiṁ	150
Samuddapariyantaṁ	33
Samekkhamāno	118
Samekkhiyāna	13
Samaṁ jānāti	117
Saritodako	145
Sallapati	17
Sallekhatā	88
Svākkhāto Bhagavatā dhammo	66
Sasaṅkhāraparinibbāyī	213
Sahadhammiko	87
Sahāyo hoti	132
Sahitaṁ me	89
Sākacchaṁ	18
Sākhalyaṁ	163
Sāgarapariyantaṁ	104
Sātasahagatā	240
Sādhunisitassa	95
Sādhurūpo	4
Sādhusaṇṭhitā	112
Sānucāriko	8
Sāpateyyaṁ	128
Sāpekkho	21
Sāmuddiyaṁ	192
Sāmīcikammaṁ	48

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Sāyanīyāni	109
Sāvakavineyyā	238
Sāhasikā	130
Sāhudānaṁ	227
Sikkhāpadaṁ	210
Sikkhāya kaṅkhamāno	213
Sikkhāsamādāne tibbacchando	222
Siṅgālakaṁyeva	13
Sivaṁ	104
Sīlakkhandho	205
Sīlabbataparāmāso	170
Sīlabbatupādānaṁ	206
Sīlabyasanaṁ	211
Sīlavipatti	165
Sīlavisuddhi	165, 247
Sīlasamādāne	103
Sīlasampadā	165
Sīlālayo	105
Sīhanādo	62
Sīhanādaṁ	11, 28
Sīhassa	11
Sukkavipākā	47
Sukkavipākaṁ	205
Sukatakammakarā	139
Sukadariyatā	130
Sukkābhijātiko samāno	220
Sukko	45
Sukkaṁ	205
Sukkaṁ dhammaṁ	220

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သမာနေတာ	၁၁၇
သမာဘိဝါဟိနိယော	၁၁၉
သမာဟတွာ	၁၃၄
သမာဟိတဿ	၂၄၇
သမိတိံ	၁၅၀
သမုဒ္ဒပရိယန္တံ	၃၃
သမေက္ခမာနော	၁၁၈
သမေက္ခိယာန	၁၃
သမံ ဇာနာတိ	၁၁၇
သရိတောဒကော	၁၄၅
သလ္လပတိ	၁၇
သလ္လေခတာ	၈၈
သွာက္ခာတော ဘဂဝတာ ဓမ္မော	၆၆
သသင်္ခါရပရိနိဗ္ဗာယီ	၂၁၃
သဟဓမ္မိကော	၈၇
သဟာယော ဟောတိ	၁၃၂
သဟိတံ မေ	၈၉
သာကစ္ဆံ	၁၈
သာခလျံ	၁၆၃
သာဂရပရိယန္တံ	၁၀၄
သာတသဟဂတာ	၂၄၀
သာဓုနိသိတဿ	၉၅
သာဓုရူပေါ	၄
သာဓုသဏ္ဌိတာ	၁၁၂
သာနုစာရိကော	၈
သာပတေယျံ	၁၂၈
သာပေက္ခော	၂၁
သာမုဒ္ဒိယံ	၁၉၂
သာမီစိကမ္မံ	၄၈

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သာယနီယာနိ	၁၀၉
သာဝကဝိနေယျာ	၂၃၈
သာဟသိကာ	၁၃၀
သာဟုဒါနံ	၂၂၇
သိက္ခာပဒံ	၂၁၀
သိက္ခာယ ကင်္ခမာနော	၂၁၃
သိက္ခာသမာဒါနေ တိဗ္ဗစ္ဆန္ဒော	၂၂၂
သိင်္ဂါလကံယေဝ	၁၃
သိဝံ	၁၀၄
သီလက္ခန္ဓော	၂၀၅
သီလဗ္ဗတပရာမာသော	၁၇၀
သီလဗ္ဗတုပါဒါနံ	၂၀၆
သီလဗျသနံ	၂၁၁
သီလဝိပတ္တိ	၁၆၅
သီလဝိသုဒ္ဓိ	၁၆၅-၂၄၇
သီလသမာဒါနေ	၁၀၃
သီလသမ္ပဒါ	၁၆၅
သီလာလယော	၁၀၅
သီဟနာဒေါ	၆၂
သီဟနာဒံ	၁၁-၂၈
သီဟဿ	၁၁
သုက္ကဝိပါကာ	၄၇
သုက္ကဝိပါကံ	၂၀၅
သုကတကမ္မကရာ	၁၃၉
သုကဒရိယတာ	၁၃၀
သုက္ကာဘိဇာတိကော သမာနော	၂၂၀
သုက္ကော	၄၅
သုက္ကံ	၂၀၅
သုက္ကံ ဓမ္မံ	၂၂၀

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Sukhadukkhappaṭisaṁvedī	55
Sukhapharaṇatā	244
Sukhavipāko	245
Sukhallikānuyogaṁ	96
Sukhasmiṁ	41
Sukhūpapattiyo	183
Sukheti	96
Sukhena abhisannā	183
Suggahitaṁ	216
Sugatātirittāni	13
Sugatāpadānesu	13
Sugataṁ	215
Sugandho	53
Suggahitā	149
Suggahitaṁ gāhāpenti	137
Sucaritāni	167
Sucaritena	108
Sucipariväro	122
Sujjhanti	45
Suññatā	185
Suññavane	13
Suññāgārahatā	18
Suṭṭhu manasikataṁ	216
Sutamayā paññā	184
Sutāvudhaṁ	184
Sutena	118, 182
Sutaṁ pariyodāpenti	140
Sudaṁ	35
Suddā suddā	54
Suddhāvāsā	212
Sunikhāto	96
Sunisedhaṁ nisedheyyaṁ	36
Suppaṭipanno saṁgho	66
Suppatiṭṭhitacittā	64
Suppaṭividdhaṁ paññāya	216
Subhantveva	15
Subhāvitaṁ	215
Subhujo	108
Subhaṁ vimokkhaṁ	15
Sumāgadhāya	19
Surā	127
Suladdhaṁ	93
Suvinītaṁ vinenti	137
Suvimuttaṁ	215
Suvaco	229
Suvuṭṭhitaṁ	215
Susaṅgahitāssa	111
Susaṇṭhito	108
Susu	108
Susukumāro	111
Sussūsāya	137
Susaṁhitaṁ	121
Susaṁvihitakammantā	138
Suhadā	132
Seṭṭhiṁ	53
Seyyathāpi	97, 182
Seyyasukhaṁ	214
Seyyā	106
Senāsanakkhettaṁ	199
Senāsanapaṭisaṁyuttāni	199

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သုခဒုက္ခပ္ပဋိသံဝေဒီ	၅၅
သုခဖရဏတာ	၂၄၄
သုခဝိပါကော	၂၄၅
သုခလ္လိကာနုယောဂံ	၉၆
သုခသ္မိံ	၄၁
သုခူပပတ္တိယော	၁၈၃
သုခေတိ	၉၆
သုခေန အဘိသန္နာ	၁၈၃
သုဂ္ဂဟိတံ	၂၁၆
သုဂတာတိရိတ္တာနိ	၁၃
သုဂတာပဒါနေသု	၁၃
သုဂတံ	၂၁၅
သုဂန္ဓော	၅၃
သုဂ္ဂဟိတာ	၁၄၉
သုဂ္ဂဟိတံ ဂါဟာပေန္တိ	၁၃၇
သုစရိတာနိ	၁၆၇
သုစရိတေန	၁၀၈
သုစိပရိဝါရော	၁၂၂
သုဇ္ဈန္တိ	၄၅
သုညတာ	၁၈၅
သုညဝနေ	၁၃
သုညာဂါရဟတာ	၁၈
သုဋ္ဌု မနသိကတံ	၂၁၆
သုတမယာ ပညာ	၁၈၄
သုတာဝုဓံ	၁၈၄
သုတေန	၁၁၈-၁၈၂
သုတံ ပရိယောဒါပေန္တိ	၁၄၀
သုဒံ	၃၅
သုဒ္ဒါ သုဒ္ဒါ	၅၄
သုဒ္ဓါဝါသာ	၂၁၂
သုနိခါတော	၉၆
သုနိသေဓံ နိသေဓေယျံ	၃၆
သုပ္ပဋိပန္နော သံဃော	၆၆
သုပ္ပတိဋ္ဌိတစိတ္တာ	၆၄
သုပ္ပဋိဝိဒ္ဓံ ပညာယ	၂၁၆
သုဘန္တွေဝ	၁၅
သုဘာဝိတံ	၂၁၅
သုဘုဇော	၁၀၈
သုဘံ ဝိမောက္ခံ	၁၅
သုမာဂဓာယ	၁၉
သုရာ	၁၂၇
သုလဒ္ဓံ	၉၃
သုဝိနီတံ ဝိနေန္တိ	၁၃၇
သုဝိမုတ္တံ	၂၁၅
သုဝစော	၂၂၉
သုဝုဋ္ဌိတံ	၂၁၅
သုသင်္ဂဟိတာဿ	၁၁၁
သုသဏ္ဌိတော	၁၀၈
သုသု	၁၀၈
သုသုကုမာရော	၁၁၁
သုဿူသာယ	၁၃၇
သုသံဟိတံ	၁၂၁
သုသံဝိဟိတကမ္မန္တာ	၁၃၈
သုဟဒါ	၁၃၂
သေဋ္ဌိံ	၅၃
သေယျထာပိ	၉၇-၁၈၂
သေယျသုခံ	၂၁၄
သေယျာ	၁၀၆
သေနာသနက္ခေတ္တံ	၁၉၉
သေနာသနပဋိသံယုတ္တာနိ	၁၉၉

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Senāsanasantoso	199
Senāsanena	198
Senāsanaṁ	198
Soceyyāni	186
Soṇḍā	130
Sotāpattiyaṅgāni	203
Sotthiyaṁ	192
Somanassaṭṭhāniyaṁ	217
Somanassūpavicārā	217
Soraccaṁ	163
Sovacassatā ca kalyāṇa-mittatā ca	161
Saṁkilesikā	27
Saṁghasammukhatā	224
Saṁghe kaṅkhati	213
Saṁbhakkheti	21
Sambhedaṁ	37
Sammukhāvinayo	224
Saṁyame	105
Saṁyojanāni	170, 210
Saṁvarapadhānaṁ	202
Saṁvarāya	96
Saṁvarīpi nirujjhati	145

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Saṁviggassa ca yoniso padhānaṁ	166
Saṁvidhātā	106
Saṁvego	166
Saṁvejanīyaṁ ṭhānaṁ	166
Saṁsappati	11
Saṁsādeyyāma	18
Saṁsedajā	206
[Ha]	
Hatthiyānaṁ assayānaṁ	147
Hānabhāgiyo	239
Hāsapaññā	114
Hitaṁ	145
Hirī ca ottappañca	160
Hirottappaṁ	246
Hiṁsati	151
Hīnamattha vaṇṇaṁ ajjhupagatā	45
Hīnasammataṁ	54
Hīnā aññe vaṇṇā	45
Hīne vimuttaṁ	227
Hīnaṁ	80
Heṭṭhimā disā	135
Heṭheti	151

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သေနာသနသန္တောသော	၁၉၉
သေနာသနေန	၁၉၈
သေနာသနံ	၁၉၈
သောစေယျာနိ	၁၈၆
သောဏ္ဍာ	၁၃၀
သောတာပတ္တိယင်္ဂါနိ	၂၀၃
သောတ္ထိယံ	၁၉၂
သောမနဿဋ္ဌာနိယံ	၂၁၇
သောမနဿူပဝိစာရာ	၂၁၇
သောရစ္စံ	၁၆၃
သောဝစဿတာ စ ကလျာဏ-မိတ္တတာ စ	၁၆၁
သံကိလေသိကာ	၂၇
သံဃသမ္မုခတာ	၂၂၄
သံဃေ ကင်္ခတိ	၂၁၃
သံဘက္ခေတိ	၂၁
သမ္ဘေဒံ	၃၇
သမ္မုခါဝိနယော	၂၂၄
သံယမေ	၁၀၅
သံယောဇနာနိ	၁၇၀-၂၁၀
သံဝရပဓာနံ	၂၀၂
သံဝရာယ	၉၆
သံဝရီပိ နိရုဇ္ဈတိ	၁၄၅

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သံဝိဂ္ဂဿ စ ယောနိသော ပဓာနံ	၁၆၆
သံဝိဓာတာ	၁၀၆
သံဝေဂေါ	၁၆၆
သံဝေဇနီယံ ဌာနံ	၁၆၆
သံသပ္ပတိ	၁၁
သံသာဒေယျာမ	၁၈
သံသေဒဇာ	၂၀၆
[ဟ]	
ဟတ္ထိယာနံ အဿယာနံ	၁၄၇
ဟာနဘာဂိယော	၂၃၉
ဟာသပညာ	၁၁၄
ဟိတံ	၁၄၅
ဟိရီ စ ဩတ္တပ္ပဉ္စ	၁၆၀
ဟိရောတ္တပ္ပံ	၂၄၆
ဟိံသတိ	၁၅၁
ဟီနမတ္ထ ဝဏ္ဏံ အဇ္ဈုပဂတာ	၄၅
ဟီနသမ္မတံ	၅၄
ဟီနာ အညေ ဝဏ္ဏာ	၄၅
ဟီနေ ဝိမုတ္တံ	၂၂၇
ဟီနံ	၈၀
ဟေဋ္ဌိမာ ဒိသာ	၁၃၅
ဟေဋ္ဌေတိ	၁၅၁

Pāthikavaggaṭṭhakathāya

Nānāpāṭhā

Paṭhamo mūlapāṭho, Sī = Sīhaḷapotthakaṁ, Syā = Syāmapotthakaṁ, Kaṁ = Kambojapotthakaṁ, I = Iṅgalisapotthakaṁ, Ka = kesuci Marammapotthakesu dissamānapāṭho, Ka-Sī = kesuci Sīhaḷapotthakesu dissamānapāṭho.

Pāthikavaggaṭṭhakathāya

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Aṭṭhāsi = Ṭhassati (?)	83
Aḍḍhachaṭṭha = Aḍḍhachakka (Syā, Ka)	97
Adānaṁ dantadūsakaṁ = Dānaṁ sabbattha sādhakaṁ (Ka) Ṭīkā passitabbā.	227
Anadhippetaṁ = Na adhippetaṁ (?)	67
Anuyantakhattiyā = Anuyuttakhattiyā (Sī)	34
Anuyantesu = Anuyuttesu (Sī)	35
Apakkanto = Apasakkanto (Sī)	4
Appamādagāho = Apamāragāho (Sī) Saṁsumāraggāho (Syā) Ādhānaggāho (?)	151
Apasādeti = Apasāreti (Ka)	21
Apothayaṁ = Aheṭhayaṁ (Sī, Syā)	134
Araññavanapatthānīti = Araññe vanapatthānīti (Syā)	17
Avassayanaṁ = Apassayanaṁ (Sī, Ka)	243
Asamphappalāpā = Asamphā (Sī)	76
Assaramānā = Ajānamānā (Syā)	46
Asaṁvadamānā = Asaramānā (Ṭīkā)	31
Aho vatīdaṁ mamassāti = Aho vata yaṁ parassa mamassāti (Ka)	232
[Ā]	
Āvajjanto = Āvajjento (Sī)	27
Āvijjhitvā = Āviñchitvā (Ka)	11

ပါထိကဝဂ္ဂဋ္ဌကထာယ

နာနာပါဌာ

ပဌမော မူလပါဌော၊ သီ····သီဟဠပေါတ္ထကံ၊ သျာ····သျာမပေါတ္ထကံ၊ ကံ····ကမ္ဗောဇပေါတ္ထကံ၊ ဣ····ဣင်္ဂလိသပေါတ္ထကံ၊ က····ကေသုစိ မရမ္မပေါတ္ထကေသု ဒိဿမာနပါဌော၊ က-သီ····ကေသုစိ သီဟဠပေါတ္ထကေသု ဒိဿမာနပါဌော။

ပါထိကဝဂ္ဂဋ္ဌကထာယ

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[အ]	
အဋ္ဌာသိ = ဌဿတိ (?)	၈၃
အဍ္ဍဆဋ္ဌ = အဍ္ဍဆက္က (သျာ၊ က)	၉၇
အဒါနံ ဒန္တဒူသကံ = ဒါနံ သဗ္ဗတ္ထ သာဓကံ (က) ဋီကာ ပဿိတဗ္ဗာ။	၂၂၇
အနဓိပ္ပေတံ = န အဓိပ္ပေတံ (?)	၆၇
အနုယန္တခတ္တိယာ = အနုယုတ္တခတ္တိယာ (သီ)	၃၄
အနုယန္တေသု = အနုယုတ္တေသု (သီ)	၃၅
အပက္ကန္တော = အပသက္ကန္တော (သီ)	၄
အပ္ပမာဒဂါဟော = အပမာရဂါဟော (သီ) သံသုမာရဂ္ဂါဟော (သျာ) အာဓာနဂ္ဂါဟော (?)	၁၅၁
အပသာဒေတိ = အပသာရေတိ (က)	၂၁
အပေါထယံ = အဟေဌယံ (သီ၊ သျာ)	၁၃၄
အရညဝနပတ္ထာနီတိ = အရညေ ဝနပတ္ထာနီတိ (သျာ)	၁၇
အဝဿယနံ = အပဿယနံ (သီ၊ က)	၂၄၃
အသမ္ဖပ္ပလာပါ = အသမ္ဖာ (သီ)	၇၆
အဿရမာနာ = အဇာနမာနာ (သျာ)	၄၆
အသံဝဒမာနာ = အသရမာနာ (ဋီကာ)	၃၁
အဟော ဝတီဒံ မမဿာတိ = အဟော ဝတ ယံ ပရဿ မမဿာတိ (က)	၂၃၂
[အာ]	
အာဝဇ္ဇန္တော = အာဝဇ္ဇေန္တော (သီ)	၂၇
အာဝိဇ္ဈိတွာ = အာဝိဉ္ဆိတွာ (က)	၁၁

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[I]	
Issaranimmitaṁ = Issaranimittaṁ (Sī)	14
[U]	
Uttaradeviyā = Uttamadeviyā (Syā, Ka)	44
Udakāssudanti udako sudaṁ = Uddako sudanti uddako sudaṁ (Sī) Uddakassudanti uddako sudaṁ (Syā)	94
Uddhamāhu = Ubbhamāhu (Syā, Ka)	40
[O]	
Ovādaṁ paṭikaromīti = Ovādapaṭikaroti (?)	2
Ohārito = Otārito (Sī)	47
[Ka]	
Kukkuṭasampātikāti = Kukkuṭasampādikāti (Sī)	39
Kerāṭikalakkhaṇena = Kerāṭiyalakkheṇena (Syā)	22
[Kha]	
Khaṇḍe katvā = Khaṇḍetvā (Syā, Ka)	239
[Ga]	
Gaṇentassa = Gaṇhantassa (Syā, Ka)	35
Gāyitabbaṁ = Saṅgāyitabbaṁ (Syā, Ka)	156
[Gha]	
Ghaṇḍiṁ = Gaṇḍiṁ (Syā)	22
[Ca]	
Cakkhāyatanaṁ = Rūpakkhandhagaṇanaṁ gacchati, tena vata re vattabbe acakkhāyatanaṁ (Syā, Abhi 4. 251; Abhi-Ṭṭha 1. 325)	179
Catubhūmaka = Catubhūmika (Syā)	230
Campakamālādayoti = Campakasālādayoti (Sī)	149
Cātumavatthusmiñhi = Pātumavatthusmiṁhi (Syā)	175
Cīvarasantosā = (Cīvare hi) natthi (Ka)	192

နာနာပါဌ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဣ]	
ဣဿရနိမ္မိတံ = ဣဿရနိမိတ္တံ (သီ)	၁၄
[ဥ]	
ဥတ္တရဒေဝိယာ = ဥတ္တမဒေဝိယာ (သျာ၊ က)	၄၄
ဥဒကာဿုဒန္တိ ဥဒကော သုဒံ = ဥဒ္ဒကော သုဒန္တိ ဥဒ္ဒကော သုဒံ (သီ) ဥဒ္ဒကဿုဒန္တိ ဥဒ္ဒကော သုဒံ (သျာ)	၉၄
ဥဒ္ဓမာဟု = ဥဗ္ဘမာဟု (သျာ၊ က)	၄၀
[ဩ]	
ဩဝါဒံ ပဋိကရောမီတိ = ဩဝါဒပဋိကရောတိ (?)	၂
ဩဟာရိတော = ဩတာရိတော (သီ)	၄၇
[က]	
ကုက္ကုဋသမ္ပာတိကာတိ = ကုက္ကုဋသမ္ပာဒိကာတိ (သီ)	၃၉
ကေရာဋိကလက္ခဏေန = ကေရာဋိယလက္ခဏေန (သျာ)	၂၂
[ခ]	
ခဏ္ဍေ ကတွာ = ခဏ္ဍေတွာ (သျာ၊ က)	၂၃၉
[ဂ]	
ဂဏေန္တဿ = ဂဏှန္တဿ (သျာ၊ က)	၃၅
ဂါယိတဗ္ဗံ = သင်္ဂါယိတဗ္ဗံ (သျာ၊ က)	၁၅၆
[ဃ]	
ဃဏ္ဍိံ = ဂဏ္ဍိံ (သျာ)	၂၂
[စ]	
စက္ခာယတနံ = ရူပက္ခန္ဓဂဏနံ ဂစ္ဆတိ၊ တေန ဝတ ရေ ဝတ္တဗ္ဗေ အစက္ခာယတနံ (သျာ၊ အဘိ ၄-၂၅၁၊ အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၃၂၅)	၁၇၉
စတုဘူမက = စတုဘူမိက (သျာ)	၂၃၀
စမ္ပကမာလာဒယောတိ = စမ္ပကသာလာဒယောတိ (သီ)	၁၄၉
စာတုမဝတ္ထုသ္မိဉ္ဟိ = ပါတုမဝတ္ထုသ္မိံဟိ (သျာ)	၁၇၅
စီဝရသန္တောသာ = (စီဝရေ ဟိ) နတ္ထိ (က)	၁၉၂

Nānāpāṭhā — Piṭṭhaṅkā

[Ja]

Jotikapāsāṇā = Jotipāsāṇā (Sī) 146

[Ña]

Ñāṇajālassa = Buddhañāṇassa (Sī) 1

[Ṭha]

Ṭhānanisajjanokāso = Ṭhānanisajjānaṁ okāso (Syā, Ka) 29

[Ta]

Tacasārasampattito = Tacasārapattito (Sī) 24

[Tha]

Therakaraṇā = Therakaraṇīyā (Sī, Ka) 181
Therassa = Thero (bahūsu) 61
Theravaṁsanvayena = Theravaṁsanvayenāhaṁ (Syā) 250

[Da]

Dappito = Dabbito (Ka) 12
Dānasakkāraṁ = Dānaṁ mānaṁ sakkāraṁ (Sī) 117
Dippissanti = Dibbissanti (Ka) 37
Dvejjhajātā = Dvedhā jātā (Syā) 89

[Dha]

Dhibbatetaṁ = Dhi vatetaṁ (Syā) 157
Dhammadāyajjaṁ = Dhammadāyādaṁ (Sī) 49

[Na]

Na āvattati = Na vattati (Sī) 24
Naṭṭhitasabhāvā = Aṭṭhitasabhāvā (Syā, Ka) 96
Na paccāsīsati = Na paccāsiṁsati (Sī, Syā) 110
Na paribhāsantīti = Na garahantīti (Sī) 44
Nikkuṇḍako = Nikkaṇo (Ka), Nikkoṇḍako (Syā) 53
Niccasamaye = Kiccasamaye (Sī) 139

နာနာပါဌ — ပိဋ္ဌင်္က

[ဇ]

ဇောတိကပါသာဏာ = ဇောတိပါသာဏာ (သီ) ၁၄၆

[ဉ]

ဉာဏဇာလဿ = ဗုဒ္ဓဉာဏဿ (သီ) ၁

[ဌ]

ဌာနနိသဇ္ဇနောကာသော = ဌာနနိသဇ္ဇာနံ ဩကာသော (သျာ၊ က) ၂၉

[တ]

တစသာရသမ္ပတ္တိတော = တစသာရပတ္တိတော (သီ) ၂၄

[ထ]

ထေရကရဏာ = ထေရကရဏီယာ (သီ၊ က) ၁၈၁
ထေရဿ = ထေရော (ဗဟူသု) ၆၁
ထေရဝံသန္ဝယေန = ထေရဝံသန္ဝယေနာဟံ (သျာ) ၂၅၀

[ဒ]

ဒပ္ပိတော = ဒဗ္ဗိတော (က) ၁၂
ဒါနသက္ကာရံ = ဒါနံ မာနံ သက္ကာရံ (သီ) ၁၁၇
ဒိပ္ပိဿန္တိ = ဒိဗ္ဗိဿန္တိ (က) ၃၇
ဒွေဇ္ဈဇာတာ = ဒွေဓာ ဇာတာ (သျာ) ၈၉

[ဓ]

ဓိဗ္ဗတေတံ = ဓိ ဝတေတံ (သျာ) ၁၅၇
ဓမ္မဒါယဇ္ဇံ = ဓမ္မဒါယာဒံ (သီ) ၄၉

[န]

န အာဝတ္တတိ = န ဝတ္တတိ (သီ) ၂၄
နဋ္ဌိတသဘာဝါ = အဋ္ဌိတသဘာဝါ (သျာ၊ က) ၉၆
န ပစ္စာသီသတိ = န ပစ္စာသိံသတိ (သီ၊ သျာ) ၁၁၀
န ပရိဘာသန္တီတိ = န ဂရဟန္တီတိ (သီ) ၄၄
နိက္ကုဏ္ဍကော = နိက္ကဏော (က)၊ နိက္ကောဏ္ဍကော (သျာ) ၅၃
နိစ္စသမယေ = ကိစ္စသမယေ (သီ) ၁၃၉

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Na]	
Nidhāpetvā = Nidhetvā (Syā), Nidhahitvā (Ka)	134
Niyatibhūtaṁ = Vigataneyyantibhūtaṁ (Syā), Vigatībhūtaṁ (?)	246
Nivattaṁ = Viparāvattaṁ (Syā, Ka)	89
Nipphattidassanatthaṁ = Nibbattidassanatthaṁ (Ka)	65
Nesaṁ taṁ saccavacanaṁ = Nesaṁ saccavacanaṁ (Ka)	46
Nhātakilesattā = Nihatakilesattā (Sī)	144
[Pa]	
Pakāsayantiṁ = Pakāsayanti (Sī)	250
Pago kho = Pāto kho (Syā)	1
Paccāsīsāmi = Paccāsiṁsāmi (Sī, Syā)	5
Paccantimamilakkhuvāsike = Paccantamilakkhavāsike (Sī)	147
Pañcadāsisatehi = Pañcahi dārikāsatehi (Syā)	43
Parisati = Parisatiṁ (Sī)	155
Palibundhati = Palibandhati (Sī, Syā)	176
Pavedeyyāmi = Pavedessāmi (Sī, Syā)	61
Paheṇakapesanādīhi = Pahiṇakapesanādīhi (Ka)	138
Pātenti = Ghātenti (Sī, Syā)	108
Pādānaṁ = Pādā (Sī)	46
Pāvaḷā = Pāvuḷā (Sī)	11
Purato purato = Parato parato (Ka)	177
[Pha]	
Phaleyya = Caleyya (Syā, Ka)	86
Phuṭo = Phuṭṭho (Sī)	39
[Ba]	
Buddhasubodhiṁ = Buddhasubodhitaṁ (Syā)	237
Brahmacariyaṁ = Brahmacarivataṁ (Sī), Brahmacarivattaṁ (Syā)	8
[Bha]	
Bhadrakanti bhaddakaṁ = Bhaddikanti laddhakaṁ (Sī)	202
Bhagavatīti = Bhagavāti (Sī)	66

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[န]	
နိဓာပေတွာ = နိဓေတွာ (သျာ)၊ နိဓဟိတွာ (က)	၁၃၄
နိယတိဘူတံ = ဝိဂတနေယျန္တိဘူတံ (သျာ)၊ ဝိဂတီဘူတံ (?)	၂၄၆
နိဝတ္တံ = ဝိပရာဝတ္တံ (သျာ၊ က)	၈၉
နိပ္ဖတ္တိဒဿနတ္ထံ = နိဗ္ဗတ္တိဒဿနတ္ထံ (က)	၆၅
နေသံ တံ သစ္စဝစနံ = နေသံ သစ္စဝစနံ (က)	၄၆
နှာတကိလေသတ္တာ = နိဟတကိလေသတ္တာ (သီ)	၁၄၄
[ပ]	
ပကာသယန္တိံ = ပကာသယန္တိ (သီ)	၂၅၀
ပဂေါ ခေါ = ပါတော ခေါ (သျာ)	၁
ပစ္စာသီသာမိ = ပစ္စာသိံသာမိ (သီ၊ သျာ)	၅
ပစ္စန္တိမမိလက္ခုဝါသိကေ = ပစ္စန္တမိလက္ခဝါသိကေ (သီ)	၁၄၇
ပဉ္စဒါသိသတေဟိ = ပဉ္စဟိ ဒါရိကာသတေဟိ (သျာ)	၄၃
ပရိသတိ = ပရိသတိံ (သီ)	၁၅၅
ပလိဗုန္ဓတိ = ပလိဗန္ဓတိ (သီ၊ သျာ)	၁၇၆
ပဝေဒေယျာမိ = ပဝေဒေဿာမိ (သီ၊ သျာ)	၆၁
ပဟေဏကပေသနာဒီဟိ = ပဟိဏကပေသနာဒီဟိ (က)	၁၃၈
ပါတေန္တိ = ဃာတေန္တိ (သီ၊ သျာ)	၁၀၈
ပါဒါနံ = ပါဒါ (သီ)	၄၆
ပါဝဠာ = ပါဝုဠာ (သီ)	၁၁
ပုရတော ပုရတော = ပရတော ပရတော (က)	၁၇၇
[ဖ]	
ဖလေယျ = စလေယျ (သျာ၊ က)	၈၆
ဖုဋော = ဖုဋ္ဌော (သီ)	၃၉
[ဗ]	
ဗုဒ္ဓသုဗောဓိံ = ဗုဒ္ဓသုဗောဓိတံ (သျာ)	၂၃၇
ဗြဟ္မစရိယံ = ဗြဟ္မစရိဝတံ (သီ)၊ ဗြဟ္မစရိဝတ္တံ (သျာ)	၈
[ဘ]	
ဘဒြကန္တိ ဘဒ္ဒကံ = ဘဒ္ဒိကန္တိ လဒ္ဓကံ (သီ)	၂၀၂
ဘဂဝတီတိ = ဘဂဝါတိ (သီ)	၆၆

Nānāpāṭhā | Piṭṭhaṅkā

[Bha]

Bhagavato = Sāvako (?) 2
Bhattānumodanaṁ = Bhuttānumodanaṁ (Sī) 29
Bhuttova mareyyāti = Bhutto vameyyāti (Ka) 86

[Ma]

Maṅgalakathā = Maṅgalagāthā (Sī) 151
Maṅgulasodhanadaṇḍakaṁ = Maṅkunasodhanadaṇḍake (Sī), Makuṇasodhana daṇḍakaṁ (Syā) 106
Macchiyā = Macchiniyā (Sī, Syā) 182
Manassā = Amanussā (Sī), Manussā (Ka) Ṭīkā oloketabbā 150
Mammaṁ = Dhammaṁ (Ka) 15
Mahājanānuvattanatā = Mahāparivāratā (Sī) 120
Mahāpuriso = Mahāpariso (Sī) 120
Mahālatāsadisampi = Mahālatāpasādhanasadisampi (Syā) 138
Missībhāvaṁ = Missakabhāvaṁ (Syā, Ka) 37
Muñcanto = Vissajjento (Sī) 101

[Ya]

Yā ajjavatā = Yā ujutā ujukatā (Abhi 1. 24) Appicchatā (Ka) Sī-Syā-potthakesu natthi. 163

[Va]

Vaggulivataṁ carati = Vaggulivattaṁ ovadati (Syā) 22
Vacanapatho = Vacanaṁ byappatho (Sī) 122
Vadatīti = Caratīti (Sī, Syā) 23
Vissakammadevaputtaṁ = Visukammadevaputtaṁ (Ka) 39
Visukammante = Vissutakammante (Sī) 54

[Sa]

Sakaṁ nāma = Sakakammaṁ nāma (Syā, Ka) 166
Saṅkhatanirodhassa = Sabbasaṅkhatanirodhassa (Sī) Arahattasaṅkhātanirodhassa (Ṭīkā) 243

နာနာပါဌာ | ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ဘ]

ဘဂဝတော = သာဝကော (?) ၂
ဘတ္တာနုမောဒနံ = ဘုတ္တာနုမောဒနံ (သီ) ၂၉
ဘုတ္တောဝ မရေယျာတိ = ဘုတ္တော ဝမေယျာတိ (က) ၈၆

[မ]

မင်္ဂလကထာ = မင်္ဂလဂါထာ (သီ) ၁၅၁
မင်္ဂုလသောဓနဒဏ္ဍကံ = မင်္ကုနသောဓနဒဏ္ဍကေ (သီ)၊ မကုဏသောဓန ဒဏ္ဍကံ (သျာ) ၁၀၆
မစ္ဆိယာ = မစ္ဆိနိယာ (သီ၊ သျာ) ၁၈၂
မနဿာ = အမနုဿာ (သီ)၊ မနုဿာ (က) ဋီကာ ဩလောကေတဗ္ဗာ ၁၅၀
မမ္မံ = ဓမ္မံ (က) ၁၅
မဟာဇနာနုဝတ္တနတာ = မဟာပရိဝါရတာ (သီ) ၁၂၀
မဟာပုရိသော = မဟာပရိသော (သီ) ၁၂၀
မဟာလတာသဒိသမ္ပိ = မဟာလတာပသာဓနသဒိသမ္ပိ (သျာ) ၁၃၈
မိဿီဘာဝံ = မိဿကဘာဝံ (သျာ၊ က) ၃၇
မုဉ္စန္တော = ဝိဿဇ္ဇေန္တော (သီ) ၁၀၁

[ယ]

ယာ အဇ္ဇဝတာ = ယာ ဥဇုတာ ဥဇုကတာ (အဘိ ၁-၂၄) အပ္ပိစ္ဆတာ (က) သီသျာပေါတ္ထကေသု နတ္ထိ။ ၁၆၃

[ဝ]

ဝဂ္ဂုလိဝတံ စရတိ = ဝဂ္ဂုလိဝတ္တံ ဩဝဒတိ (သျာ) ၂၂
ဝစနပထော = ဝစနံ ဗျပ္ပထော (သီ) ၁၂၂
ဝဒတီတိ = စရတီတိ (သီ၊ သျာ) ၂၃
ဝိဿကမ္မဒေဝပုတ္တံ = ဝိသုကမ္မဒေဝပုတ္တံ (က) ၃၉
ဝိသုကမ္မန္တေ = ဝိဿုတကမ္မန္တေ (သီ) ၅၄

[သ]

သကံ နာမ = သကကမ္မံ နာမ (သျာ၊ က) ၁၆၆
သင်္ခတနိရောဓဿ = သဗ္ဗသင်္ခတနိရောဓဿ (သီ) အရဟတ္တသင်္ခါတနိရောဓဿ (ဋီကာ) ၂၄၃

Nānāpāṭhā Piṭṭhaṅkā

[Sa]

Saddhakulāniyeva = Aḍḍhakulāniyeva (Sī, Syā) 198
Sandacchāyaṁ = Santacchāyaṁ (Ka), Saṇḍacchāyaṁ (Syā) 29
Sandhāretuṁ = Saṇṭhātuṁ (Sī), Saṇṭhāretuṁ (Syā) 84
Savipakkhaṁ = Savipākaṁ (Sī) 66
Samatenāti = Samanenāti (Sī) 35
Sampiṇḍentassa = Saṁvaḍḍhentassa (Sī) 134
Sammājīvatā = Sammājīvitā (Sī) 122
Samādhiparibandhakadhamme = Samādhipāripakkhikadhamme (Sī)
Samādhiparipanthikadhamme (Syā) 202
Samāpattisañcaramahāvajirañāṇaṁ = Samāpattiyo sañcārita-
mahāvajirañāṇaṁ (Syā, Ka) 58
Sayanasmiṁ = Saṁsedasmiṁ (Sī) 206
Sahassakaṇḍo = Sahassakaṇṇa (Sī) 40
Sādakabhikkhunā = Sāṭakatthinā bhikkhunā (Sī) 192
Sāmaggirasaṁ = Sāmaggikāraṇaṁ (Sī) 236
Sikkhāpenti = Sikkhāpentā (Sī) 137
Sīlapūraṇe = Sīlasaṁvare (Ka) 239

[Ha]

Haranto = Bādhento (Ka) 133
Hāyamānaṁ = Bhassamānaṁ (Sī, Syā) 39
Hitakathaṁ = Hitakataṁ (Sī) 110
Hiyyo vā pare vā = Hiyyo vāre (Syā, Ka) 132
Hirī = Samatho (Sī) 65
Hi veramaṇī nāma = Sā veramaṇī nāma (Syā),
Virati veramaṇī nāma (?) 233
Hīraṁ hīraṁ = Hiraṁ hiraṁ (Syā), Hīrahīraṁ (Sī) 239
Hetunā kāraṇena = Hetunā nayena kāraṇena 47

နာနာပါဌာ ပိဋ္ဌင်္ကာ

[သ]

သဒ္ဓကုလာနိယေဝ = အဍ္ဎကုလာနိယေဝ (သီ၊ သျာ) ၁၉၈
သန္ဒစ္ဆာယံ = သန္တစ္ဆာယံ (က)၊ သဏ္ဍစ္ဆာယံ (သျာ) ၂၉
သန္ဓာရေတုံ = သဏ္ဌာတုံ (သီ)၊ သဏ္ဌာရေတုံ (သျာ) ၈၄
သဝိပက္ခံ = သဝိပါကံ (သီ) ၆၆
သမတေနာတိ = သမနေနာတိ (သီ) ၃၅
သမ္ပိဏ္ဍေန္တဿ = သံဝဍ္ဎေန္တဿ (သီ) ၁၃၄
သမ္မာဇီဝတာ = သမ္မာဇီဝိတာ (သီ) ၁၂၂
သမာဓိပရိဗန္ဓကဓမ္မေ = သမာဓိပါရိပက္ခိကဓမ္မေ (သီ)
သမာဓိပရိပန္ထိကဓမ္မေ (သျာ) ၂၀၂
သမာပတ္တိသဉ္စရမဟာဝဇိရဉာဏံ = သမာပတ္တိယော သဉ္စာရိတ-
မဟာဝဇိရဉာဏံ (သျာ၊ က) ၅၈
သယနသ္မိံ = သံသေဒသ္မိံ (သီ) ၂၀၆
သဟဿကဏ္ဍော = သဟဿကဏ္ဏ (သီ) ၄၀
သာဒကဘိက္ခုနာ = သာဋကတ္ထိနာ ဘိက္ခုနာ (သီ) ၁၉၂
သာမဂ္ဂိရသံ = သာမဂ္ဂိကာရဏံ (သီ) ၂၃၆
သိက္ခာပေန္တိ = သိက္ခာပေန္တာ (သီ) ၁၃၇
သီလပူရဏေ = သီလသံဝရေ (က) ၂၃၉

[ဟ]

ဟရန္တော = ဗာဓေန္တော (က) ၁၃၃
ဟာယမာနံ = ဘဿမာနံ (သီ၊ သျာ) ၃၉
ဟိတကထံ = ဟိတကတံ (သီ) ၁၁၀
ဟိယျော ဝါ ပရေ ဝါ = ဟိယျော ဝါရေ (သျာ၊ က) ၁၃၂
ဟိရီ = သမထော (သီ) ၆၅
ဟိ ဝေရမဏီ နာမ = သာ ဝေရမဏီ နာမ (သျာ)၊
ဝိရတိ ဝေရမဏီ နာမ (?) ၂၃၃
ဟီရံ ဟီရံ = ဟိရံ ဟိရံ (သျာ)၊ ဟီရဟီရံ (သီ) ၂၃၉
ဟေတုနာ ကာရဏေန = ဟေတုနာ နယေန ကာရဏေန ၄၇

န-ဗ-သ-စ—ဒီ-၄-၃—၁၀-၃-၅၇—၃၀၀၀